ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ XXIX/3-4

Digitized by Google

Digitized by Google

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

Уређивачки одбор:

др *Радосав Бошковић*, др *Ирена Грицкат*, др *Рудолф Коларич*, *Блаже Конески*, др *Берислав Николић*, др *Миливој Павловић*, др *Асим Пецо*, др *Митар Пешикан*, др *Михаило Стевановић*

Главни уредник
М. СТЕВАНОВИЋ

књ. XXIX — св. 3—4

БЕОГРАД
1973

Digitized by Google

Издаје: Институт за српскохрватски језик, Београд, Кнез-Михаилова 35

Штампа: Издавачка установа „Научно дело“, Београд, Вука Караџића 5

Digitized by Google

САДРЖАЈ КЊ. XXIX — св. 3—4

Страна

Расправе и чланци

1. Егон Фекете: Облик, значење и употреба одређеног и неодређеног придевског вида у српскохрватском језику. — Résumé 339
2. Władysław Lubas: Główne kierunki badawcze polskiej onomastyki w latach 1960—1971 523

Критика

1. Миливој Павловић: Petar Skok, Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Uredili akademici Mirko Deanović i Ljudevit Jonke. Sarađivao u predradnjama Valentin Putanec. — Knjiga druga, K — poni. — Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb, 1972 539
2. Душан Јовић: Louis G. Heller, James Macris: Parametric Linguistics, The Hague. Paris 1967 545
3. Михаило Стевановић: Даринка Гортан — Премк. Акузативне синтагме без предлога у српскохрватском језику. — Библиотека Јужнословенског филолога 2. н. с. Београд 1971. стр. 180 553
4. Асим Пецо: Al-Lisānniyyāt, Revue Algérienne de Linguistique (Institut de Linguistique et de Phonétique, Université d'Alger, 1971, Vol. 1, No) 561
5. Миливој Павловић: М. Н. Кожина, К основаниям функциональной стилистики. — Пермский Ордена трудового красного знамени Государственный университет им. А. М. Горького. Пермь, 1968. У 8°, стр. 252. М. Н. Кожина, О специфике художественной и научной речи в аспекте функциональной стилистики. Пермский Государственный университет им. А. М. Горького. Пермь, 1966. У 8°, стр. 214 565
6. Ирена Грицкат: Професор др Александар Ђ. Костић: Вишејезички медицински речник (Lexicon medicum polyglottum). Изд. Медицинска књига (1971, Београд — Загреб), стр. XLV + 1 — 1564. — Друго издање 569
7. Асим Пецо: Исмет Смаиловић, Језик Хасана Кикића, Посебан отисак из „Рада" 361, Загреб 1971, стр. 465—624 579

Digitized by Google

8. Миливој Павловић: Władisław Lubaś, Słowotwórstwo Południowosłowiańskich nazv miejscowych z sufiksami -ci, -ovci, -inci, itp. Wydawnictwo Universitetu Sląskiego. Katowice 1972 585
9. Асим Пецо: Thomas F. Magner (The Pensylvania University) and Ladislav Matejka (University of Michigan): Word accent in modern serbo-croatian, The Pensylvania State University Press University Park and London, 1971 589
10. Олга Пенавин: Српскохрватско-мађарски речник, I том: А — М 1968/II том: Н — Р 1971. — Главни уредник: Калман Ковач. — Издање: Покрајински завод за издавање уџбеника. Штампарија Минерва 595

Прилози

1. Milivoj Pavlović: A la recherche des Scordisques 601
2. Нада Ђорђевић: Библиографија радова Степана Михаиловича Кульбакина 623

Хроника

1. Nikola Rodić: Proslava stogodišnjice od formiranja Lingvističkog društva u Parizu i stogodišnjica rođenja Antoana Mejea (Pariz 1966) 633
2. Milivoj Pavlović: Povodom stogodišnjice rođenja prof. Antoana Meillet-a 635
3. Љубомир Поповић: VII научни састанак Међународне комисије за проучавање граматичке структуре словенских језика 638

Библиографија

Скраћенице 641
I Општелингвистички проблеми 643
II Прасловенски језик, словенска језичка заједница и посебна питања појединих словенских језика 652
III Етимологија, историја речи, тумачење речи, збирке речи 657
IV Несловенски језици 668
V Балканологија 676
VI Старословенски језик 678
VII Српскохрватски језик
а) Фонетика (експериментална, физиолошка, фонологија) 682
б) Граматика и граматичка питања 683
в) Савремени књижевни језик 689
г) Дијалекти 706
д) Текстови стари и нови, издања; њихова критика, порекло итд. 710
ђ) Историја српскохрватског језика 715
е) Метрика 721
ж) Стил 721

Digitized by Google

з) Методика наставе књижевног језика 723
и) Терминологија 725
ј) Народне умотворине (текстови, тумачења итд.) 726
VIII Македонски језик 732
IX Словеначки језик
a) Sodobna knjižna slovenščina, slovnica, fonetika, pravorečje, pravopis, metrika, stil, metodika, pouka 752
b) Zgodovina jezika, etimologija, dialekti, objava in obravnava ljudskega slovstva in starih besedil 757
c) Strokovni in splošni slovarji, terminologija 762
X Речници стари и нови српскохрватског језика (српскохрватског и ког страног језика) 766
XI Биографије, аутобиографије и сл. грађа 777
XII Библиографија 781
XIII О становништву 783
XIV Разно 784

Регистар

Регистар речи 791
Регистар имена 827

Digitized by Google

Digitized by Google

ОБЛИК, ЗНАЧЕЊЕ И УПОТРЕБА ОДРЕЂЕНОГ И НЕОДРЕЂЕНОГ ПРИДЕВСКОГ ВИДА У СРПСКОХРВАТСКОМ ЈЕЗИКУ

II

ПОСЕБНИ ДЕО*

I. ИДЕНТИФИКАЦИОНА ФУНКЦИЈА

ПРИДЕВ У ФУНКЦИЈИ ИДЕНТИФИКАЦИЈЕ ОДРЕЂЕНЕ ЈЕДИНКЕ

87. Говорећи о индивидуалном плану (исп. чл. 52—55), ми смо показали која све средства и у којим условима погодују и омогућавају идентификацију, тј. идентификативно маркирање јединке о којој је реч (исп. чл. 61—74).

Поменули смо да је за идентификацију основно: могућност указивања на место које дата јединка у извесном тренутку заузима — а) директно, у непосредном обраћању слушаоцу (Додај ми *ову* књигу) односно б) анафорски, асоцијацијом на место или друге односе и околности које су за јединку у извесном, ранијем тренутку биле релевантне (Кад ћеш ми вратити *ону* књигу) итд.

Ови и други индикатори одређене јединке, међутим, могу се показати недовољни (или се само сматрати недовољним) нарочито онда када критеријум места и времена није довољно селективан (Додај ми ону књигу — и сл. може бити недовољно да би саговорник могао сигурно знати на коју тачно књигу говорно лице у ствари мисли), па се морају узети у помоћ и друга детерминативна средства. Једно од најјачих у том правцу је особина — придевска детерминација, *уџуђивање на именичку јединку особином којом се она у датим границама искључиво одликује* за разлику од других које ту особину немају, или у говорној ситуацији за њих није карактеристична, или се као карактеристична (уочљива и сл.) не открива (Додај ми ону, *йлаву* књигу).

88. Зависно од тога да ли је придев сам довољан да обави идентификацију дате, одређене јединке или су за то потребна (или говорно лице само сматра да су потребна) и друга детерминатирна средства,

---

* Први, Општи део овога рада објављен је раније, у Јужнословенском филологу, књ. XXVIII, св. 1—2, 1969. г., стр. 321—386.

Digitized by Google

можемо говорити о, да тако кажемо, идентификацији јединке „неподупртим“ придевом (придев сам обавља идентификацију) односно о идентификацији јединке „подупртим“ придевом (уз помоћ још којег детермина тора).

ИДЕНТИФИКАЦИЈА ЈЕДИНКЕ НЕПОДУПРТИМ ПРИДЕВОМ

89. Да би се обавила идентификација „неподупртим“ придевом, тј. само на основу карактеристичне особине дате јединке, морају бити задовољени следећи предуслови:

а) *сужени збир јединки*, тј. мора на неки начин бити евидентно да на извесном месту у тренутку говора егзистирају бар две јединке онога што именица значи, односно да дато место у датом временском размаку омогућава егзистенцију две или већег броја јединки. У сваком случају збир јединки је сужен у извесне границе;

б) само *једна* од њих одликује се исказаном особином или се она само за дату јединку јавља као *карактеристична* у тим границама;

в) говорно лице, помињући особину, супрстставља дату јединку осталима (које се њоме не одликују) а лице коме се говор упућује мора бити у стању да властитим средствима опажања или мишљења, на основу атрибутске везе „придев+именица“, одреди о којој је тачно јединки реч, тј. мора му бити позната (евидентна) посебна везаност особине и јединке[84].

Као што ће се из примера видети, у оваквим се случајевима придев употребљава увек у — д у ж е м о б л и к у, у свих писаца и од најранијих времена.

Исп. примере[85]:

Вук НЗ: А господар ... рече *неваљалога* слугу баците у тамницу најкрајњу (66). У капетана пак једнога бијаше слуга

[84] У противном, спрега придева и именице могла би се схватити или „шире“, као критеријум суженог збира (исп. „Читам *савремени* роман“ = *сваки* савремени роман) или као било која јединка таквог збира (исп. „Читам савремени роман = *неки* савремени роман) односно „етикетски“ (исп. „Ја читам *савремени*, а не класични роман“) и сл.

[85] Треба напоменути да писана језичка грађа не даје за ову ситуацију („неподупрти“ придев) много примера, јер је идентификација само придевом најкарактеристичнија за непосредни, живи говор (кад се на јединку упућује директно и сл.; исп. честе случајеве у свакодневној говорној пракси: „Обуци *ново* одело“. — „Где ми је *зелени* шал?“ — „Састанак ће се одржати у *великој* сали“. — „Постави *округли* сто у *дневну* собу“. — „То се десило на *новом* мосту“. — „Чекаћу те пред *улазним* вратима“. — „Био сам у *Народном* позоришту“ — итд).

Digitized by Google

болестан... [Капетан] посла к њему [Исусу] старјешине... да би дошао... И вративши се послани нађоше *болесноѓа* слугу здрава (149). Жена имајући десет динара... изгуби један динар .... И нашавши [га] сазове другарице... говорећи: ја нађох динар *изгубљени* (178).

ИЕС: Од Руса [је] био осим *йоменуѓоѓа* маркиза ... и генерал (72). *Новойосѓављени* комендат ... отишао (119). За ... заслуге (по *йоменуѓом* писму ...) поклони му Ћесар ... племићство (297). Тада он опет пређе ... у *речени* фрајкор (297). Још није добио од цара рескрипта на *горейоменуѓи* орден (319). То све показује, да је он у особитој милости код *новоѓа* Цара (343). *Новойосѓављени* му војвода каже вољу ћесареву (362).

НПр: (Усуд) написао ми је *йоменуѓи* Грујо (X). Послало ми је [приповетке] ... по наредби *йоменуѓоѓ* попа ... једно ђаче (XI).

ВП: Ако би имали што послати ми, пошаљите овдје, ја једнако сједим у *сѓароме* квартиру (V, 406).

Анд: У *цен*ѓ*ралном* стубу моста ... има један већи отвор (11). Тада су видели двојицу сељака... Овога који је био обезнањен ... везали су лако ... Пљевак се ... нагну ... над *везаноѓ* сељака (40). Пљевљак је пошао за њима ... не скидајући погледа са *везаноѓ* сељака (40). *Ухваћени* сељак је унесен у један од кућерака (40). Пљевљак ... почео да испитује *везаноѓ* сељака (40). Ковач ... клече поред *везаноѓ* човека (44). Сејмени су раздрешили вериге и разголитили сељаку грудни кош... Свима су им руке биле упрљане и свуда су и по *йолуголом* сељаку и по њима остављале црне трагове (43). Абидага, Пљевљак и *везани* човек кретали су се и говорили као глумци (45). Мерџан ... пресече то испупчено место унакрст... Још два-три ударца и на *йросеченом* месту стаде да избија ... шиљак (49). Два дана после Арифбега стигао је и ... Антоније. Тосун-ефендија га је претставио *новом* поверенику (61—62). Сада се видело да ... неће бити само мост, него и један хан ... На уласку у чаршију ... има... зараванак... На том зараванку почела је градња *новоѓ* хана (63). На зараванку ... већ је стајао *нови* хан, ослобођен скела (65). Почело је да се шапуће како је *осуђени* сељак био невин (60). Кад је било јасно да новац неће стићи ... напустише сви, па и *нови* мутевелија [управник], бригу о згради (77).

Кал: Просјак ... с помоћу штапова ... почне своје споре кораке ... Турчин ... шаљивчина рече: ... ундеваљ... Али нитко

Digitized by Google

се не осврне на његову шалу, јер им је позорност заокупило чудновато кретање *крњега* човјека (99). Просјак... пробрао је пут до ... града... Тамо је хтио к старом тежачком пекару... *Стари* пекар је просјацима радо давао ноћиште (110).

Ков: Плавушац ... позорно слушаше *новога* говорника (54—55). Сада ми дајте препис *страшнога* говора (78). Чланове друштва то је више затекло, него да је половица *старога* свијета пропала у море (81). Видиш... како је *велики* старац изнемогао (81). Ипак је *дични* претседник далеко *чувени* добротвор... — глупан (82). Уљеваху [ми] у душу... јасне појмове о *новом* свијету (110). Она је тако лукаво ... такове [љубавне] прилике удешавала, да није баш никакве црне мрље на сјајном обзорју *новога* брака замијетио његзин зачарани трхоноша — провидник (114). На дан кад је долазио великаш ... скупили се сељаци... да дочекају *високога* сусједа (115). Што је пако *вјернога* слугу увелике удовољавало — бијаше то што је господар слијепо одобравао његове рачуне (118). Јаков [је] најоданији тајник *младога* господина (126). Буде ли овдје пуна шака браде, остаће нешто и за *младога* господина (126). И ви ћете, Мартине, са мном! Лакше ће нам вјеровати *милостиви* господин (134). — Старче, дођидер на чашу... вина... Старац се није дао дуго наговарати... Јаков [шуљао] се натраг до спиље гдје је захркао *пијани*... старац (136). — Шта се не издиреш, глупане!... — мрмљаше *омамљени* сељак (136). Црни Јаков... поскочи притегну *пијаног* сељака и потјера бедевију (136). Дорица кад је чула глас *младога* господина... скочи и затисне своје нокте у живо тијело *младога* господина (150). А онда... предиковаше *ружни* просјак... окрену се *ружни* просјак на трбух и ушути (192). И однесем... посудицу масти *ружноме* просјаку (194).

Коч: Сад суд, веле, почиње постављати кнезове... *стари* се кнез огријешио нешто о царевину (132). *Стари* се кнез, веле, „завальује" на служби (132).

Ћоп 2: У његовој петој години, кад му је умрла мајка, *добри* и *осјетљиви* ујак узео је дјечака к себи (22). — Још од Ђурђевдана, нисам видио старине — сјетио се бјегунац... далеко је за њим остало... бјекство и *луди* трк (29). Виде, виде, овај мали плаче... Окружен подругљивом грајом, *уплакани* малишан сасвим се изгуби (40). Читава гомила ђака... нико [се] није усуђивао да приђе ближе, јер је *замукли* и *намргођени*

Digitized by Google

дјечак држао у рукама комад летве (43). Тодор се ... изгуби у томе... богатом свијету... зечева ... [један] зец је, уздигнутих ушију, потпуно мирно чучао гледајући у дјечака... Тодор се врцну... *ућлашени* зец клисну бестрага (41—42). Тако су Тодора премјестили са *стварога* мјеста (46). Сава ... је стајао, блијед ... потиштено ... Ама пустите ме, људи, ... Шта сам ја коме крив! — То ти питај кога другог ... Тако би се обрецнуо на *брижног* сељака (52). У тој гомили ... ова очинска пажња дјеловала је као мелем на *мркога* момка (53). Чекајући да се искупе остали, фра Божо Чавор излагао *младом* учитељу (72). *Невидљиви* саговорник није му вјеровао, па се Благоје све више љутио (98). *Ућорни* и *весели* момак још се увијек није дао (129). [Капетановић] нимало не зазире од *извршеног* чишћења [убијања људи] (135).

Шим: Заређале приче о окамењеним краљицама ... у *тамном* језеру (55). Сњег све засипље *стари* млин. Лепршају пахуљице... а он све хода око *старог*, *ућустог* млина ... а вода клопоће испод *старог ућустог* млина (56—57). Очу се ... топот... коња... На њему се указа млад алкар ... Вршак копља пројури... крај „алке“... а *млади* алкар, још блеђи него прије, успе се на алкарску ложу (125). Па зато хтједоше да јој се суди по старом обичају. А *стари* обичај био ваки (145). То је био ждријебац ујца њезина, Миоковца... Она се радовала *чиломе* коњу (161). Петрица [доби] цекин, нов, новцат. Петрица ... упути се кући, да међу своје бијеле, сребрне талијере положи *жути*, *нови* цекин (164). Господарица *ућравог* ђердана носила га не само дјевојком већ и као млада невјеста (167). Опет се развеселила, а особито кад би гледала своје ново рухо. Петрица [је] нестрпљиво очекивала када ће она у *новом* руху и ђердану [поћи] на један од [сајмова] (185). Сјетила се оних цјелова којима је обасу кад јој нађе у дубрави *изгубљени* цекин (189). Код њезине постеље био ковчег пун свадбенога руха, па талијери и дукати за *несуђени* ђердан (189). Брзо стаде рећати трупац... нека би Бошко могао започети *наумљени* посао (194).

Лал: Крупан младић у... кабаници ... сједи... и брани се ... Помаже му плав љепушкаст ђак ... *Крућни* младић подиже глас (93). Било му је сумњиво што је Јован... закаснио на *заказани* састанак (103). „То је назеб“ чујем један сив алт ... „Ради форме“ понови *сиви* алт (67—68). Први његов сусјед... био

Digitized by Google

је адвокат Теодоровић. Тај велики господин имао је сина... толико размаженог да му нису смели бранити чак ни да голубари ... Тако је *млади* господин ... чим је чуо [за] ... колосалног „плавца"... чучао два сата у тамбурашевом голубињаку (47). *Стари* барон се већ љутио што је и спавала (86). *Жути* пас је за све то време кружио по тргу (94). Она му је признала да је *означени* друг није сачекао где је требало (129).

Ћос: — Још вам траје *стари* капут — рече Вукашин ... са подругљивим осмехом (172). Срела се са очима иконе: оне су је гледале са таквом ... мржњом да она није могла да изусти *спремљени* молитвени поздрав (123).

Била једном једна мала девојчица... Она је за празник добила диван црвени џемпер... Сутрадан [је] добила и [џемпер] од шпагета ... Мамица отишла до ормана и ... казала *црвеном* џемперу: Зар се тако ради? *Црвени* џемпер... промуцао: — Опростите ... више не уједам... Катарина га поглади, а *црвени* џемпер уистину више није гризао (М. Мацурек, Полетарац, 1966, 7/6—7).

На исти начин употребљавају се ти (дужи) облици и у материјалу који пружају наше старе повеље и писма:

Пов: Два сакꙋлꙗ ѡсташе печакена поть печатю више реченога митрьополита (22). Ѡви исти запис ... сꙋ намь ѡставили на листꙋ ... више речени поклисарьѥ (23). Приесмо ... вергꙋ .. ѿь ... више писанога поклада (30). Примисмѡ ꙋ виерꙋ ... реченомꙋ ... Кнезꙋ (34). Речени покладь да ѥ волꙗнь речени ... воевода ... ꙋзети (45). Таи часъ би се ... по реч҃нѡм тестаментꙋ дс҃тоꙗлѡ (80). Како е хтѣньѥ ... именованѡга гд҃на (81)[86]

Стабилизована варијанта

90. Случај идентификације неподупртим придевом имамо и у извесним стабилизованим спрегама, где мање или више стална, уходана веза придева и именице најчешће има лексикализовани карактер,

[86] Сличних примера има веома много у повељама. Овде се ограничавамо само на неколико, јер известан стререотипни стил у њима не пружа материјала за разноврсније примере.

Digitized by Google

а обично означава какво име (властито, географско), назив (каквог појма), надимак и сл. При овоме је битно да веза придева и именице увек имплицира тачно одређену индивидуу, односно индивидуални појам у идентификативном смислу.

91. Већ је из школских граматика углавном познато да се у овим случајевима употребљава дужи облик придева. То потврђују и најстарији споменици. Исп. примере[87]:

РЈА: *Črni* Juraj (Mon. croat. 288). *Novi* Grad (И. 155). *Črni* Žore (Спом. ср. 2, 26). U *Dlьbokij* Dolь... uzь *Dlьbokij* Dolь (Деч. хрис. 25). *Dlьbokyi* Potokъ... nizь *Dlьboki* Potokъ (Mon. serb. 93). Preko *Glьbokoga* Potoka (И. 127).

Пов: ѫ новомъ вр҃ѣдѣ (16). Ѿа име ѻ҃ца . . . и свѣтогѡ дѣха (33).

ЖП: чр҃ънии вр҃хъ (85).

Држ: По *свѣтога* Трипуна (245). Хоћу да ти укажем цркву *свѣтога* Петра (265). По бога и *свѣтога* Трипуна *блажѐнога* (310).

Вук НЗ: Бијаше он у Витанији у кући Симона *губавога* (117). Исус бијаше у Витанији у кући Симона *губавога* (68). Вартимеј *слијепи* сједјаше крај пута и говораше (108). Ово је крв моја *новога* завјета (119). Ова је чаша *нови* завјет мојом крви (198). Праведници [ће] у живот *вјечни* (67). Учитељу! Шта ћу чинити да добијем живот *вјечни* (163). [Како] да наслиједим живот *вјечни* (186). Не ће примити живот *вјечни* (187). Неће примити на овом свијету живот *вјечни* (107). Добиће живот *вјечни* (49). Имам живот *вјечни* (48). Који хули... је крив *вјечноме* суду (86). Тиру и Сидону лакше ће бити у дан *страшнога* суда него вама (26). Лакше ће бити земљи Содомској ... у дан *страшнога* суда (22). Људи ће дати одговор у дан *страшнога* суда (29). Лакше ће бити у дан *страшнога* суда (93). Боље ти је ући у живот хрому и кљасту, него ли с двије руке и двије ноге ... у огањ *вјечни* (44). Идите од мене проклети у огањ *вјечни*. (67). С обје руке [ће] ући у пакао, у огањ *вјечни* (104). ИЕС: [Он] за све ово ... *Црнога* Ђорђија оптужи (31). Осо-

[87] С обзиром на то да је ова категорија у литератури позната, ми не наводимо за њу много примера; они се лако могу наћи, за најстарије споменике, у РЈА и код свих осталих писаца. Ово нарочито важи за топониме, придеве „*свѣти*“, „*вечни*“ (у спрези са „суд“, „огањ“, „живот“) „*Црни*“ („Ђорђе“ — код Вука, на пример) итд.

Digitized by Google

било [би] нужно било, да се напише Српска историја од *Силнога* Стевана до наших времена (350). Прећу у *Стари* Вла (116). Тако су ји ... преко *Старога* Влаа пратили (155). Отиду у *Нови* Пазар (51). По том освоји *Нови* Пазар (119). Удари ... преко *Кривога* вира (227). Наиђе на *Криви* вир (226). За њим [посјеку]... Ђарапића из *Бијелог* потока (11). Ударе на ... шанчић код *Дебелог* дрвета (164). Срби је дочекају у *Црном* брду (156). Негдје око *Црнога* мора (264). Еманоел остане код *црвенога* петла [назив — ЕФ] (314). До зоре дође опет к *црвеноме* петлу (313).

ВП: Из *старог* и *новог* завјета (V, 245). Тамо је и *млади* Војвода Анто (V, 184).

НПр: Нађу *свегога* Јована штаку (99). *Премудри* Соломун дозна шта је било (196). Жена *Премудрога* Соломуна загледа се (196). Каже да је дошао *Премудри* Соломун а да је у тој и тој соби (197). Пође к *Премудроме* Соломуну (197).

НПосл: Ако нијесам Гаван, нијесам ни сиромах (овде се мисли *богати* Гаван који се помињаше у народним пјесмама и приповијеткама) (8).

Анд: Марко [је] тамновао у *Старом* граду (12). Оне иду одозго са *Старог* града (12). На десној обали реке... био је добро сачуван *Стари* град, разгранато утврђење (18). Само се питам ко је био тако вешт и храбар да обавести *великог* везира и макне ону животињу (62). Тако је ... напуштен, стао да се руши и распада везиров *Каменити* хан (77). Велике поплаве... се памте... узимају као датуми од кога се рачуна време... („На пет-шест година прије *великог* поводња.“ — „Уз *велики* поводањ“) (78). А већ после двадесетак година ту је певао и шалио се нов нараштај који није ни запамтио нескладну трупину *дрвеног* чардака (99).

Ков: Нато *Црни* Јаков... салије на главу воду (138). Микула... крадом пошкиљи на *Црнога* Јакова (128). Онда се снађе *Црни* Јаков, властелинско мазало (126). *Свегога* ми Антуна (67). Не буди *невјерни* Тома (67). Најприје заокружи све ... кутове *старога* свијета (53).

Коч: Капетан у *Бронзаном* Мајдану (205). *Бронзаног* Мајдана (107). *Бронзаном* Мајдану (102). *Бронзани* Мајдан (106). На вратима [се] ... појави „*вјечити* суплент“ како г. Никицу зову другови (150). *Стари* Јово [је] знао (45). Е, ноће ти је био кућерак

Digitized by Google

Слатке Душе. Тако је свак звао *стáрог* Мију, покој му души (95). О томе би нам могао причати *стáри* Стипура (126). Дође *млади* Полькан са старијим братом (149). И сав се крај узнемири, а највише *изнемогли* Вук (256). Свака стаза жали по јунака. *Равни* Азић Заловару *стáрог* (163). Окајмо га, јер ће нам на *стрáшном* суду сапрети часне мошти Немањића (221).

Лал: *Стáри* Фрајденфелд застајкује (182). „Како ти је име", питао је *стáри* Чауш (115).

Наз: Обноћ је бдио читајући... „*Бијеснога* Роланда" (79).

Петр: Гуске на капитолију, на бедему древнога Рима, спасле су биле „*вечúти* град" (144).

Ћоп 1: Пред напад на *Стáри* Мајдан (111). Памтиће се [још дуго] „Ћак из Бихаћа"... *весели* ћак ... „*Дуúли* Ћак"... „*Дрвени* Ћак" ... Сваки је од њих [ћака] имао ... надимак (107).

Ћоп 2: *Дебели* Пајо успио је... да се одмакне (17). *Дебели* Пајо... загледа се добро у ћошак (39).

Шим.: Зачу се... усред *Мрúвог* језера (79). Много [је] црних сјена око *Мрúвог* језера (79). Из *Мрúвог* језера (84). Данас... дознаде [Тане] од *младога* Орлића како се они... воле (170). Зато га и нијесу више звали „*луди* Салко", већ „Салко алкар" (158). *Луди* Салко [је то]...! Салко Црношиља (158). Наликовала на цркву Василија *Блаженог* у Москви... друго издање цркве Василија *Блаженог* (37). *Вјечни* огањ [ће] сажећи твоје проклето тијело (53).

92. Као што се види, у датим се примерима композиција придева и именице јавља као нека врста „имена и презимена" у чијем склопу придев има пуну селективну, диференцијалну улогу, улогу знака идентификације одређеног именичког појма (јединке).

Идентификација се заснива на могућности постојања збира оних јединки које именица (*град*, *вир*, *Ћак*, *Василије*, *Пајо* итд.) сама, без придева, означава. Да би се знало која је од могућих јединки истог именовања у питању, придев је неопходан идентификатор (исп. разлику у идентитету између *Нови* Град : *Стáри* Град; *Криви* вир : *Дубоки* вир; *Нови* завјет : *Стáри* завјет; *стрáшни* суд : *врховни* суд итд.).[88]

[88] Н. Толстој, уопште занемарујући у своме раду идентификациону улогу придева, издваја на посебно место спреге тима: **дьнь сѫдьнии** (исп. НТ 68—69) и сл. из црквене фразеологије и констатује да се у тим случајевима придев увек упо-

Digitized by Google

Поред тога, идентификација се заснива и на другом битном критеријуму: ранијој познатости. Јединка ће датом спрегом придева и именице бити идентификативно схваћена само у том случају ако онај коме се говор упућује може на основу свог ранијег сазнања одредити о којој се одређеној јединки и сл. говори (мора знати, на пример, да „Црни Ђорђе" означава Карађорђа, а не неког другог, да је „огањ вечни" назив за „пакао", а „живот вечни" — „рај" итд.).

Уколико таквог сазнања нема, субјективно идентификативно аперцепирање слаби или изостаје, јер слушалац не може одредити о коме је или о којој је тачно јединки реч. Међутим, тиме *што слушалац евентуално не зна или не може знати која је тачно јединка имплицирана — сама одређеност јединке се не дезавуише*, а ни њена објективна идентификативност (исп. на пример — Памтиће се *ђак* звани „Момче *из Новога*", „*Дупли Ђак*" ... „*Дрвени Ђак*" из мјеста Притоке. — Исус бијаше... у кући Симона *губавога* — где слушалац, па чак ни говорно лице не мора бити у ситуацији да тачно зна који је то „Ђак", „Симон" итд., па да и поред тога сама одређеност јединке буде несумњива, недезавуисана), на исти начин као што ни чињеница да слушалац (или лице које говори или оба) евентуално зна која је јединка — ништа самој одређености јединке не доприноси. „Познатост", „ранија споменутост" везе придева и именице и сл. релевантна је компонента за идентификативно маркирање и аперцепирање дате јединке, али не и за саму њену одређеност.

требљава у дужем облику. Дужи облик у њима он, међутим, објашњава као резултат — „лексичког значења именице **дѣнь**, која у саставу са придевом **сѫдьнь** означава одређени, јединствени појам", што не можемо примити без извесне резерве. То што су неке од ових спрега постале или се осећају као „фразеолошке јединице", „ознаке одређеног, јединственог појма" (како вели Толстој) свакако није заслуга дужег облика придева нити је он том чињеницом условљен. Толстој, уосталом, и сам вели да је за старословенско стање врло тешко говорити о фразеолошким јединицама, јер су се у споменицима овог језика — насталим свега на око 100 година од првих превода словенских — овакви изрази морали осећати као нови, примљени са новом религијом и стварани по грчком обрасцу, па су се као фразеолошке јединице могли осећати тек касније, у резултату књижевне традиције, што, међутим, није могао бити случај у периоду исписивања првих словенских споменика и њихових најранијих копија (ib. 68). Утолико је необичније што Толстој дужи облик објашњава у њима моментом лексичког јединства. Свака спрега може током времена постати фразеолошка јединица, представа једног лексичког садржаја, богатити се новом семантиком, постајати немотивисана (исп. *Нови* Београд : *Нови* Сад — где појам *нови* нема у оба случаја једнако значење — данас, дакако). Придев, међутим, и у фразеолошким јединицама као и у другим спрегама има своју функцију која на одређен начин условљава дужу или краћу форму у њима (идентификацију, ознаку специјалног квалитета или је сам по себи носилац семантичке диференцијације) док је лексикализација ствар другог процеса.

Digitized by Google

ФУНКЦИЈА ДУЖЕГ ОБЛИКА ПРИДЕВА У ИДЕНТИФИКАЦИЈИ

93. Говорно лице, дакле, када јединку која је за њ е г а одређена (што не значи да мора у исто време да му буде и — позната) жели идентификативно да маркира с а г о в о р н и к у — лансира у говор оне податке који дату јединку могу одредити и идентификовати.

У наведеним примерима, за знак идентификације било је могуће употребити особину, тј. извршити идентификативно маркирање одредбом дате јединке по особини којом се она у датим границама места и времена од других одликује. Та особина исказивана је увек дужим обликом придева.

С тим у вези одмах се поставља чисто теоријско питање: зашто баш дужим обликом а не краћим, када и један и други откривају — *особину*, тј. онај елеменат који је и узет као идентификатор јединке?

94. Остављајући за сада детаљније тумачење краћег облика по страни, ми ипак можемо, као одговор на горње питање, рећи следеће: дужи облик је у идентификацији теоријски оправдан отуда што он, за разлику од краћег облика, вршећи идентификацију — *не означава само особину* дате јединке, већ и с т и ч е и в е з у о с о б и н е с а д а т о м ј е д и н к о м; другим речима: у п у ћ у ј е на то да саопштену особину треба посматрати в е з а н о, у р е л а ц и ј и са датом јединком, оном која се том особином одликује. То значи: саопштење типа *Неваљалога* слугу баците у тамницу (НЗ 66) не значи само: „слугу који је неваљао (слугу који има такву и такву особину) баците у тамницу", већ — „*о н о г а слугу који је неваљао* баците у тамницу"; Најоше *болесноѓа* слугу здрава (НЗ 149) не значи „слугу који је болестан, већ — „*тога* слугу *који је* (био) *болестан*"; Ја нађох динар *изгубљени* (НЗ 178) = „*онај* динар" *који сам изгубио*; Клече поред *везаног* човека (Анд 44) = „клече поред *онога* човека *који је везан*"; *Осуђени* сељак је био невин (Анд 60) = „*онај* сељак *који је осуђен* био је невин" итд.

95. Дужи би се облик, према томе, могао трансформисати *двема компонентама*, од којих би прва била исказана демонстративно-анафорском заменицом, а друга — зависном реченицом са придевом у предикату:

неваљали = 1) *онај* + 2) *који је неваљао*

Digitized by Google

Ово значи троје: 1) да се у дужем облику крију и њиме откривају у ствари д в а детерминативна елемента: а) заменичко-упућивачки[89] односно демонстративно-анафорски и б) придевско-детерминативни;

2) да се дужи облик мора посматрати са његових етимолошких позиција утолико што су у њему и данас активни управо они елементи који су инкорпорацијом придева и некадашње заменице и (ꙗ, ѥ) и формирали дужи облик придева, и

3) да се дужим обликом маркира одређена јединка, тј. врши упућивање на одређену и м е н и ц у („онај *човек*“) а не на одређену особину (особина је само помоћно средство за подсећање, асоцијативни податак, елеменат распознавања јединке о којој се ради).

96. У оквиру овакве двојаке детерминације (онај + особина), упућивачка компонента може бити битнија од придевске детерминације. То се огледа, рецимо, и у чињеници да се под извесним условима придев у идентификацији може изоставити и заменити демонстративно-анафорском заменицом (исп. нпр. Он пође... скиде пажљиво... *онај* сребрњак... па изиђе (Лаз 107) — онда, дакако, кад је јасно да „онај сребрњак“ означава ону јединку о којој је било речи, која је на оном месту (била на оном месту) и сл.; уколико то, међутим, не би било јасно или говорно лице то не би сматрало довољним за идентификацију, придев, разуме се, не изостаје, као што је то и случај у примерима које смо раније навели).

Ово, другачије речено, значи да придев овде и није употребљен првенствено ради тога да покаже извесну особину датог појма, јер се и не износи нова већ дата особина. Отуда је могуће да појам у моменту идентификовања уопште више и нема особину која му се придевом приписује. Тако у примерима — Нађоше *болеснога* слугу здрава; Нађоше динар *изгубљени* и сл. — именички појмови (слуга, динар) у тренутку кад се о њима дато саопштење изриче — и немају особину која им се приписује (у том тренутку слуга више није болестан нити је динар изгубљен, што се, уосталом, саопштењем и казује). Особина је, дакле, послужила само за то да би се јединка могла идентификативно маркирати, односно препознати међу другима[90]. Маркирање, упућивање је, дакле,

[89] „Упућивање — то је основно значење свих заменица без изузетка“ А. Белић. О. ј.п. и ј.р. I, 51.

[90] Ово уједно показује да се доиста с резервом мора примити тумачење да дужи облик „упућује на познату односно сталну особину“, јер није битна познатост нити је посреди сталност особине, већ способност идентификативног маркирања, упућивање на то да особину треба схватити условно, као знак распознавања.

Digitized by Google

и основна функција дужег облика, услед чега у примарни детерминативни план не избија придевско-квалификативни већ упућивачки (демонстративно-анафорски) карактер одредбе.

ИДЕНТИФИКАЦИЈА ЈЕДИНКЕ ПОДУПРТИМ ПРИДЕВОМ

97. Овде ћемо размотрити оне случајеве где се поред придева, као елемента идентификације, јављају и други идентификативни знаци: а) још који придев, као у примерима типа:

> Већ [је] дуго што је *мали црнорухи* чово искочио (Ков 36). Поново се сјети *малоūређашњег чудног* држања чаршије (Ћоп 2, 37) и сл.;

б) присвојна заменица, присвојни придев или посесивни генитив, као:

> Браћа повичу оца и матер: „Камо те сте да видите *свога хваљеног* сина (Вук НПр 80). Над свима лебди *Абидагин зелени* штап (Анд 30). Николетина се пребаци код *свог уūокојеног* тетка (Ћоп 1, 34);

в) демонстративно-анафорска заменица („овај", „онај", „тај"):

> Кад изиђу... пред краља, онда *они богаūи* човјек проговори (Вук НПр 208). Међу псима бијаше један матори пас. *Овај маūори* пас стане говорити (И. 16). Остаде му само *онај неūарни* војник (Ћоп 1, 47). Заптија окрене лице *оном уздигнуūом* зиду (Анд 108), односно

г) комбинација ових елемената или другачији детерминативи (на пример — контекст, опис и сл.), као:

> Децо... нешто ме жуљи у *оном мом ūокваренол* зубу (Вук НПр 7). *Онај сūари* господин *који обилази села*... врзе се око кола (Кал 136).

Као што се већ и из ових примера може уочити, смисао подупирања придева није увек ни једнак ни изазван истим разлозима и потребама. У једном случају, подупирање се врши стога што је сам при-

Digitized by Google

дев недовољно идентификован[91], а у другом случају — јер говорно лице само *сматра* да би сам придев могао бити недовољан идентификатор на подупирање врши за сваки случај, тј. врши на неки начин о с и г у р а њ е и д е н т и ф и к а ц и ј е, у намери да спречи евентуалну могућност да се појам схвати шире (само као јединка збира, било која и сл., тј. без обзира на већ дате околности, границе места, времена и др.) истичући тиме да је одиста и још увек реч о датој, а не некој евентуално другој таквој јединки[92].

98. Међутим, било да се подупирање врши из стварних или само субјективних потреба (говорно лице, на пример, подупирање врши зато што га сматра за идентификацију корисним), разлог подупирању увек лежи у чињеници што у границама места, времена и др. стварно егзистира још која таква јединка[93] или би се егзистенција још које јединке са том особином у датим границама евентуално могло претпоставити[94] (односно границе времена, места и сл. проширити, шире схватити).

99. Није, међутим, увек лако одредити да ли се подупирање врши са објективних потреба или „плеонастично", јер се говорно лице, идентификујући јединку, наслања на *своју* представу о сазнању саговорника, а говорно лице није увек у могућности (нарочито кад је по

[91] Да је само речено: „да видите *хваљеног сина*" — могло би бити дилеме у томе чији (који) „хваљени син" је у питању. Да је само речено: „да видите *свога сина*" — опет би било нејасно идентификовано јер лица којима се говор упућује (родитељи) имају више синова. На исти начин — само „пребацио се код *свог тетка*, као и — „*непарни војник*" могло би бити недовољно јер може бити више тетака, непарних војника, као што ни „*упокојени тетак*" „остаде му само *онај војник*" не говори ништа сигурно јер упокојених тетака, војника има више у датим границама.

[92] Исп. на пример саопштење: „Међу псима бијаше један матори пас. Овај матори пас стане говорити" — где би, објективно узевши, била довољна веза „заменица + именица" (*овај пас* стане говорити) или „придев + именица" (*матори пас* стане говорити).

[93] Као у примеру: „Онда они богати човек проговори" — где би се само „богати човек" могло односити и на другог у тој причи, а евентуално и на краља.

[94] Као у примерима: „*овај матори* пас" — можда има још који пас са том особином међу осталима; „окрену се *оном уздигнутом* зиду" — лако је претпоставити више зидова са том особином, на исти начин као што би само „окренуо се *оном зиду*" без придева могло бити нејасно на који зид говорно лице мисли, уколико има или се претпостави постојање више зидова; као што може бити и више „покварених" зуба у онога који каже „Нешто ме жуљи у *покваренom зубу*", па се подупирање са „*онај*" („*у оном*" покваренom зубу") другим знацима сматра потребним.

Digitized by Google

среди индиректни, писани и сл. начин споразумевања) да зна какво је то сазнање другога лица и шта је све стварно потребно лансирати у реченицу да би саговорник тачно разумео (идентификовао) оно о чему му се говори.

100. Као што ће се из ниже наведених примера видети, и у најстаријим нашим споменицима, па и у савремених писаца (а Н. Толстој је показао и у старословенском) у тим се случајевима употребљава дужи облик придева:

Пов: Заповѣдию гѧна кнеза... и негова изебранога вѣкы (7). Сѩь записни листъ повелесмо запечатити (35). С швѣмь звѣтом га наредн по реченоѡ своемь комодникѹ (80). Да мѧ стои... како вѣде наредиѡ по своемь тестаментѹ више реⷱноѡ (80).

Д. Зак: Сии же законыкъ поставлаемь од православнаго сьвора нашего (43).

Држ: Једа франкам спензе од онога *невољнога* пута (325). Ја Дугинос... поздрављам ови *стари* пук (239). Сјетна нећу смјет нигда на очи веће к мојој теци... цјех овога мога *махнитога* пошастја (266). Тјех и руком играт у парти секрете од онога *славнога* карпуна (272).

Вук НЗ: Тако ће бити овоме роду *зломе* (30).

НПр: Кад ујутру сване, онда газда заповеди да све псе потуку само онога *матророга* пса да оставе (16). И тако легне у сандук... кад али онај *матори* пас дошао (17). Кад он то види, уплаши се па отрчи своме *староме* господару (54). Од тих сандука... Девојка избира најтежи... Кад га донесе кући... отворе га да виде силно благо у ономе *тешком* сандуку (181). У тај час они *крилати* коњ почне... вриштати (193). Лисица... кад би год полазила... свагда би прикричала ждријебету да пази на њезин глас... па ни на какав други глас да не отвара врата. Једном дође вук који је више пута слушао како лисица ждријебету виче да отвори врата, па стане и он својим крупнијем гласом викати... отвори...! Али ждријебе позна да то није онај *танки* глас лисичин, па му не ће отворити (224).

ИЕС: Замоли га [цара], да им пошаље другога везира... што цар и учини; али овај *нови* везир [Ага Асан-паша] није од њи смијо писнути (7). И овај је *нови* везир ... само име носио (38). Мени се овај *нејовољни*... посао тако... уврти у памет (75). Петар је, као што каже *јоменути* његов син даровао (82).

Digitized by Google

Сутра дан... преда сељацима оног *везаног* човека (188). Ту је сад од овога *новог* зулума... био добежао Мутап (143). Он [је] још пре... говорио, да се прођу тога *лудог* искања права за земљу (185). Заповједи попу Миловану... (оцу сада *йознайога* Срећка...) да куне... злочинце (213). За овај *несрећни* догађај... избаци се Милоје из службе (255). Опет је то узрок, што је Бихлер овај *важни*... догађај изоставио (318). За овај *важни* посао, који је свим војскама отворио пут у Париз, добила је... кумпанија... знаке (327).

Анд: Тај *велики, камени* мост... једини је сталан и сигуран прелаз на целом... току (8). Испод „капије" има један већи отвор... У томе... има... мрачна дворана... У тај *мрачни* отвор гледају дечаци (11). Говор који је овај *силовиши* човек одржао... људима изненадио их је (25). Абидага... испољавао је према овом *бледом* потурчењаку... одвратност (36). На рамену носи дугачак, бео зашиљен колац. Свима [је] изгледао [Радисав] и сувише један... за дело због кога га воде на губилиште. Само је *бели дугачки* колац давао свему неку језиву величину (47). Кад то би готово Цигани се измакоше подаље... а на оном *йразном* простору остаде сам човек на коцу (50). У целој касаби није било ока које није погледало на онај *замршени* сплет греда и дасака над водом (54). Сви су осећали да је у оном њиховом *сшаром* рвању... сада претегло на њихову страну (54). Абидага је још... задовољан дејством овог *сшрашног* примера (55). Тај *неочекивани* одлазак Пљевљака још је више утерао свету страх у кости (60). Сад је онај *широки* и *нейравилни* круг од дрвета... почео да се сужава (65). И још ово није ништа, — додаје онај *весели* и *жсивахни* хоџица (66). Стајали... [су] на капији за коју се каже да је у њој затворен онај *унесрећени йокојни* Арапин (69). У камену је писало: ...Нека Бог благослови тај ... *лейи* мост (71). Нестало би можда и оног *необичног* бола који је везир у дјетињству понео са вишеградске скеле (72). Требало је да прође извесно време па да се избрише утисак који је на све оставио поглед на овог *изгубљеног* човека (82). И у старчевом *чудном* штапу... није нађено ништа (92). Помисао да би због овог *лудог* старца могао имати непријатности, изгледала му је неподношљива (92.) Под чардаком... су управо били везали оног *сулудог* старца (95). Освануо је мост у свом *сшаром, йрвобишном* облику (99). Ђоркан је син једне Циганке и неког војника или официра...

Digitized by Google

који је некада служио у касаби и напустио је још пре него што му се тај *нежељени* син родио (103). Душевни заптија окрене лице *великом уздигнутом* зиду (108).

Кал: Повео је разговор... о оном *старом* путнику што обилази села, запиткује о предметима и биљежи (122—123). А онај *стари* господин, који обилази села и записује... врзе се око кола (136).

Ков: Онај *стари* одвјетник... ме сили (35). Вазда мишљах на нашега *окрутног* сусједа (42). А завидио сам... кад бих се сјетио нашега *патуљастога* сусједа (43). Свега тога није могао опазити *приштити* наш сусјед (45). Та ми то све знамо! — ражести се онај *пламенити* дебељко (54). Цикну онај *дугостаси* господин (64). [Он] ће у онога *великог* господина у граду вјежбати се за господскога слугу (66). Изненада бане на наш бријег онај *стари* шекутор што је људима жиле пуштао (66). Ове чизме са чавлима... тај *округли путени* клобучић није за град (71). Нисам ли ја далеко *познати* ... у свим новинама *описани* добротвор (81). Претсједник славнога друштва... далеко *чувени* мецена и добротвор, није могао... набубати *састављенога* му говора (81). На све стране жута и црвенкаста текућина од *кобног проливеног* умака... (84). Илустрисимус је дуго, дуго, дремуцкао на свом *огромном кожном* наслоњачу (86). Ви познате нашег *грдног* сусједа (89). Гони своје коње у *стрми* наш бријег (90). То је нешто друго него тај *шарени* крпеж (98). Тај *кратки* домјенак... никако му се није свиђао (101). Ти си дакле наш *нови* штудент (101). Онај *крупни* глас разгаварни се сада (105). У здравље тога *старога* илустришимуша (108). Његов *несуђени* отац... бијаше проводник (113). Проводник не становаше даље у своме *посебном* дворцу (118). Ој милости ваша, опростите *покорноме* слузи своме (125). И одонда отпоче његов *нови* живот (125). Два три слова мога *милостивога* господина, а Мато је прије дома неголи се ти вратиш (133). Ух, свега бијаше доста и онога *лудог* сељака (138). Он се ипак никоме не исприча, не разјасни тај *изненадни* призор (150). Но... илустрисимусу... дозлогрди, и он напусти тај *службени халабучни* живот (151). Не слушах свога *вриједнога* рођака (155). Онај *загонетни* и *нејасни* разговор дубоко се засјекао у моје срце (163). Полети из нашег *новог* стана (165). Дераше се... господарица нашега *новога* стана (166). Ах, како ме тај *луди* и *ружни*

Digitized by Google

дјечак оплијенио (168). Мој *нови* друг клоне изнемогао (168). Пријетио је... грабећи опет онај *зарђали* нож (173). Тај жубор бијаше једини глас у том *забитном* и *самотном* свијету (181). Нити ми право не рече како си доспјела... у онај *црни* понор (190). Кућерак... наликоваше огромноме кошу... А опет си овдје... огласи се стара, отварајући... врата што бијаху утиснута у онај *огромни* кош (191). Изиђем пред кућерак на оно место где се прије тако живо хрустио онај *кљасти* просјак (193). Често [је] одлазила у свој *тајни* подрум (196).

Коч: Немој, баш кнеже... трже Давид свој *неумјесни* предлог (57). Пошљедња [је] воља *поменутог* инвантериста да се ћурлика уручи Милићу (68). Кажи тамо... да је овај *нови* десетар злочест (91). Ту је онај чово *стари* (155).

Лаз: Она је имала исти *црвени* шал око главе (64) Ја разгрнух њен *црвени* шал и сакријем лице у њега (65). Наш *стари* учитељ остави нас — оде сиромах, на пут на који се иде затворенијех очију (139).

Лал: Тај *ћудави* дјечак био је рођена скитница (50). Кад затворим очи — чини ми се да и сад чујем онај *танки* глас (81). Чух онај *мукли* глас како говори (94). Ни овај *велики* ратни смак неће моћи да нас уједини (151).

Наз: Колико већ година сједиш ... у томе *старом* наслоњачу (14). Још је пред мојим очима...: јаме гдје су гомилана дјеца... ножем заклани... Непријатељи... наставе свој *страшни* рад (22). Сјећам се писамцета што сам га у Говзи, уочи *новог великог* покрета према југу, примио од Тита (80).

Петр: Његов сусјед... био... богат, угледан, човек... веома охол... Тај *велики* господин имао је сина (47). Пас... још увек стоји поред *погинулог* нашег сељака (93).

Ћос: Лепо ти је твој *школовани* син рекао шта је твоја странка и твоја политика (107). Хоће ли му тај *нови* живот за који се спрема бити важнији од братовљеве мржње (74).

Ћоп 1: Чујеш ли, Јовице, онај мој *огуљени* дед видео је леђа и турској и швапској сили (25). Николетина... гледао је свог *потишћеног* војничка (47). Николетина... размахну руком на модра лептира који му залепетао пред самим носом? Онај лептир *насрћљиви*, опет се зачас поврати и паде му на рукав (49). Јеси ли видио шта каже *свјесни* друг — окреће се широња ономе трећем, *сићушном* бркици (83—84). Нико није био тако мио и

Digitized by Google

једноставан као тај *мрцуљави*... причало (107—108). Знам ја добро да је друго шаржер, а друго онај *весели* дјечак (114). А кад је... провалио у пространи клостер часних сестара... чинило му се да је то у најмању руку тај *злогласни* Зимски дворац (115—116). Ово ми је од сина он је у ропству још од оног *несрећног* краљевог рата (136). — Шта мислиш, Јово, има ли овај *црни* друг матер (150). Него дедер ми помози да укркним на леђа овог нашег *црног* Тодора (151). Тај *бели* човек ... имао је своја морална начела (171).

Ћоп 2: Ето их... рече онај *изболовани* сељак (15). Онај *мрцави* усташа... скинуо пушку (15). Усташе се још више разјуначише... Чак се и онај *мрцуљави* усташа осмјели (18). Покрај дућана тога *озбиљног* старца усташе пролазе брзо и с нелагодним осећањем (32). — Шта ли ће с нама бити...? — хукну онај *изболовани* сељак (38). Још у ... ходнику школе... Тодора је поново прожео онај *стари* страх и свега што је с њим у вези (39). Никако — понови онај исти *одвојени* глас (42). С тешким осећањем... растао се Милош од тога *убогог* мјеста (58). Шкуру поставише за логорника у овај *забити* градић (71). Логорник... никако није волио овог *брзоилетог* адвоката (74). Овај *ситни* провинцијски адвокат... жив се јео (74). У њему се све развезивало већ на неколико корака испред станице, на ономе *широком* булевару (86). Послије тога *кратког* унутрашњег дијалога, у њему се... све разведри (88). Мени се свидео онај твој *велики*... сат (107). Покуша да поразмисли о томе Сави и о његову дјеловању у томе *забитном* крају (109). Јозо... држао се некако лежерно... ни налик на оног *старог* и *хладног* Орешковића с ноћних сједница (111). Он постаде опет онај *стари* Шкуро, логорник, сувопаран и оштар (111). Поремети се и онај *оскудни* ред (122). Кад угледаше Радекића и с њим оног *непознатог озбиљног* момка, смијех престаде (145). Овај *отворени*... момак већ му се почео допадати (146). Шта се чује за онога *младог* Ђупурдију (147).

Шим: Плаши те и проклиње тај *чудни неодређени* крај (18). Николицу, неће се нико усудити да тјера из тога *тајног* кута. (28). Био се у свом *заклоништу* прасунчалишту јако ознојио (35). Снијег све засипље *стари* млин, у коме је Боја одрасла, као и њезин *нови* гроб (56). Ту су шеварату мочвару Лужани звали „Мртво језеро"... Чобани су... чували своју стоку од тога *Мртвог* језера, јер се у њему удавило већ више говеда

Digitized by Google

(79). Баш је била таква... ноћ... кад је тај *млади* војник стајао с пушком (81). И наједном је тај *лепи млади* војник оћутио... загрљај вјечности (82). Дођоше на бедем с којега се онај *млади* стражар строваливо у бездан (86). Часак су стајали... погнуте главе на *високом* бедему над провалијом (86). Као да чујеш хоџин глас што је одјекивао некада међу тим брегoвима и губио се у том *пространом* пољу. (87). Божић... неће бити ништа веселији од тога *тужног* јесењског дана (102). — Који је то Рашица? — Задњи с лијеве! Задњи до нас!... Онај *лијепи* човјек на вранцу с лијеве (123). Марте... приповједила и опет о његову *чудном* повратку у њезину кућу (150). На мршаву црну коњу указа се... коњаник. На том *мршавом*, *црном* коњу тркао човјек још врло млад и лијеп (157). И видјеше како је остан појурио кроз средиште алке и како се скотрљао к руци тога *необичног* алкара (157). У руци је тај *чудни* коњаник носио „остан" (157). С једне и друге стране тому *великом* путу измјењивале се стара и млада шума (159). Кућа јој је била недалеко од тога *златног* дочића (161). У шуми је поврх оног *златног* дочића (170). Истом касно [Перица] заборави сасвим Бошка и његов *умишљени* ђердан (176). Развеселила... би [се]... кад би гледала... комад црвене чохе на који се имали пришити њезини... талијери што ће звецкати кад од њих постане *дуги*, *тешки* ђердан (184).

ИДЕНТИФИКАЦИЈА ЈЕДИНКЕ ПРИДЕВОМ У ИМЕНИЧКОЈ СЛУЖБИ

101. На основу онога што смо већ констатовали — а пре свега: а) да дужи облик придева у идентификацији упућује на *именицу* (маркира ону јединку која се међу другима истог предметног садржаја одликује казаном особином) и б) да се дужи облик може трансформисати у „онај+који је те и те особине" — јасно је да се у функцији идентификације може јавити и придев ван атрибутске синтагме, тј. придев у самосталној служби, без формалног наслона на именицу.

Ово је могуће, дакако, под условом:

1. да је јасно да се, за разлику од досадашњих ситуација, у оквиру датих граница места, времена и др. само јединка *једног* предметног *садржаја* одликује казаном особином[95] и

[95] Кад се саопшти: „Казаше им шта би од *бијеснога* и од свиња" (НЗ 90) — мора бити јасно да се „бојеснога" односи на „човека", а не, рецимо, на „пса".

Digitized by Google

2. да је јасно која се јединка предмета (лица) одликује особином коју придев казује.

Другим речима, придев подразумева именицу и означава одређену јединку као нека врста лексичког обележја[96] при чему појам особине, као и у до сада размотреним случајевима, служи као асоцијативни знак за распознавање и идентификацију одређене јединке.

У овом случају, када се придев у самосталној служби употреби у циљу идентификације одређене јединке — било да је подупрт, неподупрт или да има већ извесну уходаност као позната, стална ознака[97] — редовно се у примерима језика јавља у дужем облику. Исп. примере:

Вук НПр: Синко... Ето од двадесет коња бирај којег хоћеш. А он рече баби: „Та шта ћу бирати, дај ми онога из буџака, *губавог*, за мене нису лепи". Онда га баба стане одвраћати: „Како би ти узео оног *губавог* код таких красних коња!" (31). Синко, ја ти на то не умијем одговорити, него иди *Премудроме* (194). Он му каже да иде *Премудроме* (194). Ето оно је *Премудри* (194). Онда му *Премудри* одговори (195). Није то *Премудри*... узалуд говорио (195). Неко... је превари да су *Премудрога* рибе прождрле (199). Хајдемо к *Премудроме* (200). Тако је *Премудри* вићео... дубине (200).

НЗ: И видјевши Исус вјеру његову рече *узетоме:* не бој се (19). Тада рече *узетоме:* устани (19). И доведоше к њему човјека нијема и бијесна... И пошто изгна ђавола проговори *нијеми* (21). Тада доведоше бијесна који бјеше нијем и слијеп: и исцијели га да *нијеми* и *слијепи* стаде говорити и гледати (28). Свакоме који слуша... долази *нечастиви* и краде (31—32). Узеше тридесет сребрњака, цијену *цијењенога* (73). Исус видјевши вјеру њихову рече *узетоме:*... опраштају ти се грије си (82). Син човјечиј... рече *узетоме:* Теби говорим (83). Видјеше *бијеснога* у коме је био легеон гдје седи... и... казаше им што би од *бијеснога* (90). Доведоше ...

[96] Услед тога увек је, бар принципијелно, могућа замена оваквог придева изведеном именицом као равноправном алтернативом; исп. „стари" : „старац", „богати" : „богаташ", „слијепи" : „слијепац", „губави" : „губавац", „покојни" : „покојник", „праведни" : „праведник" итд.

[97] Исп. пр. типа: Дознавши где је *Премудри*, отиду к њему (НПр 200). *Нечастиви* је напустио ваш дом (Ћос 123). Потужих се *милостивому*... биљежим рачуне за *милостивога* (Ков 60). Мој се *драги* на војску спрема (Коч 120) и сл.

Digitized by Google

слијепа... И узевши за руку *слијепога* запита га (100). И зовнуше *слијепога*... рече му Исус: шта хоћеш... А *слијепи* рече... да прогледам (108). Јеси ли ти Христос син *благословенога* (121). Што ми учини *силни* и свето име његово (130). Рече *узетоме*... устани (143). Казаше им како се исцјели *бијесни* (155). Кад ђаво изиђе проговори *нијеми* (165). Човјек неки пак бјеше богат... А бијаше један сиромах... Лазар ... жељаше... мрва... с трпезе *богатога* (181). А кад умрије сиромах однесоше га анђели... а умрије и *богати* и закопаше га (181). И узевши за руку *слијепога*... запита га види ли (200).

ВП: У Котору, Будви и *Новоме* (V, 354). Буквари се из Србије врло тешко добијају, него се овдје сад штампа онај *нови* (V, 245).

Анд: И тога има, помислио је Пљевљак, стојећи сада оборене главе као да га *везани* саслушава (44).

Држ: Од *Приекога*, дошли су с малом грацион (289). С *Приекога* не идем (269).

Ков: Хрипао је у несвјестици *трбушати* (36). Потужих [се] *милостивому* (60). ја ћу сад све приопћити *милостивому* (60). Биљежим рачуне за *милостивога* (60). Муке нашега *милостивога* (75). *Милостиви* држће (75). Ја ћу још мало к *старому* завирити (105).

Коч: Сва су га чељад [називала не] „наш најемник", већ „наш *Благи*" (43). Још нема нашег *Благог* (43). Свети Пантелија... не дај *нечастивоме* под наш кров (51). Ој, јабуко, моја зеленико... Нит' те једо' ни' те томе дадо'/ Већ сам те ја *драгом* оставила (62). Јесен дође а мој *драги* оде (62). Ћеш онај господине, *велики* [новац] од два воринта, или ћеш онај мали од пет сексена? (77). Мој се *драги* на војску опрема (120).

Лаз: *Нечастиви* ме и опет боцну: — Зар поклон од мене нећете да примите? (52).

Лал: Ипак је остало нешто... од *старог* (41). „Узалуд причате", каже *грбави* (43). Пси се смирише и тек... неки од њих одговори на... урлик из Међе. Али тај *проклети*, *шугави*, изгледа неће никад престати (63). Ако је тај *плави* таква напаст... онда мени... не треба (94). „Можда сте ви из овога села?". „Јесмо". одговори *крупни*. (95). Онај *необријани* у ходнику... опет од неког брани своју жену (192).

Digitized by Google

Наз: Сретнемо козлића. Фокси [пас] се... зажелио... игре: прилази к *рогатоме* с добрим намјерама (41). Вучјак... навалио [на козлића]... Био би *недужнога* растргао да не прискочише два партизана (41).

Петр: Па и сам *високопречасни* држи с њим (27). Мачко [магарац]... удари... копитама Јаноша у прса... Јанош само мекну и бљуну крв. Људи... потрчаше за њим... и стигоше га [магарца] у тренутку кад је пао *изнурени* (29). По сто пута блене у празно лежиште *несталога* (123).

Ћоп 1: Сврсташе их у колону, све двојицу по двојицу. Онај седамнаести, *непарни*... нађе се на зачељу. (44). Војници живахнули... Једини је онај последњи, *беспарни* потиштено ћутао (45). Закрешта некакав... глас... Николетини се тај глас учини чудновато познат... Да би *непознатога* поново изазвао да се јави, он гласно проговори (96—97). *Непознати* изненађен, зловољно добаци (97). Могао би ти, баја, и да завежеш језик — некако несигурно припријети *непознати* (97). А дедер зашто се ти бориш, Јанкићу, јабуко моја? За краља и отаџбину! — шупље се одазва *упитани* (98). Погоди *стари*, ђаво на њему конопље набијао (129).

Ћоп 2: Невесело одврати *стари* (8). Дотле је *стари*... савијао цигарету (11). — И ту би *стари* оставио велико вретено (24). — А гдје вам је *стари*? *Непознати* се прогура у сам ћошак (123).

Ћос: *Нечастиви* је напустио ваш дом (123).

Шим: Имаду гусле још од мога *покојног*, само ако још ваљаду (179).

У старим споменицима, мало је примера за овај тип.

ДЗак: Платише више реченноѥ (73).

Пов: Писано ѹ Високѡмь мсца новемврия (8).

КРАЋИ ОБЛИК ПРИДЕВА У ИДЕНТИФИКАЦИОНИМ ПОЗИЦИЈАМА

102. Иако је дужи облик врло консеквентан када се придев употребљава у функцији идентификације, то не значи да ће се дужи облик и употребити увек онда када за идентификацију придевом постоје потребни услови и могућности. Уместо дужег облика, у овим ће се позицијама јавити краћи — у два случаја:

Digitized by Google

1. када не постоји *намера* говорног лица да постојеће погодности искористи у циљу идентификације (идентификативног упућивања) и

2. када се дужем облику противе синтаксичко-семантички разлози.

Пре него што то покажемо и на примерима, желели бисмо да укажемо на неке основне карактеристике смисла и значења самог краћег облика.

102. Наше граматике за краћи облик придева истичу углавном оно што је и Вук. говорио[98], тј. да означава „каквоћу неизвјесне ствари".

Ово је, дакако, тачно, али не обухвата све случајеве употребе краћег облика. Само овим критеријумом не бисмо могли, наиме, објаснити откуда то да се—као што је и Маретић, уосталом, приметио—краћи облик јавља и уз одређене „ствари", и то не само данас већ и у нашим најстаријим, па и старословенским споменицима.[99]

Постоји, истина, доста раширено мишљење да је ова појава резултат губљења осећања за вид, што је довело до поремећаја у значењу, па тиме и у употреби двојаких облика придева. Али, уколико би се ово могло разумети за савремено стање нашег језика, врло би тешко било, мислимо, на овај начин тумачити старословенско стање с обзиром на то да се мора претпоставити да је бар старословенски видску дистинкцију добро осећао.

103. Нама се, међутим, чини да употребу краћег облика не треба посматрати искључиво као резултат „неизвјесности ствари", већ и са другачијих аспеката.

Схватање — да краћи облик придева означава искључиво неодређеност насупрот одређености именичког појма заснива се, свакако, на чланском аспекту. Придев, међутим, није члан, и не мора бити тако третиран. У том погледу ми морамо истаћи по нашем мишљењу веома тачну и за принцип важну констатацију проф. М. Стевановића — да је: „Из далеке старине наш језик наследио двојаке придевске облике, од којих су једни [краћи — ЕФ] означавали својство као такво [подвукао — ЕФ] а други [дужи — ЕФ] су у себи садржавали још и одређеност појма којему се својство придева приписује".[100]

[98] Исп. нпр. Маретића: „Ријетко се за предмет већ споменут или познат узима неодређени придјев" (Грам. 493); М. Стевановић: „Казују особину дотад непознатог, неодређеног лица о коме се говори" (Саврем. с. ј., 252).

[99] За старословенски ово је показао и Н. Толстој (ib).

[100] М. С.: Двојство облика посесивних придева, НЈ. н.с. I. 24; исп. и дефиницију истог аутора да придев „првенствено казује по неку одлику онога што означавају именице уз које стоје" — Савремени с. ј., 251.

Digitized by Google

Отуда је, дакле, за краћи облик потребно имати у виду две његове основне функције:

1. њиме се само исказује својство као такво, тј. открива само дата особина именичког садржаја — и ништа више. Сем ознаке те особине, у *њему се не садржи никаква друга детерминација* (ознака неодређености, чланска функција, упућивање и сл.)[101] и

2. будући без икакве заменичко-упућивачке компоненте, њиме се и не врши упућивање на дату јединку, па се само као логичка последица те чињенице краћи облик може схватити и као одредба „неодређене" (било које, ма које и сл.) јединке именичког појма; јер — чим се јединка не означава као одређена („баш ова", „она" или сл.) може се схватити као неодређена (било која).[102] Међутим, за овакав неодређени третман, искључиво обликом придева, морају погодовати и други услови (исп. о томе раније, у одељку о плану и збиру).

Иако краћи облик није чест у ситуацији где постоје услови за идентификацију, ми га у њој ипак налазимо. Можемо то тумачити као последицу двојаких тенденција:

а) за сам акт говорне комуникације не мора бити увек важно идентификативно маркирање (говорно лице може такво маркирање сматрати ирелевантним), услед чега и не прибегава дужем („упућивачком") облику и

б) говорно лице може, напротив, сматрати важнијим само својство дате јединке, услед чега ће оно и употребити краћи облик, чиме остаје на тлу описивања, односно инсистирања на својству (а не одређености) јединке. Другим речима: за говорника може бити важнија детерминативно-придевска него упућивачко-асоцијативна одредба, тим пре што се одређеност јединке не исказује само придевом, али се зато

[101] Отуд ваљда краћи облик није инкорпорирао неку од неодређених заменица (за разлику од дужег облика који се из упућивачких потреба стопио са и, іа, іѣ, што је, уосталом, слично и језицима који имају члан. Посебно је, на пример, интересантна ситуација у немачком (која, за разлику од много помињане балтијске и балтијско-словенске, чини нам се, није спомињана у славистичкој литератури) тј. аналогна и вероватно етимолошки једнака показној заменици или члану у свом завршетку (исп. schön*er*, schön*e*, schön*es* + именица, слично као у d*er*, di*e*, d*as*).

[102] Исп. у том смислу могућност одмеравања одређености према неодређености облицима придева у примерима типа: „*Пијан* човек [било који] изгуби памет" (Ћос 212) према „*Пијани* човек [овај, онај] изгуби памет" — где би, у првом случају, краћи облик указивао на „неодређеност" јединке, а у другом случају, дужи облик вршио идентификативно упућивање на одређену јединку; исп. и разлику у значењу која би се добила заменом краћег облика у примеру „Шума, *невидљив* је човек у њој" (Лал 15) : *невидљиви* је човек у њој. (О томе исп. детаљно касније).

Digitized by Google

придевом увек исказује особина. Кад се, према томе, придев употребљава само зато да се њиме истакне особина (а не и друга каква компонента), краћи облик се, теоријски, може употребити у свакој ситуацији *био при томе појам као јединка одређен или неодређен* (прва функција), односно онда када се у говорном плану не инсистира на одређености јединке именичког појма (друга функција).

104. Краћим обликом се, дакле, не дезавуише одређеност јединке (уколико се њена одређеност може разумети и на други начин а не само на основу придевске одредбе) већ фаворизује њено — својство. Исп. у том смислу примере:

Вук НПр: Цар не могадне ни куд ни камо, него чобану да ђевојку, а чобан је да *богату* чоеку, а *богат* чоек да чобану силно благо (210).

Анд: Ту је лежао... колац дугачак... зашиљен... Мало затим отворише се врата... Радисав... На рамену носи *дугачак, бео* и *зашиљен* колац. (46—47). Кроз сузе хоћа је... гледао на војниковој левој мишици... велик и правилан крст од црвеног платна... Оно „оловно" ђуле, које му је легло на груди кад је угледао *црвен* крст на руци... војника... није... ишчезло (132—147).

Кал: Дјеца су... весела... видећи [мајку]... пред занимљивим послом. У мајчином *озбиљну* раду осјећали су ријетку свечаност (92).

Ков: Сусјед наш... [је] мален, набит. Но ја нисам могао заборавити *пашуљаста* сусједа и његову ругалицу (41). У... [учитеља] бијаше новац, штоно га сабраше ладањска господа за *сиромашна* ђака (99).

Лаз: Радојка... купи нов срмали-јелек... сутрадан... свој *нов новцат* јелек исекла на дрвљанику (178).

Лал: Жандарми долазили:.. Једнога приморашe да се пење на таван, а тај *одрастао* човек дрхташе од страха (25).

Петр: Вуле је и ноћу устао да је види у привременоме скровишту, у... сандуку за леандер... Јер кад ју је положио синоћ у тај, на брзу руку *испражњен* и *удешен* сандук... она се... онесвестила (118).

Ћоп 1: Пролазио сам ја туда... брунда Николетина. — Јесте, краће је, али је гадно кад се нагази на онај *узак* мост (80). Коњо-

Digitized by Google

водац је послије пола сата нашао само улар и реп, почетак и крај некадашњег коња... Јовица је механички примио у руке *йуст* улар, повукао за *отрцан* реп (153).

Ћоп 2: Састанак борбене групе био је заказан на једном платоу повише јела Јаруга. На *уговорену* месту Гојко нађе... групу (145).

Ћос: Тоцило више нико није употребљавао... а церов дирек... изглодала влага и преклао трулеж... Кад се једног пролећа *йретурулео* дирек срушио ... мати је рекла жалосно (114—115).

Шим: Вјетрић пири над рушевинама звоника... некакве власти послале некакве људе... да гледају комаде од *срушена* звоника (22—23). А што си то изгубила кад тако плачеш? — упита Бошко... — Цекин сам изгубила, *нов*, *новцат*, *златан* цекин а ти си крив (171).

105. Као што се види, краћи облик није овде резултат помешаности видског осећања нити неодређености јединке, већ намере говорног лица да, наглашавајући особину, одлепљујући је од идентификативности, истакне — како дати појам изгледа у општој перспективи, када се гледа са стране, чиме је постигнуто једно фино диференцирање помоћу краћег облика, док сама идентификативност јединке проистиче из „ситуације", тј. из самог говорног комплекса.[103]

Другим речима, краћи облик, у принципу, схватамо пре свега као знак особине, истицања особине, *био сам йојам као јединка одређен или неодређен*. Будући без упућивачко-заменичке ком-

[103] Могло би се у примеру код Вука (и понеком другом цитираном) помислити, на први поглед, да је придев *богат* у идентификационој функцији, јер је *човек* општа именица па без придева не би било јасно о коме је реч. Придев то одиста и казује, тако да махом сви наведени случајеви у неку руку одступају од уобичајене нормале. Стварна ситуација је, међутим, оваква: у целој причи, тј. у датим околностима егзистирају — „богати човек" (да би се епизодно на сцени појавио и други „богати човек"), „краљ" и „чобан". Други „богати човек" врло је брзо елиминисан из радње и она се одвија у троуглу „човек" — „чобан" — „краљ". Ова околност објективно искључује могућност да се „човек", каогод и „краљ" и „чобан", схвате шире јер имају значај властитих имена, означавају увек једну те исту, дату јединку. Самим тим, идентификациона се улога придева гаси или веома слаби (евентуално би могао имати улогу осигурања идентификације) и придев, био он употребљен у краћем или дужем облику, има услова да се сведе само на знак особине. То је и омогућило употребу краће форме, мада је таква употреба знатно ређа али не и неочекивана, поготово ако се њоме жели да нагласи својство без упућивачке компоненте.

Digitized by Google

поненте, овај облик, за разлику од дужег, можемо транспоновано „превести“ само без те компоненте, тј.

богат̄и = (који је) *богат̄и*

тј. „богат човек“ = „човек који је богат“, „човек будући богат“ „иако богат“, „човек богат“ и сл., а никако „*онај* човек који је богат“ или сл.; у спрези придева краћег облика и именице увек се, дакле, крије нека врста „безвременске реченичне везе“ са јако наглашеном предикативном нотом придева: увек су у питању два аутономна и сепаратна појмовна елемента стављена једно поред другог, за разлику од дужег облика, када, дакако, имамо такође два сепаратна знака (придев и именицу) али на неки начин стопљена у *јединс̄твену п̄редс̄таву*, врсту двочланог исказа који *целокуп̄ношћу својом означава једну* јединствену представу.[104]

106. То, дакле, уједно значи да се придев у овом случају не подвргава опозицији одређености према неодређености, већ потребама квалификације, односно, као што ћемо даље показати, — синтаксично-семантичким потребама.

СИНТАКСИЧКО-СЕМАНТИЧКА ОПОЗИЦИЈА КРАЋЕГ ОБЛИКА У ГРАНИЦАМА ИДЕНТИФИКАЦИОНИХ МОГУЋНОСТИ

107. Одсуство „упућивачке компоненте“ у краћем облику придева и његово остајање на терену описивања има директног утицаја на семантичко-синтаксичку вредност и опозицију овог облика према дужем.

[104] Исп. примере: Овај *от̄ворени* и ничим *ограничен* момак већ му се почео допадати (Ћоп 2, 146); Мој пријатељ прочитао овај *крњав* рукопис (Лаз 35). — где у „отворени момак“ придев (дужи облик) заједно са именицом има смисао јединствене целине, за разлику од „ограничен момак“, који у себи крије латентну реченичност: Отворени момак *није* ничим ограничен; Прочитао је овај рукопис који *је* (иако *је*) крњав. — Ова одлика најбоље се огледа у синтагмама типа — Ручак *г̄от̄ов* (Вук НПр. 161). Виноград *п̄осађен* (И, 83). *Жив* Белемез (Коч 224). *Вјешт̄* Станкела (И. 163). *Облачан, влажан т̄ежак* дан (И. 138). *Идеалан* и *романт̄ичан* младић (И. 146). *Лиш̄сао* Ман Вукић, па га жена жали (Лал 122) и сл., где, у ствари, имамо реченице без копуле. У оваквим ситуацијама је краћи облик обавезан (за разлику од спрега типа *Чудот̄ворни* нож (Вук НПр. 151). *Нет̄окорени* град (Пол. 14883/3) и сл. — које представљају насловне синтагме и где дужи облик искључује предикативни карактер и третман придева). Суштински карактер краћег облика не би се изменио ни када би се нашао у атрибутском односу у оквиру субјекатске или сл. синтагме; исп. евентуално: Идеалан и романтичан младић отишао. Вјешт Станкеља ће успети. Тежак дан освануо итд.

Digitized by Google

Ово долази до најпуније израже у оним позицијама у којима је и „упућивачка компонента“ дужег облика најизразитија, а то је позиција придева у самосталној, именичкој служби, уколико је особина узета као елеменат идентификације одређене јединке.

Лако је, наиме, приметити да у многим раније наведеним примерима употребе дужег облика у самосталној служби (исп. примере у чл. 101) нема могућности за замену ових облика краћим, јер би то довело до суштинских поремећаја, до елиминисања постојеће функције у корист — придевско-адвербијалне функције, на исти начин као што би и краћи облик у адвербијалној функцији добио самосталну, упућивачку функцију када би се заменио дужим. Према томе, у околностима у којима би реченични комплекс могао дозволити алтернативу: идентификација (упућивање) или адвербијално-придевска одредба, као дистинктивни елеменат синтаксичко-семантичке функције и смисла саопштења јављао би се — облик придева.

Исп. у том правцу примере адвербијалне функције краћег облика у којима би замена овог облика дужим изазвала дезавуисање ове функције, а придев попримио значење самостално употребљеног придева са упућивачком компонентом:

Вук ИЕС: Каже му, да оданде *жив* неће изаћи (35). Готово [се] није ни *жив* казао (130). Дође са своја неколика момака *пијан* (226). Ако изиђе *жив* из Неготина, оћемо се на зиму питати, како се држи царевина (233). С том половином ријечи падне *мртав* на земљу (234). Тако је до мрака ту лежао *мртав* (234). НПосл: Дође *прав*, не изиђе *здрав*;... дође *крив* не изиђе *жив* (2).

НПр: Више није *жив* освануо (76). Ђак му одговори да се код оваца сједећи *беспослен* научио ваздан тако дјељати (187). Ево га у кући где лежи *мртав* (215).

НЗ: Отиде *жалостан*, јер бијаше врло богат (48).

ВП: Не чује [се] у народу *жив* (V, 183).

Држ: Мароје... како *махнит* отиде... у Рим с Бокчилом (243).

Анд: *Блед* и *крут*, стао [је] пред Абидагу (36). Да данас у подне буде *жив набијен* на колац (45). А на празном простору остаде... *усправан*, *испружен* и *го* до паса (50).

Кал: Вечером се враћао *блијед* (40). Улазио [је] излазио, па се опет враћао, *пијан* од узбуђења (40). Остарио је *млад* (45). Кад се уморио, сједне на камен и подбочи главу, *блијед* и *за-*

Digitized by Google

ӣухан (52). Како је стајао, *ӣружен* падне (68). *Уморан* од пута прихваћао се мотике (71). Ишао је за лијесом... *блиједо* (80). Као да... стоји пред њима *неразумљив* (91). Уозбиљио се *изненађен* (115). Појавио се... *јак* и *ӣримјерен* (130).

Ков: Отац их је оћутио, али је *смркнуӣ* шутио (67). „Ти си свему крив...“ запрашта *љуӣ* (42).

Коч: Изиђе јој пред очи *снажан, ведар, насмејан* (123).

Лаз: На ногама му [учитељу] панталоне, а горе само кошуља. *Босоног* лежи и чита некаку купусару (142).

Лал: Ипак је одлазио *љуӣ* (21). Или је неко од Ђемића *ухваћен* у крађи (36). Одмахнуо је руком *разочаран* (115). Долазио је *укрућен... ћуӣљив* и *уображен* (132). Гледаше нас паметним очима *лијеӣ* (136). *Гологлав*... изгледаше некако охоло (166).

Наз: Пјесника више нема, и *ојађен* не почива у миру (26). *Окретан* и *одважан* хоће да буде у свему од користи (35). Од ухода добро *обавијешӣен*, нађе нас (36). Враћа се *ведар* без боре на челу (43).

Петр: Он је мислио да ће дубоко пасти у очајање онога часа кад јасно схвати да је *жив закоӣан* (32). Ујутру је дошао *доӣучен* (27). *Наслоњен* опружи ноге (26). Чучећи, *зачуђен* ју је гледао један часак (62). *Раскречен, ӣолегнуӣ*... сачекао гоније (86). Није сазнао да ли је... стигао *жив* у Беч (91). Шћућурио се... *ӣврдоглав* ни гласа да пусти (109). Вратио се... *жуӣ* и *модар* (109). *Измождена* стигне... касно из Раковице (116). *Задовољан* се вратио из кухиње у постељу (117).

Ћоп 1: *Поражен* и *ӣужан*, враћао се (14). Стајао је насред авлије *умивен* и *зачешљан*. *Погнуӣ* креће напред (69). Коначно, *гарав* и *замазан*, провалио у пространи клостер (115).

Ћоп 2: Оде *ӣогнуӣ*... не журећи се (12). Већ [је] сједио под лијеском, *сабран* и... *уозбиљен* (20). Док је спавао *савијен* и... *згрчен* од зиме трже га иза сна некакав узвик (47). *Тежак* и *ӣоӣамнио*, и није... знао куд иду (57). Кад је најзад... *жив* и *здрав* избио у Јаруге, Радекић се зачудио (57). Гледао је у Гојка *изгубљен* и *ӣренеражен* (96). Одатле (се) *жив* и *здрав* испетља (104). Голе... изби ли *жив*? (128). *Везан* и *ошамућен*... одмјеравао је тренутак погодан да сукне у ноћ (141). Трчао је *задихан* и *уӣлашен* (149).

Ћос: *Погнуӣ*, брзо прође кроз... механу (28). Лежао је *нејомичан* са длановима завученим међу ноге. (34). *Осмехнуӣ*, дуго

Digitized by Google

је без речи стајао (35). *Разрастао, снажан*, сву је собу испунио; *осмехнут*, стискајући песнице, пође тромо за Симком (38) Стоји пред њим... *замишљен* (40). *Висок* и *мршав* свија се у лук над... фуруном (40). Шапуће *загледан* у два велика ока (60). *Наслоњен* на врбу стајао је на обали Мораве (93). Кроз бунован сан јечи, *рањен* (119). *Узбуђен*, дуго чека да га позове.

Шим: Замлати по њему шакама... и одлети *бијесан* даље (139).

108. С обзиром на то да супстантивизирани придев увек подразумева предмет (лице) и упућује на предмет (лице), лако је могуће такав придев „разрешити" изричитим навођењем одговарајуће именице уз придев (исп. Проговори *нијеми* > Проговори *нијеми човјек*; Прогледа *слијепи* > Прогледа *слијепи човјек*), чиме добијамо синтагму са формално атрибутско-детерминативном одредбом именице, а у ствари „упућивачко-асоцијативном" функцијом придева (Проговори *онај човјек* који је био нијем, односно — Проговори *онај нијеми*) — што је као начелан случај већ показано у оквиру идентификационе функције придева. Краћи облик у овим ситуацијама (у рашчлањеној синтагми) могао би унети исте оне „поремећаје" који настају када се краћим обликом замени супстантивизирани дужи облик придева идентификативно употребљен (исп. малопре наведене примере), тј. елиминисати „упућивачку" функцију у корист адвербијално-детерминативне[105], чиме се фаворизује сама особина као актуелна у тренутку говора[106], као на пример:

[105] Исп. разлику у значењу до које би дошло заменом постојећег дужег облика краћим у раније наведеним примерима типа: „*Нијеми* и *слијепи* стаде говорити" (НЗ 28) (: Нијем и слијеп стаде говорити); Пао је *изнурени* од смијеха (Петр 29) (: Пао је *изнуерен* од смијеха) и др., што би, као у првом наведеном примеру, могло смисао саопштења учинити и бесмисленим (Нијем је, а стаде говорити; будући нијем стаде говорити и сл.).

[106] Предикативност краћег облика (о чему смо већ говорили) огледа се и у извесној неизраженој, подразумевајућој „временској" паралелности особине према тренутку говора односно вршења глаголске радње (исп. „Нађох болесног слугу *здрава*", тј. здрав је у тренутку када је био „нађен", насупрот дужем облику („болеснога") који, с обзиром на „упућивачко-асоцијативну" функцију исказује особину која је актуелна (била актуелна) у „оном" тренутку, тј. у тренутку када је она као таква и аперцепирана од стране онога коме се говор упућује, односно стварно била актуелна. Разуме се, „упућивачка" особина може бити актуелна и у моменту саопштења (исп. „То је урадио Драган *мутави*" (Лал 60); „*Неваљалога* слугу баците у тамницу" (НЗ 149), али тиме дужи облик и даље има функцију „упућивања", за разлику од краћег, који увек инсистира на „предикативности", актуелности особине у тренутку говора, „индикативности", а не „релативности", као што је то случај са дужим обликом.

Digitized by Google

Стоји дирјек... *убоден* (Коч 179). *Разуман* и *буновaн*, стриц изиђе пред кућу (Ћоп 2, 7). Човек *освјежен* и... *чио* пожали што ће брзо мрак (И. 99). *Блијед* и *уморан* стриц... одмах сједе (Лал 53) итд. —

где би именица (дирек, стриц итд.) могла изостати када би придев имао дужи облик, а придев би, опет, у том случају вршио идентификацију, а не ону функцију која му се у наведеним случајевима даје.[107]

109. Нормалан краћи облик уместо дужег веома је редак, сем уколико се он не осећа на неки начин „лексикализован". Забележили смо само ове примере:

код Држића: Однесе свите они *злостар* (336) — и код Лалића: Звали су га *Тробрк* због ране која му је расјекла десни брк (54).

Судећи према неким примерима из РЈА, супстантивизирани краћи облик у овој позицији мање је необичан у старијих писаца, као на пример:

Ма Данице, вик те твој *драг* грли и љуби (М. Пелегриновић 191). Не вјерује и вјерује што од *драга* свога слуша (И. Гундулић 466). Твој *драг* с тобом се свади (И. Иванишевић 222). Видећи *драга* свога уза се... проговори (П. Соркочевић 518 а)[108]

па чак и у топонимским спрегама, као у примеру:

Преко *глубока* потока (Mon. serb. 127),

где данас дужи облик изгледа ипак стабилизован.

ПСЕУДОИДЕНТИФИКАЦИЈА ОДРЕЂЕНЕ ЈЕДИНКЕ

110. Сви до сада показани случајеви заснивају се, као што смо видели, на чисто субјективно-психолошкој категорији: на претходном сазнању слушаоца (исп. чл. 64), тј. говорно лице полази од уверења да слушалац има потребно претходно сазнање о релевантним елементима за идентификацију и, с обзиром на то, лансира у говорни комплекс одговарајуће детерминативе у намери да активира то сазнање слушаоца у циљу тачног распознавања дате јединке.

[107] Употреба краћег облика у овој функцији позната је и из школских граматика: „Привремени атрибути, и кад се накнадно и као узгред додају именици... употребљавају се само у облику неодређеног вида" (М. Стевановић, Савремени с.ј., 255), мада, као што ће се из каснијих примера видети, ово важи данас пре свега за номинатив и њему једнак акузатив.

[108] Што може бити и дијалекатска особина.

Digitized by Google

111. Међутим, свако упућивање на дату јединку не мора увек у свести слушаочевој и довести до идентификативног распознавања. До хендикепа у овом правцу доћи ће онда када употребљени детерминативи за слушаоца нису довољно диференцијални, што начелно значи: онда када слушалац нема потребна *претходна сазнања* о свим елементима који идентификацију условљавају и омогућавају.[109]

До овога може доћи из два разлога:

а) када говорно лице само *претпоставља* да слушалац већ има потребна сазнања, па маркирање врши *без претходне презентације* релевантних компонената или

б) када говорном лицу *није стало* до тога да активира сазнање слушаочево у идентификативном правцу, па претходну презентацију и не врши.

112. При овоме је битно да евентуални хендикеп у идентификативном аперцепирању од стране слушаоца – не доводи до дезавуисања *објективне одређености* јединке (исп. чл. 71).

Ова чињеница — да субјективно хеидентификовање јединке не утиче на сазнање о стварној одређености — пружа могућности говорном лицу да свесно или намерно пренебегне претходну презентацију, тј. да *непосредно, без претходног помињања именице и диференцијалне особине*, јединку лансира у говорни план као одређену – увек онда када, са становишта говорног лица, није важно како ће (идентификативно или неидентификативно) слушалац јединку аперцепирати, већ је довољно само то да слушаоцу предочи да је реч о сасвим одређеној јединки[110] (при чему је евентуална способност слушаоца да и идентификативно препозна јединку ствар самог слушаоца, а не акције и намере говорног лица).

---

[109] Слушалац, на пример, нема јасну представу о збиру и везаности особине искључиво за дату јединку, па у саопштењу — **Заповѣдию кнеза Никωле и нѥгова изебраногa вѣкꙗ** (Пов 7) — може бити нејасно које је то „веће". Може бити нејасна (чак и објективно) ангажованост јединке у датом тренутку, као у саопштењу: — Да слуша... *верховнога* вожда или... *постављенога* комендата — јер оно има дугорочнији, општи значај али се, стварно, у моменту реализације глаголске радње подразумева и означава тачно одређена јединка. И поред бројних карактеристика датих у саопштењу: *Мост* на Кутку, стари, дрвени, из времена краља Николе (Лал 106), сам *мост* може бити за слушаоца неидентификативан уколико, евентуално, сам на неки начин (а не на основу овако презентираног саопштења) нема јасну представу о томе који је то тачно мост у питању итд.

[110] Ово је, дакле, једна од оних ситуација које се не би могле подврћи под Миклошићеву дефиницију, тј. на коју се не односи принцип о „ранијој споменутости" као релевантном за појам одређености, односно за употребу дужег облика придева.

Digitized by Google

113. Из ниже наведених примера видеће се да је у материјалу језика и у овим случајевима, када се дужим обликом истиче „упућивачка компонента“, дужа форма придева врло консеквентна[111]:

Пов: **Заповѣдию... кнеза Никωле... и нѥгова изебранога вѣкꙗ... исписахь... изь листа** (7). **Ꙗ Рꙋско... заповѣдию господина ми кнеза... и нѥгова изебранога вѣкꙗ исписахь више писанно** (32) **Имамω... ѿ дꙋкать принесенихь минꙋтога годища** (34-35). **Товаре... посильемь... до мѣста ꙋговорнога** (74).

Вук ИЕС: О *новоме* лету... доведе Јаков... 600 људи (84). Он дође к мени у *одређени* дан (86). Тако се скупштина сазове одмах по *новоме* љету (95). Ова уредба... ће се по *новоме* љету... објавити... То се дознало... још прије *новога* љета (95). Ни један [војводг] ни кога другога да не слуша, осим сената и *верховнога* вожда, или од њи... *постављенога* комендата (122). Вуица Вилићевић (брат [је] *убијенога* у Смедереву Ђуше) (122). Посланици Српски ће... новце... давати у Београду *одређеноме*... чиновнику. (126). Црни Ђорђе о *новом* љету... сазове скупштину (126). О *новом* љету на скупштини, оптуже га (229). Народ... устане на Турке пре *одређенога* времена (144). Народ буде царева раја, као и њиови стари што су били... по *старом* обичају (172). Људи... ће на *одређеноме* по том месту, с Руским одређеним људима, расправити, што имају (175). Ови прокламација до *одређенога* дана нису њи двојица могли толико преписати (190). Да узимају [попови]: За прекаду у вароши (по *старом* обичају)... — 20 [паре] (197). Кад у јутру сване, а то од Срба на *одређеном* мјесту нигде никога (229). По *новом* љету... доведу [га] у Бијоград (230). У Поречу су га учили... по *новом* начину (263). [Петар] се послије *учињеног* мира између Руса и Турака 1812 године... пресели у Бесарабију (266). У *одређени* дан дође Младен са својим совјетницима (271). Ова диверсија... била би... много важнија да је Емануел могао од *дубокога* канала, који је био између њега и *великога* пута (328). Намести се да чека... уредивши да

[111] Дужи облик има упућивачку компоненту, без обзира на (не)могућност идентификације, с тим што је та компонента на известан начин за слушаоца „бесплодна“, као што то може бити свака па и демонстративно-анафорска одредба. Исп. на пример у разговорном језику: „Донеси ми *ону* књигу“ — што може бити недовољно уколико „ону“ није за слушаоца сасвим прецизна одредба, па нормално реагује питањем: „Коју „ону“ књигу?“ Међутим, и поред тога слушаоцу је јасно да говорно лице истиче — одређену јединку.

Digitized by Google

се к мосту (*дрвеном* и *йокривеном*) привуку бурад са смолом (306). Кад дође *одређени* дан... он ову команду преда другоме (320). НЗ: [Јосиф] роди Исуса *йрозваног* Христа (2). А дванаест апостола имена су ова:... Левеј *йрозвани* Тадија (21—22). И узевши Јосиф тијело [Исусово]... метну га у *нови* свој гроб (77). Ово је син мој *љубезни* њега послушајте (159). Ти си син мој *љубезни* који је по мојој вољи (80). Марија *добри* дијел изабрала који се неће узети од ње (164).

НПр: Цар... измучен у мислима, баци они прстен, те ће ће? него одскочи... те... шћери на скут, а она видећи *златни* и *лијейи* прстен, узме га те стави на први прст (144). Ал то страшно створење скиде са лица медвеђу кожу... Девојка из великог страха чисто се обезнани кад види у господским хаљинама *йрекраснога* младића (170).

ВП: У Србији ми је приповиједао један човјек из Пљевља, да... на Тари у *йусшоме* манастиру има сила... Србуља (V, 355).

Анд: Такво једно [речно] проширење настаје и овде... на месту где Дрина избија у *наглом* завоју из *дубоког* и *уског* теснаца који стварају Букове Стијене и Узавничке планине (7). На том месту где Дрина избија целом тежином своје водене масе... стоји *велики*, складно *срезани* мост од камена (7). У том стубу... живи... Арапин... Ниједно дете га још није видело... Али га је угледао једне ноћи Хамид, онај *сиљьиви* и вечито *йијани* и *мамурни* хамал крвавих очију (11). Тако је он био први који је у једном тренутку, иза склопљених очних капака угледао чврсту и витку силуету *великог каменог* моста који треба на том месту да настане (23). Моле бога да... [им]... врати некадашњи мир и тишину *скромног* живота, поред старинске скеле на реци (29). Из *дубоког* џепа свог *сивог* гуња Црногорац извлачи гусле (31). Углавише доњи, *дебели* део коца међу оне две греде и уковаше (50). Одгурнуше [сељаци] *крупни* шљунак, који се ту спушта... и ископаше... гроб (58). Радници су се појили око *огромног чешворуїаоног* камена који је... висио над њиховим главама (64). Нестало црвоточне скеле... сад се ишло... на другу [страну], преко *широког дугог* моста који је тврд и силан (71). Једног дана... се био испео да поправи *йойузли* цреп на крову (77). *Жуйкасши*... камен од кога је мост сграђен чврснуо је и збијао се (78). Са прозора се просипало у Дрину ђубре, помије... Од тога су низ *бели*

Digitized by Google

стуб моста остајали дуги, прљави млазеви. (97). А и кад је дебели Анадолац неочекивано умро... *нови* џелат... наставио је његов посао (98).

Кал: Казу раздрага предоџба *дивног* посла, па живахно сједне (44). А Анте истегао вратић из *прешироког* овратника старе искрпљене униформе (48). Мали Митрица... појави се на вратима... Обучен... у *црвени* господски женски капутић с крзном (49). Јосо му пружи... папира од *старог* молитвеника из којега нитко није знао читати (50). Слушај куме Шиме, — говорио је Лукица *младом* човјеку плава доброћудна лица (54). Он је тога дана изишао из својих изврсних отешчалих опанака, из *старог олињалог* ћалька (81). Он подигне своју крупну, тамну и квргасту радничку руку, пружи *дебели, безнокти* кажипрст и у висини замахне њим (82). Није допуштао ни најмању увреду. Тако је једнога дана ударио главом у свој *ниски дрвени* праг, па га је на месту ударцима исјекао (83). Изблиједио *модри* хаљетак, сукња и *малени иртени* хаљетак, све је драздрто о краја (87). Онда се појави из тамне позадине она искра која га гони... осјећај дужности... према *тамноме* духу који је скривен дубоко (98—99). Тамо је хтио... к *старом*... пекару (109). Врло лагано и с великим напором пробрао је пут до *старог* дјела града (109). И што се више приближује Шилову комшилуку, све успорује кораке да одгоди *неугодни* час (117). *Округли* долац смјестио се у своју материнску плоху новоископаних винограда (118). Кућа се јасно оцртавала... Изнад *ниског* зида нов црвен кров (127). Довела га је најприје на *велики* виноград у Доцу (129).

Ков: Није дуго потрајало, а *ненадани* обрт у мом животу раставио ме од наших брегова (52). Тијело... уредника *закупнога*, но *бахатога* листића, мигољи неком... самоспознајом уз велику људескару, професора [који] удешује у *старом* казину... народне плесове (85). Илустрисимус је дуго, дуго дремуцкао... сијекући... љевицом... *задимљени* зрак около своје главе. (86). Испуза нам у сусрет *погњурени* старчић, просједе браде и ситне главице (96). Мој отац стаде... опипавати *црвени* баршун на ком је сједио (102). Потегне с друге стране кревета *стари иодерани* плашт. „Ево ... тиме ћеш се покрити.“ (109). Вољ... одијела, њихово издисање... напунило [је]... собу, да сам... омамљен уснуо на свом *тврдом* лежају (113). [Жупник] је... узмахивао

Digitized by Google

марамом *йосйаном* звонару да већ једном удари у своје црквене гусле (140). У *маленом* брдељку који се уздизао над површином у слици велике гробе, бијаше издубљено... огњиште (194).

Коч: Чобани... разговарају... о оном *великом* снијегу што је нападао о Часнијех Верига (42). Благом одлахну на срцу... Хвати се за *наиликани* припашај, извади ћурлику па засвира (44). Све стоји усправ... побожно: и црне, жалосне јеле, и *осамљени* редак трешања изнад Чергића наслона (89). Прије неколико година... диже га спаија са *сйарог* кућишта и насели на његову старевину некаква Личанина (95). Једва су га дигли са *сйарог* кућишта (96). Видјела се мјесечина како се распљинула по *жуйом, скореном* блату око стаја (123). Јуре се много чему надао од *новог* времена (126). Кроз подерану шубару испала му [Јури] масна просиједа коса. *Крайки бијели* зубунчић скупио се и отрцао, а ситне ресице покидале (134). На Господској улици... све је мирно... Тек за њим [послужитељем] избије *замишљени* хоџа са зембилом у руци (146). Само што се гдјекад продере *дебели* касапин (147).

Лаз: Писала ми је [сестра]... као им се чини да већ неће доживети тај *срећни* час кад ћу ја... вратити са њима (81).

Лал: Волио сам некад ту сирову свјежину и због ње овај *оїворени* вајат гдје... дође помало од свега што се у небу збива (9). Мост на Кутку, *сйари, дрвени*, из времена краља Николе, бјеше пао под вјетром, а други се на том мјесту неће ни градити (106). Повукоше столове украј, а на *очишћени* простор у средини изађе поручник Павле (140).

Наз: Дальње... путовање... па *договорени* сусрет с четом партизана... нећу... описати (12). Конспиратор је извукао из свога *чудоїворног* џепа на капуту што га ја прозвах „земуницом" термосицу (13). Горан исприповиједи причу из своје књиге „Дани гњева" о *слабом, йрогоњеном* дјетету, које вила направи тако јаким да постаде браниоцем свих слабића (15). Лежај се за свакога нашао. Ја заспах у *великом* кревету газде Мишка (15). [Избеглице] губе се у *удаљеном главном* дијелу варошице гдје их чекају... празне куће (33). О замче... на *високом* брду изнад Уне, у теби можда сједе Нијемци (35). Стигли смо тек предвечер... јер је камионима било тешко путовати по снијегу

Digitized by Google

високог и *пустог* краја којим смо пролазили (37). Моћи ћемо наоружати нове партизане... *зајлијењени* новац пораздијелити између најсиромашнијег пучанства (40). Рама има много поточића... На поточићу је *запушћени* млин, тако низак и узан да се у њему можеш једва окренути (44). Четници су нам отели већ *постигнути* успјех у Коњицу без којег се наш положај погоршава (45). Послије нашег од четника *проузрокованог* неуспјеха у Коњицу, Тито је ударио на Њемце (47). Путује се напријед. Преко Јабланице... морамо прићи Неретву гдје смо порушили *велики* мост, а затим израдили неки пролаз (49). У зору ме воде к ријеци. Обале су ниске и стрме. *Дуги високи* мост друг је Волођа... стручњачки зачас порушио (50). Данас се осјећам прилично добро... Нестаде *новог* пољетног снијега, блато се суши, трава ниче (58). Човјек у чијем стану боравимо... Свршава орање њиве. На авионе и на дим у *запаљеном* оближњем мјесту и не обазире се (59). Изражавам признање и захвалност борцима... II далматинске... за одлично *извршени* задатак... (60). Хитам на *високи* руб кланца и вичем (72). Пијан сам... од... *оштрог* зрака који струји с... Дурмитора (80).

Петр: Он је дошао... како би... одрадио *одређени* посао (24). Намастирчани веле да је и *стари* мост преко Ситнице турски (38). Страдалник се није бранио... за све време операције... само... једна крупна суза му је стала у онај његов *престрашени црни* подочњак (74). Забавили се и... бацили поглед на *удаљени* угао са трима старим липама испред крчме (97). Официр... приметивши... *уздржани* подсмех на његовим уснама, скочи (109). На образу му се хватала ледена зрнца од измаглице, *натопљени* шешир му се набијао све дубље на обрве (110). Гвоздене поткове и клинци њихових чизама клизе о *испрскали* асфалт, о камене коцеке којима су закрпљене јаме од њихових бомби (111).

Ћос: Вукашин је пред огледалом четкао *зелени* реденгот и ћутао... Вукашин међу прстима окреће цигару и загледа је... Кида *влажни* крај цигаре (57). Уплашено погледао на авлију и *дуги* низ соба под једним кровом што се нужником завршавао (192). Истог јутра пошао је кући. Гађење... на *мокри* трбух и велика колена, гаси сећања (200).

Ћоп 1: С много тајних суза преболио сам *остављени* завичај (ђаво зна, јесам ли га икад, у ствари, и преболио!) (16). Ти би могао

Digitized by Google

своју чету припремити за долазак *новог* комесара (38). Тек што говорник заврши реченицу... једна граната послана из вароши, тресну и задими на *голом* баиру повише чете (43). Вјетар неуморно брише... Старица још више тоне у *изблиједјели прешироки* капут и почиње да плаче (63). Командир Николетина последњи је одступио... његова јединица још дуго је... чула... рафале његове „збројовке" коју је преузео од *погинулог* митраљесца (132). Господе боже... ено сад пролазе и мртви Крајишници. Иде... командир и *мртвог* борца води (165).

Ђоп 2: Старац се... загледа ... у сјајно плаветнило изнад *искрзаног* руба блиске шуме (7). Наредише му да се хитно јави у срез код *новога* предстојника (11). Мати му је... плакала... крију̇ући очи у *полутамном* буџаку с нађвама (11). Зађоше у *стари* буквик гдје још није допирала ниједна зрака (12). Ујакова колиба била је смјештена уврх *уског* језика пољане, *завученог* дубоко између два горска хрбата (25). Увече касно... Диљар... пијан... заспи на *простртом* кожуху иза фуруне (27). — Гојко се отео, порастао... а некад је једва досизао руком до *четвртастог* реда... глеђосаних петњака [фуруне] (27—28). Удну *уског* клина пољане, *збијеног* у тамну масу шуме, бјеласао се кров (29). Неки од усташа грубо гурну једног сељака који се сагнуо да поправи *сјали* опанак, опутњаш (38). Осјећајући... страх и од ове велике собе и од *пригушеног* жамора мноштва људи испред себе, Тодор се повуче (39). Још у *пространом* ходнику школе... Тодора је поново прожео онај страх од школе (39). Дуго је гледао за њом [мајком] тужан као да му она односи последњи дјелић негдашњег *минулог* живота из Боканове Пољане (54). У варош га нијесу позвали, нит се њему тамо ишло послије *лошег* искуства у оне три недеље пробијања до Јаруга (58). Адвокат је... некакве хартије... распоређивао на *округлом* столу у ћошку собе (75). — Види баш ме стјера у крај — тужно помисли он мрвећи *прхли* вршак прштаца (84). — Остављали су ме и у горој [ситуацији] — с горчином... прогуђа Радекић сјећајући се оног *страшног* предвечерја негде на *раскаљаном* друму иза Вировитице, када се колоном први пут пронесе вијест да Нијемци већ улазе у... село (89). У кишовит освит наиђоше на... и тракторе заглибљене у блато *широког* сеоског друма (89). Из једне... афере у *сусједном* гарнизону, он је познавао једног поручника (91). *Догорјели* опушак опрљи Гојку прсте и он се поново нађе поред извора

Digitized by Google

(104). У томе [игри мисли] му помаже и мирна соба, и... јаблан поред *отвореног дворишног* прозора (111). Нису ни били чули за долазак екипе за чишћење, па их изненадише стране уставе и нове униформе, а нарочито овај *високи стасити* официр с новим опасачем и кратким аутоматом преко леђа (116). *Широки бљештави* квадрат отворених врата све је више блиједио... и добијао некакву хладну плавичасту боју (120). У сусрет му весело блесну велика ватра с добро *знаног* огњишта (127).

Шим: Око те иконе горјело је мноштво свијећа... да... се све то једва видјело кроз *густи* и *мирисни* дим тамјана што га је његов отац Пашкаљ сипао из кадионице (29). Врбе се нагињу над воду, а јаблани и трепетљике образују се од *тамног сочног* зеленила шуме по обронцима (41). У *тамном* грмљу, више поточића, изненада... запјевао славуј (49). Ти су исти траци освјетлили у тамној соби иза крчме, *ниски* кревет Бојин, на ком је она ... осванула (56). Сава се и удовица стресоше па стиснуше... под великим грмом *старог* јоргована (77). Са женом... проговорио... само... о *уграбљеном* благу што га је наслагао у пећи (102). Па зато хтједоше да јој се суди по *старом* обичају (145). Не бијаше чељадета које... не би... застало да погледа на десну страну *великог* пута у *жути* долац *тешког* пшеничног класја, који се издалека виђао као марама густо везена (159). Петрица се замислила у нешто, а Бошко се тужно загледао у мало *уздигнути* вез на њезиним прсима (174). И док је стара Марија... музла краву, мијешаше Петрица своје талијере, дочим је цекин метнула напосе у *нови* обојак (176). Уговорише како ће се одмах иза вечере састати више куће код *старога* крста... а пополдне ће од *старога* Зеле измамити свердлић (192). [Крчма] смјестила се крај *великог прометног* друма недалеко градића и у брежуљкастој околици начичканој богатим селима (199).

114. У неких писаца употребљен је понекад у оваквим примерима и краћи облик; онда, дакако, када се истиче особина — особина као аутономна, сепаратна квалификативна компонента без упућивачког елемента, дакле као елемента квалификације, „слике“ извесне објективно одређене јединке;[112] исп. нпр. :

[112] Ови случајеви употребе краћег облика, као и самог третмана именице као јединке, веома се приближавају ситуацији коју евидентирамо у посебном одељку: „Придев у функцији квалификације именичког појма“ (исп. тамо).

Digitized by Google

Лал: Сасули су на њега кључалу воду... и сву му кожу ишарали. Мислили су да ће то остати незнано... па су *искасапљен* труп... затрпали у неку јаму из које га је послије комисија вадила (168).

Ћоп 2: Тодор, заузгред, удари... у *раздрљен* дирек на авлијским вратницама, утврди га и чврсто затвори авлију (11). Усташе су пратиле гомилу... али кад кроз *узак* просјек између брежуљака сину *збијен* грозд окречених кућа... Тороман... повика (17). Дјед му је казивао... куд води... пут... показујући... у *брегови̇т* предјео под шумом (40). Он је сваки час дизао своје гломазно тијело из ћошка удну *дугачка* стола... *постављена* у *хладови̇ту* шљивику, нудио госте (2). Престрашено се врцну... и отвори очи. Изненади га *бљешта̇в* прозорчић и сноп сунчане свјетлости који је укосо падао по *уваљану* лежају преко пута (64). Поред *скровита* извора, завученог међу престареле јове под брежуљком и већ утонулог у сумрачну вечерњу сјену, Гојко застаде узбуђен и обесхрабрен (100). Гојко се управо пењао уз *тијесан* долић недалеко од засеока и... застао да ослушне (102). У томе [игри мисли] му помаже и мирна соба, обасјана предвечерњим руменилом, и *залеђрша̇н* јаблан поред отвореног дворишног прозора (111). На *голему* куку више језера [је] развалина (38). Пред [крчмом]... сједјело... много људи... и он већ скочи, те... корачи брзо к *високу кошчати̇ту* момку, што је скрштених руку стајао ослоњен на кућни праг (169). Но кад је отишла опет се развеселила, а особито кад би гледала своје ново рухо и *велик* комад црвене чохе, на који се имали пришити њезини велики, сјајни талијери (185).

ПРИДЕВ У ФУНКЦИЈИ ИДЕНТИФИКАТОРА ВРСТЕ (ТИПОЛОШКО-СПЕЦИФИКАЦИОНА ФУНКЦИЈА)

115. Идентификативна способност придева не мора бити усмерена, као у до сада показаним случајевима, у правцу откривања и маркирања одређене *јединке* именичког појма. Као посебан тип идентификације можемо, наиме, издвојити функцију придевског детерминатива у откривању, маркирању и упућивању на одређеност в р с т е (типа, класе, порекла) у оквиру извесног предметног садржаја, уколико, дакако, дати предметни садржај такву типолошку рашчлањеност има или може да има.

Digitized by Google

Ту бисмо, наиме, регистровали случајеве, које показују и све наше граматике, типа: „црни лук“, „бели бор“, „слепи миш“, „венчани кум“, „црни пришт“ итд., дакле извесне већ уходане, лексикализоване спреге, али и све друге у којима придев указује на известан *специјални квалитет* предметног садржаја, као:

> Потврде га за *насљедственога* књаза (ИЕС 170). Па би опет легао као *торни* пас (Анд 98). Средиште вароши [је] на *пешчаном* језичку (И. 8). У омоту су паре... у *кованом* новцу (Кал 84). Он вади... *златни* сат (И. 132). Мирише као *увели* босиљак (Коч 230). Познадох хартију *званичног* листа (И. 78). Иван путује у Загреб на некакав *тајни* састанак (Лал 157). Он опаса *свилени* појас (И. 83). Очи јој сјаје као *пламени* мач (Лаз 199). Сад смо на дохвату *тешкога* топништва (Наз 37). *Племенити* голуб мора да цепти од жеље да лети (Петр 45). Кроз *ледени* вез [на прозору] Аћим поново погледа на пут (Ћос 42). Одвукоше га на *сламни* лежај (И. 153). Из даљине споро заплови *тешки* бомбардер (Ћоп 1, 145). Пажљиво загледа *камени* споменик (И. 33). Тих је дана свак' у *пирноме* руху (Шим 154). И други се *стаклени* кип обрати у прах и пепео (И. 32) — итд.

116. У вези са овим типом детерминације потребно је размотрити: а) шта се може подразумевати под „специјалним квалитетом“, б) какав је семантички резултат и карактер овакве спреге придева и именице и в) како се у том комплексу одражава дистрибуција двојаких форми придева и њихова опозициона вредност.

117. Стручна и научна литература спрегу два елемента (придев+именица) овога типа, као и употребу дужег облика (који се сматра обавезним у тој спрези) квалификује као ознаку каквог „имена“,[113] „назива“,[114] односно као „фразеолошку јединицу“[115] и томе сл., што се,

[113] „Има случајева када се... придеви употребљавају само у одређеном виду. То су случајеви када придев заједно са именицом уз коју стоји чини неко име. Тада се он употребљава искључиво у овоме облику, у примерима: *бе̂лӣ бо̂р, бе̂лӣ ја̏се̄н, бе̂ла̄ не̏деља, цр̑нӣ ӣри̑шт, сле̂пӣ ми̏ш, ки̏село̄ мле́ко, цр̑на̄ ка̀ва, цр̑нӣ лу̏к, ста̂рӣ сва̏т* итд“, (М. Стевановић, Савремени с. ј., 256).

[114] „Одређени вид придевски... се употребљава и онда када... именица чини са придевом одређен појам: *стари сват, бела недеља, Црна Гора, Велики петак, Нови Сад, Стари завет* и чини саставни део назива: *дуги силазни акценат, одређени придев, ванредни професор, стални гост* и сл. (А. Белић, Истор. с. ј., Речи са декл., 277—278).

[115] „Неки од придева... [у фразеолошким јединицама] у функцији одредбе употребљавају се само у дужем облику ... У савременом српскохрватском језику у

Digitized by Google

међутим, на известан начин може сматрати сужавањем терена на оне случајеве у којима је спрега именице и придева у извесном смислу стална, уходана, увек иста, лексикализована и сл. Није, међутим, објашњено који су услови потребни да би се изврсна спрега третирала као „назив", „име" и сл., односно мора ли она увек бити „име" или „назив", и од чега то зависи.

Пошто ово условљава класификацију материјала и опсег саме категорије, покушаћемо да поменуте релевантне компоненте ове категорије рашчланимо и анализирамо:

1. „Специјални квалитет" схватамо пре свега тако да *придев* у спрези са именицом *не означава само и искључиво ону особину коју својом семантиком значи*, нити је придев употребљен, принципијелно, да појам именице (предметног садржаја) ближе одреди по тој или само по тој особини („бели лук" није сваки лук беле боје, нпр.), већ има, функционално, шири значај: осим знака дате особине, придев у оваквим спрегама подразумева и *ланац других особина које верижно прате врсту* (придев „бели" у спрези „бели лук" говори много више о другим квалитетима него о самој особини „бео").

Из овога проистиче следећа црта:[7]

2. *Придев има номенклатурни значај*, тј. он је репрезентант низа особина које одликују врсту, открива, у ствари, *кључну*, *насловну* особину.

3. Употребљена, дакле, само као *представник* специјалног низа особина, начелно је свеједно — која ће од особина које одликују врсту бити одабрана (исп. адекватност спрега „*драги* камен" „*племенити* камен", или „*бели* медвед", „*поларни* медвед"; „*ватрени* гром", „*огњени* гром"; „*дрвени* угаљ", „*мрки* угаљ" и сл.), али она у сваком случају мора бити кључна, тј. таква која је као диференцијална — упадљива, уочљива, присутна и врло карактеристична за сваку јединку дотичне врсте.[116] Другим речима: спрега не мора бити строго клиширана, при-

тим случајевима доследно се употребљава дужи облик. На пример: термини сродства — *стари свати*... *крштени кум*... имена, надимци — *глуви Август*,... називи болести, растиња, животиња: *црвени ветар*... *бели медвед*... Ван ових спојева придеви *стар*, *глув*, *бео* итд. могу се употребљавати и у краћем облику (исп. нпр.: *леви човек*... и *лев човек*..." (НТ, ib. 86).

[8] Постоји, додуше, и просто „крштавање" врсте — рецимо по имену научника који је нешто открио и сл. („Белов телефон", „Рентгенови зраци", „Панчићева оморика" — али ови случајеви немају за нас посебан значај), а што је често, рецимо, у научној и др. терминологији. Међутим, при спонтаном настајању имена врсте, при-

Digitized by Google

дев се може и замењивати, али само у границама које дозвољава номенклатурност.

4. Означавајући специјални квалитет, спрега придев + именица у ствари означава и посебан садржај (појам), чиме стиче ранг лексеме, тј. два језичка знака (придев и именица) кооперирају да означе један јединствени лексичко-семантички садржај. При томе није, међутим, битно да ли, и у којој мери, само један део спреге (обично именица) задржава своје основно значење,[117] или читава спрега, или само један њен део (обично придев) поприма извесно „померено значење".[118] Битно је само то да је двочлана спрега знак *јединствене представе*, посебног садржаја у оквиру опште представе о предмету (садржају) који именица, без придева, иначе значи.[119]

5. С обзиром на то, ову врсту одредбе не треба схватити тако да се цела ствар своди искључиво на „померени" лексички план или на клишираност, уходаност спреге, „фразеолошке јединице" и сл. (типа „црни лук" итд.), већ да се придевом упућује на *одређеност врсте* специјалном (номенклатуром) функцијом коју у датој спрези има, без обзира на то да ли је семантика целе везе или само придева измењена, јер „померени" семантички садржај није особина која *обавезно* прати типолошку функцију (исп. „торни пас", „увели босиљак", „златни сат", „пламени мач" и др. у наведеним примерима) нити је то моменат који условљава дужи облик придева.[120]

дев у почетку мора имати значај битне информације, што касније може избледети (као у „бели лук", „црни лук", и сл.) чак постати немотивисано, што и омогућава „вештачко крштавање", јер придев има симболну функцију и не претендује на битну информативност по особини коју иначе значи (исп. *„одређени* вид", *„неодређени* вид" и сл.)

[117] „Драги камен", „плави камен", „обрађени камен" и сл., без обзира на своје специфичности, задржавају у именичком појму „камен" збир бар оних основних особина којима се и „камен уопште" одликује.

[118] Исп. „црни лук" — који уопште није црн (црне боје) као што ни „бели лук" — који је, истина, бео — није назван тако стога што би се он по тој особини разликовао од других врста лука који не би били беле боје; или: „крштени кум", „венчани кум" који не значе „кум који је крштен", „кум који је венчан" и сл. (О типу „венчани кум" в. и Р. Бошковић, НЈ. н.с. 116—131).

[119] Отуда је, бар у принципу, а практично — ако то лексички фонд језика дозвољава — увек могуће овакву двочлану спрегу заменити „једночланом" лексемом или изведеном именицом: исп. „мрки угаљ" = „лигнит", „драги камен" = „драгуљ"; „нечисти дух" = „ђаво"; „водени цвет" = „локвањ"; „црно вино" = „црњак" итд.

[120] Ми се, стога, не можемо сложити са Н. Толстојем који инсистира само на овом „померено" семантичком значењу; он о томе вели: „Мора се претпоставити да се приликом настанка постојећих веза — које су касније постале лексичке целине,

Digitized by Google

Отуда ми можемо рећи само то да придев веома утиче на улогу, вредност, смисао, па и лексички значај именице. При томе придев своје значење може и изменити („црни лук“) али, „репрезентујући“ особине врсте, може и задржати своје примарно значење („*ковани* новац“, „*плетени* венац“, „*печени* креп“, „*трооки гушшер*“ итд.) а да се његова номенклатурна вредност нити мења нити гаси.

6. Номенклатурна вредност придева, међутим, поред већ поменутих компонената, зависи и од других:

а) од објективне рашчлањености извесног предметног садржаја на врсте и

б) од сазнања која говорна лица о томе имају.

Именички садржај, наиме, који не разликује бар једну врсту — ни не може бити типолошки детерминисан.[121] С друге стране, номенклатурно обележје, маркирање врсте биће, са субјективног становишта, дезавуисано уколико и слушалац није свестан репрезентативности особине, односно чињенице да веза придева и именице имплицира специјални квалитет.[122]

ознаке појединог појма — обележје садржано у придеву осећало још довољно јарко (пре свега у оним случајевима када је то био описни придев); но, довољно је било да се она претвори у с т а л н о обележје (нпр. у српском језику „бели медвед“ — стално, али „глупи медвед“ — нестално; „један бели медвед“ и „један глупав медвед“) да постане одређена и неизмењена као особина, особински знак предмета („бели медвед“ или „бели лук“ — упућивање на то да су медвед и лук бели) почело је све више да се губи, гаси, а у неким случајевима је савршено ишчезло из сазнања говорних лица добивши другу функцију — функцију упућивања на одређени предмет, којом се тај предмет издваја из општег рода њему сличних, макар ово одређивање предмета и не било појединачно“ (ib. 69). Разуме се, свака спрега може се временом богатити лексичким садржајем и постати немотивисана ознака каквог садржаја (исп. „дан и ноћ“ као назив цвета), али то је сепаратни процес који нема непосредне условне везе са функцијом придева као знака врсте, односно „имена“, „назива“ итд.

[121] На исти начин — особина која не би била употребљена „номенклатурно“—не означава врсту. Начелно, придев као знак врсте увек у односу на садржај „уопште“— означава *сужени збир*, па детерминатив који такав збир не би означавао, већ би се могао односити на садржај „уопште“, не може имати својство знака врсте (исп. „*зелени* камен“ — врста : „*зелена* трава“ — начелно не значи врсту, јер је свака трава, нормално, зелена.

[122] О „белом медведу“ на пример, може се говорити само човеку који бар минимално зна медвеће типове, јер иначе неће бити способан да ту спрегу разуме како треба: „бели медвед“ ће за њега значити само боју медведа, а не све оно што уз то иде, и што се зна да иде, и разумеће нешто друго, а не оно што му се тиме каже.

Digitized by Google

7. Дужи облик придева је у оваквим спрегама оправдан јер се и њиме врши *уйућивање*, само у овом случају не на одређену *јединку* већ на одређену *врсту* („драги камен“ = онај камен који је такве и такве врсте.[123])

8. За правилно разумевање „типолошке детерминације“ важан је још један, понекад субјективни моменат: моменат опозиције. Придев и именица, наиме, означаваће врсту само у том случају ако су од стране говорног лица односно слушаоца и схваћени као садржај „такве и такве врсте“ латентно супротстављен истом садржају друге врсте; то је опет у тесној вези са тим да ли се особина схвата „репрезентативно“ или само као знак пуке особине, оне коју придев сам по себи и иначе значи.[124]

9. Указујући на врсту, а не на јединку, типски се могу детерминисати не само они предметни садржаји који имају збир јединки, већ веома радо они појмови који не означавају јединачна остварења у природи (као градивне именице „угаљ“, „вино“ „дрво“, „камен“ и сл.); у „типску“ спрегу радо ступају и придеви који већ својом семантиком значе специјални квалитет: градивни придеви (типа „дрвени“ „кожни“, „стаклени“), придеви који значе квалитет добијен у резултату деловања какве глаголске радње („*ковани*“ новац, „*варени* боб“, „*йечени* хлеб“ и сл.) уколико се супротстављају „типолошки“ (насупрот: „*шшам-йани* новац“, „*йресни* боб“, „*нейечени* хлеб“ итд.), те и други, најчешће придеви на -ни, („књижевни“, „савремени“, „модерни“, „народни“, „државни“ и сл.), који показујући какав однос, порекло итд.

118. Као што и граматике констатују, у овим случајевима употребиће се — дужи облик придева. Ово потврђује грађа и старог и савременог језика, као и старословенско стање. Исп. примере језика:

ДЗак: **Ѡ доуховномь дльгоу** (44). **И за доуховнїи дльгь. всакь чловѣкь да има повиновенїе** (44). **Кьтоли се наиде ѡт козмикь соудивь**

[123] Разуме се, особина као знак врсте може послужити и као идентификативна особина уколико је везана за јединку која се од других разликује специјалним квалитетом врсте (исп. „Зађене за пас онај *чудошворни нож*“ (НПр 152); Цар... упита га какву ће прћију... а он [младожења] одговори: ...твој *нож чудошворни*“ (И. 153) и сл.); међутим, тај моменат за нас у овом тренутку није битан јер и поред тога придев је знак врсте, а секундарно употребљен у идентификативне сврхе. Отуда ми и не одвајамо примере према моменту индивидуализације, јер нам он у овом случају није релевантан.

[124] „Свилени појас“ имаће ранг врсте само онда ако се третира супротстављен појасу друге врсте („вуненом појасу“ на пример); у противном, ако се супротставља само по особини, „од свиле“ (а не и такве врсте), типско својство веома слаби или се чак губи.

Digitized by Google

црьковьномоу дльгоу да плати. т. перьпер (45). **И доуховномоу дльгоу козьмици да не соуде** (45). **И да ихь слоуша всакы по законоу црьковномоу** (45). **Ѡ оурьванїи црьковнаго чловѣка** (48). **Ѡ црьковномь законе** (50). **Кьда оумре властелинь ... злати поꙗсь да има сынь ѥго** (52). **Ѡ провожденїи чловѣка дроужнюго** (61). **Да моучить се ꙗко и волныи оубыца** (62). **Ѡ льжном писанїи** (69). **Ѡ позовоу невольнемь** (80). **Азь ... благовѣрьны ... и сьмодрьжавьни царь** (83). **Нь ѡле злое и неисправлѥное ѡроужїе** (85). **Мене прѣложи ѡт кралѥвьства на православьное царьство** (85). **Поставише цара вь вьсакоу православноую вѣроу** (85). **Да не оумножит се вь дрьжавѣ ... злое оухыщренїе и лоукавое ненавиденїе** (86).

Држ: Динар у... дјетету биесни као *зли* дух (250). То је *прави* и госпоцки живот (261). Тот би веће *виечни* мир био међу оци и синовми (277). Да ти *доброчести* чловик успомену за објед (287).

РЈА: Да би у *добри* час било (Спом. ср. 1, 44). Ови *драги* камен јест толико племенит (П. Мацукат 24). Орући земљу нађе *драги* камен (Ф. Ластрић, нед. 331). Остави својој заручници један богат *драги* камен (М. Раднић 246). С богом и у *добри* час пошли (И. 7). Цар уљезе усред храма... гди у начин свјетла плама *драги* камен сја и злато (И. Гундулић 439).

Вук НЗ: А он... рече им: род *зли* и *прељуботворни* тражи знак (29). *Нечисти* дух изиђе из човјека (30). Дошао амо без *свадбеног* руха (56). Како ћете побјећи од пресуде у огањ *паклени* (60). И стресе га дух *нечисти* (81). Говораху: у њему је *нечисти* дух (86). У њезиној кћери бијаше дух *нечисти* (98). Јер ко се постиди мене... у роду своме *прељуботворноме* и *гријешном* и син ће се човјечји постидјети њега (101). Запријети духу *нечистоме:* душе нијеми и глухи... изиђи! (103). У први дан недјеље дођоше на гроб око *сунчаног* рођаја (125). Анђео... стајаше с десне стране олтара *кадионога* (127). И у зборници бјеше човјек у коме бијаше *нечисти* дух (140). Јер Исус заповједи духу *нечистоме* да изађе из човјека (154). А Исус запријети духу *нечистоме*, и исцијели момче (159). Хлеб наш *потребни* даји нам сваки дан (164). Кад *нечисти* дух изиђе из човјека, иде кроз безводна мјеста (166). Чујте шта говори *неправедни* судија (185).

НПосл: *Бодљивом* корову није Бог дао рогове (23). Боље је у *добри* час 10 девојака него у *зли* једну (30).

Digitized by Google

НПр: *Немушти* језик (VII) *Чудотворни* нож (VII). Сад ће доћи љутит змај *огњевити* све ватра из њега сипа (36). Даћу ја за твога сина дјевојку ако начини ћуприју од *драгога* камења (65). Ћуприја [се] градила од бисера и *драгога* камења (65). Ја сам царица, пак немам *златнога* разбоја (73). Остани, брате, у нас, ето до нашега *крсног* имена нема три дана (98). Вичи: „кај валови, помози Боже да роди *варени* боб" „Кад те цар запита како може родити *варени* боб, а ти реци: како и из вареније́х јаја излећи се пилад" (133). Чоек му пружи *златни* цекин (137). Нож *чудотворни* за добит (153). Младић... задене за пас онај *чудотворни* нож (153). ВП: Боже дај да им буде и ово у *добри* час! (V. 184). Господин... каже: 1) да језик у моме пријеводу... није нити *говорни* нити *писани* језик Срба (I. 275). *Прави* филолог зна... Грчки (И. 276—277).

ИЕС: И *прости* је народ изгубио вољу (37). Гушанац је... био *прави* господар (38). Начини један *особити* сандучић (87). Кара-Ђорђије... постане *неограничени* господар (105). Даде му бурунтију, да је *пуновласни* обор-кнез (137). На *цветни* четвртак пређе у Јасеницу (144). Било је наређено, да сваки *прости* војник понесе по десет прута (156). Потврде га... за *насљедственога верховнога* кнеза (170). Он постане њиов *јавни* непријатељ (172). Цар Милоша призна за *насљедственога* кнеза (175). Милош је *неограничени* господар у Србији (191). *Наслиједствени* берат (214). Ни од старешина (а камо ли од *простога* народа) нико није могао с њиме љуцки говорити (256). Чардаклијин *гробни* камен дошао (273). Житије Ђорђија... Емануела... [носиоца] ордена *црвеног* орла I. реда (295). Бојећи се, [да]... као старешину *побуњеногa* народа... не окриве... побегне (296). Називају [га] само по *крштеном* имену Емануел (297). Добио је... орден *црвенога* орла (307). Начини у Тикочину *времени* шпиталь (301). Даде му орден *црвенога* орла (330).

Анд: Средиште вароши... налази се на *пешчаном* језичку (8). У вароши постоји још једна ћуприја... То је Рзав и на њему *дрвени* мост (8). При дну зида тече чесма: танак млаз воде из *каменог* змаја (9). Био *дрвени* старински хан (19). О овом Абидаги већ се унапред причало као о човеку *безобзироном, немилосрдном* и *строгом* преко мере (25). Био је Црнац, *прави*

Digitized by Google

Црнац (27). Неред и несигурност [су]... последица толиког *радног* људства (28). Везују... кошуље од *грубог* платна (30). Сејмени су дрхтали од... *сујеверног* страха (37). Деца су се испела на високе бокове *необрађеног* камена (46). Циганин... дохвати *дрвени* маљ са земље (48). Деца су... у *празничком* расположењу (55). Тосу-ефендија... је и на овако *сунчаном* дану био скупљен и... умотан (62). Без... крупних речи и *видног* напора, он је заповедао (62). Код преношења... *каменог* блока посао је запео (64). Тада викне један *бели* Циганин (83). У касаби... су... тврдили да су својим ушима чули тутањ „Карађорђевог топа"... За Турке то су били први таласи неког *ватреног* мора, који се шири тамо по Србији (88). На *ниском* и *руменом* сунцу *раног* јутра искупили су се... грађани (90). Око *дрвеног* чардака... брзо се створила она атмосфера (97). Па би опет легао... зевајући... као *торни* рундов пас (97—98). Анадолац... умро од *црног* пришта (98). Кафеџија... поредао *кафени* такум (99). Дечаци нису могли разумети *стварни* смисао тих клетви (99). На капији се тада палила мала ватра од „*Миришљавог* дрвета" (106). Једу *бели* лук; њихов *службени* посао даје им право на то (107). По вас дан... једу *бели* лук (107). *Душевни* заптија окрене лице... као да чита (108). Сатире *бели* лук и залива га ракијом (108).

Кал: Кола пуна сељака у *светачном* одијелу (53). У омоту... су... [паре] већи део у стотињаркама, а мањи у *кованом* новцу (84). Он сједе... и почне откидати... *јечмени* крух (72). Просјак дође до прага куће. Стане у *пословни* положај (85). Било је ту од најбољег круха... *пшеничног* (88). Изабере за сваког комад *бијелога* круха (88). Жена му пружи комад *бијелог* круха (90). Почео... грискати *сухи бијели* крух (90). Ножићем одрезује ситне комадиће... *јечменог* круха (98). — Ево, два динара. *Финог* крува (100). Тежак је... опипавао *свјежи* крух (100). Служавка [је] почела постављати... велику главу *црног* круха и врч (102). Имаш ли *сухог* крува? — упита (102). Трбуси жељно очекују *пойли* оброк (122). Игра [је] угодна, јер су исходи чаробни, као од *тајанственог* обреда (130). Она вади... *златни*... сат, и гледа тобоже вријеме (132). Фратар је искористио Цикин случај да проговори... против *дивљег* брака (135). Цико се кретао према њој као *дрвени* човјек из циркуса (139). Стоји као *кишни* облак (140).

Digitized by Google

Ков: Стали... напокон гристи један другога. *Паклени* залогај! (36). Ја макни... лијево, па десно док се... не измотах из *снијежног* запуха (42). *Коловозни* путељак спуштао се низбрдо (43). Био је [Каноник] од пете до главе у... *свечаном* руху (44). — Шта ћеш. Тако ти је у *новом* свијету (47). Ствара нови живот у *душевном* свијету (55). У великом граду службоваше *далеки* рођак мому оцу (56). Има... у мене нешто ситниша, и по која шкуда, а можда ће гдјегдје засинути и *златни* патакупчић (59). Низ тужних... мисли... не би никако смјеле изостати из... *надгробнога* говора (62). Само [је] у *ниском* свијету... извор среће (64). Тај господин [је] за младих својих дњева био *прави* тулипан у *душевном* свијету (64). Чека те *бијели* крушац... под старе дане (66). Отпустимо се у *свечаном* руху (67). Напиј се *бијелога* вина (70). *Округли путени* клобучић није за град (71). Бијаху они... писци... *новога* кова (83). Ослаби и дух и тијело... Мецени од *душевнога* и *тјелеснога* напора... (84). Тијело незнатна уредника *закупнога*... мигољи... уз велику људескару, професора... у *глазбеном* заводу (85). За *катастрални* уред копира... тлорисе (85). Отворите рубрику: „... намјере *цивилизованога* вијека" (86). [Они] су... крчмари *старога* кова (86). Можда се убо на... трн испод *младог* лишћа (88). О чело стола кочи се *кожни*... столац (95). Долази... и носи *бијелога* крушца (104). Ухвати и залогај *бијелога* круха (108). А ја, син *судбеног* подворника (112). Скупили се сељаци... у *свечаном* руху (115). Не бој [се] да ће нам сванути *црни* петак (119). Омрknути [ће ти] *црни* петак (129). Јаков... скакаше... попут *дивљег* вепра (138). Уто зацвилеше звона са *дрвенога* торња (140). Прасне опет у *луди* смијех (143). По души... увитла се кашто *тајни* страх (145). Стао га пољевати *ледени* зној (149). И мени је тата обећао да ћу о Ускрсу... у *новом* одијелу с њиме ићи на мису (164). Извуче се дјечарац тако... замусан да му се могло замијетити само једно око попут *живога* угљена у пепелу (165). Ја бризнем у *горки* плач (167). Потегне из кута *прости* лонац, те се посади на њ (171). Преко горе не би се свиђало никојему *живому* створу (190). Вијугаше бијела цеста, кано да си... повукао *млијечни* млаз (190). Ни надалеко се не разабираше... буди који *живи* створ (190). Она похрли отворивши на стијени *тајни* отвор у свој подрум (196). — Ајде! — истисну бака некакав неугодан *подземни* глас (196).

Digitized by Google

Коч: Ми се уз *часни* пост... подијелисмо (45). Рекоше ми да идем *округлом* суду (52). — Тужио сам јазавца *малишном* суду (52). Грже се... као из *дубоког*, *тешког* сна, дохвати... цигару (86). Познадох хартију *званичног* листа високе... владе (77—78). *Велики* петак (112). Мргуда... леже... Испод ... *сламног* поглавача (122). Ораха, љешника... *сувог* меса, — свега је... сваке јесени сносио Јуре (131). Ја сам се брате навико *мирном* и *учтивом* животу (147). Одгурну Симеун осорно... чашу, јер је био пао у... *ватрени* занос кад сви живци дрхћу и трепере у *огњевитом* одушевљењу, кад ријечи живо прште као варница (166). Је ли то икад било... да се пије за... покој душе *живом* човјеку (224). То старинско вријеме... мирише као *увели* босиљак (230).

Лаз: Она је међутим узела некакав *ручни* рад (44). Говоре латински као свој *рођени* језик (60). Зар ти... у *радни* дан сједиш пред механом? (112). У *добри* час хајдуци (159). — Овај ће ђидо за голу сабљу ухватити... *прави* Србенда! (170). Од њих има шесторица у самој војсци, а један је баш *прави* војник, стајаћак (172). Казала да ти је муж *дивљи* поп (179). Очи [joj] сјаје... огњем... као *пламени* мач (199).

Лал: Личи на танак лук *младог* месеца (18). Такав *барутни* пламен опрљио [му] нос (24). На *пазарни* дан сишао је под прилаз (49). „Је ли оно *дивљи* човјек“? (59). На длан ми спусти дуг троструки *златни* ланац. (61) Он опаса *свилени* појас (83). Послали му нешто као *званични* акт (89). Неко ухвати овцу за *дрвени* лучац (107). Погоди *плехани* кров (110). Капљице... као сат звоне падајући на... *лимени* листић (147—148). Не види се ништа ново, али има један... *мљечни* мирис, што се шири (155). Путује у Загреб на некакав *тајни* састанак (157). Има на јужној половини неба један удаљен *звјездани* рој (180), Обучен је у *лаки* мантил (182). Ако затвориш очи чини ти се да се они не крећу... да су... дотјерани уз неки *слијепи* зид и тапкају (187).

Наз: Завирио сам у рудник. Добар *камени* угаљ (34). Сад смо ту... на дохват *тешкога*... топништва (37). Све то обасјано свјетлошћу *младог* сунца (55). Ступ *огњени* иде пред нама (57). *Мрки* угљен уплеће у тај склад... своју дубоку мрачноту (66). Сада смо у Црној Гори... прешосмо *жичани* уски мост (74). Више туђом него својом кривњом трпи овај... у својој

Digitized by Google

сржи *нетокварени* народ (82—83). Пореметиће му *стари* готово *патријархални* начин живљења (83). Ступ *огњени* иде и сада пред нама (83).

Петр: Подругљиво ће [рећи] намесник, и са укором већ *овлашћеног* господара (7). Јанош... почео *званични* посао (19). Доћи ће и теби *црни* петак! (33). Његове... очи, хладне као *углачани наоштрени* челик, још више су се издвајале (35). Тако се шуња рис, *дивљи* мачак или човек (36). Она налази излаза из... криза које је *практични* живот уносио у њихову кућу (39). Дана се вратила из забавишта без *вуненог* шала (41). Кожа јој је увек маслинаста... обло.. женско... Чак јој се и блуза на прсима чује кад дише. Је ли то *купљени* парфем или њена топлота само? (54). Слутили су да се *осећајни* свет [у њој] има тек да пробуди (66). Евентуалне преговоре... данашњи *учени* свет радије назива случајем (66). Кружила су два орла. Већи, женка... само... трепне крилима,... па настави свој соло... *зрачни* валс (68). Стигао је *генерални* директор предузећа (82). Његова медвеђа трунтавост све је мање личила на *живи* муф (89). И ви сте постали *прави* човек (90). Заковали су га... и однели... на *теретни* воз (91). *Златни* гајтан, на... капи и еполетушке... беху посукнуте (94). Њој носи... *чудотворни* лек (116). Секица... ће сваки шљунак и *дивљи* кестен шоркати (119). То је један диван висок кавез од *жутог* метала... чим препелица... прездрави... преселиће је у њен *златни* стан (119). Јаворов *крилати* плод, дуго се бори против земљине теже (122). Такав им је био *чудни* сусрет пред саму Нову годину (124). Морао [је] да сврши... неки *ноти* препис (124). То је... *ритмички* плес који Куса изводи (136). На њен *непосредни* захтев купљене гуске (140). Беби је био *цивилизовани* чистунац (141).

Ђоп 1: Слали су их... у „воловски *моторизовани* пук“ (19). Пажљиво загледа *камени* споменик (33). Могли сте, вала, да му исправите *камени* биљег (34). Непријатељ... се журно повуче са својих истурених позиција, забијених у партизанске положаје у облику *тупог* клина (65). Узаврели од слијепе мржње, они су се борили и јуришали не видећи више пред собом *обичног* непријатеља, него... пљачкаша — лопужу (66). Водила си чету... кроз патроље, испод носа *блиндираног* воза (81). Ипак је незгодно да један командир, макар и *новопечени* струже дрво као некакво божје говече (83). — Одмараш се, друже, а? —

Digitized by Google

Ех, одмарам! — *Проспи* се борац данас одмара, а ми, командно особље... сједиш ту и мислиш (83—84). Дође и моме Танасији *црни* петак (90). Јовица је постао нека врста Николиног *незваничног* политичког савјетника (116). — Зато он [Назор] и јесте *велики* човјек (128). Па видиш ли ти да је он [Назор] баш сасвим наш... један *обични народни* човјек (128). Из даљине споро плови, *тешки* бомбардер „летећа тврђава" (145). Николетина... диже поглед навише, и с напором... загледа се у... *лиснати* свод (156).

Ћоп 2: Како је бујан овај *бијели* лук озимац (10). Сваки час [се] уплитала ријеч стријељање и *прије*ки суд у Бањој Луци (11). Види га како ми је порастао... *прави* ђед (24). Овдје-ондје... просијавао је понеки нов *дрвени* кров (24). Је ли де, дјецо, да је *прави* вучић (43). Тако је Тодор... дочекао повратак оца... из *истражног* затвора (49). Био [је] *вјечити* кандидат за *народног* посланика (51). Видиш ово и није *прави* затвор, него тек онако, колико да ноћимо (52). На растанку му Вујо даде на поклон један *војнодржавни* револвер (59). Шкуро је био *тај*ничи васпитаник... надбискупа „Напретковог" интерната (70). [Сједи] у свом *радном* кабинету (74). Тај... кад нешто и каже то само може да буде резултат... *хладног* размишљања (76). Често му се... такав... градић чинио ко... *мртви* чвор који сапиње човјека (83). То је... та... отета улица по којој... привремено гази *туђи* војник (87). Били су на *дневном* реду (87). Постаје све гласнији да би заглушио свој *рођени* страх (87). Ђедо дињар у *свечаном* хаљетку мувао се (88). Одједном је... угледао руменкасте сунчеве пламичке... и по њиховом *ватреном* сјају досјетио се да је ово већ касно доба (104). Почела је да одговара на његов *нијеми*... поздрав (111). Дојури у варошицу дугачак *луксузни* ауто (113). Познат је био и онај *луксузни* ауто усташког натпоручника Капетановића (113). Већ од *раног* јутра сједили у сјенци (116). У *привременом* затвору школе долазак усташа... одмах је изазвао промјену (120). У *страсном* грчу, проклињала бога (137). Каквог су *имовног* стања (144).

Ћос: Он мора бити као ја, *прави*, *стари* радикал (44). Кроз *ледени* вез Аћим поново гледа на пут (47). Небо није престајало да стоварује на земљу и кровове свој *бели* јед (49). Замирисао је *црни* лук (91). То није пшеница, то је ситан *дивљи* јечам (93). Одвукоше га у подрум на *сламни* лежај (153). Види кроз маглу

Digitized by Google

и зору *камени* кров чесме са крстом (173). *Дрвени* кревет закрцка (190). *Стаклени* цилиндер на лампи зазвриа (209).

Шим: Можда је та глава и била класична, не у Мркодочком већ у *обичном* смислу (27). Почео [их] пробијати *врели* зној (30). Гледајући од једног до другог *прозирног* тијела, поче говорити (31). И други се *стаклени* кип обрати у прах (32). *Стеклени* се Мркодолчанин поче талити (33). Опази да има само још један млади *стаклени* кип (33). Ти, Макица, волиш Луци него мени, свому оцу *духовном!* (33). То је поље Луг... са жутим и тамнозеленим плохама *касног* кукуруза (59). У њезину *крсном* имену [није било] онолико чара (60). Иза... *умјетног* цвијећа напокон се укажу... дјечаци (64). Једног таквог... *сунчаног* дана одлучише да ће са Срном у виноград (67). Купе *бијелога* грожђа (69). Црњеле се хрпе камења, клака и *зарђалог* гвожђа (81). Види се *камени* споменик (82). Све је мировало у *подневном* жару (87). Бијаше хиљаду златних дуката без *сребрног* оружја (92). У *гвоздени* колобар [алку] (124). По том брдашцу расло је много *старога* храшћа (133). Тих је дана свак у *пирноме* руху (154). Измјењивале се стара и млада шума доцима пуним... *житног* класја (159). Једнако о *крсном* имену (161). Тане је... промијенио *обични* новац у талијере (167). Био ковчег пун *свадбенога* руха (189). Уговорише како ће... измамити сврдлић... и трупац *дрвени* (192). Његова коса сличила... гриви *младога* лава (195). Лице му се чинило такво од *сунчаног* свијетла (197).

119. Употреба дужег облика придева честа је и онда када

а) спецификациони значај, тј. могућност спецификационе рашчлањености по линији придев — именица није изразита или сасвим јасна, што би, евентуално, могло бити у примерима типа:

Анд: Стоји... мост од камена, са једанаест лукова *широког* распона (7). Узидана је плоча од *белог* мермера (9). Басамаци и седишта и ограда, све [је] од истог *светлог* камена (9). Очи су се привикавале на складне линије те велике грађевине [моста] од *светлог*, *порозног*, правилно и непогрешиво *сеченог* камена (10). На стрмој обали од *сивог* кречњака... виде се округле удубине (12). Та зграда од *светложућкастог* камена са кровом од *тамноцрвеног* црепа... долазила је касбијама као раскошна... ствар (65). Назирао [се] истински мост од *белог* бањског камена (66). Плоча [је] узидана у... зид од *црвенкастог* камена (70).

Digitized by Google

На свакој је [кући] пруга *црвеног* муља показивала докле је била поплављена (85).

Кал: Он сједа под зид на *сухи* смиљ (72). Носи љети... бијеле набране гаће... кошуљу; *бијели кратки* зубун, навезен и поткићен сприједа... ресицама (125). Гдјекад им у бисагама можеш наћи... три кила *бијелог* и *црвеног* духана (237).

Ћос: „Долазим" мисли Аћим гледајући кроз *ледени* вез стакла на пут поред јасенова (42). Увијена у *кафени* кафтан са дугим ресама, са мајком пошла је ка манастиру (122). Тише, рече Аћим,... згађен... јектичавим изгледом капетана, на чијим је... раменима... јадно висио *плави* мундир (162).

РСА: Причастие западнѣ... извезло е 58 миллиона фунти *белога* шећера (I, 466);
или

б) када је „насловност" неизразита. Придев, имајући у основи функцију знака пуке особине (оне коју својом семантиком и значи) може бити, наиме, ослобођен свог репрезентативног ранга и искоришћен само као знак оне особине коју управо и значи[125]. Ова граница између репрезентативности и обележја пуке особине веома је, на пример, лабилна у градивних придева („дрвен" „гвозден" итд.). који увек значе и саму ту особину иако она у исто време подразумева и многе друге. Ако се, дакле, придев схвати, третира као детерминатив, ближа одредба искључиво по датој особини (што је случај у ниже наведеним примерима) онда и губи својство знака врсте. Дужи облик у таквих придева може се разумети и тумачити присуством упућивачке компоненте („онај") која остаје присутна иако нема изразиту функцију маркирања; тада се њиме означава јединка, „псеудојединка", односно сужени збир као целина, тј. „оно што је таквог и таквог квалитета, особине" (без идентификативног упућивања, као и без инсистирања на специјалној особини као знаку врсте):

ДЗак: До сиегази дова зборнаго. тогова да ѥст (59). Азь вьноукь. и сынь их. и ѡтрасьль благаго корене их (83).

Вук ИЕС: Бего се... затвори у *камени* град (6)

[125] Отуда је могуће неке раније наведене примере схватити и нетипично у смислу знака врсте, као што није искључено да се неки од овде наведених примера схвате изразито спецификационо. Разлика није увек велика, а ни ухватљива, те је колебање могуће.

Digitized by Google

НЗ: Хлеб наш *ӣстребни* дај нам данас (12). Ако... *рђави* слуга рече... неће мој господар још дуго доћи... доћи ће господар (64). Дакле у *нейраведном* богатству вредни не бисте (181).

Анд: Касаба је живела од моста и расла из њега као из свог *неуништивог* корена (8). Да се одморимо од *дневног* напора (8). Ово... је за њега *ӣуђи* рад о *ӣуђем* трошку (24). Десну руку држи у *ӣлиӣком* џепу од гуња (56). Суде о *ӣуђем* раду (63). Дижу мост по једној јединственој замисли и *нейогрешном* рачуну (66). Посматрају тај *ӣуђи* рад о *ӣуђем* трошку (66). Сада је већ и за последњег *неверног* касаблију било јасно да... дижу мост (66). Подвиг [је] сведен... у границе *свакодневног* живота (67—68). Осећао се... као да је неки *чудесни*, натчовечански подвиг сведен на меру његових моћи (67—68). Остварена [је] једна од најдубљих жеља, *древни* људски сан (69). То чудо... ушло је у њихов *свакодневни* живот (71). Разговор... као по *неизреченом* договору мења правац (81). После тако *сушиног* лета прети општа поплава (83). Гомила... грања и *речног* талога... није... мењало изглед моста (85). Пустио велики *воденични* јаз (83). Ту су... седели... гушећи свој *љубавни* јад (99). Сад долази онај *сӣрми* прелаз са моста на *камени* пут (119).

Кал: Развеселила се након *завршног* оброка (56). Сунце је... свему дало укожен изглед... пролетног дана у *каменом* селу (69). Његов лик... је... као *сӣари оӣуӣшени* храст (80). Њихово приповиједање... је за њега... било *сасӣавни* дио обреда печења круха (110). *Туђи* поглед... може бити штетан (103). Био је сличан *слијейом* тићу... или *младом* псићу (111). Тијело... је као *жилави* дуб (117). Долац [је]... као *ӣреуски* гуњац (118). Прошао је Мркај, јашући на *мршавом неосамареном* магарцу (120).

Ков: Сада је доста, *сӣари* и *нови* вијек (34). У *двокрилом климавом* кућерку биће им тијесно (59). За такву покретнину... би могла послужити као *сӣановиӣи* комад покућства (64).. Скакутао [је] стежући лукаво маленим очицама... испод *ниског* чеоца (93).

Коч: Туба... дивна [ли] створења!... Па онај *ӣоносиӣи* делиски ход како лијепо доликује *виӣком* струку (47). Испод *ӣврдог*, *сламног* поглавача мирише суво босиље (122). Облаци... се црвене као *усијани* челик (144—145). Као какав *окорјели* грешник, празна и укочена погледа, хода тамо и амо (246).

Digitized by Google

Наз: Где се научисте томе *корисном* спорту (53). Дочекасмо... свитање... на мање *стрмом* тлу (55).

Ћоп 1: *Резервни* шаржер... Николетина је... погледао (32). Ћоп 2: Слаби његов *жртвени* ратнички занос (71). Чуло се... лупкање *ситног* камења (141).

Шим.: Зацрвењела [се] као *расцвали* мак (97). Пушчани хици заглушише и... *весели* жамор мноштва (198).

ОПОЗИЦИОНА УПОТРЕБА КРАЋЕГ ОБЛИКА У ОКВИРУ ТИПОЛОШКЕ КАТЕГОРИЈЕ

120. Констатована је већ могућност да се насловна особина као знака врсте сведе на пуку особину, тј. само на ону коју придев својом семантиком значи. Ово се постиже и тиме да се придев ослободи упућивачке компоненте („онај") и сведе на морфолошки облик који је предодређен да показује искључиво особину и ништа више, тј. на краћи облик придева.[126]

121. У писаца краћи облик у овим ситуацијама није, истина, толико чест као, дужи али га ипак налазимо, чак и у зависним падежима (углавном у генитиву), и то и код В. Петровића, Л. Лазаревића, М. Лалића, Д. Ћосића и др., који, иначе, краћи облик у зависним падежима, начелно, не употребљавају; исп. примере:

РЈА: Он ме дарова као *добр* муж и *почтен* (Mon. croat, 94).

Вук ИЕС: Видио Србе... у *равну* пољу (9). НПосл: Бољи је *добар* глас него *златан* пас (31).

Анд: Те млечне трагове... продају као *лековит* прах (11). На скелама били су... *дрвен* маљ за набијање, конопци и све остало (46). Обигравали су дечаци... између разиграних ногу, као кроз *џомичан* плот (69). У Сулејмана... био је тада *чистокрван* арапски коњ алат велике вредности (80). Речи чаршијске учтивости... одувек круже по касаби... као *лажан* новац (89). У касаби је сада био *сталан* одред војске, који се ни за време дугих затишја није растурао (90).

Кал: Крчма је... од *клесана* камена (53). На лицу јој се још и даље развијао онај *послован* израз, као да чини нешто значајно (88). Гурне му... комад *суха јечмена* круха (96). На подне су узели

[126] Сви случајеви употребе краћег облика у овој категорији у ствари су огранак и саставни део опште „квалификативне функције" придева; исп. о томе III одељак.

Digitized by Google

по комад *јечмена* круха (122). Замишљајући се... о кући, о *јечмену* круху... приопћи мисли мљекарицама (134).

Ков: Завртнути шешир и *модеран* нацифран прслук подаваше му лик... сеоског кицоша (44). Често ме и полије *хладан* зној... (145). Птицу... изцмарио на *дрвену* ражњу (148). Напипам у куту велик *мраморан* кип (156). Ја се сам уплаших... завукох [се] у спиљу иза *мраморна* кипа (156). [Клупица] се једва замијетила испод... великих крила [њезина] *сламната* шешира (160). У нашем пријашњем стану... *прост* столић (164).

Коч: Ово је *чудноват* створ (188). Не би ево сада жалио *златан* дукат дати (225).

Лаз: Око главе је имала црн *свилен* шал (56). Сви разлози су за један *лакомислен* крај срца против (86). Облачи: џемадан... с неколико катова *златна* гајтана (91). Накривио једну астраханску шубару, преко прсију *златан* ланац (95). Долазио је често... без сахата и без *златна* силаја (98). Накривио некакав шеширић, а преко прслука *златан* ланац (100). Не дај боже, *смртна* случаја (125).

Лал: Виче... као да му кожу гуле с *жива* тијела (26).

Наз: Уза стол је стар *дрвен* наслоњач (13). По *жичану* мосту прођосмо затим Пиву (70).

Петр: Он је једини *душеван* створ међу нама (26). На читавоме простору ни *жива* створа (113). Он је лекар ... *породичан* човек (120). Уз пут се натоварио главицама *пресна промрзла* купуса (124).

Ћоп 1: Уздају се у мене ко у *камен* град (28). Што се бекељиш ко *варен* зец (39). Сав гњев искаљивао је на *немушт* начин (57). Нек те ја још једанпут видим поред ње... па си обрао *зелен* бостан (57). У Николину чету стизаће још доста дуго *учена* свијета (107). Има *бенаста* свијета (165).

Ћоп 2: Старац... се дрпну... за гаће од *груба конопљена* платна (7). За дјечака настаде... *слободан*... живот (24). Навикао на *слободан*... живот (28). Избијао је некакав... *несвакодневан* сјај (66). Село је вукло *мирну* животу (100). Био је понедељак, *пазаран* дан (105). На... постави блистао је *златан* старински брош (112). Немирна савјест потуљено пече као напола *жив* угљен (135). Потјераше... удесно од цесте, на *каменит* заравањак (140). Срце му је одбијало ударе као *металан*

Digitized by Google

чекић (141). Ако је за благом и био *сталан* чобанин, била је то обично нека старчина (145).

Ћос: Са њима јео *слан* сир и ужеглу сланину (31). Јели... исто јело:... *пости* пасуљ (41). На зубуну, види се *сребрен* ланац од сата (144). Упогани ми се у браду ако *млад* лук дочекаш у Паланци (162).

Шим: Твоје је благо примило *светогрдан* благослов (32). А донио је тад толико новца *сребрна* и *златна* (100). Сунце је већ од *рана* јутра весело сјало (104). Ноге му једва вириле испод *свилена* покривача (122). Рекао бих да су од силна *сунчана* жара узаврели сви мождани (158). Утиснути у шаку сјајан, *сребрн* талијер (161). Она... се загледа у *златан* новац (163).

122. Краћи облик наћи ће се чак и у лексикализованим спрегама које имају смисао извесних термина, имена и сл., мада знатно ређе, нарочито у номинативу и њему једнаком акузативу м.р.:

РЈА: Прстенчац, у ком је камн *драг* (Ш. Менчетић 65). Невиста имавши *драг* камн срид злата пречиста (Нађешковић 335). А у камену *драгу* охоло сунце сја му врх чела (И. Гундулић 299).

Анд: Млађи поустајаше и направише с обје стране капије *жив* зид (104).

Ков: Нуто, облије ме *смрдан* зној (35). Какав ли си *смрдан* гријех избрбљала (117).

Лаз: *Пун* месец гледа право у собу (106).

Петр: Месец *пун*, тачно према тераси, као да га је чекао (133).

Ћоп 1: Николетини учини се тога трена да он заиста и није ништа друго него голуб, обичан *питом* голуб (60).

Ћос: *Пун* месец затиснуо је прозор (132). Вратови су им под ситним зубићима челика савијеног у *млад* месец (191).

123. У зависним падежима, међутим — у којима се, изгледа, и иначе директна опозиција краћег облика према дужем не испољава онако изразито као у номинативу и акузативу (ваљда услед и иначе ретке употребе зависних падежа придева у предикату) — краћи облик се осећа нешто „обичнијим“ (чак и у свакодневном говорном језику и дијалектима који не чувају видску опозицију у зависним падежима). Примера у писаца, истина, за то нема много:

Вук НПр: [Цар] дозове момче и рече му да посади виноград и да за седам дана донесе с њега *нова* вина (82). Он набере грожђа, измуља и однесе цару *слатка* вина и у марами грожђа (84).

Digitized by Google

Ков: Најсличнија [је] соку од *кисела* купуса (102). Да му ново пиће... сок од *кисела* купуса (102).

Коч: Искапи пуну здјелу *кисела* млијека (255).

Ћоп 1: Мрштио се као да пролази крај укварена *кисела* купуса (116).

РСА: Дуговат [је] врста винове лозе *бела* грожђа (IV, 789) Дуговез [је] врста винове лозе *црна* грожђа. (И.).

ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКА ОПОЗИЦИЈА КРАЋЕГ И ДУЖЕГ ОБЛИКА ПРИДЕВА У ОКВИРУ ТИПОЛОШКЕ КАТЕГОРИЈЕ

124. Познато је да многи придеви имају само један облик, односно да инклинирају једновидском типу (нпр. придеви са суфиксалним *-ни*). Не упуштајући се овде у могућа значења ових придева, ми можемо овом приликом констатовати, упоређујући само њихове облике, да у извесних придева опозиција краћег и дужег облика може имати одраза на семантички, а и лексички садржај, тако да је и дистрибуција једне или друге форме условљена и овим моментима. Практично: придеви овога типа су само у извесном смислу једновидски (а за неке можемо рећи да се у атрибуту само чешће употребљавају у дужем облику, као нпр. за придеве на *-ни*). У таквих који, с обзиром на свој семантички потенцијал и карактер, могу ипак имати и краћи облик, однос две форме може се одмеравати такође у опозицији краћег облика — као елемента квалификације (свођења семантике придева искључиво на описни придев, описивање) према дужем облику који, сем особине, имплицира известан однос, везу, порекло итд., односно известан специјални квалитет, врсту и сл. Ова дистинктивна разлика осећа се добро и у односу трпног придева (типа *пёчен*) према дужем облику (*пёчени*); исп. примере у којима —

а) употреба дуже форме има такав лексичко-семантички план насупрот краћем (са другим лексичким значењем)[127]:

[127] Исп. о томе и код М. Пешикана: Одредни придев у нашем језику. Ми овде никако не рачунамо с тим да покажемо све могуће случајеве уопште, већ само онолико колико нам наша грађа за то даје повода. Иначе о овоме, као принципу, говоре и нормативни речници нашег језика, па и Вуков. Исп. у овом смислу и у речницима, код Вука (или између Вука и наших новијих речника) разлику у семантичком плану између облика „марвен" : „марвени", „житан" : „житни", „знатан (=познат, гласовит) : „знатни", „писмен" (= добро написан, описмењен и сл.) : „писмени" (задатак, документат), „личан" (=субјективан) : „лични" (посед, новац итд.), „воден" (=пун воде) : „водени" (цвет и сл.), „један" (=јединствен, сложан) : „једини" (=појединачан) итд.

Digitized by Google

Пов.: Коня личнога... нѣ волнь оудржати (15).

Држ: Туј нађох *йрави* живот (240). Ер би тада на *йрави* начин смиешни били (241). Богме си ти *йрави* нешњенац (246). Ја Мара љубим с *йравога* срца... и њега самога љубим (321).

Вук ИЕС: *Марвени* трговац одговори му (17). Пошаље *сшарога* ајдука... на вешнису (27). [Они] су га као *рођенога* Нишлију познавали (53). Нађу ондје *дјејсшвишељнога* совјетника (76). Догађаје... слабо је кад *рођени* Србин описивао у оно време (112). Овај... бивши муселим и *рођени* Рудничанин, Токајлијић, застаде се тада у Руднику (144). Пошаље му... *сшарога* његова познаника (162). Турци бојећи се... Букрешког *мирног* [=мировног] договора... издаду Србима ферман (172). Да им се даду права по Букрешкоме *мирном* договору (173). Спаија... узима, осим *жишнога* десетка, по 2 гроша главице (197). Узме за себе *рођенога* брата Илијна (285).

НЗ: Богу својему поклањај се и њему *јединоме* служи (7).

НПр: Није могла изаћи на свој *йрави* пут (52). Дође му *сшари* слуга његов (54).

НПосл: Биједа на *йравога* кривца (14). Бог је *сшари* чудотворац (21). Бог је *сшари* давалац (21).

Анд: На неколико места *речног* тока њене се обале проширују (7). Неки су мирно гледали... што је могуће даље у *родни* крај (20). [Стубови] су редом ницали из *речног* корита (63). Досада [се] средом држао *сшочни* пазар (63). Како да говори на *йравом* божјем суду, а не пред злим Турцима (91). На *йравом* месту је постављена (103). *Прави* живот [се] састоји од самих затишја (106).

Кал: Мала бића... лако измакну из *видног* поља (89). Кућа чврста... а кревет *йрави* купљен у граду (128).

Ков: Прслук подаваше му лик *сшарога*... кицоша (44). [То] му бијаше... *йрави* ужитак (148). Бијаше *радни* дан (129).

Коч: Ишли *йрошлог* пазара у шер (54). Нешто си ми драг ко *рођени* брат (61). Жао ми те... ко... *рођеног* брата (61). Твој је бак [тј. бик] *сшари* међанција (87). Не дам ни свом *рођеном* оцу (197).

Лал: Штапом је одгурнуо врата... врло вјешто као *йрави* сељак (69). Причаше ми... о Светомиру... како је то био *рођени* господин, посподин по природи (200).

Digitized by Google

Наз: Нисам још *прави* партизан (28). Све је шаролико, *прави* народни устанак (48). *Прави* партизански живот почиње тек сада (49). Коњаник тоне у колут *сунчани* (71). Је ли дошло вријеме да *сунчани* херој сиђе на земљу (72).

Петр: Твој [ће] *лични* стид, бити изложен вређању (112).

Ћоп 1: Нити има униформе ни *правога* оружја (28). Били су у гробљу њихова *рођеног* села (32). Однекле је чуо и свој *рођени* глас (60). Повуци се на *стари* положај (69). Пази га, *прави* капиталиста (73). Сљедеће ноћи у *пуном* саставу пребаци преко државне цесте (79). Као *прошли* пут (80). Кад га *пусти* митраљез покоси... сасијеће га (92). *Класни* непријатељ (94). Правимо фронт *радног* народа (98). Вратио [се] из штаба... с пуном торбицом „*културног* материјала" (108).

Ћоп 2: Кретао [је] из *родног* краја (58). Радекић се зачуди... начину живота у овоме... селу Подгорине, свог *родног* краја (57). На сваку [је] подлост спреман овај *жучни* и нездраво амбициозан адвокат (76). Па га и *рођени* брат заборави (101). Та гдје ће држава тући свој *рођени* народ (127). С потресом... зазвуча му његов *рођени* једва малчице измијењен глас (127).

Шим: Срнина им смрт открила нови свијет *душевни* (84). Знадијаше да је Рашица, *стари* хајдучки харамбаша (94). На *рођени* дан краљев слегле се тисуће народа (154). Хтједе да спреми *обични* [= уобичајени] дарак (163). Мало је која кућа ... имала *прави* ђердан (167).

б) Исп. примере употребе краћег облика у којима овај има посебан семантички смисао за разлику од дужег:

Кал: Мате... се огледавао по селу за послом за *готов* новац (83).

Коч: Нема, вели сложена и *једина* [=јединствена] друштва (113). *Стар* овај твој лопов (193).

Ћос: Волео је он ту снагу... поштовао је као што се *родан* калем поштује (92).

Ћоп. 2: Па им је и овај, најновији и тако *гласан* догађај, донио... бригу више (69).

в) Манирски су, мислимо, случајеви употребе краћег облика у придева који готово по правилу немају тај облик:

Вь праздникь вьзнесениꙗ господнꙗ. (ДЗак 43) **И ѡтсели да не оурве ниѥдна власть калогѥра. или чловѣка црьковна** (И. 48).

Digitized by Google

Примаћете из *йравишељсшвујућа* совета (Вук ИЕС 101).
Као у... пољу за *љешња* поподнева (Шим 127).

Мада нисмо нашли сигурнијих примера за употребу „спецификационог придева" у предикату, мислимо да би се, нарочито када има лексичко-опозициону вредност, дужи облик могао наћи и у њему (исп. евентуално: „Овај камен је *драги*" и сл.), сем у случају када се инсистира на особини „у правом смислу речи".

Међутим, употребу и дужег и краћег облика могуће је регистровати у — предикатоидним ситуацијама („привремени атрибут", тј. у апозитивно-адвербијалним одредбама и сл.). Дужи облик имплицира „упућивачко-спецификациони" карактер детерминације, али не увек; отуда тенденција продирања дужег облика у ове позиције:

Вук ИЕС: Он [је] објављен за *йунољешнога* (219).

Коч: Господине капетане, новоме царсту свак се *живи* обрадовао у овој земљи (230).

Лал: Не смијеш ником рећи да је некуд одлазио. Ником *живом* (52). Никог нема... Никог *живог* (173).

Ћоп 2: Било је нечега *ведрог* и *живоїворног* у тој игри (7). Пожали за својом пустом пољаном и мирном кућом коју је шума крила и чувала од осталог свијета, *бучног*, *невјерног*, *ойасног* (39). Није се могао ничему *добром* надати (119). Сад је то била... хрпа... страдалника... откинута од свега *разумљивог* и људског (124).

Шим: Не можеш... да акнеш од нечег *неизвјесног*, али *сїрашног* (19). Јато птица... полети... па ишчезну у већ *ойраном* винограду (74). Још нико *живи* није видио сврaку у међу да залута (183)—

мада је и краћи облик још у употреби (иако се у зависним падежима данас осећа необично) поготово ако се њиме инсистира на „аутономној", „пукој" особини, Исп. примере:

ДЗак: Да дава вьсакь чловѣкь. кьбьль жита.:.половина чистаа а половина проста (83).

Ков: [Имао је] сељачке гаће од... платна недавно *убијељена* и групно *сашкана* (137).

Лал: Тај комуниста, први којега сам видио *жива*, задржа дуже очеву руку (82).

Наз: Нечег се *муїна*, *йрадревна* сјећа (41).

Digitized by Google

Ћоп 2: Свак се ипак *жив* враћао (125).

Шим: То је поље без ичега *жива* (89). Неће срести никога *жива* (132).

ОБЛИК ПРИДЕВА СА ИМЕНИЧКОМ СЛУЖБОМ У ОКВИРУ ТИПОЛОШКЕ КАТЕГОРИЈЕ

125. С обзиром на спецификациони карактер придева, као и на општу превагу дужег облика над краћим у оквиру посматране категорије, може се очекивати да ће дужи облик преовладати и у придева у самосталној служби:

Држ: *Ста̄рога* се држи (250). Хоће се... јухе од капуна... а не од *чесновита̄га* и од срдјела (315).

РЈА: Да ће ново [жито] драже бити од *ста̄рог* (Б. Кашић зрц. 88). Отијаше да ш њоме сагриши *чистӣ* (Јосеф. И. Анчић. врат. 2, 433).

Вук ИЕС: Он остане у Неготину по *ста̄роме* (232). Сиромасима [је]... радо давао... *голоме* кошуљу (241).

НПр: Ја бих волиј ударити на десет живих него ли на једног *мрта̄вог* (217).

НПосл: Бој се *злога* као Бога (24). Болан се пита, а *здравоме* се даје (24). Боље је *доброга* служити него рђаву заповиједати (27).

НЗ: *Смрта̄номе* засвијетли видјело (7). Како може ко ући у кућу *јакога*... ако најприје не свеже *јакога* (29). Лакше је камили проћи кроз иглене уши него ли *богата̄номе* ући у царство Божије (48). Заиста вам кажем да је тешко *богата̄номе* ући у царство небеско (48). Иначе ће одадријети нова закрпа од *ста̄рога* (84). Нико не може покућство *јакога*... отети ако... *јакога* не свеже (86). Лакше је камили... него ли *богата̄номе* ући (107). Кад се *јаки* наоружа... имање је његово на миру (166). Сједе у тами и у сјену *смрта̄номе* (132). Каза им причу. Нико не меће закрпе од нове хаљине на стару хаљину, иначе ће и нову раздријети и старој не личи што је од *новога* (144). Нико пивши старо [вино] не ће одмах *новога*; јер вели: старо је боље (144). Ако дакле у *нејраведном* вјерни не бисте, ко ће вам у *истином* вјеровати (181). И ако у *тӯђем* не бисте вјерни, ко ће вам

Digitized by Google

дати ваше (181). Лакше је камили проћи... него *богатоме* ући (186). Боже! Милостив буди... *грјешноме* (186).

Анд: Али већ сутрадан, све је било по *старом* (106).

Кал: Имам бачву *црнога* (57). У носу је осјетио шкакљање од нечег *смијешног*, *маленог* и *њежног* (82). Осјећао је да... је то већ... обичај људски да на *слабоме* стичу славу (113).

Коч: Те учупај главицу лука... Те не... *бјелог*, учупај *црљеног* (129). Свега *старог* полагано нестаје (235).

Лаз: Некада сам мислио да бих био у стању бити најсрећнији *смртни* (37).

Лал: Само *лудом* би се могло опростити да запјева (28). Око нас шофери и обућари... и један *грбави* (41). Он дрекну на једног *кржљавог*, *кривоногог* (43). Почех с муком да се извлачим из тога јер је узалуд... па сам се погрбио од *узалудног* и тетурам (43). Мисли о *прошлом* и *далеком* (85). Онда видјех како она, од *сивог* — опет блиједи (123). Људи с много *златног* и *црвеног*, дебели... излажаху из кола (134). Свијет *модрог* и *зеленог* био је ненадмашан (143). Сједили смо на *меком* и спавали (160).

Наз: Нисам ли можда превише гурао своје између себе и *туђега*, застирао збиљу (82).

Ћоп 1: Дође ли до *густог* неће ти он оставити пјесника (123).

Ћос: И идућег дана све би пошло по *обичном* (36).

Шим: Млинарова сина... љубили као да им је *рођени* (43). Упутише се... да купе бијелога грожђа... јер у... Чардацима било само *црвеног* и *црног* (69).

126. Краћи облик је свакако ређи а, уколико се јавља, у ствари је резултат чисте квалификације, а не обележја типолошке рашчлањености. Исп. примере:

Држ: Засједу... т'их кропе за отворит апетит, за *мртва* ускрснути (262).

Вук ИЕС: Попови да узимају... За велико опело од *имућна*... 10 [гроша] (194 и 196).

НПр: Треба ријечи намјештати... да би могао и *учен* читати и *прост* слушати (V).

НПосл: *Болан* се пита, а здравоме се даје (24). Боље је доброга служити него *рђаву* заповиједати (27).

Digitized by Google

НЗ: И гле донесоше му *узета* (19). Тада доведоше *бијесна* који бјеше нијем (28). Доведоше к њему *глуха* и *мутава* и мољаху га да метне на њ руку (98).

Ков: Дође до *густа* (127). О, боже, што ли сам ти толи *тешка* скривио! (132).

Наз: Ја их једва слушам: мислим: ох, лежати на *меку!* отпочинути; насправити се! (74).

127. Као што се види, опозиција краће и дуже форме има одређених синтаксичко-семантичких основа. Ми се отуда не можемо сасвим сложити с мишљењем да у овим случајевима дужи облик придева има значење „сталне особине[128]. Иако нам не изгледа сасвим јасно шта у ствари то „стална особина" значи[129] (јер као термин омогућава различиту интерпретацију), ипак, мислимо, да се може рећи да је тешко разумети по чему би, рецимо, у *„бели* медвед", *„глупи* Август" (да се послужимо Толстојевим примерима) и сл. особина била сталнија него у *„бео* медвед", *„глуп* Август". *„Глупи* Август" чак никако не значи особину која би за њега увек морала бити евидентна и актуелна (напротив, „глупи Август" може бити врло паметан, духовит итд.). Сам тај факат, међутим, нешто је што у самој ствари, по нашем мишљењу, није релевантно, као што ни у „бели медвед" или „бео медвед" дужи или краћи облик ништа не гово и о сталности или несталности казане особине. Прихватљивије је и ближе истини, мислимо, то да је, како Толстој вели, особина стално *обележје* извесног предмета (садржаја), мада се то може рећи углавном само за уходане спреге (типа „драги камен", „црни лук" или „глупи Август" и сл.). Међутим, ни „стално обележје" ни „стална особина" није оно што оправдава и објашњава и сам дужи облик придева, јер, као што смо већ поменули, ни сáмо обележје не мора бити стално, тј. увек исто, клиширано и неизмењиво. Није, дакле, битна сталност обележја нити сталност особине, већ „специјални квалитет" који се придевом обележава, као и то да је особина коју придев својом лексиком значи само једна од оних које одликују тај „специјални квалитет" (врсту) и да се посредством те особине означава све што уз њу иде и што се зна да иде („бели медвед" је — „бео" + низ особина које врсту прате). Другим речима, поред саме особине садржане

[128] Исп., поред већ раније наведеног Толстојевог мишљења, и Белићеву дефиницију: „Одређени облик је имао ... значење сталне особине (исп. ... стáрӣ свáт, бéлӣ лýк и сл.)" — А.Б., О јез. пр. и јез. разв. II, 145.

[129] А. Белић, на пример, с правом уосталом, вели да: „придеви значе *увек* с т а л н у особину" (ib., I. 41).

Digitized by Google

у придеву, њиме се — свакако захваљујући инкорпорираној заменици и, ја, је — упућује на још нешто (отуда и оправданост дужег облика), на одређеност врсте, „порекла", „односа" предметног садржаја, насупрот другој врсти (пореклу, односу и сл.) истог садржаја који именица (а не придев) ван дате спреге или у спрези са другим придевом означава.

128. Што се тиче краћег облика, ми смо констатовали да је он, принципијелно, веома редак као знак врсте (углавном је употребљив у неким случајевима, као „пун месец", „млад месец" и сл.) — обично у номинативу односно њему једнаком акузативу, док се у зависним падежима (углавном у генитиву) слободније распростире[130]. Дистрибуција форме зависи, дакле, од тога да ли треба обележити појам извесне врсте („златни појас", „глупи Август") или само појам дате особине („златан појас", „глуп Август"[131]), зависи управо од тога чему се именица детерминисана придевом супротставља: истој именици али другог типа или истој именици али другачије особине. Само на основу овога критеријума могуће је одређивати функцију придева, односно да ли спрега „придев+именица" означава „име" или не, а тиме и услове за употребу једне или друге форме придева. Краћи облик увек значи свођење придева на „описивање", у границе описног придева, што има и свог семантичко-лексичког значења евидентног нарочито у придева на *-ни* (исп. „комфоран" : „комфорни", „личан" : „лични", „писмен": „писмени", „житан" : „житни" итд.) и сл. који такође увек значе, сем особине, и какав додатни елеменат — однос, припадање, намену, посебан квалитет добијен у резултату деловања глаголске радње (дужи облик трпних придева и њима сличних[132]) насупрот краћем облику (сведеном на чисто „описни придев"[133]).

[130] Ово је свакако резултат често веома лабилне разлике између особине као знака врсте и особине као знака оног својства који придев значи сам по себи (исп. „млада сира", „кисела купуса"), с једне стране, и уопште губитка осећања за опозицију овога типа облицима придева у зависним падежима.

[131] Исп. у разговорном језику евентуално саопштење: „Баш је глуп глупи Август", „Врло глуп глупи Август" и сл.

[132] Исп. М. Стевановић, Придевска служба трпног придева од глагола који немају тог облика, НЈ 1962, 201—208.

[133] Отпор свођењу дужег облика на краћи, тј. на „описни придев" пружају придеви на *-ни* и сл. и то утолико више уколико се по свом значењу више осећају придевима односа, порекла, намене и др. Такви су, на пример, придеви *ручни, тегљни, носни, главни, четни, државни, возни* итд. који се редовно употребљавају у дужем облику, јер не могу да значе опис, „такву и такву особину",

Digitized by Google

Другим речима, то значи да се у правој спецификацији за наш језик мора дужи облик сматрати начелно редовним. Краћи облик, истина, дезавуише типолошку функцију придева, али на својствен начин који се може сматрати као нормала, карактеристична посебно за градивне и сл. придеве[134].

ЗАКЉУЧАК

129. Функција идентификације јединке односно врсте издваја се на неки начин од свих других функција придева својом јасном и активном улогом.

Индивидуална идентификација вероватно је и била основни повод за стварање дужих облика придева, у тренутку када се за тим осећала потреба. Ову потребу могле су изазвати разне, а вероватно најпре синтаксичке околности.

130. Као што то претпостављају научници (Белић, Селишчев итд.), први импулс за стварање дужег облика морао је дати придев у самосталној употреби, тј. у ситуацији када је на именицу требало упутити искључиво придевским детерминативом (исп. *Окривљен* је и *осуђен* : *Окривљени* је и осуђен : Окривљен је и *осуђени* : *Окривљени* је и *осуђени* и сл.).

131. Што се тиче других средстава — пре свега анафорско-демонстративних заменица — која су такође могла бити искоришћена

већ само однос („ручни" = који се односи на руку, који је у вези са руком и сл.), везу са нечим („државни" = који је у вези са државом и сл.), намену („теретни" = који је намењен за терет и сл.). Отуда, с друге стране, специјална форма од придева који пре свега значе особину, а не „однос" и сл. као: „дрвен" (описни придев = „од дрвета") : „дрвни" (исп. „дрвни комбинат", а не „дрвени комбинат") = придев односа; „водни", а не „водени" (уређаји), „жељни" (а не „жељени" погледи) и сл. Ово исто постиже се и на други начин (на пример падежним односом: исп. „фабрика стакла", а не „стаклена фабрика") уколико морфолошко диференцирање придевом није могуће или није погодно.

[134] Толстој, међутим, није нашао примере који би у већој мери потврђивали склоност градивних придева спецификационој функцији, тј. дужем облику. То би могло значити да је дужи облик у оној функцији српскохрватска тековина или је у старословенском по среди грчки утицај; можда је дужег облика у говорном старословенском језику било знатно више, али је одсуство члана у грчком у тим случајевима механички наводило на употребу краћег облика. На ово би могли упутити и примери дужег облика, мада у текстовима малобројни, које је Толстој забележио: **Пристѫпи кь немоу жена имѫшти... мѵра драгааго (57). Не имы одѣаниѣ брачьнааго (58). Ѫжи желѣзны... вѣнецъ тръновы... хлѣбъ ѩчьныи** (74) и поред тога што у грчком оригиналу члан у тим случајевима одсуствује.

Digitized by Google

као идентификатори, ми смо могли констатовати њихов двојак, односно тројак положај у односу на идентификативну снагу придева:

1. заменица је довољна да без придева изврши идентификативно маркирање одређене јединке;

2. заменица је несигуран елемент у идентификативном маркирању одређене јединке и кооперира са придевом и

3. заменица је потпуно недовољан елемент за идентификативно маркирање одређене јединке и основни идентификатор је придев.

132. Из овог следи закључак да заменице нису увек биле у могућности да дезавуишу придев као знак одређености и да ту улогу преузму на себе. Тешко би иначе било објаснити откуда је уопште и дошло до формирања сложене придевске деклинације, јер заменице нису у језику настале после формирања тих облика, већ су постојале пре њих. То, другачије речено, значи да је тешко тврдити да придев уз заменицу обавезно губи обележје одређености, и да је то разлог што се уз заменице, начелно, увек може произвољно употребити било дужа било краћа форма. Практично је питање, у којој се мери краћи облик употребљава уз заменице. И поред мишљења да је овај облик уз заменице „у употреби[135]" што је само по себи тачно, материјал показује да је он ту знатно ређи, нарочито у зависним падежима (немамо ни једног забележеног примера[136]).

---

[135] Исп. што о томе веле Белић-Голенишчев: „Уз показне заменице се употребљавају обе форме придева: дао сам то добру човеку или томе добру човеку" (III Међународни конгрес слависта, 45).

[136] Зашто је краћи облик мање обичан уз заменице, није лако објаснити, мада нам се чини да је узрок у томе што се придев уз заменицу парадигматски радије управља према њој него према именици (исп. у разговорном језику: „Оног лепа човека сам срео": „Оног лепог човека сам срео"), док придев без заменице лако инклинира облику именице („Лепа човека сам срео"). Ваљда отуда и чест краћи облик, чак устаљен и у извесним фразама, као: „усред бела дана", „из бела света", „гром из ведра неба" и др. Или је, можда, инклинирање придева дужем облику у формацији са заменицом још боље објашњавати неком врстом језичке инерције, незазирања од дуплирања истосмерних средстава, при чему примарно средство (придев) остаје у оном облику који би имао да и није дошло до дуплирања заменицом. Сама појава заменице уз придев може се, дакако, објашњавати и ненаглашеношћу саме заменичке компоненте дужег облика придева, тако да придев није увек способан, или се не осећа увек довољно способним да одабира ствар, услед чега је тежиште битне информације (ознака новога) на заменици, чиме би заменица, у ствари, била нека врста психолошког предиката (исп. о томе детаљније код М. Пешикана: Црногорски говори, 35), јер се придевом ипак наглашава пре свега особинска, а не заменичка компонента. Отуда, природно, заменица, иако на неки начин дуплирана (*онај* + леп *онај*) лако егзистира уз придев у дужем облику.

Digitized by Google

Али, као што је у једном тренутку потреба за идентификацијом могла створити дужи облик придева и изградити систем нарочите придевске парадигме која се могла уопштити и употребљавати и онда када за њом није било неопходне потребе, на исти начин је у другим словенским језицима могло доћи до реакције на ту појаву: тј. пошто идентификативна улога придева (дужи облик) није увек била релевантна и активна могао се дужи облик уопштити у свим ситуацијама без обзира на то да ли се придевом врши идентификација или не врши. Наш језик у том правцу показује, дакле, старије стање у односу на друге словенске језике, који су елиминисали краћи облик свуда где није био неопходан као опозициони елеменат. За дистинкцију двојаких облика у нашем језику још увек је јак опозициони критеријум — „однос" према „пукој особини", односно одређени синтаксичко-семантички па и лексички план.

133. Ово показује колико су значење и функција дужег, односно краћег облика у с л о в љ е н и одређеним ситуацијама (не само заменицама) од којих и зависи функционалност и закономерност његове употребе. Док су други словенски језици ишли за тим да, уопштавајући дужи облик, функцију идентификације искажу на други начин, запостављајући придев, дотле је наш језик могућност идентификације придевом (дужим обликом) задржао и даље, у номинативу и акузативу код свих писаца, а код писаца који и у зависним падежима разликују обе форме — у мање-више свим падежима (осим квалификативним, који су и иначе сродни предикату и *не упућују* на именички појам као јединку).

II. ДЕСКРИПТИВНА ФУНКЦИЈА

ПРИДЕВ КАО ЕЛЕМЕНАТ ДЕСКРИПЦИЈЕ ОДРЕЂЕНОГ ПОЈМА

134. У досад размотреним категоријама придев је имао двоструку детерминативну функцију, која се састојала у томе да се њиме: 1. покаже особина и 2. да се посредством особине укаже на одређеност јединке, односно врсте. Самим тим, одабирање из потенцијалног фонда особина које јединку одликују није било сасвим произвољно: за детерминацију се могла користити само она особина која је у исто време била и карактеристичан знак одређене јединке, односно врсте.

Ми смо, међутим, већ раније поменули да се идентификација као активан процес гаси: 1. када нема субјективе намере, односно потре-

Digitized by Google

бних услова за то и 2. када је јединка појма именице у говорном комплексу већ идентификована, тако да би поновно идентификативно маркирање и упућивање било сувишно.

135. У оквиру категорије којој сада приступамо, размотрићемо управо овај други случај — функцију придева као одредбе појма који је већ идентификован, лансиран у говорни план као идентификативан, односно одређен[137].

Овакав положај именице у говорном комплексу има својих директних реперкусија и на употребу и функцију придева уз њу.

Будући да нема идентификативног упућивања, придевом се не мора откривати „карактеристични знак", већ било која особина којом се дати садржај одликује, или може да одликује. Из овог проистиче и следећа црта: придев се користи искључиво у дескриптивне, а не и у друге сврхе.

136. С обзиром на то, основне карактеристике које одликују именицу и придев у оквиру ове категорије јесу следеће:

Именица: 1. Појам који означава именица је — одређен, лансиран у говорни план као одређен, већ идентификован, односно довољно информативно оспособљен да би фунгирао као одређен. Другачије речено: јасан као апсолутно индивидуално егзистентан у датим границама места и времена (при чему није важно да ли је он говорним лицима и „познат", „лично познат" у смислу јасне идентификованости или аперцепције властитим средствима опажања), тако да други не може бити имплициран.

2. Ова одређеност постигнута је на следећи начин:

а) *ранијом идентификацијом* или пак идентификативним упућивањем у тренутку говора *искључиво* демонстративно-анафорском заменицом (што подразумева случајеве у којима је заменица способна да *сама*, без подршке придева, обави идентификативно маркирање и упућивање). Такав ћемо случај имати у примерима типа:

> *Стари Мароје* има дуката као шуме (Држ 257). Брат је *славнога Милоша Поцерца* (ИЕС 128). Нијесам ја као *онај мој цркљиви Јовица* (Ћоп 1, 49). Николетина је, сједећи поред комесара, мирно слушао,... а кад се... диже, у чуду омјери *раздраганог*

[137] Са сличним, мада још довољно неискристалисаним случајевима овога типа већ смо се срели у „псеудоидентификацији" односно „осигурању идентификације". Ти случајеви представљају прелазну карику од „идентификације" ка „дескрипцији".

Digitized by Google

комесара (Ћоп 1, 110). И сав се крај узнемири, а највише *изнемогли* Вук (Коч 256). Фала *драгом* Богу (Кал 93);

б) *апсолутном јединичношћу* егзистенције предмета у природи (под условом, дакако, да се придевом не врши „сужавање" и сл. на бази „псеудојединке", односно условног разбијања јединственог појма на „јединке"), као у примерима:

Ако ли ко рече... будало! биће крив *паклу огњеном* (НЗ 9). Сунце [је] на *модром небу* (Кал 82). Све је окренуло лице *близједоседефастом истоку* (Коч 89). На нагло *осиромашеном* и *смиреном небу* остају само пећурке падобрана (Ћоп 1, 145);

в) *ситуацијом*, тј. чињеницом да у границама датог места и у дато време не егзистирају (не могу егзистирати) две јединке онога што именица значи, као у примерима:

Низ лице му се точиле сузе натапале *чупави брк* (Кал 79). Како је жилав и неуморан... *пошли живот на земљи* (Ћоп 2, 7). Она пусти на вољу *ојађеном срцу* (Коч 63). Збаци поњавицу с *облог, загријаног, уздрхталог тијела* (Коч 123). Били су у *старом запуштеном гробљу... села* (Ћоп 1, 32) — што је начелно исто као и одређеност постигнута:

г) *припадањем*, под условом да је јасно да некоме или нечему у датом тренутку (или на датом месту) може да припада (егзистира) само једна јединка онога што именица значи, као у примерима:

Ту је *њен драги, моћни, јединствени бабо* (Анд 118). Ова је књига украшена именом *вашега свјетлога и честитога брата* (ИЕС 111). Он би дуго гледао у *свој једри набујали гај* (Коч 257). Ја се не мичем од *свог чађавог кучерка* (Ћоп 1, 77). Сјетио се Танасије *свог попаљеног села* (Ћоп 1, 92).

Сви ови индикатори начелно имају један циљ: указују на то да је у датим оквирима само једна јединка имплицирана (може бити имплицирана) и да је баш она предмет саопштења.

Придев: 1. Не врши никакво маркирање у циљу идентификације и сл. Из овога проистичу остале црте:

2. њиме се не врши никакво супротстављање јединке ни по плану ни по збиру;[138]

[138] Као практично правило за распознавање придева у овој функцији може се узети следеће: 1) уколико се придев изостави — именица ништа не губи од своје

Digitized by Google

3. именички појам се придевом информативно проширује, допуњује, о њему се ствара потребна или жељена слика, пластично приказује, објављује особина коју говорно лице сматра важном или жели да на њу скрене пажњу слушаоца. Према томе, придев је знак — или стварне, објективне особине, оне којом се дати појам одиста одликује, или особине коју говорно лице субјективно третира, исказује њоме свој емотивни или експресивни однос, или придев може имати смисао коментара, „разраде идентификације" или епитета. Разлика је стилистичка, а не суштинска а граница међу њима често је лабилна, јер оно што се износи као „субјективно" може бити и објективна чињеница.[139]

4. Придев-атрибут у овој функцији карактеристичан је нарочито за организацију књижевне, уметничке реченице — која обично тежи да буде не само пластична и садржајна него и релативно кратка, да причање спроведе што економичније, избегне расплинутост казивања — а што, није увек типично за разговорни језик.[140]

С обзиром на одсуство утицаја придева на план и збир именице (придев не врши издвајање јединке из збира, сужавање збира и

индивидуалности, одређености или општости, а углавном и информативности, тј. присуство придева или његово одсуствовање ништа не мења у положају именице у односу на њено место у плану и збиру. 2) Не може се уз именицу употребити неодређена заменица „некакав" „један" (у значењу неодређене заменице), јер именички појам је по правилу увек одређен. Обратна ситуација карактеристична је за функцију III — „квалификативну функцију".

[139] Ми се не можемо сложити са Н. Толстојем — да епитет треба одбацити као функционалну категорију у видском плану, јер, по њему, епитет има „стилистичку функцију", а „ми ни у ком случају не можемо узети стилистички моменат као одлучујући фактор" (ib. 72). Епитет, по нашем мишљењу, један је од елемената „дескрипције" којиме се такође нешто више о појму казује, без обзира на субјективни филтер кроз који је особина пропуштена. Епитет, дакле, не третирамо само као „есејистичку" или „импресионистичку" функцију, већ као елеменат којим се, макар и субјективно, досликава већ идентификован појам, и он се, с обзиром на то, јавља као битан критеријум, на одређен начин дистрибуиран у видском смислу. Мислимо да се само на овај начин може схватити синтаксичка дефиниција епитета и једино се њоме може оперисати у граматичким питањима, тим пре што, без обзира на његову стилску обојеност, његов облик (дужи или краћи) зависи од његове улоге, места и функције у оквиру категорије у којој се креће, па га је неправедно искључивати из разматрања. Искључивање епитета значило би апстраховати целу функцију „дескрипције", што би, међутим, било сасвим неоправдано.

[140] На пример: Пролазимо поред *мрког, замагљеног* Дурмитора (Наз 83) — тип је реченице у којој придев има функцију дескрипције, описивања, информације дате сажето, одредбом која би у говорном језику природније била казана реченицом: „Пролазили смо поред Дурмитора *који је био сав у магли*", „Дурмитор је био сав у магли и изгледао је некако мрк када смо поред њега пролазили" или сл.

Digitized by Google

сл.), ми у оквир ове категорије можемо уврстити и дескрипцију не само одређене јединке већ и *одређеног појма* (садржаја у целини), тј. случајеве у којима се придевом врши квалификација читавог збира, односно „индивидуализоване именичке представе“ („*охоли* лав“ = сви лавови уопште; „*црни* ђаво“ — уопште) — у оним случајевима, дакако, када придев на неки начин „плеонастично“ објављује особину, користећи за то оно својство којим се одликују све јединке датог предметног садржаја.

Напоменућемо још само толико да је дескриптивна функција придева веома разграната у материјалу језика и да стога не можемо комплетније цитирати грађу којом располажемо.

Материјал ћемо излагати углавном према „типу одређености“ (по напред показаним тачкама „а“ — „г“), не држећи се, наравно, формалних критеријума, већ распоређујући примере у групе својом сродношћу по значењу и положају именице.

Као што ћемо из примера видети, придев-атрибут се у писаца и споменицима и у овим случајевима употребљава у дужем облику врло консеквентно:

а) *Дескрипција идентификоване јединке* (углавном властите, односно опште именице као обележја тачно одређених, већ идентификованих индивидуа):

ЖП: Семꙋ же прѣсвт҃мꙋ храмꙋ с҃пс҃а нашего (85). Сиже стъ и пр[ѣѡсве]щ[ен]і хрмь (86). Аще ли кот°ри... сию ст[ра]шноую заповѣ[дь] (87).

Пов: Ꙗмаць... би за реченога влахꙋшꙋ (62). Вь име великога сава^т^ големога (42). Ва име великога бога (60).

ДЗак: И тако наоустише его на ме... ꙗкоже... дїаволь вьзбѣсивыи братїю... на прѣкраснаго Іѡсїфа (85). И вьсехь дасть ми вь роуцѣ ꙗкоже и великомоу Коньстаньтиноу (85). Прѣкраснаго Іѡсїфа цѣломоудрїемь оукрѣпи (85).

Држ: Срјећа ме доведе у ови ваш *честити* град (239). Налагали на твога *доброга* Мара (256). *Стари* Маро је има дуката као шуме (257). Како ће се шак пасават с... сринцом јухе, којој се дно узвиди како у *мртвом* мору на Локруму (261). Сва се је ставила на онога *доброчестога* Мара (273). Од Мара нашега *доброга* (320).

Вук ИЕС: Био у Бијограду везир *славни* Ађи-Мустајпаша (4). [Разби] на Суводолу *силнога* Пећког пашу (119). Јанко Стои-

Digitized by Google

ћевић, брат [је] *славнога* Милоша Поцерца (128). Изгубе... и *младога* Симу Ненадовића (161). Паша допусти, да се проја разда народу, и он пође... да гладној сиротињи носи *тај радосни* глас (240). Бихлер [је] овај *важни* и *памећодостојни* догађај изоставио (318). За тај *ретки* догађај није још ништа добио (319).

НПр: Нека *родољубиви* Мушицки лети за Пиндаром (III). Нека дубоко *замишљени* Соларић истражује (III). Убио га *живи* Бог! (113). Кликну *јакога* Бога у помоћ (119). „Сунце на исток а *јаки* Бог на помоћи"! (125).

НЗ: Ти си Христос, син Бога *живога* (41). Да дође на вас сва крв... што је проливена... од крви Авеља *праведнога* (60).

Анд: Као да из широких лукова *белог* моста тече... Дрина (6). Дечака... су... повели... за *далеки светли* и *страшни* Стамбол (18). У овом *необичном* каравану, ишли су... многи родитељи (20). После тога *необичног* увода... Абидага је објаснио (26). За то ће се већ побринути... овај *глатки, хладни* и *подмукли* Тосун ефендија (40). Придржавају *везаног* Пљевљака (59). Турски момци су заметали коло... Око тога *сабијеног округлог* кола... обигравали су дечаци (69). На том *узвишеном, новом* и *необичном* мосту чинило им се да су... залутали (69). Урезано је у *тврди* камен (70). Стоји *тврди* и *раскошни* каравансарај и прима путнике (72). Ударају о стубове *каменитог* моста кладе (80). *Пуни* и *гојазни* Исмет ефендија прича опет о својим претходницима (83). Варош је на том *летом* дану изгледала страшна (85). Једне [се] ноћи... од заборављене свеће јавио пожар... свет у касаби посматрао је *огромни* пламен који је јако осветљавао не само *бели* мост него и околину (98). А *стари* Хаџи-Зуко... је два пута ишао на Ћабу (101). Негде зимус... дође *злогласни* Јован Мићић (101). Клатиле су се умотане... жене... деца... Појава тога *преморенога* и *раскућеног* света огласи... живост на капији (104). Шта је било између Авдаге и Мустајбега.. и како му је *преки* и *частољубиви* Авдага „дао" девојку? (115).

Кал: У име *милостивога* Бога Исуса Христа (85). Фала *драгом* Богу (93). У име *милостивога* Бога оца (96). Кукци запливали су у овај пахуљаво *мекани* зрак (97). Кад и просјак... приступи вратима дућана и један сељак... Трговац брзо остави *занимљивог* просјака (100). У име *милостивога* Бога оца. У име *милостивога* Бога (106). Замишљајући се без овог *забавног* посла... учини јој се да је ријешила питање (134).

Digitized by Google

Ков: Бивствујеш у овом *старом* и *часном* дому (33). Знам да ће [да] ме жртвују *свемогућем* Молоху (37). Ја — заори *увријеђени* Регистар (38). Захокота... *клети* каноник (40). Испразнидер торбу овога *поштованога* кума (49). Очице би упро у слику *распетога* Исуса на стијени (50). Лице претварало се тому *мркому* свату у прави прокут (55). *Сухопљивога* Перицу... стисло нешто (61). Школаће га... господин у кога [је] твој *напуђени* Јурић кумординар (67). А ви вриједни сусједе мога *доброга* Ивице, могли бисте имати љутога окапања за клевете (73). Како сам ја у овом *дивном* кревету? Шта је то било? (74). Није *драги* Жорж схваћао онога (75). Слуша... велике мисли *трбушастога* Мецене (77). Уздише *добри* Жорж (78). Какве ли су то дуге изреке у том *страшном* говору (79). А *дичному* добротвору бијаше једва педесет и пет година (81). Римљани би гледали... *славнога* Цицерона (81). А тако исто рећи ће и *славни* Бомбардировић (81). „Чујмо...! — виче *славни* појет (82). А колико ће стољећа проћи док се роди у друштву... такав *смиони* и *безбожни* Прометеј (82). Ослаби и дух и тијело... *славному* Мецени (84). *Вјерни* кумординар [га је] морао однијети у кревет (84). Она још једина тријезна... у том *кићеном* дармару... Међу празним боцама (77). Прекине професору ријеч *ситни* уредник (86). Укописти се *окретни* Жудија (97). Сви пако молићемо *драгога* бога за *милостивога* нашега добротвора (101). Баци се на кољено *обијесни* Петар (107). Одвратим *суровом* Жоржу (108). Шушкаше силне брчине... мрморећи у ухо *униформисаноме* лугару (115). Госпођа си поправљаше бујне косе... кадно је *хитри* лугар ухвати испод рамена (117). Шеташе... *зачарани* великаш, грлећи... жену (120). *Срећном* и *блаженом* проводнику шикну најприје тамна румен (122). Шта ће ти сав тај *огромни* иметак (123). Ево, овај *мили*, овај *добри* створ — друга ми је жена (123). Од сјевера лети великашев ат баш према јазу *страшнога* и *бајовитога* млина „Понорца“ (124). *Бијесни* ат гурну... проводника (124). *Полусвијесни* великаш држаше се чврсто за глогов грм (124). Заплело о њу пожудно око *младога* нашега Мецене (126). Још [је] и сада сакрито... тих... пурана у пласту сијена *поштованога* Мате Зорковића (129). Прескочи праг... *младога* и *бијеснога* Мецене (135). Старац устане... *Бјелоглави* се старац прекрсти (137). Јаков обухвати лијепу жену око паса... Гиздава вила разрогачи очи на тај *неочекивани* нападај (139). Па те нека

Digitized by Google

прати *црни* ђаво на том *кривудастом* татском путу (147). Сатрто колешце *кукавног* млина већ је дуго... сустало (149). — Врати ... врисну *увријеђени* Феркоња (168). Срну на ме *бијесни* Феркоња (169). Изненада никну из траве *једнооки* Феркоња (173). Други пут не лијегај крај постеље на тај *кукавни* под (174). Докле трајаше тај *слатки* сан, тко би га знао (185). Не знам докле трајаше тај *болни* полусан (187). А како се зове тај *нови* крај у који силазимо (190).

Коч: Добро [се] сјећа *силни* Мухарем-ага (45). Звуци јасне ћурлике изгубили [се] у пустим висовима *тамнозеленог* Медењака (50). Он... изиђе из колибе, а *опрезни* га гаров дочека (51). Одјеци... изумријеше у густим висовима *тамнозеленог* Медењака (62). Нека 'вала *милостивом* богу (71). Довуче [се] из „*лепог* Срема" (78). Свеједно је то мом *милом*, *драгом*, *рођеном* Јаби (87). Онда ће бити и цару *премилосном* и спаији свега доста (96). Јао мени до бога *милога* (108). То је гријешно и богу *драгом* мрско (123). Ја сам се присег'о богу и *честитом* цару (128). Дилио сам и не'кве позовке... од *славног* суда (134). — *Славни* сут, — устаде жандар... И сељаци... и скидоше капе (135). Пролази *проклети*, *куљави*, *паклени* Цибо (137). Да бог *милостиви* сачува (137). И данас се [он] на то тужи и вели: „*Стари*, *крепали* Цибукарда, Ђурђије и 'ришћани криви су томе" (138). То послао *куљави* Цибо (140). Жубер у м р о,... доврши газда Саво пошљедњи *кобни* телеграм (151). Вели *паметни* Давид (167). Да бог *милостиви* сачува (180). Не дај... да замукну пјесме... у ном *стародревном* српском монастиру (204). Оно... јауче... *сиједи* и *честити* Парто (215). *Луди* Крстан... сјео на камен (245). *Блентави* Шеле обукао на се нову одећу (245). Ја сам блентави Крстан, а *блентавом* Крстану то је... драго (245—246).

Лаз: Помисли шта је урадио *луди* Никола — обријао бркове (38). *Пијани* Ђоза... ме је сто... пута уверавао да је пијан (61).

Лал: Не би ли ми бар мало засвијетлио у овај *облачни* дан (28). За њим стиже *стари* Чауш (29). Чудновато је, рече *стари* Чауш (30). Пође чак и *хроми* Никола Качаранда (49). Ту су га убили... за паре које им је дао *стари* Брадарић (49). Први дође *стари* Чауш (53). Тај *весели* Мороз научи ме како се на руском псује (78). Причало се о ћупу... и тражили су тај *проклети* ћуп (98). *Страшни* Тодор и *весели* Вукалица... пили су (103). И *стари* Вејсил... чуваше се добро (132). Ја и Југ Је-

Digitized by Google

ремић и *дугачки* Иван Видрић и *велики* Вуко Недић... Сваки пут смо се растужили (135). *Стари* Мап... покушаваше да одере кожу (141). Све... несреће свијета навалиле су у овај *забитни* крај (144). Бранко је измислио тај наш *нови* метод (145). *Главати* Лабуд... нањуши однекуд Мичурина (167). Дође ми жао што ћу је, одлазећи у тај *огромни* Београд оставити (194). *Стари* „Долфус" причаше ми често о Светомиру (200).

Наз: Али, као да се *стари* медоња почео сада будити (13). Горан... намјешта којешта на стол... *гладни* је Горан, сав сретан, јео (13). Да је присталица усташа, не би ме *опрезни* конспиратор водио у његову кућу (14). Друже Тито, будеш ли доскора тако радио у *старом*, *напуштеном упрљаном* замку што се зове Хрватска, бит ће добро (18). Непријатељски... авиони... Напали су опет... *порушени* Оштрељ (32). Чита... чувеног *„Бијесног* Роланда" (79). Више туђом него својом кривњом, трпи овај *снажни*, *бистри*... народ (82).

Петр: Кад си баш тако тронута због тог твог *глупог* Агуца, а ти бар пости (39). Вероватно неко тамо преко забија колац за чун, али тај *закаснели* звук... заправо одаје... тишину (68). Онај савијутак горње половине препеличина кљуна... прелази преко доње, али не злотворски... Вуле је умео да дуго гледа у тај *безазлени* савијутак (122).

Ђоп 1: Лисица се... с малишаном отимала око кокошке... *Упорни* дјечак сад је већ остајао побједник (15). Трпети *многољудни* Бихаћ (16). Чешкао [се] *крупни* Николетина (19). А бог ће ти га *драги* знати (20). *Згурени* Јовица држао се печално (20). Шта ћеш — опет се мирио *преморени*, *снуждени* Јовица (20). *Потамњели* Јовица крадом је уздисао (21). Па и то би могло бити... скрушено је признао *сањиви* Јовица (22). Нек ти *драги* бог носи овако друштво (33). Остао је *добри* мали Николо (48). Нијесам ја накрај срца ко онај мој *цркљиви* Јовица (49). Неће ли *драги* бог дати (50). Нек... тебе *драги* Бог... сачува (50). Чак се и... *скромни* Јовица Јеж измијенио (54) Провела мјесец дана у чети *чувеног* Милоша Балаћа (55). *Застрављеном* Николетини [се] учини да их она, редом покоси (55). Јовица [се] бијаше... ухињао као прасе кад га чешкају. У томе *блаженом* положају Јовицу први откри сам Николетина (56). Николетина је држао *устрепталог* Јовицу (56). *Застрављеном* Николетини учини се тога трена да [је]... голуб (60). Николи-

Digitized by Google

на матер... поред *крупног* и *незграпног* Николетине, личи више на... дијете (62). Набусито одвраћа *мрзовољни* Николетина (62). *Неизбијежни* растанак већ [је] ту (63). Вјетар неуморно брише... Старица још више тоне у *изблиједјели прешироки* капут (63). *Опрезни* Николетина... маше руком (67). Све је то масло оног *згуреног* Јовице (69). Чак се и... *црни* Стево замишљено подними (77). Убио га *драги* бог (80). *Разглагољени* Никола [је] и даље причао (81). Ругао се даље *глагољиви* Ницо (98). Окуражи се чак и *печални* Јовица (109). Он се... диже, у чуду омјери *раздраганог* комесара (110). Кревељио се испотаје *дугачки* Танасије (111). То ће му исто рећи овај *згурени* Јовица (116). Врцну се *црни* Танасије Буљ (125). *Згурени* Јовица нешто тромо тртља (138). Зар... да изиђем на бојиште *честитог* кнеза (139). *Разведрени* Ницо куцну (140). Јовица... погледа *добродушног* црнца (150). — Гледај ти само овог *урокљивог* Јовице (151). У овоме *варљивом* предаху између четврте и пете офанзиве (152). Препадао [је] и онако *због нављеног* и *разјаданог* Јовицу (152). *Болећиви* Јовица успут је набавио... коњче (153). Погледа у *изболованог* Николетину (156). *Изнемогли* Јовица читав дан климао (158). Николетина задржава... поглед на *изведреном* Јовици (164). Ех, што ти је *црвљиви* Јовица: боји се да сам сишао с памети (165). Видио да је *исцрпљени* Јовица далеко заостао (165).

Ћоп 2: Погледа *сневесељеног* кнеза (10). Тодор упита *забринутог* кнеза (12). [Намигује] *озбиљном* Тодору (14). — Ћути... прошапта *гојазни* Пајо Мрдаљ (16). Кад... блијесну ријека... *крезуби* Але Тороман... љутито повика (17). Откидајући се од овога *кратког* одмориштa... већ је знао да је с онима... прекинуо (21). *Стари* и *глуви* Зељов... задовољно је цвилио (29). Уз материну сукњу и поред *вољеног* дједа све је изгледало лијепо (40). Зид... био је окићен великим сликама... Тодор се... изгуби у томе *зачараном* и *невиђеном богатом* свијету птица, змија, зечева и мноштва других животиња (41). Тако ми *живога* бога! (48). Саветује *узбринутом* Панету... да се... јави (60). Неће ли дати *драги* бог (61). Јозо се спусти на наслоњачу... док *жустри* и *жгољави* адвокат никако није могао да се скраси (73). *Окретни* адвокат... је... хартије... распоређивао (75). Само полако — расхлађивао је... адвоката *намрштени* Шкуро (75). *Узнемирени* и *занесени* адвокат сјети се једне плакате (79). Орешковић... погледа *размећљивог* адвоката (78). Како им

Digitized by Google

бог *драги* даде (82). Размишљали су [шта да раде]... а кад оног *ведрог* јунског јутра пуче глас да је и Русија ушла у рат (83). Свијетли! — кратко је извјештавао *ћутљивог* оца (85). *Најежени* Радекић [га] продрма (89). *Искаљани* Пајић само се ухвати за главу (89). *Збуњени* Радекић окрену [се] око себе (89). То *огорчени* Радекић није објаснио (90). *Простодушни* Маркиша... примаче се (93). Трудио се да што брже заборави... *йлеменитог* Бороjевића (97). Може се стадом запети у *склонити* Лисичјак (98). Ајде... гони те коње... — укори га његов *снуждени* и *најежени* стриц (101). Саву дочека *необријани* Але Тороман (106). *Крупни* и *йодбули* Саво (106). *Подругљиви* Стојан Кекић нагну се према *замуклом* и *йотамњелом* Тодору (110). Чисто му се учини да се врата овога *необичног* затвора поново залупише (110). Поред... Капетановића, ионако *неугледни* Шкуро сасвим се изгуби (113). Ево, тако се то ради... — окрену се натпоручник *скамењеном* Тороману (116). Тороман... једва дочека да се... дочепа *старог* Вуксана (116). Старији Шарчевић, Заим, окрену се *обнијемилом* Крсти (116). — Е, нек ти је са срећом... рече Капетановић, узимајући аутомат од *уздрхталог* и *збуњеног* Заима (118). Ту [Капетановић]... управи с аутоматом... у *оборено*г Крсту (118). А рука им је ево овај *усшомамљени* Капетановић, *йросши* и *груби* Тороман и сви остали за њима, све до оног *гаравог* циганина (119). Западе [у разговор] и сам *нейовјерљиви* и *йодругљиви* Стојан Кекић (122). Тек послије неколико тренутака, јави се *йренераженси* стриц (127). Влахиња... као да... не запажа *кушшравог* и *неугледног* Шкуру (137).

Шим: Плаши те и проклиње тај *чудни неодређени* крај (18). Кад би [звоник] и зазвонио, мало би их чуло тај ионако *слаби, крijешшави* глас (24). Анте... виче:... Николи од тога *громовишог* гласа прођоше трнци (29). Само једном, кад се *стари* Петрас... поплашио суда... — цикнула она (52). Но Боја свеђ у послу: у *старом* млину (53). Пошли к *старом* Петрасу у крчму (54). Онда *стари* Нојем почне молити Бога да више не шаље потоп (77). Нико се није спасао осим *старога* Нојема (77). Па и кад би одахнуо треном *силни* тај вјетар, шумила би вода (80). Она га погледа... молећи и... покорно... [као] да га тај *ганушљиви* поглед моли да се смилује Салку (115). *Стари* Рашица узме њезину Марту (142). Али уто *стари* Вукеља, подиже обје руке (144). Из куће се зачује јаук *болесноја* Илије, па сви умукоше

Digitized by Google

(147). Велики круг Беглучана што је опколио Стану... мучао је... У средини тога *уског* и *злокобног* круга давала се свеђ иста питања (147). Но *стари* Вукеља пружи суху руку (149). Убио га Бог *велики* (156). Виноград је био отрган... И кад је тај *весели* посао био готов, запутише се тргачи... низ бријег (186). Кад је Перица чула шта јој мајка рече... Стара Марија хтједе... да прекине тај *неугодни* разговор (188). Уговорише како ће... од *старога* Зеле измамити сврдлић (192).

б) *Дескрипција „апсолутне јединке“* (именица у рангу властитих, које значе појмове чија је егзистенција апсолутно јединачна).

Вук НПр: Посла их по *бијеломе* свијету (144). Била три брата, па на *беломе* свету ништа више нису имали до једну крушку (99). НЗ: Биће крив паклу *огњеноме* (9). Боље ти је с једним оком у живот ући, него с два у пакао *огњени* (44). Да те баце у пакао *огњени* (105).

Кал: Обухвати [очима олтар] ... заједно с... зракама сунца... на *модром* небу (81—82).

Ков: Неће дуго проживјети на том *гријешном* свијету (64). Тако би ваљало по свему *широком* свијету (109). Измакнем ли се... онда све у пропањ попут коња када си га... пустио у *широки* свијет (111). Дорица [је] сада последњи створ на том *црном* и *клетом* свијету (141). Мецена... се доста наклатарио по *широком* свијету (151). Ти полазиш у ... *велики* свијет (196).

Коч: Нигдје никог нема на овом *бијелом* свијету (42). Немам ниђе никог свог на 'вом *бијелом* свијету (61). Све је окренуло лице према *блиједоседефастом* истоку (89). А ја ћу штап у шаке... па у *бијели* свијет (128). Нами на 'вом *гријешном* свијету ништа не остаје (230).

Наз: Витезови... лутају по *широком* свијету (79). Што се у кратко вријеме десило тако далеко, на *широком* сјевероистоку (46).

Петр: Спрема... своје дете у *покварени велики* свет (50).

Ћоп 1: Авион... руши се... На нагло *осиромашеном* и *смиреном* небу остају само печурке надобрана (145). Не би ја њега пољубио за сав *широки* свијет (146).

Ћоп 2: У буквик... није допирала... зрака тек *изишлог* сунца (12). Урош забринуто погледа... крњадак мјесеца на још увјек *свијетлом* небу (68).

Digitized by Google

Шим: Неколико звјездица затрепета на *уском* небу (48). Сад је та драга укочена и бијела, без *жутозеленог* сунца (55). Оне су морале чекати залаз *немилог* сунца (60). Бучао *силни* југ (83). Оћутио би близину *чаробног* и *јуначког* Истока (88). Ни облачка на *плавом* и *тихом* небу (108). Сад су се разилазили као „овчице" по *бистром* прољећном небу (153). Дим право к *тихом* небу (161). Сјајни траци *подмлађеног* сунца продрли у колибу (195). Све се стаде слијевати... у... силну пјесму, што се снажно дизала к *тихом плаветном* небу (198).

в) *Дескрипција „ситуацијом" одређене јединке* (у датим границама места и времена односно припадања и сл. егзистира као „једино могућа" (друга није имплицирана), при чему могућност субјективне идентификације није, начелно, битна).

ДЗак: И позавидевь... дїаволь нашемоу благомоу житїю (84). Дїаволь, шьд разьвеꙗ лоукаваа словеса своꙗ (85). Вь велики и многосвѣтли и радостны праздникь Вьскрьсенїа Христова (85). Нь... ѡроужїе. благомоу и тихомоу животоу нашемоу не вьсхоте (85). Божїа... неизреченаа моудрѡст... помилова ме (85).

РЈА: Тестаменть јест учинила госпођа Јела у свом *добромь* здравју (Mon. serb. 415). *Доброга* успоменутија господина Стефана (И. 210). Ни сестрицам ни *драгому* родитељу (Г. Палмотић 1, 159). Да ми се отме... од *драгога* мога пука (И. Гундулић 565). Разум твој *богати* све може (О. Мажибрадић 136). Да приђем ка *богатому* и *големому* милосрђу твојему (Ф. Вранчић, жив. 45).

Вук ИЕС: Ова [је] књига... украшена именом вашега *светлога* и *честитога* брата (111). У њој [књизи] нема венаца достојих *светлога* и *честитога* брата вашега (111).

НЗ: Ово је син мој *љубезни* (6 и 42). И дође глас из облака говорећи: Ово је син мој *љубезни* (102). Да пошаљем сина својега *љубезнога* (192).

Анд: Силовито... му искочи јабучица на *мршавом* врату (31). Пљевљак је у *целом укрућеном* телу осећао како му се живот смркава (38). Тако је [Абидага] ... стигао управо у тренутку кад Пљевљак није више... знао... шта да ради. *Неочекивани* долазак Абидаге посве га је збунио (42). Понесу... његов табут у коме је лежала само горња половина његовог *младог* тијела (65). У *широком правоугаоном* дворишту има места за робу и

Digitized by Google

пртљаг (72). Сав је... врео од *доброг* ноћашњег сна (94). [Целат] је био... мутних очију и црначких усана у *масном* и *подбулом* лицу (97). Са великих камених плоча... диже се *особити* дах капије (104). Ту је њен *драги*, *моћни*, *јединствени* бабо (118).

Кал: [Они] утону у *чађави* мрак каменьара (41). Анте... настоји својем старачком, *набраном* лицу дати строг, важан изглед (48). Ишао је он осјећајући тежину... *цијелог оронулог* тијела (73). Низ лице цурком му се точиле сузе, натапале *чупави* брк (79). Петнаестак дјечице... упијају његов *тешки* лик (80). Мате је ушао [у цркву]... Његов *велики тамни* лик одвајао се од плавичасте околине олтара (81). На дну прогона укипила се у *пригушеном* јутарњем свијетлу тајанствена појава жене (94). Она се притисну уза њ... Па упре свој *сиви ледени* поглед у њега (95). Вечерњи сутон... подигао је благо бојадисане силуете *оријешког*, *витог*, *анемичног* јасења и чупавих храстића (118). Подигао је благо бојадисане силуете... храстића према *црвенкастоме* океру запада (118). Његово црвенило, црвенкаста коса и *црвени* врат одавали су нешто пуранско (119).

Ков: Стаде си... сукати *дебели* брк (35). Не спадам заправо у ваш *стародревни* дом (36). Није се... свадбовало, а да нијесу подцикивале... струне... његова *отрцаног* и *израбљеног* „бајса“ (39). Ох... како бих... опржио његов *тупи* нос (43). Како сам завидио њезину *подругом*, *окресаном* рогу и њезину *дугачком* репу (43). *Тубасти* нос црвенио му се (43). Боље да си загудао у своj *огуљени* бајс... Сада припни на свој *стари* бајс (44). Учитељев *крупни* глас омекшао (50). Кумординар... прекине *дугачки* увод мога оца (59). Палцем почешља вршак свог *лијепог*... *продубљеног* носа (65). Хеј, Јожица... Скинидер *зайрашени* бајс с тавана те... загудај мало (66). Завежите ви, драга... свој *погани* језичац (73). *Завинути* му доста *дугачки* нос, није... био оседлан наочалима (76). Добротвор се ухвати објема рукама за свој *силни* трбух (77). Проносила [се слава]... о анђеоском његовом *добротворном* срцу (83). Шта је Демостен... према *ведром* духу нашег Мецене. У дивном је складу с ноћном тишином... са... мјесечином, штоно... расвјетљује и наш *убоги* сељачки дом (88). На помно обријану његову *тустом* и *црвеном* лицу... дга чуперка испод *маленог заврнутога* носића (93). Мрмораше учитељ... присукивајући свој *бујни* брк (95). Упамтих његове крупне црне обрве и *дебели*, исто тако *црни* му *подрезани* брк (101). [Такав сто] нијесам видио... тамо у

Digitized by Google

нашем *сиромашном* хатару (107). Кајишем би ме привезао на... стијену свог *влажног* подрума (108). Наш добротвор... презираше брак можда ради свог *мутног* подријетла (113). Љегавши она у *кротки* и *тихи* дом проводников хитро се рашири кано змај (114). О, боже... узвињиваше лугар *црни* и *густи* брк десницом (116). Зато његова *врлог* проводника нијесам никада могао наћи код куће (118). Црна јој се коса расточи... на *проблијеђелом* лицу (121). Носи плод нашег *слаткога* брака (123). Великаш [му је] намро *силни* свој иметак (125). Јуратуш [копаше]... свој *заштрљени* нос (130). Што вас... носи у наш *притросити* дом? (130). Зна приповиједати о доброти нашега *красног* господара (134). Тако ми мог *ружног* и *гаравог* образа (138). Скочи иза... пања... *бијели* лик Мате Зорковића (149). Клицаху... великани у његову *раскошном* дому (151). Исплази свој *крупни*, *црвени* језик (155). Да се бос отшуљам натраг у свој *тврди* и *сиромашни* лежај (156). Завукох се у свој *тврди* лежај (156). И ја се нагло пренем из свога *слаткога* снатрења (158). Јутарње сунце... помолило свој *свијетли* образ (159). Накеси се делија и поглади свој *шиљати* нос (167). Погребе си [Феркоња] *замрљани* готово *четвороугласти* нос (170). Нећеш [се] бојати свога *злочестога* тате (171). Гракну он, уперивши на ме свој *црвенкасти* нос (171). Њезино... лице, *шиљати*... нос... напунише ме грозом (188). Подупирући се о свог *вјерног* кумординара (200).

Наз: Какве терасе... Забати и кровови... *зачарани* се град бојадише полагано свијетлозеленкастом бојом (79).

Коч: Туба!... дивна [ли] створења... високо и ведро чело... Па онај *поносити*, делиски ход (47). Увијек је Туба закићена. За ухом јој стоји свијежи румени ђулић те лијепо одговара... *љупком* лицу (47). Очи јој се напунише суза. Она пусти на вољу *ојађеном* срцу, сузе потекоше (63). Сунце је било отскочило за два-три копља изнад *зажареног*, *блиставог* видика (93). А мени мој *мили* и *добри* народ помаже, па и ја њему (98). Збаци поњавицу с *облог*, *загријаног*, *уздрхталог* тијела (122—123). Подигнимо се на обје руке... На *коштатом*, *подбулом* лицу... нешто немирно (139). Дошло ми се селити из свог *рођеног*, *властитог* дућана (147). Ту у гају... Он би дуго и дуго гледао у свој *једри* и *набујали* гај као да га погледом милује (257).

Лал: Ђаво ме је терао... но мој *добри* геније држао ме је (67). „Не“, чух свој *мукли* глас (72). „Шта мислиш“... упита њихов

Digitized by Google

бркати предводник (87). Њена једина поњава стајала је извјешена... а неки од њих је наишао путем и бацио тај њен *жалосни* покривач (89). „Морала је да дође", чух свој *мукли* глас (91). Онда ја видјех, испод јоргана, како се онај мој *велики* отац стресе (101). *Мршави* врат јој се увукао међу шиљата рамена (161). Његов *кукасти* нос... подсјети ме на демона (166).

Петр: Он се смешкао. Магарац је онда обично тресао главом, ослањајући му *отрцани* врат преко рамена (18). И бришући кецељом очи, прекиде свој *ганутљиви* говор (21). [Дохвати] руком *малени* обод свог... шешира (32). Јара... лако продире кроз *танани* ваздух (55). Чича Рака... остао... Његов *здепасти* труп подупиру стално три крака (99). У *полуотворени црни* кљунчић јој се загледао (122). Тек сада осећа јасно на лицу њен *врели* дах док му је шаптала (126). Псето... лану и ... После неколико секунди, познао се његов *звонки набусити* лавеж са висине пута (138). Вазда јој се бели *усправљени* врат (145). Она... чује... канторов *загрцани* баритон (148).

Ћоп 1: Били су у *старом запуштеном* гробљу њихова... села (32). Ја се не мичем од казана и од овог свог *чађавог* кућерка (77). Сјетио се Танасије свог *пропаљеног* села (92).

Ћоп 2: Како је жилав и неуморан овај *тобли* живот на земљи (7). Откако се момак вратио... послије *кратког* рата, постао је... мучаљив (8). [Осјећа] тежину свога *гломазног* и *дугог* тијела (19). Ама откуда... запиткивали понеки... док је његов *тршави* стриц... пророковао (19). У последње вријеме у њој [школи] је коначила војска, па је *трошни* дрвени под био посут сламом (38). Кад жандарми *промрзлог* оца одведоше... дјечак скочи (49). Мати [се] нешто сјетила и свог *властитог* живота (54). Бостанција Рецеп бјежао у своје лозе... и тамо се бар... спасавао од *неразумљивог* свјетског сукоба (83). На његову *ћосавом подбулом* лицу... огледало се... запрепашћење (95). У *пустом* школском ходнику Саву дочека... Але Тороман (106). Лијево од оца... стајали су његов *мршљави* петнаестогодишњи син... и... кћерка (115). Јес' то ти... — једва прожвака момак и сам се чудећи свом *немоћном* гласу (125). А дотле се његов *чемерни* стриц немирно мешкољио (130).

Ћос: Виде... угашену шигару и гомилицу... опушака, осети њихов *хладни* задах (83). Она је уплашено стала, загледана у *тамни* обрис манастира (122). Разглави чеп и буре му весело понуди

Digitized by Google

свој *љути* терет (208). Само нека тај *топли* мирис њенога и његовога што дуже траје (215).

Шим: А ти си хтио порећи пастиру свом *добром* јањце (32). Јаблање и трепетљике... образују се од... *сочног* зеленила шуме (41). Грмље... обасипало... *њежни* струк Бојин (46). Сунце се спустило... дражица љепше синула у *златнозеленом* љупком свијетлу (47). Лепршају пахуљице у тихој ноћи... а [млинар] све хода око... млина по *меком* снијегу (57). Гледале њезино мило лице и слушале *тихи, меки* глас, као да поточић тече (73). У Срни... притајена снага се разбуктала у *младом* тијелу (78). Нашли [се] остаци његова *младог* тијела (82). Наједном видјеше како се по том *драгом* дјетињем лицу расплину дивна срећа (85). Арап... пригне главу, савијајући свој *лијепи сјајни* врат (93). Чим... је чула његов *силни* глас... проблиједила је (97). Чује у тај час и по други пут његов *силни* крик (103). Часком је гледао његово витко тело, плаву косу и *бијели* затиљак. И кад је опазио на њему *црвени* и *модри* траг камџије, брзо га и тихо зовну (116). Рашица стаде грлити Арапа и љубити га у *знојни* и *сјајни* врат (131). *Силни* је вјетар носио облаке земље (136). Гавран полети... па ишчезну у *тихом плавом* уздуху (152). Бошко... праћаше погледом њезин *витки* струк (175). Почео разговор бивати све тиши, па се могао разумјети и Јуричин *мирни* говор (177). Упита Перица... устављајући *брзи* свој дах (183). Помаљао се... *лијепи* струк... заручнице његове (190). Он ипак зачује њезин *тужни* дозив (191). Зачудила се његову *мрком* и *озбиљном* лицу (194). Златни прамови дотакоше [се] њезина *бијелог* чела (195). Испод [одеће се]... разабирале крепке и складне црте њезина *свјежег* и *гипког* тијела (200).

г) *Дескрипција „именичке представе“* (углавном именица које су у „општем плану“, с тим што придев, начелно, не утиче на „сужавање“ збира, већ осликава читаву представу (дату „уопштено“, често у виду синегдохе[141] или „индивидуализовано“), односно врсту:

Пов: Заклесмо [се] на светомь еваньѣелию божьем и на часномь и животворещемь. крьстꙋ господню (39). Да ѥсть проклеть ѿцемь... и силѡм часнаго и животворьщаго крьжа годиꙗ (62).

ДЗак: И да постави црьковь великаа протопопе (44).

[141] Примера за синегдоху у грађи нема много, јер се она лако замењује облицима граматичке множине, што је у говорној пракси обично и случај.

Digitized by Google

Држ: Воде бистре студене... вјечну храну зеленим травам и *густом* дубљу дају (240). *Слатки* жубор од разлицитиех птица са свиех страна вјечно весеље чине (240).

РЈА: Да мош *славном* лаву од јунаштва дати славу *ѣлашљивога* гледај зеца (Дошен 127а). И *ѣроклетом* лаву... не утеку ни у слави (Дошен 129б). Мрав *црни* окрилати (В. Дошен 18). Лав *охоли* свакчас... гривом стреса (Гундулић, 555).

Вук НПр: За јаслима стајао... коњ с такумом од *сухога* злата (10). Коњ за јаслима привезан с цијелијем такумом од *чистога* сребра (10). Штап [је] вас од *сухога* злата (146). Узме из сандука хаљине све од *чистога* сребра (161). Дуге јој руке изникоше не од меса, него од *сухога* злата (167).

Анд: Доцкан свиће и... рано смркава. А у сумрак *неумољиви* и *безнадни* вишеградски сумрак... Абидагин бес порасте до врхунца (30). Дадијев тарих... је... стајао ту, вечит у *вечитом* камену (70).

Кал: Не долази се тако лако до јесени... дријемајући у *гладном* зимском сну (40). У Мати се расцвјетао осјећај пријатељства са земљом.

Ков: Обрт у мом животу раставио ме од наших брегова... од *убавог* сељачког живота (52). Заслужује да му буде боље него... што ломимо... *горки тежачки* крух (67). А лишће кано да му сјаји у... *бијелом сниježном* свјетлу (88). Ви познате нашег грдног сусједа. Он је *живи* Луцифер у људској кожи (89). Рука њезина... воња... кано у... сељака када се одмарају иза *мучнога* пољскога рада (121). Стаде дрвцем копати јамице по стази кано какав Архимедес *наивног* и *невиног* дјечинског свијета (142). Нека [те] прати *црни* ђаво на... *кривудастом* татском путу (147).

Коч: Све у радости и *неописаном* миљу плива и топи се. На *луѣком* цвијетку, на *њежном* и *зеленом* листићу, на танкој и виткој гранчици опажа се... живот (41). Увијек је [Туба] закићена. За ухом јој стоји... *румени* ђулић, те лијепо одговара златној коси (47). Кад има цвијећа, увијек је [Туба] закићена...с тручак *мирисавог* босиока провирује испод фесића (47). Е, моји господини... *блештави* Бошњак да му није носа, пас'о би траву (53). Е, што ти је *лијепи* Швабо зна уриктати (57). Јадна Туба проблиједи... *узвишени*... *нѣомућени* дјевојачки стид спасе је да се не изда (69). [Писарчићи] заводу оне мотке за уво,

Digitized by Google

па се к'о паунови по суду шећу. Док се *чемерни* тежак помоли на врата, а они: „Напоље марво!“ (75—76). Тргох с рамена [двоцијевку]... пуцањ [се] разли... Тргох иза сна толико живота из оног *слатког меденог* сна кад се... срца... грле и љубе (90). Док *јадни* тежак свјешти ваш ред и закон, ви одма. ти си луд (182). Примите и носите овај крижс... кô *премилостиви* знак царске милости (212). Партенија језди на 'ату к'о *силни* турски газија (219).

Лаз: Али... шта мене веже за њу? Зар има момка на свијету који није „проводио љубав“... Па зар само ја да улетим у тај *страшни* обруч непрорачунене женидбе? (86).

Лал: И кад се [рат] приближи, ни тада не треба мислити о њему — само му гледати у очи упорно и тврдо док склони свој *гадни* поглед (11). Стрепе за *голи* живот (191).

Наз: И наш народ прожиљује сада можда најважније дане. Избаците из себе сав свој вјековни *мутни* талог, прочистите се... или заувјек пропасти (22). Зар не би... [био] од веће користи тамо негдје на *далеком* фронту (28). Пролазе дуге поворке избјеглица... Биједно, сиромашки, готово само *голи* живот (32). Наше су болнице у *непрестаном* покрету (42). Четник... Усташа... разарају села, уништавају... храњени и наоружани по окупаторима, понајвише по *лукавоме* Талијану (45—46). Има дакле и *тврди* партизански живот своје меке дане (62)

Петр: [Папагај] је стегнуо још пуна перната крила... као паланачки краљ Лир свој *йоцейани* плашт (108). У почетку је утицала на њих необична тишина и *хладовити* сумрак позног летњег дана (108).

Ђоп 1: То нек *црни* ђаво зна (25). Она је... зрачила *йитомом* љепотом једног свијета који те гледа с друге обале *йрозрачног* и *срећног* љетњег сна (58). Девојчина рука... му је напомињала да се дубоко у њему њише и гуче *незаборавни* голуб с најниже гране школског ораха (61). Да... нијеси негдје дошао до ракије... Јесам *црног* ђавола (138). Стигли изненада као да их је донио *свемоћни* облак (161).

Ђоп 2: Тамо... није било ни жандарма, ни школа, ни варошких подвала, ни *страшнога* војничког живота (39). У другој половини априла... заиста се дешавало да пред *уйлашеног* сељака испадне из шуме група официра Србијанаца (61). Крајем прошлога рата... је *многи кукавни* војник изгубио главу (62). За-

Digitized by Google

гледа [се] у ледину... пуну предвечерњег *ужурбаног* зујања пчела (102). Свој бијес искаљивао је на првом затвореник који би му испао пред очи... дрекнуо би на *прелашеног* несрећника... И ту би... и ударио *изненађеног* затвореника ногом (114). Богат, златни бљесак титрао је по читавој просторији и давао... пријатну топлину *сигурног* и *драгог* домаћег гнијезда (127). Ти ће ти се прошверцовати и код *црног* ђавола (146).

Ћос: И тако хапси мене сваки *нови* капетан (20).

Шим: Није ту било онога *прекрасног* прелијевања међу жутилом, руменилом и тамним црвенилом лишћа (20). Па овдје-ондје чујеш *јасни* глас бронце и *шупљи* глас лимене клепе (50). А ти би... дрхтаји ужегли још *врући* пламен у жилама тих кршних... момака, па би чвршће привијали та млада тјелеса... као да из њих хоће испити сав *свјежи* и *мирисни* живот (54). А тврђава је збиља, откад је остала пуста *престрашеном* и *зачуђеном* оку казивала толико ствари као и далеко узбуркана пучина (82). И та камена лица задрхташе часком, као да ће се и на њима појавити... *црни* облачак очаја и страха (85). Чинило се да је цијела крајина у *раскошном* љетњем сну (87). Големо Сињско поље на *жарком* љетњем сунцу чинило се још веће (87). Метне јој нешто у руку... али мјесто *крупног* талијера осјети у шаци нешто ситно (163). Блијештио се цекин... сјајем *жутога* злата (172).

ПРИДЕВ КАО ЕЛЕМЕНАТ „МОДАЛНЕ" ДЕСКРИПЦИЈЕ

137. У извесном смислу специфичан случај у оквиру дескрипције представљају придеви који у свом значењу носе извесну „модалну" ноту, као у примерима типа:

Ђак *несрећни* превари се и пође да узме штап (НПр 187). Лисица... утече, а *јадног* вука свега испребијаше (И. 227). *Кукаван* ми брате! Разниће твоју имовину (Кал 46) итд.

По карактеру, одредба је врло блиска епитету утолико што, као и епитет, изражава — став говорног лица према појму који се њиме одређује. Ипак, за разлику од епитета, овакав придев говорно лице не употребљава да употпуни слику о појму, да пружи извесну информацију која би требало да створи јаркију, пластичнију слику о њему,

Digitized by Google

јер модално третиран придев једва да има такав, информативни значај, већ се врло често своди на пуку узречицу, манир приповедања и сл. По своме значењу, углавном је „сумаран", „резултативан", јер проистиче и заснива се на ономе што је већ претходно речено или на ономе што говорно лице о појму зна, па на основу тога врши детерминацију.

138. Према томе, од досад показаних случајева, а пре свега од епитета, „модални придев" се одликује по следећим особеностима:

а) Док придев као елеменат дескрипције, тј. јаче или слабије информације, може бити приписан појму именице у самом акту говора, без претходне „припреме", „презентације" итд. (што је веома чест случај у наведеним примерима) „модални" придев углавном, подразумева претходан опис или познавање ситуације и околности које се на дати појам односе.

б) Изражавајући елеменат става (сажаљење, мржњу, иронију, подругљивост и сл.) овакав је придев карактеристичан не толико за књижевни, уметнички стил колико за приповедачки, свакодневни или интимни говор.

в) Док је скала придева употребљених за дескрипцију и епитет изванредно велика, могућност исказивања става придевом ограничава се на неупоредиво мањи број, углавном на оне који су изведени од именица којима се такође квалификује каква околност: „јад" (> „јадан"), „несрећа" (> „несрећан"), „жалост" (> „жалостан"), „беда" (>„бедан"), „бол" (> „болан") и др., па отуда и мало примера у грађи.

г) Пошто се придевом исказује став према нечијој „судбини", према некоме (ређе нечему) интимном, блиском и сл., овај тип детерминације елиминише низ именичких категорија јединки — све оне, наиме, према којима се став, логички, не испољава (као, на пример, према градивним, непредметним, неживим именицама и сл., сем уколико се не „персонификирају" и третирају као интимна, блиска говорном лицу). Пошто су и овде у питању одређени појмови, придев је најчешће у дужем облику. Исп. примере:

Вук НПр: Царев син... оправи се на језеро... а баба поткупи слугу његова... па му рече: „кад изиђете на језеро, а ти му... дувни за врат, па ће заспати... *Несрећни* слуга тако и учини (21). А девојка... опет за њим. Он кад види да ће га стигнути, баци... фацулет, а... *јадни* чоек опет подобро одмаче (156). А оно дијете што је на сну долазило, био је андио... који је хтио да потпомаже овога *јадног* чоека (157). Пошто се поп испече,

Digitized by Google

зове дивљан ђака да с њим једе, а ђак *јадни* не шћеде, већ му одговори да није гладан (187). Дивљан *йроклеши* једе, а ђак меће у уста па баца у крај (187). „Кад си ми већ утекао, на ти овај штап...“ Ђак *несрешни* превари се, и пође да узме штап (188). А вук сиромах опет лочи, лочи док му тргне вода на нос... Онда лисица узјаше на њ... *Јадни* вук почне је носити (226). Сватови полете на таван, лисица скочи с тавана и утече, а *јаднога* вука свега испребијаше (227).

Анд: Жене... сахраниле мртво тело *несрећног* Радисава (60).

Ков: Заносила се... пршећи изнад кањужа овога *јаднога* свијета (123). Породи удовица великашу дијете, којему се толико радоваше *несрешни* проводник (125). Дуга је ноћ, дуља неголи наш *кукавни* живот (146)! Полети из *кукавног* нашег стана (165). Заборавило се на *кобни* удес тата Микуле. Заборавило се и на... *несрешнога* Мату Зорковића... (148).

Коч: *Сиромашни* Ђуро дуго се мучио (77). Симеун... га [Брадару] у'вати за браду и стаде водити око котла. Брадара се *кукавни* поклони, а он га дрмне штуцом међу плећи... *јадни* Брадара (117). Сирома', *вукарни* Реља! (248)

Лаз: Какво је зло?... Откуд *несрећни* Никодије чак у наше село (167).

Наз: Наши... тјерају... усташе... четнике (*дичног* ли друштва!) (48).

Петр: А *несрећни* доктор је био тако добар... (106).

Ћоп 1: Николетина се одлучи да свој *несрећни* говор о братству држи баш ту, на... положају (40). Сав је гњев искаљивао... витлајући песницом... да је *сироши* Јовица често знао да уздахне (57). — Ех, пуста конспирацијо, ко би рекао да је то тако тешка ствар... како ли је тек онда *чемерном* команданту бригаде који мора чувати толике тајне (85). Борим се за раднике и сељаке ове земље, онога твог *чемерног* ћаћу Обрада и моју матер Марију (97—98). *Печални* Јовица, напола мртав, ипак није сметао с ума да је он још политички комесар (158).

Ћоп 2: Откако се... врати... послије... *несрећног* рата постао је мучаљив (8). *Злосрећног* хоћу истурила је на чело сама његова ахмедија (82). Човјек се не би смио [на њих] ослонити уколико већ није постао црни очајник попут оног *злосрећног* Пајића (92).

Digitized by Google

ИНДИРЕКТНА ДЕСКРИПЦИЈА ОДРЕЂЕНОГ ПОЈМА

139. Иако се случајеви које ћемо овде показати у суштини не разликују од већ размотрених позиција дескрипције, ипак их, због извесних, макар и формалних разлика издвајамо у посебну групу. То су случајеви у којих се придев не везује као до сада за детерминисани појам директно (непосредно наслањањем на именицу коју одређује), већ — посредно, преко друге именице, као неке врсте „катализатора". Практично, издвајамо случајеве у којих се одредба придевом врши: а) преко атрибутива[142], б) „елипсе"[143], в) апозиције.

а) *Дескрипција преко атрибутива*

140. Ову позицију утолико је оправданије издвојити што је и проф. М. Стевановић показао да атрибутив и апозиција нису исте категорије: „За нас су апозиције само именице које се као друго име истога појма у истом падежу додају главним речима ради њиховог одређивања према раније неизреченим особинама. Именице које пак такође стоје уз друге именице и врше службу њихова одређивања, али не означавајући исти већ шири појам, појам врсте или рода коме главни појам припада, онда појам ранга (титуле или звања) и особине које главни појам има, као у примерима: *извор вода, село Бистрица, река Зета, грађанин Вламић, цар Стјепан, жгоља чобанин* и сл. — по служби својој нису апозиције и у ствари нису ништа друго већ атрибути" (ib. 30). „Нама се чини да би за њих аналогно термину апозитив (за придевске речи у апозитивној служби) најбоље одговарао назив *атрибутив* (категорија именице у служби атрибута)" (ib. 32).

Ова разлика има свога одраза и у погледу дистрибуције двојаких облика придева, што такође намеће потребу да се атрибутив издвоји од апозиције и да се о њима посебно поговори.

Атрибутив обично и најчешће иде уз лична, географска, властита имена. При томе сам атрибутив може бити (с обзиром на свој придевско-детерминативни карактер) — нека врста „разраде" (информације) (исп. *брдо* Соколовац, *мјестанце* Дубрава, *војвода* Милош, *командир* Николетина, *град* Дубровник, *коњ* Јабучило, *Немац* Грим), — „епитета" (*добричина* Петар, *родољубац* Теодор, *стођаво* Николица, *веселник*

[142] Према терминологији проф. М. Ставановића, исп. ЈФ XXIII.

[143] Овај случај веома је близак положају дескрипције оне заједничке именице која има ранг властитог имена, знака сасвим одређене личности, јединке, о чему смо већ говорили и показали одговарајуће примере.

Digitized by Google

Јовица, *горостас* Дурмитор, *бунтовник* Јанко, *идеалист* Моша, *јуначина* Марко), односно — „модалне“ одредбе (*сиромах* Стеван, *јадник* Вук, *несрећник* Павле), чиме се, у ствари, ова позиција, као што истиче и проф. Стевановић, у погледу своје улоге поклапа са придевско-детерминативном функцијом.

141. За нас је овде питање, како се понаша облик придева у овим случајевима — када се формално налази наслоњен на општу именицу, која је инфилтрирана између примарног именичког појма и придева (исп. „*силни краљ* Свевлад“), као и — у ком правцу је детерминатив усмерен: у правцу одредбе примарног или секундарног именичког појма.

Слободно се може рећи да је, начелно, придев у таквој позицији употребљен као ближа одредба примарног појма, тј. да преко секундарног појма, односно заједно с њим — као нека врста двочлане придевско-именичке детерминације — ослика примарни појам[144]. Ово уједно значи да са́мо успостављање атрибутива не ремети одређеност основног именичког појма нити утиче на придев који је иначе формално непосредно наслоњен на општу именицу. Напротив, главни именички појам преко атрибутива „индукује“ одређеност у сферу придева намећући му дужи облик као нормалан. Примере за то налазимо и у старом и у савременом језичком материјалу:

ЖП: Азь... вѣньчани краль стфань (87).

Пов: Ѡдь вьсе ѡпкине почтеномꙋ жꙋпанꙋ радосавꙋ (3). Многопочтеномꙋ... драгомꙋ и миломꙋ братꙋ стариемꙋ кнезꙋ вꙋкашинꙋ (7). Племенитомꙋ и мꙋдромꙋ и... почтеномꙋ кнезꙋ дꙋбровькомꙋ (7). Благовѣрни христолюбиви господинь... гꙋрьгь (21). Ми... прмисмо ѿ многославнога гѡрна деспо^{д}а гюргꙗ... благо (24). Прмисмо... даровані градь дꙋбрвник (60).

ДЗак.: Закѡн благовѣрнаго цара Стефана (43). Прѣбивающоу мн вь любьїи... родителꙗ моего богопросвещеньнаго кралꙗ Оуроша Третїаго (84). Вѣньчань вых... благословенїемь вьсечьстнаго лика Светые Гори Аѳона (85). Вь велики и могосвѣтли и радостны праздникь Вьскрьсенїа Христова... роукою прѣѡсвещеньнаго патрїарьха Іѡаникїа... и прѣѡсвещеньнаго патрїарьха... кир Сѵмеѡна (85). Богомь вѣньчанныи и благовѣрьныи царь Стефань (85).

[144] Овоме се не противе случајеви типа — *Нови* командир Николетина (Ћоп 1, 113) у којима је придев првенствено детерминатив секундарног појма, јер је и у оваквим приликама придев + именица двочлана одредба основне именице (Николетина).

Digitized by Google

Држ: Умрие *благи тихи разумни добри* старац Сатурно (241). Ево ми мога *лиепога либералога* госпора Мара (258). Бокчило је... слуга, а *старога* госпора Мароја (293).

Вук ИЕС: Било [је]... људи... под управом војводе Јанка... брата славно *познатога* војводе Милоша Поцерца (105). Овај је биљиш... у ризници *племенитога* Господина Павла Чарнојевића (236). [Ђука]... је јемин код *високородног* Господара Јефрема (260). Уватио га је *познати* арамбаша Црнобарац Станко (291). Ана [је]... сестра *познатога* родољубца Теодора (296). С *високога* брда Соколовца... разгледао је (305). Састане... у *староме* граду Витри (321). Имао је срећу... представити се... *наследноме* кнезу Фердинанду (331). На сјеверу [је] *силни* краљ Свевлад (356).

НПр: *Славноме* Нијемцу Јакову Гриму (посвета). Ваш... *захвални* пријатељ Вук. Стеф. Караџић (И).

НЗ: А тада имаху *знатнога* сужња... Вараву (74).

Анд: Они су знали да је мост подигао *велики* везир Мехмед-паша (10). На обронцима испод тога града... су... насеља Мејдан и Бикавац и отскора *истурчени* заселак Душче (19). Гледао око себе један црномањаст дечак од десетак година, из *високог* села Соколовића (22). [Мехмедпаша]... се... родио у *високом* селу Соколовићима (72). Све је то... задужбина *великог* везира Мехмедпаше (72).

Кал: А *глухонијеми* син Трајо... сједо уз пут (40).

Ков: Захохота подругљиво *страшни* сусјед... Каноник (40). Завежите ви... концем *честитога* мајстора Трепетљике свој погани језичац! (73). Прије би од напршњака *вриједног* амајстора и пријатеља господина Трепетљике могао постати црквени торањ (73). Мој *вриједни* рођак Жорж читав дан бијаше забринут (75). Па ме је жалио и сам *племенити* рођак Жорж (78). Претсједник [је] *славнога* друштва „Понизности и устрпљивости“ (81). Јесте ли чули... слог *мудрога* краља Давида (83). Прицвили ми иза леђа *племенити* рођак Јурић (85). Није баш никакве црне мрље.. замијетио њезин *зачарани* трхоноша — проводник (114). И опет пљуну *лукави* тат Микула (128). Није требала бризгати крв из палца твога *драгога* клипана Матије (136). Зна припремити добру капљицу тај *тарави* шрибан Јаков... (144). Разбрбљао се без краја и конца *умни* рођак кумординар (154). Помоли [се] онај *лијепи* дјечарац Дамјан (174)!

Digitized by Google

Коч: Гдјекад [се] продере *дебели* касапин Тешан (143). Стиже у нашу варош *чувени* народни комичар Бабић (152).

Лал: То беше *познати* харамбаша Никодије (168).

Наз: Прије Нове године дође ми... *тајанствени* шутљивац Инжинир (12). *Млади* друг Јосип... намјешта неку пећицу (33). *Малени* и *мршави* друг чика Јанко (*остарјели* идеалист и бунтовник Моша Пијаде) носи... о пасу пиштољ (36). Јунак... — лети можда и данас... у сјају сунца, на *крилатом* коњу Јабучилу (71). Нестаде... *горопадног* пијанице и потурице Марка (72). Пјан сам... [од] зрака који струји с *осамљеног* горостаса Дурмитора (80).

Ћоп 1: Николетину Бурсаћа... упознао сам још док је био само *босоноги* стоћаво Николица Бурсаћ (11). На *заобљеном* брежуљку Лисцу, срели су се, први пут (89). Најтеже био погођен сам *нови* командир Николетина Бурсаћ (113). Није било ни командира Николетине, ни његовог *брижног* садруга и комшије Јовице Јежа (161). Негдје тамо... на красу... можда се бијеле на сунцу просуте кости... Николетине... и оног *згуреног* веселника Јовице Јежа (162).

Ћоп 2: Још се... и не сагнуше за послом кад се однекле створи *нови* сеоски кнез Пепо (9). Злобно је рекао кулучарима *гарави* усташица Харбаш (16). Гласно повика *крезуби* усташа Тороман (36). Био [је] родом из *далеког* засеока Вргеља (44). Некад је... овуда и пролазио... *ситни опрезни* адвокат Ивица (79). Изгуби се негдје и *оштри* капетан Марковић (89). Препознадоше међу њима и *гаравог* усташу Харбаша (105). Његов *бјелобрки* зет Бикан... скрушено је слушао (109). Екипа... упала у кућу *познатог* трговца Вуксана (115). Не запажа куштравог и неугледног Шкуру као и некад, кад је безброј њих... с... равнодушношћу пролазило поред *пиргавог* средњошколца Шкуре (137).

Шим: Кад ће звати *старог* ковача Зелу (185). Петрица послала... свога брата по *глухога* и *нијемога* ујца Петраша (190).

б) *Дескрипција преко елипсе*

142. Овај се случај у односу на претходно посматрану синтагму „придев+атрибутив+примарни појам" разликује утолико што недостаје — примарни појам, тако да се одредба своди на „придев+атрибу-

Digitized by Google

тив“ односно „придев+елипса“,[145] па секундарни појам преузима на себе обележје одређене јединке. Тиме, у ствари, добијамо ситуацију веома блиску или чак адекватну оној раније показаној, где се општа именица нормално лансира и употребљава као знак дате, одређене јединке. Разлика је само у томе што је та појава овде стилистички манир, погодно средство да се избегне понављање једне те исте лексеме за обележавање извесне јединке (макар било по среди и лично име), чиме се ова формација уклапа у друга, до сада већ показана средства књижевне праксе.

Општа, заједничка именица није овде само знак појма, врсте, рода и сл. већ првенствено обележје примарног, одређеног појма, па отуда преузима на себе и одлике тога појма, а пре свега, елеменат одређености јединке.

143. Да би, међутим, имала и идентификативни ранг, дата именица — за разлику од комплетне формације „придев+атрибут+примарни појам“ — захтева претходну презентацију, односно претходно сазнање, али у овом случају не — о особини, вези придева и именице (атрибутива) већ — о вези атрибутива и примарног појма, односно о једнозначености ова два елемента, способности и „квалификованости“ опште именице (атрибутива, елипсе) да понесе обележје дате, тачно одређене јединке. С обзиром на то да је у питању „етикета“ одређене јединке — елипса бива, као што то грађа показује, детерминисана дужим обликом придева:

ЖII: По бжиѥи мл°сти вѣньчани... краль... [тј. Стеван Првовенчани] (85).

Пов: Племенитомꙋ и мꙋдромꙋ и... почтеномꙋ кнезꙋ дꙋбровьчкомꙋ... посиламь таи листь (7). Славнѣмь и велможнѣмь гдⷭ҇нꙋ кнезꙋ дꙋбровачкомꙋ... послахь слꙋгꙋ (32). Посласмоѡ... многоѡпочтеномꙋ кнезꙋ и властеломь... гдⷭ҇на радина (54). Прьмисмо ѿь многопочтенога кнеза и властео дꙋбровачцѥх з҃ сать (62). Многопочтеномꙋ инезꙋ и властелѡм... дꙋбровачцѥм многолюбивно поздравленѥ (63).

[145] Под „елипсом“ подразумевамо уопште квалификативну, тј. такву именицу која имплицира другу, главну, чиме желимо да обухватимо и оне случајеве у којих примарни појам није сведен на атрибутив већ на било коју за то способну именицу, као у примеру: Моја сестрица... спава... румен поиграва преко јабучица, кано да је... пупољак дахнуо у тај невини *створак* (Ков 88); или: Баба скочи... Колико је још живота у том старачком, старом *телу* (Наз 77).

Digitized by Google

ДЗак: **Да се соудѣ сь... закономь светаго кралꙗ** (66). **Вь Хрнста Бога благовѣрьны царь Вьсѣмь Срьблѥмь** (83). **И азь вьсеистинныи рабь** (85).

РЈА: *Драгому* ми пријатељу (Mon. serb. 42). Моли *милостивога* и *драгога* й *слаткога* господина (Mon. croat. 318).

Вук ИЕС: Узањга [ће] устати сав народ за свога *доброга* пашу (6). Онај ће пас *црни* [тј. Карађорђе...] или пристати с нама или побјећи (97). Него да ударимо на кућу ономе псу *дебеломе* [тј. Младену] (97). Име је овога *славнога* јунака познато из народни песама (258). Овај догађај *младоме* јунаку [тј. Емануелу]... ослади војничку службу (297).

НПосл: Не могу... да... не [благодарим] ... Лучићу. Овај *славни* и *родољубиви* Србин... ми је... скупио... сто и шест пренумераната (XIII).

Анд: С временом он је постао... царски зет, војсковођа... светског гласа, Мехмедпаша Соколи... Тај *нови* човек... заборави све (23). Наредио је *неваљалом* поверенику [тј. Адибаги] да врати целу суму (61). Убрзо је стигао и мајстор Антоније. *Млади* Црнац [тј. помоћник] је, после прве несвестице, дошао себи (65). Даутхоџа је све чинио да хан спасе и очува у животу... Тај *мудри* и *побожни*, *тврдоглави* и *упорни* човек... није се ничим дао одвратити (76). Почетком јула... наиђе пљеваљски муфтија... да организује у Босни отпор против Аустријанаца. *Озбиљни*, *плави* човек мирна изгледа, али ватрене природе... је... сазвао Турке (112—113). Доведоше Косту Баранца. Тај још *млади* газда био је потпуно мокар (82). Он јој је добацио у смелој шали... Фата се закикотала пригушено. Ништа се немој смијати... говорио је... *узбуђени* младић (215).

Кал: Благи... засвира. Тихи је вјетрић... мрсио косе *задубљеног* свирача (47). Она овије просјаку руку око врата: *драги* мали цврчак! (116)

Ков: Захохота подругљиво страшни сусјед... клети Каноник... Ја опазим *грозног* сусједа како мигољи (40). Тресао се на ме *злогуки* сусјед (52). Његове племените очи достоје [се] обазријети на *незнатнога* мушкога црва [тј. мене]. Сбрала се тој лијепа свота за будућега *сиромашнога* ђака [тј. мене] (66). *Дични* десетогодишњи претсједник... друштва... далеко *чувени* мецена и добротвор... *велики* старац изнемогао... Ах, тај *сјајни*

Digitized by Google

муж свога времена већ не може ни говора напамет научити... А *дичному* добротвору бијаше једва педесет и пет година (81). А *велезаслужни* добротвор [тј. Мецена] једва да га је [свој говор] могао прочитати (82). Јесте ли чули данас знамените ријечи... из уста *великога* мужа... *славнога* нам добротвора и претсједника (83). Мјесни бријач... пише духовите фељтоне... А тај *одлучни* и најсталнији сурадник, господине... не добива... ни пребијене паре (86). На једне и друге режао је очито *добри* мој рођак [тј. кумординар Жорж] (87). Моја сестрица... спава... једва замјетљива румен поиграва преко јабучица, кано да је први ружин пупољак дахнуо у тај *невини* створак (88). Чему те воде у *далеки* свијет [тј. Београд] (91). Јаков прождираше... пожудом тај *дивни* лик [тј. Дорицу] (130). Слугин савјет... је... једини паметан пут којим ће најприје спасти свога *несрећнога* друга [тј. мужа] (133). Скочи *раскалашни* господар [тј. Мецена] (133). Тјешио је *лукави* слуга [тј. Јаков] небом и земљом (133). *Вјерному* слузи [тј. Јакову] грозничаво подрхтаваше лице (133). Господар баци *йохлейноме* слузи [тј. Јакову] кесу (134). Згрози се господар прстом кад је одлазио *йревејани* слуга [тј. Јаков] (134). Церио се злобно и ружно *грдни* слуга [тј. Јаков] (134). Данас није *жедному* господару [тј. Мецени] приправио ловине (149). *Црни* слуга [тј. Јаков] потегне кораком назад (149). Мато... сломивши бијеле зубе... турну [их] чак у грло *црноме* слузи [тј. Јакову]... *Гарави* ђаво [тј. Јаков] грцао... *Бијесноме* сељаку [тј. Мати] тресле се руке... и он стаде вући *угушенога* шкрибана [тј. Јакова] (149). *Млади* господин [тј. Мецена] проблиједи (150). Не вришти... да ми не раздрамиш мога *уморнога* ћоре [тј. Феркоњу] (176). *Ружни* младић [тј. Феркоња] чврсто ме обујми (180).

Коч: Лујо... леже... Кад Јаблан поједе жито, леже и он код свога *доброг* друга [тј. Лује] (86). Предложи Јанко... калајција, да се и Нада [часопис] поручи... Ракиски би' казан прежалио, — узвикнуо је *одушевљени* калајција (150). Симеуне, дијете моје... чувај се... мореш... главу изгубити, те ћу... остати без *вјерног* друга и десне руке (206).

Лаз: Твој *вјерни* побратим [као потпис писма] (46). Е, господине — истрча се *брзойлеши* професор [тј. Недић] — а што ви не начините пруски батаљон (191).

Лал: Испод траве вире двије мајушне љубичице — плашљив, *йлавичасши, јадни* живот без храбрости да се покаже и рашири

Digitized by Google

(15). Унајмио се у... старог лисца Ђока Тајковића... *Стари* лисац био је командир (26). Велико имање... је *стари* лисац прикупио крађом (26). Сиде на цесту Иван Видрић. Стијесни ми се у грлу од њега — кад тај *сувоњарни* дугајлија почне да досађује (38). Наступа *мрзовољни* „ученьак" [тј. Југ Јеремић] (146). Учини ми се опет да гријешим што одлазим у *непознати* свијет [тј. Београд] (194).

Наз: Тај ме *полутајанствени* и већ сада *полулегендарни* човјек [тј. Тито] освоји одмах (16). У Загребу... јој [мојој сестри] веле да ће... утући... партизанске „бандите" и ослободити „*отетог* пјесника" [тј. Назора] (49). Хрватском Загорцу, *тврдом* војнику и *хладном* стратегу [Титу] као да блијешти на дну душе сјај далматинског сунца (61). Потражим рушевине „Момчилових двора". *Легендарни* јунак... лети можда и данас, горе високо (71). Летио коњик, војвода Момчило... Млађано сунце скочи на ведрину. Ту видје гдјено рујем *обасјани* коњик тоне у колут сунчани (71). Мјесто Жабљак [је] наш циљ... али смо морали оставити и тај *полупорушени* градић (74). Бака скочи на ноге... Колико је још живота у том *старом*, *згрбљеном* и... *испрошеном* тијелу (77).

Петр: Ако ми и Проку убије, *проклети* хајдук [тј. Јова] ја ћу га... сам уцопати (35). Кад Миша оде... она је била врховна власт над његовом *славном* трупом [тј. јатом голубова] (49) Миша је са севера приметио копца... Јато се пољуља... Као тане *муњевити црни*, *сипни* метеор [тј. кобац] падне међу... птиће (55).

Ђоп 1: Ницо, душо, припази ми на овога мог унука. Хоћу... казао *незграпни распасани* дјечак (11—12). — Зар код твоје куће има медвједа? — Ихај, ко пљеве, — викнуо би *понесени* дјечак [тј. Никола] (14). Кад ми ти понарастеш, нек онда... медвед, привири... — Их нек само привири! — скакао је на ноге *босоноги* дјечачић [тј. Никола] (15). Јовица [је] крадом... уздисао и погледао у свог *незграпног* другара [тј. Николу] (21). Шта велиш дједо, а? Јес' видио... Тишина. Замишљено ћути *сиви* камен [тј. дједов надгробни споменик] (35). Јовица и омјери Италијанчића кисело... јер му је тај *злосрећни* странац много личио на њега самога (47). Николетина... је пријетио: — А је ли ти, Бранковићу, зар баш тако!... — Сапеда ме данашња недјеља... — бранио се *престрашени* грешник (57). Шта мислиш Никола... пропитује се ђак, а никако се не одмиче од... *крупи-*

7*

Digitized by Google

ног митраљесца (79). А ја све мислим [да си погинуо]... гледам онај твој револвер, а све ми четвороструке сузе лију. Жао ми *доброг* друга (90—91). — Добро, брате, а ко сам онда ја кад је Танасије Буљ погинуо? Николетина се диже, поправи опасач и полазећи добаци *зачуђеном* борцу: — Немој ти ни у шали... помињати да си ти онај Танасије из мога говора (93). Девојчица и сама застане, гледа у *нарогушеног, раскоpаченог* војника [тј. Николетину] (103). Добар онај ваш Ведроња... — несебично би признавао Николетина посматрајући *зајричаног* дјечака (108). Буљ [зазире] да га *озловољени* митраљезац [тј. Ница] не би чуо (111). Тишина да оглувиш, па се *неповерљиви* командир [тј. Ница] сумњичаво обзире (115). Добио... необичан задатак: да *познатом старом* пјеснику [тј. Назору] осигура пратњу (122). Комесару се чини као да чак овамо до њега допире одушевљено шапутање *непоправљивог* романтика [тј. Назора] (123). Кад ме види *грешни* савезник [тј. падобранац]... неће [се] сјетити којој војсци припадам (146). Падобран потону иза оближњег дрвећа и они... у трк да им се *непознати* гост гдјегод не сакрије (147). Спазивши га [Николу] *црни* падобранац [тј. Црнац] пусти ногу (149). Падобранац... изненађено зину у *крупног* придошлицу [тј. Николетину] (149). Набавио некакво коњче за свог *изболованог* командира [тј. Николетину] (153). Ej, комесару, отјерај овога, ево га кињи *јадног* тифусара [тј. мене — Николетину] (155). Није више било опасности да ће *груби* митраљезац [тј. Николетина] однекле изненада забобоњати (157).

Ћоп 2: Овај одговор мало смири *сумњичавог* момка [тј. Пепа]. Али тек што би [спазио] тачку... у плаветнилу [неба]... *бљештави* азур [тј. небо] већ би се згусnуо и птица је тонула у њ (13). Види *мрког* вука [тј. Тодора] (17). И то сазнање да му... не могу... ништа... доводили су *обијесног* момка [тј. Гојка] дотле да изазивачки подврисне (19). Сјетио се *драгог изболованог* лица [тј. мајке] (23). Сјео поред *вижљавог* тринестогодишњака [тј. Гојка] (27). Кад *загријани* момак [тј. Гојко] испаде... изненади га... дубина неба (29). Удну... пољане... бјеласао се кров... ујакове колибе... Гојко претрну... на домаку тог *тојилог* и *гостољубивог* гнијезда (29). Дио времена проводили су код бирташа Крсте... Шарчевићи су... храбрили *заниjемелог* бирташа (34). Та Николина одсуства дјеца су користила да се поново окоме на *незаштићеног* „вучића" [тј. Б. Ћопића]

Digitized by Google

(44). Гутајући рођене сузе, *увријеђени* дјечак [тј. Тодор] грчио је прсте (49). Кад је... избио у Јаруге, Радекић се зачудио... овоме *склоништом* селу (57). Остадоше код Саве на ручку. *Услужни* домаћин није жалио ни ракије ни јагњетине (60). Чврсто стеже руку *изненађеном* момчету [тј. Гојку] (65). *Куштрави* и *бубуљичави* учитељац [тј. Шкуро] изливао је јетку мржњу (70). Расхлађивао је *узнемиреног* адвоката (75). Логорник и његови сарадници... зауставише се на Смаил-хоџи... Овај *мирни* и *срећени* човек... уживао је повјерење (81). Жалили се... пријатељи Ибре Ћемаловића, налазећи се са [њим]... пред... дућаном. — Још ће и гора [времена] доћи — озбиљно се јављао *мучаљиви* дућанџија [тј. Ибро] (83). Урош... му... казао...: — Милошу, ја сам ти, брате, комуниста... Овако отворен иступ одмах је придобио Радекића. Радознало се загледао у... *озбиљног* и *скромног* младића (92). Ионако неугледни Шкуро сасвим се изгуби... Поред овог *утегнутог* официра [Капетановића]... видно је одударала његова... запуштеност (113). Тек што је испао из ходника, Тодор доби снажан ударац... Неколико тренутака *ошамућени* момак... лежао је у гомили оборених сељака (125). Најзад мотори... забрујаше... и својим дахтањем потресоше *необични* товар [тј. затворенике] (126). Гојко, мили мој, чувај се. Она... чврсто загрли *изненађеног* момка [тј. Гојка]... *Зајапурени* момак [тј. Гојко]... зурио је (134). Одмах је осјетио да је овај *гласни* галамџија [тј. Гојко] безопасан (134). Урош [је] задовољан... што... *весели* и *обијесни* момак [Гојко] овако озбиљно води бригу о свом послу (144). Тај *свемоћни* говорник [тј. Урош] диже [га] од земље и носи (148). Радекић је... у чуду гледао како се... *смирени* студент [тј. Урош] преображава (148).

в) *Дескрипција уз апозицију*

144. И апозиција је извесно „друго име“, тј. секундарни појам који се мање или више наслања или произилази из примарног, већ идентификованог или контекстом одређеног појма.

Ипак, може се указати и на неке специфичности којима се апозиција одликује на линији одређености и неодређености, а самим тим и по дистрибуцији двојаких придевских форми.

Digitized by Google

Ако са атрибутивом упоредимо примере апозиције:

Марко, висок... млад *човек*... замахивао (Кал 54). Поред њега је седео Тосун ефендија, ситан блед и жут *потурчењак* (Анд 26). Јабла, стари лукави *међанџија* посрну (Коч 88). Партизан Жика, мој нови *момак*, млад је (Наз 52). Упртио га је... Тодор, млади, огромни „*Ардељан*" (Петр 85) — запазићемо да:

а) док се атрибутив јавља у функцији атрибута, носиоца извесне особености придевског карактера (родољубац Тодор = родољубиви Тодор; горостас Дурмитор = горостасни Дурмитор итд.) — апозиција, по својој функцији, такво, чисто атрибутско, одређивање, начелно, не врши;

б) док атрибутив, по правилу, сходно својој функцији, стоји *испред* именице (тј. у позицији која је нормално предодређена за придев-атрибут), апозиција, напротив, по правилу, стоји *иза* именице (тј. у позицији која је нормално предодређена за адвербијал, апозитив, односно предикат[146]).

145. Према томе, док је атрибутив именица — придевског карактера, апозиција је именица — адвербијално-апозитивног, односно (с обзиром на велику блискост адвербијала са предикатом) предикатског карактера.[147]

---

[146] Оваква месна опредељеност може понекад имати посебну важност, чак и у семантичком плану (исп. разлику у — Грађанин племић и Племић грађанин; Стари менданџија Јаблан : Стари Јаблан, међанџија; Стоји уза ме нови момак Жика : Стоји уза ме нови Жика, момак (што, с обзиром на везу придева са апозицијом, може овако трансформисано бити бесмислено). С друге стране, међутим, мислимо да се може говорити и о, да тако кажемо, инверзном положају апозиције, као у примерима: Тко то рече? — Овај *пошшовани друг* твој, Микула (Ков 131); Промјерих испод ока *окрушног сусједа*, малог каноника (Ков 45) и сл.

[147] Исп. у том смислу могуће (ко)предикатске трансформације апозиције: Дурмитор, горостас — са Дурмитор [је] горостас; Спасоје, кафеџија — са Спасоје [је] кафеџија; Тосун ефендија, потурчењак : Тосун ефендија [је] потурчењак; Саво Љусина, газда из Јаруга (Ћоп 2, 250) : Саво Љусина [је] газда из Јаруга; Никола, ујаков отац, окретан старчић (И. 24); Никола [је] ујаков отац [то је] окретан старчић итд. На исти начин, само у обратном смислу, могућа је и адекватна трансформација сваке зависне реченице у апозитивносинтаксички однос. Исп.: Миленко је био средњега раста и лијеп и црномањаст човјек (ИЕС 263), што је функционално исто као да је казано: Миленко, лијеп и црномањаст човјек, био је средњега раста. , као што је и: Југовић је био врло лијеп човјек: у струку висок, а нити је био врло танак нити дебео (ИЕС 277) истоветно са — Југовић, врло лијеп човјек, био је у струку висок.; или — Овај је господар био поштен човјек па све благо даде чобану (Вук, НПр 15) = Овај господар, поштен човјек, све благо даде чобану, итд.

Digitized by Google

То, другачије речено, значи: док је атрибутив, попут „релационог" придева (придева у дужем облику) — органски везан за главни појам (субјект) чинећи са њим и у заједници са придевом јединствену слику дотле је апозиција, као врста копредиката — одвојена, посебна, слободна детерминативно-реченична компонента, резултат засебне мисли, новог саопштења и сл. и има смисао латентне (обично зависне) реченице, са апозицијом као именским предикатом, у њој (исп. Јаблан, стари међанција посрну = Јаблан [је] стари међанција), што значи — има ранг секундарног „предиката", сателитски лансираног између већ постојеће везе субјекта и предиката.

146. Налазећи се, међутим, ипак у саставу субјекатске синтагме, а имајући, уједно, веома наглашену предикативност, положај апозиције је, у неку руку, бифункционалан:

1. Уколико се поставља (третира) као елеменат субјекатске синтагме апозиција је „друго име", могли бисмо рећи — још један „субјекат" само другачије казан, чиме се, у ствари, по рангу изједначава са субјектом[148]. Ово се огледа у могућности елиминисања примарног субјекта из реченице, у ком случају апозиција — кад је толико информативно оспособљена да и сама, без примарног појма носи у датом контексту обележје одређене јединке — аутоматски преузима функцију субјекта (на исти начин као и атрибутив, елипса), с тим што придев и даље остаје атрибут, елеменат органски везан за именицу (исп. и могуће варијације у том смислу: „Јаблан, стари лукави међанција посрну" : „Стари лукави међанција посрну" и др.[149]).

2. Уколико се поставља (третира) као елеменат нове информације, посебног саопштења, тј. као елеменат додатне „реченице", апозиција је, могли бисмо рећи — још један латентни „предикат".[150]

---

[148] Изостављањем главног појма (на пример личног имена) аразиција може преузети улогу субјекта, као на пример: И кола и *наш добри сусјед* мали Каноник, штропошташе се (Ков 45), али зато непосредно пре ове, саопштена је реченица без личног имена: Свега тога није могао опазити *йрийшши наш сусјед*, који се кочио — где синтагма „наш припити сусјед" има субјекатску функцију.

[149] Ово је већ констатовао проф. М. Стевановић: „Апозиција је именски додатак који као друго име већ означеног појма садржи његове особине гледане с неке друге стране. Као таква она може и изостати, јер се по већ датоме имену зна о чему је реч. Према томе је јасно да се апозиција накнадно додаје ради свестранијег објашњења појма који се њоме означава, али да она, као таква, није неопходна, пошто није одвећ тесно везана за управну реч, па се зато ...редовно одваја запетама (Граматика српскохрватског језика за више разреде гимназије, Н. Сад 1954, 290—291).

[150] Исп. могуће варијације: Двор чува Мијат, веран слуга (Ћос 168) : „Двор чува Мијат [он је] веран слуга", „Мијат је веран као слуга", „Слуга Мијат је веран"

Digitized by Google

147. Ово је од значаја, јер има директног утицаја на значење и употребу дужег, односно краћег облика уз апозицију.

Однос атрибутива и апозиције најчешће је ипак инверзан: При томе је основно да док је „придев+атрибутив“, у основи, знатно чвршће везан за главни појам (субјект) дотле је апозиција у односу на субјект веома слободна, аутономна компонента реченичног комплекса, што и придеву уз такву апозицију даје у односу на субјекат извесну аутономију (са ублаженим „сепаратизмом“ само у апозиције која је нека врста инверзног атрибутива односно елипсе).

148. У овом случају, када је апозиција у ствари другачије казан субјект, равноправан у погледу способности обележја одређености (има положај апозиције, а ранг елипсе, квалификативне именице) придев је, нормално, у примерима писаца, у дужем облику, што је оправдано са истих разлога као и у елипсе: знак је одређене јединке (казана општом или другачијом именицом), а не само врсте, ранга и сл. Исп. у том смислу и потврде:

Пов: Ѥсмо задоволни ѿь кнеза михѡча... старога приꙗтелꙗ... нашега (9).

Анд: Зидао га [мост] је Раде Неимар... *легендарни* мајстор (10). [Ту је] поп Михајло, *крупни*, *ћутљиви* а *духовити* парох (81). Ту је његов наредник Тахир, један *крмељиви* и *подмукли* пакосник (92).

Кал: Прошао је Мркан јашући, дугоња *одрпани*, на мршавом... магарцу (120). Сбратио је мисли на удовицу... он, момак *стидљиви* (121—122).

Ков: ... И кола и наш *добри* сусјед, мали Каноник, штропошташе се (45). Промјерих испод ока *окрутнога* сусједа, малога Каноника (45). Моја сестрица, *златокоси* анђелак... спава (88). Овај *поштовани* друг твој, Микула (131).

Коч: Јаблан *стари*, *лукави* мејданџија, посрну (88). Шта ви то причате о мом Симендашу, о мом *старом* делији и бранитељу (160).

Лал: Нијесам знао како је стрико — Лука, онај *мирни* човјек који никад није ишао у пљачку — љут (80).

и др. — с тим што док сама апозиција остаје у предикату (уколико би, пак, у предикату остао „слуга“ придев би се морао пренети у субјекатску синтагму дужим а не краћим обликом: „Верни слуга Мијат чува двор“, што би, међутим, био други случај).

Digitized by Google

Наз: Партизан Жика, мој *нови* момак, млад је (52).

Петр: Игуман Сава... и *сиīари, йогрбљени* еклизијарх, отац Севастијан: ћутали су (15). Упртио га је у наручје Тоћер, *млади, огромни* „Ардељан". (85). Бертин глас, *неуглачани, йресни* контраалт, створен [је] да се њиме не пева (147).

Ћос: Из Прерова вијуга пут — *изгубљени вунени* конац (30). Он... *йрљави* трапавко. Ништа боље не заслужује (185).

Ћоп 1: Николетину Бурсаћа, партизанског делију, *славног* митраљесца и касније *вољеног* командира чете, упознао сам још док је био... стођаво Николица Бурсаћ (11). Поколебала би и политкома бригаде, а камоли неће мене, *обичног* десетара (53). Окреће се широња оном трећем, *сиīушином* бркици (84). Надимак „Ведроња"... сасвим је пристајао ђаку, томе *чудном* занесењаку (108). Ђак је погинуо... најтеже је [тиме] погођен... Николетина, његов *добровољни* заштитник (133). Николетина се ипак увијек обраћа њему [Јовици], свом *добродушном* и *сīрīљивом* комшији (116).

Ћоп 2: Оно као да није рекао кнез, тај *доīучени* и један педесетогодишњак (10). Бљештало је нешто као главица дријемавца, *чисīог* и *īужног* цвијећа (29). Сјутрадан је, уз присуство школског послужитеља, једног *мирног* старца, извршена преметачина (46). Шкуро је био... васпитаник... надбискупа Шкарића, *оīровног* србождера (70). Овај Кристов бојовник, *искључиви* и *сīроги* ум цркве... надмашио је њих обојицу (77). Поново [је] ту тај његов старији „буразер", дјечаков *недосīижни* узор и учитељ (131).

Уколико је, међутим, посреди други случај (апозиција = врста нове информације) придев ће бити у краћем облику, као што ћемо показати у наредном одељку.

149. До сада показани примери јасно су потврдили употребу дужег облика придева, као елемента дескрипције одређеног појма. Примери, уједно, показују да тај облик није такав само „*зашо* што *се зна* какви су појмови" уз које је придев употребљен[151], као, уосталом, ни само зато *да би* се (као у идентификацији) *знало* који је појам у пи-

[151] Веома често то не само да се не зна (тј. не зна слушалац) већ се у тренутку говора (без обавезне претходне презентације особине и појма) придевом управо описује појам. Отуда је у бројним наведеним примерима дужи облик управо у — првом спомињању јединке и њене особине. Истина, именички појмови могу бити познати (може се знати и ко су и какви су, слушалац и сам то може закључити или на основу

Digitized by Google

тању (то би се знало и без придева, па и са придевом у краћем облику), већ — *зато што се односи на одређени појам*. Одређеност се „индукује" са именичког појма у сферу придева, што значи да је дужи облик *последица* (а не индикатор, узрок и сл.) одређености.

150. Међутим, разлози за употребу дужег облика дубљи су од саме последице одређености (тим пре што је придев само знак особине, а не и оне и онакве „релације" као у идентификацији[152], тако да је заменичка компонента овде употребљаваног дужег облика у извесном смислу „празна" и, рекло би се, сувишна), функционално проистичу из синтаксичко-семантичких потреба опозиције: дужи облик је увек елемент атрибутивности, тј. јединствене слике о појму, насупрот краћем облику који је, начелно — „адвербијал", апозитив, привремени атрибут — елеменат предикативности.

СИНТАКСИЧКО-СЕМАНТИЧКА ОПОЗИЦИЈА ОБЛИКА ПРИДЕВА У ОКВИРУ ДЕСКРИПТИВНЕ КАТЕГОРИЈЕ

151. Покушамо ли у до сада показаним примерима „дескрипције" дужи облик заменити краћим (односно у примерима који ниже следе — краћи облик заменити дужим) видећемо да је то, истина, могуће, али не увек и без икаквих последица у погледу смисла и значења придевске детерминације која се једним односно другим обликом врши

Јасно је, наиме, да значење придева у примеру — „Госпар је *стари* дошао на проштење" (Држ 293) (дужи облик) — није исто као у — „Госпар је *стар* дошао на проштење" (краћи облик), на исти начин као што та два облика нису једнозначна ни у примеру (иначе радо навођеном у литератури): „*Срдити* Марко језди низ Косово" (Вук НПр 421) и у (парафразираном примеру): „*Срдити* Марко језди низ Косово".

ранијег контекста, свог сазнања и сл.), али у целој ствари тај момента није битан. Придевска особина износи се у акту говора дужим обликом и без обзира на то зна ли слушалац или не зна оно што се о појму придевом казује.

[152] Мада се у неким случајевима, нарочито кад је посреди елипса, дужи облик веома приближава идентификацији, јер општа именица увек може лако да се схвати и шире, тј. као „непримењена". Терен је ту чисто психолошко-субјективни; исп. примере типа: „Веле јој да ће ослободити *отетог* пјесника" [тј. Назора], где би „отетог" могло бити схваћено и као идентификациони елеменат, мада то, нормално, ипак није.

Digitized by Google

Док дужи облик, наиме, означава — чист атрибут, краћи га, начелно, пребацује у — адвербијал.[153]

152. Као што је познато, у апозитивној, односно адвербијалној функцији (где се придеви, како вели проф. М. Стевановић — накнадно и као узгред додају већ одређеним појмовима,[154] — односно проф. Белић и Маретић — да не значе сталну већ привремен, упролазну особину[155] и имају положај у језику који имају партиципи, показују везу ових случајева са предикатом[156]) придев је увек у краћем облику.[157]

153. Не улазећи у рашчлањавање ових позиција с обзиром на значење овако употребљених придева,[158] ми можемо потврдити грађом доследну употребу краћег облика; он се добро држи нарочито

---

[153] Односно по терминологији Маретићевој „привезак" (Грам. 491) а по проф. Стевановићу „привремени атрибут" (исп. Савремени с. ј. 255), или апозитив (ЈФ XXIII, 27).

[154] „Апозитиви су врло често везани за предикатову радњу, најчешће као њен узорак... али битнија од ове јесте њихова одлика што се као одредба накнадно додају већ одређеним појмовима, а то им даје извесну самосталност у односу на речи којима се додају" (ЈФ XXIII, 27).

[155] А. Белић: „Овамо иде и велика група случајева када се придеви употребљавају уз именицу, а не значе сталну особину, већ привремену... имају онај положај у језику који имају партиципи" (О јез. п. и јез. р. I. 455). Т. Маретић: „Свако ласно увиђа да се ту [у „Срдит Марко језди низ Косово"] придјевом *срдит* не изриче стално својство Марково, него се изриче само стање у којему се Марко налазио неко вријеме. Такви су и ови примјери: Младић... отиде жалостан ... Да бог дâ, сине, да здрав отидеш... Ожени ме млада... Жали ме жива ... [Извукли] га из собе мртва... Кад га виде разапета и други (ib. 491—492).

[156] За пример Белић наводи: Дете болесно не излази на хладноћу (= „Дете, док је (кад је) болесно", „будући болесно"); Девојка је дошла боса (= „будући боса") и Зашто брани Владислава мртва? = има предикатску функцију тј. „Владислава који је мртав"; Ја сам га жива видео (= „док је био жив") (ib. 455—456).

[157] Исп. М. Стевановић: „Кад се [придеви] накнадно и као узгред додају именици, описни придеви се употребљавају само у облику неодређеног вида: „Свеж и одморан, он се баци на свој нови посао" (Савремени с.ј. 255) и А. Белић: „У српскохрватском језику у свим овим случајевима употребљава се тзв. неодређени придевски вид (исп. Човек добар тако неће урадити)" (ib.).

[158] О томе постоји већ одређена литература и различита мишљења; исп. више о томе на пример код М. Пешикана: Неке напомене у развитку активних партиципа у српскохрватском језику, ЗбЛФ II, 88—105).

Digitized by Google

и искључиво у номинативу — акузативу, јер би дужи облик овакву адвербијално-апозитивну функцију дезавуисао.[159]

154. Ми, међутим, мислимо да на одређен начин треба разумети како „свако ласно увиђа да се ту придјевом не истиче стално својство“ (Маретић), тј. да „не значи сталну особину већ привремену“ (Белић). У многим случајевима то одиста може тако да се схвати, али то није и општа карактеристика ових позиција. Има исто тако примера овога типа где придев не значи „привремену“ особину него управо сталну, стално својство онога коме се приписује, као, рецимо, у примерима:

> Дивљан онако *слијеп* пристане уза њ (НПр 189). Тако *мален, йошуљен*... тај Радисав је „сејао“ за ових јесењих ноћи (Анд 32). Међу њима је Радисав... *брз* и *йогнуш* као и увек (И. 46). То је опет био стари Радисав, *сиīан* и *йовијен*... само без крви и живота (И. 59). *Висок, жуш* и *искусан*, црна оштра погледа... он [Ахмедага] жмирка на септембарском сунцу (И. 67). Лежали су... један поред другог. Убијени убица, *крūан*, *йунокрван* раширених ногу и руку (И. 73). Марко, *висок*, црне длаке... дугим је... рукама... замахивао (Кал 54). Иве Турчин... *висок* а *мршав* и сав се помијешао (И. 98). Благоје, младо момче, *лијеп* и *йūшан* као цурица... поизмакао се (Коч 42). Учитель устаде, *йогрбљен* и *мршав*, а усне којима ме пољуби — бејаху плаве и хладне (Лал 71). Чекао сам да младић, онако *крūан* и *снажан*, одговори равном мјером (И. 94). Упаде смело ор-

[159] То, међутим, не треба схватити тако да придев у дескриптивној функцији обавезно кида сваку везу са предикатом. Напротив, одсуство ангажованости придева за идентификацију субјекта омогућава му да ступи у известан однос према целом смислу реченице (односно предикату као активном носиоцу тога смисла). Отуда придеви у овој функцији често служе да би, како вели М. Пешикан, „оно што се износи у предикату добило пуну изражајност“ и представљају „субјектове одредбе које су у мањем степену (у поређењу са адвербијалном функцијом) зависне од предиката... немају према њему начински однос, али ипак ступају с њим у извесне синтаксичке везе, јер износе склоности значајне за вршење или смисао предикатове радње“ (ib. 96). Пешикан овде, наиме, анализира однос глаголских одредби—партиципира односно релативне реченице (1. атрибутска функција: „Народ који иђаше [ходаштен] пред њим“ (тј. идентификациона функција); 2. функција накнадног допунског одређивања: „А кад дође твој тај син, који ти је имање просуо [изѣды твое имѣние], заклао си му теле“ (веома подсећа на дескриптивну функцију типа „срдити Марко Краљевић језди“); 3. адвербијална функција: „Жена дрхтећи [трепештажшти] дође“ (што је начелно исто као: „срдит Марко језди“, а што би још јаче било изражено у временском односу у оваквом распореду: „Марко језди низ Косово — срдит“.

Digitized by Google

донанс... Никола, *жив*, *витак*, с округлом ошишаном главом (Петр 94). Мијат... *висок* и *мршав* свија се у лук над угрејаном фуруном (Ћос 40). Он виде Мијата како се, *дугачак* и *мршав* као кер, протеже у његовој постељи (И. 92). Он... *гадан*... ништа боље не заслужује (И. 185). Писац... миче се... *тањушан*, *таман* скоро сјенка (Ћоп 1, 122). Напријед је... Николетина, *космат*, *незграпан* с пушкомитраљезом на рамену (И. 123).

154. Чини нам се да није ствар у томе — је ли посреди стална или привремена особина, већ — какав је њен однос према времену вршења предикатове радње. Сталност или привременост евентуално може да се подразумева и на основу саме семантике придева (*љут*, *нерасположен*, *весео*, *болестан*, *везан* и сл. нормално су привремене особине, насупрот придевима *мртав*, *слеп*, *космат*, *висок*, *стар* и сл. који, нормално, означавају стална, неизмењива, непролазна својства). Апозитивно-адвербијална квалификација захтева у реченици краћи облик придева, који у њој указује само на то да је особина *евидентна и присутна у оно време када се врши и радња главне реченице*, тј. указује (као накнадно додат елеменат) на *најпородност егзистенције својства са временом вршења предикатове радње*, или простије: да појам (субјект или објект) има (или је имао, или ће имати, треба да има и сл.) ону особину која се придевом о њему казује у време када се врши (када се вршила, или ће се вршити, треба да се врши) предикатова радња. Да ли се појам и иначе, ван тога временског односа, датом особином одликује или не — реченицом се нити истиче нити жели рећи. Особина је овде посматрана предикатоидно и као актуелна *само у том временском исечку*, насупрот особини казаној дужим обликом, који се, у односу на вршење предикатове радње, уопште временски не поставља (не одмерава) већ се третира особински и атрибутивно. Отуда, на пример, док уз синтагму „срдити Марко" (дужи облик) предикат реченице може бити у било којем глаголском времену (исп. „Срдити Марко језди (је јездио; ће јездити)") дотле у синтагмама типа: „срдит Марко" (краћи облик) копула која се подразумева мора бити у истом основном времену у коме се остварује и радња предиката: „Срдит [*је*] Марко [док] *језди*", „Срдит [*је био*] Марко [док] *је јездио*", односно „Срдит [*ће бити*] Марко [кад] *ће* јездити"[160].

[160] Исп. у том смислу и примере: „Нађоше болеснога слугу *здрава*" (НПр 149) = Био је здрав у тренутку када су га нашли; „Ако желиш сина свога *жива*

Digitized by Google

Разуме се, то је тако кад се таква напоредност жели истаћи и краћим обликом то нагласити (што се обично постиже придевом који је у извесном, да тако кажемо, партиципском, односно атрибутско-прилошком односу према главним деловима реченице).

Примери и грађа потврђују већ констатовану доследну употребу краћег облика у овим функцијама; исп:

1. *Краћи облик придева уз одређене појмове*[161]

155. а) *Номинатив-акузатив* уз именице, односно личне заменице и личне глаголске облике.

Пов: **Изнесе сан нашь запись ѡтворень ѡгледати** (54). **Доће ѡвь нашь листь ѡтворень ѡгледати** (64).

ДЗак: **Господарь села тогаи да се доведе свезань кь царствоу ми** (71).

Држ: Јесу три годишта вјеривши га ја *луд* дах му... пет тисућа (247). *Зрачан* и *чрљен* не каже да је лаком (280). Камо ли ћу *невјеш* [*т*] опет у ступицу упаст? (289) Не знам ни гдје сам ни куд да идем *невјеш* као слиеп (295). Стој *миран*, биће свега (296). Ма тебе, ако не видим на вјешалиех, нећу *миран* умриети (353).

Вук ИЕС: Бећир-паша... *поплашен* од Срба, а *обрадован* што су даље побјегле... крене (33). Милоје *силан* и *бијесан*... није гледао Петра (80). Потом и он *рањен* утече (189). Живковић... је... *рањен* лежао (229). Ађутант... поред њега пао *мртав* (303). Лористон *тужан* и *жалостан* проговори к Емануелу (217). НПр: Међедовић *гладан* не имајући куд... [почне] јести (4).

видјети, врћи ме" (И. 193) = Ако желиш да ти син *буде* жив кад га *будеш* видео врћи ме; „Сад [ће] мој син *срдит* доћи" (И. 72) = *Биће* срдит када *ће доћи*; „Сви су у двору мислили да ће га извући *мртва* из собе као и друге посетиоце... кад [они] га нађу у соби где седи *жив* и *здрав*" (И. 173) = Мислили су да *ће* бити мртав *када* га *буду* извлачили из собе, а оно када су га *нашли* он *је седео* жив и здрав — итд.

Ова подразумевајућа паралелност (евидентност и актуелност особине) са временом када се врши и радња предиката омогућава егзистенцију придева уз именицу без копуле када се таква копула може, или лако може, подразумевати, као на пример: „Мост покварен" = Мост *је* покварен (сада); „Мост *био* покварен" = Мост *је био* покварен (раније) и сл., а што је исто као и кад се та предикатизована синтагма („мост покварен") као таква лансира у реченицу поред предиката — глагола: „*Нађе* — мост покварен" (ИЕС 330) = Нађе да је мост (био) покварен, тј. у тренутку када га је „нашао" био је покварен. Исти је случај и у примерима „*Лийсао* Ман Вукић, па га жена жали" (Лал 122) и другима овога типа.

[161] Пошто је грађа изванредно велика за овај тип, а није од посебног интереса, наводимо из извора само неколико примера, илустрације ради.

Digitized by Google

Змај остане на мјесту *мр̄тав* (10). Врати се [царевић] натраг у ону собу гдје је змај *мр̄тав* лежао (11). Ловац падне на место *мр̄тав* (81). Он узме торбу... па *невесо* легне онде спавати (83). Он с Милицом остане *срећан* (99). Цар *уп̄лашен* узглавицу преврне (142). Он *жалос̄тан* захвали богу (107). Ђак... шиљак заврти дивљану у око и ослијепи га. Дивљан *слијеп̄* скочи (187). Дивљан онако *слијеп̄* пристане за њим (189).

НЗ: Ево цар твој иде теби *кро̄так* (52). Видјеше бијеснога... гдје сједи *обучен* и *п̄омет̄ен* (90). Он оставивши платно *го* побеже (120). Он сједи *обучен* и *п̄омет̄ен* (155).

Анд: Мост... се истицао, *бео* и *лак*, са својих једанаест лукова (70). *Нас̄тран*, *доброћудан*, весељак и пијаница он је служио... за шалу и потсмех (104). Већина је немо гледала тај људски лик, *ис̄турен* у простор, неприродно *укочен* и *п̄рав* (50).

Кал: Трајо, *освједочен* да је имао успјеха, наставља туцкати (52). Он... *п̄огнут̄*, *от̄рцан*, *обучен* као дјетешце... пролазио је (46). Син му Анте, војник на допусту, *недохрањен*... мора га пратити свукуд (48). Мате се *блијед* од умора и *црвен* од земље предавао (73). Туђи поглед, *завидан*, у њихово добро може бити штетан (103). Цико, *неодлучан*, стане (118).

Ков: Ја... пљеснух *радос̄тан*... а дјеца пофркала у... снијег... (41). Појет *задовољан* побожно слуша добротвора (77). А мјесец *свијет̄ао* и *јасан* сину на чистини ноћнога неба (147). Отац, *измучен* и *п̄окуњен*, ухвати ме за руку (164). Феркоња *развaљен* на клупи јоште спавао (175).

Коч: Гдје би он онако *згодан* и *богат̄* гледао на једну убогу сиротицу (50). Само нека се он *жив* врати (67). Јаблан... *убоден* издише (85). Стоји народ *сп̄реман* и *наоружан* (164). Швабо, Швабо, *жив* се ти распадао што нам отрова земљу (208).

Лаз: Поп, *гологлав* потрча поред кола (146). На један стуб звонаре стајао је *наслоњен* Павао Ђерић (150). Мислио сам да нећу *жив* стићи у село (159). Живко, сав *крвав* чеше се иза врата (167).

Лал: Стриц изиђе *обријан* (53). Повика мој отац *изненађен* (60). Југ Јеремић, *ут̄јеран* у процијеп... муца збуњено (70). Ето га *жив* Качаранда, можеш га питати (97). Мимовића сам гледао како лежи *мр̄тав* (102). Београд, *шарен* и *п̄ун* чудеса избрисаће... чудо љубави (195).

Наз: Гладни је Горан, сав *срет̄ан*, сјео (13). Марко, сав *румен* од усхита и од ракије додаде (15). Друг Тито, *зван* такођер и

Digitized by Google

Стари води ме (17). Тито је, иако *прехлађен* отишао (42). Вратит ћу јој се *раздрпан* и *го* као Лазар (50). *Гладан, уморан* од предуга јахања и *неиспаван*, само сам покаткад куњао (78).

Петр: Он се повукао у мрак и *полутрезан* дрхтао (29). Допао му се онако *гладак, свеложут* (120).

Ћос: *Припит*, Тола... покушао.. да [се] шали (19). Он и даље седи *нем* и *непомичан*, дебелим сукном *окован* (34). Ђорђе *несвучен* лежи на кревету и, *згрчен* као гунђељ, хрче (69). Лежао је Ђорђе *згрчен* и затворених очију (92). Аћим, *несвучен*, устаде из кревета (114). Ђорђе *мамуран* седи на кревету (181). Ни *мртав* не дам имовину (209).

Ћоп 1: Помирљиво је мрмљао Јовица *срећан* што је под кровом (20). Он... се опет сналазио и *жив* остајао (24). Попријети курир *свјестан* да представља једну вишу силу (29). Николетина, *дирнут*, само окрену главу (67). А ђак, *окружен*... слушаоцима, сав *срећан* и *сјајан*, прича ли прича (76). Јовица се прену, *зачуђен* (113). *Ожалошћен*, Јовица је ћутао (114). Николетина је *мрк* и *нарогушен*, корачао за њим (151).

Ћоп 2: Онај мршави усташа, *унезвијерен* и *проблиједио* био је скинуо пушку (15). Старац је, *подмлађен* и *свечан* ранио зором (25). Пред њим би затреперио Лисичјак, *обасјан*, *простран* и *драг* попут рођене куће (26). Стајао је отац, *бос* и *гологлав* (48). *Опушћен* и *спласнуо*, Пајо Мрдаљ тискао се око Саве (52). *Гологлав*, *знојен* и *црвен* у лицу, он је сваки час дизао своје гломазно тијело (60). *Озбиљан* и *ћутљив*, хоћа је одлазио (81). Вечерњи позив, *изненадан* и *хитан*... учинио се хоћи нарочито важан и судбоносан (84). Добро је... умиривао га је Урош *задовољан* (144).

Шим: Салко отишао, *утјешен* и *весео* (135). Отац јој, *измучен* тешком болешћу, мало је што разумио (137). Сила чељади пролазила... Ишао тај свијет *уморан*, *замишљен* (159). А Бошко *упропашћен* прискочи к њој (171).

Као што се види, предикатизованост краћег облика потпомогнута је извесним синтаксичким компонентама: положајем придева, који је, нормално, иза именице (као што је и предикат иза субјекта), односно основног глагола (предиката) (обично кад има адвербијални смисао) или још и одвојен иза именице зарезом (обично кад има апозитивни смисао), на исти начин као и апозиција.

Digitized by Google

156. Изгледа, међутим, да ова временска напоредност, накнадна додатост и сл. није увек битан елемената смисла саопштења (може бити свеједно да ли ће се особина схватити као временски локализовано актуелна) па придеви из ових позиција лако прелазе у атрибутске положаје (испред именице, везују се непосредније за њу) и ослобађајући се тиме у извесном смислу својих веза са предикатом (односно своје предикативности) инклинирају функцији атрибутског обележавања особине (квалификацији именице).

Као прелазни и уједно не баш сасвим уобичајени могли би се, судећи према грађи, узети они случајеви где имамо, да тако кажемо, неку врсту *инверзног апозитива* (односно адвербијала), тј. они који имају измењено место у реченици, али их је и поред тога могуће „вратити" у природни положај, разумети предикатизовано (у апозитивно-адвербијалном смислу). (Обично су то трпни и радни придеви у својој правој функцији, који значе резултат глаголске радње, а не већ стечену особину). Исп. примере тога типа:

Анд: Једне [се] ноћи... од заборављене свеће јавио пожар... *Узбуђен* свет у касаби посматрао је огромни пламен који је јако осветљавао не само бели мост него и околину (98). На капији чучи *нејомичан* Алихоџа (131). Е драже ми је онако... дочекати... службеника... нег'... и самог цара, вели *весео* и *задовољан* Јуре (131).

Ков: Гракну он, уперивши на ме свој црвенкасти и *јомодрео* нос (171).

Лаз: Свећа беше сасвим догорела... Ја... дохватим чашу воде и саспем је на свећњак... *Усијан* свјећњак био је прснуо кад сам на њега воду сипао (80). Потражим жигице на столу. [Сто] је сав био мокар... Ја углавим свећу... и метнем је на *мокар* сто (81). Почнем брисати *влажан* сто (82). Гле!... Нов учитељ!... Сједи човјече! рече *ослобођен* кмет. Није сабља за вратом (141). Шта дижеш вику? — рече *буновап* Матија (150). Греда... паде... варнице посукташе, а *јроломљен* таван наже се у пламену... Ломе се чаше... а *накићен* Живко под шатором хвали свога зета (170).

Ћос: Симка [се] извуче из постеље... у њен *јошкорућен* лежај брзо се увуче студ (92). Изљубила крст... ставила дукат на *исшегнуш* и *јосребрен* Христов трбух (127). Обојица гледају *раскрвављен* месец (208).

Ћоп 1: Заокупљен својим штићеником, он је слушао и гледао само то како се овај, до јутрос *неразумљив* и *далек* странац [Ита-

Digitized by Google

лијан]... претвара (48). Јовица је замотао узду око руке и пружио се уз коња... а ујутру кад се пробудио, умјесто читавог парипа затече крај себе само узду с главом и *отрцан* реп (159). Ћоп 2: Малога су брзо вратили... а *растужен* дјечак, сјећајући се мајке, све се однекуд домишља (23). А, то си ти — ужурба се *обрадован* ујак вадећи засун (30). *Изненадан* рат некако је потпуно ошамутио официре (57). Два дана послије... стигоше тројица усташа... кад им *ублијеђен* Пане измуца да је Милош отишао (59). Зачу се женски *висок* и *пискав* узвик дједа Алекса (68). Увече се све брзо повлачило и лијегало... Кроз *мрачан* и *замро* град чуо се само бат корака (70). Ту би *занесен* адвокат мало застао (74). Покуша да поразмисли о томе Сави и о његову дјеловању у томе забитном крају, али га *преморен* мозак није слушао (109). С потресом... зазвуча му његов рођени, једва малчице *измијењен* глас (127). Тај *зелен* и *обасјан* предјео пред њом... сад је стајао... као призор одавна чекан (133). За њим је још увијек неуморно кевтао *раздраган* Гојко (134). „Види ти сад...!" прошапта *зачуђен* Гојко (134).

157. Насупрот овоме, као већ сасвим атрибутизован можемо, мислимо, разумети краћи облик у наредним примерима (који се у оквиру „дескрипције" ипак осјећа у неку руку мање обичним од дужег, али се може разумети као елеменат „истицања особине" као такве, тј. као придев са наглашеним квалификативним, а не дескриптивним тежиштем):

Анд: Будећи се, помислио да је снивао оно што се јуче на очигледу свега дешавало на мосту, сад је стајао и нетремице гледао свој *мучан* сан како се продужује и траје (54).

Кал: Упутио се кроз *уредан* виноград (140).

Ков: Ја изненађен посматрах њезин *красан* лик (157). Дакако... замније сада *крупан* и *суров* глас Меценин (199).

Коч: Славна је и света Немањића лоза, лијеп је и красан *бијел* Вилиндар (215).

Лаз: Откако сам је пољубио... Ја сам био и одвише срећан да би могла икако мало црња мисао... превући цео овај *сладак* сан (76). Само се још нестрпљиво ишчекиваше *мио* владалац [тј. Мара] (138). Не могу никако да се навикнем на тај *луд* обичај да ми овака чиста, красна цура изува кальаче (160). Чинило [му се] како га грли Анока и... носи *бесан* кулаш Остројићев (173).

Digitized by Google

Лал: Тај *ведар* и *сунчан* сьијет модрог и зеленог био је ненадмашан (143).

Ћоп 1: [Ница]... љубопитљиво ме одмерио... Мора да му се и одевше празнички учинио *плавокос* ђачић [тј. писац БЋ] (11—12).

Ћоп 2: Бјежим! Побјећи ћу! — кликтала је у њему... мисао, и он је беж сад... осјећао како је паметно било што се... одлучио на овај *дрзак* и *смјео* подвиг (18). Из колибе момка запахну мирис... људи који су тек недавно ушли у овај *затворен* простор (30). Скраћивао [је] кораке само да што више одгоди *непријатан* сусрет, али школа се ипак примицала као неминовна невоља (43). Урош забринуто погледа *бледуњав* крњадак мјесеца на још увијек свијетлом небу (68). Неугодан је и на сваку подлост спреман овај жучни и нездраво *амбициозан* адвокат (76). Дјевојку, измучену страховањем... дирну овај *срдачан* Гојков наступ (102). Похапшене су доводили и затварали у *хладан* и *пуст* Вуксанов магацин, испражњен и опљачкан (119).

Ћос: Капетанов *пристојан* поздрав га збуни. Не отпоздрави му (174).

158. б) *Зависни падежи* у краћем облику такође су у свим овим случајевима у доста живој употреби, чак их радо употребљавају и писци са источне наше територије (поготово у адвербијалној, односно квалификативној функцији). Најобичнији је краћи облик генитива и њему једнаког акузатива:

Пов: Правоѡ намѣстьѣ ѡѣ ѣвршена и доброволна срьдьца моѡга (66).

ДЗак: Скрьвна сьтвориѣше ѡмне родителя моего (85).

Држ: Да га обједом *жива* прождреш (259). Рекох му: Попива, слуга Маров, неслуга Маријина, од онога *убога* од памети младића (315). Онога сам човјека, који ми доније нову [вест] остагио *весела* (352).

Вук ИЕС: Увативши пашу *жива* одма му реку... да Србе распусти (6). Да Бега *жива* доведу (6). Смаил-бега увате *жива* и удаве (8). После дугога... боја... уватe Турци Кочу *жива* (114). Турци уватe Милошега чибукчију *жива* (135). Токатлијна не може... *жива* уватити (145). Кад су видели Милоша тако *накићена*, и већма су му се обрадовали (146). Немојте да га убијете, него *жива* да [га] уватимо (161). Пашу *жива* увате,

Digitized by Google

и *гологлава* га их трња изведу пред Милоша (161). Увате га људи *йијана* и вежу (216). Доведу... њега [Теодора] *рањена* и Турчина *везана* (252). Обећа се, да ће... Турчина *жива* уватити (252). Прело да пушци ватру, те га *мрйва* обори с коња (259). Њега одатле *рањена* однесу унутра (303). Уватио га *жива* (321). Жена његова... увати *жива* Цијаслава, и баци га у воду (358). НПр: Бог га сачува *здрава* и ону ноћ. Ујутру... га изведу *жива* и *здрава* пред цареву кћер (79). Па видећи га *гола* и *боса*, одмах му да једне опанке (91). Старац... испрати шуру *неугошћена* (110). Зет и њега... пошље кући *неугошћена* (111). Кад тамо, види цар сина *мрйва йрострйа* (193).

НЗ: Господе! кад те видјесмо *гладна*, и нахранисмо? или *жедна*, и напојисмо? (66). Кад ли те видјесмо *болесна* или у тамници (67). Господе! кад те видјесмо *гладна* или *жедна*, или... *гола*, или *болесна* или у тамници? (67). И ономе [слузи]... разбише... главу и послаше га *срамойна* (111).

Анд: После га *крвава* и *онесвесла* поливали водом (27).

Кал: Најзгодније је да га изнесу онако *влажна* на вјетар (47). Била је шкрта до *зла* врага (63).

Ков: Што згундате... — урликаше ситан и грбави кицош... Жвакаху... старци... злобно мјереһи *грбава* кицоша (33). А другови видећи мене *боса*, усмјелише се и они (41). Пандур запријетио *језичаву* Канонику (47). Једампут њега тако *задубљена* неко боцну (50). Често пута ваљало му *гологлаву*... вратити се (76). То приписујте набујалости претсједникових мисли и усхићењу његова *ванредна* духа (82). Тијело *незнайна* уредника закутнога, но... бахатога листића, мигољи неком... самоспознајом (85). На помно *обријану* његову тустом и црвеном лицу... два шћетињаста пристрижена чуперка испод маленога заврнутога носића (93). Овинула је руке около његова *ойаљена* врата (115). А тко га то *свезана* тјера (127). — *Права*, *здрава* и *йошйена* да ме вежете? Буди бог с вама! (130) Како да не би њега *йрава* и *здрава* још данас пустили на слободу (133). Старче доћидер... — довикну Црни Јаков *сједоглаву* сељаку (135). Нуткаше Црни Јаков *жедна* старца који је вином тажио и свој глад (135). Црни Јаков извлачи *йијана* старца из дворске спиље... поскочи, притегну пијаног сељака к себи и потјера бедевију (136). [Вода] створи мутну локвицу, кано да је у се сабрала сву гријешну душу *йревејана* властелинскога слуге (138). Овако *богайа*... затече га струја нових идеја (151). Не

Digitized by Google

слушах свога вриједнога рођака, данас тако *дарежљива* и *разговорљива* (155). Пусти ме,[5]клета и црна ругобо! — јецах, отимајући се загрљају *ружна* младића [тј. Феркоње] (185). Лаура још снива попут... лептира у чашки *снежна* љиљана (198).

Коч: Истрже се... од оне двојице што су га држали: „*Мртва* ме, каурине, мореш...“ Не довршн (108). А трећи су га пут свукли *гола* и држали два дана у... букагијама (138).

Лаз: Боже... одржи ме *здрава* докле си ми живота поклонио (115). Немојте брукати себе живе ни мене *мртва* (124). Ковач је нешто теретно радио, сав мокар од зноја... а он стао на врата... па духа... те се тако игра вјетар кроз ковачницу и хлади *знојава* ковача (143). Стао [си] ту, да те тако *знојава* бије ветар (143). Снаха... поведе *пијана* девера [т. Арсена] по мраку (175).

Лал: Гледао сам га *мртва:* нос му се савио (80).

Наз: [Партизани] га лако *рањена*, *полугола* и *боса* негдје нађоше (35).

Петр: Већ ће он њега довести... *трештена пијана*. Онда ће му се одрешити језик (20). Није било довољно што су Кусу револвером изрешетали, Немац га је још *мртва* газио (139). Гурну га онако *полуодевена* преко степеница (139).

Ћоп 1: Кад *рањена* комесара отпремише у болницу, читава чета одједном замрије (37). Насртљиви лептир... опет се зачас поврати... Николетина... погледа у *примирена* дугокрилца (49). Умало ти ту и мене *жива* не укебаше (90). Видјели су у њему свога дјечака, *испошћена*, *прегладњела*, али још довољно *ведра* и *жилава* (108). Ено Ђака *жива* (112). Бог зна што он мени овако *прости*, може замјерити (128). Па откуд црнац овамо к нама... необично човјеку да га баш види *жива живцата* (148).

Ћоп 2: Гојко угледа [у бунилу] себе у гају, *простријељена* и *крвава* (20). Мене су, мој Тодоре, баш ти школовани *гола* држали (50). Тако су га, једном, затекли жандарми, онако *упарађена*, како вози с оцем ђубре (55). Он је сваки час дизао своје гломазно тијело из ћошка удну дугачка стола, *постављена* у хладовиту шљивику, нудио госте (60). Опоминући се свог јучерашњег срећно *завршена* доживљаја, узе да се обзире по... собици (64). С одобравањем рече он... радознало гледајући *зарумењена* момка [тј. Гојка] (65). Гојко је осјећао само то како

Digitized by Google

га... *затрављена* држи на мјесту тај старчев поглед (66). Опет би над главом угледао... свијетле пјеге *вјечита* и *далека* неба (80). Урош је кроз сан само јекнуо и тако оставио *расапьена* Радекића насамо с његовим бригама (90). Преко *бијела* свијета (95). Гојко се и сам спусти поред *скамењена* дрвосјече [тј. Благоја] (95). Он... замишља... и види себе, *лијепа* и *насмијана*, онаквог каквог у мрском огледалу није спазио. Нема више ни бубуљица, ни *нездрава* црвенила, ни ружне куштраве косе (111). И то је читавом његовом *потамњелу* лицу давало дивљачан и смркнут изглед (123). Угледао [га] *жива* и *здрава* (128). Упита Урош... загледајући *окошта кривоуста* момка [тј. Сава Љусину] (146). Па ево мене *жива* (146).

Шим: С њихова *љубљена* звоника... им... пао шиљак (21). Оптужује гледајући мане и гријехе у *прозирну* му тијелу, али [Никола] није знао кому баш то говори, јер од пуста страха није могао ни главе подићи (31). Клисуре заробиле малу варош Чардаке... Чардаци у *нејомичну усјану* зраку послиједњих љетњих дана (59). Кад ето ти га једну вечер страшно *весела* (75). Сад се тмина почела спуштати с *ниска* неба (82). Прихватио вранца [Арапа] за гриву и закорачио на *гола* Арапа (93). Сјела је до *болесна* оца (107). Кад би га гледала онако без брка и *голобрада*... долазила јој жеља да се с њим поигра (114). Салко... у великом весељу грли мајку јој Стану и *болесна* оца (118). Ето... њега с алком на копљу, али једнако *озбиљна* и *мрка* (125). Кад је чуо... очајан јаук *болесна* оца њезина, отвори нагло врата (139). Она истрчала пред кућу слутећи некакво зло. А то се могло видјети и на њезину *изобличену* лицу што је одавало... страх (146). Преко доца, кроз пшеницу скакао помамно млад, био ждријебац, са високим турским седлом на леђима... на сапима жарила се према сјајној длаци *обијесна* ата (160). Имаћоше тога ујца *богата* (161). Међу зеленилом шуме... на брежуљку, бијељела се њихова црква међу брijестима, у високо *ограђену* гробљу (186).

159. Грађа, међутим, показује (нарочито код новијих писаца) сигурну тенденцију продирања дужег облика у зависне падеже придева у овим позицијама — што, уосталом, и није необично. Дужи облик је свакако подржан тежњом за одлепљивањем од предикативности а у корист атрибутивности, подржан понегде и спецификационом компонентом. У одређеним приликама, уосталом, ова разлика између преди-

Digitized by Google

кативног и атрибутског придева и не мора бити релевантна — исп. нпр.: Видео сам га *жива* — и — Видео сам га *живог* — где суштински, логички, и нема потребе за оваквим диференцирањем, јер за саопштење и није битна актуелност особине само за оно време које се поклапа са предикатом (Видео сам га жива = Био је жив када сам га видео) већ њена актуелност уопште (Видео сам га живог [а не мртвог]);[162] такође и разлика између „резултативног" и „особинског" трпног придева веома често је неухватљива колико и споредна, а тиме и сама обличка дистинкција међу њима. Отуда чест дужи облик у зависним падежима. Исп. примере:[163]

Вук ИЕС: К мосту (дрвеном и *покривеном*) привуку бурад са смолом (306).

Анд: Ковач... клече поред *везаног* човека... сељак је ћутао али... чудна дрхтавица му је и онако *везаном* тресла тело (44). На капији чучи непомичан Алихоца, са главом *прибијеном* уз дирек (131).

Ков: Мој отац... бијаше сељачки музикаш на тако *званом* „бајсу" (39). У великом, зеленим бусеном *прераслом* дворишту угледасмо жупника (69). И ми... добротвора и једанаести пут... *изабранога* претсједника... тетурасмо (87). Њезино... лице, шиљасти над уста *завинути* нос... напунише ме грозом (188).

Лаз: Побјеже... Учитељ!... — *Живог* или *мртвог!* — дере се он [тј. кмет] — *Живог или мртвог*; [тј. доведите ми га живог или мртвог] (151).

---

[162] Куриозитета ради можемо навести примере у којима се огледа „дефектност" краћег облика зависних падежа с обзиром на то што се акузатив јд. м. р. морфолошки поклапа са номинативом јд. ж. р. односно номинативом мн. с. р. а датив јд. м. р. са акузативом јд. ж. р., па у извесним ситуацијама може доћи до „језичке забуне", нарочито у писаном језику (услед одсуства акцента), тако да би само облик (дужи односно краћи) могао да се јави као дистинктивни елеменат придевског рода. Исп. такве случајеве: „Ево има девет годин' дана/Да сам дошла за Јанкула *млада*" (РСА, НП Андрић 8, 158). „— Једва сам те *жива* дочекала" (Ћоп 2, 133). „Ој дјевојко верем боловала — ...Много си ме *младог* наварала" (Лал 178) (краћи облик „много си ме *млада* наварала" би био двозначан) „Да слабоћа *дугог* гледа [исп. да је написано „дуга гледа"] не помори младог стада" (РЈА, В. Дошен 105 а) „Извешћемо нашу децу на пут — каже мати — Па ме неће *мртвог* [исп.: мртва] клети" [каже отац] Лаз 109). „Оптрчава га и прескаче, онако *закржљалог*" [исп. закржљала] (Петр 75). „Хтеде нешто да му каже... па се уздржа гледајући га *непомичног* и *немог*" [исп.: непомична и нема] (Ћос 33). „Лежи мртав и спокојан. Треба *мртвом* [исп. мртву] да му ставе руку испод главе" (Лал 172).

[163] Овде показујемо посебно само неколико примера док су остали, третирани као нормални атрибути, већ раније презентирани у цитираној грађи.

Digitized by Google

Лал: Поред потока *окруженог* љесковином... мирис сијена (14). Остало је много оружја *скривеног* по кућама (19). Из Шљемена, *сакривеног* облацима, курјачки завија торник (63). Више га *живог* нијесам видио (83). Стигли смо и до језера... *шеварљивог*... *невеселог* (126). Хтио да му одере кожу онако *живом* (76). Бојаху... једног... момка, *измученог* и *израњављеног* (76). То би гадно било за Еранка, *живог* или *мртвог*, свеједно (121). Долази... на кљусету *позајмљеном* од Качаранде (164).

Наз: Доведе... два непозната ми човјека: једнога смо звали Инжиниром... другога нижег и *бркатог* Конспиратором (11). Спустисмо се с муком до Таре гдје пређосмо жичани уски мост покрај *великог*, сада *оштећеног* (74).

Петр: Тај велики господин имао је сина... толико *размаженог* да му нису смели бранити чак ни да голубари (47). Па га *завијеног* у капут бацио на земљу (69). Спустили... Буцу, *натронтаног* у три зимска одела (136).

Ћос: Али га је село и *мртвог* осудило (117). Било [ју] је страх и од њих и од њега *разбешњеног*, *вриштавог* и... први пут *јаког* (35).

Ћоп: 1: Дјед ме је свечано *обученог* повео у школу (11). Николина... кућа налазила се у засеоку Вргељу, *прибијеном* под саму планину (13). Нарочито је необично било гледати вазда *глагољивог* Ђака (126). Николетини *навиклом* на Ђаково причање, било је некако као да је и сам оглувио (126).

Ћоп 2: Сјетио се драгог *изболованог* лица, *окруженог* вијенцем (23). Колиба била је смјештена уврх уског језика пољане, *завученог* дубоко између два горска хрбата (25). Удну уског клина пољане, *забијеног* у тамну масу шуме, бјеласао се кров (29). Сврађали су и викали... а тешко *уплашеном* бирташу, преко воље *насмејаном* ... довикивали су с... прекором (34). Ђаци... су... задиркивали дјечака *прибијеног* уз ограду (43). Растао се Милош од тога убогог мјеста *испуњеног* тишином (58). Загледа у лице тога прерано *остарјелог* сељака (59). Покушавао је да се забави... у овом *завученом* закутку (62). Из сунчаног предјела пред њим, *затвореног* у тежак оквир шуме избијао је некакав... сјај (66). Замисли [се] над... животом *сапетог* ђака из провинције, *жељног* свега (70). Већ је у све сумњао... бостанџија Реџеп, губећи се у овоме сплету одвише *замршеном*... за његову главу (83). На заобљеној капи... брдашца, *окићеног*...

Digitized by Google

брезама... Гојка... забљесну... сунце (99). Поред скровита извора, *завученог* међу престареле јове под брежуљком и већ *утонулог* у сумрачну вечерњу сјену, Гојко застаде узбуђен и обесхрабрен (100). Кад је већ сегнуо да угаси... лампу од јевтина месинга, рука му и нехотице клизну у џеп од капута *пребаченог* преко столице (113). Изненада се сложи на земљу, вукући за собом сељака *везаног* заједно с њим (142).

Шим: Иза тога се у Мркодолу, од Бога миром *благословеном* све... преобратило (23). [Хтеде] да сасвим заборави оних 25 талира позајмљених вазда *пјаноме* Јози Чупану (28). Њежни струк Бојин [је] у бијелом садачићу, гдјегдје *накићеном* устришцима (46).

2. *Краћи облик придева уз апозицију*

150. С обзиром на већ поменуту могућност предикатизованог положаја апозиције, краћи облик придева уз њу је сасвим очекиван што и грађа потврђује. При овоме за примере типа — „Поред њега је седео Тосун ефендија, *ситан*, *блед* и *жут* потурчењак“ (Анд 26); „Кафеџија, *гурав* и *ћосав* дугајлија... поче да запомаже“ (Ћос 99); „Син апотекара, *лукав бљедолик* дјечак“ (Лал 174) и сл. — можемо поменути да их и не морамо схватити као апозиције; синтагма — краћи облик придева + именица — у ствари је елидирана реченица,[164] своје врсте компарација. Одатле је јасно да се примери типа — „Милош предложи, да Молер, као *паметан* човек... седи у Београду“ (ИЕС 169) утолико пре могу схватити као случајеви са елидираном реченицом у којој је, с обзиром на предикативност особине, придев у краћем облику. Исп. примере језика:

Вук ИЕС: Црнога... Ђорђија,... као ајдука и *зла* човјека... а *позната* трговца (науме да убију) (12). Младен као... врло *рјечит* човјек, био је председник у совјету (66). Милан, као

[164] Предикатски карактер придева веома је јасан у тим случајевима, а нарочито у примерима где уз ознаку личности као „апозиција“ стоји именица „човек“ и сл., као у примерима: „Стиже Лука Тајовић, ћутљив и чудноват *човек*“ (Лал 53) — где је елеменат новога у придеву, а не у именици „човек“, на исти начин као што и у реченици типа: „Кажу да је Станко био средњега раста, црномањаст и врло леп човјек“ (ИЕС 243); „Боиновић је био крупан *човјек*“ (И. 253) стварни предикат није „човек“ већ придев („црномањаст“, „леп“ итд.) а „човек“ је необавезни додатак који сасвим може и изостати, јер овде не казује ништа „ново“ нити се као „ново“ саопштава (а што је карактеристика предиката).

Digitized by Google

богаш господар... није радо напред у боју трчао (132). Милош предложи, да Молер, као *паметан* човек,... седи у Београду (169). Миљка, као *проста* момка примити [ће] (186). Антоније, као *богаш* човек, имао свуда непријатеља (252).

НЗ: Јосиф из Ариматеје, *поштен* савјетник... и сам... чекаше (125).

Анд: Поред њега је седео Тосун ефендија, *ситан*, *блед* и *жут* потурчењак (26). Ахмедага Шета, *богаш* житарски трговац, *мрзовољан* човек и тврдица, гледа још увек презриво (67). Мута, *малоуман* младић... се испео на... ограду моста (69). Командир страже, *болешљив* Анадолац, слушао (92). То је Миле, *инокосан* сиромах са Лијеске (93). Мићић *бијесан* влах... скаче (101).

Кал: Поздравља га крчмар Кнез, човјек *крупан*, *мишићав* (133).

Ков: Онога адраповца школника, *голишава прћена* белоњу... објесили (44). Њезин Адам, *мален* и *широк* човјек (117). Хе! — накеси се јуратуш, *низак*, *учен* човјечац (128). Приспио Мато Зорковић, *јак* и *висок* сељак (130).

Лаз: Апотекар Катанић — *страшан* обешењак и... поручник имају нешто заједничко (192).

Лал: Тек послије стиже Лука Остојин Тајовић, *ћутљив* и *чудноват* човјек (53). Књижар, *омален просјед* човјек, окреташе се као чигра (131). Торбак, човјек *несраман* и увек *киван*... четири пута се враћао (136). Син апотекара, *лукав*, *бљедолик* дјечак... се... придружио (174).

Наз: Дође пред мене и Горана... Конспиратор, човјек *озбиљан*, *стрпљан* (12).

Петр: Никола, *чувен* ловац... морао је да убеђује све друге (95). Кафеција Спасоје, *типичан* српски кафеција, никада неће запитати шта ко жели (104).

Ћос: Он, „*ситан* младић“... ничим није хтео да покаже да је газда (31). Кафеција, *гурав* и *ћосав* дугајлија... поче да запомаже (99). Двор им чува Мијат, *веран* слуга (168).

Ћоп 1: Пирго с Козаре... *храбар* борац... [долази за комесара] (37).

Ћоп 2: Гуњао Стојан Кекић, *средовијечан* и *окопит* сељак (13). Дане, *жут* и *ископњио* сељак... падао на самртнички одар (14). Отац, *окрепан просијед* старчић... скиде малишана (24).

Digitized by Google

Логорник Шкуро, *намрштен* млад учитељ... позвао је појника (36). Саво Љусина, *познат* газда из Јаруга, гунђао је незадовољно (59). Илија Лабан... *ситан* и *пропао* трговчић... спасавао главу од усташа (67). Пронађе једино... поручника Пејића, *крупна подругљива* делију (89). Радекић... примио је Уроша, *озбиљна* и *зрела* човјека... повјерљиво (90). Пронађе Благоја, старијег *темељита* сељака како марљиво креше... граб (94). Утаче се у разговор... Гојков брат, *танак исукан* момчуљак (128).

3. *Краћи облик у придева као елемента става*

161. С обзиром на то да се у „модалних" придева истиче, потенцира став (особина као знак става), радо се у њих употребљава краћи облик. Сем тога, краћи облик изазван је и наслањањем придева на друге предикатске или предикатоидне позиције: „*Јадан* ли сам и *кукаван*, како ћу!" (Коч 164), „Јао мени, јао *биједан* [сам] ја" (Држ 288) или: „Не бој ми се стриче, *болан!* [не био] (Ћоп 2, 130) (= предикат), односно: „*Биедан*, не знам куд ћу, ни камо ћу" (Држ 288) (= апозитивно-адвербијална ситуација), што намеће кратак облик и уз именице у вокативу. Исп. примере:

Држ: *Брижан* Помете, што се овди вртиш (273). Ја знам свога старца... пођмо... да *небога* старца стратра (284). Јаох си ве мени! *Биедан* ја! (287). Јао мени, јао *биедан* ја (288). *Биедан*, не знам ку[д] ћу (288). Ма *тужан* куди ве ћу (289). Ма *биедан* шта веће ишчекујем? (289). Јаох си ве *тужну* мени (292). Ја *биедан* не знам ни гдје сам (295). *Биедан* што тако шепрлакаш? (344). *Биедан* се Грубиша... доскитао (345). *Сиједан* Камило, овди ли си (346). *Брижан* Помете, што то учини (338).

Вук НПр: Немој тако, *јадан* чоече, проклињати (147).

Кал: — *Јадан* мој брате, за кога радиш! *Кукаван* ми брате! Разниће твоју имовину (46). Зна сан ја, *болан* управити с кућон (48). Оклен новаца... неман ја *кукаван* просјак него ова два штапа (105).

Ков: Окреће отрцано... колешце *кукавна* млина (124). Запиљио... лукаве очи у *сироту* Мату Зорковића (147).

Коч: Ти си дијете, *болан!* (91). Не видиш, *болан!* (110). Устави, *болан*; доста је! (115). Зар ти није, *болан*, жао? (121). Па то је *болан*, Симеуне, к'о једна историја (164). Не бој ми се *мио* побратиме, већ ми предај команду над војском (217).

Digitized by Google

Лаз: Ама тргни се, *болан*, стреси се (89).

Ћоп 1: *Јадан* педесетогодишњак (10).

Ћоп 2: *Болан*, чо'че, свака је куца... јача (24). Неће, *болан* што се бојиш (57).

ЗАКЉУЧАК

1. Нормално и функционално обележје овога типа атрибутске детерминације је дужи облик — као елеменат праве атрибутивности; краћи облик је, међутим, елеменат апозитивно-адвербијалне одредбе, односно предикатизованог истицања пуке особине као сепаратне, аутономне квалификације.

2. Краћи облик је, према томе, резултат могућности искоришћавања придева облика у циљу суптилног диференцирања и нијансирања ствари.

3. Судећи према материјалу који Н. Толстој презентира у своме раду, могло би се закључити да старословенски као год и наши стари поменици не одступају у овим случајевима принципијелно од стања у нашем савременом језику. Разлике се могу наћи у нијансама и фреквенцији, али не у суштини њихове употребе.

4. Што се материјала нашег језика тиче, могуће је приметити подједнакост у начину коришћења облика придева, нарочито у номинативу и њему једнаком акузативу, и код старијих и у новијих писаца, и код оних са западне и централне као и оних са источне наше језичке територије. Зависни падежи, међутим, показују извесно варирање које се огледа у продирању дуже форме у оних писаца код којих бисмо очекивали краћи облик (у предикатоидним позицијама нарочито), а, с друге стране, запажа се тенденција коришћења краћег облика у оних писаца код којих бисмо пре очекивали дужи облик (такође у истим позицијама).[165]

[165] Доследну анализу није могуће извршити за све позиције, јер се за све њих не налазе примери у свих писаца. Код Вука, на пример, готово да уопште нема примера за апозицију.

Digitized by Google

III КВАЛИФИКАЦИОНА ФУНКЦИЈА

ПРИДЕВ У ФУНКЦИЈИ КВАЛИФИКАЦИЈЕ НЕОДРЕЂЕНЕ ЈЕДИНКЕ ИМЕНИЧНОГ ПОЈМА

162. До сада размотрени случајеви одликовали су се: одређеношћу именичког појма и употребом дужег облика придева. Док је, међутим, дужи облик у идентификацији функционалан као елеменат упућивања, дотле је у дескрипцији, у одредби одређеног појма, функционалност упућивања хендикепирана; у овом другом случају, дужи облик се свео углавном на обележје особине, чиме се, по функцији, веома приближио обичној квалификацији. Ипак, квалификација, чијој анализи управо приступамо, разликује се од претходне функције. Њоме, наиме, обухватамо случајеве следећег типа:

а) У томе и томе селу има један *богат сељак* (НПр 96). Пронашао је... заштитника једног *престарјелог кашихету* (Ћоп 1, 76). Најживље шале плету се око једног *оног снажног, младог човека*... То је Салко (Анд 103). Био некакав *богоугодни калуђер*, бијеле главе и браде, који се вазда богу мољаше (НПр 12).

б) Деца истрчавају на *залеђен снег* (Ћос 1, 31) Са свеће пободене у *разломљен колач*, капље восак (Ћоп 1, 31). Зора [се] једва провукла кроз мали *решеткаст прозор* (И. 67). Склоних се... под крошњу *дебела стабла* (Наз 75).

в) Дрво које не рађа *добра рода* сијече се (НЗ 5). Ја тебе чувам од *зла човјека*, од оцта и блуте (Држ 250). Они који владају силазе на *клизав пут* (Анд 89) Коме данас није потребан *добар пут* (Ћоп 2, 13). Не има ни образа *добра човјека* (Држ 248).

г) *Мајор* се *коњ* не учи играти (НПосл 214). *Добар човјек* износи добро, а зао *човјек* износи зло (НЗ 29).

163. Ови случајеви одликују се и по положају именице и по функцији и улози придева:

Именица: начелно је као јединка неодређена, при чему је неодређеност резултат: 1), њеног положаја у објективним околностима које се говором обухватају (случајеви под „в“ и „г“), односно 2) таквог третмана од стране говорног лица, који је лансира у говорни план као неодређену (случајеви под „а“) или је третира само као извесно појединачно остварење без обзира на њену стварну (не)одређеност (случајеви под „б“).[166]

[166] О овоме исп. раније одељак о индивидуалном плану, чл. 52—60 и 87—89.

Digitized by Google

Придев: 1. начелно је уз такву именицу носилац битне, потребне информације о појму о којем је реч (исп. разлику између представе о именици у — „прозор“ и — „*решеткасти*“ прозор).[167]

2. Неодређеност јединке именичког појма искључује употребу и могућност — упућивања, што доводи до елиминисања, бар начелно, употребе дужег облика придева (облика који има упућивачку компоненту); отуда је ово категорија за коју је карактеристична употреба — — краћег облика придева.

Из овог проистиче и следећа одлика: одсуство могућности употребе демонстративно-анафорске заменице, с једне стране, односно присуство могућности да се уз појам именице, поред придева, употреби неодређена заменица („неки“, „некакав“, „један“ у функцији неодређене заменице и сл.), с друге стране, уколико је, разуме се, појам третиран индивидуално.

Ово, међутим, не искључује и могућност употребе дужег облика уз овако третиране именице. Напротив, као што ће примери показати, то је могуће; дужи облик и поред своје упућивачке компоненте не дезавуише неодређеност, већ, као и у „дескрипцији“, остаје знак особине, тако да је ово управо она категорија која одиста омогућава извесну факултативну употребу и „мешање“ двојаких облика, мада, запазићемо, такође сходно извесним евидентним критеријумима.

КВАЛИФИКАЦИЈА АНГАЖОВАНЕ ЈЕДИНКЕ (Презентација)

164. Приступајући испитивању употребе дуже и краће форме придева у примера типа показаних под „а“ и „б“, а имајући у виду оно што смо раније поменули о ангажованој, из збира издвојеној јединки (исп. чл. 57—60), морамо нагласити следеће:

[167] У оквиру „дескрипције“, на пример, придев је такође информација али с обзиром на то да је дескрипција описивање, оцртавање, приказивање нечег одређеног (па евентуално слушаоцу и познатог), особина која се износи увек је само једна од оних које стварно одликују дату јединку, а која се (с обзиром на могућу познатост) може и знати. Квалификација, напротив, — везујући се за неодређен (а тиме најчешће и за саговорника непознат) појам — износи не само особине које се не знају или не могу евентуално претпоставити већ и оне које би јединка требало да има, могла да има, морала да има и сл. (исп.: „Биће да сте дјеца какова *млада стараца*“ (Ков 35). „Додија... посао, па се човјек зажели... *лијепа разговора*“ (Ћоп 111). „Реци му, да ми пошаље један *врућ марципан*“ (Држ 261).

Digitized by Google

1. У овим случајевима именица је, начелно, јединка лансирана у говорни комплекс као неодређена (иако је — будући ангажована у извесној ситуацији — реално одређена), тј. она се актом говора слушаоцу п р е з е н т и р а, представља, а придевом описује, ствара о њој потребна слика, представа итд. (после чега се на презентацију лако надовезује идентификација).[168]

2. Положај јединке у оквиру говорног материјала може, при томе, бити двојак:

а) јединка може имати битан, централни положај, бити основ саопштења, онај елемената реченице који психолошки представља срж информације (без обзира на то да ли је граматички субјект, објект или само глаголски додатак), у ком случају је и индивидуална ангажованост битна (као у примерима типа „а") или

б) јединка може бити схваћена или лансирана уопштено, тако да означава само известан појам, садржај, при чему је њен ранг у оквиру саопштења секундаран, периферан као елемената информације (случајеви под „б").

165. Као спољни диференцијални знак између ове две ситуације најчешће је присуство, односно одсуство неодређене заменице „неки", „један", „некакав", придева „известан", „одређен" и сл. Присуством њиховим не индицира се толико сама неодређеност јединке колико њена индивидуализованост, јединична ангажованост у извесним околностима,[169] нарочито у ситуацијама када се јединка — без заменице — може схватити уопштено, само као обележје извесног појма или садржаја.[170]

---

[168] Исп. нпр. — Долазио је к нама... *његав* дјечак који се послије одселио ... Тај *његави дјечак* био је рођена скитница (Лал 50). — *Круйан младић* ... у кабаници ... брани се. Помаже му плав љепушкаст ђак... *Круйни* младић подиже глас (Лал 93).

[169] „Неки" „некакав" и сл. — нема смисао „било који", „ма који" и сл. већ „један од", „дати", „известан" и сл., дакле — појединачно одређен (мада евентуално ирелевантног идентитета у моменту саопштења); исп. *Некакав* тежак... вјетар простру зраком (Ков 142) (где „некакав" не значи „било какав", „ма који" „неодређени" и сл.). — У томе... селу има један богат сељак... само је несретан (Вук, НПр 96) (— значи „један од" „известан", а не „било који сељак" и сл.).

[170] Исп. нпр. — У томе селу богат сељак је само несретан (— тј. *„сваки* је богат сељак несретан", „сви богати сељаци" и сл.).

Као што се види, „један" и сл. има велики значај у презентацији, јер именички појам ставља у центар саопштења, носилац је извесне битне информације, индикатор појединачности, индивидуализације и конкретизације, мада то не значи да не може имати и елемената знака неодређености на исти начин и онолико колико је и сама јединка у презентацији „неодређена" (ово пре свега онда када се јавља као

Digitized by Google

166. Приликом квалификације материјала, међутим, ми се нисмо поводили за тим — да ли је уз појам именице употребљена неодређена заменица или није, јер, начелно бар, уз сваку се ангажовану јединку таква заменица може употребити или подразумевати, нарочито када се њена ангажованост може разумети већ и на основу самог контекста или других индикатора.

167. За нас је, уосталом, битно то да у оба случаја придев има функцију — *истицања особине*, наглашавања самога својства, а не одређености јединке (она се и не третира као одређена без обзира на то што, стварно, може бити сасвим одређена, говорном лицу, па евентуално и слушаоцу, чак и позната[171]); ово се у језику писаца одражава

опозиција према идентификационој квалификацији, тј. према демонстративно-анафорској заменици „тај“, „онај“ и сл.).

С тим у вези поменули бисмо да не можемо прихватити мишљење Н. Толстоја који вели да „један“ у функцији неодређене заменице „не одређује предмет путем уникализације, не издваја га из збира других њему сличних“ док је, с друге стране, тачна примедба да „један“ „не подвлачи његову разлику од њих а указује на предмет као на један од многих њему сличних“ (ib. 56). Разуме се, има случајева када „један“ не указује ни на какву појединачност, као нпр. у — „Један богат човек много троши“ — али таква употреба (вероватно под утицајем страних језика, нпр. немачког члана ein) сасвим је нетипична и неоправдана уколико је саопштење уопштено, не подразумева индивидуу. Али је битна и оправдана као опозитум општости или као знак ангажоване индивидуализације у презентацији. У Толстојевом примеру **Иже обрѣть ѥдинь многоцѣнь бисьрь** (НТ 80) „један леп бисер“ значи: 1. Нашао сам бисер и 2. Он је леп, тј. чиста квалификација бисера. Исп. и коментар познате радње: „Леп бисер си нашао!“ или просто: „Леп бисер!“ (тј. „Леп ти је бисер!“) где се „један“ неће употребити.

Рекли бисмо да је спорна и Толстојева тврдња да је српскохрватски језик идентичан са бугарским у томе што се ни у једном ни у другом језику неће рећи „То је једна срамота“. — „Ако можеш навести један добар разлог“, насупрот позицији „Једна убога удовица“. — „Једна убога кућица“, јер наводно „један може бити употребљен у улози неодређене заменице само када опредељује лице или конкретни предмет, а услед чега се „један“ не јавља ни у множини“ (ib. 55). Није потребно наводити примере (који се могу наћи не само у говорном језику већ и код Вука, у РСА и РЈА) који оповргавају овај став Н. Толстоја. То је и јасно, јер као што смо помињали раније — и апстрактни појмови могу бити условно реализовани, „опредмећени“ што им и омогућава положај јединке која ће се, као таква, одређивати на исти начин као и сваки предмет или лице (исп. само У Тодора нигда ништа нема/Разма једни ножи позлаћени (Вук, НПј. 2, 97). — Већ сам чула једно чудо чудно (И. 108).

[171] У коликој је мери неодређеност често ствар субјективног третмана показују примери типа — „Што рекао *неки стари пой Станко:* кога сам крстио није се потурчио“ (Лаз 127). — „Нико неће знати како га је некад...бранио... *некакав бенасти Николетина* Бурсаћ“ (Ћоп 1, 127). — „*Неки Мурат*, звани Мата, малоуман младић из агинске породице Турковића... се испео... на ограду (Анд 69), а гдје је говорно лице сасвим могло употребити и заменицу „онај“ и сл.

Digitized by Google

у изванредно уходаној употреби краћег облика, нарочито када се на неодређеност надовезује као нека врста пасивне опозиције дужем облику као знаку одређености јединке именичког појма.

Номинатив—акузатив

168. Одмах можемо рећи да се надмоћ употребе краће форме огледа првенствено у облику номинатива и њему једнаком облику акузатива, и то код свих писаца и од најранијих времена[172], било да је уз појам употребљена неодређена заменица (или „један“), било да није.

Исп. примере са употребом краће форме придева у номинативу — — акузативу уз јединке означене неодређеном заменицом:[173]

Пов: Заиде ѥдань добарь и разꙋмань чловѣкь (3).

Вук ИЕС: Стану је послије... просио некакав *богат* трговац (237). НПр: Нађе један *крњав* зуб (7). Уведе га у једну собу у којој је био један *вран* коњ за јаслима привезан (10). Старац запахну... и даде му један штап двороги, *црљен* (120). Био некакав чоек врло *богат* и имао злу и преопаку жену (164). Био један *богат* човек, па се прибије уз некаква... човека (50). У томе и у томе селу има један *богат* сељак... само је несретан (96). Причају људи да је у стара времена био некакав *силан* човек који се никада Богу не мољаше (119).

Анд: Путници... видели неки *бео* сјај на хумци изнад моста (13). Гледао око себе један *црномањаст* дечак од десетак година (22). Међу... кулучарима... био је и неки... *онизак* човек... немирних очију (32). Старац је... носио пред собом... неки *дебео* штап, ишаран чудним знацима и словима (91). Неки... *инокосан* човек застаде (105).

Кал: На његову лицу сјаји неки *чудан* израз (139).

---

[172] Иста је истуација и у старословенском: „Придев који одређује именицу напоредно с бројем *јединь* у функцији неодређене заменице има доследно кратку форму“ (Н.Т., ib. 55).

[173] Морамо одмах напоменути да је грађа којом располажемо — не само за овај већ и за наредне случајеве у којима се краћи облик у оквиру ове категорије употребљава — изванредно велика и да нам је стога немогуће иоле комплетније навести све ексцерпиране примере, јер би само навођење примера удвостручило обим целога овога рада. Ми ћемо стога цитирати ограничен број примера(задржавајући се посебно на онима који „одударају“ од норме, тј. од огромне већине примера) као и случајеве где варирање у употреби двојаких облика придева указује на одређене закључке о читавом проблему којим се овде бавимо.

Digitized by Google

Ков: Ноћу знао долазити некакав *фин*, *уљудан* и *лукав* лопов... миш (34). — Школа, да... — ухвати ријеч неки *слабашан плавокос* младић врло старачког обличја (53). Некакав *тежак*, но *тром* и *тих* вјетар прострује зраком (142). По соби се хитро распростре неки *љут*, *прокисео* гушећи воњ (171). Продираше... некакав *тајинствен* и *страшан* полумрак (189). Истисну бака некакав *неугодан* подземни глас (196). Некакав *тајинствен* пламен букну у читаву мојем бићу (197).

Коч: Зађе за један *лиснат* грм (119). Ја сам... Давид — викну један *мален* човјек, готово прирастао за земљу (167).

Лаз: Зачух некакав *тежак* ход (65). Осећао сам некакав *пријатан* умор (80). На лицу [му] некакав *тужан* и *милостиван* осмејак (106). До кревета један *прост* сточић (161). Грмну један *нов* глас са спољних врата (166).

Лал: Освјежен... — видјех своју десну руку како изводи један *бесмислен* покрет у ваздуху изнад чесме (12). Ту се спуштао један *дуг* глечерски језик (15). Један *дугачак* официр штрчи преко усталасане масе — униформа му је чиста и испеглана (43). Чујем један *сив* алт који је некад давно био сребрнаст (67). Један *танак* поточић изведе нас на горње језеро (126). Не види се ништа ново, али има један *густ* мљечни мирис што се шири (155). Има на јужној половини неба један *удаљен* звјездани рој у скупу Малог Магдаленовог Облака (180). Неки *необријан* човјек... тврди да је то његова жена (191). Продавци вечерње „Правде“ ... извикиваху некакав *страшан* злочин што се догодио ноћу (199).

Наз: Неки *млад* *ненаоружан* војник шета, у опанцима (26).

Петр: Очи [су јој] добиле некакав *сивкаст*, *металан* сјај (90). Заустави [га]... некакав *мек* удар... и, одмах за њим, паде нешто тупо (115).

Ћос: Осећа само неки *чудан* стид (65).

Ћоп 1: Некакав *сиван* *сплашен* јадо ... нађе се на зачељу (44). Иза леђа им опоро закрешта некакав *промукао* глас, вјероватно воће патроле (96). Једва се узвераше уз неки *стрм* гребен (133).

Ћоп 2: Били су се склонили у један *удаљен* и *забачен* муслимански џемат (32). Кад старац сасвим замукну... Један *живахан* куштравко из трећег разреда застане у трку пред њим и почне да се руга (40). Он је... слушао некакав *непрекладан сикав* шум

Digitized by Google

(63). Пред собом [је] имао неки *конкретан* задатак (75). „А зашто не би била баш она!“ кликну у Шкури некакав *раздраган* глас (112). Некакав *несигретан* усташа веза им... руке и гурну их у *дугачак* ред већ повезаних људи (126). С друге стране потока појави се... нечији *голем сив* мачак (134).

Шим: Зачу се... један *очајан* и *дрхтав* дозив (79). Нечији *велик*, *жут* и *куштрав* пас... створи се однекуд цвилећи тужно (128). Баци некакав *велик* пањ усред ватре (139).

Далеко је већи број примера у грађи без неодређене заменице, а где се заменица мање или више јасно подразумева или се може евентуално подразумевати:

Држ: Изех лаву из ноката *велик* бокун (339).

РЈА: Набаса *стран* и *далек* путник на обор Вука Лапчића (С. Љубиша, прип. 90).

Вук ИЕС: Носи *подошгрен* прштац пред собом (18). И тако Турци нагрну у *празан* и *развалъен* шанац (153).

НПр: Ковач... скује буздован врло *добар* (3—4). По том га одведе у другу собу, у којој је за јаслима стајао *бијел* коњ с тукумом... Најпослије га одведе и у трећу собу ђе је за јаслима био *кулатасти* коњ (10).

Анд: Црногорац... пусти *пригушен* и *отегнут* звук (31). Тада се зачуо *лак* пљусак... *тут* ударац о храстове греде... *оштар* звиждук (38). Мерџан... извади из појаса *краћак*, *широк* нож [и] клекну (48). Освануо *сунчан* новембарски понедељак (54). Ту, у једној удолини... ископаше *дубок* гроб (58). Једног петка... пришао му је *сулуд* и *одран* дервиш са испруженом левом руком за милостињу (73).

Кал: Мрачан се стиснуо у *трновит* грмечак (51). Марко је држао за држак *танак крвав* нож и отишао к својим колима (68). На уској њиви... *патуљаст* дјечак велике главе боцка му [тежаку] вочиће (97). Промакну хитро спровод. *Босоног* дјечак... *ућлашен* свећеник... и који члан породице (77). На тргу присједне на *низак* зидић перивоја да се одмори (111). Из куће се чуо *гласан* говор и вика (107).

Ков: Пред нас ступи... *висок*, *коштуњав*... *смркнут* и *отегнут* господин, у дугачком истрошеном капуту. (48). Положи *велик* омот са много печата на стол (70). *Дебео* човјечац... скакутао... к столовима... стрижући лукаво маленим очицама (93). Уто

Digitized by Google

скочи *онизак*, *широк* и *јак* дјечарац, лијепа црномањаста образа и великих очију (169). Нато ухвати [жена] са... пећи *велик* зарђали нож ... те... сваку шкуљицу... пуцета распори (171). Два, три корака даље струјао и жаморио је *ситан* горски поточић (187). Ми посједасмо... *Мален* старељак ситне главице... удари бичем и коњи полетјеше (196).

Коч: Чу се иза мене *ситан*, *промукао* глас (91). Накладоше *нов* котао и подјарише ватру (111). Чу се из гомиле *дубок* глас (135). Скиде пушку с клина... а *дугачак* нож задјену за појас (145). Од свега... имаћа остаде ми још... *добар*, *деб'о* прасац (181). Испред Накомичића кућа... лизну *широк* и *висок* пламен запаљене сламе и чу се *снажан*, *протегнут* узвик (252).

Лаз: На једном прозору белео се *спушten* роло (51). Око главе је имала *црн*, *свилен* шал (56). На откосу више ње стоји *млад* човјек (149). Мићо донио из вароши *шарен нов* ковчег (132). Насред кухиње... стоји *млад*, *здрав*, *снажан* човјек, у шајкачи, с ферменом (167). Онда уђе *стар* човјек и унесе чинију с јелом (129).

Лал: Једном се код нас појави *чудан* човјек: жандармска блуза, на ногама опанци, а на глави црногорска капа (24). *Непознат* човјек с пушком стајаше иза пласта и дрекну (59). Напријед иде *огроман* грмељ с торбетином (66). Најгрлатији је *плећат* човек мојих година (93). *Крупан* младић у... кабаници... сједи... и брани се... Помаже му *плав*... *љепушкаст* ђак (93). Иде тако *чудан* дјечак, с трубом... и лута (96).

Наз: Сусрет с четом партизана и *тужан* пролазак уз до темеља попаљена српска села... нећу овдје описати (12). Међутим [ми] донијеше сточић и *мален* саг (29). Почех падати у полудријем док ми се причињало да ми *голем топао* длан глади преко леђа (45). Волоћа... хитро саградио, доље над самом водом, *узак дрвен* пролаз (50). *Хладан* ме зној пробија (65). Пуче нам пред очима *величанствен* видик (55). Дигнуо се *црн* облак, застро је сунце (81).

Петр: За њиховим леђима пробијао се трчећи *висок* човек с пушком у... руци (35). С десна иза Пипе, искочи *рогат* јелен, и хтеде да прејури јаругу (37). Међу хајкачима настаде комешање... чу се *крупан*, *уздрхљив* глас (80). На... тргу лежао је један српски војник ... а поред њега стајао је, усправно, *огроман*, *жут* пас (92). Из једне од крајњих кућа... искочи *плав*

Digitized by Google

војник са црвеном капом (93). Створи се крај њега *висок* и *витак* женски лик (125). На њој је доста *очуван*, *чист*, *црн* капут са оковратником (128).

Ћос: *Ужасан* страх бризнуо по њој (126). Вукашин... видео... *блистав* жбун воде на витлу (133). Ушли су у воденицу... *празан* камен се окретао (136). *Гласан мумлав* смех сјурио се у галаму (194). *Лак* ветар се игра... јатаганима кукуруза (200). У очима му је *крвав* клобук (217).

Ћоп 1: На Окановој Буки данима је врио *шарен* и *бучан* устанички логор (26). Тамо му званично саопштише да му заиста долази *нов* комесар, муслиман Пирго (38). *Сув* и *хладан* вјетар неуморно брише преко голих брдељака (63). Угледа пред собом *црвен шмрцав* нос и подбуле очи (97). Пењу се споро уз *риједак запаштан* брезик (104). Између високих и правих јелових стабала, указа [се] *сумрачан простран* плот (133). Николетина одлучно разгрну грање и закорачи у *низак млад* кукуруз (149).
Ћоп 2: Угледао... искривљену рачуналъку и *нахерен* глобус на једном орману (39). Пред њим се пружао *једноличан* видик (62). Негдје око девет сати, дојури у варошицу *дугачак* луксузни ауто... пун усташа (113). Негдје у вароши зарешета... *необичан* и *стран* звук (121). У томе... сплету... грана налазио се *дубок* понор, познат свим чобанима (140).

Шим: Горе... над бедемима... некад, давно скочио *млад* момак, војник на стражи (81). Сјећао се... како се доскора... показао *млад* Турчин... бијаше баш као Салко! (103). Очу се *сизан* топот... коња (124) На њему се указа *млад* алкар, *блијед* и с већ спуштеним копљем (124). Трубља јекну тишином, па опет *силан* топот и зука накита и оружја. А *диван* бијелац простриже као мућа кроз силне редове (127). Преко доца... скакао помамно *млад*, *био* ждријебац, са високим турским седлом на леђима (160). Старинско одијело на њему: *црвен*, *велик* пешкир око главе, *сивкаст* кумпаран украшен чохом (162). Петрица... опази у куту *мален*, *низак* кревет (193).

С обзиром на велики број оваквих примера у свих писаца, можемо рећи да је краћи облик у овој позицији — нормалан, употребљаван као по правилу и да — кад је у питању номинатив и акузатив неживих бића — у употреби краће форме међу писцима нема разлике.

Digitized by Google

169. Као што смо, међутим, у ранијим категоријама указали на могућност појаве и краћег облика увек када је тај облик изазван потребом одлепљивања од одређености у корист чисте квалификације, истицања особине, тако и овде можемо, само у обратном смислу, поменути да ће се дужи облик јавити онда када се он, у неку руку, помера са „квалификативног" терена и усмерава у правцу знака врсте, обележја специјалног квалитета и сл.; исп. примере типа:

РЈА: *Чисти златни* прам од коси на вјетрић је тих разпела (40).

Вук НПр: Украде оцу из потаје један *чудотворни* нож (152).

Кал: Дјечаци су одгризали... крух, одмјерали доконо *туђи* залогај (88). Ево — каже мајка... и даде им свакоме по један *сухи* комад (89). Јесењ се приближује. По који *сув* листак падне с гране (64). Ја ћу вам сад један зулум његов приповједити, — али *прави, истинити* зулум (112).

Ков: Иза црквице опазисмо *стари дрвени* дом на спрат (69) — односно у правцу — „дескрипције" јединке, „псеудојединке" (одређене „ситуацијом" и сл.) или именичке представе; исп. ниже наведене примере где очигледно латентни елементи „одређености" изазивају употребу дужег облика:

Ков: И мене људи ухвати *грчевити* дријем (35). Опет све... заокупи *густи* мрак (119). Ха, ха, ха! — удари [гиздава вила] у страшан *бијесни* розгот (139). Ја се сложим уз кревет на *голи* под (173).

Коч: *Лијепи* задрушки мир, ред и поредак владао је под криовом његова дома (45). Далеко видим: нашим несретним и чемерним отечеством обладаће *дебели, црни* мрак и мртва, ледена слобода (221).

Петр: Занемеше... Загледаше се у све тавнији, *влажни* полумрак безбројних стабала (31). После једнога часа Лена је била спремна. *Бледи* осмех јој није силазио с лица (131). Докторка је ишла... испред њега бранећи левим длаком *лелујави* пламен свеће (145).

Ћос: Љуби га свуда, своје дете, сина! А... кроз *благи* осмех, текле су јој мисли (119). Никола напуни снегом врела... уста да загаси жеђ. Огњиште у грудима. *Усијани* оцак душника (166).

Ћоп 1: Сасијече га *врели* рафал (92).

Шим: Турци су давно отишли... крајина се чинила мирна... као да почива након извршена јунаштва. Баш се тога љета навршило стотину година [како је]... њихова Госпа... у *силни*

Digitized by Google

турски табор послала срдобољу (88). Преочанин завезао надуго и видећи на лицима *свечани* занос од његове страринске, отегнуте пјесме (181)

— дакле у случајевима које смо већ раније као категоријске показали и констатовали.

170. Међутим, примере са употребом дужег облика, мада знатно ређе, налазимо и онда када се придевом исказује особина неодређено третираног појма, чак и када је уз њега неодређена заменица односно „један" (у функцији неодређене заменице). Забележили смо ове примере:

Вук НПр: Међу псима бијаше један *мајори* пас (16). Даде му један штап *двороги* (120). Био некакав *богоугодни* калуђер, бијеле главе и браде, који се вазда Богу мољаше (122). Ујутро [ћеш] наћи под својом узглавницом... један фацулет *црљени* (154). То зачује на далеко један *богати* чоек, па крене из далеке земље (206).

РЈА: Ја имам још један *добри* срок (С. Љубиша, прип. 193).

Анд: Најближи су могли чути... један други *необични* звук; али то није био ни јаук ни вапај (49).

Кал: Неки *нови* догађај очекује га (95).

Ков: Читав дан ме је преметао некакав *стари* одвјетник (35). Фуј! Која ли брука... — успламти неки *свјежи* алегат (38). Увијек [је] сањарио и заносио се у неки нама *непознати* свијет (51). Грозна лудорија! — протегнуо се неки *лијени* дугоња (53). Неки *непознати* господин, висока стаса... утиснуо [ми] у руке два... сребрњака (63). Очутих неки *нови, неописиви* живот у себи (159). Неки *дугачки* делија који заправо већ није патрио међу дјецу, криљаше и махаше рукама (167).

Лаз: Што рекао неки *стари* поп Станко: кога сам крстио није се потурчио (127).

Лал: Један *бљештави* реп ледника сурвао се... у језеро (56).

Наз: Уплете се у разговор неки... *бркати* партизан и рече (53).

Петр: Један *плави, црвенообрази* голијат... кврцну папагаја прстом у кљун (108).

Ћоп 1: [Назора] некад, у ова ратна времена спроводио и бранио некакав *бенасти* Николетина Бурсаћ (127).

Ћоп 2: — Бијежи! — прасну нечији *престрашени* глас (142).

Шим: Обје слике [је] нарисао... један *стари* калуђер који је имао особити дар да црта зграде (38). Ударци вјетра слили... све те

Digitized by Google

гласове у један *силни* и *нејрекидни* шум (83). Уз некакав *сшари* пањ, с ногама као змије, лежао је Рашица (134). Некакав *велики сшари* гавран пролети више тога скупа и два пута загракта (146).

171. И поред тога што је употреба дужег облика овде и мање фреквентна и, у неку руку, неочекивана (нарочито уз неодређене заменице) — дужи облик се у овим ситуацијама свакако јавља као резултат ангажованости, пробраности једнаке, тј. — њене објективне одређености, односно као резултат спецификационог третмана особине. Говорно се лице, употребивши дужи облик, свесно или несвесно ослања на ту објективну одређеност иако се тиме јединка не извлачи из њене анонимности, не открива њен идентитет и сл. Дужи облик је овде у ствари веома близак или једнак било са случајевима „псеудоидентификације" или, евентуално, и спецификације (исп. о томе раније).

Ова се разлика лепо опажа у примерима:

Брате сад ће доћи *љушиш* змај огњевити (Вук НПр 36). Отрчи [Пепељуга]... онамо кад тамо... стоји *великачки* сандук *оштворен* (И, 160). То бијаше гроб један *нов*, *чисш* (РЈА, Н. Нељешковић 1, 145). Сад... му [детету] остави *оштворен* пупак (Кал 47). Иде *мршав* командир и *мршвог* борца води (Ћоп 1, 165). Око врата је носио *објешен* дурбин (Лал 75). *Узбуђен* свет у касаби посматрао је *огромни* пламен (Анд 98). Ту се зачује *крушан* мушкарачки глас (Ков 48). Допузи да прими... машћу *намазан* хлеб (Петр 137) итд. —

где краћи облици, насупрот дужима, имају известан предикатизован (предикатско-адвербијално-апозитивни) карактер док, дужи облици придев пребацују на терен „правог атрибута", тј. оног који не исказује само особину већ и везу особине са датом (извесном) јединком; отуда и оба облика у истог писца у истом примеру као код Вука: „Доћи ће *љушиш* змај *огњевиши*"; Ћопића: „Иде *мршав* командир и *мршвог* борца води"; Андрића: „*Узбуђен* свет у касаби посматрао је *огромни* пламен" и др.[174]

[74] С обзиром на то да и апозитив и краћи облик у крајњој линији врше предикатоидну квалификацију, њихова диференцијална разлика се често губи, чак понегде изједначава. Ово ствара могућност поспозитивне употребе краћег облика атрибута, односно инверзног положаја апозитива, тако да их је понекад веома тешко разликовати; исп. примере типа: Изиђе из гроба један чоек *средовијечан*, но громорадна

Digitized by Google

172. У овом смислу, мислимо, да се могу разумети и случајеви употребе дужег облика у примерима без неодређене заменице (иако се она лако може подразумевати) као што су:

РЈА: То је био нашехь старехь обичај *добри* (Mon. serb. 237).

Држ: Ер су *нови* пат учинили, да се сину Мару за онда не сподестава (243).

Вук НПр: Један пут дуне *јаки* ветар те однесе галију (52). Ту ћеш наћи... тророги кам... Кад се чоек пробуди... трком пут онога мјеста... и кад угледа они бор и под њим кам *сузовити* и *тророги*... уложи копати (124).

Анд: Тосун-ефендија... је... умотан у *широки црни* минтан (62). Зачује тежак, дубок и *пригушени* глас (117).

Кал: Гледао је руке којима је Шиме пратио *лагани* говор (61).

Ков: Што си се тако намундурио... — рече сусјед оцу који је сио на *зелени* бријег (44). Туј се сваким кораком ствара *нови* видик (94). Уведе нас у своју собу... *Дугачки, четророугласти, непокривени* старински стол протеже се (95). Комординар... извади дугачак већ *крезави* чешаљ (96). Некога предвечерја бијаху опремљена великашка кола за *далеки* пут (118). — Стани хуљо! — загрми *подмукли* мушки глас (146). Кумординар поспреми *дугачки* дружински стол по ком бејаху разбацане моје... књиге (154). Птице су веселим пјевом поздрављале *бијели* дан (187). *Тихи* сумрак спушташе се у двор Меценов (197).

Коч: Освануо је *лијепи, насмијани* Ђурђев-данак (41). *Тихи* је вјетрић пиркао и мрсио [му]... косе (47). Туба уморно превали главу на *тврди* покривач (50). Међу људима се осјети неки немир, *тихи* и једва *чујни* шапат (135). Онда се... упути... Осману на каву. Узе мали и *витки* штапић из ћошка (146). Продера се Тешан [касапин] колико га грло носи, па удари нож у *масни* и *прљави* сто (147). Продера се Тешан из свег грла и објеси *масни* бут о зарђалу... куку (148). То вам је

стаса (Вук НПр 122—123). — Био чоек *неожењен* па га нудили девојком (И. 194). — Доведох к теби сина... у коме је дух *нијем* (НЗ 103) — насупрот: Човјек *добар* и *праведан*... чекаше (НЗ 205) (што је нарочито карактеристично за црквене односно старе текстове); атрибутски (по месту) употребљен придев, рекли бисмо, инклинира апозитиву: Мучаху [се] веслајући јер им бијаше *противан* вјетар (НЗ 95).— Око врата је носио *објешен* дурбин на једном каишу (Лал 75). — Ено *жива* кнеза (Коч 134) и сл., мада се често разлика међу њима, као што рекосмо, губи и не осећа: Нашли су заиста поломљене скеле и *разваљен* зид, али ни трага од кривца (Анд 37). — Бијаше један човјек *богат* који имаше пристава (НЗ 180) итд.

Digitized by Google

неуморни и *вриједни* посјетилац наше читаонице (151). Поносито јахао... Реља, обучен у *модри* копоран (243).

Лал: Пси се смирише... и ријетко неки од њих одговори на *неӣрекидни* урлик из Међе (64). *Сӣрми* засјек обале црвени се над вировима (73). *Закаснели* одјек, мрачан, пође по шуми (126). Уз *уски дуги* пропланак један танак поточић изведе нас (126). Направио... неке висеће јазове из којих кроз *ӣробушени* жљеб капљице... звоне падајући на подметнут лимени листић (147—148). Ухватили су шпијуна... Обучен је у *лаки* мантил и носи *ӣеӣељасӣи* шешир (182).

Петр: Далеко негде изумире *силни* лавеж (36). Зускине халапљиве... усне... упрте... у *румени сложени ӣечени* бут (42). Човек... обриса ознојено чело које се делило напола, на *бели* и на *црни* део као лице (35). Осети *ӣешки* притисак у души, па се пробуди (59). Меца је плакао целу ноћ кад су га одвојили у меко *ӣосӣављени* кавез (86). Из... сукњице, излазио је *ӣануцки*, још *ӣлиӣки* стас (62—63). Почеше да се дижу димови уз *закаснели* тресак (93). Дрекну *високи* Немац подносећи *мајушни* фар Вулету право под нос (112).

Ћоп 1: Николетина извади из џепа *велики* нож коричњак (59). Ћоп 2: Дотад *невиђени* свијет дубоке планине водио је дјечакове очи час на једну, час на другу страну (22). *Учесӣани* и *ӣродорни* јаук аутомобилске сирене најави долазак натпоручника Капетановића (120).

Ћос: Човек носи плехану пећ и *велики* дењак ствари (61).

Шим: Носи фес и има *велики* дућан код цркве (93). Опазио на њему *црвени* и *модри* траг камџије (116). Загрли га квасећи... сузама на његовим прсима златом *везани* „крожет“ (138).

На основу овога, као и увида у целокупан материјал којим располажемо, можемо констатовати: номинатив и њему једнак акузатив у језику писаца употребљавају се у овим ситуацијама претежно у краћем облику придева, али се упоредо са њим у мањој мери, истина (бар у нашој грађи) употребљава и дужи облик и то — у свих писаца (и источних и западних и централних) као и у изворима језика ранијих епоха нашег језика.

Зависни ӣадежи

173. Зависни падежи (генитив и акузатив живих бића, датив и локатив), међутим, показују другачије односе, наравно, пре свега из-

Digitized by Google

међу писаца са западног и централног подручја, с једне стране, и писаца са источне наше територије, с друге стране. Ова разлика је позната: док писци са источног дела наше територије, начелно бар, не употребљавају у зависним падежима краће облике (што, међутим, не значи да их у њих уопште нема) дотле писци са западне и централне територије краће облике — употребљавају. Грађа, међутим, показује да је и у тих писаца у зависним падежима веома раширен дужи облик, толико чак да се може говорити и о извесној уједначености у употребе облика придева.

174. Највећи број примера **придева** у зависним падежима обухвата генитив, коме се, количински, **веома** приближава — локатив, а следе у знатно мањем броју акузатив живих бића и датив. То важи како за краћи тако и за дужи облик. Односи међу самим писцима дају следећу слику:

Генитив: У целини — нешто је већи број примера са краћим обликом, а у писаца је овако: код Држића — само краћи облик; код Вука — бројна надмоћ дужег облика (свега 3—4 краћа облика према више од 20 дужих); код Андрића — готово само дужи облик; у Назора и Калеба обе су форме једнако заступљене; у Ковачића — изједначене са лаком превагом краћег облика; у Кочића — само дужи облик, а у Шимуновића и Ћопића — знатно бројнија краћа форма. У мањем броју краћи облици се налазе и у писаца са источног дела наше територије (Л. Лазаревић, В. Петровић, М. Лалића). Исп. примере:

Држ: Двигни га са *зла* пута (265). Ма блаженица наша... ослободи ме *велика* зла (287). Умиемо чинит ствари достојне... *лијепа* и *племенита* скупа (242).

Вук ИЕС: Турци послије *жестока* боја, освоје Ранитовачу (28). Сад се он нађе између *покварена* моста и небројени непријатеља (317).

НПр: Био један човек, па се прибије у некаква *богата* човека (50). Још је Фата од рода *богата* (245).

Анд: Све [је] боље... од *тешка* посла (33). Очи утопљене, вириле су из *празна* желуца (42). Просјак се тргне... од *погибељна* бића... не познајући му врст (94). На вратима *малена* дућана, стајао је трговац (100). Долац [се] смјестио... у... плоху... винограда, ишарану уским тракама *слабашна* зеленила истом *изникла* жита (118).

Ков: То је од *силна* напора и мозгања (76). Лакти му вирили из *отрцана* капута (94). Ето посве *непозната зарасла* човјека за

Digitized by Google

нама (99). Кисео и горак вољ *узнојена* одијела... напунило... собу (113). Пас доплазио... за њим лижући му... сељачке гаће од *конопљена* платна (137). Од *гола* страха и препасти радују се да свиће дан (145). Скочи иза *широка* пања крај пута (149). Угледам да смо на дну *дубока* понора (187). Одмиче таваницу... а онда у њу прољева из *црна* лончића (194). Морам... прегнути на дело *пошћена* човека (50). Затегло му се ћурче преко широких леђа, од *дубока* даха (105). Изгубљени [су]... у пустињи *незнана* краја (63).

Наз: Ноге [ми] у леду од *трошна* пода (28). Видимо отвор *расветљена* тунела (51). Кољена ме од *дуга* јахања грдно бољела (74). Склоних се под крошњу *дебела* стабла (75). Гладан [сам] уморан од *предуга* јахања (78).

Петр: Мацко [се] некако дохватио *отворена* простора (29).

Ћоп 1: Вршке камених биљега... вирили из *густа* зеленила (32). Сјурише с *брисана* простора у плитку пошумљену увалу (35). [Бришу] очи крајичком *црна* рупца (64). Тешко [дише] од узбуђења и *преваљена* пута (67). Крај *проваљена* плота стајало је некакво дјевојче (70). Враћао га је из камењара и *густа* шипрага (152).

Ћоп 2: Због *радознала* свијета и гужве, ствара [се] обавезан застој (35). Милош... се окрену испод *обасјана бљештава* крова (64). Удисао [је] оштар мирис *одвугла* невена (79). — Види баш ме стјера у крај — тужно помисли он мрвећи прхли вршак *струла* и *просушена* проштаца (84). Почепркао је по... цеповима *танка* капутића (100). Сваки тренутак *протекла* времена значи чисти губитак (105). Крсто се... сложи поред *потамњела* дирека (118). Тамо је, преко *нова* покривача, лежао црквени барјак (23). Сељаци нагоше да бјеже посрћући преко *неравна* камењара (142). Служио [је] ... све док га нијесу, из *непознатa* разлога, отјерали (25). Послије *дуга* пута... синуо Лисичјак (24). Испод *подерана* рукава указа се... масница (18). Вечерњи позив... послије неколико дана *неодређена*, *мучна* и *најета* затишја, учинио се хоци нарочито важан (85). Дјечак је... с мржњом гледао... крајичак *бијела* зида своје негдашње школе, која је провиривала иза *ниска* баира (50). „Вучић“ се спусти с кревета... довуче се до *ниска* прозорчића (48). Послије *кратка* разговора са женом и зетом, Саво Љусина... крене у село (109). Једном,... послије *кратка* и *обилна*

Digitized by Google

пљуска, у село... упадоше усташе (102). У... сјени тек *садјевена* пласта сијена, сједи... дјечачина (93).

Шим: На том сивом камењу није било ни маховине... осим некаква *жућкаста* лишаја (19). Од *ћуста* страха није могао ни главе подићи (31). Приказа [се] слика *страшна* боја (40). Селима се ширио... мирис *згњечена* грожђа (66). Ја сам нашао службу у *добра* господара (75). Усташца затрепташе од *радосна* смијешка (85). Шаренили се од *тамнозелена, жута* и *руменкаста* лишћа (104). Слијегало [се] с обију страна *широка* пута, на једној страни вароша (119). Очу се силан топот *брза* коња (124). С једне и друге стране тому великом путу измјењивале се стара и млада шума доцима пуним *густа* и већ *зрела* житног класја (159). Питао Бошко стрепећи од *радосна* немира (192). Извио [би се] трачак *плавкаста* дима (197).

Примери дужег облика генитива:

Вук ИЕС: Послије *страшнога* боја... надвладају Турци (23). Послије *жестокога* боја... обладају (58). После *дугога* и *страшнога* боја увате Турци Кочу жива (114). Срби, после *страшнога* боја и пропасти, опет купе [се] (154). После *дугога* тамо испитивања... отпусти ји Милош обојицу (187). Послије *различнога* таковога препирања рекне митрополит (218). После... *дугога* боловања остао мало погурен (248). После *дугога*... лечења остане сакат (298). Он после *кратког* боја... измакне се (305). После *жестокога* боја отму по села (310). После *здравога* боја, тако ји све претера (219). После *дугога* промишљавања... договоре се (9).

НПр: Онако трудан сједне испод једног *високог* дрвета (126). Нанесе га једно вече пут пред кућу једнога *богатог* чоека (206). Синовац изиђе на поље па узме мјешину од *закланога* брава (212). После *дугога* ценкања погоде се (213).

НЗ: Приступи к њему жена са скленицом мира *многоцјенога* (68). Каза им причу... у једнога *богатог* човјека роди њива (169).

Анд: Простор је испуњен... задахом *мокрог* одела (31). Везано тело задрхта од *кратког* и *нејримећног* убода ножем (48). Споро... је продирало... сазнање о ономе што се ту... у току *кратког* новембарског дана десило (53). Запали свећицу са *савијеног воштаног* свица (58). У наступу *неочекиваног* одушевљења... он се није више смиривао (59). Беле косе... провирују испод

Digitized by Google

необично *плитког* феса (84). Ноћи су тада биле пуне *опрезног* и *страсног* шапутања (88). Жене су... плакале од *неразумљивог* гануħа (88). Најживље... шале плету се око једног *ониског* и *снажног младог* човека (103).

Кал: Пријеђе двоје дјеце опрезно преко *урушеног* зида (41). Јерка... остала је, из *непознатог* разлога, уза њ (80). Он је тога дана изишао из *старог олињалог* хаљетка (81). Послије *мучног* одвајања... даде се на посао (86).

Ков: Извади некакву шкатуљу из *дугачког* капута (35). Исправи га иронично сипутљив гласић неког *племенитог* дебељка (53). Тај... рођак... бијаше... магистрало у некога јако *високога* господина, кога је наш рођак вазда називао „илустришимуш" (56). Отац извуче *печенога* пурана... из торбе (92). Сједнемо око... *округлога* столића при зиду (102). Рука њезина... воња... љутином неког *тешког* мириса (121). Женура оде до некаква *дугачког*, *отрцаног* и *нечистог* стола (171).

Коч: Узјаше *помамног* кулаша, а објеси кубурлуке (45). Стручак *мирисавог* босиока провирује испод фесића (47). Извади из једног *дрвеног* заструшчића пушчано зрно (49). Послије *дугог полусањивог*, *дрхтавог* трзања превари га сан (86). Испод *тврдог*, *сламног* поглавача мирише суво босиље... а под њом се шири мирис *загријаног* планинског сијена (122). Од *силног* узбуђења, немоћно спусти главу (122). И једног *кобног* дана... ненадано се дигоше... вјетрови (243).

Наз: Прође мјесец дана *нестрпљивог* чекања (12). Било је то кад сам — послије *дугог* и готово *непрестаног*, понајвише *ноћног*, јахања и ходања... наједном клонуо (64).

Ћоп 1: Осјетио се... дах једног... *суровог* живота (13). Лецну [се] од нечијег *тихог* узвика (58). За вријеме *кратког* предаха, пригушено виче помоћнику (68). После *кратког* договора патрола их потјера (96). Једна чемерна бака... враћала се једног *раног магловитог* јутра у своју колибу (165). Чудно створење уздисало је с *узвишеног* подијума (41). Дрхтећи... промоли главу испод *танког* покривача (47). Дјечак... клечећи иза *хладног* стакла... зарицао се (49). Тодор од *оштрог* бола узе да гризе усне (49). Од *снажног* шамара дјечак одлете у ћошак (115). Нити је шта чуо осим *непрестаног* зујања (125).

Шим: Мало даље у валовима *плавога* дима лежала... она два дјечака (72). Зачу се у тишини прасак... сред *пустога* поља

Digitized by Google

и Мртвога језера (79). Прси му [младом војнику] се угодно надимале под ударцима *свјежег* вјетра (82). Кроз њихове се... успомене провлачили траци неког *новог* свјетла (84). Укочиле [се] хрпе ниских врба и *високог* јаблања (89). Опази... покрај некаква *старога* гроба, цуру (105). Од *силнога* весеља говорио свакакве чудне ријечи (117). Погледа на десну страну *великог* пута у жути долац *тешког* пшеничног класја (159).

За *датив* је тешко нешто одређеније рећи, јер је примера исувише мало. Забележили смо само ове:

Краћи облик:

Онестије *добру* човјеку говори (Држ 248). Триеба је бит... угодит *злу* бремену (И. 272). Ми се *добру* бремену одавамо (И. 257). Он [се] *добру* бремену дава (И. 278). Открије то *младу* момчету, родом из Ниша (Вук ИЕС 190). Она се пода *разблудну* и *раскошну* животу (Ков 125). Корачи брзо к *високу кошчату* момку (Шим 169).

Дужи облик:

Викаху на њега говорећи да *грешноме* човјеку дође у кућу (Вук НЗ 188). Вребају... тренутак... или се надају неком *лудом* и *срећном* случају (Анд 107). Поставио је то питање неком *невидљивом* саговорнику (Ћоп 2, 88).

Ни *акузатив живих бића* у примерима овога типа није обилније евидентан, бар у грађи коју смо ексцерпирали; налазимо га само у неколико писаца и по неколико примера. Ако би се само на основу њих могло судити, рекло би се да је краћи облик обичнији (чешћи) код: Држића (нема забележеног дужег облика) и старијих писаца, Вука (сам један пример дужег облика), Ковачића (само један, несигуран пример дужег облика), Назора (нема ни једног дужег облика) и Шимуновића, док је код Ћопића више дужих облика (4:1) а код Андрића има само два, а ни један краћи. Сем тога — има један забележен пример краћег облика и код В. Петровића. Ипак, најосетнија се разлика опажа углавном само код Вука (обично у народним приповеткама). Исп. примере краћег облика акузатива:

Држ: На *добра* ти се смо човјека намјерили (253).

РЈА: Посла му једнога *добра* ликара (М. А. Рељковић сабр. 5).

Вук ИЕС: [Да] Кара-Ђорђу... *лепа кулатаста* ата (51). Свака нахија избере *поштена* и *паметна* човјека... да суде (62).

Digitized by Google

НЗ: Доведоше к њему човјека *нијема* и *бијесна* (10).
НПр: Ала имаш *брза* коња! Где га доби? (27). Натегне пушку те се обрадује где је убио *златоруна* овна (82). Трећега ћеш [човека] срести а он носи *жива* голуба, и за голуба подај штогод заиште (86). Угледа три коња, једнога *црљена* као крв, другога *црна* као угаљ, а трећега *жута* као чафран (122). Угледа *крилата* коња и на њему *крилата* чоека златнијех коса (192). Цар... на коња *гола* узјаше (193). Још су *добра* роба заробили (РЈА НП Вук 2, 607). Јеси *добра* роба заробио (И. 3, 267).

Ков: Опази учитељ... *подријемана* пурана (49). Не служи *побожна* и *добра* господара (107). Сада... служим *побожна* господара (111).

Наз: Изненада сретнемо на путићу *залутала црна* козлића (41).

Петр: Приметише... *поднадула* коња, беле муниционе сандуке (92).

Ћоп 1: Николетина... размахну руком на *модра* лептира (49).

Шим: Св. Михаила са... копљем... притисну *страшна* и *гадна* ђаволину (29).

Примери дужег облика акузатива:

Вук ИЕС: Милош и Молер добију на врат *новога* противника и трећега ортака (169).

Анд: Позвао је старешину сејмена, једног... *бледог* и *нездравог* човека (35).

Ков: К тому си живо предочих некога *сусједнога* свећеника који бијаше надалеко познат као најбољи проповиједник (62).

Ћоп 1: Пронашао је [за] свог заштитника, једног *престарјелог* катихету (76). Николетина... је првом приликом... јуришао на... *преосталог* коња у јединици (153). Љутио [се] на некаквог... *невидљивог* саговорника (165).
Ћоп 2: У... дубини неба сагледа *неуморног* певача [шеву] (13).

Иако овај број примера не даје основа за сигурније закључке, већ је и сама употреба дужег облика интересантна, јер је то, изгледа (као уосталом и у осталим падежима) новија, српскохрватска појава, утолико евидентнија уколико је извор млађи, ближи савременом стању нашег језика.

Локатив, као год и генитив, обилује примерима. У целини узевши, већи је број примера са дужим обликом. Код писаца стање је следеће: у Држића — по један краћи и дужи облик, у Вука и Ћопића — лака превага дужег облика, у Ковачића, Андрића и Кочића — само су дужи

Digitized by Google

облици, у Калеба више је дужих, а у Назора и Шимуновића — више краћих облика.

Исп. примере краћег облика локатива:

Држ: Бокчило... ми смо на *добру* скоку (339).

РЈА: Постави у *чисту* лонцу (З. Орфелин 386).

Вук ИЕС: Он на *добру* коњу утече (145). Који је крив, што сам вас ја по... *рђаву* времену од ваших кућа затрудио (189). Шта је он... с толико... солдата у *равну* пољу могао учинити (233).

Кал: У *нечисту* рупцу завезано нешто пуре (86). [Пура] се жути на *нечисту* рупцу (92). Живе у *слабу* кокошињаку (101). Просјак... се нашао на *необичну* тлу (110).

Наз: Прођосмо Купу у *малену трошну* чамцу (12). Сједи на *голу* камену (31). На *широку* зренику [је] полукруг високих планина (55). На домаку села, на *стрму* путељку, коњ ми посрну (55). Преспавао сам у *тијесну прљаву* стану (74). Говорио ми је о лијепој шуми, о *удобну* шатору на високој планини (80). Мени је ка да... све до Дурмитора нисам десетак дана јахао на *уморну* парипу и којешта доживио (80).

Ћоп 1: Легија је прелазила у напад по *голу* сјенокосу далеко испред гробља (34). У *тијесну разграђену* дворишту, пред посрнулом кућом Николетина опраштa се од матере (62). Он злоћудо цвили у *огољелу* воћару (63). Брундао је Николетина... мјерећи мноштво трагова у *влажну* снијегу (133). Та... срећа задесила и Бурсаћеву јединицу у *питому* крају поред потока (142).

Ћоп 2: Кућа... Обрада Бокана била је на *склоништу* мјесту (9). [Стабла] се... губила у *непрегледну* мору грана (22). Превртао се на *уваљану* лежају (25). Дизао своје гломазно тијело из ћошка удну дугачка стола, постављена у *хладовиту* шљивику (60). Живјели у... *притајену* страху (61). Сноп сунчане свјетлости... је укосо падао по *уваљану* лежају преко пута (64). Отприје неколико дана, на *видну* мјесту, стално лежао број „Хрватске крајине" (72). Сузе му стадоше капати... губећи се у *окресану* лишћу (95). Све је то видио ... давно, у *непријатну* сну (96). Цокуле застругаше по *утабану* дворишту (123). Хоћа се обрео у *непознатом* крају (86). Окрене се према *уском* шумском путељку (98).

Шим: Сунце је стало негде на *неодређену* мјесту (19). Црква [је] била на *високу двокраку* брежуљку (26). Клисуре заробиле малу варош Чардаке на *стрму* обронку (59). Збијени Чардаци у *непомичну усјану* зраку (59). Мало даље, у *брежуљкасту* пољу,

Digitized by Google

весело текли бистри Глибушини притоци, па у *влажну* и *топлу* зраку шумио бујан живот крепка рашћа (59). Пјевао је... а глас му се губио на *отворену* пољу (93). Затим [су наступали] алкари... у *добру* реду (122). Затим је ишао алај-чауш у *црну* баршуну *извезену* сребром (122). То је тркао други алкар, велики и црн, на *малену* *рђу* коњу, али *брзу* као стријела (125). Стари Вукеља... сједио на *ниску* камену (144). На *мршаву*, *црну* коњу указа се... коњаник (156). Затече ујца у *озбиљну* говору (187).

Примери са дужим обликом локатива:

Држ: Ма свитло своје лице на *билому* прозору на сваки час каже (240).

Вук ИЕС: У *дугом* испитивању ода Мијаило... друга (190).

НПр: По *дугоме* путовању наиђу на један чардак (9). На *дугачком* ражњу печено јагње (200). А по *дугом* времену дође господар (65). Изишавши... стаде на мјесту *равном* (145).

Анд: Сејмени пронашли у једном *удаљеном* селу двоје близнади (10). Гуши [се] у *затвореном* простору (41). Шејтан! Чудна реч казана... у овако *необичном* положају (44). Сви су стали на једном *узвишеном оцедитом* месту (46). Плевљак сјаха... изгуби [се] на *стрмом*, *раскаљаном* путу (47). У *опрезном* сашаптавању... сакупили... знатну своту (56). По неком *белом* сјају... види се да се сунце негде бори са маглама (59). По *блештавом* и *топлом* априлском дану обишли су грађевину (62). Он [се] из оног свечаног расположења у *хладовитом* потоку нашао (95).

Кал: Пролази тако вријеме у... *једноличном* куцкању... у *сненом* гледању (41). Дошла је с пута... у *новом* *сукненом* руху (63). Присјети се: замахне ножем у *великом* луку опрезно (68). Тада се дивно осјећао у *новом* крају (72). [Лик] Богородице... се губио у *богатом* оквиру, међу златним даровима (81). Чобаница у *отрцаном* садаку гледа за њим (91). Он се заљуља на *нагњилом* листопаду (94). Живе у... *преуском* простору (104). Прошао је Маркан јашући... на *мршавом* *неосамареном* магарцу (120).

Ков: Наша колибица... не налази се у селу него на *високом* *самотном* брежуљку (38). Стао је тулити... о *рашчињеном* желуцу некога вегетаријанца (38). А дјеца пофркала у добок снијег... Али стадоше ужасно дрећати у *дубоком* снијегу (42). На *дугачком* ужету водио кравицу (43). Чепркао читав чопор раца и гусака по *дубоком* и *црном* блату (43). Био је од пете до главе

Digitized by Google

у *бијелом, фином* свечаном руху (44). Ја у *дубоком* снијегу мокар као миш (45). Пред нас ступи господин, у *дугачком истрошеном* капуту (48). *У двокрилом, климавом* кућерку биће им тијесно (59). У *великом,* зеленим бусеном прераслом дворишту угледасмо жупника у *дугачком црном* капуту (69). На *клиском* поду помакне ми се нога (77). Претсједника... тетурасмо на *великом* наслоњачу (87). Носи нешто у *бијелом* замоту (90). Сваки дан почимаш... на *познатом* попришту (91). Опазио сам све нас у *силном* огледалу (100). У *тихом* и *присталом* сељачком дому цвала и бујала дивота сељачке љепоте. (125). Нађох се у *сјајном* стану са својим оцем (162). Ми се нађосмо у *подземном* храму (189).

Коч: Мали мравак... мили по *сувом* прутићу (41). [Куће] се у *полукружном, непрекидном* низу протежу испод планине (86).

Наз: Ми га нађосмо у *јадном* стању (18). Слапови потока весело жуборе у *тихом сунчаном* дану (43). Стиснути смо у *уском* простору (49). У те дане био у прилично *јадном* стању (77).

Ћоп 1: У *натуљеном* разреду сеоске школе, Николетина је... слушао декламације (110). [Чета] је окренула у *непознатом*[175] правцу (132—133).

Ћоп 2: Старац [седи]... на *хладном углачаном* камену (7). [Гомила] је... ишла у *танком* облачку сиве прашине (16). Тај се сан остварује у нешто *измењеном* облику (51). Све се то изражавало у некаквом *неразвијеном* и *недовршеном* облику (56) У *хладном* грчу стезао у џепу откочен револвер (59). Некакав мрзли талас... зачас заледи сва лица у *нијемом* запрепашћењу (68). Јурио [је]... сав се губећи у *задуваном* старачком каскању (88). Све га је теже било разликовати у *сивом* каменјару (86). [Сјећају] се оног страшног предвечерја негдје на *раскаљаном* друму (89). Лежи у једном вјешто *удешеном* скровишту (97). Благоје... послије дужег сједења на *хладном* тавану... силазио (98). Минуше тако два-три дана у *тешком* послу око сјетве (101). Види себе... у *мрском* огледалу (111). Потрча... стазом која се губила у *бујном* кукурузу (134). Он је, сав у једном *најетом* грчу (141). Састанак... био... заказан на једном *заравњеном* платоу... (145).

Шим: Зраци сунца [обасјавали] нежни струк Бојин... у *бијелом* садачићу (46). Косе им вијориле на *силном* вјетру (86). У *великом*

[175] Иако је овде предлог „у", овај случај може да се схвати и као падеж правца, тј. датив.

Digitized by Google

весељу грли мајку (118). Стабла су се у *йустом* пољу увијала (134). То бијаше Јурица Орлић у *новом*... одијелу (169). Праћаше погледом њезин... струк у *бијелом* садачићу (175). Угаси се на *разливеном* воску (194).

175. Да поменемо и овде већ констатовани податак — да се и зависни падежи придева употребљених у адвербијално-апозитивној функцији радо јављају у дужем облику. Ортодоксији су у том погледу Вук и Шимуновић, који дужи облик у овим приликама нерадо употребљавају. Исп. примере за оба облика:

Вук ИЕС: Човека ... везали *жива* око ражња (142).

НЗ: Да видите човјека у меке хаљине *обучена* (25). Угледа ондје човјека *необучена* у свадбено рухо (56). Што сте... изишли да видите? Човјека у меке хаљине *обучена* (150).

Анд: [Лежао је] велики везир, раскопчане антерије... и далеко *одбаченог* каука (73).

Ков: Налази се у селу на високом самотном брежуљку, *обраслу* на источној страни шумом (38). У... зеленим бусеном *йрераслом* дворишту угледасмо жупника (69). Испуза нам у сусрет погњурени старчић, просједе браде која се скончавала у силном малне преко уста *завинутом* носу (97).

Коч: Ено *жива* кнеза (134).

Ћоп 2: Испунило га... и страхом од... проклетог метала, *йремазаног* сивомаслинастом бојом (121).

Шим: „Алка" виси на конопчићу високо *расйегнуйу* (111). Чинило [му се] да је на неком новом свијету никад *невиђену* (122). Затим је ишао алај-чауш у црну баршуну *извезену* сребром (122). Салко је... у одијелу *украшену* сребрним токама (140).

КВАЛИФИКАЦИЈА НЕАНГАЖОВАНЕ, НЕПРОБРАНЕ ЈЕДИНКЕ (Чиста квалификација)

176. Прелазећи на примере типа показаних под „в" и „г", а имајући у виду оно што смо поменули говорећи о плану и збиру (исп. чл. 43—51 и 56) ми, у ствари, обухватамо оне ситуације у којима је јединка у правом смислу, потпуно и апсолутно — *неодређена*. За разлику од ангажоване, пробране јединке, која се у погледу одређености одликовала извесном двовалентношћу (објективно — одређена, субјективно — неодређена), неангажована, непробрана јединка се, начелно, одли-

Digitized by Google

које прекидом везе са том одређеношћу; јер чим смисао саопштења не имплицира нешто што је у стварности или бар у свести извесно, на датом месту и времену егзистентно, јединачно остварено — не може се ни знати ни одредити које би могло бити, које ће бити, доћи у обзир и сл. Смисао саопштења може отуда да се односи: а) на једну а у исто време на сваку, било коју јединку која се исказаном придевском особином одликује (исп. „Кад *човјека мила* јој ухвати, тада се до ситости ужије своје [страсти]“ (Ков 116)) — или б) на све јединке датих особина (исп. „*Матор* се *коњ* не учи играти“ (НПосл 214)) — или се в) на јединку и не односи, већ на појам као такав (исп. „Себичан си као *гладан курјак*“ (Ђос 108) и сл.).

Тиме што избор није извршен — уз овако третирану именицу евентуално употребљена заменица „неки“, „један“ и сл. не би имала значење „један од“ (као у „ангажоване“ јединке, јер овде и није битна појединачна опредељеност), већ — *било који*, *ма који*, *који буде*, односно *сваки*, *такав уопште* појам и сл.

Номинатив — акузатив

177. Оваква потпуна неодређеност јединке свакако је елеменат који условљава доминантну употребу краћег облика, знатно доследнију него у примерима претходног типа — како у номинативу — акузативу, тако и у осталим, зависним падежима — у писаца који те облике још употребљавају[176], мада то не значи да се у извесним ситуацијама неће јавити (моћи јавити) и дужи облик. Када се тај облик јавља, када је он могућ, а када није — принципијелно је питање и ми ћемо о томе поговорити пошто најпре покажемо стање и примере у писаца.[177]

Уопште узев, читава грађа показује релативно оскудан број примера дужег облика за разлику од краћем који је веома уходан. Ово важи пре свега за *номинатив — акузатив* ствари, и то у језику свих писаца и извора:

Пов: Да ѕчини како добрь чловѣкь (3).

Држ: Реци му, да ми пошаље један *врућ* марцапан (261). Дукат дјевојци *частан* дар (278). *Умјетелан* човек свему врха доходи

[176] Старословенски је такође врло конзеквентан у употреби краћег облика у овим случајевима (исп. Н.Т. ib).

[177] Ми опет помињемо да је примера за краћи облик у свих писаца толико да их није могуће све навести, те наводимо од сваког писца само по неколико. Ово нарочито важи за номинатив и њему једнак акузатив.

Digitized by Google

(328). *Добар* се морнар у фортуну познава (333). Марио као *ушкопљен* вук измиче (341). Ах смрти гдје си? На *велик* ти би ми препозит сад била (356).

РЈА: *Покварен* желудац сваке болести... навлачи (Ј. С. Рељковић 371). Када буде *чист* дан (Наруч. 28 б). *Зао* језик чак и мртве вади из гробнице (М. Радњић 428 б).

Вук ИЕС: Неготин... могао би... *добар* уредник, чувати (235). Онда се врло млад покалуђерио, и *млад* архимандрит постао (239). [Томић] је... био *добар* пјевач (278). Цијела је Раићева историја пуна грађе... само би требало *мудар* и *вјешт* мајстор, да од ње начини праву историју (350). Будући даје био *добар* ловац... водио га... у лов (358).

НПр: Рече [ковачу] да... од свега гвожђа *добар* буздован скује (3). Ја ћу се створити *леп* коњ (47). Нећеш [ме] видети док не подереш гвоздене опанке и не сатреш *гвозден* штап тражећи ме. Снаха добра као *добар* дан у години (104). Лисица рече: „Не отварај ни по што на *крупан* глас, већ на врло *танак* (225). НПосл: Магарац је магарац ако ће имати и *златан* покровац (13). Бољи је *добар* глас него *златан* пас (59). *Беспослен* Мујо фишеке савија (14). *Беспослен* поп јариће крштава (14). *Гладан* курјан усред села иде. (49). *Гладан* пас о комаћу сања (49). *Добар* глас далеко иде (71).

НЗ: Уска врата и *тијесан* пут... воде у живот (15). *Добар* човјек... износи добро; а *зао* човјек... износи зло (29). Знао си да сам ја *тврд* човјек (189).

Анд: Лепо је то... замишљати *тврд* и *скупоцен* мост преко реке (29). [Осуђеник на коцу] личио... на високо *уздигнут*, *тврд* и *непролазан* кип (355). Дрина [је] била пресвођена... дрвеним скелама које су личиле на *бесмислен* и *замршен* сплет борових греда и дасака (64). Свет се окупљао око натписа и гледао у њега, док се не би нашао какав софта или *млад* хафис који би... прочитао натпис (70). Ту су... отсецане... главе... тела... бацана... у Дрину, ако се нико не би јавио да... сахрани *обезглављен* леш (96). Легао... зевајући... као *престарео* торни пас (97).

Кал: Анте... настоји својем... лицу дати *строг*, *важан* изглед (48). Зна поп шта говори, као *учен* човик (50). Глас му је као да... одређује *важан* и надасве *користан* посао (86). А све би његово [имање] један *марљив* тежак могао обрадити (118).

Digitized by Google

Ков: Данас мећаши, сјутра *незнатан* пољски квар... или чији *обијесшан* дјечак... све би то распалило мога оца (39). Он је добар као *добар* дан (51). Код дјетињих спровода носи [се] *мален* лијес (62). *Гладан* и *жедан* човјек граби објема рукама (87). Јесам ли *добар* ученик или не (113). Гдје може да буде икоји *жив* човјек красан (117).

Коч: Дигао главу као *неслан* ован (67). Тешко ли је, брате кад *сшар* инсан плаче (96). О, добар је твој отац, к'о *добар* дан (74). Гдје нађе какву стругу или... *ойао* плот навуче грања па лијепо све загради (129). Мрсио је ... те ... могла му је и најсиромашнија станарица *лијеи* ручак или ужину спремити (129). Из Лике си... али не наведе на *шанак* лед (198).

Лаз: Ја сам према њој само *галанШан* господин (38). Сваки ма и *неозбиљан* корак у љубави био би корак у женидбу (37). Ваљало је почети ма какав *индиферентан* разговор (52). Од тебе се, оче... има и *маШор* човек чему научити (129). Кмет се окрену скупљеном народу: *Добар* кочијаш по доктора, а *добар* катана по владику (154). Сан се, као неки *шежак*, *мекан* и *равномеран* покривач, поче простирати по њему (200).

Лал: Капут [је] објешен — као да је под хаљином неки *чудан* скелет скривен (11). Са [ових извора] се може пити... вода кад се *широк* јовин лист стави на водену површину (16). То изгледа горе него... кад се *огроман* град, одједном запали (34). Не може да јој разоре бразду... треба ту *јак* раоник (60). Он... неста као... један *огроман* мјехур (173).

Наз: Да... нам је... проћи кроз ту... шуму! Саставио бих *нов* епос (28). Нафта у свјетиљци даје веома *слаб* пламен (34). Тече... као *шанак* млаз вина или воде из пипка на бачви (51). Поиијет ће ме... у село, дати *посебан* стан, партизанку да ми куха (65). Пореметише му стари... начин живљења не упутивши га на *нов* напреднији поредак (83).

Петр: Ништа [му] неће моћи надокнадити... ону сласт... када би [се] његова голубица... на један његов *крашак* жвиждук... узвитлала у висину (50). [Сад је] шума... као *најуштен* дом (67). Изнад шуме... стално кружи по неколико орлова, удвоје и по који *усамљен* ловац (65). Она је лепотом... чинила *дубок* утисак на мушкарце (66). Кад би само хтео, научио би он њега [пса] да апортира *бачен* камен (95). Доктор... би по струци требало да буде *онШар* психолог (146).

Digitized by Google

Ћос: Ја нисам човек... ја сам *угашен* угарак (66). Ух што си неки *грдан* алапљивко (80). [Зар] би *паметан* човек и *поштен* отац због странке и политике онако поступио са сином (107). Он ми се наругао као што ми се ниједан *жив* човјек није наругао (155). Свима *врео* катран у грло треба сипати (168). *Пијан* човјек изгуби памет па прича онако, свашта (212).

Ћоп 1: Та коме данас није потребан *добар* пут (13). Ко би рекао да у чети толико ваља један диванџија и *разговоран* човјек (37). *Честит* војник увијек ће се већ снаћи (44). Командир... као сваки *добар* војник, мршти се кисело (116). Синоћ му се пјесник [Назор] чинио као неки *уморан* старац, *необичан* чича (122).

Ћоп 2: Свака улица... и *значајан* стисак руке... одавали су топлину (87). Првих година... још је и навраћао код брата, доносио у торби *бијел* и необично *нарастао* хљеб (100). Ошину га по срцу као *изненадан* ударац (132). *Поштен* ловац нема [се] чега ради узнемиравати (134). *Постигнут* циљ губи своју... привлачност (135).

Шим: По... тијелу почели пролазити хладни трнци, као да му је некакав *неугодан* и *студен* вјетар пухао испод знојне кошуље (34). Кад би негдје међу брдима... видио гдје силази у кланац *запешкирен кршан* момак... оћутио би [човјек] близину чаробног и јуначког Истока (88). Дошли... кући као *мукао олујан* облак (153). Она се радовала... да ће јој ујак, као и сваки пут... утиснути у шаку *сјајан сребрн* талијер (161). Отишао [у свет] кад још бијаше *голобрад* момчић, али се... повратио... као *зрео* момак (168). Слушкиње биле у ње саме красотице... она их показивала својим гостима као *драгоцен* кућни украс (200).

Иако у мањем броју, ми већ у старим текстовима нашим, а и код савремених писаца налазимо ту и дужи облик (наводимо већину забележених примера):

Пов: Реч̃ ми да... ће ѹгаћати и слѹжити лиепоѡ... каконоѡ ѹгоⷣни синь своѡмѹ роⷣителю (70).

ДЗак: Симьзи ѡбразѡмь да се каже тать и гоѹсарь ѡбличьни (72). [тј. овим начином да се казни лопов и разбојник доказани].

Вук ИЕС: И од тада... Вељко остане... код совјета... *рабри* војвода, а код Турака *страшни* непријатељ (228). Био је јунак... а *страшни* непријатељ Турски (249). Био је... не само

Digitized by Google

рабри јунак него и *мудри* уредник (253). Милош је био... јунак *неисказани* (260). То је један *рабри* генерал (318).

ВП: Поручујем вам да с њим учините о свему *чисти* конат (V, 184).

НПр: Кад ја бија у младо доба *стари* чоек... имадијасмо много кошница (202).

Анд: Сад се свету чинило да хоће *нови* Стамбол да подигне овде на Дрини (27). Немилост, то значи да си удаљен од везира... Значи изгубити тешко *стечени* иметак или, ако га и задржиш, грицкати га крадомице (41).

Кал: Не окрећући главе, [просјак] потражи наоколо као *уплашени* вол (100). А просјак... осјећао је потребу да се ували у *заштићени* кут... да нешто поједе и проспава ноћ (106).

Ков: Он ће у високе школе кано *сиромашни* ђак... а школаће га... онај господин (67). Скакао је и плесао као *пијани* чауш (68). Затулио [је] од бола као *стари рањени* пас (77). Ондје празне боце на окупу као *густи* грм у јесени (87). *Вјерни* слуга прије ће пропасти у црну земљу, него слагати пред својим господаром (134). Ти ћеш изгубити своју језичину кано *пијани* млинар колотечину (168). Што си се завукао у кут кано *криви* пас (170).

Коч: Превукоше се... мрачни облаци, и цијело... небо чињаше се као *огромни, дебели, тамни* застор (145).

Лаз: И ја се сад смешим и тарем руке, кô Чифутин кад подвали *стари* шешир за нов (67).

Лал: Којо... опет заурла... као последњи *преостали* човјек на свијету (11). Успомена... нас мучи све док се не спусти *лијени* спокој и погаси све (35). Осјећам га као *мукли* притисак (69). [Ко] би био у стању да постави један *нејрелазни* бедем на овим брдима (84). Глас јој бијаше мукао... као да то један *нови* рат почиње (162).

Наз: Нигдје не наиђох на какав *свијетли* траг (46).

Петр: Он се по целе ноћи шета као *заробљени* лав (16). Дротар си ти, *глупави* дротош (26). Противуречи [му само] обично какав новајлија, *случајни* намерник (104).

Ћоп 2: Сваки тренутак протекла времена значи *чисти* губитак (105). Док... не олиже *крвави* нож, нема од њега правог усташе (115).

Занимљиво је да се, поред Ковачића и Лалића, највише дужих облика јавља код Вука, док код Ћосића, на пример, нема ни једног

Digitized by Google

забележеног примера, као уосталом ни код Шимуновића, а код Лазаревића и Назора веома ретко.

Зависни падежи

178. Бројна диспропорција између краћег и дужег облика осећа се и у *зависним падежима*, мада не у тој мери и толико изразито као у номинативу и њему једнаком акузативу. Уопште узев, краћи облици су у зависним падежима такође надмоћни, па се чак могу наћи и код писаца са источног подручја. Највише их налазимо у генитиву; већи број примера (мада не у толикој мери као у генитиву) налазимо и у дативу и акузативу живих бића, да би се у локативу краћи облик бројно скоро изједначио са дужим (судећи бар према нашој грађи).

Однос употребе ова два облика у писаца изгледа овако:

179. У *генитиву* само краћи облик употребљавају — Држић, Вук, Кочић и Назор; бројнији је краћи у Ковачића, Ћопића и Шимуновића; изједначен — у Калеба и Андрића, а код писаца са источног подручја најчешће је у В. Петровића, а забележили смо га и код Лалића и Лазаревића.

Исп. примере за краћи облик генитива:

Држ: Не има ни образа *добра* човјека (240). Од *млада* конзеља чувај се, а старога се држи (250). Ја [свој стомак] чувам од *зла* човјека, од оцта и блуте (290). Од *зла* бриемена неће диела (295).

Вук ИЕС: За то су га сви... поштовали као синови *мудра* оца (124).

НПр: Лези те спавај, а за седам дана имаћеш грожђа *зрела* (83). Без *добра* момка ни у кметство не пођи (13).

НПосл: Без *стара* пања сирото огњиште. Кад хоће да се каже да без *стара* човека нема посла (14). Без *трула* откоса нема *пуна* коша (14). Бог те сачувао *ведра* божића и *облачна* Ђурђева дневи (22). Бог те сачувао... *крива* кантара *попузљива* моста, *подругљива* госта (22). Од *подмукла* псета чувај се (291).

НЗ: Свако... дрво које не рађа *добра* рода сијече се и баца (5). Свако... дрво које не рађа рода *добра* сијеку (15). Још је царство небеско као човјек трговац који тражи *добра* бисера (34). Нема дрвета *добра* да рађа зао род, нити дрвета *зла* да рађа добар род (147). Тијело... да нема никаква уда *тамна* (167). Тражаше *згодна* времена да им га преда (197). Кад се овако ради од *сирова* дрвета шта ће бити од суха (203).

Digitized by Google

Анд: Али никад се није толико *докона* и *љубопитљива* света наслањало на ограду и гледало речну површину... као последњих дана (109).

Кал: Мркан... од *рана* јутра до касне ноћи рује у пољу (45). Ушао [је] у уред без *одређена* посла (81). Гостионицама су врата застрта да поглед извана (можда... мајке, *брижна* човјека ...) не смета... весељу (112). Зорка уређује постељу и обрће се тамо-амо без *видљива* посла (128).

Ков: Биће да сте дјеца какова *млада* старца (33). Из њега вуку ријечи кано... чавле из *тврда* дрва (50). Попут *неодлучна* дипломате, укочи се (57). Ни *бијела* хљеба неће јести ти ваши пси (58). Да те тко види изгубио бих... углед, гдје имам тако *прости* човјека за рођака (58). Кано да се пробудих из *дубока* сна (63). Вриједни су више од луле дувана и *печена* пурана (66). Држиш [се] попут *мокра* псића (107). Тако *накићена* стола нијеси видио ни на... свадби (107). Надалеко не бијаше *млада* мушкарца буди ожењена, буди неожењена кога не би она заробила (114). Бива то... код *пуна* сгола (123). Вели да свому господару још никада није удесио тако *слатка* залогаја (144). Режи попут *бијесна* псета (192). [Текућина] се кријесила попут *жива* пламена (193). Проплanак... обрастао густом, ситном травом попут *баршунаста* сага (193).

Коч: Дрхће, као јагње од *оштра* ножа (64). Нема, вели *сложна* и једина друштва. С овим се народом не мере ништа (113).

Лаз.: Некада сам мислио да бих био у стању оженити се куварицом, живети с њоме о кори *суха* круха и бити најсрећнији смртни (37). Имали смо и школу, али она је била *потчињена* значаја (111).

Лал: Нигдје *осветљена* окна ни *жива* гласа (65).

Наз: Тито сјећа ме на шутљива паука који је из тишине *осамљена* и *загарављена* кута расплео своје нити надалеко и нашироко (21). *Нова* покрета није било. Остадосмо у Говзи (61).

Петр: И из *уморна* сна би који пут скочио (22). Јанош је после [сваког] *учињена* греха и претрпљене казне, хтео да се упусти у борбу са светом (22). Има ли што жалосније од *залудна* наследника (40). Шта они носе осим пљачке... Ништа људско... ни слику неке нахерене колевке, на ивици *одваљена* пода (112). Главна ствар је прегледати ствари за времена, док се полиција још може позвати да почне... и гонити за *врућа* трага (148).

Digitized by Google

Ћоп 1: Као да се буди из *тешка* сна (24). Бојим се висине и *непознатa* пашчета, умирем од тога двога (82). Чим би се нашло мало *слободна* времена... глумци увјежбавали ... комад (109). Мрштио се као да пролази крај *укварена* кисела купуса (116). Од нерада и *дуга* времена читаш (143). А у бунилу јуришао... попут *разбјешњела* вепра (152).

Ћоп 2: Та [ће се] игра... и без *видљива* повода претворити у... збиљу (14). Посиже и за животом, а без икаква *видљива* разлога (20). Прелази као преко *празна* мјеста (35). Нигдје *склоништа* мјеста да се ишчуваш (80). Једини је Давид сачувао присебност и мир *брижљива* домаћина (88). Сви се обрадоваше... као да им је стигао неко из *блиска* рода (88). Човјек [се] зажели пријатеља и *лијепа* разговора (111).

Шим: Кад погледаш све около-наоколо, не уочиш никаква *одређена* облика (18). Колико ће та [звоњава] донијети *непотребна* журбања (22). У чардачкој су крајини жене и дјевојке на гласу са *ситна* и *лијепа* веза (67). Око тркалишта све је збијено... мало ко имађаше комадић *згодна* мјеста (120). Можеш код ње наћи све друго осим *мила* смијешка и *љубазна* погледа (200).

Примери за дужи облик генитива:

Анд: Мост саграђен чврснуо је... од *неизменичног* утицаја влаге и топлоте (78).

Кал: Сунце је сјало... и свему дало укочен изглед *обичног*, *шкртог* прољетног дана (69). Пусти да га љуља... звекетаво, као расипање *разбијеног* огледала (82). Просјак... се нашао... без заклона, без *топлог* смрада (110).

Ков: Ивице, могли бисте имати *љутога* окапања за клевете што их исхитрујете (73). [Стрчи]... у зрак попут *великога* чепа на маленом и празном бурету (128). [Срећа] је... попут *доброг* генија минула мимо мене (159).

Ћоп 1: Не треба се, каже стидјети *голог* људског тијела (144). Нико није... о њему... водио *нарочитог* рачуна (58).

Шим: Све [то]... не би му дало баш *мирног* сна (27). Љубила га је [сина] као удовица једино дијете што јој остане иза *милога* мужа (103).

180. С обзиром на врло оскудан број примера за *датив*, ми једва можемо ишта сигурније закључити сем да се и у писаца западног и централног подручја, поред краћег, јавља и дужи.

Исп. примере краћег облика датива:

Digitized by Google

ДЗак: **Кто се ѡврѣте ѡскоѹбь брадоу... доброу чловѣкоу.да се томоузи ѡбѣ роуцѣ ѡдсекоу** (61).

Држ: Горуште сунце и паљевито љето... неда *живу* човјеку приступит (240). Толико се добива на свиету, колико се човек *добру* бремену дава (282).

Вук ИЕС: Будући да му се, особито као *јектичаву* човјеку, она земља није допала... изиђе из Русије (49). Те му се... из царске ризнице даду новци за сву оправу што *нову* официру треба (299).

НПр: А ти ону длаку продај какву *богату* чоеку (155).

НПосл: Бог с нама де! [Каже се] кад се чему чуди, као *луду* или ђаволском послу (22). *Јужну* Божићу и пријатељском колачу не ваља се радовати (22). *Чисту* образу мало воде треба (439).

Шим: Али су тркали ту алку само... младићи... којима би варошки кољеновићи... хтјели да позајме... скупу опрему *добру* коњу (88).

Примери за дужи облик датива:

Вук ИЕС: Али му је опет могао човјек, као *правом* јунаку... небројено благо повјерити (235).

НПр: Читав човјечји вијек требао би једноме *безбрижном* човјеку да скупи све наше народне пјесме (IV).

Кал: Био је сличан *слијепом* тићу... или *младом* псићу кад се учи јести (111).

Ков: Кућерак... наликоваше *огромноме* кошу (191).

Шим: Гостионицама су врата застрта да поглед извана (можда поглед мајке...) на смета *безразложном* весељу (113).

181. *За акузатив живих бића* можемо исто као и за датив констатовати веома мали број примера. Оба облика забележили смо у Андрића и Ковачића, само дужи (један пример) — у Калеба, а у осталих писаца само краћи (највише у Шимуновића).

Исп. примере за краћи облик акузатива:

Држ: Сињора Лаура, дати ћу за твога вереника, властелина *млада богата* (339).

Вук ВП: Мучно је дворит *млада* господара и *бијела* коња (183).

НПр: Шћер... стане... за *луда* и *несвијесна* човјека цијенити га (145). Даћу ти девојку [за жену], али да ми добавиш коња једнога *неокоћена бијела*... другога *нејахана црљена* и тре-

Digitized by Google

ћега *нејоткована црна* (154). Тражи... *црна* коња без биљега... ата *врана* (166).

НПосл: Рече се за *невољала* човека (18). Боље је имати *јаметна* непријатеља него *луда* пријатељ (27).

Анд: Увек бива да на местима на којима истерују правду, муче *жива* човјека (45).

Ков: Када... човјека *мила* јој ухвати, тада се до силости ужије (116). Мату... поштоваше читаво село као *јаметна*, *ваљана* и најразборитијега сељака (131). *Здрава* просјака тјера сватко с кућнога прага (192).

Коч: Нек нам царевина пошаље *добра* десетара — па никад боље среће (124).

Наз: Тито... сјећа ме на *шутљива* паука (21).

Ћоп 1: Зашто... у свијету има и такве стоке која хоће убити... *права здрава* учитеља (112).

Ћоп 2: Слуша ... Кекића, у коме је нагонски осјећао *добра* човјека (110). Смирени студент [се]... и преображава у *огорчена* и *одлучна* човјека (148).

Шим: Ни на што не сјећа осим на *црknута*, *суха* и *смрзнута* јежа (18). Она је већ видјела себе као *красна* и *јака* дјечака (77). Нијесу ни... чули да ко има *слична* коња (92). Салка је љубила као *лијепа* дјечака и друга од дјетињства (114). Та ко је видио тако *зорна* момка (143). Тискало се силно мноштво... као јата мрава кад навале на комадић *сочна* хлеба (154). Бијаше одлучио чекати, да се јави што више просаца, те онда изабрати момка *прикладна* и *кршна* (167).

Примери за дужи облик акузатива:

Анд: Младић заиста није личио на неког јунака и *опасног* четовођу (95).

Кал: Претворио се... у *богунастог* мазганца (40). Муж... када исцмари *жилавог* пурана... држи да на свијету нитко не једе слађе печенке (59). Нитко... није имао... тако *сјајнога* спровода (62). Какве су ово правице: извући... *замусанога* мужика, па га... школати за господина (72). Она не трпи ни *старог* слуге, ни старе слушкиње ни *старог* пса (112).

182. У *локативу* имамо нешто више примера. Само краће форме забележили смо у — Држића и Назора, претежно краће облике у — Ћопића и Шимуновића, у Калеба — само дуже облике, док се остали писци углавном равномерно користе обема формама.

Digitized by Google

Исп. примере краћег облика локатива:

Држ: Динар у *младу* дјетету биесни (255). Све сам... за њега учинио, ер ме нигда не издава на *добру* оброку (272). На *доброчесту* мјесту не умие злочес сједит (358).

Вук ИЕС: Ако им [Турци] где на *згодну* месту не могбуду каке пакости учинити... да дођу к својим шанчевима (152).

Анд: Леш [ће]... сахранити, али на *скровишту* месту (57).

Кал: Овапненио се већ, као клице болести на *суху* зиду (97).

Ков: Све ондје лежи попут добро сложених и марно поређаних књига у *блиставу* и *лијепу* ормару (55).

Коч: Најбоље се, болан, чојек море на *голу* коњу одморит (170).

Наз: Уна се јавља гласом налик на хроптање у *прободену* грлу (22).

Ђоп 1: У *озбиљну* послу, Никола... је увијек био праведан (13). Није дошао ни по какву *обичну* послу, него онако (43). Као да су је ухватили на *забрањену* мјесту... лагано се упутила уз падину (66).

Ђоп 2: Шта може помоћи... кад се човјек нађе на *отворену* и *вјетромешну* мјесту (80). Било је ту... људи од угледа и... који [су]... на *злу* гласу (82). Гледао је... као дијете ухваћено у какву *забрањену* послу (96). Поцрвени као да је затечен у какву *незгодну* послу (111).

Шим: Сјећа [ме]... на... јежа којему неке бодљике још штрче, а неке се на *гњилу* месу... пригнуле (18). Такву слику можемо видјети у *тјескобну страшну* сну (19). Дуго [је]... поподне у Чардацима... онима што се ваљају у *тешку* и *немирну* сну (60). Но, веле, говора није ту било као што би се могло мислити у тако *знаменитту* догађају (147).

Примери дужег облика локатива:

Вук ИЕС: Дању [су] на *лепом* времену од бесполице... садили шљиве (143).

НПосл: Ласно је на *добром* времену корманити (203).

Анд: Сви путници одувек маштају о *добром* друму, *сигурном* друштву и *топлом* коначишту (18). Сви су... свечани као да се ради о *великом* догађају и *одлучном* боју (95). Гледао младића... трептао... ненавикао да стоји... по *белом* дану насред моста (96). Свет је опет почео да... проводи време у разговорима или у *доконом* дремуцкању (99).

Кал: Шиме хтједе у *потпуном* миру заподјети пријатељски додир (61). Мора... се одржи на разини, као црпачи воде у *пробије-*

Digitized by Google

ном броду (74). Обиљежена мјеста... свијетле у *мрачном* животу, као казаљке (85). Све види кроз угодну клонулост, скоро као у *слатком* сну (129).

Ков: Та знамо: у селу умрије човјек, жена и тујга... однесу у *припростом* лијесу (62). Само [му се] истицао туп и широк нос... попут великога чепа на *маленом* и *празном* бурету (128).

Коч: Све у радости и *неописаном* миљу плива и топи се (41). Тргох... толико живота, из оног...сна када се... срца у *несвјесном* полусну снажно притежу (90).

Ћоп 1: Пушке ужурбано запраштале, као кукурузи „буљавци" на *усијаном* плеху (64). Сасијече га врели рафал кô сунцокрет у пољу *зеленом* (92).

Шим: Сузе што се скупе на очима у *брзом* трку... чине да је побједа толико тешка (111). Настаде... шутња као у *пустом* пољу (127).

Квалификативни генитив и генитив устаљених фраза

183. Као што смо до сада видели, краћи облик зависних падежа најбоље се очувао у генитиву. Фреквенцију његову упечатљиво допуњава *квалификативни генитив*, који овде посебно издвајамо јер се одликује и извесним специфичностима а и омогућава нам да употпунимо преглед о опозиционој дистинкцији краће и дуже форме придева у оквиру квалификативне категорије уопште.

У оквиру квалификативног генитива, тј. када генитивска спрега „придев+именица" квалификује другу, управну именицу[178], разликујемо следеће позиције:

1. атрибутски детерминативни однос, типа: Говорио је... младом човјеку *плава доброћудна лица* (Кал 54) — где се спрегом придева и именице („плава лица") као елементом атрибутске синтагме квалификује други именички појам („човјек") и

2. предикатски детерминативни однос, када се таквом спрегом износи још једна особина о главном појму у оквиру предикатске синтагме. У овом случају разликујемо две варијанте:

а) типа: Лисица је *танка стаса* (Доситеј, ИЕС, 275), Вељко је био *танка* и *висока струка* (ИЕС 234) и

б) типа: Бионовић је био... *човек голема покучаста носа* (ИЕС 253). — где имамо формално апозицијски детерминативни

[178] Алтернативна је са сложеницом типа „*сухорук*" = „човек сухе руке", односно „*дугоног*" = „који је дугих ногу".

Digitized by Google

однос (квалификује се субјект индиректно преко апозиције, тј. преко именице „човек“ или сл.). Међутим, таква конструкција само је формално другачија од прве („а“ варијанте), јер „човек“ у тој, предикатској формацији више је употребљено као извесна поштапалица, факултативни додатак, без већег, стварног значаја као дела предикатске синтагме, и увек лако може изостати. И, најзад —

3. предикатоидни однос типа: Николетина... *одлучна* корака маршира (Ћоп 1, 118); Они су бежали *подвијена* репа (Анд 67).

184. На основу прегледа грађе можемо констатовати да је у овим случајевима веома уходана краћа форма придева[179] не само у писаца код којих бисмо то и иначе очекивали већ и у писаца са источног подручја (Лазаревић, Лалић, В. Петровић, чак и код Ћосића)[180], а тако је често и у свакодневном, говорном језику.

Исп. примере краћег облика квалификативног генитива:

Вук ИЕС: Био је *слаба* здравља особито у грудима (61). Вељко је био *танка* и *висока* струка... и *подугачка*, мало *покучаста* носа (234). Стефан је био врло прикладан човек: раста *танка* и *висока*, лица *бела* и *весела* (240). Лица је био мало *намргођена*, особито сад у старости (249). Боиновић је био крупан човек *голема покучаста* носа... и *страшна* јуначкога погледа (253). Лисица је *танка* стаса... Ал' је она *пасја* гласа (Доситеј, ИЕС 275).

НПр: Изађе из гроба један чоек средовијечан, но *громорадна* стаса (123).

НЗ: Један човек... *добра* рода отиде у дальну земљу (188).

Анд: Подизао поглед... црне очи *кадифаста* сјаја (26). Био је висок, леп човек *крупна* ока, *смела* погледа, (27). Међу... кулучарима... био је и неки Радисав... Онизак човек *мрка* лица (32). Висок, жут, и искусан, *црна*, *оштра* погледа, он [Ахмедага] жмирка на... сунцу (67). Мехмедпаша... Сагради мост на реци Дрини... води дубокој и *брза* тока (71). Пред њим је стајао старчић... *зборана* лица (90). Поднимљен је и тужан, *оборена* погледа и занесен (105). Враћа се утучен, *несвршена* посла (107).

[179] Примера је веома много и ми их ни приближно исцрпно не можемо овде навести.

[180] Ово су једини краћи облици зависних падежа код Ћосића (изузимајући, дакако, акузатив ствари).

Digitized by Google

Кал: Извуче га из трња *крвава, изгребена* лица (51). Говорио је... човјеку *плава доброћудна* лица (54). Узвикивао је нетко кратко, и *сумњива* гласа (62). Она је... жена, *жута тамна* лица (63). Почео и он... јести... лица *озбиљна* (93). Муж... изиђе *нехајна* лица (103). Извали се неки човјек *нестална* хода (114). Просјак је осјетио оно мекано тијело... *слаткаста* мириса (116).

Ков: Ту нам се... укаже женица... *бијела, дугољаста прелијепа* лица (101). Петар бијаше... људескара *гарава* лица, *смјела црна* ока а носића врло *нежна* (106). Зорковић [је]... висок сељак, *крупна* лица, али *одрješита* и *јасна* погледа (130). *Тужна* и *блиједа* лица... је Мато пред... судницом (140). Кликну неки мальешац, *живахна огорјела* врата, а бијеле главице (142). Нађох се у сјајном стану са своjим оцем и старицом... *оштра* лица и *слаба* вида. Сјећам се оца, *стасита* и *крепка* човјека од каковних четрдесет година (162). Уто скочи... дјечарац, *лијепа црномањаста* образа (169).

Коч: Нек је чojек 'вамо *добра* срца и *поштена* гласа (92). Не дирајте ме, ја сам *мека* и *болећива* срца (246).

Лаз: Дође Благоје... сасвим *озбиљна* лица (176).

Лал: Он се појавио... мршав и јадан... *дуга* врата и скоро *ћосава* лица (26). Бијаше ту... једна стара башта... *невесела* изгледа (58). Стиже... Вранобић... *чудноватa* изгледа човјек (82).

Наз: [Дјечак је] једар *створена* лица и веома бистар (35). То је друг Дорко... *чврста* носа, дебелих бркова (38).

Петр: Био је омален *мокра, смрзнута* носа, *збрчкана* лица (17). Нашао Мацка... *кусава* репа (21). Уз пут се натоварио главицама *пресна промрзла* купуса (124).

Ћос: [Симка] стоји... *слеђена* лица (180). Срче каву... *наборана* чела (40).

Ћоп 1: Сједи... и *строга* израза слуша (50). Искрсну неко лице *изгубљена печална* погледа (97). Девојчица ћути *оборена* погледа (103). Он се, набраних обрва и *уопштрена* ока, поче да повлачи (164).

Ћоп 2: *Скамењена* и *стегнута* лица... Обрад испрати погледом сина (12). Јежећи се, *исушена* грла, „вучић“ се спустио с кревета (48). Силазио [је] *необављена* посла (98). *Укочена* погледа, застаде уз прозор (106). Примиче се... *дрвена* корака и као по туђој команди (141). Био је... *несигурна* погледа (150).

Digitized by Google

Шим: Анте... лица *округла*... и... *погнута* тијела страшно виче (29). Боја... *оборена* погледа кида... лишће (47). Све [су] то момци мишићави, *ватрена*... држања (110). Међу њима је и Салко, *срећна* и *весела* лица (121). Нечији... пас, *подвијена* репа, створио се однекуд цвилећи (128). Он је долазио *ведра* и *весела* лица као увијек (162). *Смркнута* лица срдито мислила на ујака (189).

185. Као што се види, квалификативни генитив је једина позиција у којој се краћи облик зависних падежа јавља код свих испитиваних писаца. Но и поред тога што се краћи облик веома често налази у употреби (мада бисмо рекли да је то посебно одлика писаног, књижевног језика), ми у овим позицијама налазимо и по који дужи облик.

Исп. примере са дужим обликом:

Вук ИЕС: Милош је био *маленог* раста (260).

НЗ: Благо онима који су *чистога* срца (8).

Анд: Нашли су се пред крупним човеком, нездраво *црвеног* лица (25). Тај [је] човек... *ретког* понашања (68). Шале [се] плету око једног човека *чудног* изгледа (103).

Кал: Двије... куће *великога* крова... истичу се (56). Били су то... лупежи *грабљивог* морала (20). Пролазио је Рајо Циго *огуљеног* лица (76). Миша је био исувише висок, крупан, мало погрбљен младић, веома *финог*, *кадифастог*, *тамног* лица (50).

Ћоп 2: Било је то некакво... мршуљаво... момче... *гладног* лица (15). Сједили су... испод ниске... букве јако *квргавог* стабла (145).

Шим: Ђуро прекиде тај часак *неугодног* мучања (182).

186. Овако велики афинитет квалификативног генитива према краћем облику може се разумети и тумачити на два начина: у оним случајевима где је квалификативни генитив у склопу предикатске синтагме — придев је, у ствари, носилац предикативности и на њега делују закони предиката;[181] за атрибутски положај квалификативног генитива може се, опет, рећи да и није елеменат одредбе одређене „јединке". У примерима тина — „Видео сам човека *ведра лица*", наиме, именица „лице" није третирана „одређено", тј. као „*његово* лице" („лице *тог човека*") већ

[181] Из Толстојевог се прегледа материјала може видети да је такво стање и у старословенском. Ова позиција врло је блиска објекту глагола „имати": исп. „Лисица је танка стаса" = лисица има танак стас, стас јој је танак, и сл.

Digitized by Google

само као слика („лица“) из извесне општије перспективе; дакле: „Видео сам човека ведра лица“ не значи *„његово лице* је ведро“ већ „лице му је такво као што је (свако, било које) ведро лице — уопште“ (за разлику од ситуације. — „Видео сам Петрово ведро лице“ — где се везивање особине врши директно за „јединку“ лица датог човека, а не посредно, и где је облик придева, нормално, као што смо раније показали — дужи).

187. Велика фреквенција генитива у квалификативним позицијама свакако је утицала на то да се краћи облик задржи и у извесним устаљеним, клишираним изразима и фразама, у којима се такође именица третира из опште перспективе:

Анд: Проћи се *ћорава* посла (208).

Коч: Није преко *бијела* свијета (48). Ман'те се, људи, *ћорава* посла (57). Почеше... носити шкрљаке... у по *бијела* дана (160).

Ћоп 1: Океан — *чудна* ми купуса! Није чак ни за пиће (78). Ево ти, па сад се проћи *ћорава* посла (155).

Ћоп 2: Неће ваљда из *чиста* мира окренути да убија (12).

РСА: Тај догађај би као гром из *ведра* неба (Мат. 6, 176). Доћи ће то као гром из *ведра* неба (Шен. А. 9, 13). Дође глас као гром из *ведра* неба (Срем. 15, 107). Као гром из *ведра* неба изненадио је... окупаторске трупе (Дапч. П. 1, 217). Неће ти они ни за *жива* Бога ударити мотиком (Весел. 11, 244). Не би тако нешто за *жива* Бога казала (Нуш. 6, 102). Нападају нас... у по *бела* дана (Чајк. 1, 67). Дудвић... у по *бела* дана, на сред вашаришта (Петр. В. 6, 48).

Овамо спадају и други устаљени изрази, као „*чудна* ми чуда“, „мањи од *макова* зрна“ и сл. од којих су неки постали лексикализовани прилози (као „дозлабога“).[182]

ОБЛИК У ПРИДЕВА СА ИМЕНИЧКОМ СЛУЖБОМ У ОКВИРУ КВАЛИФИКАЦИОНЕ КАТЕГОРИЈЕ

188. За обележавање неодређене јединке (ангажоване или неангажоване) може се, дакако, употребити и придев без именице (која се подразумева). И у том случају придевом се исказује само то — *каква* је јединка (каква треба да буде, може да буде, може доћи у обзир и сл.), односно какав збир (сужени збир) јединки саопштење подразу-

[182] Краћи облик фосилно се садржи и у других прилога, као: одавна, с висока, испрва, здесна, слева, изнова, издалека, изблиза, до сита; до гола и др.

Digitized by Google

мева. Остајући само на терену знака особине без других детерминативних индиција, нормално ће се, као што грађа показује, употребити — краћи облик, што је нарочито случај са номинативом и њему једнаким акузативом.

Исп. примере (наводимо само избор из иначе великог броја ексцерпираних примера)[183]:

ДЗак: Да нѣст вольнь властелинь. ни маль ни великь ... задрьжати ... своѥ люди (66). Да доходи ... маль или великь да грѣде кь станꙗниноу (67). Дворь чинити ... да помаже маль и голем (67). Аколи пиꙗнь ... срамотоу оучини ... да га бию (76). Ненавистник доброу ... шьд разьвеꙗ лоукаваа словеса (85).

Држ: Да бисмо *добра* аванцијали ко ћемо *зла* аванцијат (278). Обећа *луду* а залуду (279). Мајко од *сирота* скапулах (289). На доброчесту мјесту не умие *злочест* сједит (358).

РЈА: *Нов* у срцу, *чист* у души (И. Гундулић 238). Крепост нодиљиваше *богату* и *сиромаху* једнако (А. Качић, разгов. 20).

Вук ИЕС: Он не ће у то име за њи писат ни *добра* ни *зла* (172). Већма су му се обрадовали, него *озебао* сунцу (146).

ВП: Послије *добра* овако се и дочекује (V. 183).

НПр: Лисица... отегне пјевати „*Болан* здраву носи, *болан* здраву носи“ (227).

НПосл: *Богат* једе кад хоће, а сиромах кад може (19). *Брз* се много пута преметне, па га и *тром* стигне (34). Држи се као *пијан* плота (70). *Сит гладну* не вјерује (262).

НЗ: Избави нас од *зла* (164). Доживео и у *добру* и у *злу* што само ретки... доживљују (23). Треба... не правит од *зла* горе (33).

Кал: Што их више [дана] прође, већа је могућност да ће доћи један *угодан* (51).

Ков: А често јој [правди] завежу очи баш онда када јој долази *прав* и *здрав*, па га ошине (132). [Станем] се пробијати од *немила* до *недрага* (163).

[183] Наводимо и примере са „зло“ и „добро“ иако су то придеви који су постаии именице, мада се њихова придевска парадигма није сасвим изгубила. На исти начли вероватно са придевом у извесној генетичкој вези стоје и именице „зе̏лēн“, „малишāн“, „ру̏мēн“, „пр̏вēн“ „нѐчӣст“ (= нечистоћа) „рâван“, „пла̏мēн“, „ви̏сорāван“, „сту̏дēн“ „са̏блāзан“ и др. које немају, разуме се, придевску парадигму.

Digitized by Google

Коч: Пробија се од *немила* до *недрага* (43). Швабо [се] шири по мом *добру* (99). Нек се и ово нађе *злу* не требало (104). Зар нијесам дав'о *кљасту* и *сакату* (247). Немам чиме... даровати *кљаста* и *саката* (249).

Лаз: (98). Е, вели владика — ти си своме дјетету највише *добру* рад (131).

Лал: Шваба окрилати од *добра* (127). У потоке... *паметан* не залази (185).

Наз: У... борби између *добра* и *зла* — добро [ће] на концу побиједити (47).

Ћос: У *злу* сви су људи зли (21). Бежи од старог крова... Прави *нов* или иди у хајдуке (85). Да побегне? *Поштен* не бежи (159).

Ћоп 2: Је л' с вама на кулуку био... *црн* један (66).

Шим: Знали су... да се цуре не опиру за *недрага* поћи (152).

189. Дужи облик, уколико се јавља, обично је у зависним падежима и има смисао „сигнала" да је по среди објективно ангажована јединка, подржан, евентуално, и елементима ознаке „врсте", односно лексичке дистинкције или синтаксичке опозиције према адвербијалу и сл.

Исп. примере:

РЈА: Нег раставе од *милога* драгу (М.А. Рељковић, сат). Богат има *богатога* надијелити; опет *убоги* има за *богатога* молити бога (М. Дивковић, бес. 8). Тко ненавиди *далекога*, не убија га него убија самога себе (М. Радњић, 384а).

Вук НПосл: Болестан се пита, а *здравоме* се даје (21). Боље је *доброга* служити него рђаву заповиједати (27). Док се *прави* не намучи, не може се *криви* наћи (66).
НЗ: Лакше је камили проћи кроз иглене уши, него *богатоме* ући у царство божије (48). Нико не пришива нове закрпе на стару хаљину; иначе ће одадријети нова закрпа од *старога* (84). Да обасјаш оне који сједе у тами и у сјену *смртноме* (132).

Петр: Само одвој мужјака и женку... већ трећи дан свако нађе себи *новога* (57). Све је то дато тако непосредно, неудешено, као што је јаук *удареног* (147).

Ћос: Сиромаха сам помагала, *убогог* и *слепог* увек сам даривала (127).

Digitized by Google

ЗАКЉУЧАК

1. Сви извори, без обзира на време или подручје, показују једнако доследну употребу краће форме у — номинативу и њему једнаком акузативу, а подударање се осећа, у извесном смислу и у — квалификативном генитиву и генитиву устаљених израза и фраза.

2. Писаци западних и централних крајева у осталим зависним падежима употребљавају краћи облик утолико више уколико се појам именице третира уопштеније, неангажовано, а утолико недоследније уколико се подразумева јединка конкретизована у смислу појединачне ангажованости и пробраности. Спорадично, у тим се позицијама краћи облик може срести и у источних писаца.

Краћи облик се у западних писаца најбоље држи у генитиву и локативу.

3. Међутим, колебање у употреби краће форме осећа се већ од Вука[184], у старијим изворима као и у савремених писаца.

Ово указује на то да је и наш језик у извесном смислу захваћен тенденцијом којој су већ подлегли други словенски језици, тенденцијом ка приклањању дужим облицима придева, и у случајевима када се придевом врши одредба неодређене јединке. Ово је утолико очитије уколико је јединка „објективно одређена", ангажована, из збира издвојена, па се дужи облик на ту латентну одређеност радо надовезује без обзира на неодређени третман јединке у говору говорног лица.

Употреба дужег облика уз неодређену јединку свакако је, у односу на старословенско стање, новија, српскохрватска тековина.

4. Квалификација је терен који потврђује процес мешања облика (нарочито у зависним падежима) насупрот другим функцијама (идентификацији, спецификацији, дескрипцији), које показују сигурније опредељење за дужи облик (уколико придев остаје у границама дате функције, тј. уколико не прелази на терен квалификације).

5. Краћи облик не јавља се само као елеменат знака особине, већ и — као *индикатор неодређености*, али углавном само онда уколико се неодређеност не би могла јасно разумети већ на основу других елемената говорног комплекса.[185] У случају када говорни комплекс није

[184] Занимљиво је да се у Вука дужи облик јавља и у веома предикатизованим позицијама типа „Он је био *храбри* јунак" (исп. наведене примере) што код осталих писаца нисмо забележили.

[185] Говорећи о плану и збиру, ми смо показали да неодређеност јединке (као год и одређеност) може да проистиче, буде јасна и на основу положаја саме именице, њеног третмана у оквиру говорног комплекса, а не искључиво на основу придевске детерминације, односно облика придева.

Digitized by Google

довољан индикатор ствари, смисао и улога дистрибуције двојаких облика може имати свој пунији, изразитији функционални смисао. Он се огледа на линији опозиције:

а) квалификације неодређене јединке (краћи облик) насупрот идентификацији (дужи облик). Тако у примерима са краћим обликом:

Дебела човека зову дежмек (РСА, под дежмек). Ха, сад ће сваки час да се покаже и заврти на ватри *бео во* (Ћоп 1, 154). Ја сам господине *премештен учитељ* (Ћос 155). *Мртав човек* није побеђен (Ћос 155) — краћи облик је знак неодређености која би могла бити елиминисана у корист одређености („идентификације" односно „псеудоидентификације") да је употребљен дужи облик — уколико, разуме се, постоје услови потребни за идентификацију (исп. Ја сам *премештени учитељ*; *Мртви човек* није побеђен, или Мртав човек није *побеђени*);

б) ангажоване, из збира издвојене јединке насупрот неангажованој („општој слици"), као на пример:

Милош кренуо у подофицирску школу... Његов отац бунио се што му одлази *добар* и *снажан* радник (Ћоп 2, 54) — где краћи облик указује на извесну општу перспективу, такав садржај уопште, а не на датост јединке (на што би указивао дужи облик да је употребљен, исп.: Бунио се што му одлази *добри* и *снажни* радник. — Голубови на *дати миг* [а не — *дати* миг]... прхну (Петр 45) и др.);

в) исказивања пуке особине неодређене јединке (краћи облик) насупрот особини као знаку врсте (дужи облик), као у примерима типа:

Кад човјек заради *строги укор*... име [му се] проноси кроз све разреде (Лал 139) — где би краћи облик (*строг* укор) могао елиминисати обележје специјалног квалитета;

г) дистинкције атрибута или поименичног придева насупрот адвербијалу, као у примерима:

Никад нисам мислио да бих био у стању оженити се кухарицом... и бити најсрећнији *смртни* [а не: да бих био најсрећнији *смртан*] (Лаз 37). Милош је био... јунак *неисказани* [а не — био је јунак *неисказан*] (ИЕС 360).

Разуме се, уколико је, као што рекосмо, говорни комплекс довољно јасан, оваква се дистинкција не би морала обавезно испољавати обликом придева; и отуда могућност „мешања" облика у пракси (већ смо поменули, често веома слабу разлику између адвербијала, апозиције и атрибута, на пример), мада грађа језика показује да се опо-

Digitized by Google

зициони смисао двојаке форме придева још увек у датим позицијама огледа.

Као што се из овога а и из ранијих анализа може видети, опредељење за једну или другу форму придева често је ствар слободе избора могућих средстава језика, али исто тако и извесног унутрашњег подстицаја и функционалног смисла. У том правцу краћи и дужи облици још увек у извесним ситуацијама чувају своје старе, наслеђене особине (пре свега у номинативу и акузативу), мада у низу позиција показују тенденцију елиминисања краће форме, нарочито у зависним падежима.

ОПШТИ ЗАКЉУЧАК О ОБЛИКУ, ЗНАЧЕЊУ И УПОТРЕБИ ПРИДЕВСКОГ ВИДА У СРПСКОХРВАТСКОМ ЈЕЗИКУ

190. Да бисмо могли приступити анализи проблема о којем је реч, извршити функционалну класификацију материјала и на основу њега стећи увид у значење, а сходно томе и у употребу двојаких облика придевског вида у нашем језику, ми смо најпре морали утврдити критеријуме на основу којих ћемо тај материјал распоредити и испитати.

Ово је било потребно јер смо, проверавајући постојеће дефиниције о придевском виду на грађи, дошли до уверења да је сам појам „одређено" или „неодређено" веома комплексан проблем и да постојеће дефиниције отоме нису увек довољне да би се њима обухватиле све ситуације, а ни увек довољно јасне да би се сигурније могле применити на све оно што грађа пружа. Тим пре, што је (не)одређеност феномен који није увек зависан само од објективних, у језику евидентних елемената већ и од субјективно-психолошких компонената и третмана, често веома суптилних, неухватљивих и хибридних, а ипак утицајних за дистрибуцију придевског вида и његовог значења. (Узмемо ли, на пример, оваква два саопштења: „Нико неће знати да је Назора бранио некакав робусни Николетина Бурсаћ" и „Нико неће знати да је Назора бранио овај робусни Николетина Бурсаћ" — рекло би се да је у првом случају личност (Николетина) неодређена, а у другом одређена. Јасно је, међутим, да је у оба случаја имплицирана сасвим одређена особа и да је неодређеност „(неки" Николетина) резултат само таквог третмана у говорној ситуацији, а не и у објективној стварности).

191. Оно што смо, међутим, у томе сплету проблема могли, мислимо, утврдити јесте начелна чињеница да се (не)одређеност не тиче особине већ — именичког појма, у првом реду *јединке* предметног

Digitized by Google

садржаја. У том правцу закључили смо да је у говорно-мисаоном комплексу одређена она јединка која је — „ангажована", егзистентна (или замишљена као егзистентна) на извесном месту у извесно време, дакле она — о којој се говори или она на коју се приликом говора мисли.

Супротно овоме, неодређена би јединка била — неангажована, неегзистентна или егзистентна (третирана као егзистентна) на било ком месту у датом тренутку (или на датом месту, а у било ком тренутку, на било ком месту и у било које време, и сл.).

Полазећи, дакле, од премисе да је придев у тесној вези са елементом одређености јединке именичког садржаја, настојали смо утврдити у којој мери се у том домену у нашем језику чува дистинктивно-опозициона употреба двојаких облика придевске парадигме.

Анализу смо извршили распоређујући материјал на категорије, а ове опет издвајали према моменту одређености, односно неодређености предмета у границама говорног комплекса (третмана у њему), односно — функцији придева уз тако (не)одређено третирану именицу.

Три су основне категорије које разликујемо. Прве две у вези су са одрсђеношћу, а трећа у вези са неодређеношћу јединке предметног садржаја.

192. Као прву и основну издвојили смо ону категорију у којој је придев — елеменат идентификације одређене јединке („Господар рече: *неваљалога слугу* баците у тамницу[186]". — „Почело је да се шапће како је *осуђени сељак* био невин"), указује на особину која је само њој својствена у границама датог места и времена, идентификује је ономе коме се говор упућује издвајајући је из збира осталих које се том особином или не одликују или за њих није карактеристична.

Наша грађа, а и материјал старословенског језика (презентиран код Н. Толстоја) указује на то да је у овој функцији придев, по правилу, увек у дужем облику. Њега оправдава двострука детерминативна функција: он је знак 1. особине и 2. врши, у извесном смислу, демонстративно-анафорско заменичко упућивање сигнализирајући да особину треба посматрати у вези, у релацији, односу са оном јединком која се датом особином одликује (а не само да је у питању јединка са таквом и таквом особином). Адекватна трансформација је:

„*неваљали*" = 1. *онај*
2. који је *неваљао*.

[186] Примери које ћемо овде поменути узети су махом из већ цитираног материјала.

Digitized by Google

Ова „упућивачка компонента" намеће дужи облик и придеву у самосталној (именичкој) служби уколико је елемент идентификације: „*Нијеми* и *слијепи* стаде говорити". — „Одговори *крупни*". — „Одазва се *упитани*" (= онај који је нијем итд.).

193. Краћи облик се, начелно, у овој функцији не јавља. У ствари, он се може јавити у позицији где постоје услови да се особина искористи у идентификативне сврхе, али краћи облик у тој ситуацији нема упућивачко-детерминативну већ само детерминативну функцију (будући ослобођен заменичке компоненте садржане иначе у дужем обе лику), чиме се придев своди само на знак особине, чисте квалификације.

Краћи облик, имајући у суштини предикатоидни карактер, лако поприма у тим ситуацијама апозитивно-адвербијалну улогу што нарочито долази до изражаја у опозицији краће и дуже форме код придева у самосталној служби: док је, наиме, дужи облик увек компонента односа, идентификације (исп. „Проговори *нијеми*". — „Пао је *изнурени*" и сл.) дотле краћи облик бива или предикатизован (исп. „Проговори *нијем*". — „Пао је *изнурен*") или постаје носилац одредбе неидентификованог појма (исп. „Доведоше *бијесна* [једнога, неког] који бјеше нијем и слијеп"). Дистинктивно-диференцијална опозиција краће и дуже форме придева заправо је у овоме.

194. Као варијанту, одвојили смо случајеве у којима имамо идентификацију јединке подупртим придевом (где се, поред придева, јавља и демонстративна, анафорска заменица, присвојна заменица и сл.). И у овим је ситуацијама придев елемената идентификације или „осигурања идентификације" и такође се јавља у дужем облику (исп.: „*Онај матори* пас дошао". — „Ја сам рад издати [описати] живот поглавица *овога* (*поменутог*) *времена*.").

195. Као посебан тип идентификације третирали смо случајеве где се придев јавља у функцији индикатора врсте, специјалног квалитета не само јединке већ датог предметног садржаја уопште (тип: „*драги* камен" као врста у односу на сам садржај појма „камен"; „*бели* лук", „*ковани* новац", „*племенити* голуб" „*тешки* бомбардер", „*стаклени* кип" и др.). Придев ни овде није индикатор само особине (често ни оне коју својом лексиком означава), већ има насловни, номенклатурни значај, подразумева (индицира) низ особина које врсту веријно прате. Дужи облик је нормалан и веома уходан када има ту функцију.

Digitized by Google

196. Краћи облик јавља се овде у овим случајевима:

а) када се — уместо знака врсте — придев своди на особину коју својом лексиком означава (ист. *бео* зид : *бели* медвед)

Дужи облик — као знак врсте, нарочито у градивних и сл. придева, у односу на старословенско стање — српскохрватска је тековина (бар судећи према материјалу у споменицима тога језика) и утолико је уходанији уколико је извор ближи савременом језику — бар у номинативу и њему једнаком акузативу, док се у зависним падежима (нарочито генитиву и њему једнаком акузативу) јавља краћи облик и у савремених писаца (исп. Пролази покрај укварена *кисела кућуса*. — Лоза *бела* грожђа.— Искапи здјелу *кисела* млијека. — Донесе *слатка* вина) па и код Вука, као и писаца са западне и централне наше територије (а рекли бисмо и у говорима који иначе не осећају краће облике као живе).

б) Опозиција краће и дуже форме огледа се и на семантичко-лексичком плану, у том смислу што дужи облик (захваљујући ваљда заменичко-упућивачкој компоненти у њему) означава или особину другачије семантике или је елемент односа, припадања и сл., док краћи облик елиминише тај однос и остаје на терену знака особине (исп. опозициону разлику у значењу: „стар" (хајдук) = такав по броју година живота, насупрот „*стари* (хајдук)" = дуго хајдукује; „*прав*" = раван, исправан, насупрот „*прави*" = сушти, истински („*прави* отац" и сл.); „*житан*" : „*житни*", „*писмен*" : „*писмени*" (задатак), „*родан*" (крај): „*родни*" (крај) и др.) — опет пре свега у номинативу — акузативу.

У самосталној служби, најчешће је и овде дужи облик („Бој се *злога*".—„Тешко је *богатоме* ући у царство небеско„ "Имам бачву *црнога*" и сл.) насупрот краћем облику који је елеменат квалификације (сведен на дату особине), а не типолошке рашчлањености (исп. „Треба ријечи намјештати... да би могао и *учен* читати и *просто* слушати".—„Боље је доброга служити него *рђаву* заповиједати").

Начелно се може рећи и ово: уколико се придев више осећа као носилац збира особина које одликују врсту — облик ће бити дужи; уколико се осећа као знак пуке особине — облик ће бити краћи.

197. Друга основна категорија видске манифестације придева је у нашем раду она у којој придев има функцију дескрипције одређеног појма. Обухвата случајеве где се у говорно-мисаоном комплексу појам означен именицом јавља као већ одређен (идентификован, лансиран као да је идентификован), тј. довољно информативно оспособљен (третиран) као одређена јединка.

Digitized by Google

У таквој ситуацији придев не индицира одређеност већ се на њу надовезује као елемент описа, коментара, епитет и др.

И у овим случајевима такође је веома уходан дужи облик, нарочито кад је придев — атрибут *директно* наслоњен на именицу коју одређује (тип: „Брат је *славнога Милоша Поцерца*". — „Римљани гледали *славнога Цицерона*". — „Свеједно је то мом *драгом, милом, рођеном Јаби.*" — „*Гладни* је *Горан* сав сретан јео." — „Опет се мирио *преморени, снуждени Јовица.*" — „*На модром небу.*" — и др.).

198. Дужи облик резултат је: 1. одређености именичког појма и 2. опозиције „предикатоидном атрибуту" (атрибуту краћег облика придева), односно апозитивно-адвербијалном типу детерминације (исп. опозицију ону разлику у „*Гладни* је Горан сав сретан" : „*Гладан* је Горан сав сретан", где дужи облик има положај чисте атрибутивности, јединствене везе придева и именице; ово се посебно види у насловним синтагмама типа: „*Опкољени* Ханој" насупрот краћем облику: „*Опкољен* Ханој", који је веома предикатизован, чак и кад као такав бива пренет у субјекатску синтагму: „Опкољен Ханој је одолевао непријатељу" и др.).[187] Опозиција дуже и краће форме огледа се, дакле, у супротстављању чисте атрибутивности (дужи облик) као елеменат „особине+релације", тј. сигнала да је особина „везана" за дату јединку као њен саставни, нераскидиви део, насупрот предикативно-адвербијално-апозитивном третману (краћи облик) који не садржи моменат релације, већ се јавља као сепаратни елеменат детерминације, аутономан у извесном смислу у односу на именицу, услед чега лако прелази у предикат (што придеву у дужем облику није могуће).[188] Дужи облик спречава, а краћи омогућава да се особина схвати предикативно, зависно од предиката.[189]

[187] Исп. у овом смислу и примере наслова: *Нејокорени* град (Пол. 14883/3 насупрот: *Незгодан* сапутник (Ћоп 1, 101). — Југославија је уложила *оштар* протест (Пол. 14883/1) : „оштри протест" и сл.

[188] Поменућемо овде да је предикатизованост краћег облика неке придеве везала искључиво за предикат, тако да се они и не јављају у атрибуту (или бар не у истом значењу у коме се налазе у предикату), те и немају дужега облика, већ увек само краћи. Такви су, на пример, придеви: *кадар* — Није кадар сабљом чувати (ИЕС 231), *вредан* — (Био је *вриједан* узети жену (ИЕС 239), *спреман* — (Вазда сам *спреман*... слуга вашега господства (Ков. 122), рад — (Ако је *рад* да му отац поживи (ИЕС 6), *готов* — (Био си *готов* да тражиш (Лаз 159), вољан — (Одговара да је *вољан* Ивицу узети (Ков 71). *склон* — (Бијаше *склон* мотици, Шим 169). *налик* — (Није много *налик* на Вељка," (ИЕС 237), *намјеран* и др.

[189] У овој се функцији начелно не јавља придев у самосталној служби. У овој служби, наиме, придев је или елеменат идентификације или елеменат квалификације, а у „дескрипцији" јавља се само наслоњен на именицу.

Digitized by Google

199. Дужи облик јавља се редовно и у истој функцији када се придевом описује „одређеност опште или индивидуализоване именичке представе“, под условом да придев објављује особину заједничку свим јединкама (тј. да није елеменат, индикатор суженост збира) (тип: „*црвени* мак“, „*охоли* лав“ „*горки* тежачки крух“, „*мучни* пољски рад“, „*узвишени* и *непомућени* девојачки стид“, „*жуто* злато“ и др.).

200. Краћи облик је нешто обичнији у случајевима када придев има елемената „модалне“ одредбе (типа: *Јадан* човјече! — *Кукаван* ми брате!) где је краћи облик такође предикатизован (= јадан си, човече), док је дужи облик („*Јадни* човек опет подобро одмаче“. — „*Јадни* ђак не ће јести“) резултат атрибутивног односа према именици.

201. Као варијанту, издвојили смо позиције у којима се придев налази у положају индиректне дескрипције, а обухвата случајеве дескрипције примарног појма посредно: преко атрибутива (тип: „Умрие *благи*, *тихи*, *разумни*, *добри* старац Сатурно“), елипсе, квалификативне именице (тип: „*Дичному добротвору* [подразумева се Мецена] бијаше једва педесет“. — „Рече ми *безбради* хрватски *Микеланђело*“), односно преко апозиције (тип: „Жика, *мој нови момак*, млад је“. — „Раде Неимар, *легендарни мајстор*“. — „Адам, *мален широк човјек*“).

Битне карактеристике су исте, с тим што се придев јавља формално наслоњен уз секундарну, обично заједничку именицу. И поред тога, придев, у ствари, врши, заједно са том секундарном именицом, атрибутску одредбу главног (одређеног) именичког појма што и резултира употребом дужег облика. У извесном смислу у томе се унеколико издваја апозиција: као слободнији члан реченице, она лако инклинира предикатском карактеру (тип: „Петар, добар човек“), може да се схвати као елидирана реченица (Петар [је] добар) предикатизованог придева, што и намеће краћи облик.

202. Што се тиче адвербијално-апозитивне функције краћег облика, материјал показује да се његова опозициона вредност још добро чува у номинативу и њему једнаком акузативу. У зависним падежима већ се осећа продирање дужег облика, истина не у старијих извора а код Вука ретко (исп. „К мосту (... *покривеном*) привуку бурад“) с тим што се код Вука веома добро држи адвербијални краћи облик (типа: „Ухватише пашу *жива*“) за разлику од других писаца западног и централ-

Digitized by Google

ног нашег језичког подручја, у којих се поред, дакако, бројних примера краћег облика често јављају и дужи („Повео ме свечано *обученог*".—„Дрхтавица му је онако *везаном* тресла тело." — „Више га *живог* нисам видео". — „Хтео је да му одере кожу онако *живом*".—„Кућа је у засеоку *прибијеном* под саму планину" и др.).

203. Као трећу и последњу, издвојили смо ону категорију у којој се придев јавља у функцији квалификације неодређене јединке именичког појма. Ова је категорија и најинтересантнија, јер би претпостављала доследну употребу краће форме придева. Међутим, она је уједно и категорија која нам најбоље доказује (или — показује) да је доследна употреба краће форме у нашем језику почела да се губи, подлежући утицају дужег облика, пре свега у зависним падежима, чак и у писаца који иначе краћи облик живо употребљавају.

204. Ми смо издвојили две варијанте ове категорије. Прву: где је придев елемената квалификације ангажоване јединке (типа: „У томе и томе селу има један *богаш* сељак".—„Што рекао неки *стари* поп Станко".—„Склоних се под крошњу *дебела* стабла"), где је неодређеност именичке јединке „половична": у објективној стварности она је одређена, будући пробрана и ангажована у оквиру извесне ситуације (отуда и бројне информације о њој већ у акту њеног презентирања), али је, субјективно, у говорном плану третирана као неодређена, („један", „неки" сељак).

Будући да се на јединку не указује „упућивачки", јер се третира као неодређена — нормалан би био краћи облик придева, лансиран само да буде знак особине именичког појма. Сви извори и писци, без обзира на територијално порекло, и употребљавају краћи облик веома уходано, али само у номинативу и њему једнаком акузативу. Ова је ситуација евидентна и у старословенском. Међутим, иако знатно ређе, јавља се и дужи облик у тим падежима. Дужи облик обично је резултат „спецификационог" третмана особине („Украде оцу један *чудотворни* нож". — „*Прави, истинити* зулум"), односно одређености опште именичке представе („*Дебели црни* мрак". — „*Лелујави* пламен свеће") и сл. Један од елемената који изазива дужи облик рекли бисмо да је и објективна одређеност, ангажованост јединке именичког појма („Међу псима бијаше један *матори* пас". — „Био некакав *богоугодни* калуђер, бијеле главе и браде, који се вазда богу мољаше"). Дужи облик срећемо и код Вука (чак релативно чешће него у осталих писаца) а и код других писаца како оних са источног тако и осталог подручја нашег језика, чак и у

Digitized by Google

Држића и у старим нашим споменицима, мада у целини гледано — релативно у знатно мањем броју од краћег облика.

У генитиву и у њему једнаком акузативу, дативу и локативу у западних и централних писаца, такође се чувају краћи облици (а у осталих писаца само спорадично), али се, поред тога, запажа у њих и јасна тенденција и афинитет ка коришћењу дуже форме придева у зависним падежима, у појединим чак — подједнако обично (екстремнији у правцу коришћења краћег облика је, углавном, генитив). Дужи облик срећемо ту и код Вука („После *дугога* и *страшнога* боја... ухвате Кочу Нанесе га пут пред кућу једног *богатог* човека" и др.).

205. Друга варијанта квалификативне категорије у нашем раду је она где је придев у функцији знака особине неангажоване, непробране јединке која се, услед тога, одликује и потпуном, апсолутном неодређеношћу, има често смисао само „слике" извесног предметног садржаја. („Рече да му скује *добар* буздован". — „Требало би *добар* и *вјешт* мајстор". — „Сваки *неозбиљан* корак". — „*Гладан* и *жедан* човјек граби објема рукама"). И поред веома разгранате употребе краћег облика, који би се једино и очекивао, већ од најстаријих споменика, налазимо, мада доста ретко, и дужи облик. Њега имамо и код Вука („Вељко остане [за совјет] *рабри* војвода, а код Турака *страшни* непријатељ") — у номинативу — акузативу, за разлику од зависних падежа у којима се код Вука краћи облици добро држе (нарочито у генитиву), а и код осталих писаца и у осталим зависним падежима (чак спорадично и у писаца са источног нашег језичког подручја). Краћи је облик најомиљенији у квалификативном генитиву (налазимо га у свих писаца, чак смо га забележили и код Ћосића — код кога су то једини краћи облици придева у зависним падежима), а посебно у генитиву сталних обрта (типа: „*чудна* ми чуда", „усред *бела* дана", „гром из *ведра* неба" и др.).

206. С обзиром на то да придев у квалификативној функцији начелно има задатак да само открије особину, не упућујући на то да се њоме одликује и дата јединка (да је треба посматрати у вези са „овом", „оном" јединком), краћи облик је у оквиру ове функције веома нормалан и онда кад се придев налази у самосталној служби. („*Сит* гладну не верује". — „*Добар* глас далеко се чује"). Ово је утолико изразитије уколико је посреди номинатив — акузатив док се у зависним падежима наилази и на дужи облик („Болестан се пита *здравоме* се даје". — „Сит *гладноме* не вјерује"), вероватно под утицајем елемената „врсте" или уопште тенденције ка продирању дужих облика у зависне падеже.

Digitized by Google

Општије одлике биле би:

1. Дужи облик је елемената чистог, органски везаног атрибутског односа са појмом који одређује, ступа с њим у јединствену нераскидиву везу као компонента јединствене слике коју са именицом означава („*нежни* цвет", „*охоли* лав", „јунак *неисказани*", „*црвени* шал", „*славни* писац") насупрот краћем облику који је као елемената описа веома предикативно обојен („*Добар* човјек износи добро" = Ако је *добар*, човек износи добро; „Био би потребан *вјешт* мајстор" = Требало би да је мајстор вјешт; „Сједи *невесео* и *тужан* Јуре" = Јуре је *тужан* и *невесео* и сједи).

2. Дужи облик је елемената „типолошке" рашчлањености или лексичко-семантичке подвојености („*драги* камен", „*брзи* воз") насупрот краћем облику који је увек само знак особине као такве („*скуп* камен" = камен је скуп; „*брз* воз" = воз је брз).

3. Дужи облик је елемената одређености („*Осуђени* сељак је невин") насупрот краћем облику који је знак неодређености („Осуђен је *невин сељак*").

207. У односу на најстарије стање нашег језика, односно на стање у старословенском, одлике данашњег стања су углавном ове:

— инфилтрира се дужи облик у све падеже придева којим се детерминише „неодређена" јединка, посебно она уз коју стоји и неодређена заменица „неки" „један" (у функцији неодређене заменице), „сваки" и сл.;

— изразитија је употреба дужег облика у градивних и сл. придева као знака врсте, специјалног квалитета;

— изразитија је употреба дуже форме у лексикализованих спрега типа „драги камен" и др. у независним падежима;

— слободнија је употреба краћег облика уз одређене јединке, нарочито оне означене демонстративно-анафорском заменицом „тај", „онај" и сл. и најзад

— слободнија је употреба дужих облика придева у зависним падежима не само атрибутске детерминације неодређене јединке већ и у предикатоидним позицијама апозитивно-адвербијалне одредбе.

У свим осталим ситуацијама битних разлика нема. Основна је, дакле, она која указује на доследнију употребу краће форме у одговарајућим атрибутско-предикатским (предикатоидним) ситуацијама у старом језику, а слободнија употреба дужег облика у тим ситуацијама у језику савременог стања[190].

[190] Као што је проф. М. Стевановић показао, ово се огледа и у присвојних придева на -ов/ев и -ин, што потврђује и летимичан само преглед извора и грађе којом смо се ми за овај рад служили..

Digitized by Google

Résumé

The thesis contains the following main chapters: 1. Introduction (§ 1—13), 2. Remarks in connection with the theory of meaning of adjectival form in the Old Slav and Serbo-Croatian languages (§ 14—40), 3. Concept of plan and collectiveness of nouns as relevant components of the category of (in)definiteness (§ 41—86), 4. Adjective in its function of identification of a definite idea (§ 87—133), 5. Adjective as the element of description of a certain definite concept (§ 134—161), 6. Adjective in its function of qualification of an indefinite unit of substantival conception (§ 162—189), 7. Conclusion (§ 190—207).

The problem was investigated on written material from the most ancient documents up to the works of modern literature in the Serbo-Croatian language (without clarification of dialectologic perspectives and accent situation). The meaning and function of double forms of adjectival paradigms were studied in the framework of context of lexicalized categories in the positions — adjective-attribute, adjective in independent (substantival) use, and adjective in predicative (adverbial-apositional) functions respectively.

First of all the phenomenon of (in)definiteness itself is discussed, the author establishes the following: (in)definiteness a) of unit of substantival concept, b) kind of substantival contents, and c) definiteness of general substantival idea.

The longer form of adjective occurs: 1. in the function of identificator of definite unit; the identification is performed on the basis of referring by means of adjective to that characteristic whereby but one unit is characterized or distinguished from the others within given limits of space and time of their existence (»*The bad servant* should go to prison«, »*The condemned peasant* was innocent«, »*The condemned* is innocent«) as opposed to the shorter form which is either a sign of characteristic or property as such without the referring component (»Condemned was *an innocent peasant*«), or adverbially or as an apposition (»*Hungry*, he sat down at table«, »*Condemned*, the peasant was innocent«); 2. in the function of indicator (identificator) of the kind, special quality or specified ramification of the contents in question; the identification is performed on the basis of an evident or attributed characteristic whereby one kind of unit of the same genus is differentiated from others (»*blue* stone«, »*silk* shawl«, »*black* onion«) as distinct from the shorter form which does not indicate a special quality but only the property as such (»*blue* stone«) or which differentiates the adjective semantically (»*hearty* patient« — courageous patient: »*heart* patient« — »patient with cardiac disease«); 3. in the function of description of that unit which in the speech-

Digitized by Google

-thought complex appears as definite and identified; the adjective is an element of stylistic description (»*The angry* Marko rides through Kosovo«, »*The famous* Cicero«, »This *young* hero said«), as distinct from the shorter form which tends towards the syntactic-semantic opposite either adverbially (»The *angry* Marko rides« — »Marko rides — angry«) or as a predicative attribute, or it appears as a »modal« attribute (of the type: »*Poor* Pomet, what did hedo«, »Oh, *poor* brother mine, who are you working for«); in its function of determining the general substantival concept when the description is performed by using a property characteristic of all units of the general collection of a given content under discussion (»*The dignified penguin* stands the cold«, »*The blood-thirsty lion* lives in Africa«, »*The diligent ant loses* none of its time like the *carefree cricket*«).

Distinct from these situations are cases in which the substantival concept appears as an independent — either objectively non-engaged unit of irrelevant identity (»*A drunken man* loses his reason«, »*The hungry* are disbelieved«) or as being engaged in the framework of a given situation objectively determined unit, but thrown into the speech complex as subjectively indeterminate or indefinite and of irrelevant identity (»That was heard by *a rich man* who had two daughters«, »He was guarded by *a certain Nikoletina Bursać*«, »I met *one* of my *excellent friends*«). In these casesits normal to use the shorter form of adjective, its function being pure qualification. A stronger affinity towards the use of the longer form is displayed by the unit which is uttered as subjectively indefinite, whilst in real circumstances it is objectively definite (»In this village there lives *a rich man*«, »There joined the conversation a *moustached* partisan«, »There stretched his legs a *lazy* lad.«).

Distinction of double adjectival forms occurs in the Serbo-Croatian language as follows: a) at the level of opposition of definiteness towards indefiniteness of the unit, b) opposition of sign of full property as against the nomenclature sign of species, c) semantic oppositions, and d) syntactical-functional oppositions. This, however, is most evident in the nominative case and in the identical accusative of adjectives of masculine or neuter gender singular, while the other cases (which still have double forms of adjectival paradigm) show more conspicuous fluctuations, a tendency towards the use of the longer form, the more so as the source is younger. This is observed even in dependent cases of adjectives in predicative positions where the distinction of the longer and shorter forms is hardly felt, if at all (hence almost complete equality of meaning in: »I found him *dead*« to be understood that there are two varieties of the adjective *dead*, i.e. *mrtva* and *mrtvog*.

In a general way the Serbo-Croatian adjectival form still shows a certain lawfulness in respect of the distribution and meaning, although not ex-

Digitized by Google

clusively and not without irrationality, which is the outcome of the historical development of the language and pure subjective elements depending on the process of thought and the demands and needs of the speech communication itself.

СПИСАК

ЦИТИРАНЕ ЛИНГВИСТИЧКЕ ЛИТЕРАТУРЕ

Белић А., Историја српскохрватског језика, књ. II, св. 1: Речи са деклинацијом, Београд 1950.

Белић А., Граматика српскохрватског језика за II разред средњих и стручних школа, Београд 1934.

Белић А., О језичкој природи и језичком развитку, књ. I, Београд 1941. и књ. II, Београд 1959.

Белић А., Критика на докторску дисертацију Gunnara Gunnarssona, ЈФ књ. XIII, Београд 1933—1934.

Белић А., Голенишчевъ -Кутузовъ И., Радошевичъ Н., Сложена придевска форма у прасловенском језику и њено основно значење. — Да ли је употреба два придевска вида у прасловенском језику природна или накалемљена, III Међународни конгрес слависта, Београд 1939. Но 1., 1939, 43—45.

Белић А., Когда возникла полная форма прилагательных и какое было ее значение в праславянском и древнеславянских языках? Додатак ЈФ, књ. XXII, Београд 1958, 12—13.

Бошковић Р., О придевима типа „орађи", НЈ, н.с. књ. I, св. 3—4, Београд 1950, 116—131.

Вуковић Ј., Двоброј нове серије часописа „Наш језик", Питања савременог књижевног језика, Сарајево 1950, св. 2, 274—289.

Gunnarsson G., Rechershe sintaxiques sur la Décadence de l'adjectif nominal dans les langues slaves et particuliermènt dans le russe, Stockholm 1931, 154, 8°.

Ивић П., О говору галипољских Срба, СЕЗб књ. XII, Београд 1957.

Курц Ј., Сложена придевска форма у прасловенском језику и њено основно значење. — Да ли је употреба два придевска вида у прасловенском језику природна или накалемљена?, III Међународни конгрес слависта, Београд 1939, бр. 1, 46.

Kurc J., K otázce členu v jazicích slovanských se zvláštnim zřetelem k staroslovenštide, Byzantinoslavica, Praha r. VII, 1937—1939, 212—340 i r. VIII, 1939—1947, 172—288.

Digitized by Google

Караџић
Стеф. Вук, Српска граматика, Скупљени граматички и полемички списи, књ. II, св. 1, Београд 1894.
Leskin A., Gramatik der altbulgarischen Sprachen, Heidelberg 1909, 142.
Meillet A., Le slave commun, second edition, Paris 1934.
Miklosich F., Vergleichende Syntax der slavischen Sprachen, zweite Abdruck, Wien 1883.
Maretić dr. T., Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika, treće nepromijenjeno izdanje, Zagreb 1963.
Пешикан Б. М., Староцрногорски средњокатунски и љешки говори, Српски дијалектолошки зборник, књ. XV, Београд 1965.
Пешикан М., Одредни придев у нашем језику [Критички приказ чланка С. Ристића о тој теми], Књ. VIII, св. 5—6, 171—174.
Пешикан М., Неке напомене о развоју активних партиципа у српскохрватском језику, ЗбЛФ, књ. II, Нови Сад 1959, 88—106.
Стевановић М. Двојство облика посесивних придева и заменица на -ов и -ин, НЈ, н. с. књ. I, св. 1—2, Београд 1950, 24—39.
Стевановић М., О неким питањима савременог књижевног језика, НЈ, н. с. књ. 2, Београд 1950, 76—93.
Стевановић М., Придевска служба трпног придева од глагола који немају тог облика, НЈ, н. с. књ. XII, св. 7—10, Београд 1962, 201—208.
Стевановић М., Карактер одредбе самосталних речи и разлика међу њима, ЈФ књ. XXIII, 22—34.
Стевановић М., Савремени српскохрватски језик. Граматички системи и књижевнојезичка норма, Београд 1964.

Digitized by Google

САДРЖАЈ

Страна

СКРАЋЕНИЦЕ 3 (323)
УВОД 5 (325)

ОПШТИ ДЕО

НЕКЕ НАПОМЕНЕ У ВЕЗИ СА ТЕОРИЈОМ ПРИДЕВСКОГ ВИДА 13 (333)
I. О значењу придевског вида у старословенском језику 13 (333)
II. О тумачењу придевског вида у српскохрватском језику 26 (346)

ПОЈАМ ПЛАНА И ЗБИРА ИМЕНИЦЕ КАО РЕЛАТИВНИХ КОМПОНЕНАТА КАТЕГОРИЈЕ (НЕ)ОДРЕЂЕНОСТИ 34 (354)
I. Општи план и збир 36 (356)
Категорија збира и његово сужавање 38 (358)
II. Индивидуални план 41 (361)
1. Појам неангажоване, из збира неиздвојене јединке 44 (364)
2. Појам ангажоване, из збира издвојене јединке 45 (365)
3. Појам идентификоване јединке 47 (367)
4. Одређеност јединке ван идентификативних процеса 54 (374)
III. Нетипичне, прелазне категорије 57 (377)
1. Паралелизам општег и јединачног 57 (377)
2. Паралелизам ангажованог и неангажованог 58 (378)
3. Зависност категоријског значења збира од семантике именице 60 (380)
Резиме 63 (383)

ПОСЕБНИ ДЕО

I. ИДЕНТИФИКАЦИОНА ФУНКЦИЈА

I. Придев у функцији идентификације одређене јединке именичког појма 67 (339)
Идентификација јединке неподупртим придевом 68 (340)
Стабилизована варијанта 72 (344)

Digitized by Google

Страна

Функција дужег облика придева у идентификацији 77 (349)
Идентификација јединке подупртим придевом 79 (351)
Идентификација јединке придевом у именичкој служби 86 (358)
Краћи облик придева у идентификационим позицијама 89 (361)
Синтаксичко-семантичка опозиција краћег облика у границама идентификационих могућности 94 (365)
Псеудоидентификација одређене јединке 98 (370)

II. Придев у функцији идентификатора врсте (типолошко-специфика-
ционa функција) 107 (379)
Опозициона употреба краћег облика у оквиру типолошке категорије 123 (395)
Лексичко-семантичка опозиција краћег и дужег облика придева у
оквиру типолошке категорије 126 (398)
Закључак 134 (406)

II. ДЕСКРИПТИВНА ФУНКЦИЈА

Придев као елемент дескрипције одређеног појма 136 (408)
Придев као елемент „модалне" дескрипције 155 (427)
Индиректна дескрипција одређеног појма 158 (430)
Дескрипција преко атрибутива 158 (430)
Дескрипција преко елипсе 161 (433)
Дескрипција уз апозицију 167 (439)
Синтаксичко-семантичка опозиција краћег облика придева у оквиру
дескриптивне категорије 172 (444)
Краћи облик придева уз одређене појмове 176 (448)
Краћи облик придева уз апозицију 187 (459)
Краћи облик у придева као елемента става 189 (461)
Закључак 190 (462)

III. КВАЛИФИКАЦИОНА ФУНКЦИЈА

Придев у функцији квалификације неодређене јединке именичног појма . 191 (463)
Квалификација ангажоване јединке (презентација) 192 (464)
Номинатив — акузатив 195 (467)
Зависни падежи 204 (476)
Квалификација неангажоване, непробране јединке (чиста квалифи-
кација) 214 (486)
Номинатив — акузатив 215 (487)
Зависни падежи 220 (492)
Квалификативни генитив и генитив устаљених фраза 226 (498)

Digitized by Google

Страна

Облик у придева са именичком службом у оквиру квалификационе категорије 230 (552)
Закључак 233 (505)

Општи закључак о облику, значењу и употреби придевског вида у српскохрватском језику 235 (507)

RÉSUMÉ 244 (516)

СПИСАК ЦИТИРАНЕ ЛИНГВИСТИЧКЕ ЛИТЕРАТУРЕ 246 (518)

Digitized by Google

GŁÓWNE KIERUNKI BADAWCZE POLSKIEJ ONOMASTYKI W LATACH 1960—1971

I

1. Cechą charakterystyczną polskiej onomastyki ostatniego dziesięciolecia jest poszukiwanie nowych dróg metodologicznych. Oczywiście nie zaniedbywano też prac monograficznych i etymologicznych. Najwięcej nowych propozycji metodologicznych wysunięto w dziedzinie słowotwórstwa i semantyki. Wiąże się to z wprowadzaniem do polskiego językoznawstwa nowej metodologii, która najżywszy oddźwięk w pracach szczegółowych znalazła właśnie w słowotwórstwie i w nauce o znaczeniu. Wypowiedzi na ten temat są liczne. Wiele z nich wysoce kontrowersyjnych, ale też liczne znacznie posuwają metodologię językoznawczą i onomastyczną naprzód. Do tego typu prac należy artykuł J. Kuryłowicza, La position linguistique du nom propre (Onomastica II, 1956, s. 1—14) ogłoszony jeszcze w latach pięćdziesiątych, ale do dzisiaj żywo komentowany i omawiany. Kuryłowicz postawił tezę, że nazwy własne w planie synchronicznym wytwarzają właściwy sobie system gramatyczny. Jeżeli zaś chodzi o osobliwości znaczeniowe tej grupy wyrazów, to uczony widzi je w stosunku zakresu do treści, mianowicie nomina propria wykazują zredukowany do jednostki zakres i w związku z tym bardzo bogatą treść, w przeciwieństwie do zaimków, które mają bardzo szeroki zakres, a minimalną treść. Po środku znajdują się wyrazy apelatywne rzeczownikowe. Ustalenia Kuryłowicza stały się podstawą całego szeregu propozycji teoretycznego ujęcia nazw własnych, wśród których oryginalnością i nowatorstwem, chociaż także i dyskusyjnością, odznaczają się: artykuł W. Górnego, Zagadnienie polskiej gramatyki onomastycznej. Język Polski XXXVII, 1957, s. 174—178, rozprawka W. Pisarka, Tytuł utworu swoistą nazwą własną. Prace Językoznawcze III. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Katowicach, Katowice 1966, s. 67—81, szereg artykułów W. Mańczaka, m. in. Développement de la déclinaison des noms

Digitized by Google

propres en polonais. Anzeiger für slavische Philologie II, 1967, s. 11—23, Onomastyka a prawa językowe. (W:) Z Zagadnień językoznawstwa ogólnego, Wrocław 1970, s. 260—282. Podjęto m.in. takie zagadnienia jak: miejsce onomastyki w systemie językowym (J. Kuryłowicz, op. cit.), stosunek nazwy własnej do nazwy pospolitej (por. m. in. M. Jurkowski, Terminy geograficzne a nazwy własne. Poradnik Językowy 1964, s. 101—122, M. Kucała, Co już jest, a co jeszcze nie jest nazwą własną? Onomastica XII, 1967, s. 153—161, W. Mańczak, Le nom propre et le nom commun. Revue Internationale d'Onomastique XX, 1968, s. 205—218), znaczenie nazwy własnych) por. m. in. ze stanowiska filozoficznego: E. Grodziński, Znaczenie słowa w języku naturalnym, Warszawa 1964, s. 302—325, ze stanowiska lingwistycznego: W. Lubaś, Pripombe o pomenu lastnih imen. Jezik in slovstvo XII, 1967, nr 5, s. 146—152, tegoż: Iz problematike značenja vlastitih naziva. Anali Filološkog fakulteta (Beogradskog univerziteta (VII, Beograd 1967, s. 167—192). We wspomnianych pracach zarysowują się dość kontrowersyjnie poglądy co do definicji nazwy własnej i jej istoty. Większość jest zdania, że są to wyrazy (rzeczowniki — J. Kuryłowicz) oznaczające jeden desygnat. Mańczak podważa to mniemanie i sądzi, że są to wyrazy nie dające się przetłumaczyć na język obcy. Co do „znaczenia" nazw własnych — pokutuje stara Millowska teza o braku znaczenia u tej grupy wyrazów, W. Lubaś natomiast udowadnia, że są one nosicielami pojęć, że noszą na sobie wielorakie informacje semantyczne i pod tym względem funkcjonują jak apelatywy. Niesłychanie kontrowersyjnie wygląda tzw. gramatyka onomastyczna, o czym — zwłaszcza w zakresie systemu słowotwórczego — będzie jeszcze mowa.

2. Jak wiadomo niejednakowo rozumie się naukę o nazwach własnych — onomastykę. W tym względzie panują poglądy skrajnie przeciwstawne. Uważa się ją mianowicie za jakąś pomocniczą dyscyplinę historii, albo też za samodzielną dyscyplinę naukową będącą poza językoznawstwem i historią. Sprawy te omawia W. Taszycki (Mesto onomastiki sredi drugich gumanitarnych nauk. Voprosy Jazykoznanija X, 1961, nr 2, s. 3—11, po polsku: Stosunek onomastyki do innych nauk humanistycznych. Onomastica VIII, 1963, s. 1—18, przedruk (W:) Rozprawy i studia polonistyczne. IV Onomastyka i historia języka polskiego, Wrocław-Warszawa-Kraków 1968, s. 7—20), który też wyraża stanowisko, że onomastyka jest nauką o znakach językowych i dlatego stanowi część językoznawstwa. Problemem metodologicznym onomastyki poświęcona jest także praca S. Rosponda, Le structuralisme dans la toponymie slave. (W:) Atti e Memorie del VII Congresso Internazionale di Scienze Onomastiche. II, 2 : Toponomastica, Firenze 1963, s. 359—364.

Digitized by Google

II

3. Jeszcze niedawno dla polskiej onomastyki bardzo istotnym zagadnieniem była klasyfikacja nazw miejscowych. Po opublikowaniu w 1946 roku pracy W. Taszyckiego, Słowiańskie nazwy miejscowe (Ustalenie podziału), Kraków 1946, przedruk (W:) Rozprawy i studia polonistyczne. I Onomastyka, Wrocław-Kraków 1958, s. 228—268 (i S. Rosponda, Klasyfikacja strukturalno-gramatyczna słowiańskich nazw geograficznych, Wrocław 1957 dyskusja wokół klasyfikacji toponimii, zwłaszcza nazw miejscowych, przycichła. Prace szczegółowe stosowały podział semantyczny Taszyckiego lub formalny, gramatyczny-Rosponda. O wzajemnym stosunku tych dwóch podziałów wypowiedział się W. Taszycki w artykule: Klasyfikacja słowiańskich nazw miejscowych znaczeniowa a formalna (W:) Slavische Namenforschung. Vorträge auf der II. Arbeitskonferenz der Onomastischen Kommissiion beim Internationalen Slawistenkomitee in Berlin vom 17. bis 20 Oktober 1961, Berlin 1963, s. 1—6, przedruk (W:) Rozprawy i studia... op. cit. IV, s. 64—69). Pewne uściślenia w stosunku do podziału semantycznego ogłoszonego wcześniej wprowadził W. Taszycki w artykułach: Złożone nazwy miejscowe w języku polskim, Slavia XIX, 1960, s. 59—64 przedruk (W:): Rozprawy... op. cit. IV, s. 60—86; Słowiańskie metronimiczne nazwy miejscowe. Etnografia Polska III, 1960, s. 355—365, przedruk (W:) Rozprawy... op. cit. IV, s. 160—168 i Dwa studia z polskiej toponomastyki. 1. Polskie nazwy miejscowe typu Miętustwo, Wójtowstwo, Dziergoniewstwo. 2. O tzw. herbowych nazwach miejscowych. Slavia Occidentalis XX/1, 1960, s. 169—176, przedruk (W:) Rozprawy... op. cit. IV, s. 169—175 oraz Polskie pamiątkowe nazwy miejscowe. (W:) I Międzynarodowa Slawistyczna Konferencja Onomastyczna. Księga referatów, Kraków-Wrocław 1961, s. 109—116, przedruk (W:) Rozprawy... op. cit. IV, s. 176—183.

4. Zainteresowanie onomastów natomiast wzbudziła klasyfikacja tzw. nazw terenowych. Problem podjął jeszcze w 1956 roku K. Dejna w artykule, Terenowe nazwy śląskie. Onomastica II, 1956, s. 103—126. Dejna wypowiedział się przeciwko klasyfikacji semantycznej, zaproponował oryginalną formalną-opierającą się na kryterium urzeczownikowienia lub nieurzeczownikowienia nazwy terenowej. M. Kucała próbował wprowadzić do swego podziału nazw terenowych kryteria formalne i znaczeniowe (por. Nazwy terenowe z kilku wsi w powiecie myślenickim. Onomastica V, 1959, s. 67—100). Wreszcie inne rozwiązanie — podział krzyżujący się semantyczny i formalny zastosował W. Lubaś (Nazwy terenowe powiatów jasielskiego i krośnieńskiego. Cz. I. Onomastica VIII, 1963, s. 194—236, Cz. II. Onomastica IX, 1964, s. 123—163). Podział ten z pewnymi nieistotnymi mody-

Digitized by Google

fikacjami wprowadziła T. Gołębiowska, Terenowe nazwy orawskie, Kraków 1964 oraz inni autorzy prac onomastycznych. W sprawie podziału nazw terenowych wypowiadali się m. in. jeszcze E. Pawłowski, Nazwy miejscowe Sądeczyzny. T. I. Ogólna charakterystyka nazewnictwa miejscowego Sądeczyzny, Kraków 1965, s. 27—51, S. Hrabec, Nazwy gruntowe województwa łódzkiego. Podział semantyczny (Streszczenie) (W:) Slavische Namenforschung... op. cit. s. 15—20.

5. Etymologia nazw wodnych interesowała najwybitniejszych polskich językoznawców J. Rozwadowskiego, T. Lehra-Spławińskiego, M. Rudnickiego. Być może dlatego, z pewnej nieśmiałości i braku podobnej kompetencji nie podejmowano szeroko w ostatnich latach tej problematyki. Odważył się P. Zwoliński (Stan i perspektywy hydronimii polskiej. I Międzynarodowa Konferencja... op. cit. s. 69—86), który nakreślił program badań słowotwórczych nazewnictwa wodnego. Za programem przyszła obszerna publikacja: Hydronimia Wisły. Część I. Wykaz nazw w układzie hydrograficznym. Pod redakcją P. Zwolińskiego, Wrocław-Warszawa-Kraków 1965. Zarysowany tylko szkic podziału nazw wodnych przez Zwolińskiego, szerzej rozwinął J. Rieger w monografii: Nazwy wodne dorzecza Sanu, Wrocław 1969. Autor przyjmuje kryterium słowotwórcze uwzględniające równoległe dwa elementy: bazę pienną i formanty. Wśród baz piennych interesuje go strona znaczeniowa, a nie formalna, a więc: 1. nazwa miejscowości, 2. nazwa terenowa, 3. nazwa roślinna, 4. nazwa zwierzęca, 5. nazwa osobowa, 6. cecha wody, koryta. Trudności oczywiście występują przy odróżnianiu nazw własnych od nazw pospolitych w podstawach słowotwórczych, czego Rieger nie rozwiązał.

6. Pierwszą udaną próbę podziału językowego nazw ulic przedstawił M. Buczyński (Nazwy ulic i placów Lublina. Onomastica XI, 1966, s. 136—181). Podział ten opiera się na nadrzędnym kryterium semantycznym: 1. nazwy od określeń topograficznych, 2. od budowli i innych obiektów kulturalnych, 3. od nazw własnych, 4. od wyrażeń związanych z kulturą materialną, społeczną i duchową, 5. od grup ludzi należących do jednego cechu lub narodowości, 6. nazwy pamiątkowe, 7. nazwy wtórne i przeniesione, 8. nazwy kompleksowe, 9. niejednoznaczne i niejasne. Jako podrzędny — przyjął podział słowotwórczy. Jest to więc krzyżujący się podział. Ustalenia Buczyńskiego zastosowała w swojej monografii K. Handke, Semantyczne i strukturalne typy nazw ulic Warszawy, Wrocław—Warszawa—Kraków 1970.

7. Nazewnictwo osobowe również doczekało się w ostatnim okresie szeregu propozycji klasyfikacyjnych. Idą one w kierunku uściślenia istnie-

Digitized by Google

jącego od przeszło trzydziestu lat podziału W. Taszyckiego (por. Najdawniejsze polskie imiona osobowe. Rozprawy Wydziała Filologicznego PAU, t. LXII, nr 3, Kraków 1925, przedruk (W:) Rozprawy i studia... I, s. 32—148 i Polskie nazwy osobowe, Kraków 1924, przedruk (W:) Rozprawy i studia... IV, s. 21—40). Przede wszystkim należy wymienić propozycje kasyfikacyjne S. Rosponda, Struktura i klasyfikacja nazwiska słowiańskiego. Rozprawy Komisji Językowej Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego V, 1966, s. 9—63 i Struktura i klasyfikacja słowiańskich antroponimów. Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego XXIV, 1966, s. 203—224. Proponuje on w ślad za klasyfikacją nazw geograficznych wyróżnić wśród nazewnictwa osobowego: I nazwy (i nazwiska) prymarne. A. apelatywne: 1. przedmioty i wytwory ręki ludzkiej, 2. zawód, stanowisko społeczne, 3. zwierzęta, 4. cecha zewnętrzna osobnika i część ciała, 4. rośliny, 6. abstracta (jakaś cecha duchowa) itd. — łącznie 15 grup znaczeniowych, B. — imienne, z podgrupami: rodzime, np. hipocoristica, obce — chrześcijańskie, niemieckie i inne, II. Sekundarne: A. od imion (z wykazem formantów przyrostkowych), B. od apelatywów, C. patronimica, D. topografica na -ski, III. Composita. Podział Rosponda modyfikuje J. Bubak (Nazwiska ludności dawnego starostwa nowotarskiego, Wrocław-Warszawa-Kraków, Cz. I: 1970, cz. II: 1971). Modyfikacje te przyjmuje także T. Gołębiowska, Antroponimia Orawy, Kraków 1971.

Propozycje klasyfikacyjne są ściśle związane z poglądami teoretycznymi na nazwę własną i dlatego szereg uwag w odniesieniu do tego zagadnienia znajdziemy w cytowanych rozprawkach teoretycznych.

III

8. Jak już wspomniałem najwięcej uwagi przyciągnęło słowotwórstwo onomastyczne. Szczegółowe osiągnięcia omówię w innycm miejscu, a tutaj trzeba wspomnieć o metodologii. Niewątpliwy wpływ na postęp w tej dziedzinie miały prace ujmujące słowotwórstwo apelatywne synchronicznie autorów polskich (J. Kuryłowicz, M. Brodowska-Honowska, R. Laskowski, H. Wróbel) jak i obcych, szczególnie M. Dokulila, a także prace o charakterze diachronicznym, które wyszły z krakowskiej szkoły slawistycznej, np. studia Sławskiego, Szymańskiego, Borysia. Trzeba też odnotować dwa ważne metodologicznie artykuły P. Zwolińskiego: Stan i perspektywy hydronimii... op. c it. i Substantywizacja sufiksalna przymiotników w językach słowiańskich (W:) Z Polskich Studiów Slawistycznych. S. 2, Językoznawstwo, Warszawa 1963, s. 91—99. W pracach tych autor przedstawił tzw. derywację dezintegralną, której zastosowanie do materiału onomastycznego dało ważne rezultaty interpretacyjne w dziedzinie semantyki i wyjaśniło wiele zagadkowych dotychczas formacji słowotwórczych.

Digitized by Google

Metodologią słowotwórstwa w toponimii zajmuje się W. Lubaś (Studije o građenju reči i morfologiji južnoslovenske toponimije. Anali Filološkog fakulteta (Beogradskog univerziteta). IX, Beograd 1969, s. 95—101. Uważa on, że w planie diachronicznym nie występują tzw. formanty onomastyczne a proces toponimizacji (bo tym tylko zagadnieniem się zajmuje) jest ujednostkowieniem znaczenia apelatywnego, a nie derywacją. Dla Lubasia słowotwórstwo onomastyczne to słowotwórstwo wyrazów, które przekształcały się w nazwy własne.

Niezwykle inspirującym pod względem metodologicznym jest artykuł A. Heinza, Zagadnienia derywacji przymiotników od imion własnych. Onomastica VIII, 1963, s. 19—59 rozpatrujący problem onomastyczności derywatów odonomastycznych. Rzecz nie została przez Heinza do końca rozstrzygnięta, ale przynajmniej postawiona w całym bogactwie i złożoności problematyki. Szkoda tylko, że w zasadzie owej bogatej teoretycznie i praktycznie problematyki badawczej postawionej przez Heinza nikt nie podjął.

Należy jeszcze wspomnieć o opracowaniach dotyczących tzw. derywacji fleksyjnej w onomastyce, którym dał początek P. Smoczyński (O derywacji fleksyjnej w słowiańskiej onomastyce (Zarys problematyki) (W:) I Międzynarodowa Konferencja... op. cit. s. 147—160.

IV

9. Polska toponimia doczekała się w ostatnich latach szeregu monografii. W pierwszym rzędzie wymienimy monografie obejmujące pewne regiony. Są to: M. Kamińskiej, Nazwy miejscowe dawnego województwa sandomierskiego, Wrocław, cz. I: 1964, cz. II: 1965, K. Rymuta, Nazwy miejscowe północnej części dawnego województwa krakowskiego, Wrocław 1957, W. Lubasia, Nazwy miejscowe południowej części dawnego województwa krakowskiego, Wrocław 1968, E. Pawłowskiego, Nazwy miejscowe Sądeczyzny. T. I Ogólna charakterystyka nazewnictwa miejscowego Sądeczyzny, Kraków 1965, oraz Nazwy miejscowości Sądeczyzny, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1971. Z tego widać, że cała Małopolska (poza obszarem wschodnim) została już opracowana. Szereg mniejszych rozpraw objęło też inne tereny, np. R. Pazdur-Strokowska opracowała: Nazwy miejscowe byłych województw łęczyckiego i sieradzkiego. Onomastica XI, 1966, s. 128—135, Z. Zagórski, Nazwy miejscowe dawnego województwa brzesko-kujawskiego. Onomastica X, 1965, s. 159—175. Nazwy miast województwa lubelskiego opracował w oddzielnej książce S. Warchoł (Nazwy miast Lubelszczyzny, Lublin 1964.

Digitized by Google

10. Więcej niż całościowe opracowania nazewnictwa miejscowego z określonych obszarów zajmowały badaczy polskich wybrane typy słowotwórcze lub semantyczne. Największym powodzeniem cieszyły sis nazwy patronimiczne, bo też ten typ od dawna był wykorzystywany jako argument historyczny np. w teorii osiedlenia (Bujak, Piekosiński, ostatnio Łowmiański) Odnotowujemy tu dwie ważne monografie: S. Rosponda, Patronimiczne nazwy miejscowe na Śląsku, Wrocław 1954 i K. Rymuta, Patronimiczne nazwy miejscowe w Małopolsce, Wrocław 1971, a ponadto dwie rozprawy A. Pazdur-Strokowskiej, Patronimiczne i rodowe nazwy miejscowe na terenie dawnych województw łęczyckiego i sieradzkiego. Razprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego XIII, 1967, s. 59—88 oraz Nazwy miejscowe typu dzierżawczego i patronimicznego w powiecie radomszczańskim. Rozprawy... Łódzkiego Towarzystwa... op. cit. s. VIII, 1962, s. 269—271. Jeżeli przypomnimy, że o polskiej toponimii typu patronimicznego wiemy sporo dzięki dawniejszym pracom S. Rosponda i W. Taszyckiego (Mazowsze), to uświadomimy sobie, iż typ ten na terenie Polski jest w zasadzie opracowany (poza Wielkopolska).

Solidnie zostały też opracowane polskie (i słowiańskie) nazwy rodowe w licznych studiach H. Górnowicza (m. in. Rodowe nazwy miejscowe Wielkopolski, Małopolski i Mazowsza, Gdańsk 1968; Rodowe nazwy miejscowe ziemi Sieradzkiej i Łęczyckiej. Onomastica XIII, 1968, s. 61—119; Rodowe nazwy miejscowe Podlasia. Onomastica XII, 1967, s. 5—69; Rodowe nazwy miejscowe Mazur i Warmii (W:) Komunikaty Mazursko — Warmińskie, Olsztyn 1965, s. 197—228 oraz Studia nad rodowymi nazwami miejscowymi w języku polskim na tle innych języków słowiańskich (Synteza), Gdańsk 1968). Okazuje się, że typ rodowy w dawniejszym okresie był ograniczony terytorialnie tylko do Wielkopolski i Mazowsza; w nowszych czasach pojawia się też w nazewnictwie terenowym w Małopolsce.

Sporo mamy prac podejmujących zagadnienie typów formalno-słowotwórczych. A. Wilkoń zajął się nazwami miejscowymi utworzonymi od nazw wodnych (Onomastica VIII, 1963, s. 87—124) a J. Bubak tzw. nazwami miejscowymi przeniesionymi (Onomastica X, 1965, s. 50—73 i XI, 1966, s. 43—61). Obszerną rozprawę poświęcił bardzo ważnemu, dawnemu typowi nazw miejscowych utworzonych za pomocą sufiksu —jь F. Nieckula (Polskie nazwy miejscowe z sufiksem -jь. Rozprawy Komisji... Wrocławskiego Towarzystwa... V, 1965, s. 65—147). Ten sam autor ogłosił w 1971 roku wartościową monografię pt. Nązwy miejscowe z sufiksami -ov-, -in- na obszarze Wielkopolski i Małopolski, Wrocław 1971. Bibliografia onomastyczna notuje szereg artykułów poświęconych poszczególnym sufiksom i typom strukturom nazewniczym. J. Domański zajął się nazwami etnicznymi na

Digitized by Google

-any (por. Śląskie nazwy miejscowe na -anie '-any. Onomastica XIV, 1969, s. 5—25), A. Wilkoń typami na -owce w języku polskim (Nazwy miejscowe typu Tyszowce, Witoszyńce w języku polskim. Onomastica XII, 1967, s. 70—83), które są na tym terenie wynikiem wpływu słowackiego i ukraińskiego. Typom na -ówka są poświęcone dwa artykuły: H. Borka, Nowsze typy nazewnicze na Śląsku. Zeszyty Naukowe WSP w Opolu. III, Opole 1967, s. 59—79 i F. Nieckuli, Polskie nazwy miejscowe typu Bieńkówka, Sarnówka. Rozprawy... Wrocławskiego Towarzystwa... VII, 1969, s. 231—271. Zainteresowanie wzbudziły archaiczne typy nazw miejscowych na -owy, które zostały omówione aż w dwóch pracach: E. Kamińskiej-Rzetelskiej, Nazwy miejscowości typu Tuszkowy, Ciecholewy na Pomorzu. Onomastica VIII, 1963, s. 69—86 i T. Stojanowskiej, Nazwy miejscowości typu Bojszowy, Makoszowy na Śląsku. Rozprawy... Wrocławskiego Towarzystwa... V, 1965, s. 181—207. Osobliwą strukturę nazw miejscowych powstała od nazwisk poprzez zmianę rodzaju męskiego na nijaki omawia S. Sochacka (Śląskie nazwy miejscowe typu Kolonowskie, Zawadzkie. Rozprawy... Wrocławskiego. Towarzystwa... V, 1965, s. 165—179. Rewizję tradycyjnie pojmowanej dystrybucji dla przyrostków -in, -ina, -ino zależnej, jak sądzono od rodzaju podstawy, przekonywająco uzasadnia M. Kucała (Słowotwórstwo nietypowych nazw miejscowych z przyrostkami -in, -ina, -ino. (W:) Symbolae Philologicae in honorem Vitoldi Taszycki, Wrocław 1968, s. 166—176. W. Lubaś analizuje polskie przykłady nazw miejscowych, które powstały od nazw osobowych za pomocy przymiotnikowego, nie typowego dla podstaw osobowych przyrostka — ьn — (por. W sprawie nazw miejscowych typu Ambrożno, Lubojna w języku polskim. Onomastica XV, 1970, s. 316—321). Także typy złożone były przedmiotem kilku artykułów, m. in. W. Pałucki, Nazwy miejscowe typu Białystok, Górnystok, Ponikłystok. Onomastica VII, 1961, s. 45—81, M. Jurkowski, Jeszcze o nazwach miejscowych typu Białystok, Górnystok, Ponikłystok. Onomastica X, 1965, s. 45—49 i T. Stojanowska, Nazwy złożone typu Białobrzegi, Krasnystaw, w jęzku polskim. Zeszyty Naukowe WSP w Opolu. Językoznawstwo IV, Opole 1969, s. 129—177. Wreszcie do tego kręgu tematycznego należy też rozprawa S. Sochackiej, Wyrażenia przyimkowe jako struktura nazewnicza. Zeszyty Naukowe... op. cit. s. 77—128.

11. W omawianym okresie powstało mnóstwo artykułów przynoszących etymologie pojedynczych lub kilku nazw geograficznych. Nie wymienimy wszystkich, ale kilka wartościowych. W. Taszycki zetymologizował nazwy miescowe: Solipse (Poradnik Językowy 1962, s. 136—139), Pcim (Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej V, 1965, s. 443—450), Arciszewo i Orchowo

Digitized by Google

(Slavia Pragensia VIII, 1966, s. 249—254), Powąski (Język Polski XLVIII, 1968,j s. 18—25), Żerań (Poradnik Językowy 1968, s. 117—119). S. Rospond omówił np. znaczenie nazw Zwierszów, Sieradz, Rzeczen (Śląskie nazewnicze zagadki i pułapki. Zeszyty Naukowe WSP w Opolu. Językoznawstwo IV, Opole 1969, s. 5—75), Gniezno (Język Polski XLI, 1961, s. 331—343), Lublin (Język Polski XLII, 1962, s. 165—168), Pcim (Język Polski XLV, 1965, s. 8—12), Wiślica (Symbolae in honorem V. Taszycki... op. it. s. 273—281). M. Karaś zajął się nazwami: Limanowa (Małopolskie Studia Historyczne VIII, 1965, s. 83—89), Klecza (Onomastica VII, 1961, s. 112—120), Przybradz (Onomastica VIII, 1963, s. 61—68. W. Lubaś podał etymologie nazw Jasło (Onomastica VII, 1961, s. 121—134), Niegowić (Symbolae in honorem V. Taszycki... op. cit. s. 203—208.

V

12. Wspomnieliśmy poprzednio o wielu pracach dotyczących nazw terenowych w związku z podejmowaniem przez nie problematyki klasyfikacyjnej. Prace te jednak nie ograniczały się tylko do tej teoretycznej w zasadzie sprawy, ale dawały analizę znaczeniową a niekiedy też słowotwórczą nazewnictwa tego typu. Tak więc bogaty materiał przynoszą cytowane rozprawy K. Dejny, M. Kucały, W. Lubasia, T. Gołębiowskiej oraz E. Pawłowskiego (oprócz wspomnianego studium także: Jak się tworzyły dawniej i jak powstają nowe nazwy osiedli w powiecie nowosądeckim. Onomastica IX, 1964, s. 88—122). Analizę konkretnych nazw terenowych z różnych części Polski przynoszą artykuły: J. Wroniszewskiego, Nazwy terenowe z okolic Szarbska w powiecie koneckim. Onomastica IX, 1964, s. 164—192, S. Hrabca z województwa łódzkiego (Slavische Namenforschung... op. cit., s. 15—20), I. Judyckiej, Nazwy pól, łąk i pastwisk oraz gleb i mokradeł w gwarach Pomorza Mazowieckiego (W:) Studia z dziejów osadnictwa. T I, Warszawa 1963, s. 73—107, A. Wolffa, Mazowieckie nazwy terenowe. Onomastica XIV, 1969, s. 74—80. Kilka prac zajmuje się nazewnictwem terenowym Polski Zachodniej, np. W. Pasterniaka, Nazwy terenowe powiatu nowosolskiego i sulechowskiego. Onomastica X, 1965, s. 32—44, E. Zycha, Nazwy części Szklarskiej Poręby. Onomastica XV, 1970, s. 64—70. H. Popowskiej-Taborskiej, Polskość okolic Zielonej Góry i Sulechowa w świetle zachowanych zapisów nazw terenowych. Onomastica X, 1965, s. 1—31 oraz. E. Kamińska-Rzetelska, Kaszubskie nazwy terenowe pow. chojnickiego na XIX — wiecznych mapach katastralnych. Onomastica X, 1965, s. 132—150. Problemom słowotwórczym nazw terenowych jest poświęcony artykuł J. Tredera, Substantywizacja nazw terenowych w powiecie wejherowskim. Onomastica XV, 1970, s. 53—63.

Digitized by Google

13. Szczegółową analizę materiału przynoszą również cytowane już wcześniej prace poświęcone nazwom miejskim, zwłaszcza nazwom ulic. Należą tutaj rozprawy M. Buczyńskiego, K. Handtke.

14. Warto jeszcze zwrócić uwagę na etymologie wodne. O pracy J. Riegera już mówiono. W inym też miejscu wspomniałem o Hydronimii Wisły pod redakcją P. Zwolińskiego. Warto polecić artykuł J. Riegera, Rzekomo deminutywne nazwy wodne. Onomastica XII, 1967, s. 124—130. Ciekawe są tegoż autora etymologie poszczególnych nazw rzecznych, np. Tanwi (Slavia Orientalis XIV, 1965, nr 3, s. 363—365), Pełtwi, Stynawki i in. (por. W sprawie wpływów germańskich na toponomastykę w dorzeczu Sanu, górnego Bugu i górnego Dniestru. Rocznik Slawistyczny XXXI, cz. I, 1970, s. 13—25). Ważniejsze prace o etymologii nazw wodnych to: M. Rudnickiego o Wiśle (Lingua Posnanensis IX, 1963, s. 122—130 oraz Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk 1961, nr 1, s. 37—38), L. Derlicha o Olzie (Język Polski XLIV, 1964, s. 84—95), Z. Stiebera o Orawie, Wdzydze i Łabie (Onomastica X, 1965, s. 176—179).

15. Na uwagę zasługują też etymologie nazw krain, krajów i narodów jak: Śląsk (por. Z. Laskowski, Nazwa Śląska w świetle źródeł starożytnych pisarzy. Biuletyn Kuratorium Okręgu Szkolnego Katowickiego III, 1961, nr 8, s. 11—12, E. Mośko, Poradnik Językowy 1962, s. 252—261 i 322—338) (Mazowsze por. m. in. J. Otrębski, Pochodzenie nazwy Mazowsze. Sprawozdania z prac Naukowych Wydziału Nauk Społecznych PAN VII, 1964, nr 2, s. 96—107), Włochy (por. W. Doroszewski (W:) O kulturę słowa, Warszawa 1962, s. 472—474.

VI

16. Badania antroponimiczne nie były tak intensywne jak toponimiczne. Powstały jednak w ostatnim dziesięcioleciu wartościowe monografie indoeuropeistyczne, slawistyczne i polskie. Jeżeli chodzi o dawne imiennictwo osobowe polskie, to w tej dziedzinie najpoważniejsza jest monografia M. Malec, Budowa morfologiczna staropolskich złożonych imion osobowych, Wrocław 1971. Książka oparta na bardzo bogatym materiale źródłowym stanowi kontynuację znanej w slawistyce pracy Taszyckiego. W sposób pełny ujmuje strukturę morfologiczną złożonych archaicznych imion polskich. Złożonych imion dotyczą również rozprawy: T. Milewskiego, Polskie imiona złożone nie znane innym językom słowiańskim. Slavia Occidentalis XX, z.i2, 1960, s. 101—107, T. Skubalanki, Złożenia z wszech — w historii języka polskiego. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu. Nauki

Digitized by Google

humanistyczno-społeczne, z. 6, Filologia polska nr 3, Toruń 1962, s. 29—43 oraz M. Malcówny, Staropolskie imiona dwuczłonowe męskie z przyrostkami zdrabniającymi. Onomastica VII, 1961, s. 281—289.

Innych typów nazw osobowych dotyczą monografie i artykuły o charakterze mieszanym, np. S. Reczek, Polskie nazwy osobowe i miejscowe z XVI—XVII wieku w księgach parafialnych wsi Michalice pow. namysłowskiego na Śląsku. Cz. I. Onomastica XI, 1966 s. 182—251, cz. II Onomastica XII, 1967, s. 162—176 przynosi dobrze zinterpretowany materiał.

17. Sporo miejsca poświęcono strukturze słowotwórczej imiennictwa osobowego. Wiele typów omówiono na tle słowiańskim, ale także kilka w obrębie języka polskiego, np. Z. Kurzowa objaśniła zdrobniałe polskie imiona na -ko, -eńko w dialektach ludowych wpływem ruskim i dlaiektów południowo-wschodnich (por. Męskie imiona zdrobniałe i spieszczone w pieśniach ludu polskiego (Na podstawie Dzieł Wszystkich Oskara Kolberga). Onomastica XV, 1970, s. 234—282. Studia A. Zaręby koncentrowały się wokół tzw. onomastycznych formacji rodzinnych nazw żon, córek, synów, np. Formy nazwisk żon i dzieci w dialektach języka polskiego. Cz. I Onomastica XI, 1966, s. 320—344, Cz. II Onomastica XII, 1967, s. 232—275). Bardziej szczegółowe, ale terytorialnie ograniczone w tej dziedzinie są prace: R. Laskowskiego, Nazwiska kobiece w gwarach laskich. Onomastica XIII, 1968, s. 216—233, F. Pluty, Nazwiska żon, córek i synów w Ostrowcach, powiat Busko Zdrój. Poradnik Językowy 1964, s. 26—28, M. Szymczaka, Nazwiska i formacje pochodne w gwarze Domaniewka, pow. Łęczyca. Onomastica VIII, 1963, s. 293—311, W. Kupiszewskiego i K. Długosz, Nazwiska żon, córek i synów w dwóch wsiach malopolskich. Poradnik Językowy 1962, s. 61—69, wreszcie M. Karasia, O gwarowych formantach onomastycznych (W:) Symbolae in hon. V. Taszycki... op. cit. s. 138—146.

18. Przypomnijmy jeszcze szereg etymologii pojedynczych imion polskich i obcych, np. Stwosza w opracowaniu S. Rosponda (Język Polski XLIII, 1963, s. 4—13), Kopernika w tym samym opracowaniu (Poradnik Językowy 1963, s. 429—434), Mieszka — pióra T. Lehra-Spławińskiego (Prace Filologiczne XVIII, 1963—1965, cz. 4, s. 73—76), Rozdzieńskiego — autorstwa W. Lubasia i A. Jarosza (Zeszyty Naukowe WSP w Katowicach. Prace historyczno-literackie Katedry Historii Literatury Polskiej, Katowice 1965, s. 115—124). Z obcych objaśniono Szymona i Piotra) A. Klawek (W) Symbolae in hon. V. Taszycki... op. cit. s. 155—161 (Pombę Beryndę) W. Witkowski (W:) Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Oddziału Krakowskiego PAN, styczeń-czerwiec 1962, s. 166—170 (Szekspira) T. P. Krzeszowski

Digitized by Google

(W:) Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego. Nauki Humanistyczno-Społeczne, 39, Łódź 1965, s. 17—23.

VII

19. W Polsce, zwłaszcza w ostatnich dziesięciu latach rozwinęły się znakomicie badania nad nazewnictwem literackim, nad funkcją stylistyczną nazw własnych w piśmiennictwie artystycznym. W tej dziedzinie zrobiono sporo. Opracowano nazwy znaczące okresu Oświecenia (II połowa XVIII w.), np. S. Gawor, O funkcjach nazw osobowych i miejscowych w twórczości I — Ignacego Krasickiego. Cz. I Onomastica X, 1965, cz. II Onomastica XI, 1966, s. 252—281; K. Domagała, Nazwiska charakteryzujące w dramatach Fredry i Bałuckiego. Językoznawca 1964, nr 11—12, s. 61—66; W. R. Rzepka, Z zagadnień nazewnictwa stylistycznego Szubrawców (na podstawie „Wiadomości brukowych" 1816—1822). Językoznawca 1961, nr. 6, s. 78—99. Najpoważniejsze są dwie monografie traktujące o nazewnictwie literackim: S. Grzeszczuka, Nazewnictwo sowiźrzalskie, Kraków 1966 i A. Wilkonia, Nazewnictwo w utworach Stefana Żeromskiego, Wrocław 1970. Praca Grzeszczuka przynosi analizę funkcji literackiej nazw wkomponowanych w stylistykę literatury plebejskiej XVII wieku, ale też daje oryginalne rozwiązania teoretyczne. Pod tym względem wartościowa jest też inna rozprawa dotycząca niezwykle trudnego problemu stylizacji języka „kosmosu", mianowicie M. Szybistowej, Nazewnictwo Cyberiady St. Lema. Cz. I Onomastica XIV, 1969, s. 183—204, cz. II Onomastica XV, 1970, s. 180—201. Dodajmy, że polscy badacze opracowali onomastykę wybitnych romantyków Mickiewicza (K. Górski, Onomastyka w literaturze polskiej XIX i XX wieku. Zarys problematyki. Pamiętnik Literacki LIV, 1963, nr 1—2, s. 401—416) i J. Słowackiego (por. J. Starnawski, Kajet geograficzny Słowackiego. Onomastica XII, 1967, s. 131—152) a także znacznie naprzód posunęli studia nad metodami archaizacji poprzez nazewnictwo własne w utworach historycznych, np. Sienkiewicza) por. Z. Kurzowa, Uwagi o nazwach bohaterów Trylogii Sienkiewicza. (W:) Symbolae in hon. V. Taszycki... op. cit. s. 182—192 (Gołubiewa) por. W. Wojtaszewska, Onomastyka w I-szym tomie „Bolesława Chrobrego" A. Gołubiewa (struktura, funkcja i semantyka). Językoznawca X, 1963, nr 10, s. 61—70.

VIII

20. Polscy onomasci wydali w ostatnim dziesięcioleciu szereg wartościowych prac slawistycznych a także indoeuropeistycznych. Jeżeli chodzi

Digitized by Google

o nazewnictwo miejscowe, to najpoważniejsze miejsce zajmuje obszerna i wszechstronna monografia S. Rosponda, Słowiańskie nazwy miejscowe z sufiksem — ьsk-, Wrocław 1969. Przynosi ona oparte na materiale historycznym i współczesnym z całej Słowiańszczyzny wnioski co do funkcji znaczeniowych formantu, produktywności w przekroju historycznym i terytorialnym. Jest to, trzeba zaznaczyć, pierwsza tego typu monografia rozpatrująca jeden typ nazw na tle całej Słowiańszczyzny. H. Borek w monografii pt. Zachodniosłowiańskie nazwy toponimiczne z formantem -ьn-, Wrocław 1968 obejmuje mniejszy zasięg terytorialny, ale dobrze dokumentuje typ nazw na -ьnъ zróżnicowany również geograficznie. W innym miejscu wspomniałem już o studiach H. Górnowicza nad słowiańskimi nazwami rodowymi w toponomastyce (por. Studia nad rodowymi nazwami miejscowymi w języku polskim na tle innych języków słowiańskich (synteza), Gdańsk 1968), które objęły zachodnią i wschodnią Słowiańszczyznę a także południową, chociaż opracowaną pobieżnie i powierzchownie. W. Lubaś wydał monografię o nazwach z sufiksami -ci, -ovci /-evci, -inci w południowej Słowiańszczyznie (por. Słowotwórstwo południowosłowiańskich nazw miejscowych z sufiksami -ci, -ovci, -inci itp., Katowice 1971). Ustalił chronologię, strukturę semantyczną i formalną oraz zasięgi geograficzne opozycyjnie wobec *itjo i -(j)ane. Toponimią macedońską zajął sią W. Pianka (Toponomastyka basenu jezior Ochrydzkiego i Prespańskiego w Macedonii. Rocznik Slawistyczny XXIX, 196, cz. I, s. 75—92) a nazwami terenowymi, a w mniejszym stopniu miejscowymi wysp dubrownickich — M. Karaś w książce: Toponimia wysp Elafickich na Adriatyku, Kraków 1968, która spotkała się z negatywną oceną chorwackiego onomasty P. Šimunovicia (por. Onomastica Jugoslavica I, Ljubljana 1969, s. 189—199.) W. Lubaś ogłosił szereg studiów o poszczególnych strukturach słowotwórczych toponimii południowosłowiańskiej: typ z sufiksem -ica przy podstawach osobowych (por. Dzierżawcze nazwy geograficzne z sufiksem -ica w językach południowosłowiańskich. Onomastica XV, 1970, s. 71—124), typ z sufiksem -ьnъ przy podstawach osobowych (por. Geografski nazivi tipa Brat(a)n, Blažna, Klimno u južnoslovenskim jezicima. Zbornik za filologiju i lingvistiku XII, 1969, s. 93—98), typ na -ac w języku serbskochorwackim (por. Iz problematike značenja vlastitih naziva. II. Etimološko značenje geografskih naziva sa formantom -ac u srpskohrvatskom jeziku. Anali Filološkog fakulteta (Beogradskog univerziteta). 7., Beograd 1967, s. 167—192), typy Kamengrad, Titograd (por. Studije o građenju reči i morfologiji južnoslovenske toponimije. Anali Filološkog fakulteta... 9, Beograd 1969, s. 108—112), typ z sufiksem -(j)ane przy podstawach osobowych (por. Studije... op. cit. s. 110—111), wreszcie typ nazw miejscowych o budowie nazwa osobowa na *-ić*

Digitized by Google

równa nazwie miejscowej (por. Studije... op.cit., s. 113—122). Ważną pozycję stanowi M. Jurkowskiego, Ukraińska terminologia hydrograficzna, Wrocław 1971.

Trzeba jeszcze podkreślić, że Polacy aktywnie uczestniczą w przygotowaniach do słowiańskiego Atlasu toponimicznego. Prof. S. Rospond kilkakrotnie zabierał głos na temat podstaw teoretycznych tego wielkiego przedsięwzięcia sławistycznego (por. Stratygrafia toponimiczna. Z Polskich Studiów Slawistycznych, Warszawa 1958, s. 159—186, tegoż: Próbny „Atlas toponomastyczny Słowiańszczyzny"... Z Polskich Studiów Slawistycznych, Warszawa 1963, s. 175—183, tegoż: Das Problem des toponomastischen Atlasses der Slawen (W:) Veröffentlichungen des Instituts fur Slawistik, Berlin 1963, s. 232—240. Przygotowane zaś prace szczegółowe, o których była wyżej mowa, są konkretnym wkładem naukowym w to planowane wielkie dzieło.

21. W zakresie antroponimii najpoważniejszą pozycję stanowi książka T. Milewskiego, Indoeuropejskie imiona osobowe, Wrocław 1969. Część pierwsza tej rozprawy jest tekstem drukowanym po raz pierwszy. Omawia ona dokładnie strukturę morfologiczną najstarszego imiennictwa osobowego złożonego. Dzięki tej monografii dokładnie się orientujemy w podstawowych strukturach imion indoeuropejskich i ich uwarstwieniu chronologicznym. Książka ta przynosi w drugiej częsci kilka przedruków rozpraw i artykułów wcześniejszych. Na uwagę szczególną zasługuje praca: Słowiańskie imiona osobowe na tle porównawczym. M. Karpluk w solidnej monografii pt. Słowiańskie imiona kobiece, Wrosław 1961 omówiła sposoby feminizowania antroponimii w językach słowiańskich. Nie zaniedbywali polscy językoznawcy zagadnień ogólniejszych. Wspomniałem już o pracy S. Rosponda, Struktura i klasyfikacja nazwiska słowiańskiego... op. cit. Do tego trzeba dodać monografię P. Smoczyńskiego, Słowiańskie imiona pospolite i własne z podstawowym -ch- w części sufiksalnej, Wrosław 1963 oraz bardzo ważną książkę Z. Kurzowej, Polskie rzeczowniki męskie na -o na tle słowiańskim, Wrocław 1970 a także obszerną rozprawę S. Warchoła, Słowiańskie nazwy osobowe z sufiksami -ula, -ul. Cz. I Onomastica XV, 1970, s. 202—233, cz. II Onomastica XVI, 1971, s. 186—210. A. Zaręba przedstawił słowotwórstwo różnych formacji w dialektach południowosłowiańskich (por. Formacje odmężowskie w dialektach południowosłowiańskich. Z Polskich Studiów Slawistycznych. S. 2, Językoznawstwo, Warszawa 1963, s. 109—119; tegoż: O niektórych formacjach onomastycznych w gwarach bułgarskich. Studia linguistica in honorem Thaddaei Lehr-Spławiński, Kraków 1963, s. 281—285).

Digitized by Google

22. Szereg prac podjęło zagadnienia niesłowiańskie albo też stosunki słowiańsko-niesłowiańskie. Należą tutaj studia T. Buch z dziedziny onomastyki litewskiej (por. Litewskie nazewnictwo osobowe w pow. Sejny i Suwałki. Onomastica IX, 1964, s. 312—320; Nazwy toni rybackich jeziora Gaładuś. Onomastica XII, 1967, s. 109—123), a także J. Otrębskiego, Slawizacja litewskich nazw wodnych i miejscowych. Z Polskich Studiów Slawistycznych S. 2. Językoznawstwo, Warszawa 1963, s. 267—286. Wspomniałem wcześniej już, że zajmowano się też niesłowiańskim imiennictwem osobowym. Dodajmy do wspomnianych pozycji jeszcze: F. Machalski, Irańskie imiona osobowe w napisasch klinowych Achamenidów. Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Oddziału Krakowskiego PAN. Styczeń-czerwiec 1963, Kraków 1963, s. 154—155, A. Klawek, Struktura gramatyczna akkadyjskich nazw osobowych. Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Oddziału Krakowskiego PAN. Styczeń-czerwiec 1962, Kraków 1962, s. 78—79, T. Milewski, Nazwy z obszaru Polski podejrzane o wenetyjskie lub iliryjskie. Slavia Antigua XI, 1964, s. 37—82.

23. Polskich językozmawców w szerszym zakresie interesowały polsko-innojęzyczne stosunki, które dokumentuje onomastyka. W tej dziedzinie najwięcej zrobił S. Rospond już dawniej, a ostatnio studia nad substytucjami polsko-niemieckimi jeszcze rozszerzył (por. m. in. Zur Problematik der westslawischen Ortsnamen auf -bno (deutsch -en, -in). Onomastica Slavogermanica I, 1965, s. 29—44. M. Karaś dał przegląd nazw miejscowych pochodzenia niemieckiego na obszarze najbardziej południowej części Małopolski (por. Elementy niemieckie w toponomastyce Orawy, Podhala i Spiszu. Onomastica XIII, 1968, s. 25—60) a L. Zabrocki przedstawił substytucje polsko-prusko-niemieckie z obszaru pomorskiego (por. Transpozycje strukturalne prusko-polsko-niemieckie w zakresie nazw topograficznych Pomorza Mazowieckiego. (W:) I Międzynarodowa Konferencja... op.cit. s. 201—231. Poza tym M. Karasia zainteresowały słowaczyzmy w nazewnictwie miejscowym powiatu żywieckiego (por. Ze studiów nad toponomastyką Żywiecczyzny. V. Elementy słowackie w nazwach geograficznych. Onomastica IX, 1964, s. 64—81) a E. Pawłowski słusznie poddał rewizji zapożyczone rzekomo z rumuńskiego niektóre nazwy geograficzne w tzw. pasterskim obszarze Małopolski (O kilku rzekomych zapożyczeniach rumuńskich w słownictwie topograficznym i w nazewnictwie miejscowym Zachodnich Słowian. Onomastica XII, 1967, s. 84—101). Warto jeszcze wymienić obszerną monografię R. Świętochowskiego, Germanizacja nazwisk polskich na terenie Gdańska w latach 1874—1944, Wrocław 1966, która zajmuje się nie tylko faktami lingwistycznej natury, ale też dokładnie informuje o przyczynach politycznych zniekształcania i zmiany polskich nazwisk na niemieckie.

Digitized by Google

IX

24. Nie wyczerpaliśmy oczywiście całej tematyki podejmowanej przez polską onomastykę. Ogłoszono ponadto prace z zakresu nazw plemiennych, krain i krajów (T. Lehr-Spławiński, S. Rospond), o formacjach przymiotnikowych i etnicznych (W. Taszycki, B. Lindert), o nazwach zwierząt (P. Galas i S. Warchoł). Zajmowano się terminologią onomastyczną (M. Karaś, D. Turkowska) a ponadto szeroko pojętą popularyzacją etymologii onomastycznej (P. Cienkowski, W. Lubaś) oraz poprawnością (S. Urbańczyk).

25. Wreszcze trzeba podkreślić, że w ostatnim dziesięcioleciu językoznawcy zaczęli wydawać tak fundamentalne i podstawowe dzieła jak: Słownik staropolskich nazw osobowych pod redakcją Witolda Taszyckiego (dotąd do litery *k* —) oraz S. Rosponda, Słownik nazwisk śląskich, t. I, Wrocław 1967 i S. Rosponda, Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska t. I: A-B, Warszawa-Wrosław 1970.

26. Przedstawia więc polska onomastyka w ostatnim dziesięcioleciu obraz niezwykle urozmaicony i bogaty. Dominują w niej elementy metodologicznie nowe, przeważają prace monograficzne. Polscy językoznawcy wnieśli w tej dziedzinie poważny wkład do nauki.

Władysław Lubaś

Digitized by Google

1. — PETAR SKOK, **Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika.** Uredili akademici Mirko Deanović i Ljudevit Jonke. Sarađivao u predradnjama Valentin Putanec. — Knjiga druga, *K—poni*. — Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb, 1972.

По изласку из штампе прве књиге Етимологијског рјечника Петра Скока *Balcanica* II је приказала први том ове науци врло потребне књиге. Овога пута непосредно уз појаву Друге књиге Скокова речника, у могућности смо да у пуном смислу синхронизирамо са том књигом овај приказ.

Првом приказу био је задатак да истакне појаву првог етимолошког речника нашега језика, који је значајан и у односу на друге словенске и остале језике. Он је проистекао из дугог раздобља општег проучавања нашег језика, проучавања вишеструког и интензивног. Већ у првом приказу истакнута је његова у знатној мери изражена балканистичка усмереност: да би се ово све што јасније истакло, и да би указало на неке пропусте, какви су неизбежни при крупним научним подухватима комплексних ситуација и у вези са тешкоћама у проверавању туђих констатација. Дезидерата су остављена за овај, други приказ, у вези са једним, ми сматрамо, корисним предлогом. Сам Скок је умео понекад бити резервисан, па је тако био доста близу да правилно схвати топониме (*A*)*rvati* (Охрид; Рашка), управо као балканистичку појаву, како сам је ја касније приказао (cf. *lat. arō*, *fratres arvales*; alb. *arvatë*, дакле „тежатници, аргати", ЈФ XXIX, св. 1—2).

Друга књига Скокова речника потврђује моје основно мишљење о значају тога дела и о вишестраним интерпретацијама. Међутим, подухвати те врсте упућују мисао на незадрживу динамику у научним токовима, на откривање нових елемената и проналажење правилнијих решења. Такву основну карактеристику језичких појава дужна је пратити наука о језику. То све морају у првом реду пратити етимолошки речници, до највеће мере као огледало адстратних и супстратних међујезичких појава. И заиста, са осећањем тога принципа Скок даје ин-

Digitized by Google

тересантна обавештења о појавама из далеких перспектива, али му се често јављају тешкоће због туђих неадекватних идентификација које му се намећу.

Овде нема потребе истицати Скокова добра решења и прихватања проверених проучавања других речника. Од таквих занимљивих и тачних решења нека поменемо нпр. *огар* и корелативни *загар*, којима су више пута раније несигурно тражена решења. — Стога ће овде бити тежиште на истицању извесних случајева које ја класирам као *дезидерата*, која би, као допуне и сл., фиксирала и одржавала научну вредност оваквог дела. Развој науке, видели смо, захтева допуне, проверавања, нова решења, управо у оваквим речницима, а нарочито кад имамо у виду балканистичке вишевалентне комплексе. Неколико примера ово ће нам показати. Међу правилним и оригиналним Скоковим решењима је апелатив *кињан* протумачен на галској бази, као *caljari*, fr. *caillou*. При допунама било би интересантно одредити однос према *ш-кал*, *ш-кол*, а затим упоредити и са базом *kal*, којој је Fouché посветио посебну расправу, а коју базу налазимо у *Кална* (Ист. Србија), а одвајамо од *kal* — „блато", коју такође наводи Скок. База **kal* (Lahovari) је и у речи *Калиновик* (Сарајево). Према овим базама треба одредити базу микротопонима *Калиште*, због укрштања са *кале* (макед. песма: „оро игра на Калиште!"); Скок, међутим, не даје *кале*, а рум. *călător* требало би објаснити не као „путник" него као „путник на коњу", „коњаник", cf. *cabalus*. — База *кале* „град" налази се у наведеном *Калемајдан*, мада је требало навести устаљени изговор *Калемегдан* као главни. По свему што је овде речено, требаће исправити им. *Кале* „поље на поданку Ловћена (Шкаљари) у коме има блата кад је киша", треба рећи („некадање") градско поље; тако би се на томе месту исправила грешка Кадлеца, а била би разумљива суперпозиција са базом **kal*- „брдо" (в. Fouché).

База **lap*- гл. *лапати* дата је као ономатопејски изражај, а базу **lap*- за ознаку камена Скок с разлогом даје под *Лапад*, нарочито због остатака романско-далматинских; али ипак треба навести примере базе **lap*-, вар. **lep*- (тип *Лепенац*) и однос према гранању базе **alp*-.

Топ. *Летница* није наведен (нем. *Lette*,) Kluge-götze, упор. моју студију *Говор Јањева*), а интересантна је због народне етимологије у вези са „летовање", — „летовалиште Цара Душана".

Апелатив *ланда* (дем. *ландица*) са значењем „комад хлеба" погрешно је водио упоређивању са *ломела*, — јер ту имамо стару келтску базу (fr. *les Landes* „комад неплодног земљишта"), а њено основно значење, са специфицирањем, дало је конкретну нијансу.

Digitized by Google

Реч *па̄лача* „бара“ треба везати за базу **pal-* и унети је; њој има трагова у средишним областима Балканског полуострва. — *Палаш̄а* би требало да буде одредница за реч *па̄лача*, а диференцирано дата према много ужем *па̄лаш̄а*, пл. „непца“.

Реч *па̄ла́н* (остаци од маслина после цеђења) треба довести у везу са „пулпа“, доста обичном у употреби, и унети ту реч.

Добро је учињено што је реч *па̄јдиш̄* (Хвар) дата уз резерву („који се само донекле поклапа са *opidare* на Сицилији“). Међутим свакако би требало унети реч *опа̄јдара*, са пејоративним значењем, која је двоструко индицирана. У семантичкој вези са овим поменуо бих да уз *калеш* (Дубр.) треба унети пеј. *калаш̄ура*, који има знатно ширу употребу.

Желео бих да, у принципу, истакнем неколико речи из балканистичког круга, којих нема у овој књизи, и за које треба препоручити да уђу у Додатак. — Тако треба унети l. *cassis*, који треба везати за патр. *Кашић*, cf. „оклопници“ (можда у суперпозицији са l. *Cassius*, али изван семантичкога круга „каша“). Варијанту *кацига* требало би узети као одредницу, а изводити је према *kacida*. Треба унети име *Кајица* из народне песме („Кајица војвода“), а мени се јасно указује траг (*Caius*). — За однос „*ct*“: „*pt*“ значајно је презиме *Лаш̄чевић*, које овде није унето, а у вези са тим је и м. топоним *Лефш̄ериа* (код Соко-Бање; вокалска асимилација, а „*ct*“: „*ft*“, што је значајно за диференцирање изоглосе), који сам пример објаснио (*Omagiu lui Alexandru Rosetti*). — *Малесија* је довољно добро приказана реч, ако се полази од структуре у српском изговору, али треба напоменути да је назив „Црна Гора“ (м. раније „Зета“) у ствари калк према називу терена „Малесија“ — „Mal-ë-zi“ (cf. мој реферат Les concurrences des oronymes nouveaux en Illyricum, APhL X). Базу **mal-* треба гледати и у фитоними *малина*, а свакако и у arthr. *Malvina*; тако и у речи мачуга, патр. *Ма(л)цукић* (cf. *Говор Јањева*). — Уз реч *меропьхь* треба навести топ. *Мерошина* (Ниш), као врло корисну потврду. Напомињем да нису унети ни топ. *Малча* (**Maltia*, Ниш), ни ор. *Малеш* (Макед.). — Према бази **mont-* није унет ор. *Мучањ* (*оп* > *ǫ*>*и*). — Реч *мезово* вар. *мезево* треба везати за базу **med-*, а унети *Медиана* (Ниш). — За реч *мрђела* имам потврду из старе рударске области (Јањево), а поводом базе **marg-*, **merg* (о којој је писао и Скок) треба узети у обзир и моју расправу о *мргињу* (ЈФ XII). Не треба заборавити за језичку перспективу знатан број топонима и оронима као нпр. *Мрчајевци* (Краљево), *Па̄ук* (Славонија), а има и патронима који би били више него интересантни, као *Немеш̄* (пример из листа Вечерње новости, 20. VIII 1972, стр. 2), *Брацо Немеш̄*, са Козаре, Босна (упор. мој чланак, ОЈ I). Уз реч *канаш̄*, која има врло

Digitized by Google

уску ареу и која се губи, треба се обазрети на облик *чантрāти* (Pascu; cf. Balcanica II), као и презиме *Шантрић* (Пећ). Примера сличних пружају нове ономастичке, а нарочито балканистичке студије.

Неколико примера би могли допунити дискусију о томе коју варијанту узимати за основну одредницу. Мислим да м. локалне форме као што је *кāјурал* (*у:о*, Бока), треба узимати шири облик, дакле не ни ранији аустријски војни термин *кāјрал*, него садањи устаљени термин *кāјлар*. Са овим у вези намеће ми се презиме *Кабларевић* (Ст. Миковци, Славонија, сада је породица у Загребу); у тој породици објашњавали су презиме оронимом Каблар, али ни друго објашњење, са соноризацијом, не би морало бити искључено, јер је постојала та реч на терену Војне Границе. — Поводом антропонима *Кāтарина* поменуо бих да је акцентом условљена семантичка диференцијација, — тако је *Кàтица* еманциповани недеминутивски антропоним, а деминутивску функцију чува форма hур. *Кáтица* у односу према Ката, које је престало да се осећа као деминутив. — Мислим да би требало узети као одредницу *кàсаба* м. *касàба*. — Слично треба поћи од речи *кàлауз*, а дато значење семантички објаснити у вези са „кључ". Тако исто: *кàдуна*, а непотребна је структурална аналогија према „госпођа". Треба свакако у новом издању исправити да је и у Београду *кúфла* као и у Загребу (а не: *кùфла*). — Уз топ. *Ниш* устаљен је облик за порекло *Нишлија*, тако да је сувишна коваиица „Нишевљанин". — Што се тиче одреднице *кахва* према *кава*, *кафа* ја бих се задовољио само тиме да ово питање отворим до штампања допуне. Најзад треба узети ширу реч *ūајīаш*, па њој додати овде наведену *ūајдаш*, а тако ускладити и *ūеруника* према *ūероника* („peronica").

Обичнија је форма *ūазухо*, него *ūазуха*. Напоминьем да је у дечјем говору *ūàūа* „јести" а не *ūáūа*.

Међутим, поредећи Скокова мерила из прве и из друге књиге његовог речника, осећам потребу да напоменем једну разлику, која потврђује да је Скок у последње доба приступио извесном допуњавању, а није стигао даље од првих слова. Тако запажам да је Скок почео да уноси у пуиијој мери стране речи и термине, нарочито под „ц", — којима корелативе може се речи и не налазимо у другој књизи. Тако би за Додатак овом речнику требало припремити уношење новијих лексемских посуђеница, нпр. *кабарēт*, *карāт* (мера за драгоцености) и многе друге. Такође оваквим позајмицама треба дати облик савременог, данашњег изговарања, нпр. *ūатēнт* (не „патенат"), а тако и *ūергамēнт* (не по изворној форми или сл. као што је *ūергамена*).

Digitized by Google

Уопште Скоков материјал, представљајући резултат животних Скокових напора у науци, имао је добити облик формираног научног дела. Ипак, то је све захтевало напоре техничког, а и стварног редиговања, проверавања. Отуда уредницима треба признати као заслугу за науку што ово дело данас имамо пред очима, посебно акад. проф. М. Деановићу што је убедљиво заступао ово гледиште и што је у томе успео. При томе треба признати да су уредници оставили структуру којој припада печат Скоковог животног дела. Али да би то дело добило завршни облик и да би имало трајну вредност, — уреднике чека неопходно допуњавање материјала, са уношењем нових научних резултата, са неопходним поправкама и прилагођавањима новим научним решењима. Како су основне концепције Скокове биле балканистичког карактера, верујемо да ће и науци и уредницима при организовању рада на Додатку, као и на уређивању Додатка, бити од велике користи широка лингвистичка формација и балканистичко интересовање млађих колега.

Новога у науци о нашем језику има већ толико много да би требало одмах почети са систематским прибирањем новог материјала и попуњавањем онога што Скок није могао имати при руци. По мом мишљењу једна добро постављена уређивачка комисија могла би за пет година урадити тај леп научни посао, тако да би Скоково дело у пуној вредности и врло дуго било ослонац даљем развоју науке, мада је и данас Скоков етимолошки речник, својим библиографским ознакама извора, неопходна оријентација за етимолошко-семантичке и миксоглотске студије. Посебно пак желим скренути пажњу на то да се морају унети нови вокабули, етимолошки студирани и саопштени. Разуме се, нису у подједнакој мери распоређене у студијским едицијама. Стога треба систематски прегледати не само „Onomastica Jugoslavica", него и часопис „Onoma" (Louvain") као и ономастичке и уопште лингвистичке едиције појединих центара, а посебице балканистичке едиције. Не треба заборавити етимолошка саопштења на ономаетичким, балканистичким, славистичким и романистичким конгресима, нарочито за последњих десет година. Треба се обратити и појединим научницима, који би, под својом шифром, могли дати и нова, необјављена саопштења. Има туђица тако ураслих у склоп нашег језика, да се једино семантичком микроанализом може наћи пут ка етимолошком извору, као што показују глагол „издевѐтати" и гл. им. „девéтање" (Вук, Рј.); ту немамо као базу „девет", (Skok), већ лат. *debeō*, дакле иронично „дати некоме што му дугујемо", „казнити батинањем (некога)".

Digitized by Google

Овакво допуњавање одговарало би намерама и схватањима самога Скока, јер би то свеи он учинио, да је имао пред собом још времена. Речник етимологијски Петра Скока није само материјал који је он стигао да обради, него у првом реду његова широка научна замисао, концепција таквога Речника, студијски постављена, заснована на детаљним и коментарисаним библиографским обавештењима. Такву замисао могао је, кроз више деценија водити само научник лингвистичке формације а филолошких особина и истрајности у мукотрпним трагањима кроз магловите сплетове ка идентификацијама. Ове моје мисли, објективно речене, истичу већ изражену мисао о заслугама редактора, и нарочито истичу мисао акад. проф. Мирка Деановића, да без великих одлагања добијемо науци данас неопходни инструменат, који и по замисли и по огромном научном напору и ефекту носи печат животног дела нашег истакнутог етимолога, драге успомене Петра Скока.

Мил. Павловић

Digitized by Google

2. — LOUIS G. HELLER, JAMES MACRIS: **Parametric Linguistics, The Hague. Paris** 1967.

У последњих неколико деценија има немало покушаја примене математичких метода у изучавању језика. Таква пракса посебно је интензивирана у оквирима појединих школа структуралне лингвистике. Успеси ових школа и праваца у многоме су зависни од што успешнијег и целисходнијег повезивања лингвистике са наукама познатим по строгој тачности — математиком и логиком. С друге стране, можемо без двоумљења рећи да наука о језику неке елементе структуралнога метода намеће другим хуманистичким наукама. И управо захваљујући примени принципа строге тачности и системности, лингвистика добија водеће место међу споменутим наукама.

Књига Parametric Linguistics спада у ред дела у коме се математички принципи покушавају применити на науку о језику. Али ова књига се и квалитативно разликује од многих других дела тзв. математичке лингвистике; у њој нема цифара и израчунавања. Параметарска анализа и принципи математичке лингвистике примењени су на извесне лингвистичке и нелингвистичке нивое; односи се на конкретан материјал, или се разматра на чисто теоријском плану. Колико год се настојало на примени математичких принципа, ипак нема ни покушаја да се добијени резултати истраживања математички израчунавају, или да се утврђује количина поруке феномена о којима се говори.

На 78 страница текста изложен је метод параметарске анализе и принципи примене овога метода у лингвистичкој пракси. Поред општих теоријских напомена и закључака, и покушаја изграђивања метода и за области које нису чисто лингвистичке, нпр., литература, постоји наглашена тежња да се овај метод примени на плану синхроније и на плану дијахроније. Лингвистика и књижевност нису једине области које се овде разматрају. Ту су и реторика, графички системи. Тежиште је на језичкоме плану, пре свега, али док се на једној страни екстензивно транспонује и на друге видове комуникације, дотле, с друге стране,

Digitized by Google

не обухвата све језичке нивое. Преношење принципа параметарске анализе на друге, екстралингвистичке области, нпр. на реторику и књижевност, говори о заједничким методолошким претпоставкама за све ове области, јер у крајњој линији, и реторика и књижевност директно су повезане са језиком и зависне од језика. Језик је основа и ових врста порука па је разумљиво што им лингвистика може наметнути нешто од метода који су за науку о језику битни.

Аутори постављају као један од основних задатака параметарске анализе следеће: изоловати и идентификовати параметре у појединим језичким нивоима. Иако се у књизи не говори какве су и колике тешкоће, при томе, из процедуре и резултата истраживања види се да је реч о веома сложеном и нимало лаком задатку. Није никако случајно што се изоловање и идентификација параметара прво показује на фонолошком нивоу, односно на фонетском плану. Параметри су у овим областима највећим делом очигледни и највећим делом утврђени, иако не и теоријски на такав начин образложени у лингвистици XIX и првим деценијама XX века. Стратиграфију и активитет говорних органа, уосталом, није особито тешко описати и утврдити међусобне односе и улогу појединих органа у артикулацији гласова, па према томе, није тешко утврдити ни систем параметара. Аутори ове књиге, углавном, полазе од традиционалних класификација. За све друге нивое материјала је мање, а рекло би се и изолација и идентификација параметара мање је потпуна. Лексички план, нпр., далеко је од неког потпунијег разрешавања проблема помоћу параметарске анализе.

У књизи се наводи да је Louis Hjelmslev један од првих лингвиста који је реализовао параметарски принцип (Prolegomena to a Theory of Language, English ed. Madison 1961, 23). После Hjelmsleva било је и других што се, сваки на свој начин, углавном парцијално, служили параметарским принципима у изучавању појединих језичких феномена. У савременој совјетској лингвистици, нпр., врло често се говори о параметру кад се врши анализа језичких јединица појединих нивоа, међутим, у овој књизи о томе се ништа не каже. Аутори највероватније нису довољно упознати с совјетском лингвистичком литературом, или им се, можда, допринос совјетских лингвиста у овој области учинио недовољно важним за властито дело.

Дефиниција параметра често је различита и у математичара. У овоме делу параметар је дефинисан као нека променљива која диференцира једну од друге категорије у целокупном језику на функционалном плану, и то би био параметар функционалне дистинкције. На сигналном плану параметри се исказују на плану манифестације.

Digitized by Google

Овакво дефинисање је, свакако, и прихватљиво и неоспорно, али морамо додати познату чињеницу да се сигналне јединице тек укључивањем у процес комуникације реализују на плану манифестације. Уз то, истовремено имамо и дејство параметара на функционалном плану. Изгледа нам да се ова два плана симултано јављају, али такав закључак је из неких разлога у овој књизи изостао.

Аутори намерно избегавају термин дистинктивни фактори (distinctive feature), који су, такође, извесна врста параметара, и то просто зато што је овај термин углавном срастао за фонологију, и нешто мање за морфологију, па је постао рестриктиван за остале нивое.

Параметар је, дакле, демаркативна варијанта некога нивоа, што се илустративно показује на систему плозива.

p t k

b d g

Плозиви имају симетричан систем по критерију звучност-безвучност, а основни параметар ја глас. Други параметри зависни су од начина артикулације: лабијалности, апикалности и дорсалности. На следећој шеми јасно је истакнуто на који начин се параметри секу и какви резултати настају у датим пресецима

	Лабијалност	Апикалност	Дорсалност
Безвучни	p	t	k
Звучни	b	d	g

Дакле, систем плозива овакав какав је, углавном зависи од споменутих параметара.

Фонема (p) манифестује пресек безвучности и лабијалности, (b) пресек звучности и лабијалности, (t) пресек безвучности и апикалности, (d) пресек звучности и апикалности, (k) пресек безвучности и дорсалности, а (g) пресек звучности и дорсалности.

На сличан начин, али разуме се са сасвим другим параметрима, представљен је однос говорног и писаног језика према формалном (официјелном) и неформалном (неофицијелном) језику, а све то према језику који није књижевни, нпр.

Digitized by Google

	Формални	Неформални
Говорни језик		Некњижевни
Писани језик		

Говорни језик са писаним језиком чини један параметарски систем. Исто тако формални језик према неформалном се понаша као претходни систем. Међутим, некњижевни језик, иако улази у показани систем пресека, не сече све показане параметре. Сви параметри једнога хијерархијскога нивоа секу све друге параметре тога истога нивоа, али тако не мора бити с параметрима других нивоа.

Према свему судећи, суштина параметарске анализе могла би се свести на следеће. У датоме језичкоме коду, у одређеном времену, систем параметара успостављен је као фиксиран модел и у пресецима параметара настају језичке јединице. Овакав принцип важи за све језичке нивое. У природним језицима важи као генерални закон да сви пресеци нису реализовани, нису попуњени конкретним језичким јединицама. Остају, дакле, празна места (hole). Због тога настају асиметрије разних врста у појединим језицима. И управо зато постоје две сталне тенденције у језику.

1⁰ Јавља се низ процеса с тежњом да се празна места попуне, да се обезбеди што већа симетричност и корелативност система.

2⁰ Други процес је укидање једнога параметра, што условљава ликвидацију и асиметрије у систему, а и некорелативност.

Аутори наводе примере и за један и за други случај, нпр. у индоевропском језику, као што је познато, постојали су звучни аспировани (b^h), (d^h), (g^h). Проф. Р. Бошковић наводи да је ретко било безвучних аспированих (p^h), (t^h)[1]. Управо због тога што није било безвучних аспированих у већини индоевропских језика уклоњени су и звучни аспировани, и то просто уклањањем тога параметра. На тај начин је аутоматски ликвидирана асиметрија у систему. Нема сумње да је постојање потпуне симетрије звучности-безвучности у плозива морало утицати да се или попуне празна места у систему аспированих-неаспированих, или да се уклањањем једног параметра асиметричност уклони.

Обрнут случај је у санскриту. Овај језик је био у конкатакту с дравидским језицима, који су имали и безвучне аспироване. Санскрит

[1] V. Основи упоредне граматике словенских језика I. Фонетика, Београд 1968, 19.

Digitized by Google

је на тај начин такође добио ову класу фонема и на тај начин је успостављена симетрија. Празна места у систему су попуњена и тако су се могли задржати и звучни аспировани. Систем ове класе фонема друкчије се, дакле, развио него у другим индоевропским језицима.

Касније развој у другим индоевропским језицима показао је, ипак, да уклањање асиметрије у систему није ишло сасвим просто, нпр. према индоевропском (d—d^h) и t →[2] у грчком и раном италском добијен је пар (t—t^h), али је у овим језицима (d^h) елиминисано. Остала је, дакле, асиметричност друкчијег типа. У германским језицима успостављена је симетрија друкчије врсте: (t—θ) и (d—γ). Празна места су попуњена, али је развојни процес ишао у другом правцу него што би се очекивало с обзиром на почетну фазу развоја ових фонема.

У књизи Parametric Linguistics настоји се да се у вези с параметарском анализом утврди и типологија корелација почињући од функције па идући ка манифестацији.

Издвајају пет таквих типова, који по њиховом мишљењу, изгледа, образују коначан скуп. Напомињу да је тип пети само остатак и, можда, више хипотетички него реалан. Набројаћемо ове типове не да их анализирамо, већ због занимљиве конфигурације релација којима се, по мишљењу, аутора, исцрпљује овај систем.

Тип 1: Једна функција која се манифестује једним обележјем.

Тип 2: Једна функција која је карактеристична по непостојању обележја.

Тип 3: Једна функција која се манифестује помоћу више од једног обележја.

Тип 4: Више од једне функције које се манифестују једним обележјем.

Тип 5: Непостојање функције која се манифестује помоћу једног обележја.

Општи закључак је да је први тип најстабилнији и врло је ефикасан комуникативни систем. Типови од 2—4 су променљиви и нестабилни. Генерална управљеност њихових промена је према првом типу, јер само тај тип чини системску стабилност могућном. Теоријски је пот-

[2] Бележења празног места на овакав начин је уједно и указивање на тенденцију развоја, и тиче се углавном метода дела о коме се говори.

Digitized by Google

пуно разумљиво и прихватљиво да нестабилне променљиве функције теже стабилизацији. Познат је лингвистички факат, нпр., да сви језички знаци теже немотивисаности, теже ономе што је у систему стабилно. Али несумњив је факат и да мотивисане речи служе као подлога за поновно стварање немотивисаности. Позиција у говорној комуникацији често може бити пресудна и усмеравати процесе у једном или другом правцу. Према томе, сасвим је разумљиво што типови од 2—4 теже идеалном стабилном типу 1. А исто тако постоје силе које тај тип ломе, „транспонују" у ситуације карактеристичне за друге типове.

Интересантно је затим да се најстабилнији тип манифестује само једним обележјем, што може унети доста нејасноћа и проблема ако се посматра у глобалном систему језика. Уколико се не би уско схватио, овај закључак би оповргавао познати закон економије језика, који је и карактеристичан управо по томе што један знак преузима више обележја, више могућности функционалних. Уопште узевши, тачан је закључак да у свим језицима света постоји непрекидна тежња за упрошћавањем система, али, наравно има и парцијалних обрнутих процеса.

На који начин аутори схватају суштину појединих типова, види се из следећег примера. Тип 3 карактеристичан је по томе што се једна функција манифестује помоћу више од једног обележја. У енглеском језику постоје две форме перфекта од глагола *hang : hanged* и *hung* (ова друга форма употребљавана је у иронији). Дакле, употребу једне или друге алосемеме одређивао је текст. Овде је, дакле, један глагол — *hang* имао два обележја за прошлост. Процес у оваквим случајевима, по правилу, води елиминисању једне форме у корист друге. Обично у корист форме која је статистички доминантна. Значи, у крајњој линији процес тежи успостављању односа као у типу 1. Пример је убедљив, али свакако се може односити само на известан део језичких феномена. На семантичком и фонолошком плану, па и на морфолошком у већини, процеси не иду у овом правцу.

Даље излагање тиче се низа феномена и покушаја да се на њима покаже ваљаност параметарске анализе. Закључује се, нпр. да су фонеме манифестације извесних артикулационих фактора. Морефме су манифестације извесних семантичких пресека параметара. Нпр. реч *отац* је произвољно обележје пресека параметара *родитељ* и *мушкарац*, а *мајка* је манифестација пресека параметара *родитељ* и *женско*. Речи *мушко* и *женско* секу и друге параметре као нпр. *дете*, па из тога следи *дечак* и *девојчица*. Шема коју аутори наводе врло илустративно показује параметре сродства и њихове пресеке са параметрима *мушко—женско*.

Digitized by Google

ПАРАМЕТРИ	МУШКИ	ЖЕНСКИ
Одрасли	човек	жена
Деца	дечак	девојка
Родитељи	отац	мати
Потомци	син	кћи

Примарни параметри су *отац*, *мати*, *син*, *кћи*, а споредни су, нпр., *ујак*, *ујна*, *нећак* итд.

Аутори парцијално показују како се систем параметарске анализе може применити на систем глаголских облика. Примери су дати из енглеског језика. Затим у семантици, у случајевима афазије и других обољења, на систему личних заменица, у систему писма, у књижевности, реторици итд.

Дело Parametric Linguistics веома успешно разрешава велик број појединачних случајева и нека питања појединих система. Целовит систем језика ипак ни изблиза није обухваћен. Чини се да то није ни био циљ, а мислим тешко је претпоставити да се тако свеобухватан систем параметарске анализе и може направити без већих тешкоћа. У теоријском погледу успостављен је систем постулата и неколико од њих се детаљније разматрају. Основна вредност дела је у покушају да се на појединим језичким нивоима изолују и фиксирају параметри и да се покаже какав је њихов значај у језичком систему. Друга вредност је у покушају да се утврде типови системâ обележавања корелација полазећи од функције па идући ка манифестацији њиховој. Идеално би било да су аутори успели показати на конкретном примеру једнога језичкога кода како се јединице појединих језичких нивоа манифестују на синхроном плану и како су се манифестовале на дијахроном плану. У књизи су дати принципи, али како би се они могли применити у свим случајевима, није показано.

Но без обзира на примедбе, књига је веома корисна као прилог изграђивању методологије лингвистике овога типа. Корисна је и као стимуланс за идеје и дефинитивније резултате у овој области. Битан је фа кат што су истраживања усмерена на план функције и манифестације пој единих језичких јединица или граматичких категорија. Аутори свакако нису ни имали за циљ да изграде систем у целини.

Душан Јовић

Digitized by Google

Digitized by Google

3. — ДАРИНКА ГОРТАН-ПРЕМК. **Акузативне синтагме без предлога у српскохрватском језику**. — Библиотека Јужнословенског филолога 2. н.с. Београд 1971. стр. 180.

Наведена монографија Д. Гортан друга је по реду, а по обиму и већа и мања од претходне студије (*Значења српскохрватског инструментала и њихов развој* Милке Ивић) из синтаксе падежа српскохрватског језика. Већа је по томе што је ауторка овога рада само акузативним синтагмама без предлога посветила 180 страна. А мања је, с друге стране, јер је обраду акузативних синтагми с предлозима оставила за другу прилику, коју никако не би требало да пропусти.

На материјалу узетом из језичке грађе одређеног броја савремених српских и хрватских писаца (в. стр. 179. и 180. њеног рада), који је могао бити и већи, и било би у покојем случају корисно да је већи, из грађе брижљиво прегледаних радова о испитаним српским и хрватским говорима, из историјских речника: Ђ. Даничића *Речника из књижевних старина* и из *Рјечника Југославенске академије знаности и умјетности*, као и из неколико старих повеља, — Гортанова је у овој студији дала анализу бројних односа у ипак ограниченом броју функција српскохрватског акузатива без предлога, које се — ни овако детаљном анализом није могло бити утврђено друкчије — своде углавном на: допунско-објекатске и одредбено-прилошке.

Иако се Гортанова доста служила не само домаћом него и страном литературом (наведеном на крају књиге, стр. 175—178) — у првом реду и највише руском, нешто мање француском и немачком, па, и неким радовима на енглеском и чешком језику, она, осим поменутог рада о инструменталу у српскохрватском језику, скоро и није имала при руци других студија које би могла узети за методолошки образац. Поред лексикона појединих словенских језика, који су јој и дефиницијама и примерима служили за поређење функција и значења српскохрватских

Digitized by Google

акузативних синтагми са тим синтагмама у дотичним језицима, поред великих приручника и других класичних лингвистичких дела: Даничића, Миклошића, Бругмана, Делбрика, Мејеа, Белића, Мешчанинова, Виноградова, Савременог српскохрватског језика потписаног и др., па и неких старијих граматика, она се у изради свога рада користила научним прилозима о појединим проблемима из падежне синтагматике и о општелингвистичким питањима многих, и старијих и новијих, све до најновијих лингвиста који су о сродним питањима писали на горе споменутим језицима, уколико су јој ти радови били познати и приступачни наравно. И изградила је своју сопствену методолошку концепцију, по којој је обрадила питање акузативних синтагми у српскохрватском језику.

Сасвим супротно мишљењу руске синтаксичарке К. И. Ходове, изнетом у студији: *Система падежей старославянского языка* (Москва 1963), по коме је акузатив падеж функција а без значења, у основи његовој неприхватљивом мишљењу, због тога, пре свега, што су функције и значења језичких елемената неодвојиви једни од других, — Гортанова у складу са својом лингвистичком усмереношћу на лексикографију и лексикологију, у којој семантика игра главну а функције другоразредну улогу, већ при класификовању у анализи проблема, основну функцију акузатива, као падежа објекта, разврстава према значењима управних глагола на више врста, које су то само по смислу, али не и по функцијама њиховим, јер су све те врсте у свим тим случајевима исте: објекатско-допунске. И пошто, како јој је то и задатак био, расправља само о акузативним синтагмама, о вези управног глагола с више различних значењских нијанса, у којима, с обзиром на различно деловање глаголима означених процеса на објекат, добијамо и различне врсте тих синтагми, — Д. Гортан говори о више неједнаких акузативом означених односа служећи се при том и терминима који се могу прихватити само као условни, а које је, свакако требало избећи узимањем познатијих и несумњиво срећнијих термина. Али, у сваком случају, она с одличним смислом да осети значењске нијансе, — што је, поновићемо, карактерише као изврсног лексикографа, у којег се на редовном послу и за релативно кратко време изградила — тачно уочава разлике између више врста објекатских акузативних синтагми и све их, мада их она прва не запажа, врло добро дефинише, већ према томе да ли се процесом управног глагола ствара, односно уништава, објекат на коме се процес врши, да ли се трансформише, креће с једног места на друго, само ангажује процесом који се на њему врши, или се њим даје експликација, тј. открива садржина управног глагола итд. итд. — И тако она објекатске синтагме дели на: креативне, модификативно-трансформационе, компензационе, мобилне,

Digitized by Google

експликативне, синтагме мобилности субјекта и др. При томе узима, и с довољно оправдања, дакако, узима у обзир и разлике у вези с тим да ли је у питању конкретан или апстрактан процес, од чега у многоме зависи које ће врсте бити дотична акузативна синтагма.

Други проблем на коме се ауторка Акузативних синтагми задржава јесте питање вишерекцијности појединих управних глагола с објектом у акузативу, који поред те могу имати допуну и у другом неком падежу. Или, како се то упрошћено, али и непрецизно каже, позната је била напоредна употреба акузатива с другим зависним падежима: с генитивом, дативом и инструменталом. О овим се појавама у српскохрватском језику и раније говорило и у приручним књигама и у посебним краћим расправама. А Гортанова је била у прилици да се у својој студији на њима и више задржи. У неким случајевима она прихвата раније дата тумачења о њима. Па и тада су њена објашњења добродошла јер су од ранијих нешто детаљније изложена, а тим самим и боље образложена. Тамо пак где даје друкчија тумачења, она је показала врло много оштроумља, поред сигурног језичког осећања стеченог у одређеној средини.

Пре свега пада у очи да се Гортанова детаљније задржава на синтаксички напоредној употреби акузатива и тзв. словенског генитива, тј. генитива у синтагмама с одричним управним глаголом. Она прихвата наше схватање о карактеру словенског генитива (изнето у књ. II Савременог српскохрватског језика стр. 196—201), а даје своје тумачење повлачења овога облика пред акузативом. Прихватајући и наше мишљење о постојању импулса за ову појаву у природи самог узимања објекта, односно појма с именом у дотичном облику, у целокупности његовој и уз одричне глаголе, она налази, и с правом, по нашем мишљењу, да је српскохрватски језик у своме посебном развитку био на плодном тлу (балканском) у прилици да се подвргне утицају несловенских језика — поред много чега другог, и што се тиче преласка са словенског генитива на акузатив, и где је — ово ми, поводом ауторкине тезе, истичемо — облик акузатива, при губљењу деклинације, преузимао функције осталих зависних падежа. Тај је утицај, по Гортановој, био од великог значаја за потискивање првог од другог овог падежног облика. Потврду за овакво своје схватање нашег језика она налази у широј фреквенцији акузатива у периферним областима на југоистоку и истоку, као и на западу, према боље сачуваном облику генитива уз одричне глаголе у централним областима српскохрватског језика од Јадранског мора преко Херцеговине, Босне и северозападне Србије до Срема и Бачке. А осим тога и у чињеници што се у осталим словенским језицима тај падеж боље очувао него у српскохрватском, мада је и у њима познат акузатив у истој функцији, знатно

Digitized by Google

слабије фреквенције, наравно, него у српскохрватском језику. А то она објашњава одсуством балканског утицаја на ванбалканске словенске језике, који би у њима истакнути значењски импулс, заједнички им за српскохрватским, покренуо на развитак у правцу којим је пошао овај последњи језик.

Посебним међујезичким условима српскохрватског језика, друкчијим од услова источнословенских и западнословенских језика, Гортанова објашњава и ширење акузатива на штету датива у синтагмама где се употребљавају оба ова падежа. И своја објашњења потврђује опет чињеницом што се у осталим словенским језицима (флексивним—мислимо) уз глаголе као што су: *лагати*, *помоћи* (*помагати*), *саветовати*, *сметати*, *служити*, *судити* и сл. претежно употребљава облик датива и што је чешћа употреба датива била својствена и српскохрватском језику у ранијим епохама његова развитка.

Врло се дуго сматрало да је за стандардни српскохрватски књижевни језик ту допуштена употреба једног или другог падежа, или је у два главна наша научна центра, у Загребу и Београду, заступано неједнако мишљење — на првој страни да је исправнији један од та два падежа, а на другој да је правилнији онај други. Ту, међутим, најчешће имамо двоструку рекцију сваког од тих глагола, зависно од двојаких значења која они имају. То само за неке случајеве констатује и Д. Гортан и потврђује тачност таквог мишљења. Али за разлику од већ утврђених схватања изнетих у синтакси потписаног[1] и пре тога у неким посебним расправама[2], она мисли да су синтагме с дативом и акузативом као допунама истог управног глагола у једним случајевима потпуне семантичко-синтаксичке опозиције, (саветовати кога, рецимо, и саветовати коме) док само за друге, као што су оне с глаголом помоћи (помагати), налази да нису апсолутни синтаксички синоними, као што, доиста, и нису јер *помагати кога* значи доделљивати му материјалну потпору, а *помагати коме* — пружити му духовну, моралну помоћ; *Помагао га је за време студија*, нпр., значи давао му је новчану помоћ да би имао од чега живети док је студирао, а: *Помагао му је за време студија* — у учењу, рецимо, да лакше савлада оно што је имао да научи. Неће бити тачно мишљење које Гортанова усваја да нема семантичке разлике између дативске и акузативне синтагме с глаголом *лагати* у

[1] в. Савремени српскохрватски језик, II, стр. 345. и 346. и 373—375.
[2] у Нашем језику књ. III н. с. стр. 154—159. и књ. XII н. с. стр. 1-11.

Digitized by Google

управном делу, него је, напротив, тачно оно што се у једној расправи (у Нашем језику књ. III н. с. 154—159) каже да: *лагати коме* значи говорити му неистину, а *лагати кога* — обмањивати га. У осталим оваквим случајевима она је показала врло оштро осећање за утврђивање значењских нијанси тамо где их има, наравно. А оно што Гортанова као ново, својим испитивањем утврђује, то је констатација да је дативска синтагма с овим глаголима заједничка свим словенским језицима, који потврђује доказима да се и она у свима њима употребљава још од најранијих споменика до најновијег времена. Од свих се ових глагола у другим словенским језицима врло рано употребљава и с објекатском допуном у акузативу и у врло раним споменицима тих језика једино глагол *судити* (Било би потребно да нам је и изричито наводила споменике на које се позива). Синтагме с акузативом у допуни осталих глагола осим изузетог јављају се једино у српскохрватском — такође у најранијим споменицима напоредо с дативом (исп. у једном од раних превода Летописа Попа Дукљанина, рецимо, *Бог помаже* Жидовом: *Звонимир поче* добре *помагати*). И ову, посебно српскохрватску особину су, по мишљењу Гортанове, могле подстаћи језичке прилике средине у коју су дошли Јужни Словени. То се, разуме се, може прихватити као делимично тачно, али је, по нашем мишљењу, подлога јављању акузативних опозиција дативским, било да су у питању апсолутни или делимични синоними, у додирним значењима падежа по пореклу, на шта и Гортанова иначе указује у своме раду.

Даринка Гортан се, дакле, као што се из реченог види није задовољила да уочене проблеме само изнесе, него је увек настојала да открије и њихове импулсе и да их потврди доказима које је тражила у историјском развоју језика, поређењем појава у нашем и осталим словенским језицима, односно у појединим дијалектима нашега језика. И доказала је да је у оба изнета случаја шира употреба акузативних синтагми новија појава, и да у осталим словенским језицима ове ни изблиза нису оне фреквенције коју имају у српскохрватском језику, мада ни у њима нису непознате. А ова последња чињеница ипак говори да и новије стање, тј. развијање акузатива из једне врсте партитивног генитива и из датива као најизразитијег падежа намене лежи изворно у природи словенских и индоевропских падежа.

Сродност партитивног генитива и акузатива данас налазимо само у функцијама допуна транзитивним глаголима, али не више и у значењу њихову. Њом се, међутим, објашњава извесна сродност акузативно-генитивних синтагматских опозиција и уз опажајно-садржајне глаголе, глаголе говорења и још неке друге глаголе који се данас допуњавају обликом

Digitized by Google

генитива само у неким народним говорима (*гледати детета, видети телаца, што ти слушаш Руже, жали деце, питао сам госпође, питајте старији људи, молићу ја ње* итд.). А таква је веза позната била и у историјском развитку нашег језика, као што је позната и у другим словенским језицима. Савремени наш књижевни језик зна ту само за синтагме с обликом акузатива. Али су овакве генитивне везе, природно је, привлачиле пажњу науке. Поред осталих њих су тумачили и познати француски славист А. Мејe, и то у два маха, и А. Белић. Гортанова се у своме раду осврће на та тумачења. И она, по нашем схватању, с разлогом, и уз добро објашњење, одбацује прво Мејеово мишљење, према коме се напоредна употреба акузатива и генитива овде заснива на формалном преношењу једнакости ова два падежа са имена живих бића и на имена предмета. За Белићево тумачење, које се односи само на употребу генитива уз глагол *питати*, за коју он каже да се прво морала развити уз супин, па остати таква и кад је супин замењен инфинитивом — Гортанова мисли да је применљиво само на појединачне случајеве. Њој се и ту такође мора дати за право, као што сматрамо да је у праву и када полази од другог Мејеова мишљења да је у индоевропском, па и у општесловенском, објекат стајао у облику генитива. То значи да је акузатив у објекатској функцији који је данас у скоро искључивој употреби у књижевном језику овде већ истиснуо некадашњу генитивну објекатску синтагму, али, како се види и из малопре наведених примера, не и из свих дијалеката српскохрватског језика.

По оцени Д. Гортан акузативне су синтагме у српскохрватском језику претежно биле у сталној експанзији. У извесним су се случајевима само очувале њихове опозиције, као семантички синоними; у некима од њих свакако ређе него што она мисли, а у другима су и нестајале. Једино је од два акузатива у објекту онај други од правог постајао неправим, даљим објектом. А неки је пут и иначе прави објекат у облику акузатива у повлачењу пред све чешћом употребом неправог објекта. То је Гортанова јасно уочила, али нам је малим бројем примера поткрепила ту појаву. Већи број примера је могла навести и за потискивање падежа објекта обликом инструментала, нарочито у именском делу именског предиката.

И поред неких ситнијих недостатака овога рада, Гортанова је у њему детаљном анализом бројних значења акузативних синтагми у њиховим одређеним функцијама дала успешну класификацију њихову. Тачно је уочила и бројне падежне опозиције акузативних синтагми у српскохрватском језику. И посматрањем тих појава у развоју нашег језика и

Digitized by Google

њиховим поређењем са стањем у другим словенским језицима и указивањем на стање у заједничкој општесловенској и индоевропској заједници, о чему се, дакако, обавештавала из поузданих приручника, она је дала врло леп прилог проучавању падежних синтагми српскохрватског језика, који неће моћи да заобиђе ни један проучавалац ове области тога језика, а посезаће за њим и проучаваоци синтаксе падежа осталих словенских језика.

М. Стевановић

Digitized by Google

Digitized by Google

4. — AL- LISĀNNIYYĀT, **Revue Algérienne de Linguistique** (Institut de Linguistique et de Phonétique, Université d'Alger, 1971, Vol. 1, No)

Први број овога лингвистичког часописа, како то у уводу истиче његов главни уредник Abderrahman Hadj-Salah, има, рекло би се, програмски карактер: поред општелингвистичке проблематике ту је заступљена и примењена лингвистика, поред општефонетских питања ту има и експерименталне фонетике. Мада је ова публикација првенствено намењена проблемима арабистике Магреба, чини нам се да неће бити сувишно ако се и на страницама нашега часописа укаже на њено постојање, тим пре што ту има и проблема који могу бити инатересантни и за слависте.

Овај часопис се штампа на два језика, на француском и арапском, са резимеом и на енглеском језику. Овакав поступак је сасвим разумљив, с обзиром на дугу традицију француског језика у арапским земљама Магреба.

У првом делу часописа, оном у коме су радови штампани на француском језику, поред уводних напомена објављени су следећи радови: Guth G. и Burgstahler D.: Синтеза речи: Hadj-Salah A.: Појам слога и кинетичко-импулсивна теорија арапских фонетичара; Malti M.: Остхофов закон и прото-романски вокализам; Vion R.: Сапирова фонолошка проблематика. На крају се даје хроника Института за фонетику Универзитета у Алжиру.

У другом делу часописа, оном у коме су објављени радови штампани на арапском језику, Hadj-Salah пише о проблемима савремене лингвистике; Rahmouni Z. разматра нека питања везана за сугласнике q и g у једном арапском говору Алжира, а Saadi Z. пише о методама дијалектолошких анкета код старијих арапских лингвиста.

Нашу пажњу овде привлаче прва два рада објављена на француском језику: рад у коме се говори о синтези речи и развитку идеје о машини која је у стању да говори и рад у коме се расправља о слогу.

Digitized by Google

Питање поделе гласова, као што се зна, сеже у далеку прошлост. Од старих Грка и Индуса до наших дана то је питање често било у центру пажње лингвиста, па и филозофа (детаљније о томе G. Straka: La division des sons du langage en voyelles et consonnes peut-elle être justifiée, Travaux de linguistique et de litterature Strasbourg 1963). Ово питање било је актуелно и за старије арапске граматичаре. И они, као и древни Индуси, у тежњи да сачувају што коректнији изговор религиозних књига, Арапи курана, морали су да се позабаве и физиолошком страном гласова, ни њих, значи, као ни Индусе, није задовољавала само акустичка страна гласова.

Напоредо са проучавањем овога фонетског проблема, расла је и жеља да се конструише машина која ће бити у стању да производи звуке, машина за говор, која би задовољила људску знатижељу да се сазнају тајне говора, да се одгонета тај „божански дар" људском роду о коме су сањали и наши врло далеки преци.

У новије време рад на конструисању такве машине нашао се у центру интересовања многих истраживача. Не треба заборавити да је још у другој половини 18. века група француских научника обавестила своју академију о значају те машине која ће омогућити да сагледамо цео говорни процес. Природно, што је научна мисао ишла напред, усавршавала су се и средства намењена искључиво овој сврси.

Тако је 1779. године Петроградска академија наука (данашњи Љењинград) доделила своју годишњу награду Данцу Kratzensteinu, професору физиологије у Копенхагену, за рад у коме утврђује разлику, физиолошке природе, између основних пет вокала. А ту је дат опис положаја појединих делова говорног апарата при артикулацији тих вокала. Пошто је утврдио положај језика у усној дупљи за време артикулације вокала, Kratzenstein саопштава и једну новину — да већ неколико година ради на конструисању машине која ће бити у стању да говори исп.: Depuis quelques années, je me suis occupé dans mes moments de loisir, d'une machine qui put contrefaire la voix humaine et qui comme un instrument de musique, put par le secour de doigts, articuler des mots" (стр. 3). После Kratzensteina, а подстакнут његовим идејама, барон Wolgang von Kempelen ствара инструмент за говорење „instrument de parole" који је био у стању да изговара „tous les mots latins, francais et italiens qu'on lui proposait" (стр. 9). Та машина је могла да каже: papa, maman, anatomie, Roma, maladie, saute, chapeau, као и: Constantinopolis, Monomotapa Mississipi, Anastasius и сл.

Кемпеленова говорна машина, која се данас чува у Немачком музеју у Минхену, међутим, била је врло компликована и пут ка „про-

Digitized by Google

изводњи гласова" био је скопчан са изванредним напорима, уз то је изискивао и рад специјализованих стручњака. Осим тога произведени гласови нису одговарали гласовима нашег говорног апарата, били су нетипични, нарочито плозиви, међу којима се није могла уочити разлика између билабијала и дентала. Па и поред тих својих мана, Кемпеленова машина је показала да је могуће створити машину која ће бити у стању да производи гласове као и људски говорни апарат.

У 19. веку енглески професор Charles Wheatsone кренуо је за Kempelenom и сам конструисао једну сличну машину (данас се чува у Научном музеју у Лондону), а 1835. године професор математике у Бечу Joseph Faber иде још даље у усавршавању овог инструмента: дотерује неке делове и чини машину употребљивијом. Ова машина је била право откриће за своје време и од њене појаве може се говорити о *говорном синтетизеру*.

Развитком техничких наука развија се и усавршава и машина за говорење. Поред техничара, електроничара ту узимају учешћа и фонетичари од струке.

1937. Riesz прави механички говорник „mechanical talker" који се убраја међу последње механичке синтетизере (ту су постојали сви делови нашег говорног апарата: фарингална и уснена дупља, непце, језик, усне, зуби; ваздух је долазио из једне флаше, а количина његова утрошка регулисана је посебним направама. Ова машина је била у стању да произведе гласове доста сличне гласовима човечјег говорног апарата.

После Riesza наступа ера електронике када долазе до изражаја coderi, vocoderi и decoderi.

Још је John Stewart 1922. направио први електрични говорни синтетизер. 1924. Harvey се појављује са апаратом који је био у стању да изговори „mama", „papa". Рад на усавршавању електричних говорних синтетизера постиже завидне резултате крајем четврте деценије овога века. 1939. године на Светској изложби у Њујорку и Санфранциску изложена је машина (дело Dudleya, Riesza и Watkinsa) која је емитовала гласове на додире прстију. Наше време зна за различите типове вокодера и параметричких синтетизера који су у стању да производе гласове доста верне људским гласовима. С обзиром на нагли развој електронике и аудиофолоногије може се очекивати да ћемо у скорој будућности добити машину која ће бити у стању не само да кодира и декодира одређене импулсе него и да ствара говор.

Аутори рада, чији смо садржај нешто шире овде изложили, дали су леп пресек историјата једнога проблема из области фонетике и акустике, механике и електронике. Колики је значај електронских апарата

Digitized by Google

данас у фонетици, није потребно посебно истицати. Без помоћи тих апарата немогућ је било какав озбиљнији подухват у домену фонетике савременог језика.

Проблематика везана за природу слога одавно привлачи пажњу граматичара и фонетичара. Експериментална фонетика ту је унела извесне елементе којих раније нисмо били свесни: фонациона струја тече непрекидно за време артикулације једне речи или говорне целине. Па ипак то није оспорило постојање слога као говорног сегмента (уп. о овоме B. Hala: La syllabe, sa nature, son origine et ses transformations, Orbis, tome X, No 1, 1961, 69—143). Друго је питање како се слог дефинише. Ту постоје различита схватања. A. Hadj-Salah нас у свом прилогу обавештава о томе како је питање слога третирано у арабистици. Мада је и на ово језичко подручје рано допрло учење грчких филозофа о овоме проблему, ту је постојала и властита теорија о слогу и његовој природи која се заснивала на природи арапског језика. Отуда код арапских граматичара појам harf који се јавља као „le segment minimal de la chaine parlée" и haraka под чим се подразумева „le mouvement acoustico-physiologique nécessaire, en même temps, á la production séguentielle du harf et au passage á l'articulation suivante" (стр. 79). А цео процес настанка говорне целине састоји се из неколико различитих степена почевши од физиолошког преко акустичког до лингвистичког.

Мада се ова расправа заснива на материјалу који нуди историјска арабистика, за општу фонетику и теорију слога она може корисно послужити лингвистима и фонетичарима и са других језичких подручја.

На крају ми можемо овој лингвистичкој ревији пожелети само плодан рад и даље обогаћивање лингвистичке ризнице за науку корисним и значајним прилозима.

А. Пецо

Digitized by Google

5. — М. Н. КОЖИНА, **К основаниям функциональной стилистики.** — Пермский Ордена трудового красного знамени Государственный университет им. А. М. Горького. Пермь, 1968. У 8⁰, стр. 252. М. Н. КОЖИНА, **О специфике художественной и научной речи в аснекте функциональной стилистики.** Пермский Государственный университет им. А. М. Горького. Пермь, 1966. У 8⁰, стр. 214.

Интересовање о стилистичким вредностима изражаја, довољно јасно истакнуто у далеким перспективама (*Horatius*; *Boileau*, *Buffon*), није се осећало, могло би се рећи, у науци о језику током деветнаестог века компаратистике и језичког историзма. Сосирово истицање синхронизма у језику, мада се неповољно изразило у смислу схватања језичког јединства, омогућило је јављање јасно изражених тенденција за проучавање стилистике. Женевска школа је поставила широке основе за конкретно проучавање стилистичких вредности француског језика, у вези са применом у настави, а при томе је отворен пут за дискусију о основном проблему — шта је управо домен стилистике: да ли специфичности индивидуалних изражаја у језику књижевника, или много шире. У правцу основне карактеристике стилистичких појава била су упућена прва расправљања проф. А. Белића. Ја сам, пак, показао усклађеност субјективно изражајних и објективно условљених стилистичких вредности, приказујући их у књижевним реализацијама основних стилистичких проблема и принципа који проистичу из битних функција стилистичких формулисања.

У новије време указује се доста живо интересовање за питања стилистике, а у совјетској науци је, на домену руског језика, дата основа у расправама В. В. Виноградова. У таласу таквих истраживања истичу се значајни прикази проучавањима стила руског језика у радовима проф. М. Н. Кожине. Њени су радови уткани у живи процес развитка ове дисциплине. После расправе Виноградова *Русская речь, её изучение и вопросы речевой культуры* (ВЯ 1961, № 4), Кожина расправља о појму

Digitized by Google

стила и о језику писаца у односу на врсте функционалног стила, 1961, управо исте године када Виноградов објављује своју теорију о стилу (*Стилистика, теория поэтической речи, поэтика*).

Тако су настале и две књиге које Кожина посвећује дискусији о погледу на стил и стилистичкој проблематици, и које су у ужем смислу предмет овога приказа. Схватајући их као целину, Кожина је у првој књизи поставила разлику између уметничког и научног формулисања са гледишта функционалне стилистике, а у другој је расправљала о проблемима стилистичког изражавања. Обе тематике су карактерисане схватањем функционалности. Она карактерише стилистику схваћену функционално као лингвистичку науку, тј. дисциплину која изучава особености и закономерности функцијских карактеристика језика и разних видова говорних изражаја, који одговарају разним областима човекове делатности и општењу међу људима, а који исто тако квалификују говорну структуру формирану у изразу разних типова стила. Несумњиво, језик је уопште функција социјалне комуникативности, а у његовој психофизиолошкој изражајности вредности су изражене средствима функционалне улоге језиковне, а то значи и говорне структуре. Термин који доследно употребљава Кожина почива на структуралном динамизму, на функционалној условљености. Другојаче, нефункционално не би се могла ни схватити стилистика као научна дисциплина лингвистике као науке.

На основу такве опште карактеристике Кожина истиче као главне проблеме:

1) одређивање критеријума за класификацију комуникационих области, а према томе и функционалних типова стила;

2) испитивање закономерности језичких функција и њихове облике;

3) откривање специфичних својстава међу функционалним врстама стила, у вези са структурним облицима говора;

4) изучавање проблема склопа и међусобних односа појединих видова стила;

5) утврђивање онога *што* се и *како* се реализује, и у *којој* мери неке стилистичке врсте; одатле уопште — проучавање разновидних односа интра-лингвистичких и екстра-лингвистичких појава стила;

6) усклађено проучавање односа синхроније и дијахроније.

Овако комплексно схватање погледа на стилистичке појаве захтева и трагање за методолошким ставовима и поступцима, а Кожина и на то обраћа довољну пажњу.

Digitized by Google

Трагања за стилистичким изражајним вредностима почивају на конкретноме материјалу књижевних дела Пушкина и других, као и на конкретизацији говорних средстава у научном стилу.

Друга књига представља продубљивање и ширење схватања комплексне стилистике.

У првоме делу расправља се о разним аспектима изучавања језика и о месту стилистике схваћене функционално у односу на изражајне могућности.

Ширећи трагања не само на језичку изражајност, него и на разматрање разних мишљења, аутор је имао пред собом много сложенију оријентациону ситуацију. При томе се уплићу разни фактори, као фреквенције и сл. Општа лингвистичка теорија у односу на структурализам и функционализам указује се у виду специфичне шеме два зрака, а повезана смерницом структуралних појава и функционалности.

Социолингвистичка оријентација, у суштини сведена на функцију комуникативности, са психолошком оријентацијом, може се појавити као тешко проходна област, ако се полази од факата компликованих ситуација. Кроз врло многе, често не и неопходне теорије других аутора, аутор ипак долази до својих јасних приказивања, ослоњених у многоме на излагања Виноградова, али и својеврсних.

Полазећи од довољно јасне карактеристике стила по В. В. Виноградову (*Стилистика*, 1963, с. 5—29), Кожина критички разматра широко распрострањена општа мишљења о стилистичким разновидностима. Излажући пак своје мисли о функционалности говора, аутор застаје код питања о неопходном разликовању стила језика и стила говора. Проф. Кожина каже: „*Поскольку* язык невозможно понимать одностороно — лишь как систему знаков, поскольку он, будучи общественным явлением, должен рассматриваться как *единство языка-речи*, то есть должна анализироваться и вторая сторона этого целого — речь, или функционирование языка, постольку необходимо исследование и стилей речи, а не только стилей языка (как расслоемия системы), и стилистической окраски языковых средств“ ([1⁰], с. 129).

Свакако, у првом степену истом мером, али код књижевних језика са ослабљеним односом према говорном феномену, условно се намећу посебне констатације.

Уосталом колико је међусобно прожимање појаве говора интегрирано у феномен језика најбоље показује шема преплитања огранака два „стила“, како наводи Кожина (ib.,с. 192). Томе одговара преплитање

Digitized by Google

огранака шест стилистичких видова, како приказује Кожина у шеми с разнобојно израженим стилистичким видовима.

Приказивање стилистичке проблематике од стране проф. Кожине је врло користан прилог науци о стилистичким рефлексима језичких вредности и језичке феноменологије. У тим књигама има ефеката субјективних студија и доживљених проучавања, нарочито с обзиром на руски језик.

Мил. Павловић

Digitized by Google

6. — ПРОФЕСОР ДР АЛЕКСАНДАР Ђ. КОСТИЋ: **Вишејезички медицински речник** (Lexicon medicum polyglottum). Изд. Медицинска књига (1971, Београд-Загреб), стр. XLV+1—1564. — Друго издање.

Пишемо, у 1972. год., приказ једног речника чија је година издања 1971, а у чијем предговору стоји ово: „... Прву картицу за овај речник исписао сам 1913. год. ... картице су се брзо умножавале. Када сам 1914. год. мобилисан, картотека је већ садржавала приличан број термина. Понео сам је у рат ... Онда је дошла тешка 1915. година и повлачење кроз Албанију... Није се бацало само оно без чега се заиста није могло. Као такву својину прогласио сам картотеку свога речника. У једном сандучету... преносио сам је... Кроз Албанију картотеку је преносило једно доброћудно магаре. Када је и оно посустало, преко фашина на путу за Драч, и заувек остало у мочвари, тај драгоцени товар сам братски поделио са својим болничарима...“ И тако даље.

Тешко је наћи одговарајуће речи признања и дивљења пред оваквом животном понетошћу и овако огромним трудом. Додајмо томе да је аутор овог речника веома цењен и агилан медицински стручњак; да је врстан познавалац два класична језика и неколико живих; да је прво издање свога Медицинског речника (1956) другим издањем знатно проширио и довео га до преко 100.000 речи, што доказује да се најинтензивније бавио овим својим делом и даље, иако су сопствене године одмицале; најзад, у књизи се наговештава могућност изласка и следећег издања. Све у свему — пред нама је резултат једног научног ентузијазма, коме би пример требало тражити надалеко.

Речник дра А. Костића садржи, прво, 45 страна уводних напомена, где се, између осталог, даје и преглед уобичајених у медицинској терминологији латинских префикса одн. првих делова сложеница, и других делова сложеница одн. суфикса. Затим долази латински речник (са етимологијама и преводима на остале живе језике) са 15.800 речи,

Digitized by Google

немачки речник са 18.000 речи, енглески (који је кључни за све овде заступљене живе језике) са 13.700, француски са 15.000, италијански са 15.500, руски са 14.700, српскохрватски са 6.000 и епонимни (називи болести и други појмови према именима аутора, проналазача, конструктора и сл.) са 4.200 речи. Неједнакост бројева долази услед неједнаког учешћа појединих језика у међународном фонду термина, услед одступања од латинске графије и других специфичности, које су уз сваки речник и објашњене.

Аутор Медицинског речника имао је да решава неколико различитих проблема, чак из међусобно удаљених области. О њима он говори у својим опширним уводним напоменама, уз шта треба подсетити да је др А. Костић већ и раније у више наврата писао о тим проблемима, углавном на сличан или незнатно друкчији начин, у филолошком часопису „Наш језик".

Проблем који А. Костићу, вероватно, највише лежи на души јесте сама медицинска терминологија као таква. Он се залаже за то да та општа, светска терминологија буде латинска. Разуме се, она је латинска са високим процентом укључених полатињених грчких речи, дакле — новолатинска терминологија у оном смислу како се новолатински прихвата и развија и у многим другим областима науке и интелектуалног живота уопште. Даље, он се залаже за унификацију те терминологије и за њено ишчишћавање од грешака. У смислу ових залагања, др Костић је познат и у међународној јавности.

У много чему, међутим, проучавалац и бележилац термина принуђен је да призна постојеће стање ствари, које одступа од идеалног. У латински медицински језик улазе, с једне стране, грчке речи подвргнуте латинској ортографији и граматици, с друге стране, и такве грчке речи које остају неизмењене, само написане латиницом (diploe, ascites, psoas), и које се мењају по грчким деклинацијама. Даље, у међународну терминологију улазе и неке речи које нису латинске већ представљају наносе из савремених језика: енгл. stress и др., франц. petit mal, нем. Mittelschmerz, оријенталног порекла берибери итд.; што је далеко горе, понекад се праве и мешане сложенице, од латинских и разних савремених делова. Затим, има случајева да се исти појам зове на више начина, или сувише гломазним именима, која претендују да садрже различите или све његове карактеристике (hepaticocholangiocholecystenterostomia). Неки се појмови називају просто погрешно, било због ранијих недовољних знања и заблуда о њима, било због неуважавања критеријума при њиховом ковању (pneumonaemia треба да означава „навалу крви у плућа", али, с обзиром на положај саставних делова pneumo(no)- и

Digitized by Google

-aemia, као и на њихово функционисање у другим сложеницама, овај термин логично значи „навалу плућа у крв“). Све ове и друге недостатке А. Костић аргументовано претреса у уводу, док у самом речничком тексту заузима према њима, где је могућно, свој став на тај начин што обележава посебним знаком погрешна решења и упућује на правилна.

У оквирима међународне латинске терминологије, такве каква постоји а и оне још шире и истовремено савршеније, каквој се тежи, налазе се и друга питања, која аутор такође познаје одлично и о којима говори компетентно. То су питања транскрипција: са грчког на латински, и даље на поједине живе језике, уколико се иде на националне терминологије са неизбежним делимичним прихватањем страних речи. У вези с тим највећа пажња је овде посвећена транскрипцији на српскохрватски, при којој се аутор држи правила изнетих у Правопису српскохрватског књижевног језика из 1960. год. То су, затим, питања основних граматичких правила, углавном латинских (и грчких), највише из деклинације, пошто се термини често морају употребљавати у падежима. Реч „транскрипција“ аутор узима у ширем значењу, јер под њу подводи и обрасце уклапања страних именица у сопствене ликове речи и парадигме (нпр., да ли лат. именице средњег рода на -ium, рецимо, laboratorium, улазе у тип „лабораторијум“, „лабораториј“ или „лабораторија“). Разуме се, и то је тема за дискусију, која се може али не мора називати „транскрипцијом“, што је овде већ од споредног значаја.

Поводом свега што је досад било споменуто мора се рећи да је аутор сваки пут принципијелно потпуно у праву, и да је доказао да је заиста велики познавалац материје. Толико се може казати и без знања медицине. Што се тиче саме референцијалне стране Речника, тј. појединачно изнетих веза између назива на разним језицима, као и најкраћих објашњења у епонимном речнику, — филолог, као лаик, није позван да о томе даје свој суд. Он само може да изјави да не сумња у тај позитивни материјал, с обзиром на репутацију дра А. Костића и на солидност с којом он прилази и немедицинским аспектима ствари. Филолог је у могућности да изнесе неке опаске само о ономе што се тиче филолошког уобличења медицинског садржаја.

Др А. Костић добро познаје деликатан проблем неуједначености медицинске терминологије на српскохрватском земљишту — проблем који представља одјек одговарајућих фонетских и лексичких неједнакости уопште. У једном од својих ранијих прилога (Проблем српскохрватске медицинске терминологије, Наш језик XIV, 4—5, год. 1965) он је изнео списак разлика у „транскрипцији“ (према његовој употреби те речи) код српских и хрватских лекара (стр. 285). У овом свом издању

Digitized by Google

Речника аутор није наводио различите ликове тих транскрипција (ни у латинском делу, где се нижу називи на живим језицима као преводи, ни у српскохрватском делу). Као термини, ту ће се наћи само „лабораторија", само „хроматин" (не и „крематин"). Иако је у своје време констатовао да је код лекара „са екавског подручја" чешћи тип термина „бронхит", а код лекара „са ијекавског" — „бронхитида" (Наша медицинска терминологија и нови правопис, Наш језик XI, 3—4, стр. 92; у уводу за овај речник каже се да је код хрватских лекара „бронхитида" преовлађивало раније), — аутор се овде одлучио само за тип „бронхитис" („неуритис", „плеуритис"), сходно упутствима из Правописа. Називи у српскохрватском делу терминологије су сви екавски. У дескрипцијама, разумљиво, присутан је и сам ауторов језик, са екавизмом, са речју „општи" и сл. Цео Медицински речник је, иначе, штампан латиницом. Када су у питању биле различите народне речи за исти појам, аутор је, како се може видети, презентирао грађу из једне одиста дуго и обухватно спремане картотеке. Уз libella стоји равњача и разуља, уз epilepsia: падавица, заврћање, гора, горопаштина, горица, горска болест, трепелица, велика болест, завртанија, лошотиња, мрзна болест, уз cella и cellula: ћелија, ћелијица, одајица, станица, уз larynx: гркљан, гршак, кркљан, скљан, писник, кртан, берикат, бериката, гљота, гркљаника, уз femur: бутњача, бутна кост, чолан, как, штут, чолум, стегно, уз patella: чашица, ивер, зглобак, кочица, поскурица, метвица, млитва, млитвица, млитија, штитица, чашка, репица, итд., итд. Међутим, нпр., ни код callositas ни код clavus (жуљ) нема широко распрострањеног израза „курје око". Нисмо у стању да проверавамо стриктно заступљеност или „специфичну тежину" те заступљености у погледу свих географских подручја. Познато је, а и у овом делу се очигледно види, да се аутор А. Костић уопште веома залаже за домаће речи уместо страних, где год се оне могу употребити, као и за добар избор између њих (један од синонима он најчешће истиче као основни назив). Широк преглед синонима за исти појам треба да служи, између осталог, медицинским радницима у разним крајевима, ради лакшег споразумевања са пацијентима. Одсуство покоје регионалне речи због њеног одсуства у картотеци, па можда чак и покоје нетачно обавештење са терена, најмање би могло да се упише у грех при подухвату овако великих и многостраних размера. Теже бисмо се сложили са понечим што свакако потиче од самог аутора (а не из народа), у случајевима када се он огрешује о своје иначе добро познато и брижљиво однеговано језичко осећање: мислимо на његове преводе као што су „лајући кашаљ" (cynobex), „дубоко лежећи" (innermost) и сл.

Digitized by Google

Укратко речено — састављач овог речника је, с једне стране, морао, прво, на многим местима употребљавати свој сопствени говор, затим је неминовно морао ићи на неке видове економисања простора, док је, с друге стране, имао и својих опредељења, међу којима се, у многим случајевима, запажа жеља да се поштује Правопис из 1960. год.

Постоји један став који је др А. Костић више пута и теоријски образлагао: да наше придеве треба по могућству градити од латинских именица домаћим наставцима, а не преносити латинске придеве у наш језик (дакле: панкреас — панкреасни, а не панкреатични, дијагноза — дијагнозни, а не дијагностички итд.). Једино ако се у нашем медицинском језику страна именица уопште не употребљава, онда се позајмљује сам придев, у оном облику како је изведен у латинском (латералан од latus, lateris). Сам аутор, развијајући даље проблематику у вези с тим, наилази на двојака придевска образовања која се и морају признати у језику: „патологијски" је направљено од „патологија" и било би, према А. Костићу, прикладније да се каже „патологијски институт", док се „патолошки" везује за појам нечег болесног; „практичке вежбе могу бити и практичне и непрактичне", вели он; „фацијесни тип" јесте појам везан за „фацијес" = израз лица, док је „фацијални живац" — живац у лицу, где придев потиче од оног анатомског термина facies = лице, који, према обавештењу А. Костића, у нашој терминологији није прихваћен. Међутим, шта из свега овога излази? Ова запажања наводе на закључке о независном позајмљивању страних именица и страних придева од истих основа, о независном позајмљивању исте стране именице у два маха и са два неједнака значења, о независном позајмљивању у медицинској струци и ван ње. Консеквенција ових закључака је и та да се исто овако, тј. „законито", позајмљивао некада и придев „панкреатични", независно од „панкреас", „дијагностички" независно од „дијагноза", па на неки начин и читаве синтагме су се обликовале по неким аналогијама са стране, отуда „патолошки институт", а не „патологијски институт". Овакви независни путеви уласка речи у језик дају често повода за критику из перспективе живих законитости у томе језику, али обезбеђују позајмицама висок степен легитимитета из перспективе језичке историје, што после потврђује и неумољива језичка пракса. Стога је прилично узалудно надати се да ће се у нашем народу икада говорити „дијагнозни центар" или „експериментска животиња" напоредо са „експериментна животиња", како би хтео аутор Речника да се зову животиње које служе за оглед одн. животиње које настају из огледа (иначе, врло танана и тачна дистинкција). Из истих разлога, чини нам се, неће бити прихваћени — због дуготрајне друкчије традиције — ни

Digitized by Google

предложени глаголи анализовати, диферентовати, вакциновати, манипулувати, ресековати, трансплантовати.

О исправности писања на разним језицима у овом речнику, тј. на шест живих језика, на латинском а у етимологијама и на грчком, не можемо говорити с подједнаком компетенцијом. Колико се запажа, поред неизбежних ситних штампарских грешака, само у руском тексту има чешћих, па и крупнијих недостатака. Аутор, разумљиво, није био дужан да сам познаје све овде заступљене језике — он је медицински, а не филолошки радник, те се примедба упућује изворима његових руских информација, одн. онима који су тај део лекторисали или кориговали.

Већ и при читању латинског дела, у преводима на руски, примећују се омашке разних врста: s.v. Achillea millefolium — тысячелисник м. тысячелистник; аделфотаксия м. адельфотаксия; множ. антибиотици м. антибиотики; s.v. ardens (brennend, brûlant, горући, који пече) — горячий, што као превод вероватно не одговара, јер би требало: жгучий, или бар: горящий; s.v. cerebralis — черпномозговой м. черепномозговой; хиязма м. хиазма; s.v. clunis — ыгодица (?); коньюгата м. конъюгата; s.v. decipiens (täuschend, trompeur, варљив) — мошенический, што у овој терминологији сигурно није адекватно, јер се руска реч односи на ситне варалице, џепароше и сл. (узгред, пише се са два *и*), а овде је свакако оно значење које се руски исказује придевима кажущийся, обманчивый; s.v. defluxio — внезапно выпадение волос м. внезапное...; s.v. dolores conquassantes — потрясающий боль, што није тачно ни у погледу слагања у роду (боль је ж.р.), ни у погледу превода; и даље се, код више тумачења са dolores, боль третира као м.р.; s.v. dolores praesagientes — предварительнийоль (?); s.v. fari per nasum (parlare con voce nasale, уњкати) јесте гнусавить, али није сопеть; s.v. fungi — грибкы м. грибки; s.v. immaculatus превод безгрешный не изгледа погодан (боље: незапятнанный, или нетронутый); s.v. inseparabilis превод неподелимый уопште није исправан као образовање: тр. неделимый, неразделимый; s.v. lithopaedion — окаменальный плод м. окаменелый; итд.

Више падају у очи те грешке у самом руском речнику, где су неправилно исписане речи биле понегде и неправилно уазбучене, а неке, сем тога, нису исписане онако како је учињено поред латинских одговарајућих одредница. Примери различитих неисправности: адиэморриз — у лат. делу адиеморриз, што је правилније; ангийт (недопустива графија у рус.) — у лат. делу ангиитис; иста графичка грешка и код лапаромийт: последње *и* је наглашено, те не може прећи у *й*; анэстезия у рус. делу, анестезия у лат., што је правилно; бдительный м. бессонный за insomnis;

Digitized by Google

сувишна (и погрешна) реч безбородатий, поред стављеног напоредо безбородый за imberbis; одсуство једначења по звучности у безпалый, безпозвоночное животное, безполезный, безпорядок — поред више речи са правилним бесп-, од којих су неке чак ове исте, дакле поновљене са друкчијом графијом; бесполое размножие м. размножение; боли медленние м. медленные, боли ночние м. ночные, стрелющие м. стреляющие, потрясющие м. — можда — сотрясающие, у сваком случају са завршетком -ающие; бормотание може бити мрмљање, али не borborygnus (у лат. делу: borborygmus) = брботање у цревима; бормотачная (?) эпилепсия; борьба для жизнь је руски нетачно, треба: борьба за жизнь; ванна с 4 клетки — нетачно, тр. ... клетками; ванна седящая м. сидячая; вдухнуть м. вдохнуть, што захтева и друго азбучно место у низу; двоякопреломлящий м. двоякопреломляющий; дрожательный (само) не може бити превод за shaking palsy, а ни као руска реч није исправно; едовакцина је уазбучено под *e*, у лат. делу је эдовакцина, што је и исправно; забывенный је неисправно образовање, зажирать (frigere) такође; зжигать труп је погрешно написано и погрешно уазбучено, јер треба сжигать; поред правилног зимний неправилно је одмах испод тога зимный, као друга одредница; изменчивание (variability) је непозната кованица; изъязвление (дато два пута узастопце тако) садржи сувишно *а*; неправилно су написане одреднице кобилье молоко (тр. кобылье) и коровое молоко (тр. коровье), ковырание в носу (тр. ковыряние), колба с длинным грлом (требало би горлом, али ће исправно бити: с длинным горлышком), колющея боль (тр. колющая), кремнёвидная печень (тр. кремневидная); кусковый сахар није глава шећера, него шећер у коцкама; мешевой кол м. межевой; обезьяанный је и графички и формацијски неисправно; осенный стоји м. осенний, освеждать је лексичка грешка, отвлачение (боли) такође; перегиб кпереди се не може рећи у руском језику, као ни подупирающий корсет; повимение температуры је грешка м. повышение, као што се налазе две грешке и у: подсталка для подошав (тр. подстилка для подошв); нетачно је посипание порошком, потомак, прамая кишка, прихрамывающая походка, прияатный, ранный (превод: praecox, српскохрв. рана[!]), рассеяная склероз, растирать в порожок, резветвление (м. раз-, и уазбучено на месту где долази рез-), сачувствие (такође погрешно уазбучено због грешке у исписивању), сжимающая мишца, слуховые костечки, соединать, средства против гоноррейньие, средства против кашља, ср. противлихородние, ср. против невралгий, ср. против нефрите, ср. противовоспалительние, ср. противосудорожние, противочесотние, ср. уменшающие потоделение (различите правописне, фонетске,

Digitized by Google

морфолошке и лексичке неправилности); сухор м. сухарь; тегтярная вода м. дегтярная (и уазбучено под *т* — поред исправног, и на свом месту, дегтярная вода); тухнутый голос (непознат придев); уский (поред узкий на свом азбучном месту), хетчинсоновскые зубьи, хорейческий (са *й*), щеплаящий перелом, эгоцентрическый, эндемическый (тр. -кий), яшик, ьшур (обе речи се пишу са *щ*), итд.

Управо због изванредно високог нивоа код свих осталих техничких послова у овој књизи, а и зато што од свег срца желимо да наша медицинска култура буде обогаћена и наговештеним трећим издањем неуморног дра Костића, ми му, уз висок степен и поштовања и пријатељства, саветујемо да убудуће обрати пажњу на израду руског дела Речника.

На крају остаје да се каже нешто о избору лексике која је ушла у ово капитално дело. Наиме, поред правих медицинских термина овде има и тзв. парамедицинских речи, тј. речи из неких ближих струка, које се чешће срећу у језику медицине (називи биљака, прехрамбених производа, хемијских елемената и др.). Међутим, у избору се захватало још шире. Др Костић каже да је овом својом књигом желео да олакша медицинским посленицима читање стручне литературе на страним језицима које они, можда, не познају. Поставља се питање граница до којих треба у томе ићи; јер ако се уносе неспецифичне речи, јасно је да би се њихов број могао и даље веома умножавати, па се тешко одређују начела по којима их треба одабирати.

Допуштамо могућност да нам није довољно позната учесталост употребе у медицинском изражавању (или позиције у специјалним синтагмама) таквих речи као што су енгл. point (шиљак, врх, тачка), manager (руководилац, управљач), lake (језеро и лак), law (закон); или нем. setzen (ставити, наместити), sich setzen (сталожити се, мицати се [?]), Gedanke (мисао), Rind (вс, говедо), sein (бити); или франц. intérêt (интерес), mener (водити), table (плоча, сто), jeux olympiques (олимпијске игре), juste (тачан); или рус. два, шить, дать, школа, утро, утверждение, учитель, лето, забота, чтение; најзад и српскохрв. петао, пети (quintus), пиле, брзо, боравити, поноћ, рад, број, пронаћи, претити. Не упуштамо се у то да процењујемо да ли је оправдано присуство ових речи у медицинском речнику. Принципијелно је друго питање: вреди ли у таквом речнику давати чак и елементе онога што представља граматику појединих језика, имајући у виду чињеницу да је све случајеве ионако немогућно предвидети, а да онај ко чита на страном језику ипак мора имати основна знања из одговарајуће граматике? Мислимо да нема нарочите сврхе уводити у речник немачке прилоге са разним нијансама

Digitized by Google

просторних значења: hinten, hinter, hinunter, herum, или напоредо са sieben — просејавати и именицу Sieben — просејавање, сграђену по елементарном закону о поименичавању инфинитива у немачком; или, рецимо, посебно krank — болестан и krank sein — бити болестан, поред присутног у речнику sein — бити. Нема нарочитог смисла уносити као посебне француске речи: инфинитив joindre — спојити и партицип joint — спојен, као и tendre — затегнути и tendu — затегнут; или низ одредница: „jour", „jour, du", „jour, par", „jours, tous les" — јер то представља већ синтагматику, а не лексику. У руском речнику налазимо посебно шов — шав и швы — шавови; у српскохрв. — пронаћи и пронађен. Уз овакве речи, чији смо мали преглед изнели надохват, надовезује се размишљање о врло далекосежним могућностима било у проширењу, било у сужењу тако трасираног лексикографског поступка.

Завршавајући приказ, нећемо погрешити ако изнесемо прижељкивање које је било присутно цело време док се разгледало ово огромно научно дело: била би срећа за нашу културу уопште, када би и све остале области науке код нас имале такве прегаоце, као што област медицинске терминологије и медицине има у личности дра Александра Костића.

Ирена Грицкаи

Digitized by Google

Digitized by Google

7. — ИСМЕТ СМАИЛОВИЋ, **Језик Хасана Кикића**, Посебан отисак из „Рада“ 361, Загреб 1971, стр. 465—624.

Хасан Кикић припада оној генерацији наших писаца која је почела своје књижевно стваралаштво између два рата и чије писање је прекинуто првих година другог светског рата. Рођен је 1905. године у босанском градићу Градачцу, а у мају 1942. године „ухватили су га четници у планини Чемерници и заклали“. Овако кратка животна стаза, ни пуне четири деценије, није дозволила овом талентованом и напредном писцу да каже све оно што је имао да саопшти својим сународницима и савременицима. Ипак, његова књижевна заоставштина није мала: поред низа приповедака и песама Кикић је написао и четири романа.

Приступити испитивању језика овога писца није био нимало лак посао. Истина, пред испитивачем се налазило целокупно литерарно дело тога писца, али је зато говор средине у којој је писац рођен, и у којој је стасао, дијалектолошки непознат. Зато се пред испитивача поставио и тај задатак: да сагледа говорну структуру краја одакле је Кикић па да и ту компоненту прати у литерарном остварењу његовом. То је Смаиловић и покушао да учини. Његов рад има ове одељке: после уводних напомена у којима нас упознаје са основним биографским подацима Хасана Кикића, са његовим књижевним стваралаштвом, Смаиловић даје краћи осврт на говор Кикићевог завичаја, затим следе: језик Хасана Кикића у свјетлу критике; правопис у дјелима Хасана Кикића; фонетске особине; неке морфолошке карактеристике; творба ријечи; лексика; узвици и ономатопеје; боје; вулгаризми и натуралистичке црте; придјевски атрибути; гомилање глагола; звуковни елементи; Крлежин утјецај.

Као што се и из наслова појединих поглавља да закључити, Смаиловић свом задатку није приступио на класичан начин: дати граматику пишчевог језика, него је настојао да Кикићеву писану реч осветли из једног посебног угла, што, можда, као метод није ни лоше.

Digitized by Google

На првим страницама овога рада, као што је већ речено, Смаиловић нас упознаје са главним особинама говорног подручја ширег завичаја Хасана Кикића. То подручје Смаиловић одређује овако: „са запада: ријека Босна од Бос. Шамца па узводно до Добоја; с југа: ријека Спреча од Добоја па узводно до близу Тузле; с истока: ријека Тиња до ушћа у Саву; са сјевера: ријека Сава од Брчког па узводно до близу Орашја, а одатле границу треба да чини она линија коју је Стјепан Ившић означио за посавски говор у Босни“ (стр. 472). То је ијекавско-шћакавска говорна зона. Њене карактеристичне особине биле би: недоследна шћакавштина (поред *шћене, шћета* има и: *штене, штета* али само: *звижди, смуждити*); некласични ијекавизам, друкчији од вуковског (поред *ие* м. *ије* ту има и другачијих рефлекса, који се не подударају са онима у говорима херцеговачког типа: чести су суперијекавизми типа: *миер, сјерста*; затим је ту *ње* < *нě*: *њеке, њеколко*; али и: *ћерат, ђе* (*ђи*), *шћела*); ту је *суђе* иако *ледја*; поред *море* и *не мере*, јавља се и *кохци, лихће*, а нису непознати ни ликови: *љешви, шивка, овћина*; фонема *х* је стабилна у говору Муслимана, изузев финалне позиције у наставцима заменичких и придевских речи; фонетско-фонолошке дистинкције између двају парова африката се чувају. У деклинацији су интересантни, и помало необични, синкретизовани облици датива, инструментала и локатива множине: *синома, градома, волома*.

Неке од особина које наводи Смаиловић као карактеристичне за ово подручје налазимо и у другим говорима шћакавског типа, а има и таквих чије простирање прелази границе шћакавских говора уопште. Међу особинама које се наводе као типичне за ово подручје има и оних које претежно сретамо у говору босанско-херцеговачких Муслимана: удвојени сугласници, рецимо, у примерима као: *џехеннем, валлахи* и сл.

Ово говорно подручје не зна за примере као: *жуоч*, мада зна за појаву затворене вокалске артикулације, нема ни *млаји, слаји*; *дојем* што је особина шћакавских говора јужно од Тузле (в. код Брозовића: О проблему ијекавскошћакавског (источнобосанског) дијалекта, ХДЗб. II). А и у акцентуацији има доста неслагања између овога и говора јужније од Тузле. Док Брозовић за говор долине Фојнице констатује постојање слободе јављања за дугосилазни акценат: *ӣосô, ћиӣâм, кôзā*, Смаиловић не даје потврда са овим акцентом на отвореној ултими. Брозовић наводи и потврда за краткосилазни акценат на неком унутарњем слогу: *говȍри, зеленȁри, зажегȍше данȁс ће* (оп. цит. 148), Смаиловић не указује ни на такве примере; а и он, као и Брозовић, наводи потврде за недуљење сонаната у примерима типа: *ӣȍрба, ӣрȁвка, ȍвца*, односно за постојање дужине на предакценатском слогу: *Мӯјӣна*

Digitized by Google

кућа, *тбрбйца* (Смаиловић, op. cit. 486). И ови подаци говоре да и у границама шћакавштине има више говорних типова. Говор Градачца и околине у многим особинама близак је западнобосанским икавско-шћакавским говорима, он има особина које га вежу за јужније јекавске говоре, а има особина које обједињују све источнобосанске икавско-шћакавске говоре. Тачно разграничење између ових говорних типова немогуће је дати све дотле док не добијемо описе свих говора тога подручја. Смаиловић, нпр., не констатује постојање метатонијског (чакавског) акута у говору Кикићевог завичаја. У јужнијим говорима овога типа, долина Криваје, овај акценат се још увек јавља (Брозовић, op. cit. 149), а ја сам на такав акценат наишао у западнобосанским икавско-шћакавским говорима. Дакле, ни ту нема довољно дијалекатског материјала на основу којег би се доносили коначни судови.

Кикићева писана реч зна за понека одступања од важећих ортографских норми, уп. *Мехмедовића Луке* и *кроз Мехмедовића луке* (стр. 503). Може се овде помишљати на небрижан однос писца према својој писаној речи, или на брзину његова стварања, као што то чини Смаиловић, а није искључен ни утицај неједнаких ортографских норми које је Кикић као учитељ могао познавати. Да се он колебао између једног и другог правописа — Белићевог и Боранићевог — сведочи нам и његов начин писања футура I (*смрзнут ћеш се: довешће*, стр. 507), уз све то овде није искључена ни пишчева тежња да и ту, као и у многим другим особинама, буде самосвојан. Друго је питање колико је он као писац имао права на то.

Код објашњавања секундарне вредности рефлекса старога вокала јат, примери као *ви(ј)ер*, *изабјерат* (стр. 513), што се срета у говору Кикићевог завичаја, има један неспоразум. Смаиловић, наиме, овде конфронтира мишљење Д. Вушовића (Прилози проучавању Његошева језика) и Стјепана Ившића (Данашњи посавски говор) и, опредељујући се за Ившићево објашњење ове појаве каже да не верује у могућност утицаја талијанског језика на фонетику посавских говора. Ово мишљење, за посавску говорну зону, сасвим је прихватљиво, али, истини за вољу, ни Вушовић није говорио о италијанском утицају на те говоре, на говоре Посавине. Вушовић је имао на уму јужније јекавске говоре. Он, додуше, то експлицитно не каже, али се то види из његовога текста. Уз то треба нагласити да ни ту Вушовић није категоричан. Он каже да је то „вероватно под утицајем именица талијанског језика" (стр. 12 сепарата). Дакле, у питању су два различита мишљења, али и две ɔразличит говорне зоне (о томе в. и код мене Говор источне Херцеговине, СДЗБ. XIV).

Digitized by Google

О фонеми *х* у говору наших Муслимана, о чему Смаиловић говори на страницама од 517. до 521, раније је било речи у нашим стручним часописима (в. Наш језик, н. с. књ. XVIII, св. 4—5, Београд 1971, стр. 201—219). Можда ће нам дијалектолошки атлас, или посебни радови о говорима Босне који до сада нису испитани, ту унети нешто више светлости. До тада, ја и даљем мислим да је исламизација била значајан фактор који је утицао на чување ове фонеме у говору босанско-херцеговачким Муслимана.

У Кикићевој писаној речи нема потврда за неразликовање африката *ч* и *ћ*, *џ* и *ђ*. Овај моменат, међутим, не би нам много говорио, не би оправдавао закључак да је писац у потпуности разликовао ове гласове, јер је ту могућа и интервенција лектора и коректора, али нам Смаиловић саопштава да „огромна већина становништва", у раније наведеним границама, ове гласове употребљава „како треба и гдје треба" (стр. 521). Ово је, такође, једна од особина која одваја овај говор од суседних говора, и на југу и на западу, где имамо, често, свођење ових двају сугласничких парова на један, обично на *ћ* и *ђ*, или се јавља поред *ћ* и *ђ* и врло палаталитовано *ч'* и *џ'*.

Друго је питање како објашњавати ову појаву. У нашој науци, као што је познато, постоје различита мишљења о пореклу таквог стања у босанским говорима. Једни ту виде утицај са стране; други, опет, ову појаву доводе у везу са исконским фонетским вредностима ових гласова у шћакавским говорима. Решење овога питања, без сумње, чекаће на наш дијалектолошки атлас, или на описе свих говора ове зоне. Тек ће се на основу таквих радова, и на основу увида у целокупну ситуацију говора Босне, моћи да донесе коначан суд о томе. До тада остаје нам да се опредељујемо за једно од та два мишљења.

Смаиловић је посебну пажњу посветио језичком грађењу у књижевном делу Хасана Кикића. И дошао је до занимљивих закључака. Кикић је вокабулар свога књижевног дела богатио не само речима које је слушао у свом завичају, а којих нема у нашим досадшњим речницима, него је и сам стварао нове речи. У том поступку најчешће је ишао за духом језичког стваралаштва које налазимо у нашим народним говорима. Речи као: *лудоглавац*, *леденило*, *огњишница*, *подземност*, *сухоград* су такве, како би рекао Вук, да би се у том облику могле чути и у народу ако би тамо затребале.

Пратећи писану реч Хасана Кикића Смаиловић долази до закључка да је овај наш писац био рођени сликар. Боја у његовом делу има посебно место. Пишући о нечему Кикић настоји да то што верније „наслика". Ако је осетио да му постојећи инвентар нашега језика не задо-

Digitized by Google

вољава потребе, он сам ствара нове придеве: све у жељи да описивани предео добије што више на својој рељефности.

На почетку овога осврта на Смаиловићев рад о језику Хасана Кикића ми смо рекли да он није рађен на класичан начин: приступ језику овога писца није био онакав како је то до сада код нас било уобичајено. Ове иновације, несумњиво, не би биле сувишне да је задовољена и она основна тежња која се тражи од радова ове врсте. Да смо уз сву проблематику о којој је овде реч добили још и слику синтаксичких односа, да нам је дат стил Хасана Кикића, да смо сазнали нешто више о структури реченице, без икакве сумње овај рад би добио на својој вредности. А то су питања, бар тако се нама чини, која су морала бити у центру испитивачевих подухвата. Ово тим пре што писац, као што је Кикић, не пружа ништа посебно ни за фонетику ни за морфологију. Дакле, поред творбе речи, која је занимљива, требало је дати и нешто из синтаксе, наравно са посебним осврtом на стил. Овако нам овај рад пружа доста материјала за добијање потпуније представе о говору Кикићевог завичаја, што је и те како значајно, првенствено за нашу дијалектологију, али нам и даље остаје непотпуна слика о специфичностима израза Хасана Кикића. Као олакшавајућа околност за овакав поступак, а то треба истаћи, мора се узети чињеница да је овај рад Смаиловић писао у Тузли, далеко од наших библиотека и да није имао могућности да увек консултује некога ко је вичнији у том послу.

А. Пецо

Digitized by Google

Digitized by Google

8. — WŁADISŁAW LUBAŚ, **Słowotwórstwo Południowosłowiańskich nazw miejscowych z sufiksami -ci, -ovci, -inci, itp.** Wydawnictwo Universitetu Śląskiego. Katowice, 1972.

Ономастичка истраживања су неопходна за разумевање дијахроних процеса из далеких перспектива, као и за констатовање релативно новијих дијалекатских ситуација. У овоме правцу топоними настали као категорија посесивних придевских патронима значајни су из оба ова разлога. Прво, они нам откривају зоне настанка појединих типова и обележавају њихове првобитне изоглосе; друго, они нам, при миграцијама разношени, указују на интарзије, више или мање повезане, затим на правце миграционих кретања, а то значи дијалекатских померања и укрштања. Др Владислав Лубаш (Władisław Lubaś) је управо проучавању ових категорија дао дијахрону довољну дубину, колико му је нудио објављени материјал из посебних студија, и још више, јер је наишао на лепу предусретљивост проф. Коса и др Шкривинића да се ослони и на материјал њихових дела још необјављених.

Занимљив је однос и интерференције између наставака са „е", који се истичу због тога што облици „е" типа дају ослонца вредностима и неутрума и збирности.

У томе раду су топонимски елементи свестрано проучени, па и по фреквенцији. Иако су по вековима неравномерно настајали и неједнако очувани наши стари споменици, — ипак се истиче ма и релативно приказивање односа три испитивана наставка (с. 143). Тип изведенице „-ци" релативно је највише заступљен у XIV и XV веку (у 3 групе 43+39); тип „-авци" има највише примера по групи другој („Б") а релативно највише у XIV и XV веку (у 3 групе 165+241); тип „-инци" има само примере групе друге, са нешто примера треће групе, опет у XIV и XV веку релативно највише (укупно 50+86); тип „-анци" има мало примера уопште, и то само по групи „Б", а у XIV и XV веку релативно мање (3+5) него у XVI и XVII веку. Ови односи су јасни кад се напомене да је највише очуваних повеља из XIV и XV века, а да се

Digitized by Google

тип „-анци“ мање јавља кроз повеље, а ипак више после већих померања са југа, особито после великих сеоба.

У кратком прегледу посвећеном елементима грађења речи јасно су приказани односи, нарочито при алтернацијама. Материјал је аутору дао основа да уочи у првом реду временско јављање варијаната „ев“ према „-ов“, а исто тако и појаве сугласничке, нарочито јотовање у овим категоријама. Тако се неке појаве везују за XIII, друге за XIV, а нека гласовна упрошћавања за време после XVI века, извесна тек од XVII века.

Ја мислим да нам овај материјал индиректно указује и на неке процесе балканистичкога вида с обзиром на појаве као нпр. *Žabarci* (<**ğab*), паралелно топонимима *Жабаре*, *Жабљак*, какве сам примере наводио на међународним конгресима за општу ономастику, као и у неким другим прилозима из ономастике.

Важна је чињеница да је аутор код дистрибуције ових суфикса запазио да нема очекиваног паралелизма између система ових наставака за извођење речи и асемантичког карактера. Сматра да би се пре могло говорити о извесном степену језичких тенденција. Он истиче да особености суфикса „-ци“, „-авци“, „-евци“, „-инци“, означавајући патронимске и етничке називе налазе објашњења у односу на семантичку, формалну и географску ситуацију. У вези са тим аутор констатује да ови наставци долазе у ситуацију „конкуренције“ са наставцима сличног смера и патронимско-посесивне вредности, као што су наставци типа „анин“ — „јанин“, типа „-итј“ и „-иште“. По њему опозиције суфикса у етничкој функцији леже у двема равнима: у семантичкој и географској; а опозиције у функцији патронимској леже у хронолошком и формалном усклађивању. На тим мерилима се успоставља однос у дистрибуцији у сва три случаја са неједнаким ефектима, и то са неједнаким функционалним условљеностима у свакој групи. Разуме се, то је све јасније у односу на непосредност идентификативности извођења на *-ци*, изразито посесивског извођења на „-ов“, и мање изразитог специфицирања на „-инци“.

Географски односи како их аутор уочава приказани су синхронично са репартицијом какву је условљавала грађа. Тип *-(R)ci — (R)ce*: Словенија — Прекомурје, Сл. Горице и са интарзијама по осталој територији; Славонија и Барања у већем проценту, а у Срему и Банату мање; јужно од Саве, Босне, у сусрету са „-ици“; Рашка и И. Шумадија (7—8%), С. Шумадија нешто више; Црна Гора и Тимок карактерише *(R)ci*; или на првом терену нешто више; слично у југоисточној Србији.

Digitized by Google

Лесковац, Косово и Македонија имају исти проценат (око 12%). Са терена Бугарске ситуација је углавном дата по Заимову.

Тип *-R(ce)* карактерише источну Србију и Македонију; налази се у малој мери у зони „-ци" — Рашка, Шумадија, Срем, Подунавље.

У посебном пододељку семантичко-формалним типовима у етнонимији и патронимији: *-ци* (5%; 20%), *-овци* (37%; 61%), *-инци* (5%; 18%); *-овци* (37%; 61%), *-инци* (5%; 18%); *-анци- -авци* (7%; 1%).

У даљем излагању аутор се задржава на опозицији *-(R)ci: -иħ*, при чему, свакако, економски фактор (богати: сиромашни становници) није објашњење директно, већ можда индиректно, као индикација оних крајева из којих су миграцијом обухваћени становници са архаичнијим дијалектом.

Најзад, ту је и мали одељак о опозитности неких наставака, при чему би, по аутору, требало сматрати тип *-јанин* старијим.

* * *

Студија В. Лубаша схваћена као уско и интензивно проучавање једног значајног топонимског формирања, носи у себи и шири интерес, подржан продубљеним и топонимско-семантичким компарационим поступком. Њој приложене карте проучаваних односа потврђују ауторова изношења и отварају пут за дискусије и у другим правцима.

Али ја не могу а да не истакнем још један значај самог материјала. *Алиħомановци* као топоним указује на далеку ситуацију као и *Причевци*. Топ. *Кришци* упућује на етн. *Кричиће*, које помиње проф. М. Будимир (*Грци* и *Пеласиħи*). Топоними *Козарци*, *Козаровци*, *Козаревац*, као и други кородикални топоними допуњавају знатно шире оронимске и микрохидронимске оријентације. Од посебног су значаја примери са диференцираним базама **drug-*, **drag-* и **drak-*, које потврђују моје диференцирање међу најстаријим словенским племенима која су нападала на Солун. (Четврто заседание на мег'ународната комисија на словенска ономастика, Скопје, 1971).

Слично томе, теренски интерпретирани и дијалекатски идентификовани топоними са базом **mal-*, вар. **mol-*, **maj* потврђују моје закључке о оронимији илирског супстрата (VII Congrès International d'Onomastique générale, и др.). Најзад са највећим задовољством помињем ослонце на које ми за балканистичку антропонимску ситуацију указују топ. патр. *Драјинци* — *Драја*, у вези са топ. *Драјчићи* (Срецка Жупа), као и са ономастицима типа *Брајан* и *Рајан*, а томе питању посвећујем посебан чланак (O n o m a).

Мил. Павловић

Digitized by Google

Digitized by Google

9. — THOMAS F. MAGNER (The Pensylvania University) and Ladislav Matejka (University of Michigan): **Word accent in modern serbo-croatian,** The Pensylvania State University Press University Park and London, 1971.

Од свих проблема које нуди историја српскохрватског језика, без сумње, акценат је био најчешће предмет научних интересовања како наших тако и страних слависта и фонетичара. А акценатски проблеми нашега језика су разнолики. Поред питања која су у тесној вези са историјом не само српскохрватског језика него и свих словенских, па и балтичко-словенских језика, ту се јављају, не мање интересантна, и питања из области савремене прозодијске слике српскохрватског књижевног језика и српскохрватских дијалеката, посебно штокавског дијалекатског подручја. Штокавска прозодијска слика интересантна је за испитивања у два правца, 1. стандардне акценатске норме посматране у њиховој хоризонталној димензији на целом подручју нашега језика, 2. ништа мање није интересантно ни питање међусобних односа акценатских система који живе и свакодневно се преплићу у границама штокавског дијалекта.

Од раније је познато да постоји велика неподударност између прокламованих акценатских норми и стања које налазимо на доста великом подручју наше језичке територије, иако је, уз то, познато, да су основни принципи те норме данас познати и да се примењују на знатно већем пространству него икада раније. Дакле, несклад између норме и праксе је очигледан, али је очигледна и чињеница да се шире границе подручја које прихвата те принципе. Ми и данас указујемо на непренесене акценте, рецимо, у селима непосредне околине Београда, али, исто тако, констатујемо постојање узлазних акцената, нарочито дугоузлазног, и у говорима косовско-ресавског типа, чак и у говорима источне Србије. Такво стање, треба признати, није било не само у Вуково време него ни у време рађања наше дијалектологије као научне дисциплине.

Digitized by Google

Постоји још један моменат који, истина, домаћи дијалектолози и акцентолози истичу, а који понекад уноси забуну у представе страних слависта о нашој акцентуацији. То је одступање од канона које су у прошлом веку дали Вук и Даничић и јављање дублетних или, пак, тројаких акцената за један облик. Ма колико то реметило раније усвојене норме, ту, по нашем мишљењу, нема ничега ни необичног ни неочекиваног. Сваки живи језик, па и српскохрватски, вечито прате измене — у свим његовим областима, па и у акценту. Акценат је ту, рекло би се, понајвише изложен променама. Ако је раније наша акценатска норма почивала на Вуковом и Даничићевом акценту, данас је основица те норме знатно шира. И управо због тога су могућа, и нужна, одступања од те норме у појединачним случајевима. Отуда су данас као равноправни не само акценти *градо̀вима-гра̏довима*, *гласо̀вима-гла̏совима*; *гребѐну-грѐбену* које налазимо и код Даничића, него и: *дува́ру-ду̏ва̄ру*, *ваздýху-ва̏здӯху*, *по̄гле́ду-по̄̏глēду*; *лѐћи-лѐћи*, *оӣлѐсти-оӣлести* односно: *тр̄ну-тр̄нӯ* (2. и 3. 1. синг. аориста) *кре́ну-крѐнӯ* (исп. о овоме М. Стевановић: Савремени српскохрватски језик, I). Не прихватити те, и њима сличне, дублете водило би језичку норму, и стандардну акцентуацију, у својеврсно мртвило, у статичност и беживотност. Живи језик, то се зна, такво стање не прихвата. Али, то посебно треба подвући, основни принципи, принципи какве су у прошлом веку дали кодификатори српскохрватске акцентуације, остали су још увек на снази. То вреди како за квалитативну тако и за квантитативну акценатску компоненту. Све промене које прихвата прозодијска норма крећу се, или би требало да је тако, у оквирима Вук—Даничићевих акценатских принципа.

Могуће је да има и другачијих схватања. Има схватања која иду за потпуним рушењем тих принципа и која предлажу потпуну слободу у акцентовању. Само је питање чему би то водиио. Неку другачију прозодијску норму још нико није понудио, нити је може понудити. Нема те акцентуације на српскохрватском језичком тлу коју би прихватили као своју сви они којима је овај језик метерњи језик, исто тако нема тога говорног типа који би могао заузети место вуковског говорног типа у нашем језику. То су управо разлози зашто и данас, као и јуче, и најогорченији противници Вука и његове реформе, траже својеврсне девијације од Вука, али опет, у границама Вуковог језичког обрасца. Нико од тих „реформатора“ не нуди други говорни тип, не нуди други дијалекат за основицу, јер су сви свесни да је управо Вуков језички образац платформа језичког јединства.

Али, ако су ови проблеми мање више јасни домаћим славистима, без обзира на то како ко тим проблемима приступа, страним славистима,

Digitized by Google

сасвим разумљиво, многе ствари ту нису јасне. То показује и књига о којој је овде реч.

Аутори ове књиге су познати амерички слависти и југослависти. Они су у неколика наврата боравили у нашој земљи и проучавали наш језик. Сасвим разумљиво, на првом своме кораку они су се, овде, на нашем језичком тлу, сукобили са акценатском проблематиком. Теоретско знање, научено из речника и књига, није потврђивао живи говор који су они слушали у Београду и Загребу. Проблем се сам поставио: живи ли још негде акценат какав су забележили Вук и Даничић? Да би се добио одговор на то питање требало је доста и труда и испитивања на терену. Они су тај посао успешно обавили. Резултати тих истраживања дати су у књизи која је пред нама.

Књига има ова поглавља: увод, Вукова акценатска норма, фонолошка интерпретација Вукова система, историја српскохрватских акцената, запажања сербокроатиста, испитивање прозодијских дистинкција, оцењивање извршених тестова, укупни скор тестова, месни говори и општи закључци.

Као што наслови појединих поглавља говоре књига је заснована на врло широкој тематској проблематици. Наравно, овде се није ишло сувише у дубину те проблематике. Уосталом, то од овако конципиране књиге не треба ни очекивати.

Ми се овде нећемо упуштати у детаљније приказивање садржаја ове књиге. Ту, уосталом, и нема неких новина. Дају се опште, познате ствари: било да је реч о фонолошким вредностима наших акцената (однос: *ӣа̀с-ӣа̂с*, *ӣра̂шнӣк-ӣра̀шнӣк*, *ӣу̀чина-ӣучѝна* и сл.) или пак о њиховој фонетској вредности — везаност за одређено место у акцентогеној речи, било да је реч о понашању акцената у проклизи, или пак о досадашњим проучавањима наших акцената—акустички или експериментално. Истина, оно што је домаћим славистима и југославистима, како рекосмо, мање-више познато, не мора бити познато и страним славистима и због тога ова књига има своју вредност. Аутори су се потрудили да на нешто више од две стотине страница дају многа обавештења неопходна онима које интересује ова проблематика наше речи.

Има један други моменат у овој књизи који, по нашем мишљењу, заслужује да се и посебно истакне. То је метод рада. Ми смо до сада навикли да се на основу изговора једнога или више лица доносе општи закључци о појединим акценатским проблемима. Тако је радио и први испитивач наших акцената Л. Мазинг; тако се, понегде, ради и у наше време. Такав начин испитивања има и својих добрих страна, али има и својих крупних недостатака. Аутори су били склони да у том методу

Digitized by Google

виде више негативних него позитивних страна и одлучили су се за један други, нови метод. Они су пошли од датог текста и на основу њега проверавали животност наших акценатских норми. Уз то, обишли су скоро целу нашу језичку територију, и анкетирали више од 1.500 лица. То су подаци који задивљују, које би и сваки од домаћих стручњака за ова питања науке о језику пожелео имати у својим хартијама. Само је питање, на које је још раније, када је ова књига била у фази припрема и када су њени аутори објавили неке резултате свога рада, указао проф. Кравар, да ли је и изабрани метод у потпуности задовољио, да ли су добијени одговори у исто време и одговори на питање које су на почетку свога рада поставили себи аутори ове књиге. Прво што се може констатовати јесте неуједначеност говора оних који су текстове читали. Друго је неједнака спрема оних који су прозодијске карактеристике тих текстова оцењивали. На овако великом подручју, сасвим сигурно, појавиће се девијације од досадашњих акценатских норми, али нисам сигуран да су резултати који се дају у шестом и седмом поглављу ове књиге верна слика акценатских осећања становника свих места из којих се дају ти резултати. Тешко је веровати, бар према ономе колико су мени познати херцеговачки говори, а дуго сам их испитивао, да у Стоцу има оних, макар их било и 10%, који не разликују генитив једнине и генитив множине именице *учи̏тељ*, и то према квантитетској компоненти двају последњих слогова, или да не разликују *ӣдс* од *ӣдс*. Могуће је да је и било таквих, могуће је да су они староседеоци у наведеним местима, али је, исто тако, могуће, како је то истакао и проф. Кравар, да ни ситуација при вођењу тестова није била потпуно нормална.

Па ако и запоставимо ову компоненту рада о коме је реч, а она никако није за потцењивање, чињеница је да је ово до данас најшира анкета која је икада вођена на нашем језичком тлу о акценатским проблемима. И ако узмемо у обзир све демографске и социолошке моменте који су присутни у нашим градовима и варошицама, остаје чињеница, коју су проф. Магнер и Матејка потврдили, да стандардна акцентуација немилосрдно крчи себи пут, она се пробија до најзабаченијих кутака наше језичке територије и непоштедно се обрачунава са старијим акценатским системима. Подаци које аутори дају за Ниш где је, такорећи, до јуче живео само експираторни акценат, ма како били минимални, указују на пут наше акцентуације. Схватљиво је, исто тако, што из Београда, Загреба, па и Сарајева, има потврда за неразликовање појединих акцената. Сва та три наша града или су никла на невуковском супстрату или су под јаким и свакодневним струјањима невуковске акцентуације.

Digitized by Google

Питање постакценатских дужина је акутан проблем. То је чињеница. Али је проблем и то: шта је то дужина? На основу властитих испитивања могу рећи да дужина у говору једнога Херцеговца није равна дужини једнога Београђанина. То се врло лако може експериментално доказати. То би се исто могло рећи и за вредности узлазних, нарочито кратког, акцената. Још је проф. Белић уочио разлике интонационе природе, када је у питању овај акценат, између појединих региона наше језичке области. Али је вредно истаћи да у границама одређених говора и ти, назовимо их „нетипични", акценти врло добро врше своју функцију, што значи да их треба посматрати у границама акценатске природе говора у коме се јављају, а не на општесрпскохрватском плану. Девијације од стандардних акценатских вредности имају значаја за дијалектологију, за описе таквих говорних подручја, али не и за фонолошке вредности наших акцената, јер је ирелевантно да ли је краткоузлазни акценат, нпр., *у вдда* изговорен више или мање онако како га описују наши фонетичари или не, ако се он на фонолошком плану супротставља акценту у акузативу те именице, у *вдду*. Дакле, оно што је на општем плану нетипично, може бити на ужем подручју типично.

Испитивања која су вршили проф. Магнер и Матејка имају значаја, и не малог, и за нашу наставну праксу. Ова књига нам је показала и доказала како се немарно односимо према нашој говорној речи. Да није то тако зар би се могле уочити оволике разлике у осећању наших акцената. Зар је могуће да гимназијалци, па и студенти, не разликују сва четири наша акцента, зар је могуће да се не разликује дуг и кратак вокал? Пошто је све то тако, то су нам ови испитивачи нашега језика лепо предочили, долазимо до поразног закључка: наша школа не обавља ваљано дужност која јој је поверена. За осам година, колико траје обавезно школовање код нас, могу се постићи знатно бољи резултати од оних који су нам дати у овој књизи. Ако они нису бољи, кривицу сноси и школа.

Ово, можда, није у нескладу са оним што је овде већ речено: анкета коју су водили аутори ове књиге несумњиво је показала да се шире границе новоштокавске акцентуације, али је показала да се не ширē онако како би то могло да буде. Аутори су, то је такође истина, могли имати и другачији профил својих испитаника па да резултати буду исти или слични. Могли су узети за своје испитанике и наставно особље које ради у местима која су они посетили, могли су узети и наше гимназијалце, чак и студенте којима је матерњи језик главни предмет — па да дођу до сличних резултата. И то говори да је брига према овој компоненти наше говорне речи недовољна. Није толико важно да ли ће један

Digitized by Google

средњошколац умети обележити све акценте нашега језика и да ли је способан да обележава свој властити акценат, а то би могао, и морао да зна, али је нужно да има колико-толико стандардизован говор, да разликује све наше акценте, да има бар једну дужину. Проф. Кравар пише да су нас аутори ове књиге „затекли у небрану грожђу", акцентуација је у превирању, укрштају се дијалекти и говори, старо се бори са новим—победник је познат, али не и време триумфа. То је тачно. Али је тачно да је ова анкета вођена у прави час. Аутори су, макар и невољно, указали на један проблем коме се мора посветити више пажње ако не желимо да нам и сутра и прекосутра свако носи у своме изговору карактеристике родног краја и родног дома.

А. Пецо

Digitized by Google

10. — Српскохрватско-мађарски речник, I том: A-M 1968/II том: H-P 1971. — Главни уредник: Калман Ковач. — Издање: Покрајински завод за издавање уџбеника. Штампарија Минерва.

Поводом објављивања I и II тома великог Српскохрватско-мађарског речника професор Миливој Павловић упутио ми је писмо од стране Редакције Јужнословенског филолога са молбом да напишем приказ Речника, наговештавајући уједно и своју мисао и жељу да поздрави појаву тога Речника. Тај љубазни позив ишао је управо у сусрет мојој намери да приказом тог речника обележим један датум у општој, а посебице културној сарадњи наша два народа.

У току другог светског рата у заједничкој борби за ослобођење од агресора и за социјализам наши народи су се искрено зближили. Измењене прилике настале после рата у друштвеном и политичком животу наметнуле су потребу узајамног упознавања језика, јер је услед развоја друштва посредством језика требало, а и данас још треба, мобилисати снаге за извршавање заједничких задатака.

У новим, измењеним социјалним и политичким приликама, као друштвени захтев, све се више осећала потреба за једним савременим српскохрватско-мађарским и мађарско-српскохрватским речником који би одговарао потребама данашњице. Сазрела је потреба за речником израђеним апаратуром модерне филологије, који би био поуздан и превазишао језички ниво оба језика из периода краја 19. века или у најбољем случају ниво фиксирања језичких чињеница из времена другог светског рата. Потребан је био речник који би грађу фотографисао и научним методама обухватио данашње стање оба језика, фиксирајући језичке симболе нових појмова; захватио нове речи, изразе и синтагме, који обележавају чињенице савременог света, али не занемарујући ни старо, оно што је преживело фазу застаревања, ни опште усвојене стране речи, па ни дијалектизме.

Digitized by Google

Имали смо већ и раније српскохрватско-мађарске речнике, приближно око двадесетак. Међу њима познат је речник од Бранчића-Дере (1859—1894), Еде Маргалића (1898), Веселина Ћисаловића (1915—1920—1921), Јаноша Полачиа (1941), Јаноша Херцега (1946) и др. Сви су ови речници скромнијег обима, са језичким фондом и фразеологијом делимично већ застарелим, са много архаизама, провинцијализама. Методе њиховог конструисања су превазиђене, засноване на принципу превођења реч са реч; граматичка заснованост је неадекватна и не назначује функцију речи у реченици; приликом набрајања значења занемарују преносна значења речи; не дају упутства у односу на правилност језика и изговор. А кад је реч о најбитнијем аргументу у прилог издавања новог речника, онда морамо истаћи да у поменутим речницима не налазимо језичке симболе и фразеолошке елементе који се односе на промене друштвеног, привредног, културног и цивилизационог карактера. Зато је био потребан нови, али не само практичан речник, већ енциклопедијски усмерен, са научном систематизацијом, заснован на новим проучавањима.

Мађарско одељење Савеза културно-просветних друштава Војводине, сагледавајући ову потребу, издало је 1954. године проглас за израду великог модерног српскохрватско-мађарског речника. Рад на самој изради речника је отпочео већ 1954—1955. године. Ђерђ Сабо, професор више школе, израдио је предлог о основним ставовима редиговања речника: „Речник треба да систематише речи српскохрватског и мађарског језика и да их учини доступним за коришћење као тачно, поуздано и правилно језичко средство. Речник треба да буде практичног значаја, али рађен са претензијама научне систематизације, те да буде сигуран ослонац у процесу узајамног упознавања оба језика". (Извештај о раду на Великом речнику).

Рад је отпочео под руковођењем Одбора за речник, али је трпео делимице због тога што није било довољно сарадника, делом због недовољних материјалних средстава. Пре свега било је потребно да Редакција Речника у току првих година формира сараднике. Тако данас имамо и Давида Шереша, магистра, који замењује оболелог главног уредника у изради трећег тома.

Много је напора стало прикупљање и одабирање језичке грађе за овај највећи двојезични српскохрватско-мађарски речник, који је планиран на 120000 одредница. Од којег речника поћи? — евентуално од сопствених прикупљања? Које су речи застареле, које су дијалектизми? — Све је то давало повода многобројним дискусијама. Дискутабилно је било и то у којој размери унети стручну лексичку грађу. Постојећи

Digitized by Google

речници садрже само у малом броју синтагме. Показало се као важно и обележавање стилске вредности речи. Према замислима Одбора задатак Речника је, што је и правилно, да прикаже живи језик, а упоредо с тим да илуструје употребу речи, да дâ упутства за именске и глаголске облике, за коришћење језичких симбола уопште у реченици, у тексту, одређујући њихову друштвену, емоционалну, стилску функцију, а не заборављајући да се заузме став поводом језичких неправилности, као и по питањима терминологије, а назначујући тачно изговарање српскохрватских речи.

Уз сарадњу мађарских и српскохрватских лингвиста и сарадњу заинтересованих за језичке проблеме, уредници и сарадници су успели да при датим околностима најбоље реше ове задатке. За ово највећу заслугу има главни уредник Калман Ковач, spiritus agens ове акције, која је у међувремену, почев од 1959. године, била припојена Катедри за мађарски језик и књижевност Филозофског факултета у Новом Саду, а касније Хунгаролошком институту. Он је своје време и сву своју енергију ставио у службу Речника. На изради првог тома сарађивало је 9 обрађивача, 11 прегледача, 2 уредника, 3 лектора, 1 стручњак за обележавање српскохрватских акцената и 2 лица је радило на синонимама. На другом тому је радило 4 обрађивача, 6 прегледача, 3 уредника, 3 лектора; 1 сарадник је обележавао акценте, 3 лица је радило на синонимама, 1 лице је обрађивало властита имена, а било је ангажовано и 4 коректора.

Пошто је посао отпочео и на листићима се већ могла посматрати сама грађа, свесрдну помоћ су пружили редакционом одбору Миливој Павловић и Павле Ивић, професори са Катедре за јужнословенске језике Филозофског факултета у Новом Саду. Осим помоћи коју су пружили наставници Катедре за јужнословенске језике, указали су помоћ и Митар Пешикан и Драгиња Попс Драгић, чланови Института за српскохрватски језик, а од сарадника који су радили на речнику Матице српске и Матице хрватске Србислава Ковачевић, Светозар Матић, Светозар Марковић, Крешимир Георгијевић, затим сарадници Филолошког института Мађарске академије наука Ласло Галди, Лајош Киш, Габор О. Нађ и професор универзитета Ласло Хадровић. Речник је сјајна потврда врло блиске и плодоносне сарадње стручњака Срба, Хрвата и Мађара.

Од штампана два тома Први том је издао 1968. године Одбор за Речник при Катедри за мађарски језик и књижевност Филозофског факултета у Новом Саду, која је у међувремену била оформљена, а у редакцији Калмана Ковача. Други том је издао Редакциони одбор за

Digitized by Google

Речник тек образованог Хунгаролошког института 1971. године, и даље под руковођењем Калмана Ковача, главног уредника.

Оба тома су штампана у штампарији Минерва у Суботици у 2000 примерака. На естетску страну обраћена је велика пажња уз напоре Покрајинског завода за уџбенике. Ускоро ће се појавити и Трећи том, и тиме у целини бити завршен пројектовани велики енциклопедијски српскохрватско-мађарски речник.

* *
*

Тај Речник, штампан у релативно малом броју примерака, је скоро распродат. Ово није ни чудо, јер су заинтересоване институције, појединци, преводиоци, писци, редакције, надлештва итд. добили у руке такав речник који, полазећи од живог језика као централне језичке структуре, иде ка периферним, стручним, дијалекатским језичким симболима. Задржавани су од архаизама они који могу бити стилистички занимљиви, као и дијалекатске речи. Од већ одомаћених страних речи унете су само неминовно потребне. При свему томе за преводиоце је ово богатији материјал од било којег досад објављеног двојезичног речника уопште. Ту су обогаћена још и властита и географска имена.

У овом речнику најзад можемо пронаћи на једном месту прикупљене речи које одражавају социјалистичке друштвене односе, између осталог лексику која се односи на партијски, на друштвени живот, на организацију државе, организацију управљања, на трговину, привреду, пољопривреду, науку, право, књижевност, уметност итд. Међу појединим деловима могу се открити извесне несразмере, то осећају и сами састављачи Речника, нарочито у лексичкој грађи која се односи на стручну материју, и то углавном у односу на живот биљака, животиња и на медицину.

Овај материјал од 120000 одредница Речник приказује по абецедном редоследу.

Структурна страна је дата доследно. На српскохрватским одредницама назначен је акценат, а наведене су и акцентске варијанте, — све је то означавано стручњачки за српскохрватски језик, затим следи навођење граматичке функције, тј. обележавање којој врсти речи припада дата реч, на које особености у промени речи треба скренути пажњу. Код глагола наведене су у загради и рекције. Навођење мађарских значења је диференцирано почев од основног до преносног значења. Битно је са практичног становишта да се наводе, у загради, и српскохрватски синоними који одговарају датом значењу, а наведена је фразеологија.

Digitized by Google

Разуме се да се свако значење илуструје примерима узетим из савремених књижевних дела, стручне литературе и часописа.

Структуирање одредница је узорно спроведено по принципу примењиваном код најсавременијих речника. Тако су на пример речи са више значења класификиране арапским бројкама. Веће одреднице су рашчлањене римским бројкама или великим словима. Мала слова су коришћена за истицање нијанси, за класификирање израза од две или више речи, за синтагме. Римске бројке су употребљене и тамо где је нека одредница припадала различитим врстама речи.

Овакво структуирање одредница са упутствима је од велике помоћи са практичног становишта, а доприноси и тачнијем упознавању српскохрватског језика. И тиме Речник удовољава основној намени.

Речник употпуњују у I тому наведена језгровита и разумљива упутства за коришћење књиге.

Нови српскохрватско-мађарски речник није само користан, него и неопходан ослонац опште, а посебно за културни развитак, за међусобно упознавање наша два народа. То је већ признато у приказима. B. Szabó Györgу: Jelentés a Nagyszótár ügyében, Novi Sad, 1958. стр. 304—310. Srpskohrvatsko-madjarski rečnik, I, II, Novi Sad, 1968—1971.

Олга Пенавин

Digitized by Google

Digitized by Google

A LA RECHERCHE DES SCORDISQUES

Le caractère désireux et dynamique des anciens Celtes balkaniques, toujours vivant dans l'esprit d'un Français, a provoqué cette correspondence au sujet des Scordisques. Les ancêtres de Monsieur Allain Scordia, gardant dans leur nom de famille le souvenir de leur ancien origine celtique, avaient quitté les contrées de la Péninsule balkanique pour rentrer en France; il y a plus de quatre siècle et demi qu'il suivaient la voie de l'ancienne symbiose des Gaulois redévenus Français.

Cette correspandence, d'une manière originale, nous indique la voie à suivre à la recherche des Scordisques. C'est ainsi qu'on a ouvert ce problème très intéressant, actualisé par mon intérêt scientifique, et je croyais non seulement intéressant mais aussi utile de laisser la forme des lettres pour suivre la discussion concernant ce problème, pour proposer sa solution.

Alain Scordia au conseiller culturel près l'Ambassade de France

18 février 1972.

8 rue Maréchal Leclerc 35, D i n a r d, France

Monsieur le Conseiller Culturel,

Je me permets de recourir à votre obligeance pour obtenir les renseignements ci-après, renseignements un peu spéciaux mais auxquels j'attache beaucoup d'importance et que je ne puis me procurer.

I. Je voudrais connaître le nom donné par les historiens yougoslaves à la tribu celtique qui a fondé la ville de Singidunum qui devient Belgrade. Je désire savoir la graphie habituellement employée dans l'Histoire de cette ville rédigée par des auteurs yougoslaves de valeur.

Au cours des temps et selon les traductions les noms varient.

Digitized by Google

Dans les livres écrits en français cette peuplade est ordinairement appelée les Scordisques, traduction de Scordisci, nom donné par les Romains, cette tribu ayant tiré son nom du mont Scordus de la région qu'ils habitaient (ou Scardus, ou Scodrus!!).

Or, j'ai rencontré dernièrement dans l'Atlas historique et culturel de l'Europe, de F. Vercanteren, Edons Elsevier, 1962, l'appellation „les Scordiaques", que je crois être plus près du nom local. La dénomination prise par cette peuplade du nom d'une montagne de leur pays me donne à penser qu'elle vient de Schar Dagh (ou Tchardagh), autre nom du mont que les Romains disaient Scordus.

Cela semble un peu spécieux, mais voilà pourquoi ces recherches m'intéressent.

Ma famille s'est fixée en Bre'agne il y a plus de quatre siècles, et je cherche à savoir l'origine et la signification de mon patronyme, qui n'est pas breton.

Je suppose qu'un lointain ancêtre est venu de cette partie de l'Europe. La première syllabe de mon nom S c o r se retrouve dans plusieurs mots et appellations yougoslaves. —

Scutari n'est il pas Shkoder ou Scodra?

J'ai retrouvé un Scordia à Athènes, d'origine grecque.

Plusieurs de ces renseignements hypothétiques, je l'avoue, me permettraient de mieux voir.

Aussi, Monsieur le Conseiller Culturel, je vous serais très reconnaissant de bien vouloir me répondre ou me faire répondre. Peut-être cette demande de renseignements ne rentre-t-elle pas dans vos attributions, mais j'ignore à quel service yougoslave il me faut écrire... et encore le ferai-je en français.

II. J'ajoute que le mont Scordus — Schar Dagh est, selon moi, le mont appelé actuellement Korab. Est-ce bien cela?

Bien que je ne me dissimule pas le caractère spécial, qui peut paraître „farfelu", de ces renseignements, j'y attache beaucoup d'importance, je le répète, uniquement à cause d'une certaine similitude de graphie entre le nom de cette peuplade (quelque chose comme Skordak) et mon patronyme, qui ne peut être situé. Peut-être y a-t-il du Scordia dans l'annuaire téléphonique â Belgrade?

III. Avec tous mes remerciements, Monsieur le Conseiller Culturel, veuillez agréer l'assurance de ma considération distinguée.

A. Scordia

(Ci-joint coupon de réponse international : Alain Scordia).

Digitized by Google

Le conseiller culturel près l'Ambassade de France au Professeur M. Pavlović

Belgrade, le 29 février 1972.

Cher Monsieur le Professeur,

Voulez-vous trouver ci-joint lettre que vient de m'adresser de France M. Alain Scordia, de Dinard (Ile et Vilaine).

Ce correspondant s'intéresse aux origines de sa famille, et pense qu'il ne serait pas impossible qu'elle provienne de Celtes installés près du Danube avant l'ère chrétienne.

Je ne peux mieux faire que de communiquer sa demande à l'excellent érudit que vous êtes, sans doute le mieux informé quant aux peuplements et aux noms celtes sur le territorire de l'actuelle Yougoslavie.

Voulez-vous croire, cher Monsieur le Professeur, à l'assurance de ma considération très sincère.

Georges Rebattet

Professeur M. Pavlović à M. Rebattet

Belgrade, le 5 mars 1972.

Monsieur le Conseiller,

Je Vous remercie de Votre idée de m'envoyer la lettre de M. Alain Scordia, qui s' intéresse de ses ancêtres, avec le désir de trouver l'explication de leur nom de famille, plutôt de l'ethnonyme „Scordisques". Je ne manquerai pas de communiquer à M. Scordia mon opinion consernant ce sujet, très important également pour les études celtiques.

Veuillez agréer, Monsieur le Conseiller, l'expression de ma considération distinguée et de mes sentiments très dévoués.

Mil. Pavlovitch

Professeur M. Pavlović à monsieur Alain Scordia

Le 18 avril 1972.
Beograd,
Rue Nikola Stefanović 25.

Cher Monsieur,

Monsieur Rebattet, conseiller culturel près l'Ambassade de France à Belgrade, a bien voulu me remettre la copie de Votre lettre concernant le problème des Scordisques, touchant aussi au patronyme de Votre famille.

Digitized by Google

C'est avec le plus grand plaisir que j'ai lu Votre exposé, et aussi constaté que Vous étiez déjà bien avancé au sujet des Scordisques. Ce problème m'intéresse également, et Vous trouverez ci-joint mon article sur les Scordisques dont la ville forte était Singidunum.

Votre Atlas historique donne des renseignements qui favorisent une étude plus approfondie. Sans vous offrir de bibliographie en serbe ou en croate, je vous aurais indiqué l'étude du professeur, Madame Papazoglou, sur le substrat qui précédait la romanisation. Néanmoins je ne vous citerai ici que l'étude de A. Mayer *Die Sprache der alten Illyrier*, — plutôt de l'Illyricum. Vous y trouverez Σκάρδον ὄρος (Ptol., Polyb., Strab.), *Scardus mons* (Liv.), lequel n'est que *Šar-Planina* en serbe (sc—sc'—š'). On trouve ensuite, en Dalmatie, *Scardon* (Plin., Tab. Peut.; Ptol.), Σχάρδων (Strab.), var. Σκόρδονα (Konst. Porph.), — aujour d'hui *Skradin* (mét. slave *ar—ra*), aussi *Skrad* (en Croatie), cf. également Σκερδά. La variante de la base **scard- se* retrouve dans l'anthroponyme ancien *Scardis* (Herzégovine). L'ethnonyme est noté au pl. avec les désinences grecques et illyriennes (plutôt celtiques) *Scordiscoi* — *Scordistai*.

Les Scordisques — Celtes s'étaient intercalés parmi les tribus illyriennes.

Il faut tenir de côté le toponyme Σκοδρα (Polyb., App., Ren., Ptol., Zonar., Plin.), *colonia Scodra* (Doclea), *Scodrai* (Tab. Peut.), *Scodréōn*, *Scodrína*, Σκοδρεία. Σκοδρέω πρχις, alb. *Shkodra* (*sh*=š, fr. „ch"), serbe *Skadar*.

En Grèce, le top. Σκορδείας est noté aux environs de Larissa et de Sparta, chez les anciens. Plus tard on rencontre le patr. *Scordía* (Ath.).

Les anciens écrivains nous parlent de l'expédition des Scordisques vers le Sud, notant leur défaite (Delphes). Ensuite on les perd de vue. Cependant, j'espère pouvoir reconstituer les îlots et les traces des Celtes (romanisés et par la suite serbisés, slavisés) d'après les déviations des traits dialectaux serbes resp. croates.

Quand au patronyme *Scordia* il me paraît qu'il ne faut pas le rattacher à la base de *Scodra*, — le cas est différent en ce qui concerne une famille de Skoplje (Macéd.), *Škodreanu*, originaire de Skadar (alb. *Shkodra*), c'était la famille d'un pharmacien, dont le grand-père était venu de Skadar. — Au contraire, *Scordia* corresspondrait plutôt aux *Scordia* en Grèce. L'arrivée de votre famille en Bretagne (XVIe s.) présenterait donc deux solutions plausibles: votre arrière ancêtre, s'il était commerçant, aurait eu toutes les chances de suivre le sort de beaucoup de familles grecques qui donnèrent des éléments nouveaux aux anciennes colonies grecques en France (Marsillia); Ou bien pourriez-vous considérer les anciens Scordia de votre famille comme étant originaires de la zone serbe, et comme tels, avec beaucoup d'autres Serbes et Grecs, s'être associés aux insurgés Albanais sous le prince Kastrio-

Digitized by Google

tis — Skender-beg dans la lutte des chrétiens contre les musulmans. Après la défaite de Skender-beg, ses adhérents émigrèrent en Italie du Sud, où il y a encore des colonies d'Albanais (Rešetar); certaines familles sont allées plus loin.

Si vous aviez, cher Monsieur, quelques documents, lettres ou annotations concernant les temps passés, on aurait pu attendre quelques résultats plus précis.

En tout cas je reste à Votre disposition pour soutenir vos recherches. Et si Vous me donniez quelques informations, je les citerais comme *Votre* contribution aux résultats de mes études concernant les Celtes de l'Europe centrale et les Gaulois en Illyricum.

Je suis heureux, d'avoir pu connaître le problème qui Vous intéresse, et surtout d'avoir pu reconnaître en vous un collégue dans mes recherches. Aussi est-ce avec une profonde estime que je vous prie d'agréer l'expression de ma considération distinguée et tout amicale.

M. Pavlovitch, m.p.
professeur à l'Université
(Adresse: 11.000 Beograd, Rue Nikola
Stefanović, 25 — Yougoslavie)

Alain Scordia au Professeur M. Pavlović

9 mai 1972,
8 rue Maréchal Leclerc,
35 Dinard, France.

Monsieur le Professeur,

La longue lettre, que vous avez bien voulu rédiger à mon intention et en français, m'a causé une *trés grande joie* et les renseignements que vous m'avez fournis, avec autant d'amabilité que d'érudition, satisfont pleinement une curiosité de cinquante années de recherches.

Votre réponse et la savante plaquette sur Singidunum, que vous avez eu la gentillesse de me dédicacer m'ont été transmises par Monsieur Rebattet, attaché culturel près l'Ambassade de France.

Je vous dirai qu'après l'envoi de ma demande, je doutais de recevoir une réponse et regrettais de n'avoir pas fait écrire cette lettre par un ami: je craignais, en effet qu'un Scordia se renseignant sur les Scordisques ne fasse passer le demandeur pour un plaisantin ou un infatué de généalogie pour le moins romanesque.

Digitized by Google

Aussi ai-je été on ne peut plus agréablement surpris de recevoir satisfaction et d'apprendre par Monsieur Rebattet que je m'étais adressé en sa personne à l'un de mes anciens clients qui a fréquenté mon magasin, lors de ses vacances dans la région et qui me connaissant avait apporté tous ses soins à transmettre ma question au spécialiste distingué que vous êtes.

C'est vraiment „miraculeux" d'avoir, à distance, eu la chance d'être renseigné par le spécialiste qui s'est donné le mal de m'écrire trois pages en français, me fournissant les renseignements très savants et très détaillés, vainement recherchés et que je désespérais d'obtenir.

Pour vous permettre de savoir qui je suis, je me présente. J'ai 66 ans et suis commerçant en bonneterie à Dinard, continuant la tradition de trois générations. Je suis né à Dinan, près Dinard. (Ces deux villes, vous le remarquerez, tirent leur nom du celtique „dunum".)

Mais mes goûts pour les études (Latin-Grec), les livres, „les vieux papiers" m'ont toujours porté sur l'histoire, l'étymologie, l'onomastique, recherchant ce que j'ignorais ou ne comprenais pas. N'ayant — par suite de décès — aucun renseignement sur ma famille, j'ai naturellement établi la généalogie de mes ancêtres venus en Bretagne au XVIe ou avant et voulu savoir leur pays d'origine et la signification de notre patronyme.

Plusieurs érudits consultés ont reconnu la difficulté et penchaient soit pour une origine bretonne soit surtout espagnole ou italienne. Personnellement, j'ai toujours vu dans la première syllabe de mon nom une origine grecque, car les autres explications n'étaient pas satisfaisantes — cela m'a été confirmé par un spécialiste des noms portés en Bretagne. M'étant lancé dans cette voie, j'ai trouvé les Scordisques et un Scordia vivant à Athènes.

Je ne suis donc qu'un simple amateur, curieux obstiné. Mes recherches sont aussi modestes que personnelles. Elles ont été très difficiles: n'habitant pas une grande ville, les bibliothèques universitaires ou valables me manquent.

D'autre part, votre pays a connu beaucoup de régimes. Les villes par exemple ont changé plusieuus fois de dénominations au cours des siècles. Ces noms ont été traduits par les auteurs étrangers (anciens — ou modernes) suivant leur langue personnelle, donc déformés, si bien qu'on ne s'y retrouve pas facilement, tout au moins à distance et dans mon cas.

Exemple: Scordisci — Scordisi, Scordisa, Scordiaques, Scordus, Scardus, Tschar-Dahg, Tscher Dagh, Schar D.

Depuis quelques années, il y a une renaissance du Celtisme en Bretagne — avec souvent un substratum politique, autonomiste. Il y a même la naissance d'une église „orthodoxe, catholique, celtique", basée sur les traditions de l'église irlandaise. Le livre de Jean Markale, que je cite ci-après

Digitized by Google

est paru en 1969 et est un recueil de ces traditions de divers pays et une explication de ce que l'on ne comprend plus et qui est masqué par la civilisation gréco-romaine.

Il faut evidemment élaguer et rechercher ce qui est exact, mais il y a des études, c'est un fait et il en ressortira une remise en valeur de ce que nous ont apporté les Celtes.

Je ne possède pas de documentation que vous ne connaissiez, mais je me fais cependant un devoir de vous copier ce que j'ai noté. Comme il s'agit d'extraits d'auteurs étrangers à votre pays, il se pourrait que vous y découvriez un détail qui se montrerait utile. Je le souhaite vivement: trop heureux, si je pouvais vous procurer un plaisir égal à celui que j'ai éprouvé en vous lisant, mais ce n'est pas possible.

Dans ce but, j'ai recopié les extraits du livre de Jean Markale que j'ai lu récemment.

De tout cela, usez-en sans vergogne, si toutefois vous y trouvez un détail utile. Point n'est besoin de me citer, car ceci n'est pas de moi. Mais j'apprécie hautement votre correction d'autant plus qu'elle est bien rare à notre époque.

J'ai lu et relu votre lettre ainsi que votre plaquette (bien savante pour moi) sur Singidunum et je me permets à nouveau de vous interroger:

1° Dans la langue de votre pays, cette tribu, que les Romains appelerent Scordisci, porte-t-elle le même nom? Ils ont dû le déformer: est-ce le nom celte, serbo-croate, j'en doute?

2° Henri Hubert (cité dans les notes jointes), qui est l'auteur de base — mais déjà ancien — des études celtes dans notre pays, écrit que:

„les Scordisques se donnèrent un nom tiré de la toponymie locale, du mont Scordus"

Dans votre étude sur Singidunum, au bas de la Page 2 vous dites: „une ethnonymie de caractère général: Scord, Scard et aussi la variante Skerd... dévoilent les points stratégiques..."

Que veut dire Scord...? Quelle est la signification de Scordus? Si Scordus est Tchardagh (Dagh — montagne? je crois), que signifie cette première syllabe?

Ce mot grec σκόρδιον — scordium, germandrée à odeur *d'ail*. Le grec moderne σκόροδον veut dire ail.

3° Quel est le nom actuel de cette montagne dont les Scordisques tirèrent leur nom. Un ami yougoslave m'a dit que c'était le mont Korab? C'est bien loin de Belgrade.

Je n'ai jamais pu obtenir ces renseignements qui termineraient mes recherches sur ma famille et notre nom.

Digitized by Google

Evidemment ce ne sont que des hypothèses que l'on peut former mais en les accumulant, on arrive à une vraisemblance.

Comme vous me l'écrivez, on peut supposer qu'un Scordia marchand ou marin, notamment, a quitté la péninsule balkanique, probablement la Grèce et que lui ou l'un de ses descendants est arrivé en Bretagne en une ou plusieurs étapes. Beaucoup d'étrangers s'y sont fixés notamment à la suite d'un naufrage.

Il est possible que des Scordia soient passés en Sicile. La ville de Scordia, près de Catane, a pris le nom d'un de ses gouverneurs. Je connais un Scordo, venu ici de la Calabre et dont la famille est originaire de Grèce.

J'ai remonté jusqu'au XVIe siècle mes recherches en Bretagne et constaté qu'il y avait plusieurs branches en plusieurs localités indiquant une fixation bien antérieure: ces recherches faites sur les actes d'état civil. Le manque d'archives antérieures rend plus difficile l'étude du problème qui demande des déplacements et du temps libre.

En tout cas, Monsieur le Professeur, je vous redis mes plus vifs et plus sincères remerciements pour votre grande et rare amabilité en apportant à un simple curieux les précieux renseignements de votre grande érudition.

Je suis à votre entière disposition — dans la mesure de mes moyens — pour vous fournir les renseignements qui pourraient vous intéresser.

Je me permets de vous signaler un spécialiste du celtique, le Chanoine Falc'hun (François) qui fut récemment encore professeur de celtique à la Faculté de Rennes. Je sais qu'il n'est plus à Rennes (35. Ille-et-Vilaine). Il a publié les années dernierès quelques ouvrages sur „les noms de lieux celtiques".

Veuillez, Monsieur le Professeur, avec ma reconnaissance, agréer l'assurance de mes sentiments respectueux et très distingués

A. Scordia

Condensée de ce que j'ai lu sur les Scordisques de Serbie

Leur origine est enveloppée de mystère, et probablement il faut la chercher au nord de la Bohême[1]. Les Celtes sont d'origine indo-européenne. „Une bonne partie de l'armée de Brennus... s'établit au nord de la Macé-

[1] André Piganiol, membre de l'Institut, professeur au Collège de France, *Histoire de Rome. PUF*, 1949.

Digitized by Google

doine depuis le mont Schar Dagh[2], le mont Scordus, jusqu'au Danube. C'était sans doute des bandes composites"[3]. „D'abord établis dans la basse Pannonie, entre la Save, la Drave et le Danube"[4] ils se mêlèrent à des Illyriens. — Ces tribus se donnèrent un nom tiré de la toponymie locale, — ce furent les *Scordisci*[3], d'après le nom du mont Scordus. J'ai lu aussi cette désignation: *Scordisa*[5] et celle-ci: les *Scordiaques.*[6]

Sur les bords du Danube, ils fondèrent ou adoptèrent une capitale[3] qu'ils appelèrent *Singidunum*, ce fut Belgrade[7] (Beograd — „la ville blanche").

Ils furent fréquemment aux prises avec les Romains dans la seconde moitié du IIème siècle avant J.—C.[8] Dès 175 av. J.—C., ils attaquèrent les Romains avec l'aide de Perseus, roi de Macédoine, et lorsque la Macédoine fut devenue province romaine, pendant de nombreuses années, ils engagèrent contre eux les hostilités.[4]

Ils furent battus par Asconius en 135 av. J.—C[9]. — l'Encyclopaedia Britannica raconte leur defaits en Thrace par Cosconius.

En 118 av.J.—C. Sextus Pompeius, le grand-père du triumvir, fut tué en combattant contre eux près de Stobi. En 114 av.J.—C. ils surprirent et massacrèrent le consul Gaius Porcius Cato et son armée[4] et [9], mais furent défaits par G. Manucius Rufus en 107.[4]

Ils donnèrent encore des soucis de temps à autre aux gouverneurs romains de la Macédoine.[4] L'Encyclopédie Britannique dit qu'ils s'avancèrent aussi jusques à Delphes, dont ils pillèrent le temple; mais Lucius Cornelius Scipio Asiaticus eut finalement raison de ceux-ci et les repoussa au-delà du Danube.[4]

A l'époque du Strabon, ils furent expulsés par les Daces de la vallée du Danube (Strabon, VII pp. 293—315) 4 et 8.

---

[2] Parfois *Scher Dagh*, qu'il faut lire, je crois, Tschar-Dagh. De même le mont *Scordus* se trouve écrit *Scardus*. Ce mont a porté au cours des âges, et aussi suivant la nationalité de l'auteur les noms de *Orbelus* — Glioubotin, — à moins qu'il ne s'agisse de la chaîne de montagnes dont il fait partie. Je crois qu'actuellement c'est le mont *Korab* — lu également *Scordus* aujourd'hui (?), *Monte Argentato* d'Illyrie (*Dictionn. Latin*).

[3] Henri Hubert, *Les Celtes depuis l'époque de la Téne et la civilisation celtique.* Ed. Albin Michel, p. 51.

[4] *Encyclopaedia Britannica.*

[5] Dragoljub Najman, *Dans la Capitale du Monde.* Ed. Encyclopédie Européenne actuelle. Paris.

[6] *Atlas Historique et Culturel de l'Europe* par F. Vercanteren, professeur à l'Université de Liège. Ed. Elsevier. Paris, 1962.

[7] P. Bosch-Gimpéra, *Les Indo-Européens.* Éd. Payot.

[8] *Grand Larousse encyclopédique*, 10e volume. P. 246.

[9] Henri Hubert, *Les Celtes et l'expansion celtique jusqu'à l'époque de la Téne.* Ed. Albin Michel.

Digitized by Google

Ces Scordisques ont laissé la réputation de gens plus rudes, plus fidèles aux vieilles pratiques des Celtes (sur les sacrifices humains, voir Ammien et D'Arbois de Jubainville), plus prompts à reprendre les armes. Tantôt alliés de Mithridate (Eupator, roi du Pont), tantôt unis aux Daces.[8]

Ce qu'on a rapporté de leur goût pour l'argent semble indiquer qu'ils ont exploité les mines de la Drina (v. note 2, p. 74).

Forme de la vie archaïque: les Gaulois se livraient à la chasse aux crânes des ennemis morts; selon Ammien, ces crânes servaient de coupes aux Scordisques (v. note 2, p. 23).

Tels furent les Celtes aux cheveux noirs du bassin du Danube.[10]

Les observations du professeur André Piganiol sont intéressantes.[1] Il constate que les Celtes au deuxième siècle sont des ennemis redoutés (page 161, en note). Il parle de la victoire d'un général romain, célébrée dans une ville de Macédoine (Ελληνικα V, 1932, 5), et on trouve aussi chez lui des paroles en l'honneur du proconsul G. Minucius Rufus, vainqueur des Gaulois Scordistes et des Traces (cf. BCH. XX, 1896, p. 481). — Cependant à la page 6 l'auteur fait ressortir l'importance des éléments illyriens chez les peuples de l'Italie orientale et des Apennins (partie centrale) — le point de départ de la civilisation de toutes ces contrées doit être cherché au nord de la Péninsule Balkanique...

Extraits de l'ouvrage de Jean Markale[11]

Rien ne nous dit que les Gaulois purent s'emparer des trésors de Delphes. (p. 97). Pourtant il existait une tradition tenace en faveur du sac du temple. Strabon (IV—V) y fait allusion à propos de l'or enfermé au capitole de Toulouse et qui aurait été celui de Delphes. Diodore de Sicile (V. 32) affirme qu'ils pillèrent le temple et qu'il courait de nombreuses légendes au sujet de l'or maudit de Delphes, dont Athénée (VI. 4) se fait l'écho à propos du peuple des Scordisques.

On nous raconte à la page 100 que Strabon déclare à juste titre que les trésors devaient êtres vides, ayant été mis à sac par les Phocidiens. Brennus, qui par ailleurs semblait connaître parfaitement le grec, devait le savoir. Pourquoi se lança-t-il aussi résolument sur Delphes? Il est vraisemblable

[10] S.H. Cross, *Les Civilisations slaves a travers les siecles*. Payot éditeur. Paris.

[11] *Les Celtes et la civilisation celtique—Mythe et Histoire*. Bibliothèque historique. Payot éditeur. Paris, 1969.

Digitized by Google

qu'une raison religieuse le poussait: Delphes était le sanctuaire sacré par excellence, le sanctuaire le plus vénéré d'Apollon, dieu du Soleil. Or la notion du dieu Soleil est un accident d'importation indo-européenne.

L'ouvrage clef de cette époque gauloise en Grèce est l'Histoire universelle de Justin, qui n'est qu'un condensé de l'oeuvre plus importante et malheuresement perdue de Trogue-Pompée, datant de l'époque d'Auguste. Or Trogue-Pompée était un Gaulois *Voconce* et il a dû connaître certaines traditions gauloises, concernant l'expédition de Delphes.

Références: Tite-Live XXXVIII; Polybe IV, 45; Athénée VI, 4; Strabon VII, 2, IV, 1; Justin XXIV, 4—6; Appien Illyrica IV; Diodore fragment XXII (V, 32); Pausanias X; Florus III; Ptolémée III 9—3; Procope; Ammien.

La page 102 se prête à mes reflections. — L'or que Brennus venait chercher n'était pas un or matériel. C'est le sanctuaire d'Apollon et particulièrement de l'Apollon hyperboréen qui les attirait. Athénée parle (VI, 4) de ces Gaulois qui „sous la conduite de Brennus allèrent armés consulter l'oracle de Delphes". L'attitude de Brennus, éclatant de rire dans le temple, prend un nouveau sens: il s'agissait dans l'esprit du chef gaulois de mépriser les idoles et de rendre au culte solaire son dépouillement d'autrefois, peut-être conservé par le druidisme. D'ailleurs comment expliquer autrement le fait que Brennus „ne regarda même pas les offrandes d'or et d'argent qui s'y trouvaient" (Diodore, fragment XXII). Il ne s'intéressait donc pas aux richesses matérielles, celui dont les historiens grecs nous dénoncent l'impiété et l'avidité (voir Justin XXIV, 6).

Delphes dans l'Univers grec est considéré comme le centre du monde, c'est *l'omphalos*, appelé Δέλφοι.

Ainsi pourrait s'expliquer l'attirance executée par Delphes sur Brennus: Delphes est le but d'une expédition en terre sacrée, en une sorte d'Autre-Monde. Et l'on sait bien que les Celtes ont toujours eu l'obsession de la quête dans l'Autre-Monde.

C'est aussi le cas de la page 116. — Il est possible de voir dans l'aventure de Delphes, dont l'authenticité n'a jamais pu être réellement prouvée, un tissu de légendes, rédigé tant bien que mal par les Grecs et les Latins, qui n'y comprenaient rien sur un fond celtique.

Page 71. — Brennus, le chef gaulois, qui en 278 avant J.—C. aurait pris et pillé Delphes et le Brennus qui en 387 aurait pris Rome, ne seraient que deux aspects différents d'un même personnage. Les deux Brennus ne font qu'un avec le célèbre demi-dieu héros des Celtes *Bran Vendigeit* (Bran le Béni) ou encore l'Irlandais *Bran Mac Faibel*, héros christianisé plus tard

Digitized by Google

sous le nom de *Saint Brendan*. (L'auteur dit ailleurs que Brennus correspond à *Brannos* — le corbeau).

On a voulu voir dans *Brennus* un simple titre, une traduction gauloise du latin „regulus", en s'appuyant sur le fait que le gallois *Brenin* (de *brenn* — „hauteur") signifie roi de la tribu.

Pages 91—92. — Ambigatus, roi des Bituriges (Bourges), envoie ses neveux tenter la grande aventure. *Bellovise* — prise de Rome. L'expédition de Ségovise doit être le point de départ de la conquête de la Péninsule Balkanique. D'après l'historien latin Justin, 300.000 hommes partirent de Gaule, les uns allant en Italie, les autres „guidés par le vol des oiseaux" traversant l'Illyrie et s'établissant en Pannonie (XXIV, 4).

Ensuite je m'arrête à la page 108. — Florus (III, 4) dit des Scordisques, arrivés jusqu'à la Mer Adriatique, „arrêtés par les limites que la nature semblait leur avoir fixées, (ils) lancèrent leur flèches dans les flots".

Enfin voyons la page 462. — Il s'agit d'une caractéristique concernant les Celtes. Aucun peuple, dit-on, n'a nié avec autant d'acharnement les réalités matérielles qui l'assaillaient. — Le rêve (pour eux) est plus réel que la vie. La vie est un rêve, le rêve est La Vie même.

L'auteur Jean Markale, qui étudie l'épopée celtique dans les autres pays, regrette que nous ne voyions et ne pensions qu'à travers les Grecs et les Latins, qui ont fait disparaître les autres civilisations, notamment celle des Celtes, qui malheureusement n'écrivaient pas, mais se transmettaient oralement leurs traditions. Jean Markale étudie le peu que nous connaissons des Celtes, (par les Grecs et les Latins) suivant les écrits et légendes des Irlandais, des Gallois, des Bretons.

Ouvrages que je n'ai pas consulté
(d'après la Pléiade)

1. H. D'Arbois de Jubainville, *Éléments de Grammaire celtique*. Paris 1903.

2. H. D'Arbois de Jubainville, *Les premiers habitants de l'Europe*, 2e éd., 2 vol., Paris 1894.

3. G. Dauttin, *Les anciens peuples de l'Europe*. Paris, 1916.

4. G. Poisson, *Le Peuplement de l'Europe*. 1939.

5. V. Parvan, *Les Celtes dans la vallée du Danube et leur civilisation*.

6. A. Bertrand et S. Reinach, *Les Celtes dans les vallées du Pô et du Danube*. 1894.

Digitized by Google

7. Camille Jullian, *Histoire de la Gaule.* Tome I. Librairie Hachette.
8. M.R. Sauter, *Les races de l'Europe.*
9. V.G. Childe, *L'aube de la civilisation européenne.*
10. Collection „L'Art dans le Monde": *Les Celtes et les Germains.* Texte et 60 gravures (Splendides bijoux celtes). Albin Michel Ed., Paris.

Professeur Pavlović à m. Alain Scordia

Belgrade, le 3 janvier 1973.

Cher Monsieur,

J'ai reçu votre lettre avec grand plaisir. Je vois que vous portez un intérêt très vif pour un problème concernant la localisation de vos ancêtres les plus anciens. Votre information sur les époques les plus éloignées dépassent même en intérêt les détails fournis par l'Encyclopédie Britannique.

La voie que vous avez choisie conduit aux rigueurs de la recherche scientifique. Vous auriez profit à rencontrer mes savants collègues de l'Université de Rennes, centre très intéressant pour les études celtiques. Les deux livres de l'abbé François Falc'hun auxquels vous faites allusion pourraient aussi être utilement consultés.

Quant à moi, je vous exposerais mes déductions sur ce problème qui est à la base de mes études concernant la rencontre des Celtes de l'Europe centrale et des Gaulois.

Le problème concernant les Scordisques participe de mes études générales sur les Celtes balkanniques, surtout en ce qui concerne les processus mixoglottiques en Illiricum. Toutefois, je vous présenterai certains faits sous un jour nouveau et vous livrerai quelques détails de mes recherches qui complèteront votre documentation, et qui vous aideront dans vos investigations.

Il est naturel que vous n'ayez pas eu connaissance des études des archéologues tchécoslovaques (Jan Filip) et serbes (Garašanin, Gavela). Il aurait fallu aussi consulter les ouvrages suivants: tout d'abord celui de l'initiateur des études celtiques, d'Arbois de Jubainville. Dans ces *Éléments de grammaire celtique* cet auteur révèle des notions bien supérieures à celles de son époque. D'autres études, celles de Dauttin, de Poisson, de Sauter, de Childe, de Reinach (sur les Celtes de la vallée du Pô et du Danube, repris en partie de Parvan), de Camille Julian se rapportant au problème

Digitized by Google

centrale des Gaulois, mais sans se pencher sur l'étymologie de l'éthnonyme *Scordiscoi*.

Les ouvrages que vous avez consultés offrent des indications générales, mais toujours utiles. Ni l'Encyclopédie Britannique, ni le dixième volume du Grand Larousse encyclopédique n'ignorent les exploits des Scordisques, d'après les témoignages qu'ont laissés les auteurs classiques.

En passant, je ferai allusion à deux auteurs très importants mais qui n'ont pas su nous apporter des éléments nouveaux sur les Scordisques: il s'agit de Bosch-Gimpera, excellent comparatiste pour les études indo-européennes et de S.H. Crosse, dont l'ouvrage *Les civilisations slaves à travers les siècles* m'a donné l'occasion de confirmer certaines de mes identifiactions au sujet des Celtes sur les terrains slaves. Vous avez consulté les deux livres de H. Hubert: son génie d'historien lui a fait faire des investigations dans les époques les plus anciennes, il a cherché à comprendre la psychologie des peuples antiques. Ses connaissances étaient certaines et on ne peut lui reprocher les lacunes qu'il présente, et en particulier, de son propre aveu, au sujet de la Serbie. Il écrit que les fouilles de Bosnie et d'Herzégovine ont révélé des traces encore trop peu nombreuses, du passage de Celtes et de leur établissement dans ces provinces, mais que nous ne savons rien de la Serbie proprement dite (chap. 2, p. 51).

Les faits qui manquent à Hubert nous les trouvons dans les pages d'une étude historique rédigée en serbocroate par Mme Papazoglu[12], dans les études archélologiques des professeurs Garasanin[13] et Gavela[14]. Ces auteurs mettent une lumière nouvelle sur les évènements de l'époque très éloignée et pour lesquelles les auteurs classiques ne fournissent pas toujours des renseignements identiques. Il est intéressant de relever en particulier l'interprétation par Mme Papasoglu des éléments concernant la Panonnie et les sièges des Taurisques et des Scordisques (P. 269).

Vous n'avez pas eu connaissance des idées des auteurs serbes nommés ici, — mais vous avez eu la chance de lire l'ouvrage de M. Markale[15] dont la conception au sujet des peuplades celtiques est intéressante. En passant, je ferai remarquer l'origine celtique de cet auteur dont le nom est formé sur les bases de type celtique, gall. *mawr*, gaul. *maros* (Dottin, *La Langue*

[12] Fanula Papazoglu, *Srednjebalkanska plemena u predrimsko doba*. Sarajevo, 1969

[13] Garašanin, *Iz istorije Kelta u Serbiji*. Glasnik, Beograd, 1953. *Contributions à l'archéologie et à l'histoire des Scordisques, Mèlanges* BAUCH-GIMPERA. Mexico, 1963.

[14] Gavela, *Skordiski u našoj zemlji prema antičkim izvorima* ŽA I 1951; *Iliri i Kelti u Podunavlju i na Balkanu. God. Muz. gr. Beograda* 2, 1959.

[15] Jean Markale, *Les Celtes et la civilisation celtique*. Paris, 1969.

Digitized by Google

gauloise p. 92); *calia* Ib. 43 *collis*, „collin"). Ce sont les mêmes élémens que l'on rencontre dans le toponyme *Colmar*.

M. Marcale, en marge des faits historiques, a cherché les mobiles de la marche des gaulois vers Delphes. Je suis de l'avis de cet auteur lorsqu'il soutient les idées générales d'Arbois de Jubainville. C'est l'au-delà qui préoccupait les gaulois; l'attrait d'un centre religieux était plus fort pour les Scordisques que celui des richesses fabuleuses du temple de Delphes.

Je serais d'un avis différent pour ce qui concerne l'exode des Gaulois vers l'Italie et l'Illyricum. Pour moi ces déplacements des Gaulois ont été entrepris pour des motifs de caractère plus réaliste.

Je suis d'accord avec M. Marcale lorsqu'il interprète les témoignages des auteurs anciens. Il regrette avec raison que nous ne voyions qu' à travers les renseignements des Crecs et des Latins dus à leurs informations indirectes. Il ne faut pas se fier toujours aux récits des historiographes anciens bien que nous ne puissions nous priver de leur concours. Ainsi, dans le problème qui nous intéresserait les auteurs anciens ne sont pas d'accord concernant la situation géographique des Scordisques et l'édification de Singidunum, non plus pour écrire l'ethonyme des Scordisques. Une réflexion sur ces questions devrait nous conduire à la réponse à votre propre question.

Dans ma première lettre je vous avais proposé une solution acceptable si l' on veut rester dans la limite d'une information simplifiée, — mais votre désir d'en savoir davantage va me conduire à ouvrir les „portes sacerdotales" de la Science des Langues.

Je parlerai tout d'abord des contrées d'où devaient partir les Scordisques lorsqu'ils se lancèrent à la conquête du Temple de Delphes. Une première version veut que ces guerriers celtiques du Σκάρδον ὄρος se mirent en marche contre la métropole religieuse et furent défaits. Ils se seraient alors dispersés et certains auraient édifié la forteresse de Singidunum. C'est ainsi qu'on a pris *Scardon oros* pour l'oronyme serbe *Šar-planina*, qui tient à la forme correspodante turque *Schar-Dagh*, var. *Tschar-dagh*, lequel oronyme ne doit pas être identifié avec l'oronyme *Korab*, montagne située entre l'Albanie et la Macédoine.

D'autre part, on considère ces Celtes comme une couche continue: arrivés du nord, ils ont fondé non seulement Singidunum, mais aussi Capedunum. Anton Mayer nous informe d'après Zeuss: „Heute das Gebrirge *Šar* zwischen Skopje und Prizren (Griesebach, *Reise durch Rumelien und nach Brussa*, Göttingen 1841, Bd. 2, 115 f.). Damit verbindet schon Ptolemäus V 6, 8 den Namen der keltischen Σκορδίσκοι, die im 4. Jahrhundert v. Chr. das untere Drau- und Savetal eroberten und sich von da bis zur obe-

Digitized by Google

ren Morawa vorschoben, so dass Singidunum und Capedunum (Belgrad und Uzice) ihre Vororte waren".[16]

Il y a donc un malentendu concernant Σάρδον ὄρος *Scordus mons* d'un côté et *Sar-Planina* de l'autre. N'oublions pas que Tite Live parle de la route qui menait de la Dardanie vers l'Adriatique („per Scordiscos iter esse-se. e Dardanis-ad mare adriaticum Italianque" liv. 40, 57).[17]

Comment expliquer alors l'édification d'une forteresse très importante après une telle débacle? On suppose aussi que le territoire des Scordisques devait être au nord du Sar-planina jusqu'à Singidunum. Mais cette thèse cependant entre en contradiction avec certains résultats de mes recherches.

Plus nombreuses qu'on ne le croit, les couches celtiques sont caractérisées par la discontinuité. De nouvelles identifications toponymiques et l'analyse de faits linguistiques dénotent une situation complexe.

H. Hubert a constaté l'absence d'homogénéité des Celtes parmi les Illyriens, les Thraces et les Scythes. M. Hubert était intéressé par les Celtes d'Europe centrale. Il avait d'autre part mis en évidence les rapports entre les peuplades celtiques et celles de l'Italie du Nord.

Tout porte à conclure que l'arrivée des tribus celtiques ne s'était pas fait par une seule direction. Certaines tribus celtiques venaient par l'Europe centrale pour s'installer en Pannonie. Les autres sont arrivés en Illyrie par l'Italie.

Est-ce que les Celtes, venus de part et d'autre en Illyricum, étaient considérés comme Scordisques? Est-ce que cet éthnonyme leur était commun? Une question de ce genre est faite pour nous initier à comprendre la structure et le sémantisme de cet éthnonyme.

A. Mayer cite les exemples de la base *scardo* de type *Scardona* (Plin. Rav. IV 16, V 14. Tab. Peut. Ptol, Prok); ensuite *Scard, Scardon* (CIL III 2802, 2085), *Scardonis* (CIL III 2810) aussi éthn. *Scardonitanus*. Ici j'ajouterais volontiers les exemples de la variante *scord* — Σκόρδονα. (Const. Porph.) et *Scordus mons* (Liv.) ensuite Σκάρδον, cités aussi par Mayer, mais à côté de Σκάρδον ὄρος.[18]

Ces deux variantes de base nous amènent à faire reconnaître l'effet de la métathèse slave, donc top. *Scradin* (Dalm.) et ensuite top. *Skrâd* (Lika Croatie) indiquant la présence de deux cascades — *Skrad Gornji* et *Scrad dônji*, aussi or. *Skradna gora* (Karlovac, Croatie), top. *Skradnik* (Ogulim,

[16] Anton Mayer, *Die Sprache der alten Illyrier* B? I, S. 311.— Cf. Zeuss, *Die Deutschen und die Nachbarsstäme* (München, 1837), lequel ouvrage suivait de près les éditions importantes des auteurs classiques.

[17] Ibid. 312.

[18] A. Mayer, op.cit. 310, 311.

Digitized by Google

Lika, Croatie), top. *Skradno* (Busovača, Bosnie), hydr. *Skradišćak* (de Dugi otok, Lunga, Croatie), ensuite top. *Scrad* (Valjevo, Serbie), aussi top. secondaire *Scrađani* (Šabac, Serbie, *Рѣчникъ* reor-Стат. Србіе, 1846).

Laissons de côté les processus mêmes linguistiques en mixoglottie pour les étudier dans un livre consacré à ce problème[19].

Je me permets de faire remarquer à ce propos que tous ces exemples de métathèses se rapportent aux terrains pierreux, montagneux. On constate le même phénomène à propos d'autres exemples. A côté de Σκαρδῶνα νῆσος (Ptol. II 16,8 ..., S(c)ar(d)ona (Rav. V 24), qui au point de vue sémantique touchent l'idée des terrains pierreux, on a constaté également des formes à alternances vocaliques Σκερδά, Σκιρδὰ (Const. Porph., De adm.) *insula que vocatur Scerda* (Cod. dipl. Croat. 3,26).

Ce sont surtout les îles adriatiques qui présentent des terrains montagneux et pierreux, en particulier les îles *Ščarda Vela* („Škarda grande") et *Škarda mala* („Škarda petite"), voisines de l'île de Pag. Pour le moment laissez de côté également la discussion concernant le groupe -ar- resp. -ər- (:ər) en cakavien; l'opinion de A. Mayer mérite d'être appronfondie, car il est important de constater qu'il s'agit ici encore d'un terrain pierreux, constatation qui indique l'étude sémantique des noms de lieux des Bouches de Kotor (Bocca di Cattaro). Donc: „Eine Gewaltige Felsenklüft an der Nordseite der Stadt Cattaro heisst Skûrda, aus ihr entspringt ein gleichnamiger Giessbach, der nach ganz kurzem Laufe an den Wällen der Stadt vorüber ins Meer mündet; bei starken Regengüssen bieten die sich in jene Kluft erissenden Gewässer den herrlichen Anblick eines Wasserfalles. Der Name begegnet 1473 als *Schurda*, 1483 *Scurda* (Gerichtsarchiv von Cattaro 14, 142. 17,52). Er wiederholt sich als Benennung ähnlicher Felsenklüfte bei Cattaro. Eine Felsquelle in Dȍbrota bei Cattaro heisst *Skərdlo*, Gen. *Skərdèla*, mit noch gesprochenem Halbvokal, 1435 *Schkredio*, 1437 *Schkardelli* (Ger.—Arch. Catt. 3,674. 6,139), aus **scurdellus* (sc. fons.)".

Il est donc évident que les variantes de la base **scord* correspondent à une notion de valeur sémantique de montagne de pierre, de terrains pierreux. Par extension sémantique: les co-radicaux hydronymes et surtout toponymes sur terrains pierreux.

Il me parait que la base en question est en réalité une base phonatoire très ancienne, très générale, et par l'effet phonatoire très primitive, conçue d'un explosif vélaire avec un roulement de la pointe de langue („kr") précédé de l'anticipation sifflante („s"), élément de contraste suivi ensuite d'une articulation „ad libitum", plutôt „de situation" (par ex. „d", „p/b"), sans

[19] Cf. A. Mayer, *Nastavni vjesnik* 40 (1931), p. 27 ff.

Digitized by Google

oublier l'alternance de rotacisme („l", „r"). Les variabilités de ce genre, formées sur le type de bases primaires, sont à retrouver dans toutes les parties des zones linguistiques indo-européennes.

Ici j'indiquerai les noms de lieux, de hauteurs et des eaux d'après l'Atlas géographique de Meyers[20]. Les exemples seront cités d'après leur structure en tenant compte de la situation géographique.

S'ajoutant aux exemples recueillis en Yougoslavie, (*Scardona* 26, B3) ce processus spécifique englobe les pays les plus divers:

Schardam (32. C2, Pays-Bas)
Scardo (île 63. E2, Indes)

Un processus spécifique embrasse les exemples des pays différents:
Schar Gebirge, Sar-Planina (26, E2—4, Serbie, en Yougoslavie)
Schar Hörn (I, 11 A3, Mecklenburg)
Skaarö (11, C1—2)
Skara (30, E3, Suède)
Skaraborg (30, EF3, Suède)
Skar-Fjöld (30, B2, Suède)
Scaron (Riv. 35, Nek)
Scari (27, I3, Suisse)
Scarl (27, I3, Suisse)

Un troisième groupe se distingue par la présence dans le mot d'une consonne labiale à la désinence:

Scarpe (33; AB 3, France)
Skarp Udde (31, A1, Finland)
Scarpay (île, 35, A2, Pays Bas)
Sparperia (43, F3, Italie)
Scarba (île, 35, C4, Scottland)
Scarborough (36, F2, Angleterre)

Cette énumération vous aura présenté des exemples très intéressants, d'un type de structure qui s'est affirmé surtout dans les langues romanes. Mais nous devons reconnaître que ce type est parsemé aussi dans d'autres langues:

Skala (53, E4, Pologne)
Skalat (53, E4, Pologne)
Skala et Skala Orobu (48 NeK II)
Skala (Kep, 45 BC4, Pén. Balkanique)
Skalea (44, E4, Grèce)

[20] Meyers, *Geographischer Handatlas.* 5e Auflage.

Digitized by Google

Scaletta (44, Nbk II, Grèce)
Scalino (27, H14, Suisse)
Skaljari (26 Nbk, près de Kotor, Yougoslavie)
Skalling (péninsule, 28 A3, Dan.)
Skalstugan (30, E1, Suède)

Les noms de terrain et les oronymes se retrouvent souvent dans la formation de noms de famille et aussi d'éthnonymes. Il est donc naturel de chercher la base sémantique de l'éthnonyme *Scordiscoi*, *Sordistai* parmi les formes co-radicales **scor(d)* et les dérivés des variantes **scar(d)*. Ce qui est étonnant, c'est que l'éthnonyme a été formé sur la variante à vocalisme „o", quoique la variante correspondante ne mette en évidence qu'un nombre de réalisations très restreintes, par exemple

Scordio Cajova (île 26, C3, mer Adriatique)
Scoglitti (42, E6, Sicile, Italie)
Scoresby-Sund (3, 34, 35 Pol du nord)
Scormont (33, D4, Belgique)
Skorzenciner-See (I2, F3, Poméranie)
Skurta (48, Nbk Grèce)
Skyros (île, top. 48, F4 Grèce)
Skyropulon (ibid.)
Skirlak (13, E2, Prusse orientale).

Le rapport vocalique de deux variantes de bases „a", „o" tient aux systèmes différenciés des groupes de langues. De plus, il ne faut pas oublier que les langues en général, et surtout celles des régions centrales de l'Europe, se superposaient et interferaient; de telle sorte, le nom du peuple *Cŏralli* (Mysie, Ov. Pont. 4, 2, 37) n'est pas loin de forme de *Cŏrduba* (ville de la Bétique), noms auxquels se rattache l'oronyme *Korab* (entre la Macédoine et l'Albanie).

Les langues slaves et lithuaniennes ont stabilisé la branche sémantique à valeur „peau" (cuir). C'est ainsi que Franz Miklosich[21] note avec „s" *Skora*, v. sl. „rinde; slov. *korja*, *kora*, *b. kóra*, s. *kŏra*, *kòra*, č. *skóra*, dial. *skura*, p. *skora* „rind", „haut", „fell", „leder", r. *skora*, *škora*, lett. *skura*, gr. κόρα

On notera d'autre part des différenciations pour les variantes suivant les effets des contacts de langues et les processus de palatalisation. Toutes ces thèses concernant les processus mêmes seront mis à votre disposition dans l'ouvrage que je prépare sur les problèmes de mixoglottie balkaniques.

[21] F. Miklosich, *Etymologisches Wörterbuch*. Wien, 1886.

Digitized by Google

Dans le même livre, je me propose de donner également une analyse des noms de familles serbes *Skarič*, *Škaric*, *Škorić*, *Škerović*, *Skerlić*, *Škrelj*, en slovène *Škerlj* etc.

Bien entendu, il faut tenir compte des „enjambements", des interférences sémantiques, de sorte que nous avons toujours une raison d'ignorer la forme K*orda* pour *dorda* „sabre" („I daj meni *kordu* zarđalu"), poésie populaire serbe, Karadzić), aussi bien que le patronyme K*ordić*. Cependant, le mot K*orać*, „marteau" laisse bien penser que la valeur sémantique concernant certains éléments du terrain pierreux n'est pas complètement perdue en serbe, cf. top. K*oraćica* (dans le domaine du Kosmaj). Petar Skok donne l'équivalence lat. *scorium*, *cortex*, rad. **(s)qer-* „rezati" co-rad. **(s)*qor- balt. K*ora* — **skora*.

Avec cette seconde valeur sémantique de la base **(s)kor-* nous sommes en état de supposer aussi une autre signification de l'éthnonyme *Scordiscoi*. Il ne faut pas sans discussion laisser de côté le caractère exogène d'un nom dont la base correspondrait à un mot grec κόρα (Miklosich). Du moins pourrait-on imaginer que ce nom invoquait l'idée d'un rapprochement sémantique. En tout cas, les Grecs anciens connaissaient Σκορδείας (IG. IX 2, 597, Larissa) et Σκορδίας (CIG. I252, Sparta)[22]. Aussi Polibe cite la forme à vocalisme „e" Σκερδιαίδας et Tite Live également *Scerdilaedus*[23] toujours un même composé de caractère complexe.

Cependant, je préfère penser que les Scordisques sont venus dans les contrées balkaniques déjà pourvus de leur éthnonyme. Il me semble qu'il existait une sorte de hiérarchie établie parmi les tribus celtiques de la région des Scordisques.[23] Le groupe des „Grands Scordisque" occupait les territoires des vallées de la Drava-Sava, du Danube (Singidunum) jusqu'à la rive gauche du Margos, tandis que la rive droite de ce fleuve fut occupée par les „Petits Scordisques". Les deux groupes venaient des montagnes de Tchécoslovaquie et de Bavière. Ceux-ci devaient se caractériser par le vocalisme de dégré „a" resp. „o". La variante **scard-* est aussi caractéristique dans le nom du professeur *Sigmund Skard* (Université d'Oslo, Norvège), dont j'ai l'honneur de posséder une signature autographe.

Sur le territoire des Grands Seordisques se trouvait une branche de Boii à côté des Taurisci, Tricornates. D'autres grandes tribus celtiques venaient directement de la Gaule en Illyricum.

Les variantes phonétiques à deux branches sémantiques de la base **scar(d)-* **scor(d)-* se prêtent à l'éclaircissement des origines de vos ancêtres.

[22] A. Mayer, op. cit, p. 316.

[23] Н. Вулић, *Народна енциклопедија*, с. в. *Скордисци*.

Digitized by Google

Le patronyme *Scordia* est spécifique d'un caractère absolu que nous avons tout le droit de suivre dans l'orientation vers les Scordiacs celtiques. Une autre explication est exclue, étant donné que la base étudiée ici n'est plus productive dans le domaine onomastique. Dans cet ordre d'idée, nous allons procéder suivant la méthode d'élimination des sciences mathématiques.

Tout d'abord, il ne faut pas penser à *Scodra*, parce que la métathèse doit être de beaucoup antérieure au départ de vos ancêtres des pays balkaniques: j'ajoute aussi qu'en albanais, *Kodru* signifie „montagne" et que *Kodru mar* près de Janjevo est „la grande montagne".

De la même manière, il faut éliminer les variantes à vocalisme „e", „i". On peut penser à *Scardon Oros*, de Plinius et de Tite Live, étant donné que cette forme précédait celle d'aujourd'hui (*Šar-Planina*; *Šar-dagh*), qui n'est qu'un composé hybride postérieur. Sans doute, il ne faut pas oublier les intarsions très anciennes en Grèce Σκορδείας, Σκορδίας (Larissa, Sparta). Cette forme est très bien conservée, ce qui caractérise les intarsions linguistiques, qui perdent le rythme évolutif dans la situation nouvelle mixoglottique.

Décidez, s'il vous plait:

— êtes-vous pour les Grecs, dont le territoire avait admis amicalement les Scordisques après une série de combats?

— êtes-vous pour les Serbes, dont le coeur s'était ouvert pour recevoir les frères de mentalité héroique?

Vos ancêtres pouvaient quitter la Grèce comme commerçants, ou bien tout simplement pour s'installer dans le pays que leur sous-conscience gauloise n'oubliait pas? Leur ethnonyme indiquait les montagnards, mais il avait la valeur d'une contamination pour les Grecs, qui devaient penser aux vêtements de peau, caractéristiques pour les montagnards. Au plan sémantique secondaire se trouve la valeur sémantique **kerdh(o)* nem. Herde (Kluge — Götze).

Il n'est pas exclu que, au milieu du XVe siècle, un de vos ancêtres se soit rangé au côté du prince Scander-Beg, pour combattre les Turcs. Ce prince, après sa défaite, se réfugia en Italie avec ses guerriers et leurs familles. Quelques dizaines d'années plus tard, il n'était pas impossible pour un autre de vos ancêtres d'aller chercher un petit coin dans ce beau pays de France.

Voilà!

J'espère dans quelques mois visiter votre chère Patrie pour coordonner mes identifications des traces des Gaulois en Illyricum avec les résultats très précieux des études sur les Celtibères et sur les Celtes en Italie, que nous devons au savant professeur Michel Lejeune. Je serais très heureux de rendre mes hommages aux études celtiques, à Paris et à Rennes, et en

Digitized by Google

même temps je serais très content de vous rencontrer à Rennes ou à Dinard, où nous pourrons discuter non seulement sur les sujets que nous avons évoqué dans cette lettre, mais aussi sur la valeur toponymique de votre *Dinard*, qui m'intéresse beaucoup.

Mais, je prévois aussi que dans votre pays nous connaîtrons mieux „l'esprit gaulois", juste ce qu'on appelle chez nous „l'esprit français". J'espère, donc, que je dois ouvrir un nouveau chapitre et continuer pour mettre sur le papier un thème apparenté, concernant le problème de la métalinguistique.

Ecoutons ce qui dit notre ami commun M. Hubert dans le livre que vous me citez (I, page 332). Il entend non seulement à nous offrir les traces des Celtes dans la toponymie, mais aussi l'effet de leur langue sur les conditions des déviations des dialectes des Serbes et des Croates!

Avançons encore d'un pas! Nous avons devant les yeux le chapitre V et surtout les pages 328—331. Il nous présente les Gaulois dans leur vie intime, il nous dévoile leur éthnopsychologie: honneur! hiérarchie! repas sous les armes! hospilalité! Or dans mon pays, surtout en Hercégovine, les mêmes qualités d'esprit vous attendront.

Au revoir donc, et c'est avec l'idée de l'esprit gaulois dans nos coeurs, avec l'esprit noble de la France éternelle, d'après les vers de Victor Hugo, que je vous serre la main tout amicalement.

Mil. Pavlović

Digitized by Google

БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА СТЕПАНА МИХАИЛОВИЧА КУЉБАКИНА

Пре нешто више од 30 година, када је нашом земљом пустошио вихор рата, у Београду је умро редовни проф. универзитета и академик Степан Михаилович Кульбакин, знаменити вишегодишњи сарадник Јужнословенског филолога и један од најугледнијих његових уредника. Наш часопис тада није могао ни да огласи његову смрт, јер, наравно, ни излазио није. И тек је у првој својој послератној књизи (XVIII) донео некролог проф. Кульбакину из пера најкомпетентнијег познаваоца науке на којој је Кульбакин радио, његовог дугогодишњег пријатеља и колеге, главног уредника Јужнословенског филолога проф. А. Белића.

Данашње уредништво, које чине непосредни и посредни ученици и велики поштоваоци проф. Кульбакина, сматрало је да ће се најбоље одужити светлој успомени свога великог учитеља и најбоље послужити његовој науци ако донесе библиографију његових радова, која нигде досад у целини није објављена.

Ур.

СПИСАК СКРАЋЕНИЦА

ИРЯС	Известия Отделения русского языка и словесности Императорской Академии наук
ИАН	Императорская Академия Наук
ЖМНП	Журнал Министерства народного просвещения
ЈФ	Јужнословенски филолог
RESL	Révue des Études slaves
RSL	Rocznik slawistyczny
Гл ПД	Гласник Југословенског професорског друштва
РФВ	Русский филологический вестник
Прилози	Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор
ГлСКАН	Глас Српске Краљевске Академије Наука
ПГл	Просветни гласник
*	Звездицом су обележене посебне књиге

Digitized by Google

1898

Замѣтки о языкѣ и правописании Волканова Евангелия, ИРЯС т. III, кнь. 4, 1140—1172.

Святославов сборник 1076 года в последнем издании, ЖМНП VII, часть CCCXV, февраль, 203—209.

1899

Материалы для характеристики среднеболгарского языка, ИРЯС т. IV, кн. 3, 800—868.

Софийский Синодик в новом издании и характеристике, ИРЯС т. IV, кн. 3, 1015—1030.

1900

Материалы для характеристики среднеболгарского языка. II Отрывок четвероевангелия Григоровича XIII—XIV века, ИРЯС, т. V, кн. 3, 877—920.

Краткая фонетика и морфология чешского языка. Лекции ординарного профессора Императорского Московского университета Романа Брандта. Москва 1900, ЖМНП VII, часть CCCXXXII, декабрь, 493—495.

**Хиландарские листки, отрывок кирилловской письменности XI-го века.* С четырьмя фототипическими снимками. Памятники старославянского языка т. I вып. 1-й, Издание Отделения русского языка и словесности ИАН Санктпетербург.

1901

Материалы для характеристики среднеболгарского языка. III Охридский апостол XII века, ИРЯС т. VI, кн. 1, 166—234.

Лексика Хиландарских отрывков XI века, ИРЯС т. VI, кн. 4, 132—139.

Новый труд академика Ягича, Zur Entstehungsgeschichte der Kirchenslavischen Sprache 1900, I—II (88 + 95) из „Denkschriften d. Keiserl. Akad. d. Wissensch." in Wien, B. XLVII, ЖМНП VII, часть CCCXXXIV, апрель, 468—478.

Очерк славянской кирилловской палеографии. Из лекций, читанных в Императорском Варшавском университете проф. Е. Ф. Карским. Варшава 1901, ЖМНП VII, часть CCCXXXVII, октябрь, 498—500.

И. Шмидт (некролог), ЖМНП VII, часть CCCXXXVII, октябрь, 105—112.

**Отчет Отделению русского языка и словесности* Императорской Академии наук о занятиях в книгохранилищах Москвы и Петербурга с 25-го сентября по 23-ье декабря 1898 г. I Евангелие XIII—XIV вв. Императорской Публичной Библиотеки. II Словянский перевод 1-ой книги Царств. Сборник Отделения русского языка и словесности ИАН т. LXIX, но. 3, 1—54.

Digitized by Google

1902

Былые долгие гласные польского языка, Летопись историко-филологического общества при Новороссийском Университете за 1902 год. и посебно штампан, Одесса (14).

1903

К исторіи и діалектологіи польского языка. I Фонетика сваженджского говора. II Возникновение общепольскихъ долгот. Сборник Отделения русского языка и словесности ИАН, Санктпетербург, т. LXXIII, но. 4, VIII, 1—225 (награда Ахматова).

И посебно штампано, СПетербург 1903, VIII + 224.

1904

Морфология Сваженджского говора, ИРЯС т. IX, кн. 1, 113—142.

1905

Матеріалы и замѣтки по славяноведенію (Из отчета о заграничной командировке), ЖМНП VII, часть CCCLIX, май, 1—30.

Prof. Dr Vondrák „O původu Kijevských listů a Pražských zlomků a bohemismech v starších církevněslovanských památkách vůbec" V Praze 1904, ИРЯС т. X, кн. 4, 320—338.

1906

Замѣтки о славянском количествѣ и ударении. Посвящается Владимиру Ивановичу Ламанскому по поводу 50-летия ею научно-литературной деятельности), ИРЯС т. XI, кн. 4, 245—317.

Историческое развитіе и современное состояние славянского языкознания, ЖМНП, новая серия часть III, май, 44—63.

Н.К. Грунский, Памятники и вопросы древне-славянской письменности, т. I Юрьев 1904 г. I—III Киевские глаголические листки. IV Пражские глаголические отрывки и из истории хорватской глаголицы, ЖМНП, новая серия, часть II, март 185—214.

Вопросы исторической фонетики польского языка I—III, ЖМНП, новая серія, часть VI, декабрь, 352—379. И посебно штампано (награђено наградом Котљаревског).

1907

Отзыв о сочинении „Правописание и язык Пулавской Псалтири, памятника польской письменности XV века, Записки Харьковского Университета 1, 23—28.

Охридская рукопись Апостола конца XII века, Издание Археографической Коммисии при Мин. Нар. Просв. София.

Digitized by Google

1908

O pracach Szachmatowa, dotyczących języka polskiego, RSL т. I, 42—66.

Спиранӣ ѵ в славянских языках, Сборник статей по славяноведению, посвященных М. С. Дринову, Харьков, 221—236.

К вопросу о польском [*ro*], РФВ, Варшава, т. LVII, 282—284.

1909

Петр Хельчицкий, чешский Толстой XV века, Вестник Европы.

1910

Язык и языки (наука о языке в популярном изложении) Издание Харьковского Общества грамотности „Народная Энциклопедия", т. VII (редакција С. М. Кульбакин).

**Древнецерковнославянский язык*. I Введение, фонетика, Харьков.

**Из лекций по фонетике и морфологии польского языка*, Харьков.

1911

Несколько разъяснений по поводу „Лекций по древне-церковно-славянскому языку" проф. Н. К. Грунского, РФВ, т. LXV, 239—255.

**Язык и языки*. Москва.

1912

Древне-церковно-славянский языкъ. II Морфология, Харьков.

1913

Историја на Български език от проф. Б. Цонев, София, ЈФ, I, књ. 1, св. 1, 149—158; књ. 2, 149—158.

Энциклопедия славянской филологии. Вып. 3й. III. И. В. Ягича. Глаголическое письмо, 1911, ЈФ, I, књ. 1, 123—128.

Акценатска питања (Нова истраживања о словенском акценту). I—II, ЈФ, I, књ. 1, св. 2, 80—110.

**Древне-церковно-славянский язык*. Тексты со словариком. Издание 2, Харьков.

1915

**Грамматика церковнославянского языка по древнейшим памятникам*. Энциклопедия славянской филологии. Издание Отделения русского языка и словесности ИАН под редакциею орд. акад. И. В. Ягича. Выпуск 10. Петроград.

**Сербский язык*. 1 Фонетика и морфология сербского языка. Пособие к лекциям. С картой наречий сербского языка. Харьков. VIII + 84.

**Хрестоматија по сербскому языку*.

Digitized by Google

Хрестоматия по древнецерковно-славянскому языку.
Учебник по русскому языку для IV кл. гимназий.

1916

Праслов'янське ы, Збірник филологичний, Київ.
Учебник по русскому языку для IV кл. гимназий.

1917

Охридски праксапостол, София.
Древнецерковнославянский язык, III изд. с изменениями и дополнениями, Харьков.
Сербский язык, краткая фонетика и морфология. II изд. с изменениями и дополнениями, Полтава.

1919

Украинский язык. Краткий очерк исторической фонетики и морфологий. Харьков.

1920

Краткая сербская грамматика для русских. С текстами и словарчиком к ним. Београд.

1921

Oeuvre de A.A. Šachmatow, RESL, I, f. 1—2, 144—152.
Неколико речи о конструкцији „да са индикативом" место инфинитива у старословенском преводу јеванђеља, Зборник А. А. Белићу, 209—232.
К вопросу об accus. pl. основ на *-о в праславянском*, Prace lingwistyczne, ofiarowane Janowi Baudouinowi de Courtenay dla uczczenia jego działalności naukowej 1868—1921, Kraków.
Акценатска питања (Нова истраживања о словенском акценту), IV, ЈФ, књ. II, 240—253.

1922

Словенство и Русија по Достојевском, ПГл 39, 5—6, 257—265.
Du classement des textes vieux-slaves, RESL, II, f. 1—2, 175—205.
Рад. Кошутић, Граматика руског језика. I Гласови. А. Општи део (Књижевни изговор). Друго издање. Петроград 1919, Прилози књ. 2, св. 1, 113—118.
Łoś Jan, Gramatyka starosłowiańska, Slavia I, s. 2—3, 430—439.
Nahtigal, Akzentbewegung in der russischen Formen und Wortbildung, Slavia I, s. 4, 726—732.
Meyer K., Der Untergang der Deklination im Bulgarischen (Slavica. Herausgegeben von M. Murko. 3. Heidelberg 1920), Slavia I, s. 1, 127—133.
Акценатска питања (Нова истраживања о словенском акценту). V, ЈФ III, 48—69.

Digitized by Google

1923

Du classement des manuscrits dits moyen-bulgares: Manuscrits à й vocalisé en *o*, RESL III, f. 1—2, 221—241; IV, f. 1—2, 24—52.

Библиографија Јагићевих радова од 1907 *г.*, ЈФ III, 102—111.

Пловдивско Евангелие среднобългарски йамейник оӣ XII в. Студия от Д-р Иосиф Пата, София 1921 (Списание на българската Академия на науките XXII), ЈФ књ. III, 141—143.

R. Ekblom, Le développement des voyelles originairement nasalisées dans le moyen bulgare (Extrait de Monde Oriental II 1918, Uppsala 49), ЈФ књ. III, 155—165.

Jan Łoś, Gramatyka polska. Część I. Głosownia historyczna. Lwów-Warszawa-Kraków. 1922, ЈФ књ. III, 174—189.

Ваӣрослав Јагић (+ 5 августа 1923 г.), Прилози, књ. 3, 327—332.

**Машӣа о свеӣском језику*, Скопље.

**Краӣкая сербская граммаӣика для русских.* С текстами и словарчиком к ним. 2e издание, Белград.

1924

Du classement des manuscrits dits moyen-bulgares: manuscrits à й valant ъ, RESL, f. 1—2, 24—52.

Tadeusz Lehr-Spławiński, Zarys gramatyki języka starocerkiewnosłowiańskiego. Poznań. Warszawa. Łodź. Toruń. 1923, Slavia II, 459—462.

Бузук И., К вопросу о месӣе написания Мариинского Евангелия (Отисак из „Известия II Отд. А. Н." XXIII, књ. 2), ЈФ, књ. IV, 219—222.

Каминский Ф.В., Оӣрывки евангельских чӣений XI в., именуемые Куприяновскими (Новогородскими). Изв. XXVIII (1924 г.) ЈФ књ. IV, 234—235.

Дурново Н.Н., Граммаӣический словарь. (Грамматические и лингвистические термины). Издательство Л. Д. Френкель. Москва—Петроград, ЈФ књ. IV, 237—239.

Psalterium Sinaiticum у новом издању, ЈФ књ. IV, 166—181.

Van Wijk N., Remarques sur le groupement des langues slaves (Отисак из RESL IV, 1924, 1—2, 5—15), ЈФ књ. IV, 202—205.

Б. М. Ляӣунов, Единсӣво русского языка в его наречиях. (Пособие к лекциям по истории русского языка). Одесса 1919, ЈФ књ. IV, 244—245.

Седамдесеӣогодишњица йрофесора Фр. Пасӣернека, ЈФ књ. IV, 193. *Јубилеј йроф. Б. М. Љаӣунова*, ЈФ књ. IV, 194.

1925

Vondrák, Církevněslovanská chrestomatie, Slavia III, 729—772.

(и П. Поповић) *Slavia, časopis pro slovanskou filologii*, Ročník III, s. 1—4, Прилози књ. V, 262—265.

**Палеографска и језичка исӣиӣивања о Мирослављевом јеванђељу*, Сремски Карловци 1925. Посебна издања књ. LII. Философски и филолошки списи, књига 13.

Digitized by Google

1926

Полугласници у Синајском Псалтиру, ЈФ књ. V, 69—82.

О језику Ћирила и Методија, Браство XX, 31—41 (33 књига Друштва св. Саве).

†*Вацлав Вондрак*, ЈФ књ. V, 237—240.

Валерий Погорелов, Из наблюдений в области древнеславянской переводной литературы, ЈФ књ. V, 300—302.

П. Бузук, Замечания о Мариинском Евангелии, ЈФ књ. V, 304—307.

Prof. Dr. M. Vasmer, Altbulgarisches. 1. Die reduzierten Vokale (ъ, ь) in den Fremdwörtern des Altbulgarischen. 2. Der Lautwert des glagolitischen Ѭ, LSIPH I, 156, ЈФ књ. V, 308—309.

Г. А. Ильинский, Кто был черноризец Храбр, ЈФ књ. V, 314.

N. Van Wijk, Zur Komposition des altkirchenslavischen Codex Suprasliensis, ЈФ књ. V, 316—317.

1927

Классификация глагола в старославянском, Symbolae Grammaticae in honorem Joannis Rozwadowski, Volumen I, II. Cracoviae.

Можно ли считать доказанной греческую основу глаголицы? Сборник?

Prof. Dr Miloš Weingart, Dobrovského Institutiones na vděčnou paměť jejích stoletého jubilea. Sborník filosofické fakulty university Komenského v Bratislavě, R. I, č. 16. v Bratislavě 1923, ЈФ књ. VI, 271.

Н. Н. Дурново, К вопросу о древнейших переводах на старославянский язык библейских текстов. Супрасльская рукопись (Изв. XXX, 1925), ЈФ књ. VI, 271—272.

Г. Ильинский, Написание о правой вере Константина Философа. Отделен отпечатък от сборника в чест на Васил Н. Златарски, 1925, ЈФ књ. VI, 272.

P. Lavrov et M. Dolobko, Les Feuillets du Zograpf. Textes publiés par Institut d'Études slaves. — Paris, 1926, ЈФ књ. VI, 272—273.

Dr Miloš Noha, Dílo Václava Vondráka. Brno 1926, ЈФ књ. VI, 273.

Stanisław Słoński, Wybór textów Starosłowiańskich, We Lwowie 1926, ЈФ књ. VI, 273—274.

Mikołaj Van Wijk, Kilka uwag o pochodzeniu Mszału Kijowskiego. Odbitka „z księgi pamiątkowej ku czci Oswalda Balcera, Lwów 1925, ЈФ књ. VI, 274.

Słoński Stanisław, Wybór textów starosłowiańskich, Slavia 5, 782—784.

Wondrák Stanisław, Wybór textów starosłowiańskich, Slavia 5, 769—772.

Meillet Antoine, Vaillant André, Grammaire de la langue serbe-croate, Slavia 5, 141—145.

Stjepan Ivšić, Ostaci staroslovenskih prijevoda u hrvatskoj glagolskoj književnosti. Hrvatski glagolski fragment „Mučenja 40 mučenika" iz XIII vijeka (Poseban otisak iz „Zbornika kralja Tomislava Jugoslavenske akademije 1925), ЈФ књ. VI, 265—266.

Digitized by Google

Alfons Margulièѕ, Zum Lautwert der Glagolica, JArch XLI, 87—115, ЈФ књ. VI, 266—267.

Dr Phil. Alfons Margulièѕ, Der altkirchenslavische Codex Suprasliensis, Heidelberg, 1927, ЈФ VI, 268—271.

1928

(и П. Попович), Slavia, R. IV, V, VI — 1925—1928, Прилози књ. VIII, 280—286.

**Mluvnice jazyka staroslovanského.* Přel. Bohuslav Havránek. v Praze 1928.

1929

О необходимости составления полного обзора славянских рукописей, I Sjezd slovanských filologů v Praze 1929. Výtahy z přednášek. Résumés. Sekce II

Е. Ф. Карский, Славянская кирилловская палеография. Издательство Академии Наук СССР. Ленинград 1928, ЈФ, књ. VIII,187—194.

Иван Огиенко, проф., Пам'ятки старо-словянської мови X—XI викив. Варшава 1929, ЈФ, књ. VIII, 194—202.

Г. Илински, Погодинские кирилловско-глаголические листки. Byzantino-slavica recueil pour l'étude des relations byzantino-slaves publié par la commission byzantologique de l'Institut slave, Tom I, Prague 1929, ЈФ, књ. VIII 202—205.

Николај Дурново, Мысли и предположения о происхождении старославянского языка и славянских алфавитов. Byzantinoslavica. R. I. V Praze 1929, ЈФ, књ. VIII, 205—210.

**Le vieux slave.* Manuels publié par l'Institut d'études slaves. Traduit par Boris Unbegaun. Paris 1929.

**Руска граматика за VII и VIII разред реалних гимназија,* Београд 1929.

1930

О речничкој страни старословенског језика (Приступна академска беседа 10 фебруара 1927), Гл СКАН 138, 85—143.

Погорелов Валерий, Из наблюдений в области древнеславянской переводной литературы. III Опыт изучения текста Саавинсй книги, Slavia 8, 640—649.

(и П. Попович), Први конгрес словенских филолога (5—13 октобра 1929 у Прагу), Прилози, књ. X, св. 1, 155—161.

**Старословенска граматика,* написао Ст. М. Куљбакин, професор универзитета, Београд 1930.

1931

Лавров Акад. Петро, Кирило та Методий в давньо-слов'янському письменстви. У Київі. 1928, ЈФ, књ. X, св. 1—2, 225—237.

П. А. Лавров, Прилози, књ. XI, 267—270.

Digitized by Google

Ильинский Григорий А., Златоструй А. Ф. Бычкова XI века, Slavia 9, 612—613.

1932

О потреби да се састави потпун преглед словенских рукописа, Sborník prací I Sjezdu slovanských filologů v Praze 1929, sv. II. Přednášky. V Praze 1932, 557—560.

Sur la nécessité de composer une revue complète des manuscrits slaves (резиме на француском горњег чланка у истом зборнику, 1002.).

Diels Paul, Altkirchenslavische Grammatik mit einer Auswahl von Texten und einem Wörterbuch. I Teil: Grammatik. Heidelberg 1932, ЈФ, књ. XI, 223—233.

Нова палеографска грађа из Преслава, Кр. Мијатев, Эпиграфические материалы из Преслава. Byzantinoslavica III, ЈФ књ. XI, 233—241.

Wijk Nicolaas, Geschichte der altkirchenslavischen Sprache, Slavia 11, 565—573.

Старословенска читанка. Издање задужбине Луке Ћеловића бр. 3; II изд. Београд 1932.

1933

Сп. Станојевић и др Д. Глумац, Св. писмо у нашим старим споменицима. СКАН. Посебна издања, књ. LXXXIX, Београд 1932. ЈФ, књ. XII, 226—241.

Von Arnim B.D.H., Die Schreiber des Psalterium Sinaiticum und ihre Vorlage, Leiden, ЈФ, књ. XII, 242—260.

(и П. Поповић) Slavia. R. *VII* (1928—9), Прилози XIII, св. 1—2, 153—158.

1934

Лавров П. А., Материалы по истории возникновения древнейшей славянской письменности. (Академия Наук Союза Советских Социалистических Республик. Труды славянской коммисии. 1930), ЈФ, књ. XIII, 242—253.

Ильинский Г. А., Опыт систематической Кирилло-Мефодиевской библиографии, под редакцией и с дополнениями М. Г. Попруженка и Ст. М. Романского. Българска Академия на науките, София 1934, ЈФ, књ. XIII, 227—229.

Kurz Josef, K Zoografskému evangeliu, Slavia IX, 3, 4, ЈФ књ. XIII, 233—242.

Frček Jean, Euchologium sinaiticum, texte slave avec sources grecques et traduction française. Paris 1933, ЈФ, књ. XIII, 229—231.

Słoński Stanisław, Index verborum do Euchologium sinaiticum, Warszawa 1934 и *Meyer Karl, Altkirchenslavisch-griechischen Wörterbuch des Codex suprasliensis*, Hamburg 1933, ЈФ, књ. XIII, 231—233.

Још неколико речи о изразу „насушни“, ЈФ, књ. XIII, 161—162.

1935

Белешке о Храбровој апологији. (Примљено на скупу Академије философских наука 26 дец. 1934), Гл СКАН CLXVIII, други разред 86, 41—77.

Digitized by Google

О. Хујер, Увод у историју словенских језика. Превео Х. Барић. Лингвистичка библиотека. Књ. 1, ЈФ, књ. XIV,236—241.

(и П. Поповић), Slavia. R. XI (1930), Прилози књ. XV, 1—2, 232—236.

1936

(и П. Поповић), Slavia X (1931), Прилози књ. XVI, 2, 126—130.
**Старословенска граматика.* Београд 1936.

1937

Језичка реконструкција старословенског превода јеванђеља. I—IV, ЈФ, књ. XVI, 203—223.

Weingart Miloš, První česko-církevněslovanská legenda o svatém Václavu. Rozbor filologický. (Zvláštní otisk ze Svatováclavského sborníku). Praha 1934, 1+228+I—VI, ЈФ, књ. XVI, 228—235.

Старословенски облици бидмъ, бидте, покажсдте и сл., Зборник у част А. Белића, Београд 1937, 203—208.

Nahtigal R., Starocerkvenoslovanske studije. (Razprave znanstvenega društva v Ljubljani 15. Filološko-lingvistični odsek 3). 1936, ЈФ, књ. XVI, 225—228.

N. Trubetzkoy, Die Aussprache des griechischen ch in 9 Jahrhundert u. Chr. (Ghotta XXV, 248—258), ЈФ, књ. XVI, 223—225.

1939

Weingart Miloš, Rukověť jazyka staroslověnského. V Praze 1937. Vydal didaktický kruh Klubu moderních filologů v Praze nákladem vlastním 1—248, ЈФ, књ. XVII, 234—237.

Проф. Др. Иван Огиенко, Повстання азбуки й літературної мови в слав'ян. В тексти 75 знимків з стародавніх пам'яток. 1938 Друкарня О. О. Василіян у Жовкві, ЈФ, књ. XVII, 236—252 и Славянска беседа, II, 5, 193—196.

1950

Weingart Milos, Hláholské Listy Vídeňské. K dějinám staroslověnského Missalu, v Praze, 1928, ЈФ, књ. XVIII, 1—4, 269—276.

Светите братя, Кирил и Методий, материали из рукописите на синодалния църковен музей в София от проф. протоерей Ив. Гошев. София 1938, ЈФ, књ. XVIII, 1—4, 279—281.

Рад. М. Грујић, Једно јеванђеље босанског типа XIV—XV века. Зборник лингвистичких и филолошких расправа А. Белићу 1937 г., 262—277, ЈФ, књ. XVIII, 1—4, 297—298.

Vajs Josef, Kanon charvátskohlaholského Vatikanského misalu, Illir. 4, v Praze, 1939, ЈФ, књ. XVIII, 1—4, 309—311.

Младенов Ст., Бележки върху новонайдения надгробен надпис на Видинската болярка Станислава. Списание на Българската академия на науките. Книга XLVIII София — 1934, ЈФ, књ. XVIII, 1—4, 313—314.

Нада Ђорђевић

Digitized by Google

PROSLAVA STOGODIŠNJICE OD FORMIRANJA LINGVISTIČKOG DRUŠTVA U PARIZU I STOGODIŠNJICA ROĐENJA ANTOANA MEJEA (PARIZ 1966)

I

Poslednji tom (LXVI) *Bulletin de la Société de linguistique de Paris*, iako sa zakašnjenjem od nekoliko godina, donosi izveštaj i materijal sa proslave stogodišnjice Lingvističkog društva u Parizu (*La Société de linguistique de Paris*) i proslave stogodišnjice od rođenja jednog od najpoznatijih članova Društva, Antoana Mejea (Antoine Meillet). Proslava je održana od 31. III — 2. IV 1966. godine u prisustvu mnogih naučnika iz čitavog sveta, predstavnika mnogih lingvističkih institucija i članova Društva. Prisustvovala joj je i gospođa Meje, a takođe i najstariji član Društva, gospodin A. Ernu (A. Ernout), koji je niz godina obavljao značajne funkcije u Društvu, bio učenik A. Mejea, njegov prijatelj i najbliži saradnik.

Nauka o jeziku svoj pravi zahvat započinje u 19. veku komparativnim metodom. Nastaje uporedno proučavanje jezika, posebno srodnih jezičkih grupa indoevropske jezičke zajednice. Javljaju se dela za ono vreme od velikog značaja, kao npr. Gramatika romanskih jezika Fridriha Diza (Friedrich Diez, *Grammatik der rommanischen Sprachen*, 1836—1844), Nemačka gramatika Jakoba Grima (Jakob Grimm, *Deutsche Grammatik* I — 1822, II — 1826, III — 1831, IV — 1837). Osnove keltistici postavio je Johan Kaspar Cojs (Johann Kaspar Zeuss, *Grammatica Celtica*, 1853), a slovenskoj uporednoj gramatici temelje je postavio Slovenac Franc Miklošič (Franz Miklosich, *Vergleichende Grammatik der Slavischen Sprachen* I—IV, 1852—1875). Međutim, lingvistika se nije zadržala na ovom metodu. Pored drugih mišljenja i struja u lingvističkoj nauci sedamdesetih godina izvire iz komparatistike istorijski metod. Počinju se proučavati stari spomenici pojedinih jezika, jezik se posmatra iz istorijske perspektive. Upravo u tim traženjima novih puteva javljaju se tendencije ka novom načinu gledanja jezičkih disciplina i proučavanja jezika višestrano i višestepeno. U to vreme pada i formiranje Lingvističkog društva u Parizu.

Digitized by Google

Ideja o osnivanju jednog društva, čiji bi zadatak bio lingvistička proučavanja, potekla je od gospođe de Šaransej (MM. de Charencey) i Antoana d'Abadija (Antoine d'Abbadie) još u maju 1863. godine, ali je ono konstituisano tek 8. III 1866. godine. Za prvog predsednika izabran je Antoan d'Abadi, a za prvog sekretara gospođa de Šaransej. Programska orjentacija Društva vidi se već iz I člana Statuta, gde se kaže da se osniva Lingvističko društvo sa zadatkom da istražuje i unapređuje jezičku nauku, mitologiju, tradiciju, običaje, pisane spomenike i etnografiju. Znači, proučavanjem ovih disciplina otvaraju se novi vidici i proširuje se krug saznanja i predmeti proučavanja jezičkih stručnjaka. S tim u vezi je i otkrivanje novih spomenika, novih izvora za istraživanja u nauci o jeziku, osvetljavanje novih zakonitosti, otkrivaju se novi jezici, naročito otkrivanjem novih zemalja. Nauka o jeziku je krenula napred, izazvala je nove podsticaje koji će se kroz delo Ferdinanda de Sosira (Ferdinande de Saussure) i u izvesnoj njegovoj interpretaciji izraziti docnije u njegovoj Ženevskoj školi. Zatim se unose novine kroz dela čitave jedne plejade francuskih naučnika kao Abe Rusloa (P. J. Rousselot) u eksperimentalnoj fonetici, Mišela Breala (Michel Bréal) u semantici, Morisa Gramona (Moris Grammont) u psihološkom i fiziološkom posmatranju glasovnih promena, Gastona Parisa (Gaston Paris) i Žila Žlerona (Jules Gilliéron) u lingvističkoj geografiji, keltiste Emila Ernoa (Émile Ernault), Žozefa Vandrijesa (Joseph Vendryes), Antoana Ernua (Antoine Ernout), Emila Banveniste (Émil Benveniste), Andre Vajana (André Vaillant) i dr. Posebno mesto među njima pripada svakako Antoanu Mejeu, komparatisti, istoričaru jezika, romanisti i grecisti, slavisti itd.

Prvi predsednik Lingvističkog društva Antoan d'Abadi svoja naučna istraživanja vršio je u Etiopiji, a gospođa de Šaransej je proučavala etimologije i upoređivala je daleke jezike nauci manje poznate. Mišel Breal im se pridružio od početka i odigrao je uskoro jednu odlučujuću ulogu. Njegovim putem je krenula jedna grupa francuskih naučnika.

Sastanci su održavani redovno svakih petnaest dana, uveče, u nekoj od kafana, nekoj biblioteci, stanu nekog od članova i napokon u jednoj od sala stare Sorbone. Na sastancima se raspravljalo o različitim pitanjima, od etnografskih do filozofskih, od onomastičkih do leksikoloških, ali sa jednom prednošću koja je davana etimologiji. Kasnije se, sa razvojem nauke o jeziku i pojavom novih lingvističkih pravaca, tretiraju pitanja koja se tiču deskriptivne fonetike, na primer. Difriš-Dežanet (Dufriche-Desgenetts) je stvorio i termin „phonème" i on se ubraja u preteče fonološke škole. Tako se, posredstvom članova Lingvističkog društva, udaraju temelji nauci o jeziku.

Godine 1876. Statut Društva je izmenjen i prilagođen novim zadacima. Prvobitni zadatak Društva je bio zamenjen shodno novim pravcima u lingvi-

Digitized by Google

stičkoj evoluciji, a to je proučavanje jezika i jezičke istorije. Dakle, istorijski metod je i u Lingvističkom društvu našao svoje mesto.

Ferdinand de Sosir je vrlo mlad primljen u Društvo. Od 1883—1891. godine je pomoćni sekretar. Ubrzo je postao profesor u L'École des Hautes Études i za desetak godina boravka u Parizu osetilo se njegovo prisustvo u lingvistici.

Poseban pečat Lingvističkom društvu dao je Antoan Meje, rođen iste godine kada i Društvo, i čija je proslava, kao što je i rečeno, održana zajedno sa proslavom Društva. Sa njegovim učešćem Društvo je ušlo u drugu fazu svog razvoja. Antoan Meje je bio jedan od poslednjih učenika Ferdinanda de Sosira u Parizu. On ga je i nasledio na L'École des Hautes Études na katedri za uporednu gramatiku, a predavao je i iranski. Katedru armenskog nasledio je od Ogista Kariera (Auguste Carrière) na L'École des Langues Orientales, a 1907. godine od Mišela Breala katedru uporedne gramatike na Collège de Frence. Lingvističko društvo je tako bilo povezano sa njegovom aktivnošću da se može reći da se identifikovao sa njim od 1906—1936. godine. Ono je ispunjavalo njegov život i njegove aktivnosti, a on je svojim radom pronosio slavu i Društvu i francuskoj lingvistici. Rad Društva je neodvojivo vezan za rad Antoana Mejea, pa je ujedno proslavljena i jedna i druga godišnjica. U adresama učesnika proslave nerazdvojna je reč o Društvu od reči o Antoanu Mejeu. Posle evokacije lika i značaja velikog duha lingvistike u govoru prof. Vandrijesa, održao je prof. Mil. Pavlović, na francuskom jeziku, govor u ime Instituta za srpskohrvatski jezik (Beograd). U njegovom govoru su upućene tople reči i o Društvu i o Antoanu Mejeu, čiji je student i sam bio. Stoga, pridružujući se duhu ove značajne manifestacije, taj govor prenosimo u Južnoslovenski filolog, u prevodu.

N. Rodić

II

POVODOM STOGODIŠNJICE RODJENJA PROF. ANTOANA MEILLET-A

Čast mi je da pozdravim Stogodišnjicu Lingvističkog društva u Parizu u ime Instituta za srpskohrvatski jezik i da u isto vreme prikažem svoje uspomene vezane za ličnost velikog naučnog duha, Antoana Meje-a, dragog

Digitized by Google

Učitelja francuske lingvistike, takođe moga dragog Učitelja, toga velikog naučnika čije je Delo neodvojivo od Lingvističkog društva u Parizu.

Lingvističko društvo u Parizu simbolizuje francusku lingvistiku, čije je interesovanje uvek bilo usmereno prema najvažnijim problemima raznih jezika, indoevropskih i drugih. Ja sam upravo više voleo da ne upotrebim izraz „Pariska Škola", jer francuska lingvistika nikad nije bila ekskluzivna, i kao njena bitna karakteristika smatrana je upravo otvorenost prema svima naprednim strujama Nauke o jeziku. Već u eposi neogramatičara (Junggrammatiker) jezičke studije u Francuskoj pokazivale su nove tendencije. Upravo je francuska lingvistika otvorila puteve novim specifičnim načinima proučavanja, čije plodove vidimo s jedne strane u Žilijeronovom Lingvističkom atlasu (Atlas linguistique de Gilliéron), a sa druge strane u eksperimentalnoj fonetici Ruslo-a (Rousselot). Pariz je isto tako bio mesto gde se u Ferdinanda de Sosira (Ferdinand de Saussure) začela misao o opozitnosti studija sinhronije i studija dijahronije. Međutim je Meje, duh dinamičan i sugestivan, obdaren koliko jasnovidnom i plodotvornom intuicijom, toliko i naučnim realizmom, — formulisao koncepciju uporedne gramatike indoevropskih jezika takvu kakva je otvarala put u miksoglotske studije, on je takođe uspostavio principe opšte gramatike, upravo same Lingvistike.

Francuska lingvistika je uvek u lepoj meri pokazivala interesovanja za slovenske jezike (Mickiewicz, Chodzko, Dozon, Léger, Haumant). Ali specijalno na tome domenu su naučna istraživanja Mejeova bila veoma značajna. U slavističke studije upravo Meje unosi lingvistički duh: prvo u svoje teze, zatim u studije paleoslovenske problematike, u kome pravcu A. Meje deli zasluge sa svojim učenikom i naslednikom Andre Vajanom (A. Vaillant), najboljim poznavaocem istorije srpskohrvatskog jezika. Ovoj dvojici naučnika mi smo takođe zahvalni za njihovu knjigu o srpskohrvatskom jeziku. A u Beogradu je završeno štampanje prevoda *Uvoda* u uporednu gramatiku (*Introduction*), upravo je istovremeno sa ovom lepom proslavom.

Razumljivo je da nam se javlja pitanje: šta sačinjava suštinu gigantskog naučnog Dela A. Meje-a? Šta je nadahnulo i dinamiziralo jednu celu, vrlo plodnu epohu u pravcu lingvističkih studija u Francuskoj? — Odgovor nalazimo u strukturi duha, u samoj ličnosti našeg dragog Učitelja. Antoan Meje nije samo bio veliki čovek, — bio je to čovek duše i srca: bio je jedno plemenito Srce, sa mnogo topline za čoveka, koliko i za nauku. Upravo ovaj dan posvećen Njegovoj uspomeni oživljuje mi sećanja na moje prve susrete sa dragim profesorom pre punih pedeset godina, u vreme Prvog svetskog rata. Ranjen u tome ratu, evakuisan u Francusku na lečenje (Aix-les Bains),— mogao sam zatim nastaviti svoje studije (École des Hautes Études, Collège de France...). Gledao sam pred sobom Profesora, koji je živeo za nauku

Digitized by Google

i za probleme nauke, dodajući tu sreću sreći koju je imao u svome domu; Profesora iz koga je zračio njegov unutrašnji dinamizam. Oslonjen obema šakama na ivicu dugoga stola u sali Francuskoga Koleža, ili na manji sto u Školi Visokih Studija, — zatvorenih očiju, spuštenih trepavica, govoreći, diskutujući, nije video ništa do svoju misao; nije gledao ništa drugo do probleme i rezultate koji iskričavo izbijaju iz takve magične situacije. To beše prva, intimna osobenost. — Drugi lik medalje, tako isto sjajan, plemenit, bio je njegov način da vam svoju misao učini shvatljivom, da je u vas unese tako da ovlada vama i postane neposredno vaša misao. Kada je govorio, on je to činio neposredno i jasno, određeno, i sa ubedljivošću koja podstiče. Voleo je nauku u svojim studentima, u svojim saradnicima. Razmišljao je o temama koje njih interesuju; sugestivno je umeo predlagati teme; podsticao je svako interesovanje za lingvističke probleme. Njemu dugujem za ideju da studiram Keltsku problematiku i bretonski jezik u Poitiers-u, kod Emila Erno (Emile Ernault), čija je uspomena uvek živa u mome srcu. Te studije su me docnije vodile ka miksoglotiji u Ilirikumu. Profesor Meje takođe je podsticao da se prihvatim proučavanja bilingvizma u formiranju strukture dečjeg jezika. — Njegov dom bio je uvek gostoljubivo otvoren saradnicima i studentima. Žudno su njegovi prijatelji slušali reči Učitelja svog, okruženog knjigama: diskusije u takvoj intimnoj sredini imale su u sebi istu vrednost kao i časovi u Collège-u de France. Grupa naučnika se formirala oko Učitelja, prihvatajući se proučavanja lingvističkih problema u njihovim raznovrsnim aspektima. Dopustite mi, molim, da navedem bar nekoliko imena, Vandrijesa (Vandryes), Ernu (Ernout), Benvenist (Benveniste). Tu je, eto, bio neiscrpni izvor dinamizma i Lingvističkog društva Pariskog.

Naučni duh Učitelja održavao je realnu ravnotežu u evoluciji lingvističke misli i primenjivanih metoda. Množestvo problema i metoda nije sadržavalo opasnosti za lingvističko jedinstvo. Istraživanja kao što su studije novogrčkih dijalekata od Andre Mirambela (André Mirambel) dopuštaju da se studije orijentišu preciznije u pravcu miksoglotskih situacija na Balkanskom poluostrvu (cf. moj članak, Die Welt der Slaven, XI). Sve ovo, udruženo sa proučavanjima jezika klasičnih i egzotičnih, objašnjava ubedljivo: tendencije, ulogu i naučni autoritet Lingvističkog društva u Parizu, a to znači: ići za napretkom u nauci i prihvatati evoluciju u nauci, ne gubeći pri tome lingvistički realizam.

Mil. Pavlović

Digitized by Google

VII НАУЧНИ САСТАНАК МЕЂУНАРОДНЕ КОМИСИЈЕ ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ГРАМАТИЧКЕ СТРУКТУРЕ СЛОВЕНСКИХ ЈЕЗИКА

У Београду је од 1. до 3. новембра 1972. год., под покровитељством САНУ, одржан VII научни састанак Међународне комисије за проучавање граматичке структуре словенских језика, на коме су, поред чланова Комисије, узели учешће и поједини други слависти из наше земље и иностранства.

По унапред утврђеном плану, на дневни ред Састанка биле су стављене две оквирне теме:

1. Однос између лексичко-семантичког и граматичког аспекта речи.
2. Принципи обраде описних (нормативних) граматика словенских језика.

О првој теми одржано је десет реферата: J. Mistrík (Братислава) говорио је о компетенцији граматичке и лексичке компоненте речи у исказу; J. Kořenský (Праг) о питању системских и функционалних односа између семантике и граматике; А. Е. Михњевич (Минск) о структури реченице и секундарним функцијама лексичких значења; M. Grepl (Брно) о семантичкој условљености реализације реченичних структура; М. Ивић (Нови Сад) о неким синтаксичким конструкцијама с квантификаторима у стандардном српскохрватском; K. Pisarkowa (Краков) о лексичким сигналима сегментације текста; R. Růzička (Лајпциг) о односу између семантичких и граматичких особина речи; С. Иванчев (Софија) о функционално-семантичкој повезаности личних заменица с актуалним рашчлањавањем реченице; J. Toporišič (Љубљана) о класификацији врста речи у словеначком језику; и Б. Корубин (Скопље) о неким случајевима семантичке диференцијације множинских облика именица у македонском језику.

Другој теми је такође било посвећено десет реферата: М. Стевановић (Београд) поднео је реферат о предмету синтаксе у описној (нормативној) граматици и потреби одређеног разграничења између ове дисциплине и морфологије, с којом терминолошки има иста језичка средства; Z. Topolińska (Варшава) говорила је о граматикализованој информацији као предмету лингвистичког описа; R. Laskowski (Краков) о морфемици у опису структуре језика, и то посебно о граматичком броју именица; M. Grochowski (Варшава) о формалним и семантичким компонентама текста (у светлу анализе пољске номиналне фразе); Љ. Андрејчин (Софија)

Digitized by Google

о формалној класификацији бугарских глагола; J. Ruzička (Братислава) о динамичности синхроничког стања језика; М. Павловић (Београд) о говорној ситуацији и функцији морфема у реченици; R. Růzicka (Лајпциг) о начину обраде описних граматика словенских језика; F. Miko (Кошице) о генеративној методи и стандардној структуралној анализи при опису реченице; а Н. Faska (Будишин) прочитао је реферат одсутног F. Michałka (Будишин) о ироничној употреби копулативног везника.

Значај Састанка је посебно увећала врло жива и истински научна дискусија о одржаним рефератима, у којој је узео реч знатан број учесника Састанка и која је помогла да се још свестраније осветле поједина питања. У вези с тим треба напоменути да ће реферати учесника, као и изводи из дискусија, ускоро бити приступачни широј научној јавности јер ће бити штампани у виду зборника као посебно издање САНУ.

На завршној седници одлучено је да се наредни састанак Комисије одржи у Москви 1973. год., и то о следећим темама: 1. Однос реда речи и структуре реченице, и 2. Концепција и методи израде описних граматика словенских језика.

Љ. П.

Digitized by Google

Digitized by Google

Библиографија за 1969. и 1970. годину

расправа и дела из словенске и индоевропске филологије и опште лингвистике која су изашла у Југославији

Ову библиографију израдили су: за СР Србију и СР Црну Гору: *Олга Банковић-Тодоровић, Татјана Батистић, Зорица Голубовић-Станојчић, Даринка Горшан-Премк, Душанка Игњатовић, Гордана Јовановић, Фахра Матијашић, Никола Родић, Димитрије Стефановић и Егон Фекете;* за САП Војводину: *Јован Кашић;* за СР Босну и Херцеговину: *Драгомир Вујичић;* за СР Хрватску: *Јосип Вончина; за СР Македонију: Радмила Баскић;* за СР Словенију: *Јожсе Мунда;* расправе у часопису Жива антика: *Лада Јагушић.*

Скраћенице

ANU BiH	у појединим скраћеницама: Akademija nauka i umjetnosti BiH
АФФ	Анали Филолошког факултета, Београд
ГЗФФ	Годишен зборник на Филозофскиот факултет, Скопје
ГФФНС	Годишњак Филозофског факултета, Нови Сад
Djela ANU BiH	Djela Akademije nauka i umjetnosti BiH, Sarajevo
ЖА	Жива антика, Скопје
ЗбИК	Зборник историје књижевности, Београд
ЗбМСФЛ	Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, Нови Сад
ЗбФФ	Зборник Филозофског факултета, Београд
ЗбФФП	Зборник Филозофског факултета, Приштина
ZbHI	Zbornik Historijskog instituta JA, Zagreb
ZvIU	Zavod za izdavanje udžbenika, Sarajevo
ZR	Zadarska revija, Zadar
ИЧ	Историјски часопис, Београд
JA	у појединим насловима: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb
JiS	Jezik in slovstvo, Ljubljana
ЈФ	Јужнословенски филолог

Digitized by Google

КЖ	Културен живот, Скопје
КН	Књижевне новине, Београд
КњЈ	Књижевност и језик, Београд
Ковчежић	Ковчежић. Прилози и грађа о Доситеју и Вуку, Београд
ЛЗб	Литературен збор, Скопје
ЛМС	Летопис Матице српске, Нови Сад
МЈ	Македонски јазик, Скопје
МС	Матица српска, Нови Сад
МФ	Македонски фолклор, изд. Институт за македонски фолклор, Скопје
MH	Matica hrvatska, Zagreb
НЈ	Наш језик, Београд
NRazgl	Naši razgledi, Ljubljana
н. с.	у појединим насловима: нова серија
НСтв	Народно стваралаштво, Београд
Пос. изд.	у појединим насловима: посебно издање
Прил.	Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд
Прил.—МАНУ	Прилози на Македонската академија на науките и уметностите, Одделение за општествени науки, Скопје
Прил. ФФНС	Прилози проучавању језика, Катедра за јужнословенске језике Филозофског факултета, Нови Сад
Пристапни предавања — МАНУ	Пристапни предавања, прилози и библиографија на првите (новите) членови на Македонската академија на науките и уметностите, Скопје
PrNShJK	Prilozi nastavi srpskohrvatskog jezika i književnosti, izd. Društvo nastavnika srpskohrvatskog jezika i književnosti SR BiH, Banja Luka
PSKJ	Pitanja savremenog književnog jezika, izdanje Zavoda za izdavanje udžbenika BiH, Sarajevo
PuDstNiV	Putevi i dostignuća u nastavi i vaspitanju, izd. Republički prosvjetno-pedagoški zavod, Sarajevo
Radovi ANU BiH	Radovi Akademije nauka i umjetnosti BiH, Odjeljenje društvenih nauka, Sarajevo
Раз	Разгледи, Скопје
Разв	Развиток, Битола
RZSF	Radovi Zavoda za slavensku filologiju, Zagreb
RSI	Radovi Staroslavenskog instituta, Zagreb
RFFZ	Radovi Filozofskog fakulteta, Zadar
RFFS	Radovi Filozofskog fakulteta, Sarajevo
SAZU	у појединим насловима: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana
САНУ	у појединим насловима: Српска академија наука и уметности, Београд
СДЗб	Српски дијалектолошки зборник, Београд
Сов	Современост, Скопје
Спом	Споменик САНУ, Београд
SPH	Stari pisci hrvatski, Zagreb
SR	Slavistična revija, Ljubljana

Digitized by Google

Стр	Стремеж, Прилеп
UR	Umjetnost riječi, Zagreb
ФП	Филолошки преглед, Београд
HDZb	Hrvatski dijalektološki zbornik, Zagreb
HZ	Historijski zbornik, izd. Povijesno društvo Hrvatske, Zagreb
CBI ANU BiH	Centar za balkanološka ispitivanja Akademije nauka i umjetnosti BiH, Sarajevo
ŠK	у појединим насловима: Školska knjiga, Zagreb

I Општелингвистички проблеми

1. Babić Stjepan, Most u čarobni svijet lingvistike. Rikard Simeon: Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva, MH, Zagreb, 1969, Kolo VIII (CXXVIII), br. 1 (1970, Zagreb) 105—110.

Приказ. В. и бр. 49, 103, 109, 113 и 118.

2. Baženov L. B. — Birjukov B. V., Semiotika i neki aspekti problema jezika i mišljenja, Telegram, god. X, br. 461 (28. veljače 1969, Zagreb) 11.

3. Barthes Roland, Mit kao semiološki sustav, prevela Ana Buljan, Strukturalizam, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 4 (1970, Zagreb) 176—179.

4. Barhudarov L., Strukturalna lingvistika, Odjek, br. 10 (1969, Sarajevo) 8.

О структуралној лингвистици и методама синхронијског описивања језика, односно о примјени тих метода у изучавању структуре појединих „конкретних језика".

5. Birjukov B. V., v. Baženov L. B. — Birjukov B. V., бр. 2.

6. Бошков Мирјана, в. Marks, Engels, Lenjin, бр. 87.

7. Brozović dr Dalibor, Zapostavljene discipline, Odjek, br. 21—22 (1969, Sarajevo) 9.

Фрагмент из реферата одржаног на Конгресу слависта у Будви, у коме је наглашена потреба развијања низа лингвистичких дисциплина у нас: славистика је недопустиво запостављена, али се мора развијати и балтистика, јер без ње нема и не може бити никакве иоле озбиљније славистике, а ни такве индоевропеистике каква је потребна словенским земљама.

8. Brozović Dalibor, Standardni jezik. Teorija, usporedbe, geneza, povijest suvremena zbilja, MH (1970, Zagreb) 178 str.

9. Brozović dr Dalibor, Stanje i problemi u jugoslovenskoj lingvistici, izd. Uprava Saveza slavis. društava Jugoslavije (1969, Titograd) 8°, str. 12.

Реферат на VI конгресу Савеза славистичких друштава Југославије, одржаном у Будви 1969. године.

10. Бугарски Ранко, Проблем универзалија у језику, КН 15. III 1969, 349.

Digitized by Google

11. Бугарски Ранко, Теорија језичке релативности, КН 12. IV 1969, 351.

12. Бугарски Ранко, Тешкоће и перспективе лингвистичке типологије, КН 25. V. 1969, 354.

13. Buljan Ana, v. Barthes Roland, бр. 3.

14. Weinrich Harald, Lingvistička zapažanja o modernoj lirici, preveo Dragutin Horvat, Kolo VIII (CXXVIII), br. 10 (1970, Zagreb) 1127—1139.

15. Веселиновић Д., в. Lenjin Vladimir Iljič, бр. 77.

16. Владисављевић Спасенија, Препознавање говорних поремећаја, Настава и васпитање XIX (V), 5 (1970, Београд) 513—522.

17. Вујовић Лука, Проблеми у југословенској лингвистици, КњЈ XVI, 4 (1969) 375—382.

Кореферат на VI конгресу Савеза славистичких друштава Југославије у Будви, 6—11. X 1969.

18. Вуковић Ј[ован], Др Миливоје Миновић: Увод у науку о језику, PSKJJ VII (1969) 171—174.

Приказ књиге дра Миливоја Миновића „Увод у науку о језику" (изд. Завод за издавање уџбеника, Сарајево 1968).

В. и бр. 137.

19. Vuković dr Jovan, Nauka o jeziku i nauka o književnosti, Život, br. 1 (1970, Sarajevo) 38—44.

Аутор даје одговор на питање: шта је то што је нова лингвистика учинила да достигне свој виши степен научности и тим самим створи могућности за успостављање тјешње везе између себе и науке о књижевности. „Најкраће речено: за то је делимично изградила а делимично их изграђује: основе за дисциплину која функционише под називом Лингвистичка стилистика".

20. Vuković Jovan, Nacija i nacionalni jezik u teoriji i praksi socijalističkog društva КњЈ XVII, 3—4 (1970) 379—387.

21. Galli de' Paratesi Nora, Društvene zabrane, prevela Karmen Milačić, Kritika, br. 9 (studeni—prosinac 1969, Zagreb) 695—708.

22. Gantar Kajetan, Začetki filološke znanosti. JiS XV (1969/70) št. 6, str.182—191.

O filologiji v starem veku.

23. Guberina dr Petar, v. Simeon Rikard, бр. 118.

24. Damjanović Milan, Estetika jezika s gledišta filozofije jezika, PSKJ VII (1969) 43—53.

Утврђује се, између осталог, основа значења појма језик, а затим се наводи суштинска одредба језика, односно наводе се његове примарне и секундарне функције.

25. Demjanenko A. F., O metodološkim tendencijama semiotike i o vezi mišljenja i jezika, Telegram, god. X, br. 461 (28. veljače 1969, Zagreb) 11.

Digitized by Google

26. Derrida Jacques, Semiologija in gramatologija. Problemi VII (1969) št. 78/79, str. 502—510.

Pogovor zapisala Julia Kristeva.

27. Donat Branimir, в. Černov I. A., бр. 135.

28. Donat Branimir, Kritika i znanost, Strukturalizam, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 4 (1970, Zagreb) 134—145.

29. Donat Branimir (priredio), Semiologija, semiotika, Telegram, god. X, br. 461 (28. veljače 1969, Zagreb) 9.

30. Дрндић Даша, в. Odn. V[insten] H[ju], бр. 106.

31. Ђонин Ј., в. Јовић Д. и Ђонин Ј., бр. 48.

32. Eco Umberto, Semiologija i semiotika, Telegram, god. X, br. 461 (28. veljače 1969, Zagreb) 10.

33. Železnikar Anton P., Jezik in jezikovno prevajanje. I. Ljubljana, Institut Jožef Stefan. 1970, (II)+60 str. 4°. (Poročilo, 258)

O kompjutrskem prevajanju.

34. Genette Gérard, Strukturalizam i književna kritika, preveo Zvonimir Mrkonjić, Strukturalizam, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 4 (1970, Zagreb) 119—133.

35. Иванова-Шалингова Марија, Лингвистичке теорије о системима у лексици, ФП III—IV (1970, Београд) 77—91.

36. Ivir dr Vladimir, в. Simeon Rikard, бр. 118.

37. Ивић Милка, О употреби глаголских времена у зависној реченици: презент у реченици с везником *да*, в. бр. 524.

38. Ivić Milka, Pravci u lingvistici, drugo prošireno izdanje, izd. Državna založba Slovenije (1969, Ljubljana) 8°, 1—289.

39. Ивић Павле, У већини случајева или увек. Белешка поводом чланка И. Ревзина, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 27—30.

Дискутујући са совјетским научником, П. Ивић даље продубљује своје и раније изношене идеје о томе да „чисто гласовни развој никада не доводи до повећања броја дистинктивних фонолошких могућности... Свако повећање броја фонема гласовним путем плаћено је губитком извесних дистрибуционих могућности... Тај се капацитет може увећати само дејством нефонолошких фактора, најчешће морфологије...

Резиме на руском. В. и бр. 116.

40. Ignjačević Svetozar M., Lingvističko-strukturalni metod pesničke analize, Savemenik, knj. XXIX, sv. 1 (1969, Beograd) 53—60.

Аутор износи основне премисе метода песничке анализе А.А. Хила, који наглашава важност познавања структуре датог језичког система за интерпретацију песничких дела. Тако се енглеска метрика „заснива на структуралним и дистинктивним особинама реалног енглеског говорног система".

Digitized by Google

41. Izaković Vesna, Analiza s pomočjo sinteze in sintetizatorji. JiS XV (1969/70) št. 7/8, str. 242—247.

Poglavje iz akustične fonetike.

42. Jakić dr Blanka, в. Simeon Rikard, бр. 118.

43. Jakobson Roman, O strukturalni lingvistiki. Sodobnost XVIII (1970) št. 3, str. 308—313.

Prevedel Vladimir Pogačnik.

44. Janićijević Jovan, Uloga prevodne književnosti u razvitku nacionalne književnosti, Savremenik, knji. XXX, sv. 12 (1969, Beograd) 407—412.

Поред осталог, напомиње се утицај преводилачког рада на развој књижевног језика.

45. Jernej dr Josip, в. Simeon Rikard, бр. 118.

46. Jünger Friedrich Georg, Mit i jezik, prevela Truda Stamać, Kolo VIII (CXXVIII), br. 10 (1970, Zagreb) 1119—1126.

47. Jović dr Dušan, O nekim dostignućima i karakteristikama razvoja savremene lingvistike, КњЈ XVII, 3—4 (1970) 323—333.

Предавање одржано на Семинару Друштва за српскохрватски језик и књижевност СРС, у Београду, јануара 1970.

48. Јовић Д. и Ђонин Ј., Алгебарска структура једне класификације у вокалском систему српскохрватског језика, Математички весник књ. VI/1 (1969, Београд) 8°, 17—26.

Резиме на руском.

49. Jonke Ljudevit, Rikard Simeon: Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva (Zagreb, 1969, izd. MH), Jezik XVII, br. 4 (1970, Zagreb) 124—125.

Осврт. В. и бр. 1, 103, 109, 113 и 118.

50. Junković Zvonimir, Strukturalizam — teorija i metoda, Kolo VII (CXXVII), br. 8/9 (1969, Zagreb) 758—776.

В. и бр. 51.

51. Junković Zvonimir, Strukturalizam — teorija i metoda, Strukturalizam, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 4 (1970, Zagreb) 24—41.

В. и бр. 50.

52. Katičić dr Radoslav, в. Simeon Rikard, бр. 118.

53. Katičić Radoslav, Jezik kao struktura, Kolo VII (CXXVII), br. 8/9 (1969, Zagreb) 895—906.

В. и бр. 54.

54. Katičić Radoslav, Jezik kao struktura, Strukturalizam, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 4 (1970, Zagreb) 206—216.

В. и бр. 53.

Digitized by Google

55. Katičić Radoslav, Jezično vrijeme, Kolo VIII (CXXVIII), br. 10 (1970, Zagreb) 1109—1118.

56. Katičić Radoslav, Književni i neknjiževni tekstovi, UR XIV, br. 1—2 (1970) 115—117.

57. Katičić Radoslav, Književni jezik, Jezik XVII, br. 4 (1970, Zagreb) 97—104.

58. Katičić Radoslav, O normativnoj naravi jezika, Jezik XVII, br. 5 (1970, Zagreb) 129—134.

59. Katičić Radoslav, Unutrašnje ustrojstvorečenice, Jezik XVII, br. 3 (1970, Zagreb) 65—74.

60. Kvapil Miroslav, Zanat ili umjetnost, ili „umjetnost između dvije stolice", Savremenik, knj. XXX, sv. 12 (1969, Beograd) 393—400.

О проблемима превођења, неким принципима савремене теорије превођења.

61. Klaić Željko, в. Foucault Michel, бр. 126.

62. Kmecl Matjaž, Primer iz statistične lingvistike: skriti red. JiS XVI (1970/71) št. 1/2, str. 45—46.

O izsledkih Hansa Arensa.

63. Kovačec dr August, в. Simeon Rikard, бр. 118.

64. Komnenić Milan, Jezik, pesništvo, izricanje, Delo XV, 12 (1969, Beograd) 8°, 1261—1267.

65. Kordić Radoman, Libidinozna struktura jezika, Delo XVI, 3 (1970, Beograd) 8°, 323—337.

66. Корубин Благоја, Ленин и-обичниот човечки јазик, ЈИЗб XVII, 4 (1970) 1—4.

67. Kostić Predrag, Funkcija poetske slike i simbola u ekspresionističkim dramama Georga Kajzera — Radovi V, izd. Filozofski fakultet u Sarajevu (1968—1969, Sarajevo) 8°, 163—203.

Резиме на немачком.

68. Kravar Miroslav, Al. Graur, Studii de lingvistică generală (variantă nouă). Editura Academiei Republicii populara române, 1960, Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 353—356.

Приказ.

69. Križman Mate, в. Simeon Rikard, бр. 118.

70. Kristeva Julia, glej št. 26.

71. Kristeva Julia, Problemi strukturacije teksta. Problemi VIII (1970) št. 86, str. 2—3.

Prevedel Vojeslav Likar.

72. Kristeva Julia, Semiologija kao modeliranje, Telegram, god. X, br. 461 (28. veljače 1969, Zagreb) 11.

Digitized by Google

73. Ladan Tomislav, Jezični tabu, Kritika, br. 9 (studeni—prosinac 1969, Zagreb) 667—694.

74. László Bulcsú, в. Simeon Rikard, бр. 118.

75. Lévi-Strauss Claude, Kulinarski trokut, preveo B.G., Strukturalizam, Posizd. časopisa Kritika, sv. 4 (1970, Zagreb) 167—175.

76. Levi-Stros Klod, Smisao mitskih reči, Savremenik, knj. XXXII, sv. 12 (1970, Beograd) 469—476.

Између осталог, наводи се став аутора о кључној улози лингвистике у анализи људског друштва, напомињу могућности које пружа примена неких принципа и поступака модерне лингвистике у проучавању људских култура и друштвених организација.

Превела с енглеског Милица Минт Ђурђија.

77. Lenjin Vladimir Iljič, Da li je potreban obavezan državni jezik, Odjek, br. 7—8 (1970, Sarajevo) 10.

Превео с руског Д. Веселиновић.

78. Lenjin Vladimir Iljič, Liberali i demokratija o pitanju jezika, Odjek, br. 7—8 (1970, Sarajevo) 10.

Прештампан крађи одломак из чланка „Критичке примједбе о националном питању".

79. Lešić Zdenko, Jezik i književno djelo, Odjek, br. 15—16 (1970, Sarajevo) 9.

80. Lešić Zdenko, O prirodi jezičkog znaka, PrNShJK, br. 4 (1969—1970) 69—77.

Језички знак постоји у нашој свијести као јединство двије различите али међусобно неодвојиве ствари: једног елемента нашег искуства и гласовне супстанце којом се у нашој језичкој заједници тај елеменат искуства означава. Зато је аутор посветио пажњу разматрању односа језичког знака према стварним предметима нашег искуства.

В. и бр. 81.

81. Lešić Zdenko, O prirodi jezičkog znaka, RFFS VI (1970—1971) 13—39.

При дефинисању језичког знака аутор је пошао од поставки Фердинанда де Сосира. Да би се потпуније објаснила природа тог знака, односно однос у ком он стоји према стварности људског живота коју изражава, са посебном пажњом је размотрен Ричардсов и Огденов семантички дијаграм: „ознака" — „предмет" — „смисао", као и међусобни елементи који чине тај дијаграм.

Резиме на енглеском. В. и бр. 80.

82. Lešić Zdenko, Pjesnik i jezička norma, Odjek, br. 13—14 (1970, Sarajevo) 11.

Многи пјесници су осјећали потребу да се побуне против „тираније језика", јер језик својим утврђеним облицима утиче на нашу мисао, каналише је, ограничава. Па ипак, у области језика слобода се остварује унутар оквира датих норми, а самим остваривањем слободе помиче се и проширује дати оквир и мијењају дате норме.

83. Likar Vojeslav, глеј št. 71.

Digitized by Google

84. Lotman Jurij M., Semantika broja i tip kulture, Telegram, god. X, br. 416 (28. veljače 1969, Zagreb) 10.

85. Marić Sreten, в. Saussure Ferdinand de, бр. 120.

86. Марјановић Boja, Владимир Миларић, Дечје језичко стваралаштво, Културни центар, Нови Сад, 1968, Настава и васпитање XVIII (IV), 3 (1969, Београд) 390—393.

Приказ, с повољном оценом.

87. Marks, Engels, Lenjin, O jeziku, izbor, redakcija i predgovor Mirka Čanadanovića, izd. „Kultura" (1970, Beograd) 8°, 1—198.

У преводу Мирјане Бошков и са литературом.

88. Maslov J. S., Kakve jezične jedinice je svrsishodno smatrati znacima?, Telegram, god. X, br. 461 (28. veljače 1969, Zagreb) 10.

89. Menac Antica, O strukturi frazeologizma, Jezik XVIII, br. 1 (1970, Zagreb) 1—4.

90. Milačić Karmen, в. Galli de' Paratesi Nora, бр. 21.

91. Minović Milivoje, O nekim problemima savremene srpskohrvatske lingvistike, КњЈ XVI, 4 (1969) 368—374.

Кореферат одржан на VI конгресу југословенских слависта, 6—11. X 1969. у Будви.

92. Минт Ђурђија Милица, в. Levi-Stros Klod, бр. 76.

93. Mifka Ljerka, в. Foucault Michel, бр. 127.

94. Михаиловић др Љубомир, Контрастивно проучавање језика, КњЈ XVII, 3—4 (1970) 334—340.

95. Moguš dr Milan, в. Simeon Rikard, бр. 118.

96. Mrkonjić Zvonimir, в. Genette Gérard, бр. 34.

97. Mrkonjić Zvonimir, Od sustava k strukturi, Strukturalizam, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 4 (1970, Zagreb) 93—118.

98. Mulić dr Malik, в. Simeon Rikard, бр. 118.

99. Muljačić Žarko, Altérité et aliété, Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 105—111.

100. Muljačić Žarko, Nicolas Ruwet, Introduction à la grammaire générative (Recherches en sciences humaines 22), Paris, 1967, Librairie Plon, str. 448, Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 359—360.

Приказ.

101. Munari Bruno, Jezik simbola i znakova, Telegram, god. X, br. 461 (28. veljače 1969, Zagreb) 12.

102. Nartnik Vlado, glej, št. 134.

Digitized by Google

103. Нејман Александар К., Rikard Simeon: „Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva" — I/II, (Matica hrvatska, Zagreb, 1969), ЈЗб XVII, 1 (1970) 30.

Приказ. В. и бр. 1, 49, 109, 113 и 118.

104. Николић Милија, Синтакса и поезија, КњЈ XVII, 2 (1970) 222—239.

105. Николић Ненад, О Сосировој општој лингвистици, Књижевност књ. L, св. 3 (1970, Београд) 295—303.

106. Odn V[insten] H[ju], Zagonetka pesničkog jezika, Savremenik, knj. XXXI, sv. 7 (1970, Beograd) 77—88.

Дијалог о поезији између песника В. Х. Одна и Ч. Куница, објављен у америчком часопису The Antlantic, августа 1966. Поред осталог, истичу се безграничне могућности које језик пружа песнику, супротставља језик поезије свакодневном говору.

Превела с енглеског Даша Дрндић.

107. Ostojić Đurđica, Foucault Michel: Vrednost govora, Delo XV, 12 (1969, Beograd) 8°, 1303—1312.

Превод.

108. Petković Novica, Struktura svesti — struktura pesme, Na margini Mihalićeve poezije, Savremenik, knj. XXXI, sv. 11 (1970, Beograd) 381—386.

О могућности структуралне анализе поезије Славка Михалића: „Интерпретација треба да открије унутарњу, дијалектичку структуру једног стања свести које је постало предмет поетског обликовања".

109. Petrè Fran, Hrvatski jezikoslovni slovar. JiS XV (1969/70) št. 7/8, str. 278—280.

Ocena knjige: Rikard Simeon, Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva na 8 jezika (Zagreb, 1969).

В. и бр. 1, 49, 103, 113, и 118.

110. Пешикан др Митар, О стању и задацима наше лингвистике, КњЈ XVII, 1 (1970) 24—31.

111. Pogačnik Vladimir, glej št. 43.

112. Pozojević Marija, в. Simeon Rikard, br. 118.

113. Polić Branimir, „Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva" dra Rikarda Simeona, 15 dana, god. XII, br. 9 (prosinac 1969, Zagreb) 34—35.

Приказ. В. и бр. 1, 49, 103, 109 и 118.

114. Popović dr Milko, Thematische Phonetik, izd. autor (1969, Zagreb) 8°, 1+652.

115. Putanec Valentin, Bollettino dell' atlante linguistico mediterraneo 8—9, 1966—1967. Casa editrice Leo S. Olschi, Firenze 1968, str. 287, Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 374—376.

Приказ.

Digitized by Google

116. Ревзин И.И., К вероятностной интерпретации закона Ивича, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 19—25.

Теоријска разматрања у вези са тезом II. Ивића да „чисто гласовни развој никада не доводи до повећања броја дистинктивних фонолошких могућности".

В. и бр. 39.

117. Řehak dr Vladimir, в. Simeon Rikard, бр. 118.

118. Simeon Rikard, Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva na 8 jezika: hrvatsko-srpski, latinski, ruski, njemački, engleski, francuski, talijanski, španjolski, suradnici: dr Rudolf Filipović, dr Petar Guberina, dr Vladimir Ivir, dr Blanka Jakić, dr Josip Jernej, dr Radoslav Katičić, dr August Kovačec, Mate Križman, Bulcsú László, dr Milan Moguš, dr Malik Mulić, Marija Pozojević, dr Vladimir Řehak, dr Ivo Škarić, I: A-O, Matica hrvatska (1969, Zagreb) LXIV+1010 str.; II: P-Ž (1969, Zagreb) XIII + 926 str.

В. и бр. 1, 49, 103, 109 и 113.

119. Slawinski Janusz, O teoriji pesniškega jezika. Problemi VIII (1970) št. 86, str. 28—37.

Prevedla Katarina Šalamun — Biedrzycka.

120. Saussure Ferdinand de, Opšta lingvistika (Cours de linguistique générale), preveo Sreten Marić, izd. „Nolit" (1969, Beograd) 8°, XLI+282.

Са предговором преводиоца: „Сосирова лингвистика и мисао о човеку".

121. Stamać Truda, в. Jünger Friedrich Georg, бр. 46.

122. Станић Милија, Наука о језику и догматизам, КњЈ XVI, 3 (1969) 237—245.

123. Томановић Васо, Асоцијације језичких средстава, ГЗФФ 21 (1969), стр. (I)+334—376.

Толкување на различни зборови и граматички конструкции со оглед на нивното значење и постанок. Примери од српскохрватскиот јазик.

Резиме на руски.

124. Filipović dr Rudolf, в. Simeon Rikard, бр. 118.

125. Friedrich Hugo, Strukturalizem in struktura z vidika literarne vede. Sodobnost XVIII (1970) št. 8/9, str. 918—925.

Prevedel Jože Horvat.

126. Foucault Michel, Odgovor na jedno pitanje, preveo Željko Klaić, Strukturalizam, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 4 (1970, Zagreb) 76—92.

127. Foucault Michel, Čovjek i njegovi dvojnici, prev. Mirna Cvitan i Ljerka Mifka, Strukturalizam, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 4 (1970, Zagreb) 53—75.

128. Havránek Bohuslav, Principi Praške lingvističke škole, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 7—18.

Digitized by Google

Аутор разматра учења школа и појединаца која су претходила Прашкој лингвистичкој школи и непосредно утицала на њен приступ језику, као и основне принципе ове школе.

Резиме на руском.

129. Havránek Bohuslav, Teorija knjižnega jezika. JiS XIV (1969) št. 7, str 196—204.

130. Horvat Dragutin, в. Weinrich Harald, бр. 14.

131. Horvat Jože, glej št. 125.

132. Cvitan Mirna, в. Foucault Michel, бр. 127.

133. Čanadanović Mirko, в. Marks, Engels, Lenjin, бр. 87.

134. Czaplejewicz Eugeniusz, Generativna poetika in nekatere zasnove ruskih formalistov. SR XVIII (1970) št. 1/2, str. 71—106.

Prevedel Vlado Nartnik.

Resumé v angleščini.

135. Černo I. A., O semiotici zabrana, preveo Branimir Donat, Kritika, br. 9 studeni—prosinac 1969, Zagreb) 709—719.

136. Šalmun Biedrzycka Katarina, glej št. 119.

137. Šimundić Mate, O Minovićevu „Uvodu u nauku o jeziku", PrNShJK, br. (1/1969—1970 (1969/1970) 91—95.

Приказ и позитивна оцјена Миновићеве књиге „Увод у науку о језику" (изд. Завод за издавање уџбеника, Сарајево 1968).

В. и бр. 18.

138. Škarić dr Ivo, в. Simeon Rikard, бр. 118.

II Прасловенски језик, словенска језичка заједница и посебна питања појединих словенских језика

139. Bezlaj France, Slovenski jezik v luči leksikologije, Radovi ANU BiH XXXV/12 (1970) 85—98.

Наслањајући се на дугогодишње искуство у области лексикологије и словенске топономастике, аутор обрађује и тумачи низ различитих лексичких јединица, затим их у скуповима по генетичкој сродности објашњава у свјетлости упоредног развитка словенских језика и језичких група.

Резиме на њемачком.

140. Bělič Jaromir, Razvojna situacija češkog jezika, Radovi ANU BiH XXXV/12 (1970) 101—127.

Digitized by Google

Расправа садржи три дијела: 1) преглед дијалекатске конфигурације чешког језика, 2) развитак чешког књижевног језика кроз периоде и његово савремено стање и 3) данашњи проблеми у утврђивању књижевно-језичке норме.

Резиме на њемачком.

141. Бернштейн С. Б., К проблеме именных основ в праславянском, ЗбМСФЛ XII (1969) 7—19.

Елементи карактеристични за поједине именичке врсте губе своју стару функцију, служе за образовање нових суфикса, а категорија рода постаје веома значајна за структуру и преображај именица.

Резиме на српскохрватском.

142. Brozović Dalibor, Mjesto hrvatskosrpskog jezika u slavenskoj jezičkoj porodici, Radovi ANU BiH XXXV/12 (1970) 129—145.

Одговор на питање о мјесту српскохрватског језика у словенској језичкој породици захтијева подробно и систематско упоређивање српскохрватског језика—дијасистема са свим осталим словенским језицима—дијасистемима. Пошто су данашње предоџбе о тим дијасистемима више интуитивне и импресионистичке, могуће је направити само једну опћенииту класификацију чланова словенске језичке породице. Српскохрватски дијалектолошки мозаик открива право шаренило нарочито када се покушава описати структура појединих српскохрватских дијалеката.

Резиме на енглеском.

143. Buch Tamara, Z abdań litewskiego nazewnictwa na Sejńenszczyźnie, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 31—34.

Аутор констатује да се стари литавски називи све више губе из употребе, утврђује деривационе односе међу тим називима и констатује да тим деривационим схемама бивају захваћени и скорашњи елементи пољског порекла.

Резиме на српскохрватском.

144. Vasilev Christo, Bestimmter und unbestimmter Artikel im Südslavischen Studia Slovenica Monacensia. 1969, str. 143—163.

145. Велецкая Наталия, Языческие представления о загробной жизни и рудименты их в славянской народной традиции, МФ II, 3—4 (1969) 317—326.

Резиме на македонски.

146. Вроцлавски Кшиштоф, Słownik folkloru polskiego под ред. на Јулијан Кшижановски, Варшава, 1965, МФ II, 3—4 (1969) 533—535.

Приказ.

147. Голомб Збигњев, Етногенезата на Словените во светлината на лингвистиката, (дел II), МЈ XX (1969), стр. (1)+106—125.

Дел I објавен во МЈ XIX (1968) 5—20.

148. Gornjak Puškaš Marija, O problemoh našogo jazika i pravopisu, Svetlošć VII, 2 (1969, Ruski Krstur) 8°, 123—132.

Digitized by Google

149. Иванова Олга, Vladimir Šmilauer, Atlas místních jmen v Čechách, Místopisná) Komise ČSAV, Praha 1969, MJ XX (1969) 186—188.

Приказ.

150. Ивић Павле, В. А. Успенский: Архаическая система церковнославянского произношения (из истории литургического произношения в России) Москва 1968, издательство Московского университета, Ротапринт, 156 стр., ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 284—287.

151. Jakopin Franc, B. O Unbegaun: Selected papers on russian and slavonic philology. SR XVIII (1970) št. 3/4, str. 263—267.

Ocena.

152. Jakopin Franc, Vprašanje beloruskega jezika in jezikoslovja. JiS XV (1969/70) št. 6, str. 172—182; št. 7/8, str. 248—258.

153. Jakopin Franc, Prvi učbenik poljskega jezika v slovenščini. JiS XV (1969/70) št. 3, str. 91—94.

Prim. št. 192.

154. Jerković dr Ivan, Govor Poljaka u Ostojićevu, izd. Zajednica naučnih ustanova Kosova (1969, Priština) 8°, 1—146.

Резиме на албанском.

155. Jerković Ivan, Radosav Bošković, Osnovi uporedne gramatike slovenskih jezika, Beograd 1968. Fonetika, ZbFFP VI, sv. A (1969) 541—547.

Приказ, повољан.

156. Jurančič Janko, O slovenskem in srbskohrvatskem akcentu. 14 str. 4°. V: V. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 1969, II.

Resumé v ruščini.

157. Jurančič Janko, O strukturi leksike v srbskohrvatskem in slovenskem jeziku. Razprave SAZU, razred za filološke in literarne vede, VII (1970) str. 247—292.

Resumé v ruščini.

158. Kalenić Vatroslav, Raba pridevnikov v slovenščini in srbohrvaščini. VII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 1970, str. 119—137.

Resumé v ruščini.

159. Kalenić Vatroslav, Raba sklonov v slovenščini in srbohrvaščini. SR XVIII (1970) št. 1/2, str. 107—128.

Resumé v ruščini.

160. Kociš Mikola M., Sučasni problemi našogo jezika, Svetlošć VII, 1 (1969, Руски Крстур) 8°, 33—50.

О проблему језика украјинске мањине.

161. Kravar Miroslav, O dvojezičnom karakteru staroruske pismenosti. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)—112—122.

Резиме на германски.

Digitized by Google

162. Kristeva Julia, Današnja lingvistika in semiologija v ZSSR. Problemi VII (1969) št. 78/79, str. 498—501.

163. Łaciak Władisław, glej št. 192.

164. Linarić Nevenka, Словенска писменост, 1050-годишнина на Климент Охридски, Народен музеј Охрид 1966. Редакциони одбор: Петар Хр. Илиевски, одговорен уредник Димче Коцо, Гоце Митески, Владимир Мошин, Рада Угринова. Стр. 1—156, reprodukcije u crno-bijeloj tehnici, Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 409—413.

Приказ.

165. Марков Борис, Род именица у руском у поређењу са српскохрватским језиком, ФП III—IV (1970, Београд) 93—114.

Резиме на руском.

166. Матијашић Јелка, Суфикс -ка у руском језику и његови еквиваленти у српскохрватском, ЗбФФП VII, св. А (1970) 525—564.

Резиме на руском.

167. Миовски Мито, Болонски псалтир—български книжовен паметник от XIII век. Фототипно издание с увод и бележки от Иван Дуйчев, София 1968. Издателство на Българската академия на науките, MJ XX (1969) 188—195.

Приказ.

168. Mulić Malik, Prilog pitanju gramatičkoga i umjetničkoga sadašnjega vremena u djelima stare slavenske književnosti, UR XIV, br. 1—2 (1970) 147—153.

169. Мулић Малик, Словарь-справочник »Слова о полку Игореве«, составитель В.Л. Виноградова, под редакцией действ. чл. АН Лит. ССР Б.А. Ларина, Б.Л. Богородского, чл. -корр. АН СССР Д.С. Лихачева; издательство »Наука« (АН СССР ИРЛИ — Пушкинский Дом), Москва — Ленинград, вып. 2, 1967, Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 390—393.

Приказ прве две свеске речника.

170. Мулич Малик, К вопросу о художественном мастерстве в древнейших славянских переводах служебеных миней. Во: Симпозиум 1100-годишнина на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+240—256.

Резиме на македонски.

171. Nedeljković Olga, Problem istorije južnoslovenskog akcenta, Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 113—129.

172. Папазисовска Вангелица, в. Ружичка Јозеф, бр. 181.

173. Петров Петър А., Върху характера и възрасста на водичарските песни, МФ II, 3—4 (1969) 327—338+1 тбл.

Резиме на француски и македонски.

Digitized by Google

174. Pomianowska Wanda, Razlike u pogledu tvorbe reči u nazivima nosilaca zanimanja u južnoslovenskim dijalektima. I Slovenski elementi, ЗбМСФЛ XII (1969) 25—41+5 karata.

В. и бр. 175.

175. Pomianowska Wanda, Razlike u pogledu tvorbe reči u nazivima nosilaca zanimanja u južnoslovenskim dijalektima, IIP ozajmice, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 165—184.

Резиме на руском. В. и бр. 174.

176. Proničev Viktor P., Osobine sintaksičke strukture obraćanja u odnosu na sintaksičku strukturu jednočlanih imenskih rečenica u srpskohrvatskom i ruskom jeziku, RFFS V/1968—1969 (1969) 255—292.

На основу материјала изнесеног у раду аутор закључује да се синтаксичка структура обраћања у српскохрватском и руском језику суштински не разликује: у оба језика у својству главног члана обраћања употребљавају се независни облици именице или независни облици других врста ријечи, с тим што је специфична црта српскохрватског обраћања активна употреба облика вокатива, а руског — чешћа употреба партиципа.

Резиме на руском.

177. Robert Claude, Pour une microtypologie de quelques langues slaves, ФП III—IV (1970, Београд) 139—145.

Аутор је изнео покушај типолошког сврставања на морфолошкој основи разматрајући парадигму четири именице у српскохрватском, словеначком, руском и украјинском.

178. Робинсон А. М., Эпос киевской Руси в соотношении с эпосом востока и запада (народная оригинальность и международная типология), ФП III—IV (1970, Београд) 11—17.

Аутор поставља формирање староруског јуначког епа у оквире историјског момента образовања Кијевске Русије, указује како се епоха прелаза у феудално друштво одразила у епској проблематици, садржајној и уметничкој структури.

179. Rode Matej, Spol samostalnikov v ruščini in slovenščini. JiS XVI (1970/71) št. 1/2, str. 18—22.

180. Rospond Stanisław, Nazewnictwo północnej a południowej Słowiańszczyzny Possessiva z formantem -jь), MJ XX (1969), стр. (1)+58—93.

181. Ружичка Јозеф, Денешната состојба на словакистиката, ЛЗб XVII, 5 (1970) 8—17; 6 (1970) 1—10.

Превела од ракопис Вангелица Папазисовска.

182. Силјановски Велко, За брошурата „Бугарските народни говори и единство на бугарскиот јазик" и нејзиниот автор Коста Црнушанов, Сов XIX, 8—9 (1969) 977—979.

183. Skaza Aleksander, Poetika D. S. Lihačova in prevrednotenje ruskega srednjeveškega slovstva. SR XVIII (1970) št. 1/2, str. 146—153.

O knjigi Lihačova Poetika drevnerusskoj literatury (1967).

Digitized by Google

184. Śliziński Jerzy, Veze Jana Losja sa Srbima, ЗбМСФЛ XII (1969) 223—225.

185. Соколова др Вера К., Историческая устная проза и действительность, НСтв, св. 29—32 (1969, Београд) 313—322.

186. Спасов Александар, Еден лексикографски обид на Рајко Жинзифов, ГЗФФ 21 (1969), стр. (1)+314—332.

„Словарь болгарского языка" како прилог кон писмата упатени до И. Срезневскиј.

Резиме на француски.

187. Стефановић Димитрије, Екфонетска нотација у старим словенским рукописима. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+340—346+5 сл.

Резиме на англиски.

188. Суботин Стојан, Један штампани извор рукописног зборника Вела Личенског, Прил. XXXV, св. 1—2 (1969) 109—112.

189. Urbančič Boris, Staročeský slovník, úvodní stati, soupis pramenů a zkratek, Praha 1968. SR XVII (1969) št. 2, str. 415—417.

Prikaz.

190. Czajka dr Henryka, Niektóre mity w południowosłowiańskiej epice ludowej, НСтв, св. 23—32 (1969, Београд) 55—56.

191. Човић Бранимир, Употреба имперфективног и перфективног презента у савременом руском књижевном језику (На материјалу романа А.Н. Толстоја „Петар Први" и „Ход по мукама"), ГФФНС XIII/2 (1970) 615—658.

Резиме на руском.

192. Štefan Rozka in Władisław Łaciak, Učbenik poljskega jezika. Ljubljana Državna založba Slovenije. 1969, 292+(IV) str. + priloge. 8°.

Oceno glej pod št. 153.

193. Stieber Zdzisław, Jak brzmiała pralechicka nosówka tylna? ЗбМСФЛ XIII (1969) 21—23.

На основу текстова XII и XIII века, аутор тврди да се у то време носни сугласник задњег реда изговарао као *а*, а касније се почео изговарати као *о*.

Резиме на српскохрватском.

III Етимологија, историја речи, тумачење речи, збирке речи

194. Адамовић М., Турске позајмице неосманског порекла, НЈ н. с. XVII, св. 5 (1969) 284—298.

195. Alerić Danijel, O porijeklu i značenju zemljopisnih imena s osnovom *Imot-*, RZSF, sv. 11 (1969) 83—90.

Digitized by Google

196. Antoljak Stjepan, Petar Đeljan ili Doljan ili Odeljan, Прил.—МАНУ I, 1 (1970), стр. (1)+44—52.

Ономастика.

Резиме на германски.

197. Aranđelović-Živković Branislava, Hipohoristici antropinima muškog roda u jednom delu Kosmaja. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 163—166.

Resumé v francoščini.

198. Бакотић-Мијушковић Вера, в. Pellegrini Govan B., бр. 283.

199. Barac Vida, Prinos lukovdolskoj toponomastici. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 114—117.

200. Bezlaj France, Ernst Dickenmann: Studien zur Hydronymie des Savesystems. I—II. Heidelberg 1966. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 199—206.

Ocena.

201. Bezlaj France, Onomastika in leksikologija. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 10—21.

Resumé v nemščini.

202. Берић Весна Н., Енолошки називи у 'Искусном подрумару' Захарија Орфелина, ГФФНС XII/1 (1969) 213—219.

Аутор анализира неке термине из Искусног подрумара, пре свега оне немачког порекла.

Резиме на немачком.

203. Битракова-Грозданова Вера, Три епиграфски прилози од Охрид, ЖА XX (1970) 159—165.

Чланак на македонском.

204. Blaznik Pavle, O metodah in nekaterih rezultatih pri ugotovljanju lokalizacij krajevnih imen. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 3—11.

Resumé g nemščini.

205. Budimir Ivan, Pliva. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 22—23.

Resumé v nemščini.

206. Budimir M[ilan], Ἀπάτουρος ≦ Ὀπατρόϝορος, ЖА XIX (1969) 173.

Аутор претпоставља ново етимолошко тумачење.

Чланак на латинском.

207. Васић Милан, Дербенцијска села у Дубочици у XVI веку, Лесковачки зборник X, изд. Народни музеј у Лесковцу (1970, Лесковац) 4°, 29—41.

Интересантно за историјску топонимију села према наводима турских тефтера.

Резиме на француском.

208. Vasić R., Concerning the origin of Peonius from Mende, ЖА (1969) 63—67.

Аутор тумачи име Пеонија из Менде и тражи локацију његовог родног града.

Digitized by Google

209. Винавер Вук, О неким речима изостављеним у Вуковом „Рјечнику", Прил. XXXV, св. 3—4 (1969) 245—253.

210. Vujičić Dragomir, Dva važna jezička obilježja hercegovačke mikrotoponimije. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 124—128.

Resumé v nemščini.

211. Vujičić Dragomir, Mikrotoponimija hercegovačkih Burmaza, Radovi ANU BiH XXXVIII/13 (1970) 133—140.

Поред података о насељавању Бурмаза и покушаја да се објасни назив тог локалитета, односно да се објасне називи села и заселака у том подручју, у раду је разматрана разноврсност данашњих назива географско-геолошких конфигурација и дата је њихова семантичка класификација.

Наведене су и важније дијалекатске одлике што се лако запажају на проучаваној ономастичкој грађи.

Резиме на француском.

212. Vujičić Dragomir, Rad onomastičkog odbora za BiH (od osnivanja do danas). Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 240—243.

213. Vujičić Dragomir, Topografski apelativi Zubaca u Hercegovini. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 89—104.

Resumé v francoščini.

214. Гајинов Миладинка, Микротопонимија у говору места Турије и Србобрана, Прил. ФФНС 6 (1970) 211—214.

Акцентована грађа.

215. Грковић Милица, Микротопоними изворишне области Топлице, Прил. ФФНС 6 (1970) 183—201.

Грађа са обележеним акцентима.

216. Доне Александар, Покушај тумачења староруског хапаксслегомена *шестокрилци*, ФП III—IV (1970, Београд) 1—10.

Аутор је покушао да решење потражи у народној епици других словенских народа, те износи примере јављања епитета *шестокрилци* у народној поезији јужних Славена.

Библиографија.

217. Dušanić Milena, Epirus nova Dalmatorum, ЖА XX (1970) 137—144.

Чланак на српскохрватском.

218. Ђапић Стеван, Микротопонимија у хатару села Ченте (Банат), Прил. ФФНС 5 (1969) 329—332.

Грађа.

219. Ђапић Стеван, Надимци и презимена у Меленцима (Банат) — Прилог грађи за патронимијски речник Југославије, Прил. ФФНС 5 (1969) 323—327.

Грађа.

Digitized by Google

220. Ћапић Стеван, Надимци и презимена у селу Елемиру (Банат). Прилог грађи за патронимијски речник Југославије, Прил. ФФНС 6 (1970) 225—229.

Грађа.

221. Ћапић Стеван, Надимци и презимена у Српском Итебеју (Банат), Прил. ФФНС 6 (1970) 231—236.

Грађа.

222. Ерен И., в. Зиројевић О[лга] и Ерен И., бр. 224.

223. Gérard-Rousseau Monique, ΔΜΩΣ et ΔΜΩΗ chez Homère, ЖА XIX (1969) 163—173.

Аутор већ на почетку наглашава да је етимологија нејасна. Како се доцнији термин δοῦλος (роб) у Хомера не налази, то се поставља питање положаја, улоге и порекла роба [δμῶς(m); δμωή(f)] код хомерских Грка.

224. Зиројевић О[лга] и Ерен И., Попис области Крушевца, Топлице и Дубочице у време прве владавине Мехмеда II (1444—1446), Врањски гласник књ. IV, изд. Народни Музеј у Врању (1968, Врање) 8°, 377—416.

Са већим бројем топонима и речником историјских термина.

Резиме на француском.

225. Ivanova Olga, Izvedenki od osnovata kila vo nekolku makedonski toponimi. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 129—131.

Resumé v angleščini.

226. Ivanova Olga, Marko Krale vo makedonskata toponimija. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 118—132.

Resumé v angleščini.

227. Ivanova Olga, Sestrite na Marko Krale vo predanijata za oddelni toponimi. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 169—174.

Resumé v angleščini.

228. Ivić Pavle, O značenju izraza *lingua seruiana* u dubrovačkim dokumentima XV—XVIII veka, ЗбМСФЛ XII (1969) 73—81.

Резиме на енглеском.

229. Илиевски П[етар] Хр., Лат. MERIDIES и балк. MERIZ, ЖА XX (1970) 278.

Чланак на македонском.

230. Ilievski P[etar] Hr., Myc. a-ka-ma-jo, a-ka-ma-wo, a-ka-ma-no, ЖА XIX (1969) 174.

Аутор тумачи речи a-ka-ma-jo, a-ka-ma-wo, a-ka-ma-no прочитане на микенским таблицама, као лична имена.

Чланак на енглеском.

Digitized by Google

231. Ilievski P[etar] Hr., Мук. we-ra-jo, ЖА XIX (1969) 20.
Аутор тумачи реч we-ra-jo која се јавља на микенским таблицама, као лично име.
Чланак на енглеском.

232. Ilievski P[etar] Hr., Мус. ka-ki-ro, ka-ke-u, ЖА XIX (1969) 226.
Аутор тумачи речи са микенских таблица ka-ki-ro, ka-ke-u.
Чланак на енглеском.

233. Ilievski P[etar] Hr., Мус. ki-zo, ЖА XIX (1969) 24.
Аутор тумачи име ki-zo са микенских таблица.
Чланак на енглеском.

234. Ilievski P[etar] Hr., Мус. ko-ti, ko-te-u, ЖА XIX (1969) 238.
Чланак на енглеском.

235. Ilievski P[etar] Hr., Мус. me-tu-ro and ko-tu-ro, ЖА XX (1970) 213.
Аутор тумачи микенске натписе me-tu-ro и ko-tu-ro као лична имена.
Чланак на енглеском.

236. Ilievski P[etar] Hr., Мус. pu-zo, ЖА XIX (1969) 149.
Аутор тумачи реч pu-zo са микенских натписа.
Чланак на енглеском.

237. Ilievski P[etar] Hr., Мус. te-ru-ro, ЖА XX (1970) 230.
Аутор тумачи реч te-ru-ro са микенских таблица.
Чланак на енглеском.

238. Јанковић Владета, Поетска функција кованица Лазе Костића, в. бр. 947.

239. Јашар-Настева Оливера, Турцизмите кај К. Пејчиновиќ со оглед на религиозната терминологија. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+258—267.
Резиме на француски.

240. Capuder A., Note complémentaire au dernier mot de Socrate, ЖА XIX (1969) 21—23.
Аутор коментарише значење последње Сократове речи.

241. Kissling Hans Joachim, Die istrische Küste im See-Atlas des Pîñ-Re'îs. Studia Slovenica Monacensia 1969, str. 43—52.
O imenih na zemljevidu iz 16. stoletja.

242. Ковачевић Божидар, Господ, Господин, Господар, Госпар, Весник бр. 512 (1970) 8.

243. Ковачевић Божидар, Задњи и посљедњи, Весник бр. 515—516 (1970) 7.

244. Ковачевић Божидар, Крст и криж, Весник бр. 514 (1970) 8.

245. Lee G.M., The etymology of ebur, ЖА XX (1970) 78.
Аутор тумачи лат. ebur према старонубијском и египатском 3bw.

Digitized by Google

246. Lubas Vladislav, Geografski nazivi tipa *Brat(a)n, Blažna, Klimno* u južnoslovenskim jezicima, ЗбМСФЛ XII (1969) 93—98.

Резиме на пољском.

247. Максимов Слободан, Микротопонимија у говору Бачког Градишта, Прил. ФФНС 6 (1970) 223—224.

Грађа.

248. Marečkova Dagmar, Moravské poselství do cařihradu jako řesky dokument (k výkladu 5. kapitoly života Metodějova sudneho ljudem), Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 109—140.

О тумачењу појединих израза и места из два старословенска споменика (Живота Константиновог и Живота Методијевог) у вези са молбом моравског кнеза Растислава византијском цару Михаилу III за слање хришћанских мисионара у Моравску.

Резиме на српскохрватском.

249. Markov Boris, Makedonski preziminja so ekspresiv vo osnovata. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 140—155.

Resumé v nemščini.

250. Мартиновић др Нико, Људскоћа, НСтв, св. 29—32 (1969, Београд) 335—337.

О значењу речи *људскоћа*.

251. Matijašić Fahra, Složena lična imena sa sufiksom -ka. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 159—162.

Resumé v ruščini.

252. Mirković Miroslava, Das Jahr XI des Münzstätte Viminacium, ЖА XIX (1969) 53—61.

253. Mitkov Marinko, Lingvističkiot model na makedonskite etnički iminja na -jani/-ěni, -jane/-ěne i nivnata onomastička definicija. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 143—146.

Resumé v angleščini.

254. Mitkov Marinko, Makedonskite toponomastički iminja na -jani/-ěni (-jane/-ěne). Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 133—139.

Resumé v angleščini.

255. Михајловић В[елимир], Дај. *цѣбрен* — постан (unfettig) — етимолошки есеј, НЈ н.с. XVIII, св. 3 (1970) 169—170.

256. Mihajlović V[elimir], Iz toponimije Srema. 1. Prhovo, ЗбМСФЛ XII (1969) 228—230.

257. Mihajlović Velimir, Iz toponomastike Srema. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 118—123.

Vsebina: Neradin. Krnješevci.
Resumé v nemščini.

Digitized by Google

258. Mihajlović Velimir, Jedno do sada nepoznato muško ime iz XVI veka. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 156—168.

O imenu Iskrosav, ki se javlja v turškem katastru za okolico Beograda 1528 in 1536.

259. Михајловић Велимир, Прилог речнику српскохрватских географских термина, Прил. ФФНС 6 (1970) 153—181.

Аутор наводи 290 географских назива којих нема у књизи Ј. Шпца Die geographische Terminologie des serbocroatischen и обиман списак литературе из које је вршио исписивања грађе. Уз све називе наводе се извори у којима су забележени, врста географског појма који означавају, а уз неке и етимолошка објашњења.

260. Mrkonjić Zvonimir, Mali rječnik strukturalističkih naziva, Strukturalizam, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 4 (1970, Zagreb) 256—260.

261. Muljačić Žarko, Dalmatinske studije III: surgati (se) „usidriti (se)", RFFZ, god. 8—9 (1968/1969, 1969/1970), sv. 8, Razdio lingvističko-filološki (5) (1970, Zadar) 80—88.

Резиме на енглеском.

262. Muljačić Žarko, Semantička analiza morfema (latin). Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 132—141.

Resumé v italijanščini.

263. Muljačić Žarko, Toponomastičke dileme, Godišnjak VII, CBI ANU BiH, knj. 5 (1970) 133—140.

Аутор даје одговор на питања: 1) постоје ли методе, и какве, помоћу којих се стари топоними могу успјешно раздвојити од млађих, а да се при томе не проради сви који су у којем крају потврђени — и 2) да ли поред топонимије треба обухватити и још које језичко градиво.

Резиме на француском.

264. Nametak Alija, Turcizmi u pripovijestima Nike H.P. Besarovića, Prilozi za orijentalnu filologiju, knj. XVI—XVII (1966—1967, Sarajevo) 8°, 183—212.

Резиме на немачком.

265. Nikolić Berislav M., Zvizdar. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 62—65.

Razlaga ikavsko obliko „zvizdar" na ekavskom području (pri Valjevu).

266. Novak France, glej št. 312.

267. O'Neil J. L., The words qasireu, qasirewija and kerosija, ЖА XX (1970) 11—14.

Аутор разматра могућност qasireu — βασιλεύς, qasirewija = βασιλήΓία, kerosija = γερουσία.

268. Pavešić Slavko, Zuonna? Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 99—101.

Resumé v nemščini.

269. Павловић Мил[ивој], Власина и Крајиште, Врањски гласник књ. IV, изд. Народни музеј у Врању (1968, Врање) 8°, 443—450.

О развитку значења ових и других топонима у тим крајевима.

Резиме на француском.

Digitized by Google

270. Pavlović Milivoj, D. Krandžalov: K dnešnemu stavu studia rumunských vlivů v Karpatech. Studia Slavica X, fasc. 3/4. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 209—211.

Prikaz.

271. Pavlović dr Milivoj, La metatesi slava Part — Prača, Come criterio per la localizzazione dei Partini, stirpe illirica dell' epoca Ottaviana, ГФФНС XIII/1 (1970) 257—262.

Резиме на српскохрватском.

272. Pavlović Milivoj, Miscellanea onomastica 1. Đetinja, 2. Semberija, ЗбМСФЛ XII (1969) 221—222.

Етимологија назива Ђетиња и Семберија.

273. Pavlović Milivoj, Onomastica Illyrica. Onomastička studijska situacija, problemi i metodi. Onomastica Jugoslavica I (1969), str. 24—46.

Resumé v francoščini.

274. Pavlović Milivoj, Onomastica kao oslonac uporedne gramatike slovenskih jezika. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 216.

Prikaz knjige: Vladimir Georgijev, Vokalnata sistema v razvoju na slavjanskite ezici (Sofija 1964).

275. Pavlović Milivoj, O radu onomastičkog odbora pri Institutu za srpskohrvatski jezik. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 233—239.

276. Павловић Миливој, Привидни славизми, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 249—252.

Аутор разматра топониме Рождаце, Тибужде, Шар-планина и појаву појачавања посесивности словенског посесива аромунским супстратом.

277. Павловић Миливој, Симболика презимена војводе Николе Скобаљића, Лесковачки зборник X, изд. Народни музеј у Лесковцу (1970, Лесковац) 4°, 203—208.

Семантичко-етимолошка анализа апелатива Скобаљ и изведеница.

Резиме на француском.

278. Pavlović dr Milivoj, Singidunum, ГФФНС XII/1 (1969) 157—163.

У расправи на француском, аутор утврђује значење првог дела овог топонима.

Резиме на српскохрватском.

279. Павловић Мил[ивој], Топонимија околине Врања, Врањски гласник, књ. IV, изд. Народни музеј у Врању (1968, Врање) 8°, 302—335.

Даје етимолошка тумачења за низ топонима и микротопонима (Врање, Паламаровци, Витлиште, Добријевце, Ристовце, Пљачковица, Собина и др.).

Резиме на француском.

280. Pavlović Milivoj, František Cužin: Studie z historicke dialektologie a toponomastiky čech. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 207—209.

Prikaz.

Digitized by Google

281. Pavlović-Stamenković Zvezdana, Hidronimija sliva Južne Morave. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 78—88.

Resumé v francoščini.

282. Papazoglou Fanoula, Inscription Hellénistique de Lyncestide, ЖА XX (1970) 99—113.

283. Pellegrini Govan B., Italijansko-balkanske podudarnosti u elementima orijentalnog porekla, Прил. XXXV, св. 1—2 (1969) 56—76.

Аутор говори о подударности у примању неких турских лексичких елемената у српскохрватском и турских или арапских у италијанском језику, као што су, нпр. у српскохрватском: комора, качкаваљ, ђумрук, кафа, харем и др. Аутор даје и етимологије ових речи.

С талијанског превела Бакотић-Мијушковић Вера.

284. Peleh Slavko, Osvrt na riječ *sibila,* Senjski zbornik, god. IV (1970, Senj) 345—347.

285. Petruševski M[ihail] D., pte-no= πτέρνω, ЖА XX (1970) 114.

Аутор тумачи pte-no = πτερνω са микенских таблица.

Чланак на француском.

286. Plana Šefćet, Buzmi, НСтв, 29—32 (1969, Beogpad) 347—352.

О значењу албанске речи *buzmi.*

287. Polák Václav, Stará balkánská hydronyma ve slovinsku. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 78—90.

Vsebina: Balkánská hydronyma na -|- bat—. Slovin. Krka a názvy příbuzné.
Resumé v slovenščini.

288. Putanec Valentin, Opći sistematski plan rada na onomastici u SFRJ. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 217—218.

289. Радојчић Мирко, Микротопонимија у говору Невесиња и околине, Прил. ФФНС 6 (1970) 205—209.

Грађа. Акценти су обележени.

290. Rospond Stanisław, O derywacji fleksyjnej w nazewnictwie mijescowym slowenskim. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 30—63.

Resumé v slovenščini.

291. Sekereš Stjepan, Imena biljaka u slavonskoj toponimiji, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 235—247.

292. Sekereš Stjepan, Slavonska osobna imena. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 158—168.

Resumé v nemščini.

293. Sekereš Stjepan, Slavonska prezimena. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 175—196.

Resumé v nemščini.

Digitized by Google

294. Stamatoski Trajko, Pogled na prezimeto kaj Makedoncite. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 174—184.

Resumé v nemščini.

295. Stamatoski Trajko, Sostojbata na onomastičkite proučuvanje vo Makedonija. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 228—232.

296. Stamatoski Trajko, Četvrto zasedanie na meǧunarodnata komisija za slovenska onomastika. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 231—236.

Zasedanje je bilo v Skopju in na Ohridu 16—23. 9. 1969.

297. Stanić Milija, Uskočka toponomastika. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 66—77.

Resumé v ruščini.

298. Stankovska Ljubica, Prekarite vo Tetovo. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 167—173.

Resumé v angleščini.

299. Станојев Богдан Т., Микротопонимија у хатару села Дупљаје (Банат), Прил. ФФНС 6 (1970) 203—204.

Građa.

300. Станојев Богдан Т., Презимена и породични надимци у селу Јасенову у Банату, Прил. ФФНС 5 (1969) 315—322.

Građa.

301. Станојев Кајка-Југа М., Презимена и породични надимци у селу Дупљаји у Банату. Прилог грађи за патронимијски речник Југославије, Прил. ФФНС 6 (1970) 215—221.

Građa.

302. Stefanija Dragi, Lični iminja vo eden ohridski spomenik od 17. vek. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 147—157.

Resumé v ruščini.

303. Suhadolnik Stane, Terminologičeskij slovar' po naučnoj informacii. Moskva 1969. Knjižnica XIV (1970) št. 1/4, str. 172—174.

Kritika slovenskega dela slovarja. Prim. št. 305.

304. Tekavčić Pavao, O riječi *kukunješće,* Jezik XVI, br. 5 (1969, Zagreb) 148—151.

305. Terminologičeskij slovar' po naučnoj informacii. (Na russkom, serbohorvatskom, slovenskom i makedonskom jazykah.) Moskva — Beograd, VINITI — Institut za naučno-tehničku dokumentaciju i informaciju. 1969, 192 str. 8°.

Oceno glej pri št. 303.

306. Ћупић Драго, Микротопоними са суфиксом -ац и -ица у Бјелопавлићима, Прил. ФФНС 5 (1960) 309—313.

Građa.

Digitized by Google

307. Ћупић Драго, Микротопоними са суфиксом -ина у Бјелопавлићима, Прил. ФФНС 5 (1969) 303—307.

Грађа.

308. Fekete Egon, Mileševo ili Mileševa. (Dvojstvo jednog toponima.) Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 105—113.

Resumé v ruščini.

309. Finka Božidar, Naziv „ad Capisam" na Dugom otoku. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 95—98.

Resumé v nemščini.

310. Finka Božidar, Parda na otoku Ižu. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 91—94.

Resumé v nemščini.

311. Finka Božidar, Pizych na otoku Žirju. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 57—61.

Resumé v nemščini.

312. Hajnšek-Holz Milena in Novak France: Stanisław Rospond: Słowiańskie nazwy miejscowe z sufiksem -ьsk-. Wrosław — Warszawa — Kraków 1969. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 200—216.

Ocena.

313. Hamp Eric P., Véno, vijèno, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 255—256.

314. Hamp Eric P., Vidrovgrad, Vidrovac, ЗбМСФЛ XII (1969) 225.

315. Hamp E[ric] P., Greek and indo-european word in ***mvl,* ЖА XX (1970) 5—10.

316. Heubeck A[lfred], Myk. e-me und du-wo-u-pi, ЖА XIX (1969) 3—12.

Аутор синтаксички, морфолошки и етимолошки тумачи речи e-me и du-wo-u-pi са микенских натписа.

317. Heubeck A[lfred], Zu Odyssee α 148, 148a, ЖА XX (1970) 73—77.

Чланак на немачком.

318. Šimundić Mate, Tvorba osobnih imena u hrvatskome ili srpskom jeziku. Zbornik Pedagoške akademije v Mariboru 1970, str. 159—188.

319. Šimunović Petar, Akcenat vlastitih imena. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 228—230.

Ocenjuje knjigo: A.V. Superanskaja: Udarenie v sobstvennyh imenah v sovremennom russkom jazyke (Moskva 1969).

320. Šimunović Petar, Neposredni zadaci međuakademijskog odbora za onomastiku. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 219—227.

Digitized by Google

321. Šimunović Petar, O metodologiji sakupljanja starih balkanskih toponomastičkih relikata. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 244—246.

O posvetovanju v Sarajevu 13. 10. 1969.

322. Šimunović Petar, Organiziranost naziva u geografskoj regiji. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 47—56.

Resumé v angleščini.

323. Šimunović Petar, Struktura vlastitih imena. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 227—228.

Ocenjuje knjigo: A.V. Superanskaja, Struktura imeni sobstvennogo (Moskva 1969).

324. Šimunović Petar, Struktura naziva u religiji. (Ispitivano na građi srednjodalmatinskih otoka.) Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 12—29.

Resumé v nemščini.

325. Šimunović Petar, Sufiksalni sastav hrvatskosrpske antroponimije XII—XV stoljeća. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 197—199.

Ocenjuje knjigo: I.M. Železnjak, Očerk serbohorvatskogo antroponimičeskogo slovoobrazovanija (Kiev 1969).

326. Šimunović Petar, Toponimija dubrovačkog otočja. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 189—199.

Ocenjuje knjigo: Mieczysław Karaś, Toponimia Wysp Elafickich na Adriatyku (Warszawa — Kraków 1968).

327. Šimunović Petar, Toponimija nerežiške općine, Radovi ANU BiH XXXVIII/13 (1970) 111—152.

У раду је обрађена савремена топонимија у катастарским општинама Нережишћа, Доњег Хумца и Драчевице, које обухватају средишњи и јужни дио отока Брача. Рад садржи осврт на језичке особине у топонимима, као и семантичку класификацију топонима.

Резиме на француском.

328. Šimunović Petar, III konferencija međunarodne komisije za slavensku onomastiku i zaključci iz Rezolucije. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 212—216.

Konferenca je bila v Liblicah 14—17. 9. 1966.

329. Schütz Joseph, Methodische Bemerkungen anhand einer slowenischer und kajkawischer Gewässernamen. Studia Slovenica Monacensia 1969, str. 126—129.

330. Šonje A., Ulomak nadgrobne antičke stele iz Novalje na otoku Pagu, ЖА XIX (1969) 49—52.

Аутор даје тумачење натписа.

IV Несловенски језици

331. Ajeti dr Idriz, Glavnije jezičke osobenosti govora Albanaca preševske i bujanovačke okoline, Vanjski glasnik V, izd. Narodni muzej u Vranju (1969, Vranje) 8°, 257—275.

Резиме на француском.

Digitized by Google

332. Bidev P., Divinatorische Herkunft und kosmische Symbolik des Schachs und damit verwendter Spiele, ЖА XIX (1969) 71—111.

333. B[laganje] D[ana], Poudarek in besedni red v angleških povednih stavkih. Mostovi 1970, št. 7, str. 10—12.

334. Bugarski Ranko, Predlozi *over, under, above, below* i *beneaht* u savremenom engleskom jeziku, izd. Filološki fakultet Beogradskog univerziteta (1969, Beograd) 8°, 1—362.

Докторска дисертација.

Резиме на енглеском.

335. Vodušek Božo, The repetition of phonemic characteristics in radical morphemes in sets of synonyms from indo-european languages. Linguistica IX (1969) št. 1, str. 17—42; št. 2, str. 137—185; X (1970) št. 1, str. 3—83.

Resumé v slovenščini.

336. Gantar G[ajetan], Das älteste lateinische Wörterbuch in Slowenien, ЖА XX (1970) 231—240.

337. Gerersdorfer Vera, O sintaksičko-stilističkoj strukturi scene naricaljki u starofrancuskoj Pjesmi o svetom Aleksiju, Radovi V, izd. Filozofski fakultet u Sarajevu 1968—1969, Sarajevo) 8°, 137—161.

Резиме на француском.

338. Geci Pashko, Disa vërejtje mbi „rregullat e drejtshkrimit të shqipes", Përparimi XV, 2—3 (1969, Приштина) 8°, 226—231.

339. Glavičić B[ranimir], O nekim odstupanjima od norme „stih — rečenica" u Homera, ЖА XX (1970) 15—53.

340. Glavičić B[ranimir], Homerov treći kolon kao sintaktička celina, ЖА XIX (1969) 175—206.

341. Grad Anton, Deux cas de l'inversion du sujet en ancien provençal. Linguistica IX (1969) št. 1, str. 3—11.

Resumé v slovenščini.

342. Grošelj Milan, De nonnullis vocibus in lexico latinitatis medii aevi Iugoslaviae. Fasc. I—II. Lintguistica X (1970) št. 1, str. 85—88.

Razlaga nekatere besede iz slovarja srednjeveške latinščine v Jugoslaviji, ki izhaja v Zagrebu.

343. Devenuto D., Lvcr. 4, 544—48, ЖА XX (1970) 79—81.

Чланак на италијанском.

344. Demiraj Shaban, Rreth mbaresavet të shumësit të embavet asnjanës në gjuhën shqipe, Përparimi XV, 4 (1969, Приштина) 8°, 279—291.

345. Dodbiba Lirak, Vëretje rreth „Rregullave të drejtshkrimit të shqipes", Përparimi XV, I (1969, Приштина) 8°, 85—98.

Digitized by Google

346. Додбиба С., в. Fjalor i terminologjisë tekniko shkencore, бр. 414.

347. Жагар Марија, Проблем језичких слојева у средњонемачком периоду, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 159—164.

Резиме на немачком.

348. Јанура Петро, Албанскиот говор и фолклор во Гостиварскиот крај. Во: Гостиварскиот крај, II, стр. (3)+204—269.

Заглавје и текст на албански јазик.

349. Јанура Петро, Alois Schmaus: „Les sujets balkaniques dans la poesie" populaire arberëshe", „Gjurmime albanologjike", (Албанолошки истражувања), Приштина, 1/1968, стр. 9—21, МФ II, 3—4 (1969) 540—541.

Приказ.

350. Јанура Петро, Кирилицата во албанската писменост, ЛЗб XVI, 6 (1969) 15—18.

351. Janura dr Petro, Nga historia e alfabetit të gjuhës shqipe. Kopertinen e punio Ismail Musoviq, izd. „Nova Makedonija" (1969, Shkup) 8°, 1—126.

352. Janura dr Petro, Sufikse nominale të perbashkëta në gjuhët rumune (aromune) dhe shqipe, disa krahasime me sufikset e gjuhëve të tjera ballkanike, Jehona I—2 (1969, Приштина) 8°, 108—129.

В. и бр. 353.

353. Janura dr Petro, Sufikse nominale të perbashkëta në gjuhët rumune (aromune) dhe shqipe, Disa krahasime me sufikset e gjuhëve të tjera ballkanike, Jehona VII, 3 (1969, Приштина) 8°, 87—105.

В. и бр. 352.

354. Јашар-Настева О[ливера], За некои фонолошки измени во говорот на турското население во Гостиварско, ГЗФФ 21 (1969) 237—244.

Резиме на француски.

355. Јашар-Настева Оливера, Турскиот говор во Гостиварскиот крај. Во: Гостиварскиот крај, II, стр. (7)+276—306+к. 2 или: Гостиварскиот турски говор (Прилог кон изучувањето на турските дијалекти во Македонија).

Содржи: Фонетика, морфологија, синтакса и лексика.

356. Kaleši Hasan, Turski uticaji u tvorbi reči u albanskom jeziku, ЗбФФП VII, св. А (1970) 165—199.

Резиме на енглеском.

357. Kahlo G[erhard], Ältere und jüngere Sprachformen, ЖА XX (1970) 183—189.

358. Kahlo G[erhard], Besonderheiten einiger europäischer Sprachen im Vergleich, ЖА XIX (1969) 227—237.

359. Kahlo G[erhard], Warum verlor die Sprachvergleichung ihrem Ruf?, ЖА XIX (1969) 31—37.

Digitized by Google

360. Kahlo G[erhard], Einige ungelöste antike Fragen, ЖА XX (1970) 171—181.

361. Kravar M[iroslav], Vidsko-vremensko značenje latinskog futura II, ЖА XIX (1969) 217—225.

362. Kravar M[iroslav], Nochmals zum historischen Präzens im Lateinischen, ЖА XIX (1969) 25—29.

Аутор коментарише употребу историјског презента на латинским примерима.

363. Kurzová Helena, Der lateinische Infniitiv im Vergleich mit dem Griechischen, ЖА XX (1970) 83—93.

364. Matijevics Lajos, Néhány szó a vajdasági diáknyelvrol, ГФФНС XII/2 (1969) 545—562.

О ђачком жаргону у Војводини.

Резиме на српскохрватском.

365. Matijevics Lajos, Szókölcsönzés a vajdasági magyar diáknyelvben, ГФФНС XIII/2 (1970) 783—788.

На мађарски ђачки жаргон нарочито утичу српскохрватски, немачки и енглески језик, а затим цигански.

Резиме на српскохрватском.

366. Meula Vladimir, Učenje angleščine za komercialno prakso. Naše gospodarstvo XVI (1970) št. 6, str. 406—415.

367. Milavec F., I.M. Djahonov: Jaziki drevnei perednei Azii. Moskva 1967. Linguistica IX (1969) št. 1, str. 111—115.

Ocena.

368. Milojeviq dr Aleksandar, в. Fjalor i terminologjisë tekniko shkencore, бр. 414.

369. Mirković Miroslava, Dalmatae Scordis ci superati, ЖА XX (1970) 145—152.

Чланак на српскохрватском.

370. Mirković Miroslava, Urbanisierung und Romanisierung Obermoesiens, ЖА XIX (1969) 239—262.

371. Mulaku dr Latif, Govor Albanaca, Bajgorske Šalje (Fonetika i Morfologija), zd. Zajednica naučnih ustanova Kosova i Metohije (1968—69, Priština) 8°, 1—284.

Резиме на албанском.

372. Muljačić Žarko, Alberto Vàrvaro: Storia, problemi e metodi della linguistica romanza. Napoli 1968. Linguistica X (1970) št. 1, str. 112—114.

Ocena.

373. Muljačić Žarko, Angelico Prati: Etimologie venete a cura di Gianfranco Folena e Giambattista Pellegrini. Venezia—Roma 1968. Linguistica X (1970) št. 1, str. 111—112.

Ocena.

Digitized by Google

374. Muljačić Žarko, Manlio Cortelazzo: L'Influsso linguistico greco a Venezia. Bologna 1970. Linguistica X (1970) št. 1, str. 119—120.

Ocena.

375. Muljačić Žarko, XI Congreso Internacionale de Lingüística y Filología Románicas. Actas. Madrid 1968. Linguistica X (1970) št. 1, str. 114—119.

Ocena.

376. Nevenić-Grabovac Darinka, Poema Ilije Crijevića „De Epidauro", ЖА XX (1970) 241—277.

Аутор даје увод и превод поеме „Де Епидауро".

377. Orešnik Janez, A philological miscellany on the icelandic verbs kefja, ljá, ceха, skepja, sýsa. Linguistica IX (1969) št. 1, str. 49—52.

Resumé v slovenščini.

378. Ostrovška Milica, Težave študentov pri učenju nemščine. Naše gospodarstvo XVI (1970) št. 4, str. 255—263.

379. Papazoglou Fanoula, Quelques problèmes de l'histoire épirote, ЖА XX (1970) 115—136.

380. Penavin Olga, A jugoszlaviai Baranya magyar tájnyelvi atlasza. Gyujtötte és osszeallitotta Penavin Olga. Ujvidék. A tudomanyos tevékenység tartomanyi koordinaciós titkarsága. Készült az Ujvideki Egyetem rotoprint uzemeten (1969) 8°, 1—10.

381. Penavin dr Olga, A szerémsegi magyarok nyelve — Részletes összefoglaló jellemzés —, ГФФНС XIII/2 (1970) 769—781.

Даје се сумаран опис особина које карактеришу говор Мађара у Срему.

Резиме на српскохрватском.

382. Penavin dr Olga, A szerémségi magyar szigetek nyelve, ГФФНС XII/2 (1969) 501—544 (са две карте).

Испитане су фонетске, морфолошке и неке лексичке особине мађарских језичких оаза у 11 сремских села. „Језички се већ свако село за себе обликовало и чини целину са специфичном обојеношћу по појединим фамилијама. Међутим, тај говор је претежно фамилијарног нивоа и изложен је јаком утицају двојезичности".

Резиме на српскохрватском.

383. Pervaz dr Draginja, Agentivni sufiks -er u savremenom engleskom jeziku, ГФФНС XII/2 (1969) 473—485.

Један „од битних разлога што неки глаголи не граде nomen agentis [јесте] њихово значење ... глагол треба да припада глаголима акције да би нормално градио nomen agentis".

Резиме на енглеском.

384. Pervaz dr Draginja, Neki aspekti sintakse glagola *do* u delima ser Tomasa Malorija, ГФФНС XIII/2 (1970) 711—733.

Резиме на енглеском.

Digitized by Google

385. Pesovár Ferenc, Platz des südtransdanubischen (Südpannonien) Tanzda-i lektes in der ungarischen und Südosteuropeischen Tanzkultur, МФ II, 3—4 (1969) 369—375.

Резиме на македонски.

386. Petrović Nada, Quelques reflections sur les valeurs logiques des conjonctions *quand* et *pendant que*, ФП III—IV (1970, Београд) 147—152.

387. Petrović Nada, Léon Warnant, Dictionnaire de la prononciation française, ФП III—IV (1970, Београд) 188—190.

Приказ.

388. Pirraku Muhamet, Legalizmi i alfabetit të manastirit, Përparimi XIV, 11—12 (1969, Приштина) 8°, 1034—1051.

389. Plana Šefćet, Kalendarske majske pesme Albanaca na Kosovu i Makedoniji» МФ II, 3—4 (1969 128—135.

Резиме на англиски и македонски.

390. Počkar Melita, Deutsche Laut- und Betonungslehre. (Druga, popravljena izdaja.) Ljubljana, Univerza, filozofska fakulteta. 1969, II+160 str. 4°.

391. Puratić Ž[eljko], Iz latinske proze hrvatskog latiniste Rajmonda Kunića, ЖА XX (1970) 219—229.

392. Puratić Ž[eljko], Kako je dubrovački kanonik Rafo Radelja početkom XIX stoljeća pripremao izdanje djelâ Rajmonda Kunića, ЖА XX (1970) 215—218.

393. Puratić Ž[eljko], Ovidije u dubrovačkoj i dalmatinskoj književnosti (temeljni podaci i kratak prikaz), ЖА XX (1970) 203—213.

394. Radović Ognjan M., Osnovi sintakse nemačkog jezika, drugo izdanje, izd. Univerzitet u Beogradu, Zavod za izdavanje udžbenika Socijalističke Republike Srbije (1969, Beograd) 8°, 1—380.

395. Rrota Justin O. F., Për historinë e Alfabetit Shqyp. Pasqyra e shembuj Shkolla të mjesme, Izd, „Rilindja" (1969, Priština) 8°, 1—2+92.

Фототипско издање књиге издања 1936.

396. Savić Momčilo D. Alexandru Niculescu, Individualitatea limbii române între limbile romanice, Bucureşti, Editura ştiintifică, 1966, Pril. XXXVI, св. 3—4 (1970) 344—349.

Приказ, с повољном оценом.

397. Savić Momčilo D., Žarko Muljačić, Fonologia generale e fonologia della lingua italiana, ФП I—II (1970, Београд) 188—190.

Приказ, повољан.

398. Savić Momčilo D., Pavao Tekavčić, Današnji istroromanski dijalekt Vodnjana, ФП I—IV (1969, Београд) 171—174.

Приказ, повољан.

Digitized by Google

399. Savić Momčilo D., Heinrich Stobitzer, Aspekt und Aktionsart im Vergleich des Französischen mit dem Deutschen, Englischen und Italienischen, ФП I—II (1970, Београд) 190—194.

Приказ.

400. Sacconi Anna, Gli Achei in età 'Micenea ed in Omero, ЖА XIX (1969) 13—19.

401. Skubic Mitja, Il congiuntivo nel Goldoni. Linguistica X (1970) št. 1, str. 107—110.

Resumé v slovenščini.

402. Scubic Mitja, Iorgu Iordan: Lingüística románica. Evolución — corrientes — métodos. Madrid 1967. Linguistica IX (1969) št. 2, str. 197—199.

Ocena.

403. Scubic Mitja, Contributi alla storia del preterito nell' italiano. Razprave SAZU, razred za filološke in literarne vede, VII (1970) str. 343—400.

Resumé v slovenščini.

404. Skubic Mitja, Novejša dela s področja proučevanja italijanskega jezika, ФП I—IV (1969, Београд) 162—171.

Приказ.

405. Skubic Mitja, Roland Barthes: Il grado zero della scrittura. Milano 1960. Linguistica IX (1969) št. 2, str. 199—201.

Ocena.

406. Smerdel T[on], Atenej i Stobej u Leopardijevoj lektiri, ЖА (1969) 207—216.

Аутор расправља однос Леопардијев према Атенејевим и Стобејевим оригиналима.

407. Smerdel T[on], De primis traductionibus G. Leopardi, ЖА XX (1970) 191—202.

Аутор пише о првим Леопардијевим преводима.

Чланак на српскохрватском.

408. Smerdel T[on], Semonid ili Simonid u Leopardijevoj asimilaciji, ЖА XIX (1969) 39—47.

Аутор Леопардијеве надахнуте преводе Семонида и Симонида назива асимилацијама и у исто време прави разлику између Семонидових и Симонидових песама у тим асимилацијама.

409. Smrčkova Jiřina, Remarques sur la délimitation des notions „type" et „variante" dans les ballades populaires roumaines, МФ II, 3—4 (1969) 121—127.

Резиме на македонски.

410. Sorman Gabrijela, Napake v izgovoru angleškega jezika. Zbornik Pedagoške akademije v Mariboru 1970, str. 212—220.

Digitized by Google

411. Tase Panó, Visaret et combit. Vellim i XII. Fjalorth i ri. Fjalë të rralla të përdoruna në Jug të Shqipnis, izd. „Rilindja" (1968, Priština) 8°, 1—213.

Фототипско издање из 1941, издато у Тирани.

412. Tekavčić Pavao, Iz povijesti istroromanskih govora. Prijelaz (ey) u (ay) u svjetlu strukturalne dijakronije, Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 283—299.

Резиме на талијанском.

413. Filipović Rudolf, Izbor korpusa sa kontrastivnu analizu srpskohrvatskog i engleskog jezika, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 35—42.

Резиме на енглеском.

414. Fjalor i terminologjisë tekniko shkencore. 7. Terminologjia e elektromagnetizmit. Shqip-serbokroatisht-rusisht-frëngjisht, sastavili dr Aleksandar Milojeviq i dr Mita Cerineo, izd. Enti i hotimeve shkollore i Republikës Socialiste të Serbisë (Приштина 1969) 8°, 1—136.

Редактор С. Додбиба.

415. Floqi Spiro, Céshtjë te teorisë së togfjaleshit në shqipen e sotme, Përparimi XV, 5 (1969, Приштина) 8°, 421—431.

416. Flora dr Radu, Relatiile sîrbo-române. Noi contribuţii. Metodologice, isto rice, culturale, ligvistice, coperta Mihai Condali, izd. „Libertatea" (1968, Panciova) 8° 1—406.

417. Heubeck A[lfred], Zu Menander Sikyonios v. 364, ЖА XX (1970) 77.

Чланак на немачком.

418. Cerineo Mita, в. Fjalor i terminologjisë tekniko shkencore, бр. 414.

419. Csáky Piroska S., A konyha szókincse II. ГФФНС XII/2 (1969) 563—587.

У овом делу рада „излажу се термини у исхрани, описују се једноставна јела, њихово припремање и конзервирање", на основу материјала прикупљеног у Горњем граду (Бечеј).

Резиме на српскохрватском.

420. Čop Bojan, Beiträge zur indogermanischen Wortforschung. Linguistica IX (1969) št. 2, str. 187—196, X (1970) št. 1, str. 89—106.

Resumé v slovenščini.

421. Čop Bojan, Die indouralische Sprachverwandtschaft und die indogermanische Laryngaltheorie. Razprave SAZU, razred za filološke in literarne vede, VII (1970) str. 183—246.

Resumé v slovenščini.

422. Čop Bojan, Notes sur le *s* Hittite. Linguistica IX (1969) št. 1, str. 43—48.

423. Škreb Zdenko, Stilprobleme des Urfaust, ФП I—IV (1969, Beograd) 1—17.

Аутор се критички осврће на раније испитивања прве редакције Гетеовог Фауста; паралелно употребљени разни стилови у делу младог Гетеа налажу употребу временске координате у анализи.

Резиме на српскохрватском.

Digitized by Google

V Балканологија

424. Ajeti Idriz, Albansko-srpskohrvatske jezičke studije, Godišnjak VIII, CBI ANU BiH, knj. 6 (1970) 185—200.

На извјесном броју лексема указано на старије албанско-српскохрватске језичке додире.

Резиме на француском.

425. Ангелова-Георгиева Росица, Някои особености в поетиката на революционния фолклор от края на XIX и началото на XX в. в централните и източни части на Балканския полуостров, МФ II, 3—4 (1969) 91—107.

Дел од поопширен труд.

Резиме на англиски и македонски.

426. Голомб Збигњев, За „механизмот на словенскороманските односи на Балканскиот Полуостров, МЈ XX (1970), стр. (1)+6—18+прил.

За етно-лингвистичките односи меѓу Словените и Романците.

427. Илиевски Петар Хр., Учество на грчкиот и балканскиот латински во развојот на старословенската деклинација. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+82—96.

Кон проблемот за појавата на аналитизам во словенските јазици на Балканот.

Резиме на англиски.

428. Janković Sava, Karakteristika vlaških balada iz Srbije i Bugarske, МФ II, 3—4 (1969) 109—120.

Резиме на француски и македонски.

429. Јашар-Настева О[ливера], в. Конески Б[лаже], Јашар-Настева О[ливера], Настев Б[ожидар], бр. 431.

430. Katičić Radoslav, Podunavlje i Jadran u epu Apolonija Rođanina, Godišnjak VII, CBI ANU BiH, knj. 5 (1970) 71—140.

С потребном научном апаратуром обрађени и прокоментарисани подаци о свим особама и мјестима што се спомињу у епу о Аргонаутима хеленског пјесника Аполонија Рођанина.

Резиме на француском.

431. Конески Б[лаже], Јашар-Настева О[ливера], Настев Б[ожидар], Меѓусебните контакти во народната поезија, КЖ XV, 8—9 (1970) 18—21.

Дел од рефератот поднесен на Вториот балканолошки конгрес во Атина: „Контакти на нивото на јазикот на народната поезија на балканските народи".

432. Марков Борис, Народна мудрост—пословици, и поговорки на народите на Југославија, ЛЗб XVII, 2 (1970) 30—31.

Приказ за киевското издание од 1969 г.

433. Марков Борис, Прислів'я та приказки народів югославіі (Днипро, Киев, 1969), КЖ XIV, 9—10 (1969) 23.

Приказ.

Digitized by Google

434. Mócsy András, Vorarbeiten zu einem Onomasticon von Moesia superior, Godišnjak VIII, CBI ANU BiH, knj. 6 (1970) 139—180.

У раду је учињен покушај да се сакупи сав познати ономастички материјал за једну од римских провинција на Балканском полуострву.

Резиме на српскохрватском.

435. Мошин Владимир, Палеографско-правописне норме за јужнословенске рукописе пергаменог раздобља. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+230—237.

Резиме на француски.

436. Настев Б[ожидар], в. Конески Б[лаже], Јашар-Настева О[ливера], Настев Б[ожидар], бр. 431.

437. Pudić Ivan, Staromakedonski jezik (kraj), Godišnjak VIII, CBI ANU BiH, knj. 6 (1970) 181—183.

Пошто је у овом дијелу рада дао осврт на неке ванјезичке елементе и на неке моменте из фонолошког система старомакедонског језика, аутор је закључио „да језик старих Македонаца треба доводити у везу, пре свега, са језиком североисточних Фригијаца који су иселили из Македоније", али и са језиком предгрчких Индоевропљана на територији Грчке.

Резиме на њемачком.

438. Suliteanu Ghizela, Les chansons de dance des peuples balkaniques et les Noëls du peuple roumain, МФ II, 3—4 (1969) 265—282.

Резиме на македонски.

439. Untermann Jürgen, Venetisches in Dalmatien, Godišnjak VII, CBI ANU BiH, knj. 5 (1970) 5—21.

Лична имена која налазимо потврђена у Либурнији, односно у мањој мјери у земљи Далмата имају свој пандан у ономастици Венетије и Истре, што даје могућност да се претпостави да међу језицима тог подручја нису могле постојати никакве сувише велике разлике.

Резиме на српскохрватском.

440. Čop Bojan, Les isoglosses italo-grecques et la préhistoire des peuples balcaniques, Godišnjak VII, CBI ANU BiH, knj. 5 (1970) 23—69.

Аутор је разматрао заједничке итало-грчке лексичке изоглосе за које се може установити да су створене у неко вријеме када су народи који су говорили овим језицима живјели баш на Балканском полуострву или негдје сасвим близу његових граница.

Резиме на српскохрватском. В. и бр. 441.

441. Čop Bojan, Les isoglosses italo-grecques et la préhistoire des peuples balkaniques (II), Godišnjak VIII, CBI ANU BiH, knj. 6 (1970, Sarajevo) 99—138.

У овом (II) дијелу рада провјерене су граматичке итало-грчке изоглосе, а затим је изведен закључак да итало-грчки период није донио много нових типова,

Digitized by Google

али је умножио старе новим примјерцима, што показује да је тај период врло стар, али да није трајао дуго.

Резиме на српскохрватском. В. и бр. 440.

442. Šoptrajanov Georgi, Le suffixe *-ul/-ula* dans les langues Balquaniques, ФП I—IV (1969, Београд) 67—85.

О пореклу суфикса -ул/-ула, његовој продуктивности и проширености у свим балканским језицима.

VI Старословенски језик

443. Aitzetmüller Rudolf, Zur Frage einer kirchenslawischen Literatur im slowenisch-kroatischen Raum. Studia Slovenica Monacensia 1969, str. 1—5.

444. Алексић др Радомир, Одабрани старословенски текстови са речником, V неизмењено издање, изд. „Научна књига" (1969, Београд) 8° 1—10+91.

Универзитетски уџбеник.

445. Brozović Dalibor, O inventaru fonema starocrkvenoslavenskog jezika i o njihovim razlikovnim obilježjima. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+20—34.

Резиме на англиски.

446. Георгиевски Георги, Хиландарските ливчиња. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+68—80.

Содржи: I. Осврт на библиографско-историските податоци за ракописот II. Графички особености III. Фонетски и морфолошки елементи IV. Лексички особености.

Резиме на руски.

447. Grabar Biserka, André Vaillant, L'Évangile de Nicodème, Texte slave et texte latin, Hautes Études orientales, Centre de recherches d'histoire et de philologie, Genève-Paris 1968, str. XXVIII+98, Slovo 20, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1970, Zagreb) 8°, 119—123.

Приказ, повољан.

448. Grabar Biserka, Aurelio de Santos Otero, Das kirchenslavische Evangelium des Thomas, Patristische Texte und Studien, Band 6. Walter de Gruyter & Co, Berlin 1967, str. 1—193, Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 386—390.

Приказ, повољан.

449. Grabar Biserka, Glagoljski odlomak Pseudo-Tomina jevandelja, Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 213—232.

Закључује на основу анализе језика и на основу поређења са текстовима истог дела руске, српске и бугарске редакције да апокрифно славенско Томино јеванђеље спада „међу ране старославенске споменике који су настали у Бугарској, за што...

Digitized by Google

највише говори лексик, који је претежно потврђен у споменицима с бугарског језичког подручја".

Резиме на немачком.

450. Grošelj Milan, Aorist in perfekt. SR XVII (1969) št. 2, str. 117—118.

V starocerkvenislovanščini.

Resumé v nemščini.

451. Конески Блаже, Црковнословенскиот јазик на фреските во Македонија. Во: Предавања, II, стр. 7.

Резиме на англиски. В. и бр. 452.

452. Конески Блаже, Црковнословенскиот јазик на фреските во Македонија. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+98—109.

За сигнатурите, натписите над композициите и текстовите на свитоци.

Резиме на англиски. В. и бр. 451.

453. Константинов др Душко Хр., Солунските браќа Кирил и Методи, изд. Основно осумгодишно училиште „Кирил и Методи" (1969, Битола) 8°, 1—28.

454. Kurz Jozef, Nazalni vokali u Asemanovom kodeksu, Slovo 20, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1970, Zagreb) 8°, 5—28.

Резиме на француском.

455. Kurzová Zdeňka, Přispěvek k rozboru Ochridských listů. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+136—148.

Резиме на српскохрватски.

456. Linarić Nevenka, Sinajski paterik, Izdanie podgotovil Golyšenko, V.F. Dubrovina, Akademija nauk SSSR, Institut russkogo jazyka pod redakciej S. I. Kotkova, Izdatel'stvo „Nauka", Moskva 1967, str. 400+II reprodukcije, Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 396—398.

Приказ, повољан.

457. Miklavčič Maks, Jubilej slovanske književnosti. Obzornik 1969, št. 5, str. 333—337.

O sv. Cirilu.

458. Миовски Мито, За адаптација на туѓата ономастика во Клоцовиот зборник во споредба со Михановиќевиот панегирик. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+176—196.

Компаративна анализа со индекс на сите паралели.

Резиме на руски.

459. Nazor A[nica], Rad na rječniku crkvenoslavenskog književnog jezika, Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 439—441.

460. Nedeljković Olga, Jozef Kurz, Učebnice jazyka staroslověnského, Praha 1969, str. 245, Slovo 20, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1970, Zagreb) 8°, 126—135.

Приказ, повољан.

Digitized by Google

461. Недељковић Олга, Редакција старословѣнског јеванђеља и старословенска синонимика. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+270—279.

Резиме на руски.

462. Nedeljković Olga, Staroslavenska sinonimika i problem staroslavenskih jezičnih redakcija, RFFZ, god. 8—9 (1968/1969, 1969/1970), sv. 8, Razdio lingvističko-filološki (5) (1970, Zadar) 41—54.

Резиме на руском.

463. Павловић Миливој, Структура и стил високог ранга у старомакедонском књижевном језику Константина и Метода Солунских. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+282—289.

Резиме на француски.

464. Pantelić Marija, Zapadne varijante u staroslavenskim psaltirima. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+292—299.

Резиме на француски.

465. Папазисовска Вангелица, За речникот на црковнословенскиот јазик, МЈ XX (1969) 182—183.

За дејноста на Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков" од Скопје.

466. Папазисовска Вангелица, За Савината книга. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+302—317.

Резиме на руски.

467. Petrović Ivanka, Jozef Vašica, Literárni památky epochy velkomoravské 863—885. Praha 1966, str. 289+16 sl., Slovo 20, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1970, Zagreb) 8°, 138—140.

Приказ, повољан.

468. Поленаковиќ Харалампие, Дејноста на Климент Охридски. Во: Предавања, III, стр. 18.

469. Поленаковиќ Харалампие, Илјада и сто години од смртта на Кирил, КЖ XIV, 1—2 (1969) 1—5.

По повод на јубилејот.

470. Поленаковиќ Харалампие, Нови осветлувања на Кирило-методиевското дело, КЖ XIV, 6 (1969) 28—30.

За Симпозиумот „1100 годишнина од смртта на Кирил Солунски" организиран од Македонската академија на науките и уметностите.

471. Поленаковиќ Харалампие, Творецот на словенската писменост—Кирил Солунски. Во: Предавања, II, стр. 8.

Резиме на француски. В. и бр. 472.

472. Поленаковиќ Харалампие, Творецот на словенската просвета—Кирил Солунски, Сов, сеп. коло I, 8—9; XIX, 8—9 (1969), стр. (2)+987—1026.

По повод 1100 годишнината од смртта. В. и бр. 471.

Digitized by Google

473. Пшчулковска-Симитчиева Јанина, Климент Охридски — прв словенски педагог, ЛЗб XVI, 2 (1969) 17—22.

474. Радојичић Ђорђе Сп., О Константину-Ћирилу и Методију и о почецима словенске писмености. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 1, стр. (1)+206—218.

Резиме на англиски.

475. Rašović dr Đorđe, Rađanje književnosti Slovena. Uz 1100. godišnjicu smrti Ćirila Solunskog, kolekcija VI Kongres Saveza slavističkih društava Jugoslavije, izd. Uprava Saveza slavističkih društava Jugoslavije (1969, Titograd) 8°, 1—14.

476. Стефанија Драги, Словенечките филолози и прашањето за основата на старословенскиот јазик. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 1, стр. (1)+228—243.

Панонско-карантанска и македонска теорија и словенечките филолози: Јернеј Копитар, Франц Миклошич, Ватрослав Облак, Матија Мурко, Рајко Нахтигал, Франце Томшич, Јоже Погачник и др.

Резиме на руски.

477. Стојчевска-Антиќ Вера, Листовите на В.М. Ундолски. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+390—403.

Резиме на руски.

478. [Стојчевска-] Антиќ Вера, Околу датирањето на Ундолските листови, МЈ XX (1969), стр. (1)+176—178.

479. Стојчевска-Антиќ, Вера, Црноризец Храбар и неговото дело „За буквите", КЖ XIV, 4—5 (1969) 20—22.

480. Суботин Стојан, Tadeusz Lehr-Spławiński, Konstantyn i Metody (Zarys monograficzny z wyborem źródeł). Uzupełnił i słowem wstępnym poprzedzit Tranciszek Sławski. Instytut Wydawniczy „PAX" Warszawa 1967, s. 320, Прил. XXXV, св. 1—2 (1969) 113—114.

Приказ, с повољном оценом.

481. Угринова-Скаловска Радмила, Енинскиот апостол во споредба со некои други апостоли. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+406—417.

Компарација со Охридскиот и Карпинскиот апостол.

Резиме на руски.

482. Угринова-Скаловска Радмила, J. Kurz, Učebnice jazyka staroslověnského, Praha 1969, МЈ XXI (1970) 151—154.

Приказ.

483. Hercigonja Eduard, Za nov pristup kompleksu glagoljaške neliturgijske književnosti (Uz 500—godišnjicu Petrisova zbornika, 1468—1968), Telegram, god. X, br. 458 (7. veljače 1969, Zagreb) 14—15.

Digitized by Google

484. Tschižewskij Dmitrij, Ein kirchenslavisches Gedicht vermutlich ein Werk des Hl. Method, Slovo 20, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1970, Zagreb) 8°, 29—39.

Резиме на српскохрватском.

485. Шопов Димитар, Ликот на Кирил Филозоф во Пространото житие, ЛЗб XVI, 2 (1969) 10—16; 3 (1969) 13—17.

486. Шопов Димитар, Првоучителот во очите на авторот на Пространото Кирилово житие, ЛЗб XVI, 4—5 (1969) 23—28.

По повод на годишнината од смртта на Кирил Филозоф.

487. Štefanić Vjekoslav, Prvobitno slovensko pismo i najstarija glagoljska epigrafica, Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut (1969, Zagreb) 8°, 7—49.

Са 18 фотографија најстаријих примера глагољице.

Резиме на француском.

VII Српскохрватски језик

а) Фонетика (експериментална, физиолошка, фонологија)

488. Anić Vladimir, O jednom akcenatskom procesu u različitim službama književnog jezika, Jezik XVI, br. 3 (1969, Zagreb) 84—89.

489. Барјактаревић Д[анило], Акценат вокатива једнине и множине именица мушког рода типа војник, весељак, осуђеник, ЗбФФП VII, св. А (1970) 1—9.

Аутор се залаже за доследност у употреби ˝ акцента и у сингулару и у плуралу.

Резиме на француском.

490. Белић др Александар, Основи теорије српскохрватског језика I. Фонетика, в. бр. 511.

491. Белић Александар, Савремени српскохрватски књижевни језик. Први део: Гласови и акценат, в. бр. 512.

492. Ivić Pavle i Lehiste Ilse, Prilozi ispitivanju fonetske i fonološke prirode akcenata u savremenom srpskohrvatskom književnom jeziku IV, ЗбМСФЛ XII (1969) 115—165+12 илустрација.

Наставак Прилога објављених у ЗбМСФЛ VI, VIII, X. У овом наставку се разматрају разни аспекти реченичне интонације.

Резиме на енглеском.

493. Junković Zvonimir, Naglasak na proklitici, Jezik XVIII, br. 1 (1970, Zagreb) 4—14.

494. Junković Zvonimir, Napomene o naglasku, Jezik XVII, br. 1 (1969, Zagreb) 1—10.

495. Lehiste Ilse, в. Ivić Pavle i Lehiste Ilse, бр. 492.

Digitized by Google

496. Николић Бериславе М., Акценат речи изведених наставцима страног порекла у савременом српскохрватском књижевном језику, Прил. XXXVI, св. 1—2 (1970) 30—37.

497. Павловић-Стаменковић З[вездана], Иницијалне консонантске групе у нашем књижевном језику, НЈ н.с. XVII, св. 5 (1969) 299—306.

498. Пецо А[сим], Вук-Даничићеви акценатски принципи и наша стандардна прозодијска норма, НЈ н.с. XVIII, св. 1—2 (1970) 93—102.

499. Putanec Valentin, Diferencijacija konzonanata tipa *n* > *nd* u hrvatsko-srpskom jeziku, Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 139—153.

Резиме на француском.

500. Putanec Valentin, Refleksi aglotskog diftonga *au* u hrvatsko-srpskom jeziku, Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 155—164.

Резиме на француском.

501. Silić Josip, Fonemska distribucija i sekundarno a u suvremenom hrvatsko-srpskom književnom jeziku, Jezik XVI, br. 4 (1969, Zagreb) 110—114.

502. Finka Božidar, Naglasna tipologija i njena primjena u standardnim rječnicima, Jezik XVII, br. 2 (1969, Zagreb) 33—36.

503. Šimundić dr Mate, O prenošenju akcenta na proklitiku, PSKJ VII (1969) 85—92.

Пошто је дао краћи осврт на настанак данашња наша четири акцента, односно на преношења некадашња два акцента унутар ријечи (нпр. хра̏на̑, ру̏ка̑ > хра́на, ру́ка и вода̑, жена̑ > во̀да, жѐна), аутор је истакао да је до сличног преношења дошло, најприје у говорном језику, а касније се ширило и на језик интелектуалне надградње, и унутар акценатских цјелина, тако да је акценат почео прелазити на ријечи које немају свој акценат (у̏ ло̄в, по̏д брдо, за̀ кућу и сл.).

504. Škarić Ivo, Glasovne promjene unutar izgovorene riječi, Jezik XVII, br. 5 (1970, Zagreb) 134—145.

б) Граматика и граматичка питања

505. Ančić-Obradović Marija, Izvedene imenice —I. Uključivanje značenja ili semantička kondenzacija, RFFS V/1968—1969 (1969) 241—254.

У раду је разматрана морфолошка и семантичка структура изведених именица поред којих се у говору као пандан употребљавају одговарајуће синтагме (документарац—документарни филм, теретњак—теретни воз и сл.).

Резиме на руском.

506. Babić dr Stjepan, в. Težak dr Stjepko i Babić dr Stjepan, бр. 557.

507. Babić Stjepan, Tvorba imenica na -će, КњЈ XVII 2 (1970) 202—207.

508. Барјактаревић Д[анило], Генитив множине именица женског рода на -а с два сугласника на крају основе, ЗбФФП VII, св. А (1970) 21—31.

Digitized by Google

Аутор се залаже да само наставак а у генитиву множине свих именица женскога рода на -а представља књижевно-језичку норму.

Резиме на енглеском.

509. Барјактаревић Д[анило], Поређење придева, ЗбФФП VI, св. А (1969) 33—39.

Резиме на француском.

510. Барјактаревић Д[анило], Удвајање предлога и одвајање предлога од именске речи, ЗбФФП VII, св. А (1970) 11—19.

Резиме на руском.

511. Белић др Александар, Основи теорије српскохрватског језика I. Фонетика, изд. „Научна књига" (1969, Београд) 8°, 1—172.

Прештампана универзитетска предавања проф. Александра Белића.

512. Белић Александар, Савремени српскохрватски књижевни језик. Први део: Гласови и акценат, изд. „Научна књига" (1968, Београд) 8°, 1—144.

Предавања проф. Александра Белића.

513. Boldocký Samuel, Razmeštaj subjekta i predikata u rečenici, Прил. ФФНС 5 (1969) 111—120.

На основу материјала из „Корена" Д. Ћосића, аутор закључује да распоред основних конституената реченице утиче на њено значење.

514. Brabec dr Ivan, Naš jezik. Vježbenica hrvatskosrpskog jezika za VI razred osnovne škole, X, neizmijenjeno izdanje, ŠK (1969, Zagreb) 112 str.

515. Brigljević Dragutin, в. Težak dr Stjepko i Brigljević Dragutin, бр. 558 ! 559

516. Vidović Radovan, Kako ne valja — kako valja pisati, MH (1969, Zagreb) 1—213.

517. Вукићевић С. Милосав, Предлошко-падежне конструкције атрибута у првим двема књигама народних песама и у књизи народних приповедака Вука Караџића, ЗбФФП VII, св. А (1970) 562—582.

Резиме на руском.

518. Вуковић Гордана, Прилог времена садашњег у делима Добрице Ћосића, Прил ФФНС 5 (1969) 61—79.

Служећи се трансформацијом, аутор уочава неке раније неевидентиране случајеве употребе ових облика.

519. Vuković Jovan, Stabilnost i nestabilnost pojedinih gramatičkih kategorija i inovacije u književnom jeziku, Radovi ANu BiH XXX/10 (1966, Sarajevo) 8°, 5—92.

Са овим поглављима: I Шира и сужена фреквенција појава. II Стабилност опћа и стабилност у стиловима. III Морфолошке и морфофонетске појаве. IV Синтаксичке особине. V Проблем правилног тумачења таутолошких и фразеолошких израза. VI Могућност инкорпорирања нових елемената. VII Завршне напомене.

Резиме на француском.

Digitized by Google

520. Vuković dr Jovan i Šipka Milan, Gramatika srpskohrvatskog jezika za VIII razred osnovne škole, ZvIU (1969) 1—124.

521. Грковић Милица, Падежне конструкције у језику Милана Ђ. Милићевића, Прил. ФФНС 5 (1969) 239—265.

522. Грковић Милица, Употреба инфинитива у језику Милана Ђ. Милићевића, Прил. ФФНС 6 (1970) 67—81.

„Изнети подаци ... показују да је употреба инфинитива доследније очувана него што би се могло мислити на основу чињенице да је проучени писац из северне Шумадије у другој половини XIX века". Постоје „само две области у којима је презентска конструкција широко распрострањена. То су везе са глаголима кретања (и с њима сродним типом журити, хитати) и везе са глаголом хтети у његовој основној модалној употреби".

523. Дмитриев П. А., Эволюция средств подчинения присубстантивно-относительных придаточных в сербохорватском языке (Предварительное сообщение), ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 119—133.

У раду се износе неки резултати истраживања постанка и даљег развитка средстава релативне зависности атрибутивних реченица у српскохрватском савременом језику и споменицима.

Резиме на српскохрватском.

524. Ивић Милка, О употреби глаголских времена у зависној реченици презент у реченици с везником *да*, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 43—54.

Аутор испитује утицај значења глагола (а делимично и именица и придева) у главној реченици на могућност супституције презента у зависној реченици са *да* другим глаголским облицима.

Резиме на енглеском.

525. Илић Обрен, О неким случајевима рефлексивности глагола у српскохрватском језику, НЈ н.с. XVIII, св. 1—2 (1970) 115—124.

526. Jonke dr Ljudevit i Stevanović dr Mihailo, Pravopis hrvatskosrpskog jezika, školsko izdanje, sedmo izdanje, MH — MS (1969, Zagreb — Novi Sad) 274 str.

527. Jonke dr Ljudevit i Stevanović dr Mihailo, Pravopis hrvatskosrpskog jezika, školsko izdanje, osmo izdanje, MH — MS (1970, Zagreb — Novi Sad) 274.

528. Јоцић Мирјана, Глаголи са суфиксима *-иса*, *-ира*, *-ова* у савременом српскохрватском књижевном језику, в. бр. 660.

529. Jurišić Blaž, Maretićeve marginalije u Leskienovoj Gramatici, Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 83—91.

530. Katičić Radoslav, Rečenice u rečenicama, Jezik XVIII, br. 2 (1970, Zagreb) 34—42.

531. Киршова Марijана, Творба назива пословно-смештајних објеката, КњЈ XVII, 2 (1970) 208—221.

В. и бр. 532.

Digitized by Google

532. Киршова Маријана, Творба српскохрватских назива пословно-сметајних објеката са суфиксом *-ница*, КњЈ XVII, 1 (1970) 40—54.

В. и бр. 531.

533. Marković Svetozar, Lični i bezlični oblici glagola *trebati*, RFFS VI/1970—1971 (1971) 41—53.

Аутор посматра употребу глагола *требати* из аспекта варијаната српскохрватског стандардног језика. На основу материјала из дјела девет писаца, од којих је пет хрватских, закључено је да норми српскохрватског језика одговара употреба глагола *требати*, у његовом непотпуном значењу: *треба* (безлично) +*да*+*презент*. Док у „источној варијанти таква употреба чврсто стоји", у западној је „у већој или мањој мјери поколебана", што је посљедица неједнаке употребе инфинитива у двјема варијантама српскохрватског стандардног језика.

Резиме на француском.

534. Милановић Б[ранко], Род и број топонима *Немешкуће*, НЈ н. с. XVII, св. 4 (1969) 198—206.

535. Mokuter Ivan, Rod imenice *bol* u novijoj hrvatskoj književnosti, ЗбМСФЛ XII (1969) 183—194.

Резиме на енглеском.

536. Mørk Henning, Middle and Middle—Causative Constructions in Serbo-Croatian (A generative Study), ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 55—69.

Резиме на српскохрватском.

537. Николић Берислав М., М. Стевановић, Савремени српскохрватски језик (граматички системи и књижевнојезичка норма), II. Синтакса, изд. Научна књига (Београд, 1969), стр. I—VIII+1—902, Прил. XXXV, св. 3—4 (1969) 312—318.

Приказ, с врло позитивном оценом. В. и бр. 554.

538. Николић Мирослав Б., Дистрибуција облика инстр. сингулара заменица: *-ја, он / оно, она, ко, што, тај / то*, НЈ н. с. XVIII, св. 3 (1970) 171—186.

539. Николић Мирослав Б., О посесивном генитиву личних имена, НЈ н.с. XVII, св. 5 (1969) 264—283.

540. Okuka Miloš, Vokativ singulara dva tipa imeničke deklinacije, RFFS VI 1970—1971 (1971) 213—226.

У раду се говори о вокативу сингулара једног типа именица III врсте — о, оним што означавају сродство: *мама, тата, ујна, баба, тетка, сестрина*, те о. вокативу личних имена типа *Милош, Драгош, Јагош* и сл.

Резиме на енглеском.

541. Petrović Dragoljub, Kratka gramatika hrvatskosrpskog jezika za strance sastavio prof. dr Josip Hamm, ŠK, Zagreb, 1967, 1—122, ЗбМСФЛ XIII (1969) 241—247

У основи неповољан приказ.

542. Petrović Milutin, Neki aspekti adaptacije engleskih pozajmljenica u savremenom srpskohrvatskom jeziku, ЗбФФП VI, sv. A (1969) 589—621.

Digitized by Google

Енглеске позајмљенице се потчињавају фонетским и морфолошким законима нашег језика па се адаптирају према нашим речима.

Приказ на енглеском.

543. Пешикан Митар, О акценатским односима просте и сложене придевске форме, ЗбМСФЛ XII (1969) 167—171.

У својим разматрањима акценатских односа просте и сложене придевске форме аутор полази „од претпоставке да је финални акценат у хетеротинијском (помичном) типу био начелно фонетски различит од финалног акцента у окситонијском типу, при чему је овај други био знатно јаче подложан неоакутској рецесији".

Резиме на руском.

544. Пешикан М[итар], Разликовање властитих и апелативних имена у топонимији, НЈ н. с. XVII, св. 5 (1969) 257—263.

545. Пижурица Мато, Употреба падежа у језику Стјепана Митрова Љубише и Вука Поповића, Прил. ФФНС 5 (1969) 177—237.

546. Радовановић Милорад, О наративним глаголским облицима, Прил. ФФНС 5 (1969) 49—59.

На основу анализе материјала из романа Д. Ћосића „Бајка", аутор долази до интересантних закључака о фреквенцији појединих облика у наративној употреби.

547. Ром Бранислава, Употреба падежа у језику Иве Ћипика, Прил. ФФНС 5 (1969) 268—302.

548. Savić Svenka, Sintaksičke konstrukcije s pridevima u srpskohrvatskom književnom jeziku, Pril. ФФНС 5 (1969) 81—110.

Од стр. 105—109. дат је прилог библиографији радова о придевима у српскохрватском језику, а од стр. 109—110. изнета је коришћена литература.

549. Stanić Božidar, в. Težak dr Stjepko i Stanić Božidar, бр. 560.

550. Станојчић др Живојин, Придевске заменице са морфемом *-kъv — одн. *-kъ у књижевном језику, в. бр. 747.

551. Станојчић др Живојин, Прилог тумачењу конструкција типа *глад ме* и сл., НЈ н.с. XVIII, св. 3 (1970) 162—168.

552. Stevanović dr Mihailo, в. Jonke dr Ljudevit i Stevanović dr Mihailo, бр. 526 и 527.

553. Стевановић М[ихаило], Савремени српскохрватски језик (граматички системи и књижевнојезичка норма). I. Увод. Фонетика. Морфологија, друго издање, изд. „Научна књига" (1970, Београд) 8°, 1—X+653.

554. Стевановић Михаило, Савремени српскохрватски језик (граматички системи и књижевнојезичка норма) II. Синтакса, изд. „Научна књига" (1969, Београд), 1—VIII+1—902.

В. и бр. 537.

Digitized by Google

555. Težak dr Stjepko, Naš jezik. Vježbenica hrvatskosrpskog jezika za VI razred osnovne škole, XI, neizmijenjeno izdanje, ŠK (1969, Zagreb) 80 str.

556. Težak dr Stjepko, Naš jezik. Vježbenica hrvatskosrpskog jezika za VII razred osnovne škole, IX, neizmijenjeno izdanje, ŠK (1969, Zagreb) 126 str.

557. Težak dr Stjepko i Babić dr Stjepan, Pregled gramatike hrvatskosrpskog jezika za osnovne i druge škole, II izdanje, ŠK (1969, Zagreb) 264 str.

558. Težak dr Stjepko i Brigljević Dragutin, Naš jezik. Vježbenica hrvatskosrpskog jezika za V razred osnovne škole, X, neizmijenjeno izdanje, ŠK (1969, Zagreb) 112 str.

559. Težak dr Stjepko i Brigljević Dragutin, Naš jezik. Vježbenica hrvatskosrpskog jezika za VIII razred osnovne škole, VII, neizmijenjeno izdanje, ŠK (1969, Zagreb) 172 str.

560. Težak dr Stjepko i Stanić Božidar, Kontrolni zadaci iz hrvatskosrpskog jezika u VII razredu osnovne škole, VII, neizmijenjeno izdanje, ŠK (1969, Zagreb) 32 lista.

561. Ћорац Милорад, Типови и вредности атрибута, ЗбФФПІ VI, св. А (1969) 97—113.

Атрибути и епитети су две различите синтаксичке категорије и имају различиту вредност и функцију у реченици.

Резиме на француском.

562. Ćorac Milorad, Tipovi i vrednost predikata, ЗбФФПІ VII, sv. A (1970) 33—70.

Резиме на француском.

563. Ћорац Милорад, Типови и вредности субјекта, ЗбФФПІ VI, св. А (1969) 65—96.

Постоје два основна типа субјекта — граматички и стилистички. Стилистички субјекти су бројнији од граматичких.

Резиме на француском.

564. Фекете др Егон, Оскврнавити, оскрнавити, оскрвнавити и слична лексичка образовања у нашем језику, НЈ н.с. XVII, св. 4 (1969) 207—230.

565. Цвијић Олга, Однос основе и наставка *-овати, -исати, -ирати* глагола страног порекла, НЈ н.с. XVIII, св. 3 (1970) 131—161.

Распоред наставака *-овати, -исати, -ирати* аутор доводи у зависност од претходног вокала или сугласника.

566. Šimundić Mate, Hammova „Kratka gramatika hrvatskosrpskog književnog jezika za strance", PrNShJK, br. 4/1969—1970 (1969/1970) 100—105.

Приказ Хамове Граматике (изд. Школска књига, Загреб 1967).

567. Šipka Milan, в. Vuković dr Jovan i Šipka Milan, бр. 520.

Digitized by Google

в) Савремен књижевни језик

568. Ајановић Мустафа в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija» бр. 741.

569. Anić Vladimir, Bezličnost, 15 dana, god. XIII, br. 7 (listopad 1970, Zagreb) 33.

Рубрика „Разговори о језику". О употреби безличних глаголских облика.

570. Anić Vladimir, Gramatika srca, 15 dana, god. XIII, br. 5 (srpanj 1970, Zagreb) 34.

Рубрика „Разговори о језику". Генитив плурала именице *срце*.

571. Anić Vladimir, Navike s malo gramatike, 15 dana, god. XIII, br. 8—9 (studeni-prosinac 1970, Zagreb) 47.

Рубрика „Разговори о језику". О преузимању имена страних владара.

572. Anić Vladimir, Navodimo, navedeno provodimo, 15 dana, god. XIII, br. 2 (ožujak 1970, Zagreb) 43.

Рубрика „Разговори о језику". О употреби наводника.

573. Anić Vladimir, Na-na-lunana, 15 dana, god. XII, br. 9 (prosinac 1969, Zagreb) 35.

Рубрика „Разговори о језику". Осврт на неке нове ријечи.

574. Anić Vladimir, Nije sve u pravilu, 15 dana, god. XIII, br. 1 (ožujak 1970, Zagreb) 42.

Рубрика „Разговори о језику". О писању бројева.

575. Anić Vladimir, Hram bez riječi, 15 dana, god. XII, br. 10 (siječanj 1970, Zagreb) 34.

Рубрика „Разговори о језику". О језику у казалишту.

576. Anić Vladimir, Charles, sjećaš li se? 15 dana, god. XIII, br. 3—4 (svibanj-lipanj 1970, Zagreb) 61.

Рубрика „Разговори о језику". О новинарском језику.

577. Arambašin Tatjana, Neugodna nepažnja. Još o jeziku, Istarski mozaik, gpo VII, br. 6 (1969, Pula) 117—118.

578. Ахметбеговић Мустафа, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

579. Babić Stjepan, Vozni red, a ne red vožnje, Jezik XVII, br. 1 (1969, Zagreb) 21—23.

Осврт.

580. Babić Stjepan, Vrst ili vrsta?, Jezik XVII, br. 1 (1969, Zagreb) 20—21.

Рубрика „Питања и одговори".

581. Babić Stjepan, Za ravnopravnost, ali čega?, Jezik XVI, br. 5 (1969, Zagreb) 134—147.

Digitized by Google

582. Babić Stjepan, Za ravnopravnost u teoriji i praksi, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 209—211.

583. Babić Stjepan, Kakav je naglasak u imenice poklon?, Jezik XVI, br. 4 (1969, Zagreb) 127—128.

Рубрика „Питања и одговори".

584. Babić Stjepan, Koji naziv da odaberemo za computor?, Jezik XVII, br. 3 (1970, Zagreb) 89—91.

Рубрика „Питања и одговори".

585. Babić Stjepan, Kojim se vremenom izriče predbuduća radnja?, Jezik XVIII, br. 2 (1970, Zagreb) 55—56.

Рубрика „Питања и одговори".

586. Babić Stjepan, Korisno upozorenje, Jezik XVII, br. 5 (1970, Zagreb) 158—159.

Осврт.

587. Babić Stjepan, O rječnicima, kritikama i protukritikama, Kritika, br. 5 (ožujak-travanj 1969, Zagreb) 122—139.

В. и бр. 588.

588. Babić Stjepan, O rječnicima, kritikama i protukritikama, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 121—138.

В. и бр. 587.

589. Babić Stjepan, Tvorba imenica na *-ić*, Jezik XVII, br. 3 (1970, Zagreb) 74—89 i br. 4 (1970, Zagreb) 112—121.

590. Babić Stjepan, Htijenja i ostvarenja Novosadskoga dogovora, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 199—208.

591. Белић Александар, Савремени српскохрватски књижевни језик. Први део: Гласови и акценат, в. бр. 512.

592. Belić Ante, Dijakritički znakovi hrvatskosrpskog jezika i transliteracija vlastitih imena. Potreba za transliterarnim alfabetom, ZR XVIII, br. 1 (1969, Zadar) 76—80.

593. Belić Ante, Učenje hrvatskosrpskog jezika u zadarskim školama između dva rata, ZR XIX, br. 1—2 (1970, Zadar) 180—182.

594. Бобан Фердо, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

595. Bogićević Miodrag, Sloboda jezika, Odjek, br. 3 (1969, Sarajevo) 4.

У основи ауторових разматрања је увјерење да мора постојати пуна слобода, пуно право употребе свих облика српскохрватског односно хрватскосрпског језика на било којем подручју гдје се њим говори.

596. Božičević Juraj, в. Šolc Aleksandar i Božičević Juraj, бр. 780.

597. Boldocký Samuel, Razmeštaj subjekta i predikata u rečenici, в. бр. 513.

Digitized by Google

598. Browne Wayles, O oblicima futura tipa *čitat ću* i *čitaću*, Jezik XVIII, br. 2 (1970, Zagreb) 43—45.

599. Brozović Dalibor, O početku hrvatskog jezičnog standarda, Kritika, br. 10 (siječanj-veljača 1970, Zagreb) 21—42.

600. Brozović Dalibor, Rječnik jezika ili jezik rječnika? Varijacije na temu varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 2 (1969, Zagreb) 92 str.

601. Brozović Dalibor, Standardni jezik. Teorija, usporedbe, geneza, povijest, suvremena zbilja, в. бр. 8.

602. Величковић Станиша, Природа и функција кованица у балади „Самсон и Далила" Лазе Костића, КњЈ XVI, 1 (1969) 37—41.

603. Витошевић Драгиша, Језик — средство споразумевања или неспоразума, Просветни преглед XXV, 30. IV (1969, Београд) 8°, 16—17.

О туђицама у савременом говору.

604. Врећић Драгомир, Истраживање употребе генитива у говору ученика основне и средње школе, Настава и васпитање XIX (V), 4 (1970, Београд) 437—443.

605. Vujičić Dragomir, O upotrebi tačke u vezi sa zagradom, PSKJ VII (1969) 161—162.

606. Вукићевић Милосав С., Живојин С. Станојчић: Језик и стил Ива Андрића (Функције синонимских односа) — Издање Филолошког факултета Београдског универзитета, 1967, стр. 333, ЗбФФП VI, св. А (1969) 549—560.

Приказ, повољан.

607. Вукићевић Милосав С., Уметничка вредност језика (Мил рад Ћорац: Језик и стил Михаила Лалића, издање Заједнице научних установа Косова и Метохије, 1968, књ. 13, стр. 223), ЗбФФП VI, св. А (1969) 561—571.

Приказ, повољан. В. и бр. 759.

608. Вуковић Гордана, Прилог времена садашњег у делима Добрице Ћосића, в. бр. 518.

609. Vuković dr Jovan, Bosna i Hercegovina u svetlosti rasprі i sporazuma oko književnog jezika, Lica, br. 16 (1969, Sarajevo) 22—23.

Босанскохерцеговачка језичка пракса не поклапа се ни са београдском ни са загребачком. Ако би се догодило да побиједе тенденције оних који праве баријере у развитку нашег књижевног језика, па да се озваниче потпуни називи *хрвашки* (у Загребу) и *срйски* (у Београду) књижевни језик, за Босну и Херцеговину постоји и постојаће само српскохрватски //хрватскосрпски књижевни језик, без баријера.

610. Вуковић др Јован, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

611. Вуковић Ј[ован], Језик наше штампе, PSKJ VII (1969) 149—159.

На текстовима НИН-а и Политике аутор је показао колико наша штампа не води бриге и рачуна о општој култури језика, задржавајући се посебно на „два *болна*

Digitized by Google

мјеста" језичке културе у овој области писане ријечи, а то су *интерпункција и клишеирана фраза*.

612. Вуковић Ј[ован], Култура и развитак нашег књижевног језика у светлости међунационалних односа, PSKJ VII (1969) 75—84.

Констатовано је да је код нас „општа култура књижевног језика *запуштена*, књижевнојезичка теорија и стручна пракса *неизграђене* и међусобно неусклађене", тако да је то понајважнији узрок што се резултати Новосадског договора данас налазе у процесу *„растакања"*, што се правописне норме нарушавају, или се потпуно *напуштају*. У раду је дато и у неколико тачака рашчлањено како би требало третирати српскохрватску књижевнојезичку норму у односу на националности и националне индивидуалитете.

613. Vuković Jovan, Lingvistička rasuđivanja Čede Kisića (I), Odjek, br. 13—14 (1970, Sarajevo) 14.

Писано поводом одговора Чеде Кисића проф. Вуковићу у вези с редакцијским поступком и језичком политиком Одјека.

В. и бр. 614, 670, 671 и 672.

614. Vuković Jovan, Lingvistička rasuđivanja Čede Kisića (II), Odjek, br. 15—16 (1970, Sarajevo) 14.

Наставак претходног чланка.

В. и бр. 613.

615. Vuković Jovan, Nauka o jeziku i nauka o književnosti, PSKJ VII (1969) 1—42.

Истакнуте су многоструке споне што повезују науку о језику и науку о књижевности, као и најпозитивније идеје у савременој науци о језику. Пошто је указао на недостатке старе, традиционалне и науке о језику и науке о књижевности, аутор наглашава да само савремена лингвистика — функционална и структурална — омогућава да се изгради *лингвистичка стилистика*, „једнако потребна и науци о језику и науци о књижевности".

616. Vuković Jovan, Nizak nivo lingvističkog obrazovanja — stalan izvor jezičke netolerancije, PrNShJK, br. 3/1969—70 (1969—1970) 26—36.

Пошто је указано да су незаинтересованост, непраћење савремене лингвистичке научне мисли, недовољна стручност или стручност у духу традиционалне и формализоване лингвистике понајважнији узроци језичке и националне нетрпељивости, наглашено је да је императив данашњег тренутка: борба за знање, квалитативно и систематски изграђено.

617. Vuković dr Jovan, O problemima redakcijske odgovornosti, Lica, br. 26 i 27 (1970, Sarajevo) 16.

Приказ редакцијског поступка у гласилу Одјек у вези с објављеним текстовима из реферата проф. Д. Брозовића и кореферата проф. М. Миновића са VI конгреса Савеза славистичких друштава, одржаног у Будви 1969. године.

618. Vuković Jovan, Osnovi za savremenu obradu srpskohrvatske rečenice, Radovi ANU BiH XXXV/12 (1970) 5—84.

Полазећи са позиција да су у систему језика неодвојиви један од другога синтаксички и стилистички аспект, аутор је обрадио цио низ питања: од самог појма

Digitized by Google

синтаксе и оног што обухвата синтаксичка материја језика, преко методолошких поступака у проучавању реченице, па до дефиниције реченице у језичком систему међуодноса.

Резиме на француском.

619. Vuković Jovan, Pogled na tradiciju i stanje književnog jezika u BiH, Život' br. 11 -12 (1970, Sarajevo) 7—17.

Доста широко указано је на традицију босанскохерцеговачке писане ријечи — од Повеље Кулина бана до данас, као и на пријеку потребу проучавања те традиције и цјелокупног босанскохерцеговачког културног насљеђа, уз неопходну присутност *научне систематичности* у послу и *познавања тренутне ситуације* у развитку књижевног језика у његовој цјелокупности и посебностима. У данашњој босанскохерцеговачкој језичкој ситуацији „огледају [се] међусобна *укрштања* и међусобна *прожимања* двеју варијаната".

620. Vuković Jovan, Prilog anketi o jezičkoj toleranciji u nastavi, PrNShJK, br. 2/1969—70 (1969—1970) 1—8.

Поводом чланка „О језичкој толеранцији у настави — тезе за јавну дискусију" дати су на покренута питања одговори — у поглављима: 1. Употреба писма, 2. Екавски и ијекавски изговор, 3. Терминологија, 4. Назив језика и 5. Ортографско-граматичка алтернативна решења и лексичке дублете.

621. Vuković Jovan, Problemi rečenične sinonimike, Radovi ANU BiH XXXVIII/13 (1970) 59—110.

Наглашавајући да реченична синонимика као значењска категорија језичког израза треба у науци о реченици да добије „место једног од *приоритетно важних* поглавља", аутор класификира синтаксичку синонимику на: а) *лексичко-синтагматску*, б) *синтагматску*, ц) *реченичну* и д) *синтагматско-реченичну*. Анализе су вршене на бази *опозиција* у смислу експресивно еквивалентних функција, експресивно различитих по међуодносу *неутралан ~ маркиран* израз.

Резиме на француском.

622. Vuković Jovan, Stabilnost i nestabilnost pojedinih gramatičkih kategorija i inovacije u književnom jeziku, в. бр. 519.

623. Вукомановић Славко, Вуков револуционарни рад на стварању нашег књижевног језика, КњЈ XVII, 2 (1970) 192—201.

624. Гортан Премк др Даринка, Приступ обради падежних синтагми у средњој школи, НЈ н.с. XVII, св. 3 (1969) 143—154 и НЈ н.с. XVII, св. 5 (1969) 307—319.

625. Gotovac Vlado, в. Jezik i zbilja, бр. 649.

626. Grčić Marko, в. Jezik i zbilja, бр. 649.

627. Dešić Milorad, Funkcija i značaj srpskohrvatskih uzrečica, КњЈ XVI, 1 (1969) 42—47.

628. Dizdar Mak, Marginalije o jeziku i oko njega, Život, br. 11—12 (1970, Sarajevo) 109—120.

Digitized by Google

Пошто је указао на богату традицију босанскохерцеговачке писане ријечи и на доста дугу употребу назива „босански језик", аутор констатује: „А ето, тај *босански језик*, тај *босански говор и разговор*, доживио је да га појединци кастрирају, и да ту кастрацију прогласе научном и законитом". Након илустровања горње тврдње — закључено је: „Аутохтони, стандардни језик овдје није подударан са језиком двију варијаната и његова евентуална канонизација тражи зато и специфичан приступ и посебно рјешење".

629. Diklić Zvonimir, Sloboda izbora ortografsko-gramatičkih i leksičkih dubleta, PrNShJK, br. 3/1969—1970 (1969—1970) 74—89.

Изнесена мишљења о питањима: а) у каквом се положају налази Босна и Херцеговина с обзиром на своју националну структуру и своју језичку стварност, б) да ли се опредијелити за слободу избора ортографско-граматичких и лексичких дублета и по којим критеријумима, ц) у којим границама треба толерисати ту слободу избора и сл.

630. Diklić Z[vonko] в. Marek J[uraj] i Diklić Z[vonko], бр. 688.

631. Donat Branimir, в. Jezik i zbilja, бр. 649.

632. Dorčić Vinko, O jedinstvenom izgovoru latinskog jezika, Jezik XVII, br. 2 (1969, Zagreb) 63—64.

Осврт.

633. Društvo književnika Hrvatske, Zaključci plenuma Društva književnika Hrvatske o problemima suvremenog jezika hrvatske književnosti, znanosti, školstva i sredstava masovne komunikacije, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 193—194.

634. Ђорђевић др Бранивој, Елементи српскохрватске дикције. Акценат, реторика, версификација, изд. Уметничка академија, Београд (1970, Београд) 8°, 1—283.

635. Engelsfeld Mladen, Croatian through conversation and phrasebook for tourists. Hrvatski u razgovoru i rječnik za turiste, drugo, prošireno izdanje, Matica iseljenika Hrvatske (1969, Zagreb) 272 str.

636. Žvan Antun, в. Jezik i zbilja, бр. 649.

637. Žepić Stanko, O tvorbi riječi, Jezik XVII, br. 2 (1969, Zagreb) 37—41.

638. Živković Sreten, Prezent svršenih glagola u sintaktičkom relativu, Jezik XVI, br. 3 (1969, Zagreb) 75—78 i br. 4 (1969) 97—103.

639. Zagrebački lingvistički krug Hrvatskog filološkog društva, Rezolucija Zagrebačkog lingvističkog kruga, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 195—196.

640. Zaključci Simpozijuma o jezičkoj toleranciji, Odjek, br. 11—12 (1970 Sarajevo) 31.

В. и бр. 641.

Digitized by Google

641. Zaključci Simpozijuma o jezičkoj toleranciji, PrNShJK, br. 4/1969—1970 (1969/1970) 53—55.

В. и бр. 640.

642. Zidić Igor, Leksički magazin i likovna kultura, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 59—77.

643. Znanstveni kolektiv Instituta za jezik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, Iziava o jedinstvu i varijantama hrvatskosrpskoga književnog jezika, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 197—198.

644. Zuppa Vjeran, в. Jezik i zbilja, бр. 649.

645. Ivić Pavle, Za ravnopravnost, a protiv cepanja jezika, Jezik XVI, br. 4 (1969, Zagreb) 118—125.

646. Ивић др Павле, Проблеми око језика и споразум око Речника, НИН 26. I 1969, 942—943.

О договору Матице српске и Матице хрватске око рада на речнику српскохрватског књижевног језика.

647. Isaković Alija, Varijante na popravnom ispitu, Život, br. 11—12 (1970, Sarajevo) 54—71.

Осврнувши се на досадашњу језичку дјелатност у Босни и Херцеговини, аутор наглашава да „не треба нијекати БВ (босанскохерцеговачку варијанту, — прим. Д.В.), која — као таква — постоји и без наше воље, већ то треба свестрано помоћи", јер — по његовом мишљењу — ниједан лист у БиХ „не пише ни једном споменутом варијантом, у оном смислу који то варијанта подразумијева", а и „већина писаца" БиХ сачувала је „свој језик".

648. Јанковић Срђан, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

649. Jezik i zbilja (razgovor u kojem su sudjelovali: Branimir Donat, Vlado Gotovac, Marko Grčić, Boris Hudoletnjak, Zlatko Posavac, Bruno Popović, Ivan Rogić, Ante Stamać, Petar Šegedin, Antun Šoljan, Vjeran Zuppa i Antun Žvan), Telegram, god. X, br. 463 (14. ožujak 1969, Zagreb) 7—17.

650. Језичке поуке, НЈ н.с. XVII, св. 3 (1969) 170—172, св. 5 (1969) 326—341; НЈ н.с. XVIII, св. 1—2 (1970) 125—130, св. 3 (1970) 187—193.

651. Јовичић Владимир, „Немушти" језик Борисава Станковића (Семантичко богатство у лексичком сиромаштву), КњЈ XVI, 1 (1969) 1—16.

Лексичко-семантичка анализа Станковићевих дела с освртом на прилике и атмосферу старог Врања и др.

652. Jonke Ljudevit, Aktualna jezična pitanja danas, Jezik XVI, br. 3 (1969, Zagreb) 71—75.

В. и бр. 653.

Digitized by Google

653. Jonke Ljudevit, Aktualna jezična pitanja danas, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 232—235.

В. и бр. 652.

654. Jonke Ljudevit, Osnovni pojmovi o jeziku Hrvata i Srba, Jezik XVI, br. 5 (1969, Zagreb) 129—134.

В. и бр. 655.

655. Jonke Ljudevit, Osnovni pojmovi o jeziku Hrvata i Srba, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 236—240.

В. и бр. 654.

656. Jonke Ljudevit, Postanak novijega književnog jezika u Hrvata i Srba (19. stoljeće), Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 184—192.

657. Jonke Ljudevit, Razvoj hrvatskoga književnog jezika u 20. stoljeću, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 222—231.

658. Jonke Ljudevit, Razumijevanje i snošljivost i u jezičnim pitanjima, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 179—183.

659. Jonke Ljudevit, U latinici je tačka iza rimskog rednog broja funkcionalno potrebna, Jezik XVI, br. 5 (1969, Zagreb) 156—157.

Рубрика „Питања и одговори".

660. Јоцић Мирјана, Глаголи са суфиксима *-иса*, *-ира*, *-ова*, у савременом српскохрватском књижевном језику, Прил. ФФНС 5 (1969) 121—175.

На основу обимне грађе аутор закључује да репартиција разматраних суфикса „није превасходно зависна од *етимолошког момента* ... знатна [је] интервенција *фонетске околине* ... на могућност јављања појединих суфикса ... И *семантички моменат* ... релевантан је у доста случајева.

661. Јурај Станко, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

662. Kadrić Omer, Još jedno mišljenje o jezičkoj toleranciji u školama BiH, PrNShJK, br. 4/1969—1970 (1969/1970) 56—58.

Наглашена потреба конкретнијег дефинисања појединих питања у вези с употребом писма, екавским и ијекавским изговором у школама БиХ и сл.

663. Kalinski Ivan, Licenca ili licencija, Jezik XVII, br. 5 (1970, Zagreb) 159—160.

Осврт.

664. Kancelarić Marijan, Oštro o starome — radi boljeg novoga Rječnika, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 93—103.

665. Katičić Radoslav, Djelo koje treba temeljito popraviti, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 41—47.

666. Katičić Radoslav, Riječ-dvije kritičarima moje kritike u „Kritici", Kritika, br. 5 (ožujak-travanj 1969, Zagreb) 140—147.

В. и бр. 667.

Digitized by Google

667. Katičić Radoslav, Riječ-dvije kritičarima moje kritike u „Kritici", Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 139—146.

В. и бр. 666.

668. Katičić Radoslav, Subjekt i predikat, Jezik XVI, br. 3 (1969, Zagreb) 78—84.

669. Кашић Јован, Појава нагомилавања предлога у савременом српскохрватском књижевном језику, ЗбМСФЛ XII (1969) 173—182.

Резиме на енглеском.

670. Kisić Čedo, Zašto gnjev? — Odjek, br. 7—8 (1970, Sarajevo) 11.

Писано поводом чланка проф. Вуковића: О проблемима редакцијске одговорности.

В. и бр. 613, 614, 671 и 672.

671. Kisić Čedo, Stvarati novu klimu (3), Odjek, br. 11—12 (1970, Sarajevo) 15.

Трећи дио одговора проф. Ј. Вуковићу.

В. и бр. 613, 614, 670 и 672.

672. Kisić Čedo, Čemu te riječi, takav ton? (2), Odjek br. 9—10 (1970, Sarajevo) 15

Наставак одговора проф. Вуковићу.

В. и бр. 613, 614, 670 и 671.

673. K.K., Bje-bi-bješe, Jezik XVII, br. 4 (1970, Zagreb) 125—126.

Осврт.

674. Klaić Bratoljub, Sintaksa Biblije, Kritika, br. 12 (svibanj-lipanj 1970, Zagreb) 318—353.

675. Kovačević Slobodan, O deklinaciji hrvatskih prezimena na -e, Jezik XVIII, br. 2 (1970, Zagreb) 56—57.

Осврт.

676. Koroman Veselko, Uvlake gredu — a postole stoje, Život, br. 11—12 (1970, Sarajevo) 18—46.

Аутор сматра да на босанскохерцеговачком терену није оживотворено начело равноправног служења облицима из обје варијанте, односно да се свјесно у средствима јавних комуникација потискују облици из западне језичке варијанте. Наводе се и примјери за то, а наведено је и неколико данашњих примјера којима аутор илуструје своју тврдњу да је „језична ситуација у Босни и Херцеговини управо фрапантно сукладна чакавској и кајкавској".

677. Kosor Karlo, Kolebanje u jeziku nove hrvatske Biblije, Kritika, br. 12 (svibanj-lipanj 1970, Zagreb) 354—369.

678. Kosor Karlo, Neka kolebanja u jezičnoj teoriji i praksi, Jezik XVII, br. 5 (1970, Zagreb) 145—150.

679. Kostić Đorđe, Čestost javljanja gramatičkih kategorija i oblika u srpskohrvatskom jeziku, Radovi ANu BiH XXX/10 (1966, Sarajevo) 8°, 93—144.

Digitized by Google

Са подацима, израженим у процентима, о јављању граматичких категорија и облика у текстовима савремене прозе, поезије и дневне штампе.

Резиме на енглеском.

680. Ladan Tomislav, Jezik književnosti, književni jezik i rječnik književnoga jezika, Kritika, br. 5 (ožujak-travanj 1969, Zagreb) 148—172.

В. и бр. 681.

681. Ladan Tomislav, Jezik književnosti, književni jezik i rječnik književnoga jezika, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 147—171.

В. и бр. 680.

682. Loknar Vladimir, Kojega su roda jetra?, Jezik XVII, br. 4 (1970, Zagreb) 126—128.

Осврт.

683. Lukić Vitomir, Lice i naličje jezičke tolerancije, Lica, br. 32 i 33 (1970, Sarajevo) 15.

Писано поводом Симпозијума о језичкој толеранцији и поводом приказа тог симпозијума од стране М. Окуке.

В. и бр. 707 и 741.

684. Lukić Vitomir, U obranu ijekavske književnosti, Život, br. 11—12 (1970, Sarajevo) 80—83.

Аутор осуђује лекторе и друге нивелаторе који „од језичких индивидуалности стварају језички стандард", те истиче да одбацивање ијекавског говора у литератури „не дјелује разложно", јер су и досад „многи српски књижевници, већином са овога тла (Кочић, Шантић, Ћоровић) писали на најчишћем ијекавском".

685. Mađarević V., Riječ o latinici, Pregled, br. 1 (1970, Sarajevo) 88—92.

Овим чланком аутор се укључио у дискусију око културно-политичких последица изненадног преласка са латинице на ћирилицу београдских „Књижевних новина"

686. Malić Zdravko, Komunikacija bez šumova, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 219—221.

687. Marek Juraj, Ekavski i ijekavski govor i jezička tolerancija, PrNShJK, br. 3/1969—1970 (1969/1970) 58—68.

С обзиром да пракса показује „осјетан продор екавских облика" у ијекавизам у БиХ, као и због нарушене час једносложне, час двосложне замјене јата у језичком осјећању ученика, аутор се залаже за то да наставник у БиХ на I и II ступњу образовања у школи за своје саобраћање са ученицима усвоји ијекавски штокавски говор, да уџбеници за поменута два ступња буду искључиво писани ијекавским говором итд.

688. Marek J[uraj] i Diklić Z[vonko], Za slobodni i nesputani jezični razvitak, PuDstNiV, br. 4 (1970) 14—30.

Digitized by Google

689. Марковић др Светозар, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

690. Marković Svetozar, Naziv jezika i jezička tolerancija, PrNShJK, br. 3/1969—70 (1969/70, Banja Luka) 44—51.

Наглашено је да су у босанскохерцеговачким приликама најоправданији слој жени називи језика: српскохрватски // хрватскосрпски (први је нешто обичнији чешћи у употреби у БиХ), са израженим увјерењем да искључивање тих назива и у другим срединама не доноси користи ни њима самима, ни Босни и Херцеговини.

691. Marković Svetozar, O jezičkoj toleranciji u našim školama, PrNShJK, br. 2/1969—70 (1969/70, Banja Luka) 8—13.

Поводом теза за дискусију о језичкој толеранцији у настави аутор је изложио своје ставове у вези с употребом писма, у вези с ијекавским и екавским изговором, терминологијом, називом језика и дублетима (правописно-граматичким и лексичким).

692. Marković Svetozar, Teorija i praksa u standardnom jeziku u Bosni i Hercegovini, Život, br. 11—12 (1970, Sarajevo) 47—53.

У раду су дати примјери који илуструју како се варијантне поларизације рефлектују на босанскохерцеговачком терену, да би се на крају извукао закључак — „да стандардни језик у Босни и Херцеговини није идентичан ни с једном од двију постојећих признатих варијаната".

693. Матковић Лазар, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

694. Mikić-Opačić Nives, O zarezu i oko njega, Jezik XVII, br. 4 (1970, Zagreb) 122—124.

695. Милићевић Блажо, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

696. Миличевић Иван, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

697. Milošević Ksenija, Futur II i sinonimski oblici u savremenom srpskohrvatskom jeziku, Djela ANU BiH XXXIX/24 (1970) 3—195.

Имајући пред собом богату грађу из дјела око 40 аутора, затим из дијалектолошких текстова појединих дијалектолошких студија и из властитих биљежака са терена, аутор је: 1) приказао и критички оцијенио различита досадашња тумачења футура II — од Вука до најновијег времена, а затим 2) проучио временску и модалну употребу овог облика и његових еквивалената у савременом књижевном језику, у дијалекатској бази књижевног језика и у Вукову језику, поткрепљујући све тврдње статистичким подацима о учесталости његове употребе.

Резиме на њемачком.

698. Миновић др Миливоје, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

699. Minović Milivoje, Jezička solidarnost, Odjek, br. 21—22 (1969, Sarajevo) 8.

Нужно је створити стабилну теорију о савременом књижевном језику и на основу ње водити јасну и ефикасну књижевнојезичку политику. Босна и Херцеговина

Digitized by Google

је језичка регија у којој језик није првенствено политичка и егзистенцијална категорија, већ средство комуницирања које утолико боље функционише уколико је растерећено националних значења која му се на другим странама посебно истичу.

700. Minović Milivoje, Osamostaljivanje jezičkih jedinica, PSKJ VII (1969) 55—73.

Полазећи од констатације да је реченица савремених писаца знатно динамичнија, аутор примјерима и детаљном анализом показује да се та динамичност постиже, поред осталог, и *осамостаљивањем језичких јединица*. Дата је цијела скала тих осамостаљивања — почевши од *нулте варијанте* па до *варијанте осамостаљења другог степена*.

701. Minović Milivoje, Rečenica u proznim djelima Rastka Petrovića, Djela ANU BiH XL/25 (1970) 3—128.

На примјеру умјетничке прозе Р. Петровића аутор је приступио ширем истраживању синтаксичких форми и на стилистичком плану. Анализа особености Петровићеве реченице прераста у широк захват обраде питања динамичности стила у нашој савременој умјетничкој прози. Тако је, у цјелини узето, аутор у својим синтаксичким анализама захватио и разрађивао све категорије реченичне структуре које могу бити релевантне за стилистичку страну умјетничког текста, посебно се задржавајући на посматрању и анализи осамостаљивања језичких јединица.

Резиме на њемачком.

702. Minović Milivoje, Teorijske osnove književnojezičke politike u BiH, PrNSh-JK, br. 3/1969—1970 (1969/1970) 5—18.

У оквиру постављене теме аутор разматра три питања: 1) о „надлежности" у рјешавању језичких питања, 2) о босанскохерцеговачкој језичкој ситуацији и Новосадским закључцима, — и 3) о стабилизацији српскохрватског књижевнојезичког израза у босанскохерцеговачким условима.

703. Mladenović Aleksandar, Neka nenaučna tumačenja o narodnom jeziku prednjegoševske književnosti, Jezik XVI, br. 5 (1969, Zagreb) 152—156.

704. Moguš Milan, Varijante prelaze okvire puke komunikativnosti, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 213—215.

705. Mulić Malik, Nešto o prijedlogu *za* u značenju namjere u pravcu, Jezik XVIII, br. 2 (1970, Zagreb) 57—59.

706. Nikčević Vojislav, Čiji je takozvani Vukov jezik, Kritika, br. 12 (svibanj-lipanj 1970, Zagreb) 370—385.

707. Okuka Miloš, Izvjestan zaokret, Lica, br. 29 (1970, Sarajevo) 17.

Приказ Сарајевског симпозијума о језичкој толеранцији.

В. и бр. 683 и 741.

708. Okuka Miloš, O realizaciji standardnog jezika na bosanskohercegovačkom tlu, Život, br. 11—12 (1970, Sarajevo) 72—79.

Аутор сматра да се стандардни српскохрватски језик на босанскохерцеговачком терену реализира као прелазни модел језички, што не имплицира постојање треће, босанскохерцеговачке варијанте.

Digitized by Google

709. Ollrom Slavko, Još malo o glasovima č i ć i usput o dž i đ, Marulić III, br. 4 (prosinac 1970, Zagreb) 98—100.

710. O praktičnom i pravnom položaju varijanata, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 212.

711. Остојић Бранислав, О појавама везаним за глаголску рекцију, КњЈ XVI, 1 (1969) 48—53.

Аутор износи гледиште да је глаголска рекција семантичко-синтаксичке а не формалне природе, што се види у томе да често баш нарочита допуна или одредба показују посебно значење глагола.

712. Pavličević Dragutin, Povijest i historija-povijest ili historija, Jezik XVII, br. 3 (1970, Zagreb) 91—93.

Осврт.

713. Petrović Dragoljub, Prilog karakterizaciji razlika izmedu ekavskog i ijekavskog tipa srpskohrvatskog književnog jezika, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 71—76.

Након исцрпне анализе материјала из јекавских дела, аутор закључује да се екавски и јекавски изговор *„не разликују по рефлексу јата*, како се то обично упрошћено формулише, него *рефлексом јата у мањини примјера у којима је био јат*".

Резиме на руском.

714. Petrović Milojka, Kakvog je vida glagol kročiti?, Jezik XVII, br. 3 (1970, Zagreb) 93—94.

Осврт. В. и бр. 715.

715. Petrović Milojka, Kakvog je vida glagol kročiti, КњЈ XVII, 2 (1970) 257—258.

Прилози. В. и бр. 714.

716. Petrović Milutin, Neki aspekti asimilacije i adaptacije engleskih pozajmljenica u savremenom srpskohrvatskom jeziku, ФП I—IV (1969, Београд) 125—145.

Досадашња анализа енглеских позајмљеница у савременом језику заокружује се испитивањем њихове адаптације и асимилације у графолошком, лексичком и синтагматском аспекту.

Резиме на енглеском.

717. Пецо др Асим, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

718. Peco Asim, Jezik naš svagdašnji, ZvIU (1969) 8°, 1—148.

Књига садржи 92 наслова, односно 92 чланка о књижевнојезичкој проблематици, махом објављивана раније у листовима и стручним часописима.

В. и бр. 770.

719. Peco dr Asim, Kako nazvati svoj jezik, Odjek, br. 15—16 (1969, Sarajevo) 3.

Пуна слобода у бирању имена језику и равноправност свих видова испољавања језичке стварности ослобађају од ускости и нетолеранције.

Digitized by Google

720. Peco Asim, Nacionalno osjećanje i jezička praksa, PrNShJK, br. 3/1969—1970 (1969—1970) 18—25.

Аутор расправља о улози и мјесту Муслимана у цијелом склопу питања која се постављају на релацији нација — језик. Наглашено је да је матерњи језик наших Муслимана био и остао српскохрватски, да они „неће изгубити од своје посебности ако језик којим говоре буду и даље називали онако као што су то чинили и до сада".

721. Пецо Асим, Салим Ћерић: Муслимани српскохрватског језика, Свјетлост, Сарајево 1968, КњЈ XVI, 1 (1969) 73—77.

Приказ.

722. Peco Asim, Tradicija i savremeni jezički problemi, Život, br. 11—12 (1970, Sarajevo) 84—94.

Пошто је наглашено да је традиција писане ријечи на босанскохерцеговачком тлу и дуга („један читав миленијум") и богата, те да је језик остао неизмијењен, српскохрватски, уназоч мијењању господара Босне, религија и писама, изражено је мишљење да језичка политика у БиХ треба да превазиђе варијантске супротности, да неутралише варијантске идивидуалности и „да им дâ општесрпскохрватски значај".

723. Пешикан М[итар], Лексичко благо нашег језика и нормативни однос према њему, НЈ н.с. XVIII, св. 1—2 (1970) 80—92.

724. Pešikan dr Mitar, Marginalije uz neka jezička pitanja, KH 15. XII 1969, 347.

725. Popović Bruno, в. Jezik i zbilja, бр. 649.

726. Поповић Лука, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

727. Поповић Љубомир, Касарнски арго, КњЈ XVII, 1 (1970) 53—64.

728. Posavac Zlatko, в. Jezik i zbilja, бр. 649.

729. Posavac Zlatko, Kuda nam i kamo nestade znanost? Što u hrvatskom književnom jeziku znači „znanost" a što „nauka"?, Kritika, br. 5 (ožujak-travanj 1969, Zagreb) 238—245.

730. Pranjić Krunoslav, Zakonski prijedlog: četiri jezika, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 216—218.

731. Пуриватра Атиф, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

732. Putanec Valentin, Hrvatski oblik nekih osobnih imena stranog porijekla u nultoj afektivnosti, Jezik XVI, br. 5 (1969, Zagreb) 157.

Рубрика „Питања и одговори".

733. Радовановић Милорад, О наративним глаголским облицима, в. бр. 546.

734. Радојевић Милоје, О погрешној употреби локатива у имену села Неменикуће, КњЈ XVII, 3—4 (1970) 407—408.

735. Radojević Radoje, O jeziku i nacionalnoj (ne)ravnopravnosti — u teoriji i praksi, Kritika, br. 5 (ožujak-travanj 1969, Zagreb) 222—229.

Digitized by Google

736. Rendić Smiljana, O imenu Židova, Jezik XVIII, br. 1 (1970, Zagreb) 28—32.

Осврт.

737. Řehák Vladimir, Razredi morfoloških promjena u hrvatskosrpskom jeziku, Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 165—181.

738. Rogić Ivan, в. Jezik i zbilja, бр. 649.

739. Савић Вера, Основи правописа, изд. „Стручна штампа" (1969, Београд) 8°, 1—100.

Са речником туђих речи.

740. Savić Svenka, Sintaksičke konstrukcije s pridevima u srpskohrvatskom književnom jeziku, в. бр. 548.

741. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, PrNShJK, br. 4/1969 — 1970 (1969/1970) 1—53.

(У дискусији учествовали: Пецо др Асим, Милићевић Блажо, Ајановић Мустафа, Бобан Фердо, Миновић др Миливоје, Јанковић Срђан, Ахметбеговић Мустафа, Хукић Рефик, Поповић Лука, Тиро Расим, Матковић Лазар, Вуковић др Јован, Марковић др Светозар, Јурај Станко, Миличевић Иван, Хуковић Мухамед, Шипка Милан, Пуриватра мр Атиф, Трхуљ Сеад.)

В. и бр. 683 и 707.

742. Smailović Ismet, Bosna i Hercegovina u međuvarijantskom položaju i problemi koji se s tim u vezi javljaju u nastavi, PrNShJK, br. 3/1969—1970 (1969/1970) 36—43.

Пошто је наглашено да би сваки покушај стварања треће (босанскохерцеговачке) варијанте тешко издржао објективну критику и да би се брзо „показао бесмислен", дато је мишљење у вези с употребом писма, екавским говором, терминологијом, називом језика, лексичким и правописно-граматичким дублетима. — све поводом анкете о језичкој толеранцији у настави у школама БиХ.

743. Smerdel Ton, Ricerche slavistiche o književnostima i jezicima Jugoslavije, Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 376—378.

Приказ.

744. Sović Ivan, Tradicionalni ili klasični izgovor latinskog jezika, Jezik XVI, br. 4 (1969, Zagreb) 125—127.

Осврт.

745. Stamać Ante, в. Jezik i zbilja, бр. 649.

746. Stanić Milija, Poruka istorije, Odjek, br. 6 (1969, Sarajevo) 4.

Истакнута потреба усклађивања погледа на језик, јер је то у интересу свих наших народа.

747. Станојчић др Живојин, Придевске заменице са морфемом *-кьv — одн. *-къ у књижевном језику, НЈ н.с. XVIII, св. 1—2 (1970) 103—109.

748. Стевановић М[ихаило], Језик у дневној штампи, НЈ н.с. XVII, св. 3 (1969) 173—195.

Digitized by Google

749. Стевановић М[ихаило], Коректност језика је обавеза свих који пишу, НЈ н.с. XVII, св. 5 (1969) 247—256.

750. Стевановић М[ихаило], Савремени српскохрватски језик (граматички системи и књижевнојезичка норма). I. Увод. Фонетика. Морфологија, друго издање, в. бр. 553.

751. Стевановић Михаило, Савремени српскохрватски језик (граматички системи и књижевнојезичка норма) II. Синтакса, в. бр. 554.

752. Стевановић М[ихаило], Стварање јединства књижевног језика Срба и Хрвата и данашње стање тог јединства, в. бр. 936.

753. Stojanović Radmilo K., Segments linguistiques orientés et diades verbales en serbo-croate, Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 211—236.

754. Тиро Расим, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

755. Trezner Tomislav, Glagolske imenice na -nje, Jezik XVIII, br. 2 (1970, Zagreb) 50—54.

756. Trezner Tomislav, Spasiti ili spasti, Jezik XVI, br. 5 (1969, Zagreb) 158.

Осврт.

757. Trifković Risto, Jezik književni, tema neiscrpna, Život, br. 11—12 (1970, Sarajevo) 99—103.

Аутор наглашава да не треба пребројавати ко како пише, јер писци треба да пишу како им је најпогодније. Било како да назовемо језик којим се служимо, „то је наш заједнички језик, језик Срба, Хрвата, Муслимана, Црногораца".

758. Трхуљ Сеад, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

759. Ćorac dr Milorad, Jezik i stil Mihaila Lalića, izd. Zajednica naučnih ustanova Kosova i Metohije, Studije 13 (1968, Priština) 8°, 1—223.

Резиме на шиптарском. В. и бр. 607.

760. Ћорац Милорад, Мелиоративи књижевног језика, ЗбФФП VI, св. А (1969) 41—63.

Све промењиве речи и прилози могу постати мелиоративи и могу имати спознајну и експресивну вредност.

Резиме на француском.

761. Filipović Muhamed, Jezik — neotuđivi dio kulture, Život, br. 11—12 (1970, Sarajevo) 4—6.

Аутор у облику писма Редакцији часописа даје своје погледе на садашњу ситуацију у Босни и Херцеговини, наглашавајући да питање језика „ниуком случају не може бити резервирано само за тзв. језичке стручњаке". Јавност има право да „изврши притисак на одговорне факторе" како би се ситуација измијенила и „како бисмо осигурали да наши млади нараштаји фактички имају свој матерњи језик".

762. Finka Božidar, O pisanju imena trgova i ulica, Jezik XVIII, br. 1 (1970, Zagreb) 27.

Рубрика „Питања и одговори".

Digitized by Google

763. Finka Božidar, Rječnik Matica ili glas usnulih i probuđenih savjesti, Kolo VIII (CXXVIII), br. 2 (1970, Zagreb) 221—230.

764. Friščić Vinko, Tvorba pridjeva hrvatskim domecima od imenica latinskog i grčkog podrijetla, Jezik XVII, br. 1 (1969, Zagreb) 11—20.

765. Hudoletnjak Boris, в. Jezik i zbilja, бр. 649.

766. Хукић Рефик, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

767. Хуковић Мухамед, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

768. Zett Robert, O problematici složenica tipa „nogomet", Jezik XVI, br. 4 (1969, Zagreb) 103—110.

769. Šegedin Petar, в. Jezik i zbilja, бр. 649.

770. Šimundić Mate, Asim Peco: Jezik naš svagdašnji, PrNShJK, br. 3/1969—1970 (1969/1970) 110—113.

Приказ Пецине књиге „Језик наш свагдашњи" (изд. Завод за издавање уџбеника, Сарајево 1969).

В. и бр. 718.

771. Šimundić Mate, O ravnopravnosti jezika na željeznici, Jezik XVIII, br. 2 1970, Zagreb) 60—61.

Осврт.

772. Šimundić Mate, Protiv podjele hrvatske književnosti na „staru" i „novu" (u svezi s temom „Kada uistinu počinje standardni jezik"), Kritika, br. 13 (srpanj-kolovoz 1970, Zagreb) 439—451.

773. Šimunović Petar, O pisanju naziva zagrebačkih ulica, Jezik XVIII, br. 1 (1970, Zagreb) 14—27.

774. Шипка Милан, в. Simpozijum o jezičkoj toleranciji — diskusija, бр. 741.

775. Šipka Milan, Jedan pogled na tradiciju narodnog jezika u Bosni i Hercegovini, Život, br. 11—12 (1970, Sarajevo) 104—108.

Наглашено да Босна и Херцеговина имају своје веома богато књижевно наслеђе и да нису никаква „лингвистичка колонија", никакав полигон „укрштања" српске и хрватске варијанте. Оне имају свој аутохтони говор, који је у високом проценту заједнички, српскохрватски.

В. и бр. 776.

776. Šipka Milan, Jedan pogled na tradiciju narodnog jezika u Bosni i Hercegovini, Odjek, br. 19—20 (1970, Sarajevo) 8.

Истакнута потреба и нужност искоришћавања читавог блага српскохрватског// хрватскосрпског језика и његовање духа толеранције.

В. и бр. 775.

777. Šipka Milan, O jezičkoj toleranciji u nastavi — teze za javnu diskusiju, PrNShJK, br. 1/1969—1970 (1969/1970) 3—8.

Digitized by Google

Изложени су општи и посебни проблеми који се јављају у вези с употребом књижевног језика у настави, са циљем да све то послужи као тезе за разматрање датих појава и дискусију на основу које би се искристалисала конкретна рјешења.

778. Šipka Milan, Ćiriličko i latinsko pismo u nastavi i školskoj administraciji, PrNShJK, br. 3/1969—1970 (1969—1970) 52—57.

У краћим цртама дат историјат ћириличког и латинског писма на подручју Босне и Херцеговине, затим је дата слика стања у погледу употребе писама у босанско-херцеговачким школама, те, на крају, извучени закључци шта би требало учинити да би се осигурало равномјерније учење и усвајање оба писма.

779. Šipka Milan, Ciljevi i značaj Simpozijuma o jezičkoj toleranciji u nastavi (u školama BiH) — uvodno izlaganje, PrNShJK, br. 3/1969—70 (1969/70, Banja Luka) 1—5.

Уводна ријеч на Симпозијуму о језичкој толеранцији у настави, у којој су образложени циљ и тема Симпозијума.

780. Šolc Aleksandar i Božičević Juraj, Obradba stručnih naziva u Rječniku hrvatskosrpskoga književnog jezika (meteorologija, fizika, kemija i dr.), Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 104—117.

781. Šoljan Antun, в. Језик и збиља, бр. 649.

г) Дијалекти

782. Anić Vladimir, Glagolski akcenat zadarskog štokavskog zaleđa (Uz traženja zonalnih određenja književnog akcenta), RFFZ, god. 8—9 (1968/1969, 1969/1970), sv. 8, Razdio lingvističko-filološki (5) (1970, Zadar) 33—40.

Резиме на њемачком. Карта.

783. Anić Vladimir, Dijalekti strašila za čistunce, 15 dana, god. XIII, br. 6 (rujan 1970, Zagreb) 39.

Рубрика „Разговори о језику". Аутор одговара на питање какав је наш однос према дијалектима и што дијалекат може дати књижевном језику.

784. Asim dr Peco, O specifičnostima govora naših Muslimana, КњЈ XVII, 1 (1970) 32—39.

785. Барјактаревић Д[анило], Класификације штокавских ијекавских говора, ЗбФФП VI, св. А (1969) 15—27.

На основу резултата најновијих дијалекатских испитивања, аутор сматра да треба издвојити новопазарско-сјенички зону од зетске.

Резиме на француском.

786. Brabec dr Ivan, Kajkavsko narječje oko Slunja, Kaj, god. III, br. 6 (lipanj 1970, Zagreb) 61—63.

Опћенита информација.

787. Brozović Dalibor, Dijalekatska slika hrvatskosrpskoga jezičnog prostora (In memoriam prof. Mati Hrasti), RFFZ, god. 8—9 (1968/1969, 1969/1970) sv. 8, Razdio lingvističko-filološki (5) (1970, Zadar) 5—32.

Резиме на енглеском. Са 6 карата.

Digitized by Google

788. Вујовић Лука, Мрковићки дијалекат (с кратким осврtом на сусједне говоре), СДЗб XVIII (1969) 73—399.

Поред предговора и прегледа литературе, рад садржи следећа поглавља: Фонетика, Морфологија, Синтакса, Осврт на рјечник мрковићког дијалекта, Кратко поређење мрковићког дијалекта с говором Зубаца, Туђемила и Спича, Текстови, Закључак. У прилогу карта Мрковића и околине Бара.

Рад је одбрањен као докторска дисертација 1965. године на Филолошком факултету Београдског универзитета.

Резиме на руском.

789. Vukušić Stjepan, Suma čakavskog izraza. „Antologija čakavske poezije Korablja začinjavca", Dometi, Rijeka, 1969, Istarski mozaik, god. VII, br. 6 (1969, Pula) 111—113.

Приказ.

790. Kalenić Vatroslav, Usoda kajkavskega dialekta. SR XVII (1969) št. 2, str. 183—193.

Resumé v angleščini.

791. Katušić Ivan, Susret čakavštine i štokavštine u djelu nekih suvremenih pjesnika, Dometi, god. 3, br. 9 (rujan 1970, Rijeka) 79—89.

792. Kaštropil Ivo, Neke značajke govora Blata i Vele Luke, Zbornik otoka Korčule, sv. 1 (1970, Zagreb) 86—90.

793. Kuzmanović Mladen, Vidni kut žargona, 15 dana, god. XIII, br. 2 (ožujak 1970, Zagreb) 40—43.

794. Kuzmanović Mladen, Kreativnost žargonske tvorbe, UR XIV, br. 1—2 (1970) 129—135.

795. Kuzmanović Mladen, Neki aspekti pristupa jeziku „Balada Petrice Kerempuha", 15 dana, god. XII, br. 10 (siječanj 1970, Zagreb) 22—23.

796. Kuzmanović Mladen, Povratak ishodištu. Hrvatska dijalektalna poezija, 15 dana, god. XIII, br. 6 (rujan 1970, Zagreb) 36—38.

797. Kuna Herta, Povodom izvještaja Slavka Pavešića o proučavanju govora u selu Očeviji i Vijaci u Bosni (objavljeno u Ljetopisu JAZU, knj. 67, str. 298—304), Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 357—358.

798. Magner dr Thomas F., Istraživanje kajkavskih dijalekata, Hrvatsko zagorje, god. I, br. 1—3 (1969, Krapina) 17—18.

799. Manojlović Svetozar, Sudari ekavizama i ikavizama na ostrvu Silbi, Radovi ANU BiH XXXVIII/13 (1970) 153—183.

Након извршених микроанализа прикупљеног дијалекатског материјала на острву Силби, аутор је закључио да су икавизми на том подручју резултат „пријелаза копнених икаваца на острву у низу таласа".

Резиме на енглеском.

Digitized by Google

800. Михајловић Велимир, Из српскохрватске дијалекатске синонимике, ЗбМСФЛ XII (1969) 195—206.

Разматрају се синоними у појединим говорима за речи *аштма, бојити, дуга, гњаш, трудница, муњен, кошуља, загрлити* (се), *богиње, подрум, жети, староседелац* и *мољац*.

Резиме на руском.

801. Naylor Kenneth E., A Contribution to the Discussion on the Noví, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 252—255.

802. Neweklowsky Gerhard, Akcenatski sistemi čakavskih govora u Gradišću, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 195—204.

Резиме на немачком.

803. Николић Бериславе М., Акценатски однос шумадијско-војвођанског дијалекта према косовско-ресавском, Прил. XXXVI, св. 3—4 (1970) 257—274.

804. Николић Бериславе М., Ка основама акцентуације источнохерцеговачког дијалекта, НЈ н.с. XVII, св. 3 (1969) 155—169.

Табеларни преглед важнијих дијалекатских акценатских појава у досада проученим говорима источнохерцеговачког дијалекта.

805. Николић Бериславе М., Ка познавању говора ваљевске Колубаре (I), ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 205—215.

806. Николић Бериславе М., Колубарски говор, СДЗб XVIII (1969) 1—71.

Поред прегледа литературе и увода, рад садржи следећа поглавља: Акценат и квантитет, Акценат појединих врста речи, Гласовне особине, Морфолошке особине, Напомене из синтаксе и лексике, Закључак.

807. Николић Бериславе, Однос данашњег тршићког говора према Вуковом језику, КњЈ XVI, 2 (1969) 132—139.

Аутор покушава да одговори на три питања која се тичу односа данашњег тршићког говора према Вуковом језику, а то су:

1. Развитак тршићког говора;
2. Место Вуковог језика у том развитку;
3. Карактер књижевног језика који уводи Вук.

808. Pavičić Stjepan, Govorno stanje u Slavoniji, Zbornik radova Prvog znanstvenog sabora Slavonije i Baranje (1970, Osijek) 237—243.

809. Петровић Драгољуб, Дијалектолошки текст из Пјешиваца, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 256—258.

810. Петровић Драгољуб, Прилог познавању муслиманских говора западне Босне, ГФФНС XIII/1 (1970) 335—352.

Резиме на руском.

811. Пецо Асим, Поводом најновијих радова о истарским говорима, Прил. XXXVI, св. 1—2 (1970) 38—66.

Digitized by Google

Поводом радова: Говори југозападне Истре (Мате Храсте, Хрватски дијалектолошки зборник II, 1966, стр. 1—32) и Рефлекси група *tj*, *dj*, *tьj*, *dьj*, *stj*, *zdj*, *skj*, *zgj*, (*sk*^{e}, *zg*^{e}) (Радосав Бошковић, Јужнословенски филолог XXVII, 1966—1967, стр. 85—142) аутор говори о третирању уопште истарске проблематике и говора њене јужне зоне у нашој науци.

812. Пешикан Митар, Стање проучавања црногорске говорне зоне и даљи задаци, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 185—194.

Резиме на руском.

813. Реметић Слободан Н., Фонетске и морфолошке карактеристике говора Срба у Кладњу и околини, Прил. ФФНС 6 (1970) 105—133.

Запажања о овом говору богато су поткрепљена материјалом. Аутор често прави поређења са околним говорима, а говори и о пореклу становништва чија „већина памти своје поријекло".

814. Rudan Ive, Pregled dijalekata hrvatskosrpskog jezika u Istri s posebnim osvrtom na govor Žminjštine (III), Istarski mozaik, god. VII, br. 1 (1969, Pula) 67—72.

У овом, завршном дијелу расправе аутор приказује морфологију замјеница, придјева, бројева и глагола, затим синтактичке особине.

815. Sviben Kazimir, Govor zlatarskog kraja, Kaj, god. II, br. 9 (rujan 1969, Zagreb) 82—94.

816. Sekereš Stjepan, Govor Antina i Tordinaca, ЗбМСФЛ XII (1969) 207—220.

Резиме на руском.

817. Стевановић Владимир, Говор Пољанице, Врањски гласник V, изд. Народни музеј у Врању (1969, Врање) 8°, 399—422.

Са подацима из фонетике, морфологије, делимично и синтаксе говора Пољанице, области северно од Врања, у изворишту Ветернице, леве притоке Јужне Мораве.

Резиме на француском.

818. Стевовић Игрутин, Шумадијски говор у Гружи с особитим осврtом на акценте, СДЗб XVIII (1969) 401—608.

Дело има, поред прегледа литературе и увода, следећа поглавља: Гласови, Морфологија, Синтакса, Акценатски систем говора Груже. У прилогу карта Груже.

819. Tanocki Franjo, Govor vinkovačkog kraja u djelima Jože Ivakića, Revija, god. X, br. 5 (rujan-listopad 1970, Osijek) 85—100.

820. Томић Јосиф, Кондиционал и плусквамперфект у штокавштини, КњЈ XVII, 3—4 (1970) 402—406.

821. Ћупић Драго, Акценат именица у бјелопавлићком говору, Прил. ФФНС 6 (1970) 135—152+1 карта.

У погледу акцентуације „Бјелопавлићи су подијељени на два дијела: сјеверозападни дио, онај према горњим Пјешивцима, има претежно акцентуацију херцеговачких говора, и источни дио Бјелопавлића ... који има друге акценатске карактеристике".

Приложено је неколико текстова овог говора.

Digitized by Google

822. Finka Božidar, O našim jezičnim atlasima i dijalektološkim istraživanjima, Jezik XVII, br. 4 (1970, Zagreb) 108—112.

823. Frangeš Ivo, Položaj dijalekta u hrvatskoj književnosti, Dometi, god. 3, br. 9 (rujan 1970, Rijeka) 15—24.

824. Franičević Marin, Versifikacija čakavske dijalektalne poezije, Dometi, god. 3, br. 6 (lipanj 1970, Rijeka) 76—85.

825. Franičević Marin, Čakavska poezija kao književni i dijalektalnoknjiževni izraz, Dometi, god. 3, br. 9 (rujan 1970, Rijeka) 32—42.

826. Hraste Mate, O prijelazu glasa -m u -n (-n < -m), Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 69—75.

827. Črnja Zvane, Poetska vrijednost čakavštine, Dometi, god. 3, br. 9 (rujan 1970, Rijeka) 25—31.

828. Šimundić Mate, Neke glasovno-naglasne osobine današnjega govora Imotske krajine i Bekije. SR XVII (1969) št. 2, str. 319—331.
Resumé v nemščini.

829. Šimundić Mate, Sintaksa govora Imotske krajine i Bekije, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 217—234.
Резиме на немачком.

830. Šimundić Mate, Stilističke osobitosti govora Imotske krajine i Bekije. Izvadak iz djela „Govor Imotsie krajine i Bekije". Zbornik razprav mariborskih visokošolskih zavodov 1970, str. 146—154.

831. Šimunović Petar, Dijalekatske značajke buzetske regije, Istarski mozaik, god. VIII, br. 5 (1970, Pula) 35—49.
Аутор приказује акценат, вокализам, консонантизам, морфологију и топониме говора у мјестима: Брест, Свети Мартин, Нугла и Рачице.

832. Šimunović Petar, Onomastička istraživanja otoka Lastova, Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 247—264.
С картом.

833. Šimunović Petar, Suvremena onomastička istraživanja u Hrvatskoj, Jezik XVII, br. 2 (1969, Zagreb) 42—48.

834. Šimunović Petar, Toponimijsko-dijalekatski prinosi s Mljeta. Prilog rješavanja dijalekatskog supstrata dubrovačkog otočja, Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 237—245.

д) Текстови стари и нови, издања; њихова критика, порекло итд.

835. Akrap Ante, Prijevod i tumačenje latinskih biblijskih citata i parafraza u najnovijim izdanjima Zoranićevih Planina, Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 5—26.

836. Албин Александар, О језику Николаја Лазаревића, Прил. ФФНС 5 (1969) 1—29.

Digitized by Google

У језику Николаја Лазаревића, првог преводиоца романа Робинсон Крусо на српскохрватски језик, „употреба рускословенских или народних особина није везана за одређену категорију, али је она у зависности од тематике о којој се пише ... ненародни елементи никад не долазе у први план у Лазаревићевим радовима".

837. Auty R., An unpublished Poem by Ignjat Alojzije Brlić, ЗбМСФЛ XII (1969) 99—100.

Резиме на српскохрватском.

838. Бегунов Юрий К., Сербская компилация XIII в. из Бесѣды ея Козмы Пресвитера, Слово 18—19, изд. Старославенски институт у Загребу (1969, Загреб) 8°, 91—108.

Аутор расправља о компилацији из „Бесједе против богумила" бугарског писца X века Козме Презвитера, чијим се текстом послужио српски писац 13. века с циљем да православном свештенству пружи упутство за откривање домаћих богумила.

Резиме на српскохрватском.

839. Benckendorff Hans Peter, Der Marburger kyrillische Probezettel von 1561. Studia Slovenica Monacensia 1969, str. 6—9.

840. Bošnjak Mladen, Slavenska inkunabulistika, izd. „Mladost" (1970, Zagreb) 8°, 1—196.

Са 16 факсимила.

841. Bratulić Josip, Hrvatska književnost srednjega vijeka — Pet stoljeća hrvatske književnosti I, priredio Vj. Štefanić i suradnici B. Grabar, A. Nazor, M. Pantelić, Zora i Matica hrvatska, Zagreb 1969, (XX + 548), Slovo 20, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1970, Zagreb) 8°, 140—145.

Приказ, повољан.

842. Веселинов Иванка, Поводом објављивања фототипског издања Летописа Матице српске, Библиотекар XXII, св. 6 (1970, Београд) 703—707.

Издање Летописа за 1825. годину.

843. Galić dr Pavao, Povijest zadarskih knjižnica, izd. Društvo bibliotekara Hrvatske (1969, Zagreb) 8°, 1—143.

Са библиографским белешкама (стр. 82—125), хронолошким пописом књижница, књижничких збирки и читаоница.

Резиме на талијанском.

844. Georgijević dr Krešimir, Pošta Mažuraniću, Savremenik, knj. XXXI, sv. 5 (1970, Beograd) 477—478.

О критичком издању Смрти Смаил-аге Ченгића Ивана Мажуранића; приредио Милорад Живанчевић, у издању Српске књижевне задруге, Београд 1969.

Приказ.

845. Grabar Biserka, Natalino Radovich, Un frammento slavo del Protovangelo di Giacomo (Cod. glag. Lub. C 163 a/2 II), Bibliotheca Enrico Damiani diretta da Nuleo Minissi, Testi e studi pubblicati dal seminario di Filologia Slava dell' Instituto Univer-

Digitized by Google

sitario Orientale di Napoli 2, Edizioni Cymba, Napoli 1969. str. 82 (sa 17 reprodukcija), Slovo 20, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1970, Zagreb) 8°, 118—119.

Приказ, са замеркама.

846. Драгојловић Драгољуб, „Слово о книгах" српске редакције из зборника кнеза Свјатослава Јарославича, Прил. XXXVI, св. 3—4 (1970) 289—293.

847. Живанов Павле, О штампаним садржајима Летописа Матице српске, Библиотекар XXII, св. 2 (1970, Београд) 184—197.

848. Живанчевић Милорад, в. Georgijević dr Krešimir, бр. 844.

849. Živančević dr Milorad, Revindikacija Mažuranićeve poezije, ГФФНС XIII/2 (1970) 467—520.

„... све набројане варијанте, чак и ортографске, помоћи ће данашњем проучаваоцу и читаоцу да схвати како је песник стварао, затим читао своје стихове, а затим и како данас треба читати нека места ... која услед еволуције правописа стварају недоумице".

Резиме на руском.

850. Zečević Divna, Jezik književnog djela, Putevi, br. 1 (1969, Banja Luka) 88—92.

Приказ књиге Крунослава Пранћића „Језик и књижевно дјело" (Школска књига, Загреб 1968).

В. и бр. 852.

851. Илић др Војислав И., Непознати манускрипти писама Бранка Радичевића, ГФФНС XIII/2 (1970) 433—466.

Резиме на француском.

852. Križić Hrvoje, Prva knjiga na srpskohrvatskom jeziku za lingvističku analizu književnih tekstova, PSKJ VII (1969) 163—170.

Приказ књиге дра Крунослава Пранћића „Језик и књижевно дјело" (изд. Школска књига, Загреб 1968).

В. и бр. 850.

853. Kuna Herta, Fragmenti parimejnika bosanske provenijencije, Slovo 20, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1970, Zagreb) 8°, 97—102.

Резиме на енглеском.

854. Лубас Владислав, Из проблематике превођења властитих назива, ФП I—II (1970, Београд) 139—150.

Аутор илуструје неке проблеме превођења властитих имена примерима из српскохрватских превода пољске белетристике.

855. Медаковић Дејан, Враћање српских средњовековних рукописа из Немачке, Библиотекар XXII, св. 4 (1970, Београд) 309—311.

Резиме на енглеском.

856. Младеновић Александар, О новом издању књижевног стваралаштва Петра Хекторовића, Прил. XXXV, св. 1—2 (1969) 114—127.

Digitized by Google

Приказ, са извесним замеркама, седме књиге едиције „Пет стољећа хрватске књижевности", Загреб, Матица хрватска, 1968.

857. Младеновић др Александар, О рукопису и првом издању „Горског вијенца", ГФФНС XIII/1 (1970) 273—334.

Резиме на руском.

858. Mulić Malik, Боню Ст. Ангелов, Из старата българска, руска и сръбска литература, Izd. Bugarska Akademija nauka, Sofija, I knj. 1958, str. 240+VIII и II knj. str. 280, Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 394—396.

Приказ, повољан.

859. Nazor Anica, Moskovski odlomak glagoljskog misala XV st., Slovo 20, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1970, Zagreb) 8°, 103—109.

Резиме на немачком.

860. Nazor Anica, Senjski transit svetoga Jerolima i njegov predložak, Slovo 18—19, izd. Staroslavenski Institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 171—188.

Доказује да је Трансит светога Јеролима преведен с талијанског језика.

Резиме на немачком.

861. Osipov Vladimir, Pojave u nekoliko prevoda sa ruskog jezika, PSKJ VII (1969) 93—108.

Аутор је посматрао преводе са руског на српскохрватски на око 300 страница из 6 дјела дјечје књижевности и показао на великом броју примјера како се поједине ријечи, па чак и синтагме и цијеле реченице, произвољно преводе, како се испуштају ријечи у синтагми, како се испуштају дијелови реченице или чак читаве реченице, како се неправилно преводе туђице и терминологија.

862. Pantelić Marija, Hamm J., Psalterium Vindobonense. Das kommentierte glagolitische Psalter der Österreichischen Nationalbibliothek. Öster. Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-historische Klasse. Schriften der Balkankommission. Linguistische Abteilung IX. Wien 1967. 5—54 str. uvod; 55—360 psaltir, 361—369 bilješke + 16 fotografija, Slovo 18—19, izd. Staroslavenski Institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 405—409.

Приказ.

863. Пантић Мирослав, Уз одговор Јосипа Хама, Прил. XXXV, св. 1—2 (1969) 161—173.

Полемика у вези са издањем Пјесни љувених Цора Држића које је приредио Јосип Хам.

864. Перић Олга, Три необјављена писма из Вукове преписке, Библиотекар XXI, св. 1 (1969, Београд) 5—12.

Писмо Вука Исидору Стојановићу о два писма Исидора Стојановића Вуку. Две фото-копије.

Digitized by Google

865. Putanec Valentin, Pazinski fragmenat hrvatskoglagoljskog misala s početka 15. stoljeća, Marulić, god. II, br. 4 (6) (ožujak 1969, Zagreb) 64—69.

Са 4 репродукције.

866. Трифуновић Ђорђе, Два стара обрасца за писма драгоме пријатељу и вољеноме брату, Прилог проучавању српских средњовековних епистолара, Прил. XXXVI, св. 3—4 (1970) 273—288.

867. Трифуновић Ђорђе, Словенски превод слова Григорија Богослова са тумачењима Никите Ираклијског, Прил. XXXV, св. 1—2 (1969) 81—91.

Аутор даје преглед важнијих преписа и два текста српске редакције са кратким речником.

868. Hamp Eric P., Notes on mediaeval inscriptions of Bosnia and Hercegovina, ЗбМСФЛ XII (1969) 83—91.

Напомене у вези са читањем текстова објављених у Зборнику средњовјековних натписа Босне и Херцеговине.

Резиме на српскохрватском.

869. Харисијадис Мара, Један недовољно запажен препис Јеротија Рачанина, Прил. XXXV, св. 3—4 (1969) 236—245.

870. Харисијадис М[ара], Карловачко напрестолно четворојеванђеље, Старинар н.с. књ. XX (1970, Београд) 143—153.

Опис орнаментике и илуминације рукописа из XVI века.

Резиме на француском.

871. Šidak Jaroslav, D. Angelov — B. Primov — G. Batakliev, Bogomilstvoto v Bălgarija, Vizantija i Zapadna Evropa v izvori, Sofija 1967, str. 234, Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 414—421.

Приказ, са замеркама да су у овој хрестоматији старих текстова о богумилству „Наша дјела ... оскудно заступљена и често погрешно навођена".

872. Štefanić Vjekoslav, Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije, I dio: Uvod, Biblija, apokrifi i legende, liturgijski tekstovi, egzorcizmi i zapisi, molitvenici, teologija, crkveni govori (homiletika), pjesme, JA (1969, Zagreb) 301 str.

В. и бр. 873.

873. Štefanić Vjekoslav, Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije, II dio: zbornici različitog sadržaja, regule i statuti, registri, varia, indeksi, album slika, JA (1970, Zagreb) 298 str. + 133 reprodukcije.

В. и бр. 872.

874. Štefanić Vjekoslav, Natalino Radovich, Le pericopi glagolitiche della Vita Constatini e la tradizione manoseritta cirillica. Bibliotheca Enrico Damiani diretta da Nullo Minissi. Testi e studi pubblicat dal Seminario di Filologia Slava dell' Istituto Universitario Orientale di Napoli I. Edizioni Cymba, Napoli 1968, str. 172, 36 reprodukcija Slovo 20, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1970, Zagreb) 8°, 115—117.

Приказ.

Digitized by Google

ђ) Историја српскохрватског језика

875. Албин Александар, О народном језику Јована Мушкатировића, ЗбМСФЛ XII (1969) 53—72.

„На основу анализе главнијих фонетских, морфолошких, синтаксичких и лексичких црта ... види се да у односу на језик војвођанских писаца XVIII века чији је језик испитан, као и у односу на савремене војвођанске говоре, материјал Мушкатировићевих дела показује доста подударања".

Резиме на енглеском.

876. Албин Александар, Особине народних говора у „Немачко-српском речнику" (1790), Прил. ФФНС 6 (1970) 41—54.

Аутор закључује да је „овај речник у ствари мешавина три језичка слоја: црквенословенског, рускословенског и народног" а неке особине „упућују на сремски говор као извор свих ... дијалекатских црта, који је свакако био у основици народног говора аутора овога речника из 1790".

877. Албин Александар, Треће лице множине у делима војвођанских писаца (1748—1810), ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 135—150.

Ма материјалу из преко деведесет споменика са терена данашње Војводине аутор анализира употребу појединих наставака у 3. л. мн. презента.

Резиме на енглеском.

878. Барјактаревић Д[анило], Јат с вредношћу заменице 1. лица и гласа ј, ЗбФФП VI, св. А (1969) 29—32.

До идентификације јотованог вокала á (ѣ) с обликом личне заменице 1. лица ја (<азъ) дошло је у односу између ортоепског и значењског момента.

Резиме на француском.

879. Барјактаревић др Данило, Језик св. Саве према старословенском језику, Врањски гласник књ. IV, изд. Народни музеј у Врању (1968, Врање) 8°, 335—355.

Паралела и фонетско-морфолошка анализа језичких црта најстаријих старословенских споменика и Студеничког типика.

Резиме на руском.

880. Барјактаревић Д[анило], Осврт на језичке особине „Житија св. Симеона" од св. Саве, ЗбФФП VI, св. А (1969) 1—14.

Чланак представља саставни део претходне студије о Студеничком типику објављене у ЗбФФП V.

Резиме на француском.

881. Белић др Александар, Основи теорије српскохрватског језика I. Фонетика, в. бр. 511.

882. Богдановић Димитрије, О неким питањима лексикографске обраде јужнословенских ћирилских споменика српске редакције. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+12—17.

Резиме на руски.

Digitized by Google

883. Bratulić Josip, Glagoljica u srednjoj Istri, Istarski mozaik, god. VIII, br 5 (1970, Pula) 68—72.

884. Bratulić Josip, Najstarija hrvatska poezija i začinjavci, Dometi, god. 3, br. 9 (rujan 1970, Rijeka) 90—100.

885. Brozović Dalibor, Djelo Petra Zoranića u razvitku jezika hrvatske književnosti, ZR XVIII, br. 5 (1969, Zadar) 477—494.

Са 4 карте.

886. Van den Berk Ch. A., Nekoliko opaski o kvantitetu i akcentu u starom Dubrovniku, Marin Držić, zbornik radova, MH (1969, Zagreb) 299—310.

887. Веселинов Иванка, Бечкеречки типик 14 века. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+36—49+1 сл.

Резиме на руски.

888. Vince Zlatko, Grafijsko-pravopisna pitanja pretpreporodnog i preporodnog doba u Slavoniji, Zbornik radova Prvog znanstvenog sabora Slavonije i Baranje (1970, Osijek) 773—810.

889. Vince Zlatko, Filološke škole 19. stoljeća u razvoju hrvatskoga književnog jezika (svršetak), Jezik XVI, br. 3 (1969, Zagreb) 65—70.

890. Vončina Josip, в. Moguš Milan i Vončina Josip, бр. 924.

891. Vončina Josip, Ljepota jednostavnosti (Nepoznati autor: Prijatelju u Stonu), UR XIV, br. 1—2 (1970) 249—253.

892. Vončina Josip, Neke osobine Zoranićeva stila, ZR XVIII, br. 5 (1969, Zadar) 501—507.

893. Vončina Josip, O jeziku Mavra Vetranovića, Croatica, Prinosi proučavanju hrvatske književnosti, god. I, sv. 1 (1970, Zagreb) 51—70.

894. Vončina Josip, O istraživanju jezika starije hrvatske književnosti, UR XIV, br. 3 (1970) 295—303.

895. Vučetić Šime, O čitanju stare čakavske poezije, Dometi, god. 3, br. 9 (rujan 1970, Rijeka) 48—53.

896. Грицкат Ирена, Белешке о језику Ђорђа Бранковића, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 85—101.

Аутор констатује да се у језику овог самозваног српског деспота у неједнакој мери укрштају особине књижевно-језичке традиције, особине шумадијско-војвођанских говора и страних језика које је Бранковић знао.

Резиме на руском.

897. Дмитриев П. А., Эволюция средств подчинения присубстантивно-относительных придаточных в сербохорватском языке (Предварительное сообщение), в. бр. 523.

Digitized by Google

898. Zelić-Bučan Benedikta, Nekoliko izvornih svjedočanstava o hrvatskom nazivu hrvatskoga jezika, Kolo VIII (CXXVIII), br. 4 (1970, Zagreb) 480—484.

899. Jakić-Cestarić Vesna, Ime župana na nadvratniku crkve sv. Križa u Ninu, Radovi Instituta JA u Zadru, sv. XVI—XVII (1969, Zadar) 357—374.

Резиме на енглеском.

900. Jakić-Cestarić Vesna, Imena pastira u Zoranićevim „Planinama", ZR XVIII, br. 5 (1969, Zadar) 509—515.

901. Јерковић Вера, Глаголски вид у Манојловом јеванђељу, Прил. ФФНС 5 (1969) 41—47.

902. Јерковић Вера, Глаголски облици у Манојловом јеванђељу, Прил. ФФНС 5 (1969) 31—39.

903. Јерковић Вера, Два четворојеванђеља штампара Мардарија из Мркшине цркве, Прил. ФФНС 6 (1970) 1—17.

На основу анализе пре свега правописа јеванђеља штампаног у Београду 1552. и јеванђеља штампаног у Мркшиној цркви 1562. године, аутор закључује „да је јеванђеље из МЦ преписано са Б и да је штампар Мардарије израдио већину слова и један део иницијала према својој већ постојећој књизи".

904. Јерковић Јован, Белешке о језику Ђорђа Поповића Даничара, Прил. ФФНС 6 (1970) 83—104.

„Овај познати српски публициста, књижевник, преводилац, лексикограф ..." писао је језиком који „је близак основи нашег књижевног језика".

905. Кашић др Јован, Прилози проучавању синтаксичке проблематике прве половине XIX века, ГФФНС XIII/1 (1970) 263—272.

Резиме на руском.

906. Кашић др Јован, Фонетске и морфолошке особине „просечног" језика прве половине XIX века (на основу приватних писама), ГФФНС XII/1 (1969) 183—212.

Сматрајући да приватна писма од свих врста текстова најбоље репрезентују особине говорних језика, аутор настоји да одреди у којој су мери рускословенске, односно славеносрпске особине биле у свакодневној употреби.

Резиме на руском.

907. Klaić Bratoljub, Nov pogled na akcentuaciju starih dubrovačkih pisaca, Marin Držić, zbornik radova MH (1969, Zagreb) 282—298.

908. Klaić Bratoljub, Razmišljanja nad rječnikom Petra Hektorovića, Zbornik radova o Petru Hektoroviću, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 6 (1970, Zagreb) 167—181.

909. Kuna Herta, Jezičke karakteristike književnih djela Dositeja Obradovića, Djela ANU BiH XXXVI/21 (1970) 3—287.

На темељу богатог материјала из Доситејевих дјела, који је анализиран у овој опсежној монографији, аутор је извукао неке опште закључке о језику дјела Д. Обрадовића, и то како у погледу односа тог језика према језику литерарних дјела његових

Digitized by Google

савременика, тако „и на релацији према српскохрватском народном језику и говорима Доситејеве шире домовине". Обрађене су компоненте утицаја страних језика на језик Доситејевих литерарних дјела и дат поглед на састав његовог лексичког фонда.

Резиме на њемачком.

910. Kuna Herta, Ćirilo-metodijanska tradicija u leksici vojvodanske literature druge polovine XVIII v. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+124—132.

Резиме на руски.

911. Лалић Радован, Проблеми црквенословенског језика као књижевног језика код Срба пре Вука. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+150—162.

Резиме на руски.

912. Mahnken Irmgard, Uloga jezika u Držićevim komedijama, Marin Držić, zbornik radova, MH (1969, Zagreb) 311—317.

913. Mladenović dr Aleksandar, Jezik Petra Hektorovića, izd. MS (1968, Novi Sad) 8°, 1—206.

914. Mladenović Aleksandar, Još jednom povodom nekih nenaučnih tumačenja o narodnom jeziku prednjegoševske književnosti, Jezik XVII, br. 5 (1970, Zagreb) 150—158.

915. Младеновић Александар, Још о јављању јекавског јотовања у нашим споменицима, ЗбМСФЛ XII (1969) 226—227.

916. Mladenović dr Aleksandar, O grafiji i jeziku „Šibenske molitve", ГФФНС XII/1 (1969) 163—182.

Резиме на француском.

917. Младеновић Александар, Однос између домаћих и рускословенских елемената у књижевном језику код Срба пре његове вуковске стандардизације, ЗбМСФЛ XII (1969) 43—51.

На основу детаљних испитивања фонетских и морфолошких црта које се различито манифестују у српскохрватском и рускословенском језику аутор утврђује да је код Срба у XVIII веку „у штампаним књижевним делима егзистирао литерарни језик који је, у зависности у првом реду од тематике и намене одговарајућег дела, могао да буде у великој мери или рускословенски или народни, односно да садржи особине и једног и другог".

Реферат одржан на Славистичком конгресу у Прагу августа 1968.

Резиме на руском.

918. Mladenović dr Aleksandar, O nekim osobinama jezika Petra Zoranića drugih dalmatinskih čakavskih pisaca, ZR XVIII, br. 5 (1969, Zadar) 495—500.

919. Mladenović Aleksandar, O nekim osobinama jezika Petra Hektorovića, Zbornik radova o Petru Hektoroviću, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 6 (1970, Zagreb) 146—152.

Digitized by Google

920. Младеновић Александар, О неким рускословенским и српскохрватским језичким особинама у Орфелиновом „Магазину", ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 103—118.

Служећи се у великој мери статистиком, аутор утврђује односе између рускословенских, славеносрпских и народних особина у овом делу.

921. Младеновић А[лександар], Слово *и* у рукописном поменику манастира Слепче из XVIII и првих деценија XIX века, ЗбМСФЛ XII (1969) 227.

922. Младеновић др Александар, Стање и проблеми у проучавању књижевног језика војвођанских Срба у предвуковској епоси, КњЈ XVI, 3 (1969) 229—235.

Кореферат за VI конгрес Савеза славистичких друштава СФРЈ у Будви 1969.

923. Moguš Milan, Jezični elementi Držićeva „Dunda Maroja", Marin Držić, zbornik radova, MH (1969, Zagreb) 269—281.

924. Moguš Milan i Vončina Josip, Latinica u Hrvata, RZSF, sv. 11 (1969) 61—81.

925. Mulik Malik, Боню Ст. Ангелов, Из старата българска, руска и сръбска литература, в. бр. 858.

926. Muljačić Žarko, Leksikologijske i etimologijske bilješke uz „Planine", Radovi Instituta JA u Zadru, sv. XVI—XVII (1969, Zadar) 647—656.

Резиме на енглеском.

927. Nedeljković Olga, Vukanovo jevanđelje i problem punog aprakosa, Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut (1969, Zagreb) 8°, 41—91.

Критички приказ поводом издања Вукановог јеванђеља у посебном издању САНУ, књ. CDIV, Одељење литературе и језика, књ. XVIII, стр. 498, које је приредио Ј. Врана.

Резиме на француском.

928. Nikčević Vojislav, Neka neistorijska tumačenja narodnog jezika u crnogorskoj književnosti prednjegoševskog doba, Jezik XVII, br. 2 (1969, Zagreb) 48- 59.

В. и бр. 929.

929. Nikčević Vojislav, Ponovo povodom nekih neistorijskih tumačenja narodnog jezika u crnogorskoj književnosti prednjegoševskog doba, Jezik XVIII, br. 2 (1970, Zagreb) 61—63.

Осврт. В. и бр. 928.

930. Orešković Marko, Osnutak i djelatnost gljagoljaških štamparija u 15. stoljeću, Библиотекар XXI, св. 2 (1969, Београд) 226—245.

Четири фото-копије.

Резиме на енглеском и руском.

931. Raukar Tomislav, O nekim problemima razvitka ćirilske minuskule („bosančice"), HZ XIX—XX (1966—67, Zagreb) 8°, 485—499.

932. Реметић Слободан Н., О графији и правопису Вукове „Пјеснарице" из 1814. године, Прил. ФФНС 6 (1970) 55—66.

Digitized by Google

„У овом раду испитане су графијске и правописне одлике Вукове „Пјеснарице", штампане у Бечу 1814. године, што значи у вријеме када је наш дефинитивни реформатор данашње ћирилице писао још у великој мјери традиционалном графијом и ортографијом".

933. Selem Petar, Jezik i kazališna tradicija, Dubrovnik, god. XII, br. 3 (1969, Dubrovnik) 17—19.

934. Skok Jože, Mihanovićeva riječ o značenju narodnog jezika i ljepoti hrvatske domovine, Kaj, god. III, br. 5 (svibanj 1970, Zagreb) 46—53.

Између осталога говори о брошури „Реч домовини о хасновитости писања ву домородном језику".

935. Slamnig Ivan, Ivan Mažuranić i dubrovačko jezično i književno nasljeđe, Dubrovnik, god. XIII, br. 1 (1970, Dubrovnik) 5—11.

936. Стевановић М[ихаило], Стварање јединства књижевног језика Срба и Хрвата и данашње стање тог јединства, НЈ н.с. XVIII, св. 1—2 (1970) 1—79.

937. Стијовић Светозар, Графијске и правописне одлике у Орфелиновом „Магазину", Прил. ФФНС 6 (1970) 31—40.

938. Стијовић Светозар, О међусобном односу неких рускословенских и српскохрватских особина у Орфелиновим песмама, Прил. ФФНС 6 (1970) 19—30.

Како Орфелин све „песме није писао истим типом књижевног језика", аутор у четири Орфелинове песме и једној за коју се не зна сигурно да ли је његова, утврђује однос народних и рускословенских особина.

939. Стипчевић Биљана, О српским паримејницима. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+348—387.

Резиме на руски.

940. Franičević Marin, O stihu Marina Držića, Marin Držić, zbornik radova, MH (1969, Zagreb) 88—97.

941. Franičević Marin, Staroslavenski utjecaji u hrvatskoj predrenesansnoj versifikaciji. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 1, стр. (1)+276—280.

Резиме на руски.

942. Hyrkkönen Jukka, Neke pojedinosti o Držićevu vokabularu, Marin Držić, zbornik radova, MH (1969, Zagreb) 318—322.

943. Šimundić Mate, Jezik ne trpi nikakva diktata (Zlatko Vince: *Značenje Frana Kurelca kao jezikoslovca*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, „Rasprave Instituta za jezik", knjiga I, Zagreb, 1968), Revija, god. X, br. 1 (siječanj-veljača 1970, Osijek) 98—105.

Приказ.

944. Šojat dr Antun, Kratki navuk jezičnice horvatske (Jezik stare kajkavske književnosti), Kaj, god. II, br. 3—4 (ožujak-travanj 1969, Zagreb) 49—61; br. 5 (svibanj 1969) 65—80; br. 7—8 (srpanj-kolovoz 1969) 49—64; br. 10 (listopad 1969) 65—80; br. 12

Digitized by Google

(prosinac 1969) 65—80; god. III, br. 2 (veljača 1970, Zagreb) 81—96; br. 3—4 (ožujak-travanj 1970) 65—80; br. 10 (listopad 1970) 49—64.

С примјерима.

945. Šojat Antun, Pravopis stare kajkavske književnosti, Filologija, sv. 6 (1970, Zagreb) 265—282.

С примјерима.

946. Šupuk Ante, Nadimci u starim dalmatinskim gradovima, ZR XIX, br. 4 (1970, Zadar) 417—421.

е) Метрика

947. Јанковић Владета, Поетска функција кованица Лазе Костића, ЗбИК књ. 7 (1969, Београд) 1—81.

Између осталог, аутор даје речник кованица Лазе Костића са значењским објашњењима и потврдама (стр. 33—80).

Резиме на енглеском.

948. Kravar M[iroslav], O heksametru srpskoga „Homera" ЖА XX (1970) 55—72.

Аутор коментарише хексаметар Милоша Н. Ђурића у преводу „Хомера" поредећи га са хексаметром Т. Маретића.

949. Rihtman Cvjetko, O nekim faktorima strukture melopoetskih oblika, НСтв св. 29—32 (1969, Београд) 173—179.

950. Franičević Marin, O stihu hrvatske srednjovjekovne književnosti, Croatica, Prinosi proučavanju hrvatske književnosti, god. I, sv. 1 (1970, Zagreb) 29—49.

ж) Стил

951. Anić Vladimir, Krunoslav Pranjić: Jezik i književno djelo, „Školska knjiga", Zagreb 1968, Jezik XVI, br. 3 (1969, Zagreb) 89—94.

Осврт. В. и бр. 956 и 967.

952. Bogdan Zlata, Stilističke vrijednosti Božićevog aorista, Dometi, god. 3, br. 11 (studeni 1970, Rijeka) 91—93.

953. Vuković dr Jovan, Zvukovna analiza jedne lirske narodne pesme, НСтв, св. 29—32 (1969, Београд) 91—98.

954. Vuković dr Jovan, Pristup kompleksnoj stilističkoj analizi srpskohrvatskog stihovanog izraza, Putevi, br. 1—2 (1970, Banja Luka) 55—69.

Да би се адекватније приказали изражајни ефекти једне лирске пјесме, потребно је имати изграђене критеријуме лингвистичке анализе, односно потребно је послужити се основним принципима савремене структуралне лингвистике. Комплексна стилистичка анализа подразумијева анализу значењских ефеката, формалних елемената и звучног слоја. Комплексну структуралну анализу аутор је конкретно примијенио на одабраним стиховима.

Digitized by Google

955. Vuletić Branko, Smisao ličnih imena i naziva u Krležinoj *Kraljevskoj ugarskoj domobranskoj noveli*, UR XIV, br. 1—2 (1970) 259—265.

956. Grčić Marko, Od jezika do umjetnine (Krunoslav Pranjić: „Jezik i književno djelo", Školska knjiga, Zagreb 1968), 15 dana, god. XI, br. 15—18 (ožujak 1969, Zagreb) 54—55.

Приказ. В. и бр. 951 и 967.

957. Дамјановић Слободан, Стилистичка анализа изворног и преведеног поетског текста, ЗбФФП VI, св. А (1969) 367—381.

Резиме на француском.

958. Донат Бранимир, Стилистичка критика, Сов XIX, 5 (1969) 576—582.

Превел од хрватскосрпски Миле Маневски.

959. Zimin V. I., Metafora, UR XIII, br. 1—2 (1969) 57—71.

960. Jovanović dr Ivanka, Epitet kao umetnička odredba, ГФФНС XIII/2 (1970) 553—567.

Резиме на руском.

961. Kalenić Vatroslav, Sintaksa Šenoina jezika u funkcijama izraza, UR XIII, br. 1—2 (1969) 21—43.

962. Маневски Миле, в. Донат Бранимир, бр. 958.

963. Matić Radomir, Poređenje kao stilsko-jezička odlika pripovetke Sve će to narod pozlatiti od L. Lazarevića, КњЈ XVII, 2 (1970) 240—244.

Настава.

964. Мишковић Лазар, Словенска антитеза и њена језичко-стилска функција, Настава и васпитање XVIII (IV), 3 (1969, Београд) 325—332.

965. Muljačić Žarko, O stilističkom aspektu leksičkog posuđivanja, UR XIV, br. 1—2 (1970) 155—163.

966. Павловић Михаило Б., Још о „словенској антитези" код Виктора Игоа и уопште, ФП I—IV (1969, Београд) 88—98.

Анализа структуре словенске антитезе у неким Игоовим песмама и нашој народној поезији.

Резиме на француском.

967. Peco A[sim], Još jedan pogled na Pranjićevu knjigu: Jezik i književno djelo, КњЈ XVII, 1 (1970) 118—120.

В. и бр. 951 и 956.

968. Поповић Љубомир, Понављање речи ради стилског појачавања значења, НЈ н.с. XVII, св. 3 (1969) 125—142 и НЈ н.с. XVII, св. 4 (1969) 231—246.

969. Pranjić Krunoslav, Za komparativnu stilistiku, UR XIV, br. 1—2 (1970) 189—192.

Digitized by Google

970. Станић Миљко, Моћ и лепота речи (Уз наставу стилистике у средњој школи), Настава и васпитање XIX (V), 1 (1970, Београд) 43—50.

971. Tautović Radojica, Mitska simbolika u realističkoj priči, Savremenik, knj. XXXI, sv. 7 (1970, Beograd) 92—94.

О митској симболици у збирци приповедака Ћамила Сијарића „Сабља" (Титоград, 1969).

972. Ćorac dr Milorad, Jezik i stil Mihaila Lalića, в. бр. 759.

з) Методика наставе књижевног језика

973. Васић Смиљка, Могућности развијања и увежбавања интереса за читање, Настава и васпитање XVIII (IV), 4 (1969, Београд) 399—407.

974. Вујичић Драгомир, Тешкоће и несналажења у настави матерњег језика, PSKJ VII (1969) 143—147.

Наведено је неколико чињеница које се негативно одражавају на квалитет наставе матерњег језика у школама, те указано на извјесне акције и облике рада који би допринијели побољшању наставе тог предмета.

975. Garić Mevlida, Pojam o nezavisnom i zavisnom odnosu u složenoj rečenici, PrNShJK, br. 3/1969—1970 (1969/1970) 99—102.

Једна могућност обраде појма о независном и зависном односу у сложеној реченици у средњој школи.

976. Gojanović Čedo, O slabostima nastave maternjeg jezika u osnovnim školama posmatranim sa psihopedagoškog stanovišta, PuDstNiV, br. 2 (1969) 15—23.

977. Димитријевић Радмило, Проблеми обраде текстова (о препричавању књижевног дјела), PSKJ VII (1969) 109—124.

Аутор указује на сву сложеност посла око увођења ученика у препричавање текстова, нарочито истичући да то не смије бити шаблонизирана врста рада, нити рада по инерцији.

978. Јањушевић Милан Ј., Миодраг В. Матић, Логопедија, Настава и васпитање XVIII (IV), 2 (1969, Београд) 269—271.

Приказ, с повољном оценом.

979. Кнежевић Богић, Програмирана настава почетног читања и писања дјеце предшколског узраста, Настава и васпитање XVIII (IV), 4 (1969, Београд) 454—457.

980. Marek Juraj, Problemi nastavnog kontinuiteta i nastava srpskohrvatskog jezika — I dio, PuDstNiV, br. 1 (1970) 1—7.

981. Марковић Марко, Коришћење писмених састава за развијање језичко-стилског израза ученика, Настава и васпитање XVIII (IV), 5 (1969, Београд) 551—554.

982. Matić Radomir, Obrada atributa i apozicije u srednjoj školi, PrNShJK, br. 1 (1969/1970) 79—83.

Digitized by Google

На тексту народне пјесме Урош и Мрњавчевићи аутор је вршио анализу синтагми према којима стоје, на једној страни, ријеч као синтаксичка јединица, и, на другој, реченица као синтаксичка јединица вишега ранга (атрибутске и апозитивне реченице).

983. Metodika elementarne nastave materinskog jezika i matematike. Uredio dr Pero Šimleša, IV izdanje, Pedagoško-književni zbor (1969, Zagreb) 248 str.

984. Миновић Мнливоје, О једном нацрту програма граматичко-правописне материје за наставу српскохрватског језика у основним школама, PSKJ VII (1969) 125—142.

У раду је дат врло образложен критички осврт на „Распоред граматичко-правописног градива српскохрватског језика од V до VIII разреда основне школе", који је написала група сарајевских просвјетних савјетника (PuDstNiV, бр. 2/1967—1968, Сарајево).

985. Rosandić Dragutin, Nastavnik materinskog jezika i književnosti u kontekstu suvremenih metodičkih koncepcija, КњЈ XVI, 4 (1969) 407—413.

Кореферат на VI конгресу Савеза славистичких друштава Југославије, у Будви, 6—11. X 1969.

Настава.

986. Rosandić dr Dragutin, Pismene vježbe u nastavi hrvatskosrpskog jezika, Pedagoško-književni zbor (1969, Zagreb) 94 str.

987. Savićević Miroslav, Metod analize sadržaja u nastavi pismenosti, КњЈ XVI, 2 (1969) 164—168.

Методологија и настава.

988. Салонски Станка, Значај вежбања за усвајање знања из правописа, Настава и васпитање XVIII (IV), 2 (1969, Београд) 190—195.

989. Стефановић Драгутин, На маргинама неких резултата тестовских испитивања у настави књижевности и језика, КњЈ 3 (1969) 294—301.

990. Стојић-Јањушевић Десанка, Др Мухамед Мурадбеговић, Комплексни и монографски поступак у почетном читању, Завод за издавање уџбеника СРС, Београд 1968, Настава и васпитање XIX (V), 5 (1970, Београд) 603—606.

Приказ, са замеркама.

991. Težak dr Stjepko, Govorne vježbe u nastavi hrvatskosrpskog jezika, IV-prerađeno izdanje, Pedagoško-književni zbor (1970, Zagreb) 182 str.

992. Težak Stjepko, Metodičko obrazovanje nastavnika hrvatskosrpskog jezika i problemi s tim u vezi, PrNShJK, br. 2/1969—1970 (1969/1970) 14—34.

993. Trenzer Tomislav, Neke mogućnosti vizuelnog predstavljanja u nastavi gramatike, PrNShJK, br. 2/1969—1970 (1969/1970) 45—54.

994. Трој Фридрих, Коришћење текста у школи, Настава и васпитање XVIII (IV), 2 (1969, Београд) 175—189.

Digitized by Google

995. Šimleša dr Pero, в. Metodika elementarne nastave materinskog jezika i matematike, бр. 983.

и) Терминологија

996. Božičević Juraj, в. Šolc Aleksandar i Božičević Juraj, бр. 1007.

997. Brozović Dalibor, O jednom izazivačkom izdanju, Kolo VIII (CXXVIII), br. 2 (1970, Zagreb) 231—236.

Осврт на Терминологический словарь по научной информации, 1969.

998. Костић др Александар, Терминолошка праксиологија неких наших старијих медицинских писаца, Н. Ј н.с. XVIII, св. 1—2 (1970) 110—114.

999. Križić Hrvoje, O potrebi rješavanja problema terminologije u nastavi u Bosni i Hercegovini, PrNShJK, br. 3/1969—1970 (1969/1970) 68—74.

Пошто је указано да је тражење рјешења за прецизну и устаљену терминологију у свим струкама а у настави посебно везано за језичке, национално-политичке и психолошке тешкоће, закључено је да стална паралелна употреба термина у уџбеницима, у предавањима, на радију, телевизији, у штампи итд. представља најпрваедније рјешење за босанскохерцеговачке прилике.

1000. Милисавац Живан, Покушаји израде заједничке југословенске терминологије у XIX в. — одраз тежњи ка политичком и националном јединству, ЗбМСФЛ XII (1969) 101—114.

Реферат одржан на Славистичком конгресу у Прагу августа 1968.

Резиме на руском.

1001. Павловић Мил[ивоје], Покушај стварања нових термина из астронаутике, НЈ н.с. XVIII, св. 4 (1969) 196—197.

1002. Pederin Ivan, Kačićeva književna terminologija i narodna pjesma, Kritika, br. 10 (siječanj—veljača 1970, Zagreb) 43—51.

1003. Šegota Tomislav, Odradba stručnih naziva u „Rječniku hrvatskosrpskoga književnog jezika". Geografija i neki pojmovi iz dodirnih znanosti, Kritika, br. 10 (siječanj-veljača 1970, Zagreb) 80—89.

В. и бр. 1007.

1004. Šetka Jeronim .Kršćanski termini u novome prijevodu Biblije, Kritika, br. 12 (svibanj-lipanj 1970, Zagreb) 313—317.

1005. Šimundić Mate, Stogodišnjica hrvatske zoomastike, Revija, god. IX, br. 5 (rujan—listopad 1969, Osijek) 108—118.

О књизи Франа Курелца Имена властита и сплошна.

1006. Шишковић Јулија, Речник библиотекарског говора, Библиотекар XXI, св. 4 (1969, Београд) 571—573.

Резиме на енглеском и руском.

Digitized by Google

1007. Šolc Aleksandar i Božičević Juraj, Obradba stručnih naziva u Rječniku hrvatskosrpskog književnog jezika (meteorologija, fizika, kemija i dr.), Kritika, br. 5 (ožujak—travanj 1969, Zagreb) 208—221.

В. и бр. 1003.

j) Народне умотворине (текстови, тумачења итд.)

1008. Andrić dr Josip, в. Slavonske narodne pjesme Požeške doline, бр. 1084.

1009. Антологија народних епских песама I, Избор Војислава Ђурића, изд. МС и Српска књижевна задруга (1959, Нови Сад) 8°, 1—400.

Са предговором „О народним епским песмама", Војислава Ђурића, у колекцији „Српска књижевност у 100 књига".

1010. Антологија народних епских песама II, Избор и напомене Војислава Ђурића, изд. МС и Српска књижевна задруга (1968, Нови Сад) 8°, 1—424.

Са речником мање познатих речи и израза. Колекција „Српска књижевност у 100 књига".

1011. Антологија народних лирских песама, избор и редакција дра Војислава Ђурића, изд. МС (1969, Нови Сад) 8°, 1—380.

Са напоменама и речником мање познатих речи.

1012. Антологија народних приповедака, избор и предговор др Војислав Ђурић, изд. МС (Нови Сад) и Српска књижевна задруга (1969, Београд) 8°, 1—434.

Са чланком Владана Недића: Библиографија важнијих радова о српскохрватској народној књижевности, важнијом литературом и речником мање познатих речи.

1013. Белешке, НСтв, св. 33—34 (1970, Београд) 99—101.

У овој рубрици дају се кратке информације о књигама, расправама и сл. које се баве фолклором у ширем смислу.

1014. Бован Владимир, Народне умотворине са Косова и Метохије у записима првих сакупљача и рад Ивана Степановића Јастребова, ЗбФФП VI, св. А (1969) 425—474 и ЗбФФП VII, св. А (1970) 467—515.

1015. Bošković-Stulli Maja, O rečenici usmenog pripovjedača, UR XIII, br. 4 (1969) 255—272.

1016. Bugarštice, izbor i pogovor Vladana Nedića, izd. „Rad" (1969, Beograd) 8°, 1—78+2.

Са напоменама приређивача.

1017. Bunym David E., Thematic Sequences and Transformation of Character in Oral Narrative Tradition, ФП I—II (1970, Београд) 1—21.

Аутор напомиње да у живој усменој предаји процес композиције није завршен и „мешање" или трансформација карактера представља један вид тог процеса. У анализи „песме бр. 17" из збирке босанских муслиманских народних песама Јована Перовића у Архиву САНУ, између осталог, успоставља тематске парадигме, издваја рекурентне парадигматске елементе.

Digitized by Google

1018. Vlahović dr Petar, Jugoslovenska folkloristika u rukopisnoj građi Poljaka Oskara Kolberga, НСтв, св. 29—32 (1969, Београд) 99—107.

1019. Влаховић др Петар, Неки новији облици наших народних тужбалица, НСтв, св. 35—36 (1970, Београд) 105—112.

Резиме на француском.

1020. Вукановић Т. П., Студије из балканског фоклора, Врањски гласник књ. VI, изд. Народни музеј у Врању (1970, Врање) 8°, 215—303.

Између осталог и о подели српскохрватског еноса на циклусе и групе и др.

Резиме на француском.

1021. Vuković Jovan, Intonacioni momenti u strukturiranju narodnoga stiha i metodologija proučavanja, МФ II, 3—4 (1969) 7—16.

Резиме на руски и македонски.

1022. Вукомановић др Јован, Иван Црнојевић у народном предању, НСтв, св. 29—32 (1969, Београд) 323—325.

1023. Vukomanović Nevenka, в. Narodne pjesme, бр. 1068.

1024. Георгијевић Светозар, Мотив о попу тврдици, НСтв, св. 33—34 (1970, Београд) 78—81.

Дате две изворне приче са истим мотивом (из Лике—Дивосело и Стубља — Врање).

Резиме на француском.

1025. Delorko Olinko, в. Hrvatske starinske narodne pjesnme sakupljene u naše dane po Dalmaciji, Antologija, бр. 1096.

1026. Додеровић Миленко, Монографија о херцеговачком Самобору, НСтв, св. 33—34 (1970, Београд) 82—84.

Приказ. Дата једна народна песма и неколико народних пословица.

1027. Драгојловић др Драгољуб, Трагови богумилске идеологије у фолклору балканских народа, НСтв, св. 35—36 (1970, Београд) 132—140.

Резиме на француском.

1028. Ђурић Војислав, в. Антологија народних епских песама I, бр. 1009.

1029. Ђурић Војислав, в. Антологија народних епских песама, II, бр. 1010.

1030. Ђурић др Војислав, в. Антологија народних лирских песама, бр. 1011.

1031. Ђурић др Војислав, в. Антологија народних приповедака, бр. 1012.

1032. Ђурић Војислав, в. Народне епске песме I, Песме старијих времена, бр. 1065.

1033. Ђурић др Војислав, в. Народне јуначке песме, бр. 1066.

1034. Ђурић Војислав, в. Народне лирске песме, бр. 1067.

Digitized by Google

1035. Ђурић Војислав, в. Народне приповетке, бр. 1071.

1036. Еванђеље по народу. Антологија црногорских пословица и изрека, избор и предговор др Нико Мартиновић, изд. Графички завод у Титограду (1969) 8°, 1—362.

1037. Zečević Slobodan, Zmaj u narodnom verovanju severoistočne Srbije — sa slovenskim i balkanskim paralelama, МФ II, 3—4 (1969), 361—368.

Резиме на француски и руски.

1038. Zečević dr Slobodan, Poreklo naših verovanja o kućnoj zmiji, НСтв, св. 35—36 (1970, Београд) 141—150.

Резиме на француском.

1039. Zirić Mustafa, в. Junačke narodne pjesme muslimanske, бр. 1046.

1040. Златановић Момчило, Жетелачка поезија у Врањској области, Врањски гласник V, изд. Народни музеј у Врању (1969, Врање) 8°, 449—465.

Са текстовима жетелачких песама на локалном говору.

Резиме на руском.

1041. Златановић Момчило, Краљичке песме у Грделичкој клисури, Врањски гласник VI, изд. Народни музеј у Врању (1970, Врање) 8°, 433—438.

Са текстовима песама.

Резиме на руском.

1042. Zuković Ljubomir, O tužbalicama, naročito s obzirom na ostale vrste naših narodnih pjesama, Radovi V, izd. Filozofski fakultet u Sarajevu (1968—1969, Sarajevo) 8°, 293—306.

Резиме на немачком.

1043. Јуначке народне песме, избор и предговор Милорада Панића-Сурепа, изд. „Рад" (1970, Београд) 8°, 1—184.

1044. Junačke narodne pjesme, priredio dr Salko Nazečić, izd. „Svjetlost" (1969, Sarajevo) 8°, 1—4—366.

Са речником мање познатих речи.

1045. Junačke narodne pjesme, priredio Tvrtko Čubelić, VII izdanje, izd. ŠK (1969, Zagreb) 8°, 1—126.

1046. Junačke narodne pjesme muslimanske, izbor i redakcija Mustafa Zirića, izd. autor (1969, Zagreb) 8°, 1—235.

Са предговором Новака Симића и речником мање познатих речи и израза.

1047. Knežević Srebrica, Zdravlje i bolest u našim narodnim igrama (sa osvrtom na iste motive kod ostalih balkanskih naroda), МФ II, 3—4 (1969) 345—360.

Резиме на енглиски и македонски.

1048. Крњевић Хатиџа, Муслиманске песме Ерлангенског рукописа, ЗбИК књ. 7 (1969, Београд) 209—268.

Резиме на руском.

Digitized by Google

1049. Kuntarić Đuro, в. Slavonske narodne pjesme Požeške doline, бр. 1084.

1050. Лалевић М[иодраг] С., в. Stanisavljević Vukašin, бр. 1087.

1051. Лалевић Миодраг, Значење трију Вукових пословица, НСтв, св. 29—32 (1969, Београд) 327—330.

1052. Ljubinković Nenad, Nova rasprava o postajanju „epskog deseterca", Savremenik, knj. XXX, sv. 10 (1969, Beograd) 295—296.

О расправи Мирослава Топића О постању „епског десетерца" (Књижевна историја 2, Београд 1968, 309—348).

Приказ.

1053. Љубинковић Ненад, Помени скалпирања у народним песмама Југословена, НСтв, св. 29—32 (1969, Београд) 117—119.

1054. Марковић Милош, в. Народна лирика Жупе, бр. 1064.

1055. Мартиновић др Нико, в. Еванђеље по народу. Антологија црногорских пословица и изрека, бр. 1036.

1056. Матицки Миодраг, Две збирке српских народних приповедака из Баната, НСтв, св. 33—34 (1970, Београд) 37—45.

О збиркама: Српске народне приповетке, Косте Ристића и Васе Лончарског, Нови Сад 1891. г. и Српске народне приповетке из Баната, Светозара Мл. Бајића, Нови Сад 1905. г.

Резиме на француском.

1057. Maticki Miodrag, Slepi pevači Luke Ilića Oriovčanina, НСтв, св. 29—32 (1969, Београд) 113—116.

Подаци о слепим певачима народних песама.

1058. Миљанић Новак Љ., Лазар Пецирeп, НСтв, св. 35—36 (1970, Београд) 157—166.

О личности овога чувеног јунака XVIII века у народним и уметничким песмама.

Резиме на француском.

1059. Младеновић Живомир, Досадашње проучавање односа српскохрватске и грчке народне епике, МФ II, 3—4 (1969) 61—81.

Содржи: 1. Хомерови епови и наше епске народне песме; 2. Наша и византијска народна епика; 3. Наша и новогрчка народна епика; 4. Досадашњи резултати и будуће перспективе проучавања.

Резиме на француски и македонски.

1060. Muslimanske junačke pjesme, izbor, redakcija i predgovor Naska Frndića, izd. „Stvarnost" (1969, Zagreb) 8°, 1+652.

Са литературом и речником оријентализама.

1061. Nazečić dr Salko, в. Junačke narodne pjesme, бр. 1044.

Digitized by Google

1062. Nazor Ante, Nekoliko napomena uz narodnu poeziju NOR-a, NCтв, св. 29—32 (1969, Београд) 129—135.

1063. Народна књижевност. Епске и лирске песме, приповетке, шаљиве приче и загонетке, приредио Божидар Тимотијевић, изд. „Младо поколење" (1970, Београд) 8°, 1—266.

Са поговором „Наше народне умотворине" Вукашина Станисављевића и речником мање познатих речи.

1064. Народна лирика Жупе, избор, увод и поговор Милоша Марковића, изд. „Багдала" (1969, Крушевац) 8°, 1—336.

Са речником мање познатих речи и израза.

1065. Народне епске песме I, Песме старијих времена, избор и редакција Војислава Ђурића, изд. „Просвета" (1969, Београд) 8°, 1—229.

Са чланком „Лепота народног стиха" Војислава Ђурића.

1066. Народне јуначке песме, приредио др Војислав Ђурић, изд. „Просвета" (1969, Београд) 8°, 1—290.

Са чланком „Ликови главних јунака" дра Војислава Ђурића и речником мање познатих речи.

1067. Народне лирске песме, Избор и редакција Војислава Ђурића, изд. „Просвета" (1969, Београд) 8°, 1—130.

Са чланком „О народним лирским песмама" Војислава Ђурића, напоменама и речником мање познатих речи.

1068. Narodne pjesme, priredila Nevenka Vukomanović, izd. „Svjetlost" (1970, Sarajevo) 8°, 1—120.

Са предговором приређивача „Народ је створио пјесму".

1069. Narodne pjesme II. Izbor i redakcija Osmana Hadžića, izd. „Veselin Masleša" (1969, Sarajevo) 8°, 1—122.

Са речником мање познатих речи и израза.

В. и бр. 1070.

1070. Народне пјесме II, избор и редакција Османа Хаџића, изд. „Веселин Маслеша" (1970, Сарајево) 8°, 1—118.

Са речником мање познатих речи. В. и бр. 1069.

1071. Народне приповетке, приредио Војислав Ђурић, изд. „Просвета" (1969, Београд) 8°, 1—168+4.

Са предговором „О народним приповеткама" Војислава Ђурића.

1072. Недић Владан, в. Антологија народних приповедака, бр. 1012.

1073. Nedić Vladan, в. Bugarštice, бр. 1016.

1074. Недић Владан, Српскохрватска осмерачка усмена епика, Прил. XXXVI, св. 3—4 (1970) 196—213.

Digitized by Google

1075. Николић др Илија, Бугарски препис Вукове прве књиге лајпцишког издања Народних српских пјесама, НСтв, св. 29—32 (1969, Београд) 155—160.

Са две фото-копије.

1076. Николић др Илија, Руднички гуслар Рајко Ивковић, НСтв, св. 35—36 (1970, Београд) 120—122.

Резиме на француском.

1077. Оровић Саво Ђ., Епске народне песме и гусле, НСтв, св. 29—32 (1969, Београд) 121—127.

1078. Pavlica Dane, в. Sa Papuka sa planine. Narodne pjesme narodnooslobodilačke borbe i narodnooslobodilačkog pokreta ispjevane u Požeškoj kotlini, бр. 1082.

1079. Панић-Суреп Милорад, в. Јуначке народне песме, бр. 1043.

1080. Пеић Матко, в. Slavonske narodne pjesme Požeške doline, бр. 1084.

1081. Примери народног стваралаштва, — НСтв, св. 33—34 (1970, Београд) 102—103; св. 35—36 (1970, Београд) 193—201.

У овој рубрици дају се народне песме забележене у оригиналу од народних певача из разних крајева наше земље.

1082. Sa Papuka sa planine. Narodne pjesme narodnooslobodilačke borbe i narodnooslobodilačkog pokreta ispjevane u Požeškoj kotlini, skupio i predgovor napisao Dane Pavlica, izd. Predsjedništvo Općinske konferencije SOH-a (1969, Požega) 8°, 1—78.

Издато поводом прославе педесетогодишњице Комунистичке партије Југославије, Синдиката и СКОЈ-а.

1083. Симић Новак, в. Junačke narodne pjesme muslimanske, бр. 1046.

1084. Slavonske narodne pjesme Požeške doline, priredio Dr Josip Andrić, izd. MH (1969, Slavonska Požega) 8, 1—166.

Са чланцима: „Поезија пожешког краја" Матка Пеића и „In memoriam Др Јосипа Андрића" од дра Ђура Кунтарића.

1085. Слијепчевић Милош, Јован Ковач од Гацка, НСтв, св. 29—32 (1969, Београд) 109—112.

Подаци о народном гуслару.

1086. Станисављевић Вукашин, в. Народна књижевност. Епске и лирске песме, приповетке, шаљиве приче и загонетке, бр. 1063.

1087. Stanisavljević Vukašin, Naša narodna književnost, izd. „Srboštampa" (1969, Beograd) 8°, 1—351.

Са чланком М.С. Лалевића: „Уз ову књигу" и речником мање познатих речи и израза.

1088. Težak dr Stjepko, в. Šaljive narodne pripovijetke, бр. 1101.

Digitized by Google

1089. Тимотијевић Божидар, в. Народна књижевност. Епске и лирске песме, приповетке, шаљиве приче и загонетке, бр. 1063.

1090. Требјешанин Радош, Облици дечјег народног стваралаштва Народноослободилачке борбе и Револуције Јабланице и Пусте Реке, НСтв, св. 29—32 (1969, Београд) 137—147.

Информативан одељак: Усмено стваралаштво.

1091. Трифуновски др Јован Ф., Народне песме Врања и околине (Момчило Златановић: Мори Бајо, бела Бајо, Издавачко предузеће „Наша реч", Лесковац 1968, стр. 1—94), НСтв, св. 35—36 (1970, Београд) 188.

Приказ.

1092. Ћурић др Хајрудин, Земљотрес у народном вјеровању, НСтв, св. 35—36 (1970, Београд) 151—153.

Резиме на француском.

1093. Trndić Nasko, в. Muslimanske junačke pjesme, бр. 1060.

1094. Hadžić Osman, в. Narodne pjesme II, бр. 1069.

1095. Хаџић Осман, в. Народне пјесме II, бр. 1070.

1096. Hrvatske starinske narodne pjesme sakupljene u naše dane po Dalmaciji, Antologija, zapisao, priredio i predgovor napisao Olinko Delorko, izd. MH (1969 Split) 8°, 1—XII—409.

Са речником мање познатих речи и литературом.

1097. Црногорске народне тужбалице, приредио Вукоман Џаковић, изд. „Графички заовд (1970, Титоград) 8°, 1—134.

Са напоменама и предговором „О црногорским народним тужбалицама" Вукомана Џаковића.

1098. Čubelić Tvrtko, в. Junačke narodne pjesme, бр. 1045.

1099. Čubelić Tvrtko, Komparatizam, komparatistički aspekt i komparatističke koncepcije u proučavanju usmene narodne književnosti, МФ II, 3—4 1969) 17—39.

Резиме на француски и македонски.

1100. Џаковић Вукоман, в. Црногорске народне тужбалице, бр. 1097.

1101. Šaljive narodne pripovijetke, priredio dr Stjepko Težak, IV izdanje, izd. ŠK (1969, Zagreb) 8°, 1—104.

1102. Шмаус др Алојз, Погибија војводе Момчила, НСтв, св. 29—32 (1969, Београд) 19—31.

VIII Македонски језик

1103. Алексиев Ацо, Поетските обиди на Војдан Чернодрински. Во: Шести Рацинови средби, (1)+137—145.

Резиме на француски и руски.

Digitized by Google

1104. Арсовски Г[еорги], Гане Тодоровски: „Претходниците на Мисирков", Мисла, Скопје—1968, Сов XIX, 8—9 (1969) 975—976.

Приказ.

1105. Бернштејн Самуил Борисович, О предмете морфолологии, Пристапни предавања-МАНУ, 1970, 11—18.

Резиме на македонски.

1106. Божиновски Здравко, Сличности во мотивите меѓу ајдутските и комитските народни песни, Прил-МАНУ, 10 (1969) 69—77.

1107. Бурина Сафет, „Сердарот" од Григор Прличев и македонската народна поезија. Во: Шести Рацинови средби, (1)+85—95.

Резиме на француски и руски.

1108. Вајан Андре, Macedonien maštea „marâtre", Пристапни предавања-МАНУ, 1970, 21—23.

Етимологија.

Резиме на македонски.

1109. Варошлија Бранко, Еден вид на позитивниот херој во нашето народно творештво. Во: Шести Рацинови средби, (1)+281—284.

Резиме на француски и руски.

1110. Василевски Живко, Примената на литературниот јазик, КЖ XIV, 7—8 (1969) 7—8.

Актуелни прашања.

1111. Видоески Б[ожидар], Акцентски системи во македонските дијалекти. Во: Предавања, II, стр. 16.

В. и бр. 1115.

1112. Видоески Божидар, Дијалектната диференцијација на македонскиот јазик, Пристапни предавања-МАНУ, 1970, 27—39.

Резиме на француски.

1113. Видоески Божидар, Македонскиот јазик и македонската лингвистика во светот, Раз XII, 9—10 (1970), стр. (1)+1093—1100.

За контактите меѓу скопскиот лингвистички центар и славистичките центри во другите земји.

1114. Видоески Б[ожидар], Димитровски Т[одор], Конески К[ирил], Тошев К[рум], Угринова-Скаловска Р[адмила], Правопис на македонскиот литературен јазик, „Просветно дело", Скопје, 1969, стр. (6)+188, 8°.

В. и бр. 1178.

1115. Видоески Божо, Акцентските системи во македонските дијалекти, ЛЗб XVII, 3 (1970) 1—11.

Digitized by Google

Предавање одржано на II семинар по македонски јазик, литература и култура (Охрид, 1969 год.).

В. и бр. 1111.

1116. Видоески Божо, в. Правопис на македонскиот литературен јазик со правописен речник, бр. 1248.

1117. Видоески Божо, Континуантите на вокалните Р и Л во дијалектите на македонскиот јазик, ГЗФФ 22 (1970), стр. (1)+530—546+5к.

Резиме на француски.

1118. Видоески Божо, Полските слависти за македонскиот јазик, КЩ XIV, 3 (1969) 10—12.

За дејноста на Т. Лер-Сплавињски, З. Голомб, З. Топољинска, К. Фелешко, В. Пјанка, Ј. Русек и В. Помјановска.

1119. Vrana Josip, Makedonska redakcija staroslavenskih evanđelja. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+52—64.

Резиме на англиски.

1120. Гавриш Ксенија, Македонско-руски речник. Просветно дело, Скопје, 1969, стр. 916, 8°.

Редактор на рускиот текст Борис Марков.

1121. Галтон Херберт, Значењето на временските прилози *уште* и *веќе*, MJ XX (1969), стр. (1)+144—152.

Прилог кон македонската синтакса.

1122. Галтон Херберт, Образец на македонска реченица, MJ XXI (1970), стр. (1)+44—56.

Синтакса.

1123. Голабоски Сотир, Некои забелешки за мелодиската орнаментика во македонскиот музички мелос, МФ II, 3—4 (1969) 293—297.

1. Орнаменти што се сврзани интегрално со мелодискиот тек 2. Орнаменти што не се сврзани суштински со мелодискиот тек 3. Типови на орнаменти што се среќаваат во двете групи: мелизми, мордент, апоџиатура, групето, портаменто и трилер.

Резиме на француски.

1124. Ѓорѓиев Ѓорѓи, Формални структури на рефренските мелодии во македонските народни песни, МФ II, 3—4 (1969) 299—304.

Од структурите на анализираните едногласни мелодии авторот ги издвојува два рефренски типа: I. Рефрени што преставуваат половина мелостих—половина мелопоетска мисла; II. Рефрени што во мелострофата се издвојуваат како заокружена мелопоетска целина со свој почеток и крај.

Резиме на француски.

1125. Гостиварскиот крај. II. (Македонскиот, албанскиот и турскиот говор), изд. Општинско собрание Гостивар, 1970, стр. I—IX+306.

Digitized by Google

1126. Димитровски Т[одор], в. Видоески Б[ожидар], Димитровски Т[одор], Конески К[ирил], Тошев К[рум], Угринова-Скаловска Р[адмила], бр. 1114.

1127. Димитровски Тодор, в. Правопис на македонскиот литературен јазик со правописен речник, бр. 1248.

1128. Димитровски Тодор, в. Шмаус Алојз, бр. 1333.

1129. Димитровски Тодор, Именките на *-ње* и *-ӣје* од свршени глаголи во македонските говори. Во: Предавања, III, стр. 2.

Резиме на француски.

1130. Димитровски Тодор, Лев (< *Льvъ), ЛЗб XVII, 2 (1970) 13—15.

Ономастика.

1131. Димитровски Тодор, Македонските лексикографски трудови. Во: Предавања, II, стр. 7.

Резиме на француски. В. и бр. 1132.

1132. Димитровски Тодор, Македонските лексикографски трудови, Сов XX, 8—9 (1970) 828—837.

Историски преглед. В. и бр. 1131.

1133. Донева Вукосава, За некои особености во изговорот на звучните согласки на крајот на зборот во сценскиот говор, МЈ XX (1969), стр. (1)+96—104.

Фонетика на македонскиот јазик.

1134. Здравев Ѓорѓи, Песната за Дончо Штипјанчето и нејзината историска основа, Прил-МАНУ, 10 (1969) 67—68.

1135. Иванова Олга, Карактеристики на личните имиња со суфикси *-ан, -ана* во македонската антропонимија, МЈ XXI (1970), стр. (1)+94—105.

Посветено на Др. Сц. Јан Свобода по повод седумдесетгодишнината.

1136. Иванова Олга, Кон значењата на посестрима, ЛЗб XVII, 1 (1970) 24—28.

Култура на јазикот.

1137. Иванова Олга, Топонимиски образувања со суфиксите *-ӣтӣица* (*-ичица*), *-ӣница*, МЈ XX (1969), стр. (1)+128—141.

Прилог кон македонската топономастика.

1138. Иваповски Иван, Рацинови средби 70, КЖ XV, 8—9 (1970) 32.

Хроника.

1139. Илиевски Петар, Членот во македонскиот превод на Дамаскинот. Во: Предавања, III, стр. 9.

Резиме на англиски. В. и бр. 1140.

1140. Илиевски Петар Хр., Членот во македонскиот превод на Дамаскинот, МЈ XXI (1970), стр. (1)+58—74.

В. и бр. 1139.

Digitized by Google

1141. Илиќ Воислав И., За народниот поет од Дебар Јован Тантуре, МФ II, 3—4 (1969) 209—227.

Кон прашањето за проучување на авторите и интерпретататорите на народното творештво.

Прилог: Фот. на Ј. Тантуре. Факсимил на песната на Ј. Тантуре „Од Немско идам".

Резиме на француски.

1142. Илиќ Воислав И., Кирилометодиевската традиција во две беседи на Григор Прличев и во два аспекта на неговото национално самосазнавање. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 1, стр. (1)+110—121.

Резиме на англиски.

1143. Илиќ Воислав И., Народните песни во македонската драма. Во: Шести Рацинови средби, (1)+118—135.

Фрагмент од трулот.

Резиме на француски и руски.

1144. Илиќ др Војислав И., Словенски, народни називи месеци на македонском језичком подручју, ГФФНС XXII/1 (1969) 221—242.

Резиме на француском.

1145. Иљоски Васил, Варијанти со свадбени мотиви во фолклорниот комплекс обред, песна, игра и драма, Прил-МАНУ I, 1 (1970), стр. (1)+18—41.

Резиме на руски.

1146. Иљоски Васил, в. Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, бр. 1274.

1147. Јаќоски Воислав, Писмените задачи во средното училиште, ЈЗб XVII, 3 (1970) 20—28.

Од наставата.

1148. Јаќоски Војо, в. Цветковиќ Чедо, Стефаноски Гоце, Јаќоски Војо. бр. 1326.

1149. Јашар-Настева Оливера, За македонските тајни јазици, ГЗФФ 22 (1970), стр. (1)+554—568+1к.

Резиме на француски.

1150. Јашар-Настев Оливера, За некои прашања на билингвизмот во Македонија. Во: Предавања, II, стр. 10+забел. стр. 3.

1151. Каваев Ф[илип], в. Минова-Ѓуркова Лилјана, бр. 1197.

1152. Каваев Филип, Константин Миладинов и Кочо Рацин, првите основоположници на македонската уметничка поезија, под непосредно големо влијание на македонската народна поезија. Во: Шести Рацинови средби, (1)+39—45.

Резиме на француски и руски.

Digitized by Google

1153. Каменик Игнац, Меѓусебните односи меѓу народното и уметничкото творештво. Во: Шести Рацинови средби, (1)+286—295.

Резиме на француски и руски.

1154. Каровски Лазо, Ритамот на Рациновата поезија. Во: Шести Рацинови средби, 32—37.

Резиме на француски и руски.

1155. Кепески Круме, За неправилната употреба на некои изрази, ЛЗб XVII, 2 (1970) 28—30.

Чистоќа на јазикот.

1156. Кепески Круме, Обработка на методската единка глаголски прилог во VI одделение на осумгодишните училишта, ЛЗб XVII, 3 (1970) 28—30.

Методика.

1157. Кличкова Вера, Русалски обичаи во Гевгелиско, МФ II, 3—4 (1969) 377—385.

За потеклото и историскиот развиток.

Резиме на француски.

1158. Конеска Милица, III семинар за македонски јазик, литература и култура, ЛЗб XVII, 4 (1970) 31—32.

Хроника. В. и бр. 1159.

1159. Конеска Милица, III семинар за македонски јазик, литература и култура, МЈ XXI (1970) 144—146.

Хроника. В. и бр. 1158.

1160. Конески Блаже, в. Минова-Ѓуркова Лилјана, бр. 1200.

1161. Конески Блаже, Глаголицата и кирилицата во средновековната писменост во Македонија. Во: Предавања, III, стр. 3.

1162. Конески Блаже, Димни Марко и димни гора, Прил-МАНУ I, 1 (1970), стр. (1)+6—10.

Епитети.

Резиме на француски.

1163. Конески Блаже, Зборот и фонетските промени, Пристапни предавања-МАНУ, 1969, 61—65.

Резиме на француски.

1164. Конески К[ирил], в. Видоески Б[ожидар], Димитровски Т[одор], Конески К[ирил], Тошев К[рум], Угринова-Скаловска Р[адмила], бр. 1114.

1165. Конески Кирил, в. Правопис на македонскиот литературен јазик со правописен речник, бр. 1248.

1166. Константинов Душко Хр., Еврејско влијание врз една македонска песна, МФ II, 3—4 (1969) 239—243.

Digitized by Google

Компарација на еврејската песна „Мајчина грижа“ со македонската народна песна „Чудила се мила мама кому да ме даде“ и нејзините варијанти.

1167. Константинов Дупко Хр., Печалбарските мотиви во македонската народна и уметничка поезија. Во: Шести Рацинови средби, (1)+155—166.

Резиме на француски и руски.

1168. Корубин Благоја, За некои реченици со сврзникот ДА, ЈЗб XVI, 2 (1969) 22—26.

1. предметна (дополнителна) —без соодветен додаток; 2. целна (финална) со *да* — без соодветен додаток; 3. целна со *за да*; 4. реченица со *како да*.

1169. Корубин Благоја, За основните структурносмисловни типови на релативната реченица во македонскиот литературен јазик, МЈ XX (1969), стр. (1)+8—34.

Содржи: I. Првиот тип: неопходни релативни (придавски) реченици II. Вториот тип: придружни релативни (придавски) реченици III. Релативни реченици со други сврзнички зборови IV. За релативните заменки *што* и *кој* (*што*) V. Интерпункција.

1170. Корубин Благоја, За составите од предлог и именка во македонскиот литературен јазик, МЈ XXI (1970), стр. (1)+32—42.

Содржи: а) членувана именка што оди со предлогот; б) не-членувана именка што оди со предлогот; в) не-членувана именка со акцентот врз предлогот.

1171. Корубин Благоја, Идеја о формирању македонског књижевног језика (друга половина XIX и почетак XX века), КњЈ XVI 4 (1969) 360—367.

Кореферат читан на VI конгресу Савеза слависта Југославије, у Будви 6—11. X 1969.

В. и бр. 1172 и 1173.

1172. Корубин Благоја, Идејата за формирање на македонскиот литературен јазик. Во: Предавања, II, стр. 10.

Резиме на француски. В. и бр. 1171 и 1173.

1173. Корубин Благоја, Идејата за формирањето на македонскиот литературен јазик [до крајот на XIX и почетокот на XX век], ЈЗб XVI, 4—5 (1969) 1—7.

В. и бр. 1171 и 1172.

1174. Корубин Благоја, Јазикот наш денешен, Книга прва, „Наша книга“, Скопје, 1969, стр. 172+(4), 8°.

Содржи: I дел: Македонскиот литературен јазик и неговата норма II. дел: Практична проблематика на македонскиот литературен јазик.

В. и бр. 1194 и 1322.

1175. Корубин Благоја, Националноста, национална свест и јазикот—со осврт на македонската националност и македонскиот литературен јазик, Заедница за изд. дејност „Нова Македонија“, Скопје, 1970, стр. 76, 8°.

Содржи: Националноста и нашево време од македонско-југословенски и јужнословенски аспект; Нешто општо за нацијата; Патот на македонскиот народен јазик

Digitized by Google

кон книгата и развивањето на македонската национална свест и идеја (XIX век); Идејата за македонски литературен јазик и револуционерните движења (а посебно КПЈ).

1176. Корубин Благоја, Туѓиот акцент во македонскиот литературен јазик. Во: Предавања. III, стр. 7.

1177. Костов Владимир, Поетскиот јазик на Коста Рацин и јазикот на народната поезија, Разв VIII, 1 (1970) 42—48.

1178. Костовски Јован, Разговори околу новиот правопис, Раз XI, 8 (1969), стр. (1)+884—889.

Приказ кон: „Правопис на македонскиот литературен јазик", [од] Б. Видоески, Т. Димитровски, К. Конески, К. Тошев и Р. Угринова, „Просветно дело", Скопје, 1969.

В. и бр. 1114.

1179. Кочовски Раде, Македонистичкото движење во XIX век и Ѓорѓи Пулевски како негов претставник, Разв VIII, 1 (1970) 63—74.

1180. Македонско-руски речник, в. Гавриш Ксенија, бр. 1120.

1181. Маленко Димче, Значајни придонеси во обликувањето на сликовита народна и уметничка книжевна мотивика. Во: Шести Рацинови средби, (1)+168—173.

Резиме на француски и руски.

1182. Маневски М., в. Недељковиќ Душан, бр. 1214.

1183. Манчевски Лазар, Коинциденција и соодветност во стихот на македонската народна и уметничка поезија. Во: Шести Рацинови средби, (1)+175—184.

Резиме на француски и руски.

1184. Маринков Митко, Кон дефиницијата на сопствените имиња, МЈ XXI (1970), стр. (1)+90—91.

IV. Структурата на јазикот и личните имиња (продолжение).

1185. Марков Борис, в. Гавриш Ксенија, бр. 1120.

1186. Марков Борис, Глаголскиот вид во рускиот јазик со оглед на македонскиот, ГЗФФ 22 (1970), стр. (1)+582—622.

Содржи: 1. Класификација на глаголите А) Парни глаголи (перфективација и имперфективација) Б) Непарни глаголи (едновидски и двовидски) 2. Глаголскиот вид.

Резиме на руски.

1187. Марков Борис, Глаголскиот систем на современиот македонски јазик, Во: Предавања, III, стр. 9.

Резиме на руски. В. и бр. 1188.

1188. Марков Борис, Глаголскиот систем на современиот македонски јазик. ЛЗб XVII, 5 (1970) 1—8.

В. и бр. 1187.

Digitized by Google

1189. Марков Борис, Наставки со експресивно значење кај именките, ГЗФФ 21 (1969), 245—300.

Содржи: А) Наставки со деминутивно, деминутивно-хипокористично или хипокористично основно значење; Б) Наставки со аугментативно, аугментативно-пејоративно и пејоративно значење.

Резиме на руски.

1190. Марков Борис, Образување на глаголскиот вид во современиот македонски јазик. Во: Предавања, II, стр. 12.

Резиме на германски.

1191. Марков Борис, Образување на глаголскиот вид во современиот македонски јазик, ЛЗб XVII, 1 (1970) 11—19.

I. Парни глаголи: А) Перфективација со префиксите, суфиксите -не и -са (-иса, -оса, -еса) и со употребата на суплетивна форма; Б) Имперфективација со менување на вокалот -е или -и на кој свршува основата во -а, со суфиксот -ва и -ува. II. Непарни глаголи: А) едновидски — несвршени или свршени Б) двовидски — со словенска основа и од странско потекло.

1192. Марковиќ Слободан Ж., Одзвуци на народните умотворби во поезијата на Блаже Конески. Во: Шести Рацинови средби, (1)+193—202.

Резиме на француски и руски.

1193. Милошевски Филип, в. Статии и рецензии за македонскиот фолклор, бр. 1285.

1194. Минова-Ѓуркова Лилјана, Благоја Корубин: Јазикот наш денешен, „Наша книга", Скопје, 1969, ЛЗб 3 (1969) 29—31.

Приказ. В. и бр. 1174 и 1322.

1195. Минова-Ѓуркова Лилјана, За некои случаи на погрешна употреба на предлогот В, ВО, ЛЗб 3 (1969) 28—29.

За правописот.

1196. Минова-Ѓуркова, Лилјана, Мјузикхол, мјузик(а)л, музичка комедија, ЛЗб XII, 2 (1970) 27—28.

Култура на јазикот.

1197. Минова-Ѓуркова Лилјана, Начини за изразување на условноста во македонските народни пословици, МФ II, 3—4 (1969) 181—193.

Врз база на двете збирки пословици под ред. на Х. Поленаковиќ одн. Ф. Кавачев разгледан е условот како синдетонски (ако, да, ли—конструкции, кога) и асиндетонски.

Резиме на англиски.

1198. Минова-Ѓуркова Лилјана, Нешто за речениците со сврзникот ДЕКА, ЛЗб XVII, 4 (1970) 21—23.

Култура на јазикот.

Digitized by Google

1199. Минова-Ѓуркова Лилјана, Повторените дисјунктивни сврзници во македонскиот јазик, МЈ XXI (1970), стр. (1)+76—88.

Сврзниците се поделени во 3 подгрупи: I. или-или, ја-ја, а-а, ај-ај, било-било; II. и-и, ем-ем; ни-ни, ниту-ниту; III. де-де, ту-ту, час-час.

1200. Минова-Ѓуркова Лилјана, Преглед на условните сврзници во делата на Јоаким Крчовски и Кирил Пејчиновиќ, МЈ XX (1969), стр. (1)+158—161.

Примерите се земени од делата: „Различна поучителна наставленија" од Ј. Крчовски, „Огледало" и „Утешение грешним" од К. Пејчиновиќ, и од „Избраните текстови" од Крчовски—Пејчиновиќ под ред. на Блаже Конески, Скопје, 1963.

1201. Минова-Ѓуркова Лилјана, Условните сврзници во македонскиот јазик, ЛЗб XVI, 4—5 (1969) 14—18.

За сврзникот АКО, ДА и ЛИ—конструкции.

1202. Мирковиќ Милосав, Поетот на Железна Река (Фолклорните извори на Радован Павловски). Во: Шести Рацинови средби, стр. (1)+260—266.

Резиме на француски и руски.

1203. Митков Маринко, Кон дефиницијата на сопствените имиња, МЈ XX (1969), стр. (1)+154—155.

III. Една претпоставка за определеноста на имињата (продолжение од МЈ, XIX, 1968).

1204. Михаиловић Живота А., Одломак македонског рукописног октоиха с краја XIII и почетка XIV века. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+198—215+индекс на зборови и сл. 1а—2б.

Од фондот на Народната библиотека во Белград.

Резиме на руски.

1205. Младенов Кирил, Низ писмените задачи од завршниот испит, ЛЗб XVI, 3 (1969) 21—25; 6 (1969) 23—28.

Од наставата.

1206. Младеновић Александар, Графије Ћ и Џ у неким македонским споменицима. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+218—228.

Прилог географској распрострањености ових слова.

Резиме на руски.

1207. Момировски Томе, в. Шести Рацинови средби, бр. 1332.

1208. Момировски Томе, Народната и уметничката литература, КЖ XV, 1—2 (1970) 5—7.

Одломки од неколку соопштенија што беа поднесени на симпозиумот на тема „Народната и уметничката литература" во рамките на „Рациновите средби".

1209. Мошин Владимир, в. Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, бр. 1274.

Digitized by Google

1210. Најчески Димче, Илинденското востание во македонската народна поезија, МФ II, 3—4 (1969) 83—90.

Содржи: 1. Содржина на песните: сижети—настани—ликови 2. Борбата—основна идејна и емоционална содржина на песните 3. Социјална-класна содржина на борбата 4. Национална содржина на борбата 5. Борбата во однос на околните народи и Европа 6. Етика на борбата 7. Поетика—поетска и историска вистина во песните.

Резиме на руски.

1211. Наневски Душко, Фоклорот и модерната поезија. Во: Шести Рацинови средби, стр. (1)+268—279.

Резиме на француски и руски. В. и бр. 1212.

1212. Наневски Душко, Фолклорот и модерната поезија, Сов XX, 1 (1970) 1—10.

Текстот е прочитан на Симпозиумот на Рациновите средби 1969, на тема: Народната и уметничката литература.

В. и бр. 1211.

1213. Неделкоски Миле, Морето во македонската народна и уметничка поезија—морето кое не престанува да биде наше. Во: Шести Рацинови средби, стр. (1)+186—191.

Резиме на француски и руски.

1214. Недељковић Душан, Усмениот народен поет Кочо Рацин и народното творештво, Сов, сеп., коло I, 10; XIX, 10 (1969) стр. (2)+1111—1145.

Превод од ракопис М. Маневски.

1215. Николић Илија, Десет рукописних македонских народних песама мотива „Билјана платно белеше", МФ II, 3—4 (1969) 229—237.

Прилог: Текст на десет необјавени народни песни запишани во првата половина на овој век на територијата на Југозападна Македонија, најдени во десет ракописни збирки во Архивот на САНУ.

Резиме на англиски и македонски.

1216. Николић Илија, Македонските комитски народни песни во ракописните збирки на Српската академија на науките и уметностите. Во: Шести Рацинови средби, стр. (1)+105—116.

Резиме на француски и руски.

1217. Николовски Властимир, Ортаков Драгослав, Фолклорот во македонското музичко творештво. Во: Предавања, III, стр. 4.

1218. Органциева Цветанка, Народно-поетските традиции во поетското творештво на Константин Миладинов, ЛЗб XVII, 2 (1970) 6—13.

В. и бр. 1220.

1219. Органциева Цветанка, Народно-поетските традиции во поетското творештво на Рајко Жинзифов. Во: Предавања, III, стр. 10.

Digitized by Google

1220. Органциева Цветанка, Народно-поетските традиции во творештвото на Константин Миладинов. Во: Предавања, II, стр. 9.

Резиме на руски. В. и бр. 1218.

1221. Органциева Цветанка, Фолклористичкото дело на К. П. Мисирков, Сов XX, 2—3 (1970) 194—204.

По повод 60-годишнината на „Јужнословенски епски легенди".

1222. Ортаков Драгослав, в. Николовски Властимир, Ортаков Драгослав, бр. 1217.

1223. Паноска Ружа, в. Прирачник за лекторски вежби по македонски јазик, бр. 1251.

1224. Паноска Ружа, Гласовите како функционалноградбени елементи во прозата на Владо Малески. Во: Предавања, III, стр. 8.

1225. Паноска Ружа, II семинар за македонски јазик, литература и култура, МЈ XX (1969) 180—181.

Хроника.

1226. Паноска Ружа, Некои проблеми на лингвистичката и литературната наука во училишната практика, ЛЗб XVI, 4—5 (1969) 12—14.

Од наставата.

1227. Пеев Коста, За мекедонската дијалектна лексика, МЈ XXI (1970), стр. (1)+124—136.

1228. Пеев Коста, Членот на македонскиот јазик, ЛЗб XVI, 1 (1969) 25—29.

Култура на јазикот.

1229. Пенушлиски Кирил, в. Шести Рацинови средби, бр. 1332.

1230. Пенушлиски Кирил, За македонските народни приказни. Во: Предавања, III, стр. 14.

1231. Пенушлиски Кирил, Македонската револуционерна народна поезија. Во: Предавања, II, стр. 6.

1232. Пенушлиски Кирил, Фолклорот и литературата. Во: Шести Рацинови средби, стр. (1)+24—31.

Резиме на француски и руски.

1233. Пенушлиски Кирил, Шеговите оровидни песни, МФ II, 3—4 (1969) 159—164.

За шеговите оровидни песни во Македонија.

Резиме на француски.

1234. Petruševski M[ihail] D., Za jazikot i stihot na poemata „Skenderbej" od Grigor Prličev. Во: Предавања, III, стр. 7.

Digitized by Google

1235. Петрушевски Михаил Д., Прличев и Хомер, Прил-МАНУ I, 2 (1970) стр. (1)+26—56.

Стилска анализа на „Арматолос" и „Скендербеј".

Резиме на француски.

1236. Подгорец Видое, Влијанието на народната литература врз творештвото на Ванчо Николески. Во: Шести Рацинови средби, стр. (1)+240—248.

Резиме на француски и руски.

1237. Поленаковиќ Х[аралампие], в. Минова-Ѓуркова Лилјана, бр. 1197.

1238. Паленаковиќ Харалампие, в. Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, бр. 1274.

1239. Поленаковиќ Харалампие, Два прилога за запознавање со препевите на К. Д. Петковиќ од чешки на македонски јазик, Раз XI, 9 (1969), стр. (1)+981—986.

1. Варијанта од „Либушин суд" на В. Ханка 2. Три лирски песни од „Краледворскиот ракопис" на В. Ханка („Кукавица", „Сирота", „Китка").

1240. Поленаковиќ Харалампие, Кузман А. Шапкарев како стилизатор на македонските народни приказни, Прил-МАНУ I, 2 (1970), стр. (1)+6—23.

Резиме на француски.

1241. Поленаковиќ Харалампие, Македонски варијанти од народната приказна „Девојка без раце", Прил-МАНУ I, 1 (1970), стр. (1)+12—15.

На маргините на VI меѓународен конгрес на славистите, Прага, август 1968 г.

Резиме на руски.

1242. Поленаковиќ Харалампие, Чавдар војвода во турските извори и во народната песна, Сов XIX, 6 (1969) 678—693.

1243. Попвасилева Александра, ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ, σύγγραμα περιοδικόν Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Македоника, литературно списание на Здружението за македонски студии, т. I—VIII, Солун, 1940—1968, МФ II, 3—4 (1969) 545—550.

Приказ.

1244. Попова Фанија, Блаже Конески, Јазикот на македонската народна поезија, Македонски јазик, год. XVIII, Скопје, 1967, 5—38, МФ II, 3—4 (1969) 535—539.

Приказ.

1245. Попова Фанија, Некои елементи од народното творештво во стихозбирката на еден наш современик. Во: Шести Рацинови средби, стр. (1)+214—220.

Евангелието по Итар Пејо од Славко Јаневски.

Резиме на француски и руски.

1246. Поповски Аритон, Кон семантиката на ЧЕЛЕНКА, ЛЗб XVI, 3 (1969) 25—28.

За архаизмите во македонскиот јазик.

Digitized by Google

1247. Поповски Аритон, Македонскиот говор во Гостиварскиот крај. Во: Гостиварскиот крај, II, стр. (3)+6—201+к. 16.

Содржи: увод, фонетика, морфологија, синтакса, лексика, фразеологија и текстови.

1248. Правопис на македонскиот литературен јазик со правописен речник (Ред. одбор: Божо Видоески, Тодор Димитровски, Кирил Конески, Крум Тошев, Рада Угринова-Скаловска), Просветно дело, Скопје, 1970, стр. (6)+610, 8°.

1249. Предавања, II семинар за македонски јазик, литература и култура, 28. 8. — 13. 9. 1969, Охрид, изд., Универзитет Кирил и Методиј—Семинар за македонски јазик, литература и култура, Скопје.

1250. Предавања, III семинар за македонски јазик, литература и култура, 20. 8.—3. 9. 1970, Охрид, изд. Универзитет Кирил и Методи—Семинар за македонски јазик, литература и култура, Скопје, 1970.

1251. Прирачник за лекторски вежби по македонски јазик. Почетен курс. Второ издание, Семинар за македонски јазик, литература и култура-Универзитет, Скопје, 1970, стр. 36.

Составиле: Ружа Паноска и Александар Цукески. Рецензија: Крум Тошев.

1252. Ристовски Блаже, Горански народни песни, МФ II, 3—4 (1969) 429—493.

Избор од 133 народни песни од селата во Гора.

Прилог: Речник на понепознатите зборови, 490—493.

1253. Ристовски Блаже, Ѓорѓија М. Пулевски во историјата на македонскиот литературен јазик, во македонската литература и во македонската национална преродба. Во: Предавања, II, стр. 11.

Резиме на англиски.

1254. Ристовски Блаже, Ѓорѓија М. Пулевски како поет и фолклорист. Во: Шести Рацинови средби, стр. (1)+71—83.

Резиме на француски и руски.

1255. Ристовски Блаже, Еден необјавен ракопис на П. Д. Драганов, МФ II, 3—4 (1969) 423—528.

Прилог кон историјата на македонската фолклористика.

1256. Ристовски Блаже, Кон проучувањето на народната поезија на гораните, МФ II, 3—4 (1969) 137—157.

Врз база на 1000 песни од подрачјето на Гора собрани во периодот од 1967 до 1970 година, а се наоѓаат во фондот на Фолклорниот институт во Скопје.

Прилог: Карта на Гора.

Резиме на француски.

1257. Ристовски Блаже, Крсте П. Мисирков и И.А. Бодуен де Куртене. ЛЗб XVI, 6 (1969) 8—13+прил. 13—15.

Прилог кон македонско-полските научнокултурни врски.

Digitized by Google

1258. Ристовски Блаже, Некои прашања околу појавата на христијанството и писменоста кај Словените во Македонија. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+320—338.

Резиме на англиски.

1259. Ристовски Блаже, Нови истражувања и нови сознанија за Мисирков (Значаен советски прилог кон проучувањето на Мисирковата биографија), Сов, XX, 10 (1970) 953—961.

Осврт кон статијата на К.Л. Струков „К биографии К.П. Мисиркова", објавена во „Советское славяноведение бр. 3 (1968), стр. 70—74.

1260. Ристовски Блаже, Петар Даниилович Драганов (1857—1928), МФ II, 3—4 (1969) 495—531.

Портрет со библиографија на поважните објавени и необјавени трудови на П.Д. Драганов од областа на македонистиката.

1261. Робовски Никифор, Презентирањето на македонскиот фолклор во Чешка, Русија и Франција, КЖ XV, 5—6 (1970) 26—29.

За дејноста на Ф. Челаковски, К. Хоралек, В. Качановски, И. Јастребов, П. Драганов, О. Дозон и А. Мазон.

1262. Саздов Томе, Ефрем Каранов-живот и дело, ГЗФФ 21 (1969) 199—221.

Активноста на собирачот на македонски народни умотворби од Кратово во периодот од 1852—1927.

Резиме на англиски.

1263. Саздов Томе, Македонија и посебно Прилеп, во времето на Марко К. Цепенков, ГЗФФ 22 (1970), стр. (1)+206—224.

Резиме на англиски.

1264. Саздов Томе, Македонските народни пословици и поговорки, Сов XIX, 1 (1969) 26—35.

1265. Саздов Томе, Марко К. Цепенков—собирач и креатор на народните умотворби, Сов, сеп., Коло I, 2 (1969) 249—271+(2) (II—XXIII).

1266. Саздов Томе, Односот на македонските писатели од XIX век спрема народната поезија. Во: Шести Рацинови средби, стр. (1)+63—69.

Резиме на француски и руски.

1267. Саздов Томе, Прилог кон проучувањето на стилско-изразните карактеристики на македонските народни пословици и поговорки, МФ II, 3—4 (1969) 175—180.

Од зборникот на Марко К. Цепенков.

Резиме на англиски.

1268. Саздов Томе, Проф. Хараламие Поленаковиќ, КЖ XV, 1—2 (1970) 8—10.

Портрет.

Digitized by Google

1269. Сидоровска Марија, Повратно-стилистичкиот компонент СИ во македонскиот јазик во споредба со чешкиот, ГЗФФ 21 (1969) стр. (1)+302—312.

Резиме на македонски и руски.

1270. Силјаноски Велко, За изговорот на Л, Љ, Л+Ј, ЛЗб XVII, 2 (1970) 18—19.

За чистоќа на јазикот.

1271. Силјановски Велко, Консонантски групи во почетна, средишна и финална положба во македонскиот јазик, ГЗФФ 22 (1970), стр. (1)+624—652.

Резиме на англиски.

1272. Симитчиев Коле, Македонското народно творештво во Чехословачка, ЛЗб XVI, 3 (1969) 7—13.

За дејноста на Ј. Гебауер, Ј. Холечек, Л. Куба, К. Хоралек и др.

1273. Симитчиев Коле, Момчил војвода во македонската народна епика, МФ II, 3—4 (1969) 41—59.

Компаративна анализа на Момчиловиот циклус од која што произлегува, дека тој е еден од главните и најстари епски личности на македонската народна епика.

Резиме на француски.

1274. Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, 23—25 мај 1969, Скопје—Штип, кн. 1, 2, Македонска академија на науките и уметностите, Скопје, 1970, стр. 293+430, 8°.

Зборник на трудови уредиле: Васил Иљоски, Владимир Мошин, Харалампие Поленаковиќ и Радмила Угринова-Скаловска.

Содржина: Т. 1: Секција А: археологија, историја, историја на литературата, историја на уметноста Т. 2: Секција Б: лингвистика, палеографија, филологија.

1275. Сталев Георги, Верспфикацијата во мкакедонската уметничка поезија. Во: Предавања, III, стр. 8.

Тези.

1276. Сталев Георги, Метафората во современата македонска поезија. Тези. Во: Предавања, II, стр. 4.

Резиме на француски.

1277. Сталев Георги, Фолклорниот материјал како репродукција во романот „Крпен живот" од Стале Попов. Во: Шести Рацинови средби, стр. (1)+222—228.

Резиме на француски и руски.

1278. Стаматоски Трајко, Македонскиот антропономастички систем. Во: Предавања, III, стр. 8.

1279. Стаматоски Трајко, Наш графиски систем во деветнаесеттиот век. Во: Предавања, II, стр. 7.

1280. Стаматоски Трајко, Прашања на фразеологијата на нашиот јазик, ЛЗб XVI, 3 (1969) 1—6.

Digitized by Google

Предавање одржано на Семинарот по македонски јазик за професорите и наставниците на училиштата од втор степен, што го организира Републичкиот завод за унапредување на школството во јануари 1969 год. во Скопје.

1281. Стаматоски Трајко, Развојот на македонската ономастика, ЛЗб XVI, 4—5 (1969) 8—11.

1282. Станковска Љубица, Двосложни хипокористици во тетовскиот говор, MJ XX (1969), стр. (1)+164—174.

Содржи: I. Машки хипокористични имиња II. Женски хипокористични имиња.

1283. Станковска Љубица, Застапеноста на називите за боите во македонската топонимија, MJ XXI (1970), стр. (1)+108—122.

1284. Старделов Георги, Естетиката во македонското народно творештво. Во: Шести Рацинови средби, стр. (1)+47—52.

Резиме на француски и руски.

1285. Статии и рецензии за македонскиот фолклор во публикациите: „Народно стваралаштво", „Zvuk", „Културен живот" и „Годишен зборник на Филозофскиот факултет во Скопје, МФ II, 3—4 (1969) 551—553.

Библиографија.

Составувач: Филип Милошевски.

1286. Стефанија Драги, Околу активноста на Димитар Василев Македонски во Македонија (1868—70) и неговиот јазик, ЛЗб XVII, 6 (1970) 10—20.

1287. Stefanija Dragi, O makedonskih prevodih Cankarjevega „Hlapca Jerneja". JiS XVI (1970/71) št. 3, str. 75—78.

Jezikovna ocena prevodov Ilija Milčina (1947), Dimitra Guguševskega (1966) ter Čeda Cvetkovića in Goca Stafanovskega (1967).

1288. Стефаноски Гоце, в. Цветковиќ Чедо, Стефаноски Гоце, Јаќоски Војо, бр. 1326.

1289. [Стојчевска -] Антиќ Вера, Библиографија на објавени научни трудови, прикази, есеи и статии на акад. проф. д-р. Харалампие Поленаковиќ, ГЗФФ 22 (1970), стр. (1)+654—666.

1290. [Стојчевска -] Антиќ Вера, Д-р Томе Саздов: „Преглед на македонската народна проза", Скопје, 1970 година, ЛЗб XVII, 6 (1970) 29—31.

Приказ.

1291. [Стојчевска -] Антиќ Вера, Елементи што се среќаваат во романот за Александар Велики и во нашето народно творештво. Во: Шести Рацинови средби, стр. (1)+54—61.

Резиме на француски и руски.

1292. [Стојчевска-] Антиќ, Вера, Епископ Константин Брегалнички, Стр XV, 8—9 (1969) 23—31.

Digitized by Google

1293. [Стојчевска-] Антиќ Вера, За мотивот на родоскрвната љубов во фолклорот на некои балкански народи (со осврт на македонскиот фолклор), Разв VIII, 1 (1970) 49—61.

Резиме на англиски.

1294. [Стојчевска-] Антиќ Вера, За Тиквешкиот зборник, Сов XX, 4 (1970) 286—292.

Зборник на апокрифи, хагиографии, раскази, духовни и световни слова што се наоѓа во фондот на Софиската народна библиотека.

1295. [Стојчевска-] Антиќ Вера, Климентовата и Наумовата традиција денес, КЖ XV, 7 (1970) 17—19.

1296. [Стојчевска-] Антиќ Вера, Лазарски песни од Струга и Струшко, Разв VIII (1970) 435—442.

Со примери.

1297. [Стојчевска-] Антиќ Вера, Мотиви што се среќаваат во апокрифната и во народната литература, МФ II, 3—4 (1969) 195—208.

Резиме на англиски јазик.

1298. Стојчевска-Антиќ Вера, Од апокрифите на Афродитијан Персијанец и нивниот одглас во народното творештво, Разв VII, 4 (1969) 289—296.

1299. [Стојчевска-] Антиќ Вера, Прилози од областа на македонската литература и јазик објавени во Годишниот зборник на Филозофскиот факултет (том XXII, Скопје 1970), ЛЗб XVII, 5 (1970) 31—32.

Приказ.

1300. [Стојчевска-] Антиќ Вера, „Свети Алексие—човекот божји" и народната приказна „Царскиот син посфетен", Разв VIII, 2 (1970) 137—146.

1301. [Стојчевска-] Антиќ Вера, Трудови на проф. др. Хараламние Поленаковиќ објавени во „Литературен збор", ЛЗб XVI, 6 (1969) 31—32.

Библиографија.

1302. [Стојчевска-] Антиќ Вера, 60-годишнина на проф. Хараламние Поленаковиќ, ЛЗб XVI, 6 (1969) 29—31.

Годишнини.

1303. Тодоровска Загорка, Мотивот на Болен Дојчин во народната поезија и кај Блаже Конески, и Богомил Ѓузел. Во: Шести Рацинови средби, стр. (1)+204—212.

Резиме на француски и руски.

1304. Тодоровски Гане, в. Шести Рацинови средби, бр. 1332.

1305. Тодоровски Гане, За македонскиот детски фолклор, МФ II, 3—4 (1969) 165—173.

Резиме на англиски.

Digitized by Google

1306. Тодоровски Гане, Посегање кон митот [Фолклорни инспирации на неколкумина современи македонски автори од средната генерација]. Во: Шести Рацинови средби, стр. (1)+250—258.

Резиме на француски и руски.

1307. Тополињска Зузана, За синтагматските функции на номиналните фрази во македонскиот литературен текст, МЈ XX (1969), стр. (1)+36—55.

Содржи: I. За граматичката категорија зависност II. За таканаречените невербални предикативни фрази.

1308. Тополињска Зузана, Што е тоа синтаксички јазол, ЛЗб XVII, 3 (1970) 17—20.

1309. Тошев К[рум], в. Видоески Б[ожидар], Димитровски Т[одор], Конески К[ирил], Тошев К[рум], Угринова-Скаловска Р[адмила], бр. 1114.

1310. Тошев Крум, в. Правопис на македонскиот литературен јазик со правописен речник, бр. 1248.

1311. Тошев Крум, в. Прирачник за лекторски вежби по македонски јазик, бр. 1251.

1312. Тошев Крум, Ложански ракопис, МЈ XXI (1970), стр. (1)+20—27+прил. 28—29.

Ракопис од с. Ложани (Струшко) од 19 в. што се наоѓа во фондот на Институтот за македонски јазик.

1313. Тошев Крум, Некои иновации и доразвивање на некои црти во градскиот струшки говор, Прил-МАНУ I, 1 (1970), стр. (1)+106—113.

Содржи: Фонемите ќ, ѓ, њ, директен објект во кој се јавува предлогот *на*, конструкции образувани со глаголот *имам* и помошниот глагол *сум* (бидам).

Резиме на француски.

1314. Тошев Крум, Образување деминутиви и хипокористици. Во: Предавања, II. стр. 4.

Резиме на француски.

1315. Тошев Крум, Струшкиот говор. Во: Предавања. III, стр. 9.

Резиме на француски.

1316. Угринова-Скаловска Рада, в. Правопис на македонскиот литературен јазик со правописен речник, бр. 1248.

1317. Угринова-Скаловска Р[адмила], в. Видоески Б[ожидар], Димитровски Т[одор], Конески К[ирил], Тошев К[рум], Угринова-Скаловска Р[адмила], бр. 1114.

1318. Угринова-Скаловска Радмила, в. Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, бр. 1274.

Digitized by Google

1319. Угринова-Скаловска Радмила, Историскиот поглед врз развитокот и употребата на членот во македонскиот јазик. Во: Предавања, II, стр. 6.

Резиме на англиски. В. и бр. 1320.

1320. Угринова-Скаловска Радмила, Историскиот поглед врз развитокот и употребата на членот во македонскиот јазик, ЛЗб XVII, 2 (1970) 1—5.

В. и бр. 1319.

1321. Угринова-Скаловска Радмила, Јазикот на црковнословенската писменост во Македонија, ЛЗб XVI, 1 (1969) 13—19.

Предавање одржано на 23. VIII. 1968 година на Семинарот за македонски јазик, литература и култура во Охрид.

1322. Угринова-Скаловска Радмила, Јазикот наш денешен, МЈ XX (1969), стр. (1)+186.

Приказ кон истоименото дело на Благоја Корубин, Скопје, Наша книга, 1969. В. и бр. 1174 и 1194.

1323. Угринова-Скаловска Радмила, Симпозиум „1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски", Скопје-Штип, 23—25 мај 1969 година, МЈ XX (1969), стр. (1)+180.

Хроника.

1324. Угринова-Скаловска Радмила, Траги од глаголската писмена традиција во македонските кирилски текстови од 12 и 13 век, ГЗФФ 22 (1970), стр. (1)+572—580.

Резиме на руски.

1325. Хаџиманов Васил, Метроритмичката седморка во македонскиот мелос, МФ II, 3—4 (1969) 283—291.

Резиме на англиски.

1326. Цветковиќ Чедо, Стефаноски Гоце, Јаќоски Војо, Наука за јазикот и наука за литературата, ЛЗб XVI, 4—5 (1969) 19—23.

Од наставата.

1327. Целаковски Наум, Инспирациите на Григор Прличев од народното творештво. Во: Шести Рацинови средби, стр. (1)+97—103.

Резиме на француски и руски.

1328. Цукески Александар, в. Прирачник за лекторски вежби по македонски јазик, бр. 1251.

1329. Цукески Александар, Македонски јазик год. X. X, 1968, ЛЗб XVII, 4 (1970) 26—29.

Приказ.

1330. Цукески Александар, Petar Kepeski—Jože Pogačnik: MAKEDONŠČINA, Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1968, МЈ XXI (1970), стр. (1)+148—151.

Приказ.

Digitized by Google

1331. Цукески Александар, Прилози објавени во списанието „Македонски јазик", XI—XX година, MJ XX (1969), стр. (1)+198—216.

Библиографија.

1332. Јести Рацинови средби, Титов Велес, 1969, изд. Советот на Рацинови средби, Титов Велес (1970), стр. 295, 8°.

Тема на Симпозиумот: „Македонската народна и уметничка литература", ред. Кирил Пенушлиски, Гане Тодоровски и Томе Момировски.

1333. Шмаус Алојз, Изворот на една народна приказна од Цепенков, ЛЗб XVI, 6 (1969) 1—7.

Од ракопис превел Тодор Димитровски.

1334. Шопов Димитар, За словенската антитеза во две песни на Коле Неделковски. Во: Шести Рацинови средби, стр. (1)+147—153.

Резиме на француски и руски.

1335. Штављанин-Ђорђевић Љубица, Београдски македонски октоих (из средине XIII века). Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 2, стр. (1)+420—430.

Резиме на англиски.

IX Словеначки језик

a) Sodobna knjižna slovenščina, slovnica, fonetika, pravorečje, pravopis, metrika, stil, metodika, pouka

1336. Bernik France, Antitradicionalne posebnosti Gradnikovega soneta. Srečanja V (1970) št. 25/26, str. 62—65.

1337. Blažej Janko, Optimale slovenskih samoglasnikov. JiS XIV (1969) št. 1, str. 16—18.

1338. Bronskaja A. A., Stavčna brezvezja v slovenskem knjižnem jeziku. JiS XIV (1969) št. 7, str. 214—220; št. 8, str. 239—246.

1339. Bunc Stanko, Mali slovenski pravopis. Maribor, Obzorja. 1966 (1969), 431+(III) str. 8°. (Glotta, 6)

1340. Čar Janko in Francka Varl, Slovnično znanje absolventov srednjih šol. JiS XV (1969/70) št. 7/8 str. 225—236; XVI (1970/71) št. 1/2, str. 25—34.

1341. Drolc Franc, Slovenski jezik. Udžbenik za škole s hrvatskosrpskim nastavnim jezikom. Zagreb, ŠK 1970, 126+(II) str. 8°.

1342. Gelb Jožica, Podredje v vlogi priredja. JiS XIV (1969) št. 5, str. 136—139.

1343. Golob Berta, O premem govoru. JiS XIV (1969) št. 6, str. 190—191.

Digitized by Google

1344. Golob Berta, To in ono o jezikovnem pouku. JiS XIV (1969) št. 8, str. 236—239.

1345. Grabeljšek Brane, Pogovor o slovenskem vojaškem jeziku. Naša obramba II (1970) št. 2—6.

1346. G[radišnik] J[anez], Slovenščina v javni rabi — pastorka. Prostor in čas I (1969) št. 3/4, str. 180—183.

1347. Gregorič Jože, „Po eni strani — po drugi strani". JiS XIV (1969) št. 1, str. 30.
Glej tudi št. 1390.

1348. Herman Bogdana, Klicaj v stavkih brez velelnika. JiS XIV (1969) št. 3, str. 74—76.

1349. Hrovatin dr Radoslav, Plurale tantum v terminologiji muzičnih instrumentev, НСтв, св. 29—32 (1969, Београд) 181—185.

1350. Hrovatin Radoslav, Proces nastajanja revolucionarne pesme „Svobodna Slovenija", МФ II, 3—4 (1969) 245—264.

1351. Jagodič Marta, Pridevniki na -ški in -čki. JiS XV (1969/70) št. 7/8, str. 269—271.

1352. Jakopin Franc, Substantivizacija pridevnikov v slovenščini. 14 str. 4°. V: V. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 1969, II.
Resumé v ruščini.

1353. Jesenovec France, Raba nedoločnika. JiS XIV (1969), št. 2, str. 33—37.

1354. Kermauner Taras, Tradicionalna megastruktura slovenske poezije. Raziskava struktur v slovenski poeziji, II. del. (Odlomek.) Problemi VII (1969) št. 77, str. 338—367+401; št. 78/79, str. 405—426+511.
Resumé v francoščini in srbohrvaščini.

1355. Komelj Bogomil, O rdečem svinčniku in lepem stilu. JiS XIV (1969) št. 5, str. 145—150.
O stilističnih popravkih pri nekaterih slovenskih pisateljih.

1356. Korošec Tomo, Glagoli iz imen rib. Ribič XXVIII (1969) št. 2, str. 45.

1357. Korošec Tomo, Pridevniki iz imen rib. Ribič XXVIII (1969) št. 1, str. 11—12.

1358. Korošec Tomo, Raba zvez ribji podmladek, ribji naraščaj in mladež. Ribič XXIX (1970) št. 2, str. 50—51.

1359. Kotnik Stanko, Od primera do primerjalnega odvisnika. JiS XIV (1969) št. 2, str. 44—48.

1360. Kotnik Stanko, Primerjalni postopek pri pouku slovenščine. JiS XIV (1969) št. 4, str. 115—119.

1361. Kotnik Stanko, Začetek in konec spisa. JiS XIV (1969) št. 5, str. 150—153.

Digitized by Google

1362. Kozlevčar Ivanka, O pridevniku v povedni rabi. JiS XV (1969/70) št. 7/8, str. 210—215.

1363. Kravar Miroslav, Slovenska varijanta homerskoga heksametra. SR XVII (1969) št. 2, str. 209—225.

O heksametru v Sovretovih prevodih.

Resumé v nemščini.

1364. Lamut Vesna, Stopnjevalno ali gradacijsko priredje. JiS XIV (1969) št. 2, str. 48—51.

1365. Martinović Juraj, O izvoru trohejskega deseterca v Prešernovi baladi Pesem od Lepe Vide. JiS XV (1969/70) št. 1, str. 1—9.

1366. Merhar Boris, K zgodovini svobodnega verza v slovenščini. JiS XIV (1969) št. 7, str. 204—213; XV (1969/70) št. 7/8, str. 258—268.

1367. Milič Jolka, Mlade trave. JiS XIV (1969) št. 4, str. 124—126; št. 5, str. 160+ ovoj.

Jezikovna ocena romana Manice Lobnik (1968).

1368. Milič Jolka, O metaforah na splošno, posebej in še kaj. JiS XV (1969) št. 1, str. 18—24.

O metaforah v Zidarjevi prozni zbirki Stanja (1969).

Repliko glej pod št. 1369.

1369. Mitrović Marija, Metaforičnost pesniškega jezika. JiS XV (1969/70) št. 6, str. 191—195.

O članku Jolke Milič, gl. št. 1368.

1370. Müller Jaka, Izrazna dvojnost Rebulovega Senčnega plesa. SR XVIII (1970) št. 1/2, str. 17—54.

O tematiki, fabuli in besednem izrazu romana.

Resumé v angleščini.

1371. Ocvirk Anton, Stilni premiki v Cankarjevem zgodnjem pripovedništvu v simbolizem. Sodobnost XVIII (1970) št. 2, str. 105—130; št. 3, str. 241—270.

1372. Orešnik Janez, Horace G. Lunt: „Attempt at a Generative Description of the Slovene Verb". V: Rado L. Lenček: The Verb pattern of Contemporary Standard Slovene. Wiesbaden 1966. Linguistica X (1970) št. 1, str. 121—129.

Ocena.

1373. Orožen Martina, Oblikovanje slovenske knjižne norme. Naši razgledi XVIII (1969) št. 14—16.

1374. Orožen Martina, Razvoj slovenske jezikoslovne misli v normativnih jezikovnih opisih. VI. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 1970, str. 81—93.

1375. Paternu Boris, Tematske kontinuitete pri uvajanju novih stilov v slovensko pesništvo od baroka do moderne. SR XVIII (1969) št. 2, str. 233—264.

Resumé v angleščini.

Digitized by Google

1376. Petrè Fran, Iz Župančičeve poetike. SR XVII (1969) št. 2, str. 265—283.

Resumé v nemščini.

1377. Petrè Fran, K stilni opredelitvi zgodnje Gradnikove lirike. Srečanja V (1970) št. 25/26, str. 41—43.

1378. P[ibernik] F[rance], Kaj je s slovensko slovnico. Prostor in čas I (1969) št. 1/2, str. 76—78.

O Toporišičevih učbenikih Slovenski knjižni jezik, 1—3 (1965—1967).

1379. Pibernik France, Quod licet Jovi, non licet bovi. Prostor in čas II (1970) št. 1 str. 62—64.

Replika na Toporišičev članek, glej. št. 1393.

1380. Pogačnik Jože, Das System der stilistisch-kompositorischen Grundlagen in der slowenischen literarischen Klassik und Romantik. Studia Slovenica Monacensia 1969, 81—93.

1381. Pogorelec Breda, Zgradba stavka v prozi Ivana Cankarja. 13 str. 4°. V: V. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 1969, II.

Resumé v ruščini.

1382. Rigler Jakob, Akcentske variante. SR XVIII (1970) št. 1/2, str. 5—15.

O akcentskih variantah za opisne deležnike ženskega spola v Slovarju slovenskega knjižnega jezika.

Resumé v ruščini.

1383. Sivec Janez, Je pouk slovenščine res neuspešen? JiS XV (1969/1970) št. 7/8, str. 236—242.

1384. Skubic Mitja, Besedni romanizmi v slovenskem časopisnem jeziku. JiS XV (1969/70) št. 2, str. 45—54.

1385. Skubic Mitja, Correspondances lexicales dans la langue de la presse contemporaine. Linguistica IX (1969) št. 1, str. 53—109. Primerjava med časnikarsko slovenščino in zahodnoromaniskimi jeziki.

Resumé v slovenščini.

1386. Skubic Mitja, Primer sintaktičnega kalka. JiS XVI (1970/71) št. 3, str. 68—70.

O kalkih po italijanskem vzoru v Rebulovem romanu V Sibilinem vetru.

1387. Smrekar Metka, Pridevniki na -inski, -ovski, -evski. JiS XV (1969/70) št. 7/8, str. 271—273.

1388. Struna Albert, Med spakami in napakami. Nova proizvodnja XX (1969) št. 4, str. 119; XXI (1970) št. 1, str. 31.

O napakah v tehniškem jeziku.

Resumé v angleščini.

1389. Suhadolnik Stane, Besedni zaklad sodobnega slovenskega knjižnega jezika. VI. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture 1970. str. 51—60.

Digitized by Google

1390. Suhadolnik Stane, O stolemih kot „po eni strani — po drugi strani". JiS XIV (1969) št. 1, str. 30—32.

Glej tudi št. 1347.

1391. Šilar Neda, Glagoli s čustveno obarvano pripono. JiS XV (1969/70) št. 7/8, str. 282—283.

1392. Toporišič Jože, Ankete za določitev naglasnega mesta ter kakovosti in količine naglašenega samoglasnika. JiS XIV (1969) št. 8, str. 249—260.

1393. Toporišič Jože, „Kritiku" Slovenskega knjižnega jezika 1, 2, 3. Prostor in čas II (1970) št. 1, str. 58—62.

Odgovor na Pibernikov članek, glej št. 1379.

1394. Toporišič Jože, Nekaj stališč k odprtim pravopisnim in pravorečnim problemom. JiS XIV (1969) št. 6, str. 184—190.

1395. Toporišič Jože, O eno- in večglasnosti nekaterih besednih kategorij. JiS XIV (1969) št. 2, str. 51—59.

1396. Toporišič Jože, O stavku, stavčnih členih in razmerju med povedkom in osebkom. JiS XIV (1969) št. 3, str. 77—85.

1397. Toporišič Jože, Oblikoslovna segmentacija, predvidljivost spola in vključnost tujk v jezikovni sistem slovenskega knjižnega jezika. SR XVII (1969) št. 2, str. 343—354.

Resumé v nemščini.

1398. Toporišič Jože, Pridevniki, ki se stopnjujejo z obrazili. JiS XV (1969/70) št. 1, ovoj.

1399. Toporišič Jože, Slovenska stavčna intonacija. 21 str. 4°. V: V. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 1969, II.

1400. Toporišič Jože, Slovenski knjižni jezik. 4. Maribor, Obzorja. 1970, 220 str. 8°.

1401. Toporišič Jože, Slovenski pogovorni jezik. SR XVIII (1970) št. 1/2, str. 55—70.

Resumé v ruščini.

1402. Toporišič Jože, Zakaj ne po slovensko. Slovene by direct method. Translated by Marjana Baumgarten-Briški. Ljubljana, Slovenska izseljenska matica. (1969) 272 str. + 6 gramofonskih plošč. 8°.

1403. Trdina Silva, Besedna umetnost. II. del: Literarna teorija. Peti natis. Ljubljana, Mladinska knjiga. 1969, 332 str. + priloge. 8°. (Učbeniki in priročniki)

Leta 1970 izišel nov natis.

1404. Trdina Silva, Govorne vaje v seminarju slovenskega jezika. JiS XIV (1969) št. 6, str. 161—170.

1405. Uršič Ana, Slog in jezik v delih Ivana Preglja. Srečanja IV (1969) št. 17, str. 53—54.

Digitized by Google

1406. Varl Francka, glej tudi št. 1340.

1407. Varl Francka, Knjižni jezik in govor študentov jezikovne skupine na Pedagoški akademiji v Mariboru. Zbornik Pedagoške akademije v Mariboru 1970, str. 76—88.

Resumé v angleščini.

1408. Varl Francka, Nekaj misli k jezikovni kulturi absolventov srednjih šol. JiS XV (1969/70) št. 3, str. 94—95.

1409. Zadravec Franc, Ritem in oblika Gradnikove poezije. Srečanja V (1970) št. 25/26, str. 54—61.

1410. Zadravec Jože, Ponovitve kot skladenjski in slogovni pojav. JiS XIV (1969) št. 6, str. 171—175.

1411. Zajc Metka, Odločevalna in dopolnjevalna vprašanja. JiS XIV (1969) št. 1, str. 19—21.

O vpraševalnih stavkih.

1412. Žagar Franc, Vaje za bogatenje besednega zaklada. JiS XVI (1970/71) št. 1/2, str. 10—14.

b) Zgodovina jezika, etimologija, dialekti, objava in obravnava ljudskega slovstva in starih besedil

1413. Bezlaj France, Das vorslawische Substrat im Slowenischen. Alpes Orientales V (1969) str. 19—35.

Resumé v slovenščini.

1414. Bezlaj France, Etyma slovenica. Razprave SAZU, razred za filološke in literarne vede, VII (1970) str. 153—181.

Resumé v nemščini.

1415. Bezlaj France, Krajevni leksikon Slovenije. I: Zahodni del Slovenije. Ljubljana 1968. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 224—226.

Ocena krajepisnega gradiva.

1416. Bezlaj France, Naloge in poti slovenskega imenoslovja. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 243—248.

1417. Bezlaj France, Novejša dognanja v slovenski toponomastiki. 10 str. 4°. V: V. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 1969, II.

Resumé v ruščini.

1418. Bezlaj France, Slovenski jezik v luči leksikologije, Radovi ANU BiH XXXV/12 (1970) 85—98.

1419. Bezlaj France, Slovensko Dežno, Zid in sorodno. Slovensko Tajna in Tanja. Slovensko Imeno in belorusko Imenin. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 64—77.

Resumé v nemščini.

Digitized by Google

1420. Bohorič Adam, Arcticae horulae ... Witebergae 1584. Spremno besedo Branko Berčič. Ljubljana, Mladinska knjiga. 1970, ločena paginacija. 8°. (Monumenta litterarum Slovenicarum, 7) Faksimilirana izdaja.

1421. Brenkova Kristina, glej tudi št. 1463.

1422. Čop Dušan, Slovenska krajevna imena na ponemčenem Koroškem. Prostor in čas II (1970) št. 7/8, str. 460—467.

Objavljeno tudi v Letnem poročilu II. gimnazije v Ljubljani 1969/70, str. 3—12.

Domačä imenä. (Iz narečnega gradiva študijske knjižnice na Ravnah.) Koroški fužinar XIX (1969) št. 2, str. 33—34: št. 3, str. 32—33.

1423. Gedrih Igor, Jože Pogačnik: Zgodovina slovenskega slovstva. I, II. Prostor in čas I (1969) št. 7/8, str. 379—383.

Prim. št. 1460.

1424. Grafenauer Bogo, Zgodovinarjeva paralegomena k novi izdaji Freisinških spomenikov. Časopis za zgodovino in narodopisje V (1969) str. 144—172.

Ocenjuje knjigo: Freisinger Denkmäler (1968).

Resumé v nemščini.

Odgovor glej pod. št. 1431.

1425. Grošelj Milan, O rabi preteklih časov v brižinskih spomenikih. Linguistica IX (1969) št. 1, str. 13—15.

Resumé v nemščini.

1426. Gspan Alfonz, Ein Lied wider die slowenischen Bauernrebellen aus dem Jahre 1515. Studia Slovenica Monacensia 1969, str. 18—28.

1427. Gspan Alfonz, Tri nova Zoisova slovenska pesemska besedila. SR XVII (1969) št. 2, str. 119—181.

O pesmih Letas kaže, Mačka in Efeška vdova.
Resumé v nemščini.

1428. Jevnikar Martin, Padova in beneška slovenščina. Trinkov koledar 1969, str. 119—123.

O raziskavah beneškega dialekta na padovanski univerzi.

1429. Juriševič Fran, Kako govorijo v Golcu — slovenski Čičariji. Jadranski koledar 1969, str. 215—219.

1430. Kolarič Rudolf, Kontinuiteta slovenskega knjižnega jezika in literature od konca 8. stoletja do danes. (III. dodatek k Brižinskim spomenikom.) Prostor in čas II (1970) št. 4/5, str. 252—261.

Oceno glej pod št. 1449.

1431. Kolarič Rudolf, Pokristjanjevanje Slovencev v novi luči. (Nekaj pripomb k spisu B. Grafenauerja „Zgodovinarjeva paralegomena k novi izdaji Freisinških spomenikov".) Prostor in čas II (1970) št. 9/10, str. 544—550.

Prim. št. 1424.

Digitized by Google

1432. Kolarič Rudolf, Slovenci in glagolica, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 77—83.

Резиме на немачком.

1433. Kos Janko, Prevrednotenje srednjega veka. VI. seminar slovenskega jezika, literature in kulture 1970, str. 66—73.

Resumé v ruščini.

1434. Kos Janko, Stari in novi pogledi na slovensko slovstvo. Sodobnost XVIII (1970) št. 2, str. 173—184.

Ocenjuje knjige: Anton Slodnjak: Slovensko slovstvo (1968); Jože Pogačnik, Zgodovina slovenskega slovstva, I (1968); Freisinger Denkmäler (1968).

1435. Kos Milko, Nekatera krajevna imena na Gorenjskem. Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 5—9.

Razlaga imena Koroška in Bohinjska Bela, Nemški Rovt v Bohinju, Radovljica.

Resumé v nemščini.

1436. Košmrlj Maja, Dvočlenska antroponima v slovenskih krajevnih imenih. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 102—117.

Resumé v nemščini.

1437. Kretzenbacher Leopold, Eine slowenische Zauberer Cyprianus-Legende bei Janez Trdina. Studia Slovenia Monacensia 1969, str. 53—64.

1438. Logar Tine, Jugozahodna slovenska narečja in govori. VI. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture 1970, str. 74—80.

Resumé v ruščini.

1439. Logar Tine, O mengeški govorici. Mengeški zbornik II (1969) snopič II, str. 145—147.

1440. Logar Tine, Praslovenska a-sklanjatev v slovenskih narečjih. JiS XIV (1969) št. 4, str. 104—109.

1441. Lubaś Władisław, Očetnoimenska krajevna imena z obrazili -ci, -ovci in -inci v slovenskem jeziku. JiS XIV (1969) št. 3, str. 72—74.

1442. Matičetov Milko, glej tudi št. 1463.

1443. Matičetov Milko, Slovenska ljudska pravljica. 12 str. 4°. V: V. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 1969, I.

1444. Merkù Pavle, Ljudje ob Teru. Tersko narečje. Sodobnost XVII (1969) št. 4, str. 447—456.

1445. Merkù Pavle, Ob imenih slovenskih krajev v Italiji. JiS XIV (1969) št. 3, str. 69—71.

1446. Merkù Pavle, Pisava in raba slovenskih krajevnih imen v Italiji. (Napačne oblike, kulturne spačenke in vrzeli v SP 1962.) JiS XVI (1970/71) št. 3, str. 74—75.

1447. Merkù Pavle, Pomenoslovski paberki iz zgornje Terske doline. JiS XV (1969/70) št. 2, ovoj.

Digitized by Google

1448. Merkù Pavle, Sprehod skozi tersko besedišče. JiS XVI (1970/71) št. 3, str. 80+ovoj.

1449. Miklavčič Maks, Nova „zgodovinska" dognanja Rudolfa Kolariča. Bogoslovni vestnik XXX (1970) št. 3/4, str. 261—265.

Prim. št. 1430.

1450. Miklošič Franc, Lexicon linguae slovenicae veteris dialecti. Vindobonae 1850. München, Trofenik. 1970, XIV+204 str. 4°. Faksimilirana izdaja.

1451. Novak Vilko, Območja v slovenski ljudski kulturi. 11 str. 4°. V: V. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 1969, II.

Resumé v ruščini.

1452. Novak Vilko, O slogu prve prekmurske knjige. SR XVII (1969) št. 2, str. 227—232.

O knjigi: Mali katechismus, prevedel Franc Temlin (1715).

Resumé v angleščini.

1453. Novak Vilko, Pomen narečja za ohranitev narodnosti v Prekmurju. Dialogi VI (1970) št. 11, str. 765—770.

1454. Novak Vilko, Slovenska in slovaška pesem iz 1774. SR XVIII (1970) št. 1/2, str. 129—140.

O pesmi Davida Novaka Versus vandalici, napisani v prekmurščini, in primerjava s slovaško pesmijo Jana Podhradskega Versus slavici.

1455. Orožen Janko, Lastna imena v severnem pasu celjske okolice. Časopis za zgodovino in narodopisje V (1969) str. 472—478.

Resumé v nemščini.

1456. Orožen Martina, Raba pasiva in medija v knjižnem jeziku 18. stoletja. 11 str. 4°. V: V. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 1969, II.

1457. Petaros Robert, Slovensko narečje v vzhodni okolici Trsta. Izvestje srednjih šol s slovenskim učnim jezikom na tržaškem ozemlju 1970, str. 5—8.

1458. Pogačnik dr Jože, Jernej Kopitar in nastanek karantansko-panonske teorije, ГФФНС XIII/1 (1970) 421—432.

Резиме на француском.

1459. Pogačnik Jože, Slovensko srednjeveško slovstvo in Ciril-Metodijska tradicija. Во: Симпозиум 1100-годишнина од смртта на Кирил Солунски, кн. 1, стр. (1)+188—195.

Резиме на англиски.

1460. Pogačnik Jože, Zgodovina slovenskega slovstva. II: Klasicizem in predromatnika. Maribor, Obzorja. 1969, 235+(V) str. + priloge. 8°.

Oceno glej pod št. 1423.

1461. Pogačnik Jože, Zgodovina slovenskega slovstva. III: Klasika in romantika. Maribor, Obzorja. 1969, 208+(IV) str. + priloge. 8°.

Digitized by Google

1462. Reisp Branko, Neevidentirana slovenska knjižica iz leta 1728. Kronika XVII (1969) št. 1, str. 48—49.

O knjigi: Litaniae od Shalaſ tne Matére Boshje Divise Marie.

1463. Slovenske ljudske pripovedi. Zbrala in uredila Kristina Brenkova. Uvodno besedo Milko Matičetov. Ljubljana, Mladinska knjiga. 1970, 235 + (IV) str. + priloge. 8°. (Zlata ptica)

1464. Smolik Marijan, Nekaj drobcev iz slovenske cerkvene preteklosti. Bogoslovni vestnik XXIX (1969) št. 3/4, str. 421—428.

Vsebina: Prvi znani slovenski poročni obred. Prvi v Ljubljani natisnjeni Marijanski priročnik. Prvo slovensko tiskano pastirsko pismo. Slovenska imena svetopisemskih knjig.

1465. Šebjanič Franc, Agenda Vandalica — prekmurski tisak iz 16. stoletja. Časopis za zgodovino in narodopisje V (1969) str. 242—245.

O knjigi Mihaela Bakoša.

Resumé v nemščini.

1466. Šebjanič Franc, Prekmursko narečno besedje v rokopisu iz leta 1862. JiS XIV (1969) št. 4, str. 126—127.

O rokopisu Johanesa Henrika Schwickerja Die ungarischen Wenden; etnographische Skitze.

1467. Šifrer Jože, Narečna podoba Gorenjske. Snovanja IV (1970) št. 4, str. 34—35.

1468. Škafar Ivan, Prekmurski pisatelji v Šafárikovi Zgodovini južnoslovanskega slovstva. JiS XIV (1969) št. 2, str. 38—44.

1469. Toporišič Jože, glej št. 1475.

1470. Trubar Primož, Catechiſmus In der Windiſchen Sprach ... 1550. Spremno besedo Mirko Rupel. Priredil Branko Berčič. Ljubljana, Mladinska knjiga. 1970, 130+ XXXVI+(I) str. 8°. (Monumenta litterarum Slovenicarum, 8) Faksimilirana izdaja.

1471. Vodušek Valens, Razmerje med besedilom in napevom v ljudski pesmi. JiS XIV (1969) št. 1, str. 1—6.

1472. Wilfan Hinko, Nekaj zanimivih besed in pomenov iz Bele krajine. JiS XIV (1969) št. 4, str. 127—128.

1473. Wilfan Hinko, Štiri zanimivosti iz belokranjskega narečja. JiS XV (1969/70) št. 2, ovoj.

O besedah nabàre, nabôga, nabôzi in revo ne.

Prim. št. 1475.

1474. Zdovc Pavel, Prispevek k zgodovini slovenskega tiska in knjižnega jezika na Koroškem. Mladje 1970, št. 9/10, str. 176—187.

O knjigi: Katolske meshne bukve (Celovec).

1475. Žnidaršič Zinka, Belokranjski nabàre, nabôga, nabôzi, revo ne in še kaj. JiS XV (1969/70) št. 3, ovoj.

S pripisom Jožeta Toporišiča.

Prim. št. 1473.

Digitized by Google

c) Strokovni in splošni slovarji, terminologija

1476. Bajec Anton, glej tudi št. 1519.

1477. Bajec Anton, Slovar slovenskega knjižnega jezika. Nova mladika I (1970) št. 6, str. 178—179.

Opis slovarja, prim. št. 1519.

1478. Bordon Rado, Žalostno spričevalo (nekaterim) slovenskim prevajalcem. Knjiga 1970, št. 9, str. 395—398.

O knjigi: Joseph Paternost, From Englich to Slovenian. Problem in translation equivalence (Pennsylvania 1970).

1479. Brinar Miran, Gozdarski slovar. Ljubljana, Zveza inženirjev in tehnikov gozdarstva in industrije za predelavo lesa Slovenije. 1970, 320 str. 8°.

1480. Čermelj Lavo, Luna, lunin, lunski, lunaren. Proteus XXXII (1969/70) št. 1, str. 34.

1481. Debenjak Božidar, Vpadljiva čudovišča iz slovarske cvetane. Prostor in čas II (1970) št. 4/5, str. 318—319.

O Slovarju slovenskega knjižnega jezika, prim. št. 1519.

Repliko glej pod št. 1514.

1482. Goršič France, Birištvo in biriško izrazoslovje v socialni zgodovini Slovencev. Časopis za zgodovino in narodopisje V (1969) str. 353—368.

Resumé v nemščini.

1483. Grad Anton, Italijansko-slovenski in slovensko-italijanski slovar. Dizionario italiano-sloveno e sloveno-italiano. Ljubljana, Cankarjeva založba. 1969, 445+(II) str. 8°.

1484. Grad Anton, Še malo o imenih Koseze, kosez. Linguistica IX (1969) št. 2, str. 123—126.

Resumé v francoščini.

1485. Grad Anton, Špansko-slovenski slovar. Diccionario español-esloveno. Ljubljana, Državna založba Slovenije. 1969, XII+1005+(I) str. 8°.

1486. G[radišnik] J[anez], Naše slovarske tegobe. Mostovi 1970, št. 7, str. 1—8.

1487. Gregorič Jože, Slovar slovenskega knjižnega jezika. Nova pot XXII (1970) št. 10/12, str. 573—574.

Prim. št. 1519.

1488. Gudkov Vladimir, Slovensko-ruski slovar. JiS XIV (1969) št. 8, str. 262—264.

Ocenjuje slovar Janka Kotnika (1967).

1489. Ilešič Svetozar, „Tla", „zemlja" in „prst"? Terminološka pripomba. Sodobno kmetijstvo II (1969) št. 8, str. 494—495.

1490. Jurančič Janko, glej tudi št. 1519.

Digitized by Google

1491. Jurančič Janko, Srbskohrvatsko-slovenski in slovensko-hrvatskosrpski slovar. Srpskohrvatsko-slovenski i slovensko-hrvatskosrpski rječnik. Ljubljana, Cankarjeva založba. 1970, 566+(I) str. 8°.

1492. Kajzer Štefan, Izrazoslovje za tehnike mrežnega planiranja. Naše gospodarstvo XV (1969) št. 1, str. 54—57.

1493. Klopčič Mile, glej št. 1519.

1494. K[nez] Z[denko], Nemško-slovenski slovar s področja organizacije oblačilne konfekcijske industrije. Mostovi 1970, št. 7, str. 44—45.

1495. Komac Daša in Ružena Škerlj, Angleško-slovenski in slovensko-angleški slovar. English-Slovene and Slovene-English dictionary. (Pregled slovenske slovnice Jože Toporišič) Ljubljana, Cankarjeva založba. 1970, 784 str. 8°.

1496. Korošec Tomo, Beličarka in beličarica. Ribič XXIX (1970) št. 10, str. 292—293.

1497. K[orošec] T[omo], Loviti „na dno" ali „na grund". Ribič XXVIII (1969) št. 11, str. 324—325.

1498. Korošec Tomo, O terminih za povec. Ribič XXVIII (1969) št. 12, str. 348—349.

1499. Korošec Tomo, O terminu „cof". Ribič XXVIII (1969) št. 3, str. 83.

1500. Korošec Tomo, Pomenska razmejitev med besedami nesreča in nezgoda. Delo in varnost XIV (1969) št. 2, str. 28—29.

1501. K[orošec] T[omo], Ribiški jezikovni kotiček. Ribič XXVIII (1969) št. 5, str. 147—148; št. 6, str. 182; št. 7/8, str. 219.

1502. Korošec Tomo, Slovar slovenskega knjižnega jezika in ribiška terminologija. Ribič XXIX (1970) št. 6, str. 179—180.

Prim. št. 1519.

1503. Korošec Tomo, Termini za blestivke. Ribič XXIX (1970) št. 12, str. 348—351.

1504. Korošec Tomo, Utrujati ali krotiti? Ribič XXIX (1970) št. 4, str. 113.

1505. Korošec Tomo, Vlaganje in drugi termini. Ribič XXIX (1970) št. 1, str. 15—16.

1506. Kotnik Janko, glej tudi št. 1516.

1507. Kotnik Janko, Slovensko-francoski slovar. Dictionnaire slovène-français. Četrta, izpopolnjena izdaja. Ljubljana, Državna založba Slovenije. 1970, XV+682+(I) str. 8°.

1508. Kreft Ivan J., Prispevek k tolmačenju in slovenjenju nekaterih izrazov iz genetike. Zbornik biotehniške fakultete — kmetijstvo XVI (1969) str. 25—28.

Resumé v angleščini.

Digitized by Google

1509. Legiša Lino, glej št. 1519.

1510. Mayer Julij, Izrazoslovje v čebelarstvu. Slovenski čebelar LXXII (1970) št. 2, str. 48—50.

1511. Novak France, O razvoju slovenske leksiografije. VI. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture 1970, str. 162—175.

Resumé v ruščini.

1512. Novakova Ludmila, Češko-slovenski slovar Frana Bradača. JiS XV (1969/70) št. 5, str. 158—161.

Ocenjuje slovar iz leta 1967.

1513. Pokorn Jože, Donos, dohodki in nič drugega. Ekonomska revija XX (1969) št. 2, str. 225—229.

1514. Polemika o slovarju, Prostor in čas II (1970) št. 7/8, str. 504—514.

O Debenjakovi glosi na račun Slovarja slovenskega knjižnega jezika, gl. št. 1481.

Vsebina: Janez Gradišnik, Za uvod. Uredniški kolektiv Slovarja, Pismo urednikom Prostora in časa o slovarju in še o čem. Božidar Debenjak, Spoštovani uredniški kolektiv SSKJ!

1515. Potokar Tone, Varijacije na temo prevajanja. Zbornik občine Grosuplje 1969, str. 135—150.

O prevajanju iz slovenščine v srbohrvaščino in iz srbohrvaščine v slovenščino ter o slovarjih obeh jezikov.

1516. Pretnar Janko in Janko Kotnik, Francosko-slovenski slovar. Dictionnaire français-slovène. Ljubljana, Državna založba Slovenije. 1969, VIII+833+(I) str. 8°.

1517. Rudolf Branko, Pozor pri prevajanju. NRazgl XIX (1970) št. 19, str. 571.

O prevajanju iz angleščine v slovenščino.

1518. Slovar slovenskega knjižnega jezika. NRazgl XIX (1970) št. 5, str. 137—141.

Načela, ki jih uveljavlja Slovar. Napisali uredniki in sodelavci pri Slovarju.

Prim. št. 1519.

1519. Slovar slovenskega knjižnega jezika. Prva knjiga: A-H. Glavni uredniški odbor Anton Bajec, Janko Jurančič, Mile Klopčič, Lino Legiša, Stane Suhadolnik in France Tomšič. Ljubljana, SAZU, Inštitut za slovenski jezik. 1970, LXII+(I)+844+(I) str. 8°.

Ocene glej pod št. 1477, 1481, 1487, 1502, 1514, 1518.

1520. Slovenski elektrotehniški slovar. Skupina 25. Proizvodnja, prenos in razdelitev električne energije. Priredila komisija Elektrotehniške zveze Slovenije s soglasjem tehniške sekcije terminološke komisije SAZU. Uredil France Mlakar. Ljubljana, Elektrotehnička zveza Slovenije. 1970, 113+(I) str. 8°.

Digitized by Google

1521. Slovenski jezikovni priročnik za tehnike. Priredili člani tehniške sekcije terminološke komisije pri SAZU. Ljubljana, Zveza Inženirjev in tehnikov Slovenije. 1969, 94+(II) str. 8°.

1522. Stabej Jože, Iz zgodovine slovenskega besedja. JiS XIV (1969) št. 1, 3, 4, 6, 8; XV (1969/70) št. 4.

Abecedno urejena zbirka slovenskih besed iz starejših dob, z navedbo, kje so bile prvič objavljene.

1523. Strokovni slovar industrije ivernih plošč. Les XXI (1960) št. 7, str. 107—118.

Nemeško-angleško-slovenski slovarček. **Prevedli Boris Černigoj,** Ivan Jurkovič, Berto Vouk in Lojze Žumer.

1524. Struna Lavoslav, Ali smo res v slepi ulici? (Nekaj poudarkov v zvezi s terminološkimi težavami v tehniki.) Nova proizvodnja XXI (1970) št. 2/3, str. 80—81.

Resumé v angleščini.

1525. Suhadolnik Stane, glej tudi št. 1519.

1526. Šebjanič Franc, Slovensko-madžarski slovar. Ljubljana, Državna založba Slovenije. 1969, VIII+185+(VII) str. 8°.

1527. Škerlj Ružena, glej tudi št. 1495.

1528. Tomšič France, glej tudi št. 1519.

1529. Tomšič France, Nemško-slovenski slovar. Deutsch-slowenisches Wörterbuch. Ljubljana, Državna založba Slovenije. 1970, 989+(I) str. 8°.

1530. Turk Ivan, O prihodkih, odhodkih in še o čem. (Prispevek k slovenskemu gospodarskemu izrazoslovju.) Ekonomska revija XX (1969) št. 1, str. 105—108.

1531. Turk Ivan, O sredstvih, skladih in še o čem. Ekonomska revija XX (1969) št. 2, str. 229—233.

1532. Vardjan France, So to naša ali tuja imena? Moj mali svet I (1969) št. 5—8, 10—12.

Razlaga nekaterih imen za zelenjavo.

1533. Verbinc France, Slovar tujk. Ljubljana, Cankarjeva založba. 1970, 770+(II. str. 8°.

1534. Verbinc France, Slovarček tujk in kratic. Ljubljana, Prešernova družba) 1969, 176 str. 8°.

1535. Zupančič Jože, O prevajanju iz ruščine. NRazgl XVIII (1969) št. 19, str. 574—575.

Digitized by Google

X Речници стари и нови српскохрватског језика (српскохрватског и ког страног језика)

1536. Алексић др Радомир, в. Лексикон страних речи и израза, бр. 1605.

1537. Babić Stjepan, Varijante u dvojezičnim rječnicima. Povodom 3. izdanja Hrvatskosrpsko-talijanskoga rječnika, autori M. Deanović i J. Jernej, izdavač ŠK, Zagreb, 1970, Jezik XVIII, br. 2 (1970, Zagreb) 46—50.

В. и бр. 1615 и 1694.

1538. Babić Stjepan, O Rječniku Matice hrvatske, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 25—40.

1539. Bartoš dr Milan, в. Ekonomsko-pravni rečnik. Srpskohrvatsko-francusko-nemački, бр. 1572.

1540. Bravo R[euf], в. Rečnik francusko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-francuski, бр. 1648.

1541. Bravo Reuf, Rečnik francusko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-francuski sa francuskom gramatikom. Dictionnaire français-serbocroate et serbocroate-français suivi de la grammaire française, Tehnička knjiga (1969, Zagreb) 550 str.

1542. Bujas Željko, в. Englesko-hrvatskosrpski rječnik. English Croatoserbian dictionary, бр. 1575.

1543. Varga Peter, в. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník odborných slov z hudobnej a vytvarnej výchovny (pre ziakov zakladnej školy), бр. 1669.

1544. Višejezični rječnik stručnih izraza u anatomiji drva, sastavili dr Zvonimir Špoljarić, dr Božidar Petrić i ing. Velimir Šćukanec, izd. Poslovno udruženje šumsko privrednih organizacija (1969, Zagreb) 8°, 1—86.

Речник садржи термине на српскохрватском, енглеском, француском, италијанском, немачком, португалском и шпанском језику. Предговор написао Звонимир Шпољарић.

1545. Вујаклија Милан, в. Лексикон страних речи и израза, бр. 1605.

1546. Вујин Милан, Судбина првог српског речника турцизама, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 151—157.

Резиме на руском.

1547. Вујичић Д., в. Сербохорватско-руский политехнический словарь. Српскохрватско-руски технички речник, бр. 1656.

1548. Вуковић др Јован и Пујић Саво, Правилно—неправилно. Правописни рјечник за ниже разреде основне школе, ZvIU (1969) 1—119.

1549. Vuković dr Jovan i Pujić Savo, Pravilno — nepravilno. Pravopisni rječnik za niže razrede osnovne škole (2. izdanje), ZvIU (1969) 1—113.

Digitized by Google

1550. Vuković dr Jovan i Pujić Savo, Pravilno—nepravilno. Pravopisni rječnik za niže razrede osnovne škole (3. izdanje), ZvIU (1970) 1—113.

1551. Grabovac M[ilica], в. Rječnik stranih riječi, бр. 1650.

1552. Grgić Berislav, в. Englesko-hrvatskosrpski rječnik. English Croatoserbian dictionary, бр. 1574.

1553. Грицкат-Радуловић др Ирена, в. Речник српскохрватског књижевног и народног језика, бр. 1647.

1554. Grujić Branislav, в. Nemačko-srpskohrvatski školski rečnik. Deutsch-serbokroatisches Schulwörterbuch, бр. 1620.

1555. Grujić Branislav, в. Rečnik englesko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-engleski sa kratkom gramatikom engleskog jezika, бр. 1639.

1556. Grujić Branislav, в. Rečnik nemačko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-nemački sa kratkom gramatikom nemačkog jezika, бр. 1643 и 1644.

1557. Грујић Бранислав, в. Речник руско-српскохрватски и српскохрватско-руски са кратком граматиком руског језика, бр. 1645.

1558. Грујић Бранислав, в. Русско-сербскохорватский — сербскохорватско-русский словарь для туристов, бр. 1655.

1559. Grujić Branislav, в. Francusko-srpskohrvatski školski rečnik. Dictionnaire scolaire français-serbocroate, бр. 1692.

1560. Dabac Vlatko, в. Tehnički rječnik, бр. 1682.

1561. Davidović Sava, в. Deutsch-serbocroatisches Wörterbuch. Nemačko-srpskohrvatski rečnik, бр. 1565.

1562. Davidović Sava, в. Srpskohrvatsko-nemački rečnik. Serbocroatisch-deutsches Wörterbuch, бр. 1672.

1563. Deanović M[irko], в. Hrvatskosrpski-talijanski rječnik. Vocabulario croatoserbo-italiano, бр. 1694.

1564. Dinić Radivoj Č., в. Rečnik nemačko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-nemački, бр. 1642.

1565. Deutsch-serbocroatisches Wörterbuch. Nemačko-srpskohrvatski rečnik, sastavio Sava Davidović, izd. MS (1968, Novi Sad) 16°, 1—632.

Са око 12 500 речи.

1566. Drvodelić Milan, в. Englesko-hrvatskosrpski rječnik. English Croatoserbian dictionary, бр. 1575.

1567. Györe dr Kornel, в. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník odbarných slov zo zemepisu, бр. 1666.

1568. Đurović dr Radomir, в. Ekonomsko-pravni rečnik. Nemačko-srpskohrvatski, бр. 1571.

Digitized by Google

1569. Đurović dr Radomir, в. Ekonomsko-pravni rečnik. Srpskohrvatsko-francusko-nemački, бр. 1572.

1570. Đurović dr Radomir, в. Ekonomsko-pravni rečnik francusko-srpskohrvatski, бр. 1573.

1571. Ekonomsko-pravni rečnik. Nemačko srpskohrvatski. Wirtschafts und Rechtswörterbuch deutsch-serbokroatisch, sastavili Margita Janković, dr Radomir Đurović i Radoslav Janković, izd. „Međunarodna politika" (1969, Beograd) 8°, 1—6+320.

1572. Ekonomsko-pravni rečnik. Srpskohrvatsko-francusko-nemački. Dictionnaire économique et juridique. Serbokroate-français-allemand; Wirtschafts- und Rechtswörterbuch. Serbokroatisch-französisch-deutch, Posebna izdanja 1, sastavili Margita Janković, dr Radomir Đurović i Radoslav Janković, izd. „Međunarodna politika" (1969, Beograd) 8°, 1—11+383.

Са предговором дра Милана Бартоша.

1573. Ekonomsko-pravni rečnik francusko-srpskohrvatski. Dictionnaire économique et juridique français-serbocroate, sastavili Margita Janković, dr Radomir Đurović i Radoslav Janković, izd. „Međunarodna politika" (1969, Beograd) 8°, 1—5+333.

1574. Englesko-hrvatskosrpski rječnik. English Croatoserbian dictionary, sastavili dr Rudolf Filipović, Berislav Grgić, Karla Cizelj, dr Vera Mosković, Viktor Ratnik, dr Leonardo Spalatin, Roman Šovary, Borka Tomljenović, Marijan Urbani, peto izdanje s proširenim appendixom, izd. „Zora" (1970, Zagreb) 8°, I—XXI+1468.

Са предговором првом, другом, трећем и четвртом издању дра Рудолфа Филиповића.

1575. Englesko-hrvatskosrpski rječnik. English Croatoserbian dictionary, sastavio Milan Drvodelić, preradio i predgovor napisao Željko Bujas, treće izdanje, izd. ŠK (1970, Zagreb) 8°, 1—8+1198.

1576. Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva na 8 jezika: hrvatsko-srpski, latinski, ruski, njemački, engleski, francuski, talijanski, španjolski, в. бр. 118.

1577. Zaključci primljeni na zagrebačkom sastanku Matice hrvatske, Matice srpske i uredništva Rječnika (Rečnika) 4. i 5. siječnja 1969, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 175—176.

1578. Zidar Josip, в. Rečnik nemačko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-nemački sa kratkom gramatikom nemačkog jezika, бр. 1643 и 1644.

1579. Zidić Igor, Leksički magazin i likovna kultura. Bilješke uz Rječnik hrvatsko-srpskoga književnog jezika I (A-F), II (G-K), Matica hrvatska — Matica srpska, Zagreb — Novi Sad, 1967, Kolo VII (CXXVII), br. 3 (1969, Zagreb) 226—245.

В. и бр. 1579, 1595, 1596, 1601, 1602, 1610 и 1675.

1580. Ivanyos Sándor, в. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník odborných slov z hudobnej a vytvarnej výchovy (pre ziakov zakladnej školy) бр. 1669.

Digitized by Google

1581. Idrizović M[uris], в. Rječnik stranih riječi, бр. 1650.

1582. Italijansko-srpskohrvatski rečnik. Vocabulario italiano-serbocroato, sastavio Nikša Stipčević, izd. MS (1969, Novi Sad) 16°, 1—520.

Са око 10 000 речи.

1583. Jakić dr Blanka, в. Hrvatskosrpsko-njemački rječnik s gramatičkim podacima i frazeologijom, бр. 1695.

1584. Jakić dr Blanka, в. Хурм др Антун, бр. 1697.

1585. Janković Margita, в. Ekonomsko-pravni rečnik. Nemačko-srpskohrvatski, бр. 1571.

1586. Janković Margita, в. Ekonomsko-pravni rečnik. Srpskohrvatsko-francusko-nemački, бр. 1572.

1587. Janković Margita, в. Ekonomsko-pravni rečnik francusko-srpskohrvatski, бр. 1573.

1588. Janković Radoslav, в. Ekonomsko-pravni rečnik. Nemačko-srpskohrvatski, бр. 1571.

1589. Janković Radoslav, в. Ekonomsko-pravni rečnik. Srpskohrvatsko-francusko-nemački, бр. 1572.

1590. Janković Radoslav, в. Ekonomsko-pravni rečnik francusko-srpskohrvatski, бр. 1573.

1591. Jernej J[osip], в. Hrvatskosrpski-talijanski rječnik. Vocabulario croato-italiano, бр. 1694.

1592. Jesenković A[bdulah], в. Rječnik stranih riječi, бр. 1650.

1593. Јонке др Људевит, в. Речник српскохрватскога књижевног језика, бр. 1646.

1594. Jonke Ljudevit, Kriza oko Rječnika književnog jezika, Jezik XVII, br. 4 (1970, Zagreb) 105—108.

1595. Кашић Јован, Речник српскохрватског књижевног језика, Нови Сад—Загреб, Матица српска — Матица хрватска, 1967. Књига прва (А—Е) 866 стр.; Књига друга (Ж—Косиште) 862 стр.Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika, Zagreb — Novi Sad, Matica hrvatska — Matica srpska, 1967. Knjiga prva (A—F) 747 str.; Knjiga druga (G—Kvržnjaci) 840 str., ЗбМСФЛ XII (1969) 235—240.

У основи повољан приказ првих двеју књига речника српскохрватског језика који су почеле да издају Матица српска и Матица хрватска.

В. и бр. 1579, 1596, 1601, 1602, 1610 и 1675.

1596. Klaić Bratoljub, O novom Rječniku obiju „Matica", Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 7—24.

В. и бр. 1579, 1595, 1601, 1602, 1610 и 1675.

Digitized by Google

1597. Klaić Željko, Rječnik stranih riječi, Matica hrvatska (1970, Zagreb) VIII+320 str.

1598. Knor V[ladimir], в. Rječnik stranih riječi, бр. 1650.

1599. Kovacs Kálmán, в. Srpskohrvatsko-mađarski rečnik, knjiga I A-M, бр. 1671.

1600. Korkut Derviš M., Tursko-srpskohrvatski rječnik nepoznatog autora iz XVII stoljeća, Prilozi za orijentalnu filologiju knj. XVI—XVII (1966—1967, Sarajevo) 8°, 135—182.

Резиме на француском.

1601. Kosor Karlo, Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika (knjiga I—II, Zagreb—Novi Sad 1967), Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 78—92.

В. и бр. 1579, 1595, 1596, 1602, 1610 и 1675.

1602. Ladan Tomislav, Centauriski rječnik centaurskog jezika (recenzija Rječnika h-s književnog jezika, I—II, 1967), Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 48—58.

В. и бр. 1579, 1595, 1596, 1601, 1610 и 1675.

1603. Langenscheidtov univerzalni rječnik. Langenscheidts Universalwörterbuch. Dio I: Hrvatskosrpsko-njemački. Dio II: Njemačko-hrvatskosrpski, prerađeno izdanje, Mladost (1969, Zagreb) 366 str.

1604. Левичник Т., в. Tehnički rječnik, бр. 1682.

1605. Лексикон страних речи и израза, саставио Милан Вујаклија, изд. „Просвета" (1970, Београд) 8°, 1—VIII+1104.

У редакцији дра Светомира Ристића и дра Радомира Алексића.

1606. Лилић Л., в. Сербохорватско-русский политехнический словарь. Српскохрватско-руски технички речник, бр. 1656.

1607. Maissai Ferenc, в. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník odborných slov za biologié, бр. 1664.

1608. Majsaiova Ilona, в. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník odborných slov za biologié, бр. 1664.

1609. Марковић др Светозар, в. Речник српскохрватскога књижевног језика, бр. 1646.

1610. Marković Svetozar, Oko Rječnika dviju Matica, Odjek, br. 1 (1969, Sarajevo) 8.

Осврт на приказе двију књига Рјечника МС и МХ објављене у првом броју загребачке Критике.

В. и бр. 1579, 1595, 1596, 1601, 1602 и 1675.

1611. Матић Светозар, в. Речник српскохрватскога књижевног језика, бр. 1646.

Digitized by Google

1612. Милићевић П.Ч., в. Сербохорватско-русский политехнический словарь. Српскохрватско-руски технички речник, бр. 1656.

1613. Момчилов В. С., в. Сербохорватско-русский политехнический словарь. Српскохрватско-руски технички речник, бр. 1656.

1614. Moskovíć dr Vera, в. Englesko-hrvatskosrpski rječnik. English Croatoserbian dictionary, бр. 1574.

1615. Muljačić Žarko, Mirko Deanović — Josip Jernej, Hrvatskosrpsko-talijanski rječnik. Treće prošireno izdanje, Izdavačko poduzeće „Školska knjiga", Zagreb 1970, ZR XIX, br. 6 (1970, Zadar) 633—634.

Осврт. В. и бр. 1537 и 1694.

1616. Мусулин Стјепан, в. Речник српскохрватскога књижевног језика, бр. 1646.

1617. Muhi Maria, в. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník odborných slov zo zemepisu, бр. 1666.

1618. Nagykanász Sándor, в. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník odborných slov z fyziky, бр. 1667.

1619. Naučno-tehnički rečnik rusko-srpskohrvatski, izradio dr Relja Popić, izd. „Interpres" (1969, Beograd) 8°, 1—6+1—679.

1620. Nemačko-srpskohrvatski školski rečnik. Deutschserbokroatisches Schulwörterbuch, sastavio Braniskav Grujić, izd. Grafički zavod u Titogradu (1970, Titograd) 8°, 1—825.

Са око 125 000 речи и израза.

1621. Nestor Mina, в. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník odborných slov z chemie, бр. 1668.

1622. Nešić Gojko, в. Rudarski rečnik, Srpskohrvatski. English. Français. Deutsch. Руский, бр. 1654.

1623. Николић др Берислав, в. Речник српскохрватског књижевног и народног језика, бр. 1647.

1624. Обрадовић Надежда, Двојезични речници, Настава и васпитање XIX (V), 3 (1970, Београд) 290—296.

О садржају двојезичних речника.

1625. Павешић др Славко, в. Речник српскохрватскога књижевног језика, бр. 1646.

1626. Pavlović Velizar, в. Tehnički rečnik nemačko-srpskohrvatski, бр. 1681.

1627. Перић Т., в. Сербохорватско-русский политехнический словарь. Српскохрватско-руски технички речник, бр. 1656.

1628. Petrić dr Božidar, в. Višejezični rječnih stručnih izraza u anatomiji drva, бр. 1544.

Digitized by Google

1629. Пешикан др Митар, в. Речник српскохрватскога књижевног језика, бр. 1646.

1630. Пешикан др Митар, в. Речник српскохрватског књижевног и народног језика, бр. 1647.

1631. Pešikan dr Mitar, U kakvom je procepu Rečnik dveju Matica, Delo XV, I (1969, Beograd) 8°, 1—39.

О речнику српскохрватског књижевног језика.

1632. Пожар Хрвоје, в. Tehnički rječnik, бр. 1682.

1633. Польаков О. С., в. Сербохорватско-русский политехнический словарь. Српскохрватско-руски технички речник, бр. 1656.

1634. Popić dr Relja, в. Naučno-tehnički rečnik rusko-srpskohrvatski, бр. 1619.

1635. Pujić Savo, в. Vuković dr Jovan i Pujić Savo, бр. 1548, 1549 и 1550.

1636. Radić Stipe, в. Tehnički rečnik nemačko-srpskohrvatski, бр. 1681.

1637. Радовановић Војислав, в. Речник математичких термина са тумачењима, бр. 1641.

1638. Ratnik Viktor, в. Englesko hrvatskosrpski rječnik. English Croatoserbian dictionary, бр. 1574.

1639. Rečnik englesko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-engleski sa kratkom gramatikom engleskog jezika. Dictionary english-serbocroatian, serbocroatian-english with a short grammar of english language, izradio Branislav Grujić, izd. „Prosveta" (Beograd) i „Obod" (Cetinje, 1969) 8°, 1—620+3.

1640. Rečnik italijansko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-italijanski sa kratkom gramatikom italijanskog jezika. Dizionario italiano-serbocroato, serbocroato-italiano con breve gramatica italiana, sastavio Nemanja Sjeran, peto izdanje, izd. „Obod" (1969, Cetinje) 8°, 1—688.

Са преко 1000 000 речи и израза.

1641. Речник математичких термина са тумачењима, превели са руског оригинала Мирослав Стефанчић и Војислав Радовановић, изд. „Научна књига" (1969, Београд) 8°, 1—514.

Наслов оригинала је „Толковый словарь математических терминов. Пособие для учителей, у изради О. В. Мантурова, Ј. К. Солнцева, Ј. И. Соркина и Н. Г. Федина. Предговор написао др Мирко Стојаковић.

1642. Rečnik nemačko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-nemački. Sa kratkim pregledom nemačke gramatike. Wörterbuch Deutsch-Serbokroatisch und Serbokroatisch-Deutsch. Anhang: Kurze Übersicht der deutschen Sprachlehre, sastavio Radivoj Č. Dinić, šesto izdanje, izd. „Svjetlost" (1970, Sarajevo) 8°, 1—396.

1643. Rečnik nemačko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-nemački sa kratkom gramatikom nemačkog jezika. Wörterbuch Deutsch-serbocroatisch Serbo-

Digitized by Google

croatisch-deutsch mit kurzer deutscher Grammatik, izradili Branislav Grujić i Josip Zidar, dvanaesto izdanje, izd. „Obod" (1969, Cetinje) 8°, 1—838.

Са преко 100 000 речи и израза.

1644. Rečnik nemačko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-nemački sa kratkom gramatikom nemačkog jezika, Wörterbuch deutsch-serbocroatisch—serbocroatisch--deutsch mit kurzer deutscher Grammatik, sastavili Branislav Grujić i Josip Zidar, jedanaesto izdanje, izd. „Obod" (1969, Cetinje) 8°, 1—838.

Са преко 100 000 речи, израза, фраза и синонима.

1645. Речник руско-српскохрватски, српскохрватско-руски са кратком граматиком руског језика, саставили Бранислав Грујић и Никола Шубин, шесто издање, изд. „Просвета" (1969, Београд) 8°, 1—709.

Са преко 100 000 речи и израза.

1646. Речник српскохрватскога књижевног језика. Књига трећа. К—О (косјерић-огранути) изд. МС и МХ (1969, Нови Сад) 4°, 1—2+910.

Уредници др Михаило Стевановић, др Светозар Марковић, Светозар Матић, др Митар Пешикан, др Људевит Јонке, др Мате Храсте, Стјепан Мусулин, Павле Рогић, др Славко Павешић, др Божидар Финка.

1647. Речник српскохрватског књижевног и народног језика, књ. VI, закључница-земљен, изд. САНУ, Институт за српскохрватски језик (1969, Београд) 4°, 1—7+798.

Уредници др Михаило Стевановић, др Ирена Грицкат-Радуловић, др Митар Пешикан и др Бериславе Николић.

1648. Rečnik francusko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-francuski, Dictionnaire français-serbocroate, serbocroate-français, sastavio R[euf] Bravo, četvrto izdanje, izd. „Tehnička knjiga" (1969, Zagreb) 8°, 1—550.

1649. Ристић др Светомир, в. Лексикон страних речи и израза, бр. 1605.

1650. Rječnik stranih riječi, priredili M[ilica] Grabovac, M[uris] Idrizović, A[bdulah] Jesenković и V[ladimir] Knor, izd. „Svjetlost" (1970, Sarajevo) 8°, 1—190.

1651. Рогановић Б., в. Сербохорватско-русский политехнический словарь. Српскохрватско-руски технички речник, бр. 1656.

1652. Рогановић Д. Л., в. Сербохорватско-русский политехнический словарь. Српскохрватско-руски технички речник, бр. 1656.

1653. Рогић Павле, в. Речник српскохрватскога књижевног језика, бр. 1646.

1654. Rudarski rečnik, Srpskohrvatski. English. Français. Deutsch. Русский, glavni urednik dipl. ing. Gojko Nešić, izd. Rudarski institut (1970, Beograd) 8°, 1—14+1292.

1655. Русско-сербскохорватский-сербскохорватско-русский словарь для туристов. Руско-српскохрватски, српскохрватско-руски речник за туристе, саставио Грујић Бранислав, изд. Графички завод (1969, Титоград) 16°, 1—690.

Са око 25 000 речи.

Digitized by Google

1656. Сербохорватско-русский политехнический словарь. Српскохрватско-руски технички речник, саставили Д. Вујичић, Л. Лилић, П. Ч. Милићевић, В. С. Момчилов, Д. Л. Рогановић, Б. Рогановић, Т. Перић, О. С. Поляков, Д. Толовски, И. С. Узунов, Н. Царић, изд. „Советская Енциклопедия" (Москва) и „Рад" (Београд) (1967) 8°, 1—574.

Са око 37 000 термина.

1657. Sjeran Nemanja, в. Rečnik italijansko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-italijanski sa kratkom gramatikom italijanskog jezika, бр. 1640.

1658. Smailović Ismet, Nova leksikografska studija (Alija Nametak: „Rukopisni tursko-hrvatsko-srpski rječnici"), Jezik XVII, br. 1 (listopad 1969, Zagreb) 23—28.

Осврт.

1659. Sörös Dávid, в. Srpskohrvatsko-mađarski rečnik, knjiga I A—M, бр. 1671.

1660. Spalatin dr Leonardo, Englesko-hrvatskosrpski rječnik. English Croato-serbian dictionary, бр. 1574.

1661. Spevak Branislav, в. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník odborných slov z fyziky, бр. 1667.

1662. Spevak Branislav, в. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník odborných slov z chemie, бр. 1668.

1663. Spevak Samuel, в. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník odborných slov za biologié, бр. 1664.

1664. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník odborných slov za biologié, izbor Ilona Majsaiova i Ferenc Maisai, priložil Samuel Spevak, izd. Pokrajinský ústav pre vydávanie učebníc (1968, Novi Sad) 8°, 1—43.

1665. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvatský slovník odborných slov z dejepisu (pre ziakov zakladnej školy), izbor Kálmán Czehak, a Lajos Toth, preveo Pavel Chrtan, izd. Pokrajinski zavod za izdavanje udžbenika (1968, Novi Sad) 8°, 1—76.

1666. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník odborných slov zo zemepisu, izbor dr Kornel Györe i Maria Muhi, izd. Pokrajinsky ústav pre vydavanie učebnik (1968, Novi Sad) 8°, 1—46.

1667. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník odborných slov z fyziky, izbor Sándor Nagykanász, prelozil Branislav Spevak, izd. Pokrajinský ústav pre vydávanie učebníc (1968, Novi Sad) 8°, 1—18.

1668. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbohorvátský slovník odborných slov z chemie, izbor Mina Nestor, preveo Branislav Spevak, izd. Pokrajinský ústav pre vydávanie učebnic (1968, Novi Sad) 8°, 1—19.

1669. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník odborných slov z hudobnej a vytvarnej výchovy (pre ziakov zakladnej školy), sastavili Jozsef Sücs Budai, Peter Varga i Sándor Ivanyos, preveo Emil Spevak, izd. Pokrajinski zavod za izdavanje udžbenika (1968, Novi Sad) 8°, 1—46.

Digitized by Google

1670. Srpskohrvatsko-italijanski rečnik, Vocabulario serbocroato-italiano, sastavio Nikša Stipčević, izd. MS (1969, Novi Sad) 16°, 1—492.

Са око 10 000 речи.

1671. Srpskohrvatsko-mađarski rečnik, knjiga I A-M, Szerbohorvát magyar szótár. Elso kölet A-M, izd. Pokrajinski zavod za izdavanje udžbenika (1968, Subotica) 8°, 1—6+1—921.

Израђен у Одбору за речник Катедре за мађарски језик Филозофског факултета у Новом Саду. Уредници: Kovacs Kálmán, Sörös Dávid; главни уредник Kálmán Kovacs.

1672. Srpskohrvatsko-nemački rečnik. Serbocroatisch-deutsches Wörterbuch, sastavio Sava Davidović, izd. MS (1969, Novi Sad) 16°, 1—592.

Са око 12 000 речи.

1673. Стевановић др Михаило, в. Речник српскохрватскога књижевног језика, бр. 1646.

1674. Стевановић др Михаило, в. Речник српскохрватског књижевног и народног језика, бр. 1647.

1675. Стевановић Михаило, О поновним критикама речника МС и МХ и поводом њих, ЛМС CDIV књ. 2—3, 314—329.

В. и бр. 1579, 1595, 1596, 1601, 1602 и 1610.

1676. Стефанчић Мирослав, в. Речник математичких термина са тумачењима, бр. 1641.

1677. Stipčević Nikša, в. Italijansko-srpskohrvatski rečnik. Vocabulario italiano-serbocroato, бр. 1582.

1678. Stipčević Nikša, в. Srpskohrvatsko-italijanski rečnik. Vocabulario Serbocroato-italiano, бр. 1670.

1679. Стручни руско-српскохрватски речник за студенте шумарских факултета, израдила Леонила Чернозубов, изд. Универзитет у Београду (1969, Београд) 8°, 1—5+594.

Универзитетски уџбеник.

1680. Sücs Budai Jozsef, в. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník odborných slov z hudobnej a vytvarnej výchovy (pre ziakov zakladnej školy), бр. 1669.

1681. Tehnički rečnik nemačko-srpskohrvatski, izradili ing. Velizar Pavlović i Stipe Radić, drugo izdanje, izd. Međunarodna štampa Interpres (1970, Beograd), 8°, 1—4+631.

Са 60 000 терминолошких јединица.

1682. Tehnički rječnik. 1. dio. Njemačko-hrvatskosrpski. Technisches Wörterbuch. 1. Teil. Deutsch-kroatoserbisch, sastavio ing. Vlatko Dabac, izd. „Tehnička knjiga" (1969, Zagreb) 8°, I—XXX+1—1104.

Са пописом обрађивача сарадника, прегледом обрађене грађе; предговором инж. Хрвоја Пожара и преводом предговора на немачки инж. Т. Левичника.

Digitized by Google

1683. Толовски Д., в. Сербохорватско-русский политехнический словарь. Српскохрватско-руски технички речник, бр. 1656.

1684. Tomljenović Borka, в. Englesko-hrvatskosrpski rječnik. English Croatoserbian dictionary, бр. 1574.

1685. Tóth Lajos, в. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník, odborných slov z dejepisu (pre ziakov zakladnej školy), бр. 1665.

1686. Узунов И. С., в. Сербохорватско-русский политехнический словарь. Српскохрватско-руски технички речник, бр. 1656.

1687. Upravni odbor Matice hrvatske, O načinu daljeg rada na Rječniku i Rečniku, Jezik XVI, br. 4 (1969, Zagreb) 115—117.

В. и бр. 1688.

1688. Upravni odbor Matice hrvatske, O načinu daljeg rada na Rječniku i Rečniku, Hrvatski književni jezik i pitanje varijanata, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 1 (1969, Zagreb) 172—174.

В. и бр. 1687.

1689. Urbani Marijan, в. Englesko-hrvatskosrpski rječnik. English Croatoserbian dictionary, бр. 1574.

1690. Filipović dr Rudolf, в. Englesko-hrvatskosrpski rječnik. English Croatoserbian dictionary, бр. 1574.

1691. Финка др Божидар, в. Речник српскохрватскога књижевног језика, бр. 1646.

1692. Francusko-srpskohrvatski školski rečnik. Dictionnaire scolaire français-serbocroate, izradio Branislav Grujić, izd. Grafički zavod u Titogradu (1970, Titograd) 8°, 1—712.

Са око 125 000 речи и израза.

1693. Храсте др Мате, в. Речник српскохрватскога књижевног језика, бр. 1646.

1694. Hrvatskosrpski-talijanski rječnik. Vocabulario croatoserbo-italiano, izradili M. Deanović i J. Jernej, treće prošireno izdanje, izd. ŠK (1970, Zagreb) 8°, 1—15+1224.

В. и бр. 1537 и 1615.

1695. Hrvatskosrpsko-njemački rječnik s gramatičkim podacima i frazeologijom. Kroatoserbisch-deutsches Wörterbuch, izradio dr Antun Hurm, drugo izdanje, obradila doc. dr Blanka Jakić, ŠK (1970, Zagreb) 8°, 1—818.

1696. Chrtan Pavel, в. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátsky slovník odborných slov z dejepisu (pre ziakov zakladnej školy), бр. 1665.

1697. Hurm dr Antun, в. Hrvatskosrpsko-njemački rječnik s gramatičkim podacima i frazeologijom, бр. 1695.

Digitized by Google

1698. Царић Н., в. Сербохорватско-русский политехнический словарь. Српскохрватско-руски технички речник, бр. 1656.

1699. Cizelj Karla, в. Englesko-hrvatskosrpski rječnik. English Croatoserbian dictionary, бр. 1574.

1700. Чернозубов Леонила, в. Стручни руско-српскохрватски речник за студенте шумарских факултета, бр. 1679.

1701. Czehák Kálmán, в. Srbochorvátsko-slovenský a slovensko-srbochorvátský slovník odborných slov z dejepisu (pre ziakov zakladnej školy), бр. 1665.

1702. Šimundić Mate, Josip Matešič: Odzadnji slovar srbohrvaščine. JiS XIV (1969) št. 6, str. 192+ovoj.

Ocena Matešićeve knjige: Rückläufiges Wörterbuch des Serbokroatischen (Wiesbaden 1965—67).

1703. Šovary Roman, в. Englesko-hrvatskosrpski rječnik. English Croatoserbian dictionary, бр. 1574.

1704. Špoljarić dr Zvonimir, в. Višejezični rječnik stručnih izraza u anatomiji drva, бр. 1544.

1705. Šćukanec Velimir, в. Višejezični rječnik stručnih izraza u anatomiji drva, бр. 1544.

1706. Шубин Никола, в. Речник руско-српскохрватски и српскохрватско-руски са кратком граматиком руског језика, бр. 1645.

XI Биографије, аутобиографије и сл. грађа

1707. Бабовић Љиљана, Едвард Сапир, ФП I—II (1970, Београд) 131—137.

Преглед лингвистичке мисли Едварда Сапира поводом тридесетогодишњице његове смрти.

1708. Badalić Josip, Juraj Križanić i Slovenci. SR XVII (1969) št. 2, str. 9—15.

O Križanićevom poznavanju slovenskega reformacijskega gibanja.

Resumé v ruščini.

1709. Berkopec Oton, Jiři Wolker, prevajalec slovenskih pesnikov. Prostor in čas I (1969) št. 11/12, str. 524—534.

1710. Boršnik Marja, France Koblar. Ob življenjskem jubileju. NRazgl XVIII (1969) št. 22, str. 669—670.

1711. Brajer Flora, Dr Anton (Ton) Smerdel (1909—1970) — in memoriam, ЖА XX (1970) 298—299.

Чланак на српскохрватском.

Digitized by Google

1712. Brajer Flora, Dr Imre Trencsényi Waldapfel (in memoriam), ЖА XX (1970) 299—300.

Чланак на српскохрватском.

1713. Bresnik Melita, Franc Gnjezda (1880—1969), ЖА XIX (1969) 295—296.

Чланак на словеначком.

1714. Bugarski Ranko, Uriel Weinreich, ЗбМСФЛ XII (1969) 231—234.

1715. Gantar Kajetan, Valentin Vodnik in grška poezija. SR XVII (1969) št. 2, str. 85—92.

Resumé v nemščini.

1716. Gantar K[ajetan], Nekaj podatkov o Antonu Sovretu in njegovi rokopisni zapuščini, ЖА XIX (1969) 285—293.

1717. Gantar Kajetan, Sovretovih sedem ptujskih let. Izvestje gimnazije Dušana Kvedra v Ptuju LXIV (1968/69) str. 82—86.

1718. Gspan Alfonz, Anton Slodnjak — sedemdesetletnik. JiS XIV (1969) št. 7, str. 193—195.

1719. D[olenc] J[ože], Profesorju Jakobu Šolarju v spomin. Koledar Mohorjeve družbe 1969, str. 119—124.

1720. Etiemble Jeannine, Six lettres inedites de Rastko Petrović, FP I—IV (1969, Београд) 99—107.

Необјављена писма Растка Петровића, једно на енглеском, пет на француском, упућена професору Есјамблу у периоду од 1941. до краја 1943. са пропратним текстом и коментаром.

1721. Živančević Milorad, Vraz kao polonofil. SR XVII (1969) št. 2, str. 355—363.

Resumé v ruščini.

1722. Zablatnik Pavle, Profesor Anton Janežič. (Ob 100-letnici njegove smrti.) Letno poročilo državne realne gimnazije in gimnazije za Slovence v Celovcu XIII (1969/70) str. 43—47.

1723. Ivić Milka, Jaroslav Bauer (5. IV 1924 — 4. I 1969), ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 259—261.

1724. Jakopin Franc, Viktor Vladimirovič Vinogradov (12. 1. 1895—4. 10. 1969). SR XVIII (1970) št. 1/2, str. 141—146.

1725. Jakopin Franc, Janko Kotnik — petinosemdesetletnik. JiS XVI (1970/71) št. 3, str. 70—71.

1726. Јовић Душан, О општелингвистичким схватањима проф. Александра Белића, КњЈ XVII, 2 (1970) 129—134.

Предавање одржано поводом десетогодишњице смрти проф. Александра Белића, првог послератног председника Друштва за српскохрватски језик и књижевност НРС.

Digitized by Google

1727. Jonke Lj[udevit], Mate Hraste, Slovo 20, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1970, Zagreb) 8°, 113—114.

In memoriam.

1728. Keber Janez, France Bezlaj. JiS XVI (1970/71) št. 1/2, str. 35—36.

Ob šestdesetletnici.

1729. Kovačec August, Emil Petrovici (1899—1968). Onomastica Jugoslavica I (1969) str. 185—188.

1730. Kocbek Edvard, Sedemdesetletnica Antona Slodnjaka. Prostor in čas I 1969) št. 5/6, str. 230—232.

1731. Krakar Lojze, Jernej Kopitar, posrednik med srbsko in hrvaško narodno poezijo in Goethejem. SR XVII (1969) št. 2, str. 195—207.

Resumé v nemščini.

1732. Лалевић Миодраг С., Др Алојз Шмаус, НСтв, св. 33—34 (1970, Београд) 71—75.

In memoriam.

Резиме на француском.

1733. Лалевић М[иодраг] С., Др З. Винце, Значење Франа Курелца као језикословца, ЈАЗУ 1968, КњЈ XVII, 3—4 (1970) 420—421.

Осврти и прикази.

1734. Лалић Радован, Андре Мазон (1881—1967), Прил. XXXV, св. 1—2 (1969) 141—144.

1735. Legiša Lino, France Koblar — osemdesetletnik. JiS XV (1969/70) št. 2' str. 33—34.

1736. Митровић Јеремија Д., Ђорђе Сп. Радојичић, Библиотекар XXII, св. 4 (1970, Београд) 323—325.

In memoriam.

1737. Николић Милоје Р., Три писма Томислава Маретића, Прил. XXXV св. 1—2 (1969) 106—109.

1738. Novak Vilko, Življenje in delo Avgusta Pavla. Rasprave SAZU, razred za, filološke in literarne vede VII (1970) str. 293—341.

Resumé v angleščini.

1739. Novak Vilko, Pismo Franca Temlina nemškim pietistom. SR XVIII (1970) št. 3/4, str. 249—256.

Prošnja leta 1715, da bi omogočili izid prekmurskega prevoda Lutrovega Malega katekizma.

Resumé v ruščini.

1740. Орлов Георгије, Пахомије Србин и његова књижевна делатност у Великом Новгороду, Прил. XXXVI, св. 3—4 (1970) 214—239.

Digitized by Google

1741. Petrović Ivanka, Literatura o Ćirilu i Metodiju prilikom 1100. jubileja slavesnke pismenosti, Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 233—383.

1742. Пецо Асим, Рад проф. А. Белића на проучавању наших дијалеката, КњЈ XVII, 2 (1970) 135—140.

Поводом десетогодишњице смрти Александра Белића.

1743. Pogačnik Jože, Sedemdesetletnica akademika Antona Slodnjaka. NRazgl XVIII (1969) št. 12, str. 361.

1744. Радевић Милорад, Др Љубомир Дурковић-Јакшић, Библиотекар XXI, св. 2 (1969, Београд) 256—273.

Пригодни чланак поводом тридесетогодишњице научног рада. Дата библиографија радова хронолошким редом, од 1934. до 1969. године.

Резиме на енглеском и руском.

1745. Skaza Aleksander, Akademiku Viktorju Vladimiroviču Vinogradovu v spomin. JiS XV (1969/70) št. 2, str. 60—62.

1746. Стевановић М[ихаило], Научно дело Александра Белића (Уз десетогодишњицу његове смрти), НЈ н.с. XVII, св. 3 (1969) 109—124.

1747. Toporišič Jože, Življenje in jezikoslovno delo o. Stanislava Škrabca. SR XVIII (1970) št. 3/4, str. 179—217.

Z bibliografijo literature o Škrabcu.

Resumé v ruščini.

1748. Toporišič Jože, Stanko Bunc (30. X 1907—5. XI 1969). JiS XV (1969/70) št. 7/8, str. 273—275.

1749. Flaker A., Viktor Vladimirovič Vinogradov, Slovo 20, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1970, Zagreb) 8°, 111—112.

In memoriam.

1750. Hafner Stanislaus, Aus B. Kopitars römischen Briefen an Josef Fesl. Studia Slovenica Monacensia 1969, str. 29—42.

Objavlja 5 pisem iz leta 1837, s komentarjem.

1751. Clark Iva, Prof d-r Josip Klemanc, ЖА XIX (1969) 150.

Чланак на словеначком.

1752. Чурчић Лазар, Карловачки митрополит Јован Георгијевић и српска књига, Прил. XXXV, св. 3—4 (1969) 190—212.

1753. Šebjanič Franc, Pisma Mihaela Bakoša Mihaelu Institorisu — Mošovskemu. JiS XV (1969/70) št. 1, str. 24—27; št. 2, str. 54—58; št. 3, str. 85—89.

Objavlja enajst pisem iz let 1771—1790, s komentarjem.

1754. Štefanić V[jekoslav], Ante Šepić (25. IX 1888 — 12. VII 1968), Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 384—385.

In memoriam.

Digitized by Google

1755. Štefanić Vjekoslav, Vladimir Mošin, Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 141—155.

Поводом 75 година живота. Са библиографијом радова В. Мошина.

1756. Štefanić V[jekoslav], Josef Vašica (30. VIII 1884. — 11. IV 1968), Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 383—384.

In memoriam.

XII Библиографија

1757. Берић Весна Н., Прилог библиографији о рунском писму у југословенској литератури (1830—1967), ЗбМСФЛ XII (1969) 266—268.

1758. Вукчевић Радован, Библиографије код југословенских народа, Библиотекар XXII, св. 4 (1970, Београд) 345—351.

Резиме на енглеском.

1759. Gerlanc Bogomil, Bibliografija Antona Sovreta. Ljubljana, Državna založba Slovenije. 1970, 49+(VI) str. 8°.

Pred tem je bilo objavljeno v Izvestju gimnazije Dušana Kvedra v Ptuju LXIV (1968/69) str. 101—131.

1760. Donat Branimir, Kratka bibliografija strukturalizma, Strukturalizam, Pos. izd. časopisa Kritika, sv. 4 (1970, Zagreb) 261—271.

1761. Drolc Franc, Jezikoslovje v SR 1967 in 1968. JiS XV (1969/70) št. 6, str. 195—196.

Bibliografija z anotacijami.

1762. Drolc Franc, Jezikoslovni prispevki v Jeziku in slovstvu 1968 in še kje JiS XV (1969/70) št. 3, str. 95—96.

Bibliografija z anotacijami.

1763. Drolc Franc, Jezikoslovni prispevki v JiS 1967. JiS XV (1969/70) št. 1, str. 31—32.

Bibliografija z anotacijami.

1764. Калеши Хасан, Бисера Нерудиновић: Библиографија југословенске оријенталистике 1945—1960. Bibliography of Yougoslav Orientalistic 1945—1960. Оријентални институт у Сарајеву. Посебна издања VI. Сарајево 1968, 242 стр., Библиотекар XXI, св. 4 (1969, Београд) 603—604.

Приказ.

1765. Кашић Јован и Naylor Kenneth E., Прилози библиографији југословенске лингвистике на страни IV, ЗбМСФЛ XII (1969) 249—261.

1766. Кашић Јован і Naylor Kenneth E., Прилози библиографији југословенске лингвистике на страни V, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 289—302.

1767. Koblar-Horetzky Ana, Bibliografija Franceta Koblarja. SR XVII (1969) št. 2, str. 419—464.

Digitized by Google

1768. Комадинић Слободан, Друго издање Српске библиографије Стојана Новаковића, Библиотекар XXII, св. 4 (1970, Београд) 367—368.

1769. Kos Stanislav, Bibliografija sodelavcev mariborskih visokošolskih zavodov v desetletju 1959—1969. Zbornik razprav 1970, str. 259—324.

Objavljene so tudi bibliografije filolcgov in literarnih zgodovinarjev.

1770. Leskovec Antoša in Sonja Marič, Učitelji na Pedagoški akademiji. Zbornik Pedagoške akademije v Mariboru 1970, str. 397—463.

Objavljene so tudi biobibliografije filologov in literarnih zgodovinarjev.

1771. Logar Janez, glej št. 1781, 1782.

1772. Логар Јанез, Поводом годишњице словеначке текуће библиографије, Библиотекар XXI, св. 2 (1969, Београд) 214—220.

Резиме на енглеском и руском.

1773. Marič Sonja, glej št. 1770.

1774. Muljačić Žarko, Prilog bibliografiji radova akademika Petra Skoka, ЗбМСФЈ XII (1969) 262—266.

1775. Haylor Kenneth E., в. Кашић Јован и Naylor Kenneth E., бр. 1765 и 1766.

1776. Pleničar Boža, glej št. 1781, 1782.

1777. Pogačnik Jože, Bibliografija Antona Slodnjaka. SR XVII (1969) št. 2, str. 465—485.

1778. Posavec Ančka, glej. št. 1781, 1782.

1779. Prunč Erich, Zadnji letniki nemških in avstrijskih slavističnih periodik. SR XVIII (1970) št. 3/4, str. 276—289.

1780. Reisp Branko, Faksimilirane izdaje naših tiskov, rokopisov in grafičnih listov, ki so jih izdale slovenske založbe v letih 1909 do 1969. Knjižnica XIV (1970) št. 1/4, str. 136—146.

Večina faksimilov so starejši in redki slovenski tiski.

1781. Slovenska bibliografija, Časopisje in knjige. Članki in leposlovni prispevki v časopisju in zbornikih. XIX. 1965. Priredil Janez Logar s sodelovanjem Bože Pleničar in Ančke Posavec. Ljubljana, Narodna in univerzitetna knjižnica. 1969, 398+(III) str. 4°.

Jezikoslovje na str. 135 (knjige) in 288—290 (članki).

1782. Slovenska bibliografija, Časopisje in knjige. Članki in leposlovni prispevki v časopisju in zbornikih. XX. 1966. Priredil Janez Logar s sodelovanjem Bože Pleničar in Ančke Posavec. Ljubljana, Narodna in univerzitetna knjižnica. 1970, 458+(I) str. 4°.

Jezikoslovje na str. 148—149 (knjige) in 330—333 (članki).

1783. Univerza v Ljubljani, Biografije in bibliografije univerzitetnih učiteljev in sudelavcev. Druga knjiga. 1956—1966. Ljubljana, Univerza. 1969, 684+(I) str. 4°.

Objavljene so tudi biobibliografije filologov in literarnih zgodovinarjev.

Digitized by Google

1784. Filipović Dragan, Jugoslovenska bibliotekarska bibliografija za 1967. godinu, Библиотекар XXI, св. 1 (1969, Београд) 85—118.

Информативно поглавље: Историја књиге, штампе, рукописа и ретке књиге, стр. 110—115.

1785. Filipović Dragan, Jugoslovenska bibliotekarska bibliografija za 1968. godinu, Библиотекар XXI, св. 5 (1969, Београд) 672—706.

Информативно поглавље: Историја књиге, штампе, рукописа и ретке књиге, стр. 699—704.

1786. Filipović Dragan, Jugoslovenska bibliotekarska bibliografija za 1969. godinu, Библиотекар XXII, св. 6 (1970, Београд) 717—745.

Информативно поглавље: Историја књиге, штампе, рукописа и ретке књиге, стр. 738—742.

XIII О становништву

1787. Bertoša Miloš, Jedan prilog naseljavanju Istre u XVII stoljeću, HZ XIX—XX (1966—67, Zagreb) 8°, 467—483.

1788. Blaznik Pavle, Zahodna meja loškega gospostva po urbarju iz 1630 in po skici iz 1771. Loški razgledi XVI (1969) str. 105—111.

Resumé v nemščini.

1789. Blaznik Pavle, Topografija srednjeveške ptujske dominikanske in minoritske hubne posesti v jeseniškem uradu. Časopis za zgodovino in narodopisje V (1969) str. 211—216.

Resumé v nemščini.

1790. Bračić Vladimir, Zunaj Haloz ležeča posest gospoščine Borl v luči imenjske cenitve iz leta 1542. Časopis za zgodovino in narodopisje V (1969) str. 403—409.

Resumé v nemščini.

1791. Bračič Vladimir, Prebivalstvo občine Ptuj v luči zgodovinskega razvoja. Poetovio — Ptuj 1969, str. 95—119.

1792. Grafenauer Bogo, Die Kontinuitätsfragen in der Geschichte des altkarantanischen Raumes. Alpes orientales V (1969) str. 55—85+priloge.

Resumé v slovenščini.

1793. Koropec Jože, Slovenskogoriška posest šentpavelskega samostana do začetka 17. stoletja. Zbornik Pedagoške akademije v Mariboru 1970, str. 239—253.

Resumé v nemščini.

1794. Kos Milko, Narodne meje Slovencev nekdaj in danes. 10 str. 4°. V: V. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 1969, II.

Resumé v ruščini.

Digitized by Google

1795. Николић-Стојанчевић др Видосава, Насељавање Врањанаца, Лесковчана и Власинаца у топличком округу после ослобођења 1878 године, Лесковачки Зборник IX, изд. Народни музеј у Лесковцу (1969, Лесковац) 4°, 225—249.

Резиме на француском.

1796. Pavičić Stjepan, Slavonija u svojem naselnom razvitku od trinaestog stoljeća do danas, Zbornik radova Prvog znanstvenog sabora Slavonije i Baranje (1970, Osijek) 191—236.

XIV Разно

1797. А., Програм развоја Народне библиотеке СР Србије за период 1970—1980, Библиотекар XXII, св. 5 (1970, Београд) 431—455.

Информативни одељци: Посебни фондови (438—440), Национална библиографија (442), Научноистраживачки рад (443—444), Израда библиографија (444), Проучавање старих рукописа и инкунабула (445).

1798. Babić Stjepan, Svjetla i sjene u našoj slavistici (Osvrt na VI kongres jugoslavenskih slavista), Jezik XVII, br. 2 (1969, Zagreb) 60—63.

1799. Бабович Милосав, Советский роман об Октябре и сербскохорватская литература, ФП I—IV (1969, Београд) 59—65.

1800. Бајић Ђорђе, Могућности средњошколских професора матерњег језика и књижевности да прате своју струку, КњЈ XVI, 3 (1969) 289—292.

Кореферат за VI конгрес Савеза славистичких друштава СФРЈ у Будви 1969.

Настава.

1801. Bezlaj France, Arhiv za arbansku starinu, jezik i etnografiju, IV, sv. 1. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 221—223.

1802. Богдановић др Димитрије, Однос библиотеке према културном наслеђу, Библиотекар XXII, св. 5 (1970, Београд) 470—500.

Резиме на енглеском и руском.

1803. Brajdić Zlatko, VI kongres slavista, Republika, god. XXVI, br. 2—3 (veljača—ožujak 1970, Zagreb) 154.

Приказ конгреса у Будви 6—12. X 1969.

1804. Bratulić J., Simpozij „1100-godišnina od smrtta na Kiril Solunski" Skopje—Štip, 23—25 svibnja 1969. g., Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 441—443.

1805. Budimir M[ilan], Dvadeset godina Žive antike, ЖА XX (1970) 3—4.

1806. Vavřínek Vladimir, Symposium k 1.100 výroči smrti Konstantina Filosofa, Pracovní zasedání: 15. září 1969 odpoledne, Slovo 20, izd. Staroslavenski institut u Zabregu (1970, Zagreb) 8°, 162—166.

Digitized by Google

1807. Varl Francka, Jezikoslovje na VI. kongresu Zveze slavističnih društev Jugoslavije v Budvi. JiS XV (1969/70) št. 4, str. 126—128+ovoj.

1808. Вуковић Ј[ован], Десети конгрес светских лингвиста у Букурешту, PSKJ VII (1969) 175—177.

Приказ у наслову назначеног Конгреса.

1809. Vuković Jovan, Jezik shvaćen kao sistem, Lica, br. 32—33 (1970, Sarajevo) 14.

Поводом превода Десосирове књиге „Курс опште лингвистике".

1810. Gotthardi-Pavlovsky Beata, Folklorna građa i pitanje njene zaštite, МФ II, 3—4 (1969) 397—406.

1811. Gošić Nevenka, Nov značajan prilog proučavanju našeg kulturnog nasleđa, Odjek, br. 11—12 (1970, Sarajevo) 24.

Приказ почетка рада на Рјечнику црквенословенског језика у Босни и Херцеговини и даљи планови у погледу прикупљања и обраде старих рукописа, кодекса и сл.

1812. Grabar B[iserka], III congressus internationalis historiae et philologiae slavicae salisburgo-ratisbonensis, Slovo 20, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1970, Zagreb) 8°, 173—176.

О међународном конгресу словенске историје и филологије одржаном од 1—7. VII 1970. у Салзбургу и Регенбургу.

1813. Димитријевић Наум Р., Настава страних језика у млађим разредима основне школе, Настава и васпитање XIX (V), 1 (1970, Београд) 12—30.

1814. Димитровски Тодор, Шестиот меѓународен конгрес на славистите во Прага, ЛЗб XVI, 1 (1969) 29—31.

Хроника.

1815. Динић Гордана, Врсте и улога наставникових питања у настави страних језика, Настава и васпитање XIX (V), 5 (1970, Београд) 531—535.

1816. Dragojlović dr Dragoljub, Srpsko-francuske književne veze u srednjem veku, Savremenik, knj. XXIX, sv. 3 (1969, Beograd) 253—263.

1817. Ђорђевић Нада, Slavica Slovaca, Bratislava, 1966—1968, Прил. XXXV, св. 1—2 (1969) 136—138.

Приказ часописа.

1818. Ђорђевић Нада, Slovica Pragensia IX, Philologica 1—3, Praha 1967, Прил. XXXV, св. 1—2 (1969) 138—139.

Приказ.

1819. Иванова Олга, Шести конгрес на Сојузот на славистичките друштва на Југославија (Будва, од 6 до 11 октомври 1969), ЛЗб XVII, 1 (1970) 31—32.

Хроника.

Digitized by Google

1820. Ивић Милка, Ю. С. Степанов, Основы языкознания, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 263—266.

1821. Ивић Павле, С. Б. Бернштейн, В. М. Иллич-Свитыч, Г. П. Клепикова, Т. В. Попова, В. В. Усачева: Карпатский диалектологический атлас, Москва 1967 (Академия наук СССР, Институт славяноведения) 2 тома: 271 стр., 6 стр. + 212 карата, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 276—284.

1822. Jakopin Franc, Peta knjiga zbornikov „Novoe lingvistike". JiS XVI (1970/71) št. 3, str. 71—74.

1823. Janković Srđan, Sarajevski simpozijum o jezičkoj toleranciji, Odjek br. 11—12 (1970, Sarajevo) 14.

Приказ Сарајевског симпозијума о језичкој толеранцији у настави (у школама БиХ) одржаног од 23—25. априла 1970. год.

1824. Jurančič Janko, Rasprave Instituta za jezik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, knj. 1, 1968. SR XVII (1969) št. 2, str. 411—414.

1825. Katedra za srpskohrvatski jezik i današnja lingvistička situacija' Odjek, br. 13—14 (1970, Sarajevo) 15.

Одговор чланова Катедре за српскохрватски језик на Филозофском факултету у Сарајеву на дезинформације Чеде Кисића о развоју Катедре и раду њених чланова у њеним оквирима.

В. и бр. 1828.

1826. Kahlo G[erhard], Assoziation und Ideenflucht im Traum des gesunden Indivuduums, ЖА XIX (1969) 113—147.

1827. Kvapil Miroslav, J. Dolanský, Neznámý jihoslavanský pramen Rukopisů královedvorského a zeleno horského, Praha, Academia 1968, s. 224, 8 příloh, Pril. XXXV, св. 1—2 (1969) 128—129.

Приказ.

1828. Kisić Čedo, ... Et alltera pars, Odjek, br. 13—14 (1970, Sarajevo) 15. i 19.

Одговор на одговор Катедри. В. и бр. 1825.

1829. Ковијанић др Гаврило, Библиотека Јанка Шафарика, Библиотекар XXI, св. 5 (1969, Београд) 648—660.

Девет фото-копија пописа књига.

Резиме на енглеском и руском.

1830. Kopriva S., LV Mednarodni kongres vita latina 1. 2. in 3. aprila 1969 v Avignonu, ЖА XIX (1969) 151—156.

1831. Костић Ђорђе, Др Смиљка Васић, Говор вашег детета, Настава и васпитање XVIII (IV), 1 (1969, Београд) 121—122.

Приказ, с повољном оценом.

1832. Kravar M[iroslav] i Maricki-Gađanski Ksenija, Peti međunarodni kongres klasičnih studija, ЖА XIX (1969) 297—302.

Digitized by Google

1833. Лазаревић Небојша, Библиотека Александра Белића, Библиотекар XXI, св. 2 (1969, Београд) 179—182.

Резиме на енглеском и руском.

1834. Linarić N[evenka], VI međunarodni kongres slavista, Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 435—439.

Приказ.

1835. Maricki-Gađanski Ksenija, в. Kravar M[iroslav] i Maricki-Gađanski Ksenija, бр. 1832.

1836. Macan T., Zbornik „Kačić" II, 1969, HZ XXI—XXII (1968—69, Zagreb) 8°, 669—670.

Приказ.

1837. Митровић Јеремија Д., Branko Berčić: Das slowenische Wort in den Drucken des 16. Jahrhunderts. Sonderdruck: Geschichte, Kultur und Geisteswelt der Slowenen, I Band. München, 1968, 151—268+84, 8°, Библиотекар XXI, св. 5 (1969, Београд) 710—711.

Приказ.

1838. Митропан Петар, Експериментална настава страних језика у I разреду основне школе (с посебним освртом на наставу руског језика), Настава и васпитање XVIII (IV), 1 (1969, Београд) 23—30.

1839. Mihajlović Velimir, Slavica na desetom međunarodnom onomastičkom kongresu. Onomastica Jugoslavica II (1970) str. 237—243.

Kongres je bil na Dunaju 8—13. 9. 1969.

1840. Михаиловић др Љубомир, Encyclopedia of Linguistics, Information and Control, Editor-in-chief A. R. Meetham, ФП III—IV (1970, Београд) 174—176.

Аутор истиче интердисциплинарни карактер приступа у обради ове енциклопедије, што у овом случају није значило ипопуларизацију научних принципа. Износи затим преглед чланака који сачињавају њен лингвистички део.

Приказ.

1841. Михаиловић др Љубомир, Manual of Phonetics, Edited by Bertil Malmberg, ФП III—IV (1970, Београд) 172—174.

Аутор напомиње да се под горњим називом крије „потпуно ревидирано и проширено" издање књиге Manuel of Phonetics, Edited by L. Kaiser, 1957, и затим врши њихово поређење.

Приказ.

1842. Mrazović Pavica, Novi elementi u planiranju nastave stranih jezika, ГФФНС XII/2 (1969) 695—738.

Резиме на немачком.

1843. Mulc I., VI. kongres Saveza slavističkih društava SFR Jugoslavije, Slovo 20, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1970, Zagreb) 8°, 170—173.

Digitized by Google

1844. Nazor A[nica], Praški simpozij o Konstantinu Filozofu, Slovo 20, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1970, Zagreb) 8°, 159—162.

1845. Nazor A[nica], Simpozij »Glagoljica — jedanaest stoljeća jedne velike tradicije«, Zagreb—Rijeka—Pazin—Krk—Senj, 22—28. IX 1969, Slovo 20, izd. Staroslavenski Institut u Zagrebu (1970, Zagreb) 8°, 166—170.

1846. Nazor Anica, Uz znanstveni skup: Glagoljica — jedanaest stoljeća velike tradicije, Republika, god. XXVI, br. 5 (svibanj 1970, Zagreb) 203—206.

Приказ знанственог скупа одржаног у Загребу, Истри, Крку и Сењу 22—28. IX 1969.

1847. Најдановић др Милорад, Организација научног рада у Народној библиотеци СР Србије, Библиотекар XXII, св. 5 (1970, Београд) 481—489.

Резиме на енглеском и руском.

1848. N. O., Oxford slavonic papers, Edited by S. Konovalov. Clarendon Press, Oxford, Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 431—434.

Осврт на бројеве X—XIII.

1849. Пеев Коста, Свечено отворање на новата зграда на Институтот за македонски јазик „Крсте П. Мисирков", МЈ XXI (1970), стр. (1)+138—144.

Хроника.

1850. Петровић Дамјан, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, књига XXXIV, св. 3—4, 1968, ЗбФФП VI, св. А (1969) 573—578.

Приказ.

1851. Пецо Асим, Права и дужности језичких стручњака, КњЈ XVI, 3 (1969) 272—277.

Кореферат за VI конгрес Славистичких друштава СФРЈ у Будви 1969.

Расправе и погледи.

1852. Пецо Асим, Сарајевски симпозијум о језичкој толеранцији, КњЈ XVII, 3—4 (1970) 422—424.

Хроника.

1853. P. M., Byzantinoslavica, Slovo 20, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1970, Zagreb) 8°, 146—158.

Приказ годишта XXV—XXX (1964—1969).

1854. П[опвасилева] Ал[ександра], Ovidiu Bîrlea, Metoda de cercetare a folclorului, Bucureşti, 1969, p. 325, МФ II, 3—4 (1969) 543.

Приказ.

1855. Попвасилева Александра, Собрани трудови на Георгиос Мегас, ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ, Δελτίου τῆς Ἑλτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας Лаографија, Билтен на Сојузот на фолклористите на Грција, Т. XXV, Αθῆναι, 1967, 704, 4°, МФ II, 3—4 (1969) 541—543.

Пр иказ.

Digitized by Google

1856. Прв меѓународен симпозиум за балканскиот фолклор, Охрид, 7 и 8 јули 1969 година. (Материјали), МФ II, 3—4 (1969) 560.

Заглавиие и на француски.

1857. Prunč Erich, K zgodovini slovenskih predavanj in slavistike na graški univerzi. I. Obdobje do ustanovitve slavistične stolice v Gradcu, marca 1870. leta. SR XVIII (1970) št. 3/4, str. 241—248.

1858. Радовановић Милорад, В. А. Звегинцев, Теоретическая и прикладная лингвистика, ЗбМСФЛ XIII/1 (1970) 267—276.

1859. Raukar T[omislav], Poljički zbornik, I, Zagreb 1968, HZ XXI—XXII (1968—69, Zagreb) 8°, 616—622.

Приказ.

1860. Ристовски Блаже, Прв симпозиум за балканскиот фолклор (Охрид, 7. и 8. јули 1969), МФ II, 3—4 (1969) 4—5.

Уводно излагање на претседателот на Одборот за организација на Симпозиумот.

Напореден текст на француски.

1861. Саздов Томе, Вториот балкански фестивал, КЖ XIV, 7—8 (1969) 18—19.

Хроника.

1862. Саздов Томе, За условот на фолклорната анонимност денес, Сов XX, 1 (1970) 14—20.

Прилогов е прочитан на I меѓународна сесија по фолклор, одржана во Букурешт од 1—3 септември 1969 година.

1863. Simić Ilija, Šatrovački govor, Delo XV, 4 (1969, Beograd) 496—501.

1864. Simoniti P., Latinski filozofski rokopisi 16—18 stoletja v Narodni in Univerzitetni knjižnici v Ljubljani (bibliografski pregled), ЖА XX (1970) 279—297.

1865. S. P., Filologija 5, Istarski mozaik, god. VII, br. 1 (1969, Pula) 131—132.

Приказ.

1866. Стаматоски Трајко, ONOMASTICA JUGOSLAVICA, 1, Љубљана, 1969, 250 стр., MJ XXI (1970) 154—155.

Приказ.

1867. Станковић Богољуб, Компаративно-диференцијални метод у усвајању руске лексике у основној школи, Настава и васпитање XVIII (IV), 2 (1969, Београд) 196—206.

1868. Станковић Богољуб, Контрастивни приступ руским фразеолошким обртима, Настава и васпитање XIX (V), 1 (1970, Београд) 31—38.

1869. Станковић Богољуб, Неке синтаксичке конструкције у руском језику и њихова обрада у основној и средњој школи, Настава и васпитање XVIII (IV), 3 (1969, Београд) 333—344.

Digitized by Google

1870. Станковић Јанко, Љубиша Рајковић Кожељац, Чланци из језика и књижевности, (Прва књига), Бор, Технички школски центар, 1970, Настава и васпитање XIX (V), 5 (1970, Београд) 619—622.

Приказ, с малим замеркама.

1871. Стевовић Игрутин, Милија Николић, Језик и изражавање, за V разред основне школе, КњЈ XVII, 1 (1970) 116—117.

Прикази и критике.

1872. Ст. И., Библиотекарство у свету, Библиотекар XXI, св. 1 (1969, Београд) 150—158.

Кратка информација (под рубриком Индија) о проблему прихватања хинду језика као међунационалног језика у Индији, стр. 151.

Кратка информација (под рубриком САД) о 200-годишњици Encyclopaedia Britannica, стр. 155.

1873. Todorova Ljiljana, Contribution à l'étude des contacts cultureles franco—yougoslaves jusqu'à la fin du XVIIIe siècle MJ 21 (1969), стр. (1)+224—235.

Резиме на македонски.

1874. Toporišič Jože, Petdeset let jezikoslovne slavistike na ljubljanski filozofski fakulteti. JiS XV (1969/70) št. 3, str. 76—84; št. 4 str. 113—121; št. 5, str. 146—158. Izšlo tudi (okrajšano) v Petdeset let slovenske univerze (1969, str. 243—252).

1875. Ћирић Драгиња, Осврт на уџбенике руског језика рађене по методи Института за стране језике у Београду, Настава и васпитање XVIII (IV), 1 (1969, Београд) 17—23.

1876. Ћућуз Љубица, За научно решавање проблема у настави страних језика, Настава и васпитање XIX (V), 4 (1970, Београд) 444—447.

1877. Харисијадис Мара, Рукописи даскала Максима, Библиотекар XXII, св. 1 (1970, Београд) 66—77.

У Библиотекару XXII, св. 3 (1970, Београд) дате су две фото-копије рукописа.

Резиме на енглеском и руском.

1878. Šojat Antun, Onomastica jugoslavica. Glasilo Međuakademijskog odbora za onomastiku, Ljubljana, Jezik XVIII, br. 2 (1970, Zagreb) 63—64.

Осврт.

1879. Š[tefanić] V[jekoslav], Richerche slavistiche, Pubblicazione dell' Istituto di filologia slava dell' Universitá di Roma e del Seminario di slavistica dell' Istituto universitario orientale di Napoli — a cura di Giovanni Maver, Slovo 18—19, izd. Staroslavenski institut u Zagrebu (1969, Zagreb) 8°, 424—431.

Осврт на бројеве IV—XIII.

Digitized by Google

РЕГИСТАР РЕЧИ

Српскохрватски језик

а, фонет. 8; а ~ о 173; ā : ŏ 37; а + ј 23; аа > ā 18
Авала 36, 37
-авци 585
ага—ага дечји говор 309
*adr- : Адровце 11
Адрани 12
академиïя 165
ако устреба, знач. 99
аковъ 172
алов, акц. 278, 279
*alp- 540
Алтомановци 587
анализовати 574
Андровац 12
„анин"—„јанин" 586
-анци 585, 586; -анци, -авци 587
аока, фонет. 8
-аг- : ъг- (: ьг) 617
Арбнеши 39
*ard : Рождаце 12
arž + *ğ(ella) > aržd- > rožd(ace) 32
Артемиде (Artemis) 10
астал, акц. 28, 29
ахъ, охъ 165
-ац (Адровац и сл.) 45; -ас 535

b (<w) 21; b>v 37
баба дај конац буби, дечји говор 322
бадњак, акц. 283
бајати, акц. 283
Бакушица 33
балдисати, акц. 300
банови, акц. 287, 288
барака, акц. 212
барјачић, акц. 284
баршуваст, неодр. пр. в. 493
бацати, акц. 301; бацаю 171
бачен, неодр. пр. в. 489
Бачин, Бачевиште 33
беба је беба, дечји говор 309
бедра, акц. 290
бежати, акц. 300, 302
безбради, одр. пр. в. 512
безбрижни, одр. пр. в. 495
безразложни, одр. пр. в. 495
без8мïе 165
Бејаград, фонет. 8
бѣлегъ 171
бѣли л8къ (Allium sativum) 171
белила, акц. 291
бео, неодр. пр. в. 499; бео во, неодр. пр. в. 506; бели, акц. 296; бели, одр. пр. в. 484, 497, 509, 510
*ber 42
берачев, акц. 284
берачице, акц. 293
берибери 570
берю 170, 183
бесмислен, неодр. пр. в. 488
беспослен, неодр. пр. в. 488
беце гаћице, дечји говор 316
беше обузео, знач. 93
Бешеново 40
Бешка, знач. 40
би превео, знач. 101
би прелетјела, знач. 101

Digitized by Google

би се отрла, знач. 101
би читао, знач. 101
би шинула, знач. 101
биберь 172
бијаху се узјогунили, знач. 93
бијел, неодр. пр. в. 490, 493, 495, 500, 502; бијели, одр. пр. в. 485, 486
бијесан, неодр. пр. в. 493, 509
бикови, акц. 289
били повукли, знач. 93
били преселили, знач. 92
био ишчезао, знач. 93
био остао, знач. 92
био побјегао, знач. 93
био пребацио, знач. 92
бити, акц. 301, 302, 303
бих пустио, знач. 88
бих се заклео, знач. 88
бих ти попалио, знач. 88
бицики # беце, дечји говор 313
бјеху, знач. 91; бјеху прионуле 93
благ, акц. 296; благи, одр. пр. в. 512
благосов, акц. 279; благосови, акц. 279
блато 177
блештави, одр. пр. в. 484
близак, неодр. пр. в. 494
блиjед, неодр. пр. в. 500
блистав, неодр. пр. в. 497
блюдо 174
блюдю (блудим, грешим) 170
Бог помаже Жидовом, знач. 557
богат, акц. 284, 296; богат, неодр. пр. в. 495, 503, 513; богати, акц. 296; богати, одр. пр. в. 484, 504, 510, 514
богоугодни, одр. пр. в. 513
Бода, акц. 213
bǫi̯(>woj) 21
бој, акц. 286, 287
Боја, акц. 214
болан, неодр. пр. в. 503
болест, акц. 294
болети, акц. 302
болећив, неодр. пр. в. 500
боловати, акц. 300
болови, акц. 287
бор, акц. 286
борац, акц. 210, 211
Боролин, Бургет 13
Борча, акц. 281
боси, акц. 296
бразда у оранїю 172
Брајан, Рајан 587
Брана, акц. 213
бранити, акц. 211, 299
Бранка, акц. 210
браньаше се, знач. 91
брат, акц. 210, 211
брати, акц. 301, 302
брда, акц. 290
брегови, акц. 288
брежуљкаст, неодр. пр. в. 483
бреспослица, акц. 281
брестов, акц. 284
брз, неодр. пр. в. 484, 503; брзи одр. пр. в. 498, 515
брзина, акц. 292
брижан, неодр. пр. в. 493
брижљив, неодр. пр. в. 494
бријати се, акц. 283
брїю 170
брка, акц. 286
бркови, акц. 287, 288
Брњчани, акц. 284
бројати, акц. 302
бронхит, бронхитида, терм. 572; бронхитис, неуритис, плеуритис 572
брст, знач. 42
брци, акц. 287, 288
буба јејика, дечји говор 315
Бубаньц 33
Бубань 33
Бѣбореци 166
Буда, акц. 216
буде говорио, знач. 98
буде затекло, знач. 95, буде изручио, знач. 96, буде однела, знач. 97, буде отишао, знач. 97, буде преживео, знач. 96, буде свршио, знач. 96, буде стигао, знач. 98, буде ожењио, знач. 97, буде разбила, знач. 97, буде се десило, знач. 96, будемо сложили, знач. 96
буду дошли, знач. 96, буду видели, знач. 95, буду заслужили, знач. 96,

Digitized by Google

97, буду начинили, знач. 97, буду се покрстили, знач. 95, бѣдѣ бїевъ 184, бѣдѣ наимянованый 184, бѣдѣ нарожденъ 184
бујни, одр. пр. в. 485
Буна 33
бундева, акц. 284; бундеве, акц. 293
бундуковати, акц. 300
Бунушевце 12, 33, 36
бурадн, акц. 295
бѣргїя 172
бѣсенъ 171; бусенови, акц. 287, 288
бѣжѣ 170

v : w : b 38
въ > у 172
вадити, акц. 303
важан, неодр. пр. в. 488
вазду(х), акц. 286, 590
Вајунити 42
вакциновати 574
ваљан, неодр. пр. в. 496
варница, акц. 282; варнице, акц. 293
ватати, акц. 300
ватрен, неодр. пр. в. 501
vaš, naš : šče, šča (vaščea, naščea) 34
веверица 171
ведар, неодр. пр. в. 492, 501, 502
век 287; векови, акц. 288
везани, одр. пр. в. 513
везачице, акц. 293
везиља, акц. 278
Велегесити 42
велети, акц. 278, 302
велик, неодр. пр. в. 488; велики, одр. пр. в. 485, 494, 497, 501
Велико Косово 8
венци, акц. 289
венчати, акц. 299, 302
вереник, акц. 282
Версити 42
вертю 170
верховный конь 175
весељак, акц. 212
весео, неодр. пр. в. 499, 501
вестан, акц. 278
вести, акц. 294
вечер, акц. 294
вечерати, акц. 282
вещица 171
вещъ 168
ви : вас : ве 15
видан, неодр. пр. в. 483
видеги 244; акц. 299, 300, 301; видети телаца, знач. и уп. 588; виде, знач. 95
видити, акц. 285, 300
видљив, неодр. пр. в. 493, 494
Видовдан, акц. 283
виђети (видети), акц. 300
ви(j)ер, изабјерат, фонет. 581
викати, акц. 278, 299
викнути, акц. 303
виле, акц. 283
виноград, акц. 281, 282
висине, акц. 293
висок, акц. 284, 296; неодр. пр. в. 483, 499; висока си, акц. 278; високи, акц. 296; одр. пр. в. 484
висю 170
вичи, знач. 100
вјенчање, фонет. 9
вјера, фонет. 9
вјеридба, фонет. 9
вјерни, одр. пр. в. 491
вјерујy, знач. 95
вјетрометан, неодр. пр. в. 497
вјешт, неодр. пр. в. 488, 514, 515
вл > л 38
влажан, неодр. пр. в. 484
Влаиња 36
Власе 32, 36
Власина 32, 36
Власотинце 32
власти, акц. 294, 295
Влах, Власи 38; Влахе 36; влах — пастир, знач. 39
влачити, акц. 302
внѣтренная утроба 184
вода, акц. 159, 166, 215, 278, 279, 282, 292; воде 293
водени, акц. 296
водити, акц. 301, 302, 303; водисмо, водисте, знач. 89
возати, акц. 303
воздержанюся 170
воздѣхъ 174
возити акц. 284

Digitized by Google

вој—во 15
Војисиловица 6
војник, акц. 278
војска, акц. 292
војчица мала, дечји говор 315
вол, бивол, сокол, фонет. 8
волети, акц. 302, 303
волкъ 183
волови, акц. 278
вољан, неодр. пр. в. 511
воняю 170
воню 170
вотњаци, акц. 288
Вотњачанка, акц. 282
врабац, акц. 282; врапци 289
врабецъ 171
врата, акц. 291
вратити, акц. 283; врати, знач. 86
вратни, акц. 296
вредан, неодр. пр. в. 511
врео, неодр. пр. в. 490
врзина, акц. 278
врућ, неодр. пр. в. 493, 487
врућина, акц. 292
ву, фонет. 21; ву : ју 22
Вукашин, акц. 284
вуна, акц. 283
вѣрмъ 174
вући, акц. 278, 279, 298, 299, 300
Вучитрн 7
вучја кожа, акц. 279

г→ј 17
гаврани, акц. 287, 288
гавранови, акц. 287, 288
газити, акц. 282
гајтанъ 172; гајтани, акц. 289
галантан, неодр. пр. в. 489
гарав, неодр. пр. в. 500; гарави, 296
гаталица, акц. 282
гвожђе, акц. 281
гвозден, неодр. пр. в. 488; гвоздени, акц. 296
где 243, 244, 250—254, 260, 262—273; где (гдје) 246; где (гдје), ће 245
гегоћ, акц. 278
Генчић — Гечић 13
Гечевић 13
ги, г'и 15; ги и г'и (ђи) 16; ги, гим, гу 19; ги: го 16; гим 20
гиздав, акц. 282
гинути, акц. 300
глава, акц. 278, 279, 282, 292; главе, акц. 293
главнеј, акц. 285
гладан, акц. 295; гладьн, акц. 295; гладан, неодр. пр. в. 488, 489, 503, 514; гладни, акц. 296; гладни одр. пр. в. 501, 514
гладю 170
Глама 11
глас, акц. 287
Гласновићи 13
гласови, акц. 590
гле 23
глед- 23
гледати 244; гледати, акц. 283, 300, 303; гледати детета, знач. и уп. 558; гледај — погледај 23; гледаху, знач. 91
глодати, акц. 300
глођати (глодати), акц. 300
глупави, одр. пр. в. 491
гљиста — гљистра, фонет. 9
гњио, неодр. пр. в. 497
го, акц. 295, неодр. пр. в. 483, 497; голи одр. пр. в. 494
говор, акц. 286, 287
говори, зеленари, зажегоше данас ће, акц. 580
говорити, акц. 278
голем, неодр. пр. в. 499
голен, акц. 294, 295
голобрад, неодр. пр. в. 490
гологлав, акц. 284
голуб, акц. 282; голубови, акц. 287, 288;
голцат, акц. 283
гомилају се, знач. 91; гомилаху, знач. 91
гонити, акц. 299
гордюся 177
горки, акц. 296; горки одр. пр. в. 512
Горњи и Доњи Андровац 12

Digitized by Google

горштаци, акц. 278
госпоѣа 542
гост, акц. 285
готов, неодр. пр. в. 511
грабљиви, одр. пр. в. 501
град, акц. 278, 286; градови, акц. 278, 287, 288, 590
гране, акц. 293
граница 174
грање, акц. 281
грдан, неодр. пр. в. 490
грдити, акц. 279
гребен 590
греде, акц. 293
гредељ, акц. 278, 284
грепсти, акц. 300
гризю 170
Грк, знач. 39; Грк-Ислам 39
гробље, акц. 281; гробља 290
грожђе, акц. 281
гроздови, акц. 287, 288; гроздъ 177
грозница 171
грозје (гроз[д]-је) 23; гројзе<гроз-је 48; гројзе, лојзе 20
громородан, неодр. пр. в. 499
Грч врх 39
Грчак 39
Грчарица 39
Грчарске Равне 39
Грчац 39
Грчачевац 39
Грчин 39
Грчић 39
Грчиште 39
Грчки Ислам 39
грюхаю 167
гу, ву 15; гу, ву, вој, ој, о (<ој) је 20; гу:га:го 21; гу, ђи 22; г'у — ђу 15; гу, г'у, ђу 15; гу:ју 16
гудала, акц. 291
гуљит, акц. 279
гуњеви, акц. 289
гуњић, акц. 278
гурнути, акц. 301; гурне, знач. 84; гурну, знач. 84
гѫска 170
гѫщеръ 171
да 243, 244, 248—251, 259, 260, 262—273
давати, акц. 282
даждъ сѣмо 184
дал, продал, фонет. 8; дала сам му 278
далеки, одр. пр. в. 504
даље, акц. 285
дан, акц. 278, 279, 287; дани, акц. 287, 288; данови, акц. 288
данас, акц. 284, 285
дарови, акц. 287
даска 172
дати, акц. 278, 300, 301; дати — дат, обл. 506; дадите, акц. 279; дадите ги, акц. 279; дадоше, акц. 28
два 164; акц. 298; два дьна, акц. 286; два метра, акц. 286
дванес, акц. 282
двема (дљема), акц. 298; двима 296
двокрак, неодр. пр. в. 483
двокрили, одр. пр. в. 485
дворный рабъ 184
Дебело брдо 35
дебео, неодр. пр. в. 513; дебео човек, одр. пр. в. 506; дебели, акц. 296; дебели, одр. пр. в. 491, 513
девет, акц. 211, 543
деветање 543
девојка, акц. 216, 278; девојке, акц. 293, 294, 551
девојчица, акц. 212, 550
деда дала малу бебу, дечји говор 58, 318, 319, 323; деда дала малу белу, дечји говор 318
деја, телија, фонет. 8
дека 167
делови, акц. 287, 288
Дељенице 33
држю 170
деси се, знач. 95
десный 169
дете акц. 210, 211, 214, 550; детета, акц. 291
деца, акц. 292, 293, 551
дечак 550, 551
д'жи Сала Ану # теека Ана, дечји говор 318

Digitized by Google

ди је мала маца, дечји говор 320
дибина (дубина), акц. 292
дигнути (дићи), акц. 301
дизати, акц. 300
дијагноза—дијагнозни, терм. 573
дијагнозни центар, терм. 573
Дијана—Јана 11; Дијане (Diana) 10, 11
дијелих, знач. 88
диље, акц. 285
димъ 168
динари, акц. 287, 288
дисати, акц. 303
дићи, акц. 299
дични, одр. пр. в. 512
диферентовати, терм. 574
дихаю 170
дїшю 170
dj>đ 11; dj>ź>j 11; dj>đ (lat. z, rum. ž) 11
длибина (дубина), акц. 292
для ради 165
доба, акц. 284, 285
добар, неодр. пр. в. 483, 484, 488, 489, 490, 492, 495, 496, 497, 499, 500, 503, 504, 506, 514, 515; добри, одр. пр. в. 494, 497, 504, 512
добити, акц. 300, 301
добици, акц. 289
добро јутро, акц. 279
доброћудан, неодр. пр. в. 500
доброчест, неодр. пр. в. 497
довести, акц. 298, 302
догађај, акц. 287
доглавник, акц. 281
договараюся 165
Додићи 8
дождю 170
дозвати, акц. 299, 302
докаживати (доказивати), акц. 303
докон, неодр. пр. в. 493; докони, одр. пр. в. 497
долине, акц. 293
донети, акц. 278, 298—303; донес, акц. 298; донесе, знач. 86; донеси 73; донијети, акц. 298
доћи, акц. 214, 279, 298, 300; дођоше, акц. 28
дочекати, знач. 101; дочека 103
драги, одр. пр. в. 509, 511, 515
Драгин, акц. 284
Драговати 42
драгоцен, неодр. пр. в. 490
Дрaјинци-Драја / Дрaјчићи 587
дрва, акц. 290; дрвета акц. 292
дрвен, неодр. пр. в. 500; дрвени, акц. 296
држакъ 171
држати, акц. 300, 302, 303
Дрина, акц. 282
*drug-, *drag-, *drak-, знач. 587
другарица, акц. 212, 213
Друговити 42
дрвжелюбный 185
дрхташе, знач. 91
дубљина, акц. 292
дубок, акц. 296; дубок, неодр. пр. в. 489, 493; дубоки, акц. 296, 484, 485,
дубоко лежећи мост 572
дувар, акц. 590; дувареви, акц. 288
дуг, неодр. пр. в. 494, 500; дуги, одр. пр. в. 484, 514; дужи, акц. 294
дугачки, одр. пр. в. 484, 485
дугмета, акц. 292
дугуљаст, неодр. пр. в. 500
дужан ми, акц. 279
дукат, акц. 28, 29
дупсти, акц. 300, 301
Дућкино буниште 13
дѫхаю 170
душа, акц. 278, 279
дѣло 168

Ђават 33
ђе 249, 250, 254
ђевојке, акц. 293
ђедов, акц. 284
Ђетиња > Di(e)tine 11
ђеца, акц. 292

-е (Дољане итд.) 45; е (Призренац), фонет. 8; „е“, знач. 585; е<ę (м'ечка) 9, е>i, фонет. 5
„ев“ / „ов“ 586

Digitized by Google

ево 324; ево (ето, ено) 243, 244;
ево деца 310, ево има мама # то мала беца 317, ево куца, дечји говор 310
единоочный 175
еднакый 171
езеро 174
експериментска животиња, терм. 573
елша 171
ето ав-ав, дечји говор 309

Жабаре 586
Жабарци (< *ğab) 586
Жабица 13
Жабљак 586
жалити, акц. 282; жали деце, знач. и уп. 558; жалю 170
жамадъ (ранац, бисаге) 171
жд : ђ (рођаци) 32; žd' 33
жедан, неодр. пр. в. 489, 514
желателъ к' женитвѣ 184
желети, акц. 279
желто 172
желфъ морская 67
жена, акц. 199, 279, 551; женама, селама 10; женајмима, децајмима 10
женити, акц. 283
женско 550
жив, неодр. пр. в. 486, 489, 490, 493, 495, 496, 502, 512; живи, одр. пр. в. 513
живахан, неодр. пр. в. 500
живети, акц. 278, 282, 299, 301, 303
жигерица 171
жилави, одр. пр. в. 496
жита, акц. 290
житан: житни, обл. 510
жмурити, акц. 301
жню 170
жолтокъ яйчный 167
жрю 170
жуљеви, акц. 289
жуоч, фонет. 580
журити, акц. 302
жут 71, неодр. пр. в. 500; жути, одр. пр. в. 512; жуто 172
жуч, туцам, фонет. 8
за врат, акц. 285; за леђи, акц. 291
забавый 174
забацити, акц. 301
забрањен, неодр. пр. в. 497
забринути се, акц. 299
завадити, акц. 300
завезуј, знач. 100
завежљај, акц. 195
завинут, неодр. пр. в. 486
завладати, акц. 299
заврзи, знач. 101
заврнути, акц. 299
загарављен, неодр. пр. в. 493
загребъ 166
загристи, акц. 279
загрљај, акц. 195
загрнути, акц. 282
задебљати, акц. 300
задобити, акц. 285
задржати, акц. 299, 302
задувани, одр. пр. в. 485
задѣшевлѣнная болѣзнъ 165, 184
зажутити, акц. 301
заклети, акц. 301, 302
заклон, акц. 279, 284
zakopa 103; закопала, знач. 101, 103
залежати, акц. 300
залудан, неодр. пр. в. 493
замршен, неодр. пр. в. 488
замусани, одр. пр. в. 496
занети, акц. 300
занимање, акц. 26
зао, неодр. пр. в. 488, 492, 497, 503, 504
западни, знач. 100; западох, знач. 100
западный ветръ 165
запали, знач. 101
запех, знач. 87
запешкирен, неодр. пр. в. 490
запитати, акц. 299
запиткиваше, знач. 90, запиткује 91
заплатяю 170, 183
заплести, акц. 303
запнем, знач. 87
заповест, акц. 294
заравњени, одр. пр. в. 485
зараслый (космат) 171

Digitized by Google

зарасти, акц. 300
зарида, знач. 83, 84
заседање, акц. 26
заслѫжаю 170
засмејати се, акц. 299
затворени, одр. пр. в. 484
затећи 244; затекне се, знач. 95
затрести, акц. 278
заузети, акц. 300
зафалнос(т), акц. 284
зачеље, акц. 278; зачеља, акц. 291
заштићени, одр. пр. в. 491
зборан, неодр. пр. в. 499
збрати, акц. 301
збрчкан, неодр. пр. в. 500
звати, акц. 299, 301, 302
звечю 170, 174
звижди, обл. 580
Звонимир поче добре помагати, уп. 557
звоно 171, звона, акц. 290
звѫкъ 174
згодан, неодр. пр. в. 492, 494, 497
здрав, акц. 284, 296, 496, 503; здравеј, акц. 285; здрави, одр. пр. в. 504, 514; здравији, акц. 297
здравље, акц. 281
зебѫ 170
зевње, акц. 293
зелени, одр. пр. в. 498
зеље, акц. 281
земља 71, земља, акц. 279, 280, 292; земля 164
земљани, акц. 296
земљорадник, акц. 278
зепсти, акц. 283
Зета, 541
зетови, акц. 288, 289
зецъ 171
зѣлїе 175
зима, акц. 278, 282
зимный 168
зимњи, акц. 296
златан, неодр. пр. в. 488
зли, одр. пр. в. 510
злочест, неодр. пр. в. 503
знакъ ѿпѫшенія 184
знаменит, неодр. пр. в. 497
знати, акц. 302, 303; знају, акц. 28
значајан, неодр. пр. в. 490
зова дрво 164
зора, акц. 282
зоран, неодр. пр. в. 496
зрео, неодр. пр. в. 492, 498
зрна, акц. 290; зрнета, акц. 292
зуби, акц. 287, 288
зулумћар, акц. 212

i̯ фонет. 19; i̯—j 19
Йба#ово јиба, дечји говор, 308
играти, акц. 283, 301, 302
ие м. ије 580
из кућу 10
изаћи, акц. 298, 300
избити, акц. 299, 302
извадити, акц. 282
извезен, неодр. пр. в. 484, 486
извршити, акц. 280
извући, акц. 298
изгинути, акц. 299, 300
изгорети, акц. 299
изгребан, неодр. пр. в. 500
изгубљен, неодр. пр. в. 500
изгурати, акц. 299
издеветати 543
издржати, акц. 300, 302
изиграти, акц. 301
изис, акц. 298
изићи, знач. 101, 298, 299, 300
изјести, акц. 300, 301
излећи, акц. 299
између себе, акц. 286
измењени, одр. пр. в. 485
измислити, акц. 281
изненадан, неодр. пр. в. 490
изнети, акц. 299, 301; изнесе, знач. 84
изнурени, одр. пр. в. 509
изобилїе и др. 159
изорати, акц. 300
изручи, знач. 95
изумрети, акц. 299
изъ 164
i̯и, фонет. 19

Digitized by Google

ı̯им>х'им > гим 20; им>ı̯им > јим 19
имати, акц. 281, 282, 302, 303; ı̯имѣю 164
инбиръ 165
индиферентан, неодр. пр. в. 489
-инци 585, 586, 587
ı̯ǫ фонет. 21
u̯oj > ôj > oı̯ > ō 20
ис, акц. 298
исећи, акц. 299, 300; исека, фонет. 8
искакати, акц. 303
искати, акц. 301
ископати, акц. 301, 302
искуповати, акц. 299
испећ(и), акц. 299, 300, 302
испитоваю 170
испод главу, акц. 285
испрати, акц. 299
испродати, акц. 300
испȣщаю 170
истинити, одр. пр. в. 513
истрес, акц. 298; истрести, акц. 301
истрошени, одр. пр. в. 485
истрчава, знач. 91; истрчаваше, знач. 91; истрчах, знач. 84; истрчим 84
исушен, неодр. пр. в. 500
„-итј“ / „-иште“ 586
*itjo, — (j)ане, 535
ić 535
ић(и), акц. 279, 282, 298—303; идосте, знач. 89; идох, знач. 89
их > и(х) > и, и̂ 19, их > *хих> хи>и 16, ихь 19; ихъ : хи 17
-ica 535; „-ици“, 586
ичупати (ишчупати), акц 301, 303
ишчезао, знач. 93
ищȣ испитоваю 165

j— и 17; „j“ — jeı̯ > jē > je 20
ја, акц. 286, 297; ја : беја, цеја, весеја 8; ја : бија, видеја, даја 8
јабука, акц. 282
ја не могу, акц. 302
јавија, купија и сл. 8
јагњета, акц. 292
јадан, неодр. пр. в. 512; јадни, одр. пр. в. 485
јаје, акц. 291
јајце, акц. 291
јак, неодр. пр. в. 489, 496
-(j)ane 535
-јанин 587
Јањ 11
Јања 11
Јањево 6
Јањина 11
Јарбина 12
јасан, неодр. пр. в. 500
један, акц. 84, 298
једнолични, одр. пр. в. 484
јежеви, акц. 288
језера, акц. 290
језик, акц. 278, 280
језичић, акц. 284
јектичав, неодр. пр. в. 495
Јелица планина 35
јесам, акц. 284
јести, акц. 300, 301, 302
Јестровић, акц. 278
јих>ји 20
Јован, акц. 278, 279, 284
јогунасти, одр. пр. в. 496
joı̯>jô>jo' 20; joj—jo, o 15; joj — jy 20
Јордан, акц. 279, 280
jy 17; jy<ı̯ǫ
јужан, неодр. пр. в. 495
јунад, јунади, акц. 294, 295
јунак, акц. 279, 381
јунаков, акц. 284
јуне, акц. 291
јурнем, знач. 84; јурнух знач. 84
јутра, акц. 290

кабарет, 542
Каблар 542
Кабларевић 542
кад(а) 243
кадар, неодр. пр. в. 511
кадифа, акц. 278
кадифаст, неодр. пр. в. 499; кадифасти, одр. пр. в. 501
кадуна 542
кадю 170
казати, акц. 278, 282, 302

Digitized by Google

Кајица 541
какав 243; какав, акц. 284
какана је меца, дечји говор 315
какигођ акц. 278
како 243, 244, 247, 248, 250, 251, 256, 257, 258, 260, 262, 263, 264, 266—273
*кал 540
калауз 542
калаштура 541
Кале 540
Калемајдан, Калемегдан 540
калеш 541
Калиновик 540
Калиште 540
Қална 540
камен, акц. 286; каменови, акц. 288
Kamengrad 535
камо 243
канат 541
кандило, акц. 284
кано, акц. 28, 29
као 257; као-оно, акц. 29; каоно, акц. 29
кап, акц. 294
каплар 542; капрал 542; капурал (у : о) 542
капља 164
капутић, акц. 284
карат 542
карита 167
карлице, акц. 294
карѳци 170
карѳчка 170
касаба 542
Қата 542
Қатарина 542
Қатица 542
католице — седију, акц. 28
Катун 31; катун — катунари 31
кахва, кава, кафа 542
кацига 541
кашељ 165
Қашић 541
kaštemъ 182
квргави, одр. пр. в. 501
керче, акц. 291
кеса 171
кїижди [сваки] 167
Қижница 13
киљан 540
кимнути, акц. 300
кисели, одр. пр. в. 510
киселити, акц. 283
китњас(т), акц. 283
кифла, акц. 542
клас, акц. 286; класови, акц. 288
кленюся 170
клети, акц. 299, 301
климави, одр. пр. в. 485
клинови, акц. 288
клиски, одр. пр. в. 485
клупа, акц. 292
кљаст, неодр. пр. в. 504
клюнъ 171
кљусе, акц. 291
кључ 542; кључеви, акц. 278, 289
ковани, одр. пр. в. 509
ковање, акц. 28
ковачь 164
ковачев, акц. 284
Қовиљка, акц. 278
код овиме кући, акц. 286
кожа 164
Кожле 11
Козарац 45; Қозарци, Қозаровци, Қозаревац 587
Козјак, Козара 12
Козуљ 12
кои, акц. 298
који 243, 250, 251, 268, 297, 298
кокош, кокоши, акц. 294, 295
кола, акц. 283; кола покривена 171
Коларе 37
колевка 171; колевка, акц. 279
колена, акц. 291
кољевка, љек, љеса, фонет. 9
ком, кук, чука 35
комарецъ 171
комарци, акц. 289
коминъ 167
Қомови 35
конецъ (нит) 171
конопче, акц. 279
коњ, акц. 213, 282, 284
копати, акц. 301, 302; копају, исплетеју, акц. 28

Digitized by Google

копиле 171
Кораб 602, 607, 609, 615, 619
корактяй 171
Когаć 620
Когаćіса 620
корачаю 171
корба (котарица) 172
Kordić 620
користан, неодр. пр. в. 488
корита, акц. 291
кормлю, питаю 164
корнячїя (люска) 171
коров, акц. 284
*cos-: Окоснице 12
Коса, акц. 213
коса, акц. 215
косиоц, акц. 284
косити, акц. 212
косица, акц. 279
Космај 12
Косово Поље 6, 7
кости, акц. 295
кострети, акц. 294, 295
котâ, фонет. 8
кохци, лихће, обл. 580
кочиящъ 172
крава 165
крај, акц. 286; край ѡбшивенїя 184
краљица, акц. 196, 199
красан, неодр. пр. в. 496; красный 174
кратак, неодр. пр. в. 489
крвав, неодр. пр. в. 500; крвави, одр. пр. в. 491
крвоточина 171
креда 171
кренути, акц. 303, кренута, акц. 284, 590; кренем, знач. 84; крени, знач. 101; кренух, знач. 84
крепак, неодр. пр. в. 500
креснути, акц. 282
кречъ 171
крив, неодр. пр. в. 492; криви, одр. пр. в. 491, 504
кривица 171
крило 168
кричаю 170
Кричићи 587
Кришци 587
крљушти 294
кротак, неодр. пр. в. 500
крпель, акц. 284
крт, акц. 296
кр8гъ (тањир) 171
крупан, неодр. пр. в. 488, 499; крупни, одр. пр. в. 509
кршан, неодр. пр. в. 490, 496
кћерин 284
кћи 551; кћери, акц. 295
кубета, акц. 292
куд(а) 243; куде идеш, акц. 279
кукаван, неодр. пр. в. 512
Кукавица 35
к8кавица 171
кукајући 262
куњати, акц. 302
куповати, акц. 300
к8п8съ 171
к8съ 167
кусав, неодр. пр. в. 500
кућа, акц. 283
к8хаю 171
кучићима, биволима 10

л, фонет. 8, 43; л̃ : ĺа > ја, 8; „л“ > „љ“ 9; л̃ > у 8; л̃ > w > ø; 8; л̃ — чаљгије, јаљ̃ - мафес 8
лабораторија 572, лабораторијум, лабораториј, лабораторија, терм. 571
лаб8дъ 171
лавъ 172
лагати, знач. и уп. 556; лагати кога 557; лагати коме 553
лажи, акц. 294, 295
лажљивци, акц. 289
лајући кашаљ (супобех), терм. 572
лакоть 172
лактови, акц. 288
ланъ 172
ланда 540; ландица 540
ланець 170
ланци, акц. 289
*lар- 540
Лапад 540
лапати 540

Digitized by Google

Лапчевић, 541
лата 167
латералан < latus, lateris, терм. 573
Латин 39
Латко < Влатко 38
Лаши 38
легендарни, одр. пр. в. 512
ледина, акц. 292
ледине, акц. 293
лежати, акц. 278, 299; лежю 164, 170, 175
лелујави, одр. пр. в. 513
ленивый 165
*lep — 540
леп, неодр. пр. в. 488; леши, одр. пр. в. 497; лепо мое дете, акц. 295
Лепенац 540
Лепник 12
лепота, лепоте, акц. 292, 293
лестнїй 167
Летница 6, 7, 12, 540
лећи, акц. 299, 300, 590
лечење, акц. 282
Лефтериа 541
лжю 170
лижю 170
лијени, одр. пр. в. 491
лијеп, неодр. пр. в. 489, 494, 496, 497, 500
лимъ 172
липов, акц. 284
листый 169
литија, акц. 282
лице, акц. 279
ложити, акц. 302
лозје (лоз-је) 23; лозје > лоз'је > лоꙗз'е > лојзе 23
ломела 540
ломити, акц. 302, 303
лонацъ 171; лонци, лончеви акц. 289
лопов, акц. 282
лопта 172
„лу", фонет. 8
луд, неодр. пр. в. 495, 496, 503
лудоглавац, леденило, отњишница, подземност, сухоград 582
л8кавый отрокъ 184
Лукићи, оном. 6
л8тка 171
лѣнывый скотъ 184
лышаюся 168
љгати (лагати), акц. 300
люски рибїя 171

љ — мљеко, колдевка 9
љешви, шивка, овћина, обл. 580
Љуба, акц. 214
љубазан, неодр. пр. в. 494
любезный 185
љубити, акц. 211
љубопитљив, неодр. пр в. 493
љути, одр. пр. в. 494
люцю 170

магарацъ 171
магацин, акц. 26, 285
магика — магика # маја магика, дечји говор 313
мажю 170
мазга 171
маја беба # види маја беба, дечји говор 318
мајка, акц. 210, 550; Мајка Јана 11
маюръ 172
Макиш 40
*mal 541; *mal (Мальен, Малча и сл.) 10; *mal-, *mol-, maj, знач. 587
мала вошика, дечји говор 315
Malvina 541
Mal-e-zi 541
Мален, неодр. пр. в. 483, 484, 489, 512; маленu, одр. пр. в. 498, 501
Малесија 541
Малеш 35, 541
малина 541
Малован 35
малу види супу, дечји говор 320
малу носиће лукицу, дечји говор 320
мал8ю 171
Ма(л)цукић 541
Малча (*Maltia) 541
малый конь 174
мама је мала, дечји говор 314

Digitized by Google

мама нађе воцицу # латка воцица, дечји говор 317
мамити, акц. 211
манипуловати, терм. 574
мангуп, акц. 284
манути, акц. 303
*marg-, *merg 541
марљив, акц. 284; марљив, неодр. пр. в. 488; марљивији, акц. 297
масни, акц. 296
маст, акц. 294
мати, акц. 285, 551
матор, неодр. пр. в. 487, 489; матори, одр. пр. в. 509, 513
Мацукић 6; Мацукићи 13
Мачвани, акц. 285
мачка 172; мачкима, свињима и сл. 10
мачуга 541
машала (зубља) 172
машкара 171
*med 541
Медиана 541
мек, неодр. пр. в. 500
мекан, неодр. пр. в. 489
мекшати, акц. 300
мене, акц. 284; мене ми казаше, акц. 297
меншїй 175
мердивен, фонет. 8
меропьхь 541
Мерошина 541
месаръ 171
месец, акц. 282, 286, 287; месеци, акц. 288
меси, знач. 100
месо (е < ę) 9
места, акц. 290
метне, знач. 86
Метохија 7
мећати, акц. 300
Мехмедовићи Лука / кроз Мехмедовића луке, прав. 581
ми : ни 15
миер, сјерота, обл. 580
мије, није, вије 15
Милан, акц. 284
Милорад, акц. 282
мио, неодр. пр. в. 487, 494, 496; мили, одр. пр. в. 494, 504, 511
мирисаю 170, 171
мирити, акц. 301
мирни, одр. пр. в. 494
миртовый стромъ 164, 167
мисли, акц. 294, 295
мислити, акц. 282, 300
Мита, акц. 214
мишь 168
мјера (је < ѣ) 9
м'есо — мцесо — мјесо 9
мјеста, акц. 290
мцечка, млцеко, фонет. 9
млад, акц. 295, 296, 488, 492, 493, 497
младић, акц. 278
младићев, акц. 284
млаји, слаји, дојем 580
млата 167
млеко, акц. 214, 216
мнадица : дођоше 28; мнадица (не: младица) 28
многи, акц. 211
множити, акц. 302
модар, акц. 295; модри, акц. 296, 419, 511
мозакъ 171; мозак, акц. 287
мој, акц. 212, 297, 298; мој брате, акц. 286
мокар, неодр. пр. в. 493, 500
*mol, (Х)омоље 10
молићу ја ње, уп. и знач. 558
молчю 170
моляцъ 171
мољи се, фонет. 9
молю 165
момков, акц. 284
*mont- 541
Морваци, акц. 289
море и не мере, обл. 580
моћи, акц. 300, 302
мрав, акц. 287; мрави, акц. 288
мрачни, одр. пр. в. 498
мргиња 541
мрднути, акц. 300
мрђела 541
мрк, неодр. пр. в. 499
мрски, одр. пр. в. 485
мртав човек, неодр. пр. в. 506
Мрчајевци 541

Digitized by Google

мршав, неодр. пр. в. 484; мршави, одр. пр. в. 484
мудар, неодр. пр. в. 488, 492; мудри, одр. пр. в. 490
мужеви, акц. 288
музю 170
Мујина кућа, торбица, акц. 580, 581
мукао, неодр. пр. в. 490; мукли, одр. пр. в. 491
Мучањ, (оп > ǫ > u) 541
мучни, одр. пр. в. 512
мушкарац 550
мушко 550
мыгаю 168
мѣх8ръ 171
мясарница 164

на, уп. знач. 12; на брзину, акц. 292; на воду 285; на голети, акц. 294; на косу, акц. 285; на овија свет 286; на памет 285; на планину, акц. 285 на росу, акц. 285; на продаю 171
наборан, неодр. пр. в. 500
набрати, акц. 301
навући, акц. 299
нагвирити, акц. 301
нагибаю 175
нагњили, одр. пр. в. 484
надим8ю 170
надошла, знач. 93
назады 168
назвати, акц. 301, 302
наизменични, одр. пр. в. 494
наименоваю 170
наићи, акц. 299
најдражајше платно 164
најдробнѣјшіій прахъ 184
најбогат, акц. 297; најбогатији, акц. 297
најбољи, акц. 297
најбржи, акц. 297
највисокиега, акц. 297
најдебљи, акц. 297
најдобри, акц. 297
најзадњи, акц. 297
најмлађи, акц. 297
најпаметнеа, акц. 297
најпаметнији. акц. 287
најсрећни, акц. 297
најтањи, акц. 297
накићен, неодр. пр. в. 493
накукуљи, знач. 101
налик, неодр. пр. в. 511
налог, акц. 284
намерщаюся 170
намјеран, неодр. пр. в. 511
намргођен, неодр. пр. в. 499
нападати, акц. 282
напети, одр. пр. в. 485
написати, акц. 299
напити, акц. 301, 302; напити се, акц. 302
напуни, знач. 100
напуштен. неодр. пр. в. 489
наранити, акц. 279
нарастао, неодр. пр. в. 490
наредија, фонет. 8
наредник, акц. 282
народ, акц. 196, 199, 278, 279, 284; народи, акц. 289
нарочити, одр. пр. в. 494
нас : не 15
наслони се, знач. 83, 84
натакну, знач. 84; натакоше, знач. 83
натрпати, акц. 301
натуљени, одр. пр. в. 485
наћи, акц. 244, 302
начети, акц. 301
начинити, акц. 301
не би, акц. 285
не допуштају, знач. 91; не допуштаху, знач. 90
не знам, акц. 285
не могу да кажем, акц. 302; не могу ти, акц. 278
(не) пођем, знач. 87; (не) пођох, знач. 87
не хтети, акц. 302
неваљао, неодр. пр. в. 496 неваљали слуга, одр. пр. в. 508
невесео, неодр. пр. в. 500, 515
невиђен, неодр. пр. в. 486
невин, неодр. пр. в. 515
него 171
Недељковић, акц. 279
недовршени, одр. пр. в. 485
недостојнъ 164

Digitized by Google

недраг, неодр. пр. в. 503, 504
нежни, одр. пр. в. 515
незгодан, неодр. пр. в. 497, 511
незнатан, неодр. пр. в. 488
неисказани, одр. пр. в. 491, 515; неисказани — неисказан, обл. 506
Неманикуће 36
Немет 541
немилосердый 164
немилост, акц. 294
немио, неодр. пр. в. 503, 504
немиран, неодр. пр. в. 497
необављен, неодр. пр. в. 500
необичан, неодр. пр. в. 483, 498; необични одр. пр. в. 484
необучен, неодр. пр. в. 486
неодлучан, неодр. пр. в. 493
неодређен, неодр. пр. в. 483, неодређени, одр. пр. в. 418
неозбиљан, неодр. пр. в. 489, 514
неокоћен, неодр. пр. в. 495
неописан, одр. пр. в. 498
неосамарени, одр. пр. в. 484
непознат, неодр. пр. в. 483, 494; непознати, одр. пр. в. 485
непокорени, одр. пр. в. 511
непомичан, неодр. пр. в. 483
непомућени, одр. пр. в. 512
непостоянствѣю 165
непоткован, неодр. пр. в. 496
непотребан, неодр. пр. в. 494
непрегледан, неодр. пр. в. 483
непрекидни, одр. пр. в. 485
непрелазни, одр. пр. в. 491
непријатан, неодр. пр. в. 483
непролазан, неодр. пр. в. 488
неразвијени, одр. пр. в. 485
несам, акц. 284
несвијесан, неодр. пр. в. 495; несвјесни, одр. пр. в. 498
несвршен, неодр. пр. в. 499
несигуран, неодр. пр. в. 500
несла н, неодр. пр. в. 489
неста ѧан, неодр. пр. в. 500
неѣ ја, акц. 302
нећак 55
неугодан, неодр. пр. в. 490; неугодни, одр. пр. в. 419, 501
нехајан, неодр. пр. в. 495, 500
нехѡ — нехо м. него 16
нечист, неодр. пр. в. 483
низ брдо, акц. 285
низак, неодр. пр. в. 484; ниски, акц. 296
низаху, знач. 101
није отишао, знач. 97
није разбила, знач. 97
нијеми, одр. пр. в. 485, 509
нисам, акц. 284
нису начинили, знач. 97
Ниш 542
Нишлија — Нишевљанин 542
нов, акц. 295, 296; нов, неодр. пр. в. 489, 495, 503, 504; нови, одр. пр. в. 484, 486, 491, 504, 512
Ново Брдо 6
Новобрђани 7
новци 171
нога, акц. 210, 211, 279; ноге, акц. 293, 294; ногомъ 172; ногою 172
ножеви, акц. 289
нокти, акц. 288
нона, дечји говор 308; нона је нона, дечји говор 309
носити, акц. 301
носъ 183
ноци мама леба тата, дечји говор 322
ноћ, акц. 285, 294; ноћити 295, 302
ношу / носю 169
ношю 170
нынѣ 180
нѣчто малое черное на бокѣ 185

ње<нѣ: њеке, њеколико, обл. 580
њега : га 16
његов, акц. 284
њежан, неодр. пр. в. 500
њезин, акц. 297, 298
њен, акц. 297, 298
њих : ги(х) и и(х) 16; њих : (их) -ги 16; њи(х), њу 20
њојан, акц. 297
њојзин, акц. 297
њу 16

о : а, 36; о<ã 37; о-биѡо, био 8; о~и 174; о>u 5; о+j 23; о(<oj) 21

Digitized by Google

о — снова 19; „о“ > „у“ 11
обавити, акц. 300
обадва, акц. 298
обалити, акц. 303
обдржати, акц. 302
обезглављен, неодр. пр. в. 488
обијестан, неодр. пр. в. 489
обичај, акц. 286
обичан, неодр. пр. в. 497; обични, одр. пр. в. 494
облачан, неодр. пр. в. 492
Облик 34; Облик (Aballo) 37
облић 35, 36; Облић 36
облица 35
обличје, облик 35
оборити, акц. 299
оборен, неодр. пр. в. 499, 500, 501
образ, акц. 278
обрастао, неодр. пр. в. 486
обрасть [маховина] 167
обрати, акц. 300
обрташе се, знач. 90, обрће се, знач. 91
обруч, акц. 282, 286; обручи, акц. 287, 288
обузео, знач. 93
обути, акц. 283
обући, акц. 301
обучен, неодр. пр. в. 486; обучени, одр. пр. в. 513
обхождѣ 170
-„ов“ знач. 586
ова 316; овај (жена) 22; овај, акц. 278, 286, 298; овам акц. 279
оваки, акц. 284
овој, акц. 297; овој (дете) 22
овошъ плод(ъ) древесный 164
овощій 169
овце, акц. 293
-ovci, знач. 585, 587
огар — загар, оном. 540
оглоћати, акц. 300
огољео, неодр. пр. в. 483
огорјео, неодр. пр. в. 500
огорчен, неодр. пр. в. 496
огрне, знач. 84; огрну, знач. 83
огроман, неодр. пр. в. 489; огромни, одр. пр. в. 491, 495
огуљени, одр. пр. в. 501
од обор 10; од овог, акц. 286
одазвати, акц. 299
одакле 243
одбачен, неодр. пр. в. 486
одваљен, неодр. пр. в. 493
одвести, акц. 299
одјекивати, акц. 214
одлучан, неодр. пр. в. 496, 499; одлучни, одр. пр. в. 497
одметне се, одметну се, знач. 86
однети, акц. 300, 302; однела, знач. 97
odnjiha, знач. 103; одњихала, знач. 101, 103
одра ју, акц. 279
одрасли 551
одређен, неодр. пр. в. 493, 494
одржати, акц. 300
одрјешит, неодр. пр. в. 500
одумрети, акц. 299
одћваю 185
оженити, акц. 285
оживети, акц. 301
озепсти, акц. 300; озебао, неодр. пр. в. 503
озбиљан, неодр. пр. в. 484, 497, 500
Оклап 12
околишати, акц. 303
окопати, акц. 301
окренути, акц. 299; окренути се, акц. 299
окресан, неодр. пр. в. 483
округао, неодр. пр. в. 501
олујан, неодр. пр. в. 490
он, акц. 297; „он“ м. „и“ 14; они, акц. 297; они га, акц. 279
опазити, акц. 299
опајдара, 541
опало, знач. 93
опанци, акц. 278; опанце од воде 10
опао, неодр. пр. в. 489
опасни, одр. пр. в. 496
опећи, акц. 301
опити, акц. 283
опкољени, одр. пр. в. 511
опластити, 278 акц. 284
оплести, акц. 303, 590
опрати, акц. 282, 299
опрезни, одр. пр. в. 484

Digitized by Google

опровергаю 164
опустео, знач. 94; опустела, знач. 94
опцовати (опсовати), акц. 299
орати, акц. 300
орах, акц. 278
орач, 71
орачице, акц. 294
организам, акц. 284
оружје, акц. 278
осамљен, неодр. пр. в. 493
освијетљен, неодр. пр. в. 493
осовина в колесѣхъ 163
остао, знач. 92; остаю 171
осуђени, одр. пр. в. 515; осуђени сељак, одр. пр. в. 508
отац, акц. 212, 214, 278, 279, 551
отворен, неодр. пр. в. 484, 497, 500
отети, акц. 300
отис, акц. 298
отићи, акц. 278, 299, 300; отиде, знач. 86
откуд[а] 243
отрес, акц. 298
отровати, акц. 299
отрцани, одр. пр. в. 484
оће, акц. 285; оће идемо ко мало Ђође, дечји говор 320; оће још воде, дечји говор 307
охоли, одр. пр. в. 512, 515
Охрид 539
оцедити, одр. пр. в. 484
оцов, акц. 284
очев, акц. 284
очешљати, акц. 300
очи, акц. 285
очистити, акц. 282
оштар, неодр. пр. в. 489, 493, 499, 500, 511

p t k / b d g, фонет. 547
павъ[паун] 167
Паганово 13
Пагаруша 13
паде, знач. 84, 86; падне, знач. 84
Пажић 13
пазухо, пазуха 542
пајдит 541
пајташ, пајдаш 542
пакост, акц. 294; пакости, акц. 295
*pal- 541
Палата 541
палача 541
Палићи 13
палошъ 172
палпан 541
памет, акц. 294
паметан, неодр. пр. в. 490, 496, 504
панкреас — панкреасни — панкреатични, терм. 573
пантљив, акц. 284
папа, акц. 542
папиръ 171
папрад, акц. 294; папради, акц. 295
Папук 541
парај се, знач. 100
Парчинце 33
пас, акц. 591, 592
пасеју, акц. 28
пасји, неодр. пр. в. 499
Паскоје 14
пасуљ, акц. 282
патологијски<патологија, терм. 573
патент 542
патка 172
патолошки, терм. 573
паѳнъ 171
пацов, акц. 282
Пашко 14
пашњаци, акц. 288
певати, акц. 300, 302
педесет, акц. 278
пеле мама мало гаће, дечји говор 320
пеленъ трава 165
пензије, акц. 293
пенџери, акц. 289
пенџерић, акц. 284
пенџета, акц. 292
пепе — пепеја, фонет. 8
пергамент 542
перо за капѳ носимое 172
перуника, пероника 542
песковит, акц. 284
песма, акц. 211
песница 171

Digitized by Google

пет, акц. 211
петâ, фонет. 8
петао, пети, пиле и др. лекс. 576
петля у врати 172
пећи, акц. 278, 279, 299, 300, 301, 302; пеци, знач. 100
печалан, неодр. пр. в. 500
печалюся, акц. 159
печат, акц. 279
печен, неодр. пр. в. 493
пешачити, акц. 303
пѣсанъ 172
пивгъ древо 167
пиво 166
пијан, акц. 284; пијан, неодр. пр. в. 490, 503; пијани, одр. пр. в. 491
пикикака #то оги-ноги, дечји говор 313
пилићи, акц. 288
пирю 170
писати, акц. 282
писма, акц. 291
писмен : писмени, обл. 510
питање, акц. 278
питати, акц. 211, 299, 303, 558; питао сам госпође, знач. и уп. 558; питајте старији људи 558
пити, акц. 283, 302
питом, неодр. пр. в. 483
пица снѣдъ 165
пищная горница 184
пїянъ 164
плав, неодр. пр. в. 500
плаветный 171
плайважъ 172
плакати акц. 211
пламенный 165
Плана 11; Плана<flan(er) 11
планина, акц. 292; планине, акц. 294
плата 171
платити, акц. 278, 303
плачући 262
плашљивци, акц. 289
плевлю 170
племена, акц. 292
племенити, одр. пр. в. 509
плес, акц. 298
плесан, акц. 294; плесни, акц. 295
плести, акц. 299, 300, 303
плетен, акц. 284
плеща 164
плитак, неодр. пр. в. 483
Плитковић 12
плѣва 175
плюваю 170
по наћа лука, дечји говор 315
по сокаце 10
побити, акц. 299, 302
побјегао, знач. 93; побјегне 84; побјеже, знач. 83
побости, акц. 302
побуни, знач. 100
поватати, акц. 300
повесма, акц. 291
повести, акц. 302
повикати, акц. 299
повити, акц. 283
повући, акц. 299, 301; повукли се, знач. 93; повуци, знач. 100
поганскїй богъ 164
погинути, акц. 299, 300
поглед, акц. 590
погледати 244
погнут, неодр. пр. в. 501
подбѣнюю 171
подвијен, неодр. пр. в. 499
подвит, неодр. пр. в. 501
подземни, одр. пр. в. 485
подићи, акц. 299; подигне, знач. 84; подигне се, знач. 86; подиже се, знач. 83, 86
под'копанїе 183
подлѣ, при 164
подмукао, неодр. пр. в. 492
поднапити, акц. 301
подне, акц. 285
подпора 174
подругљив, неодр. пр. в. 492
подсијеци, знач. 100
подставка 174
подугачак, неодр. пр. в. 499
подъ 186
позаборављати, акц. 299
позвати, акц. 299, 301, 302; позва, знач. 84; позове, знач. 84
познати, акц. 301, 302; познати, одр. пр. в. 485

Digitized by Google

поистинѣ 164
појавити, акц. 214
појаху, знач. 91, 103
појести, акц. 300
показвю 170; показую/показываю 169
покварен, неодр. пр. в. 488
покрете се, знач. 95
покривени, одр. пр. в. 512
покрити, акц. 301; покрију, знач. 84; покрише, знач. 84
покучаст, неодр. пр. в. 499
полежати, акц. 299
половитий 167
положај, акц. 286
положити, акц. 302
полудети, акц. 299
полукружни, одр. пр. в. 485
поља, акц. 290
поменути, одр. пр. в. 509
помећати, акц. 300
помолити, акц. 303
Поморавље, акц. 281
помоћи (помагати), уп. 556: помагао га је за време студија, знач. 556; помагао му је за време студија знач. 556
помощетвѭ, помощъ 163
понеже 174
понети, акц. 299, 300; понесе, знач. 86
поношаю 170
поорати, акц. 300
попити, акц. 302; попи га, акц. 279
попузљив, неодр. пр. в. 492
попѭщаю 170
пород, акц. 279
порѭбь (ивица одеће) 171
порушити, акц. 214, порушила, акц. 212
посебан, неодр. пр. в. 489
поседати, акц. 302
посејати, акц. 282
посећи, акц. 299, 300
последный 168
посматрати 244; посматрају, знач. 90; посматрали су, знач. 92; посматраху, знач. 90
посо̂, ћита̂м, ко̂за̄, акц. 580
постеля 171
постигнут, неодр. пр. в. 490
потковати, акц. 299
поток, акц. 278, 279
потомци 551
потпуни, одр. пр. в. 497
потрчати, акц. 303
потући, акц. 300, потуци, знач. 100
потчињен, неодр. пр. в. 493
поћи, акц. 278, 279, 300, 301, 302
похотъ плотская 185
почети, акц. 211, 300
почитаю 174
поштен, неодр. пр. в. 490, 500, 504
поясъ 165
прав, неодр. пр. в. 503; прав здрав, неодр. пр. в. 496; прав: прави, обл. 510; прави, одр. пр. в. 495, 513
праг, акц. 287
празан, неодр. пр. в. 494, празни, одр. пр. в. 498
празднычный 168
празник, акц. 282, 283
практичке вежбе, терм. 573
прасъ 167
прати, 299, 301
прашење, акц. 282
прашник, акц. 591
први, акц. 298
пребацио, знач. 92
пребити, акц. 299
преведе, знач. 101
превези, знач. 100
прегледати, акц. 300
прегорети, акц. 278
преградити, акц. 279
предати, акц. 300, 301, 302
преживи, знач. 95
прекрстити, акц. 303
прелети, знач. 101
прелијеп, неодр. пр. в. 500
преломити, акц. 302
премазан, неодр. пр. в. 486
премештен учитељ, неодр. пр. в. 506
премѣненый 164
преморени, одр. пр. в. 511
преноћити, акц. 302
преостали, одр. пр. в. 491
прерастао, неодр. пр. в. 486
пресан, неодр. пр. в. 500

Digitized by Google

преселили су се, знач. 92
престарео, неодр. пр. в. 488
престати, акц. 278
пресги, акц. 281
претрчати, акц. 302
прећи, акц. 299
преуски, одр. пр. в. 484
прибијени, одр. пр. в. 513
прибрати, акц. 301
придобити 300
призиватељ 185
призыраю 168
пријатељи, акц. 288
прикладъ 167
прикладан, неодр. пр. в. 496
примаю 170
примакну, знач. 84; примакоше, знач. 83
прионуле, знач. 93
приплод, акц. 278
припрости, одр. пр. в. 498
прискочи, знач. 100
пристали, одр. пр. в. 485
притајен, неодр. пр. в. 483
прићи, акц. 301
прихождѫ 170
причати, акц. 299, 302
Причевци 587
прищъ 168
прљав, неодр. пр. в. 483
Прњавор, акц. 284; Прњавор-Бешеновац 40
пробијем се, знач. 84; пробих се, знач. 84
пробијени, одр. пр. в. 497—498
прободен, неодр. пр. в. 497
пробрати, акц. 300
провертяю 170
продати, акц. 300
пролити, акц. 301, 302
проклети, акц. 301
промрзао, неодр. пр. в. 500
пронаћи и пронађен 577
пропастъ, бездна 165
пропиштали, знач. 93
пропустисте, знач. 87
прост, неодр. пр. в. 493, 510; прости, акц. 296
простоє слово 184
просути, акц. 301
противити, акц. 303
протягаю 170
проћи, акц. 278
проха 171
прочитати, акц. 299—302; прочита, знач. 86
прст, акц. 286, 287
пѫжъ 171
пѫкотина 171
пулпа 541
пун, неодр. пр. в. 492, 493; пуни, акц. 296; пуно тете, дечји говор 307
пусти, одр. пр. в. 486, 498
пустити, акц. 300; пустили, знач. 92; пустили су били, знач. 92; пустим, знач. 87; пустих, знач. 87
пут 297; путови, акц. 278; путом, акц. 284
путник, акц. 282
пучина, акц. 591
пуштити (пустити), акц. 299, 303
пцовати (псовати), акц. 299
пѣснъ плачевная 164
пѣсокъ 165, 177
пѣтлъ 164

рабри, одр. пр. в. 490, 491, 514
раван, неодр. пр. в. 483; равни, акц. 295; равни, одр. пр. в. 484
равномеран, неодр. пр. в. 489
рад, неодр. пр. в. 511
Радан 32
радити, акц. 210, 282; ради, знач. 100
радост, акц. 285, 294
радѫюся, веселюся 165
раждаю 175
разбијени, неодр. пр. в. 494
разбјешњео, неодр. пр. в. 494
разболе, знач. 86; разболи се, знач. 86; разбољење, знач. 86
развалюю 170
развенчати, акц. 299
развити, акц. 300
развязѫю 183
разговоран, неодр. пр. в. 490

Digitized by Google

разграђен, неодр. пр. в. 483
раздѣлюю 174
разкаляю 170
разливени, одр. пр. в. 486
размислити, акц. 282
разумни, одр. пр. в. 512
ран, неодр. пр. в. 493
рањени, одр. пр. в. 491
раскаљени, одр. пр. в. 484, 485
расклапати, акц. 299
распродадох, знач. 84; распродали, знач. 84
расть 172
растанак, акц. 279
растегкут, неодр. пр. в. 486
растю 170
рат, акц. 211, 286, 287; ратови, акц. 288
Рашка 539
рашчешљати, акц. 301
рашчињени, одр. пр. в. 484
Рвати 40
рвати (се) 41
рватка, знач. 41
Рватовић 41
Рватска рјечица 41
Рватско село 41
рваштина, знач. 41
рђав, неодр. пр. в. 483, 510
ребра, акц. 291
резати, акц. 300
река, обука се, фонет. 8
ременъ 175
рентерїя 168
реп, акц. 279; репъ 171
ресековати, 574
ретки, одр. пр. в. 501
рећи, акц. 285, 300, 301
реч, речи, ријечи, акц. 294, 295
решити, акц. 282
ржю 170
риба, акц. 168, 210, 211
ридаю 175
рић, неодр. пр. в. 484
Ринхинци 42
рисъ 164, 168
ричю 170
рици (рићи), акц. 296
роваш(ъ) 171
рогови, акц. 288
род 32
рода 171
родан : родни, обл. 510
родитель 550; родитељи 551
родити, акц. 301
рођени, одр. пр. в. 511
*rožd 32
Рожд-а-це 32; Рождаце 31, 32
Рождачица 31
рожнъ 175
роји 103
рок, акц. 286
ронити, акц. 303
Ружа, акц. 214; рѫжа 171
рука, акц. 279, 292; руке акц. 280, 293, 294
руковед, акц. 294
рѫта корѣнь 165
рѫтавый 170
ручак, акц. 278
-R(се), 587; -(R)сі, 587; -(R)сі — (R) се, 586

с Ивана 10
сабрати, акц. 300
Савета, акц. 279
саветовати 556; саветовати кога, саветовати коме, знач. и уп. 556
садница, акц. 279
саздати, акц. 301
сакат, неодр. пр. в. 504
сакривен, акц. 278
Сакулати 42
*sal 11
самотни, одр. пр. в. 484
сапогъ, акц. 159
Сарај 13
сарани, знач. 84
сас Кољу, сас Пашку 10
Св. Илија 34
свањива, акц. 28
сватови, акц. 288, 289
сведок, акц. 284
свербю 170
свердль 167
свест, акц. 294

Digitized by Google

Света Дјева Марија, фонет 9
свети, акц. 296
свијетли, одр. пр. в. 419, 491
свиленый 171
свинское ѡбиталище 184
свиня 165
свиње, акц. 293; свињајмима 10
свирати, акц. 214, 282, 302; свираю 170
свирѣла 167
сво 307
сврака 171
свртати, акц. 300
сврши се, знач. 95
свѣтлость, акц. 159
связѳю 175
связъ, завязъ 167
с(вя)тый, проклятый 165
се отре, знач. 101
себе, акц. 297
седети, акц. 278, 279, 284; седећи 262
седмак 71
седми, акц. 298
сејати, акц. 283
сека, акц. 278
селанце, акц. 291
село, села, акц. 278, 291
сељак, акц. 213
сена, акц. 290
*ser-, *sor- 11
серна 164
сести, акц. 299
сестра, сестре, акц. 278, 280, 293
сестримити, акц. 283
сећи, акц. 300
сѣю 174
сив, акц. 295; сиви, одр. пр. в. 485
сигурни, одр. пр. в. 497
сијена, акц. 290
силная смертъ 184
силни, одр. пр. в. 418, 485
сило [мрежа] 167
син 551; синома, градома, волома, обл. 580; синови, акц. 278
сиръ 168, 174
сиров, неодр. пр. в. 492
сиромах, неодр. пр. в. 503
сиромашни, одр. пр. в. 491
сирот, неодр. пр. в. 503
сит, неодр. пр. в. 503, 514
ситан, неодр. пр. в. 494
ситник 167
сјајан, неодр. пр. в. 490; сјајни, одр. пр. в. 485, 496
сједе, знач. 84, 91; сједи, знач. 91; сједне, знач. 84; сјеђаху, знач. 90; сјеђаше, знач. 90
сјети, акц. 282
Скадар 7
сказую 170
скакавецъ 171
скакати, акц. 303; скачи, знач. 100
скаменили се, знач. 94
скамењен, неодр. пр. в. 500
склепи 165
склизавый 167
склон, неодр. пр. в. 511
склонити, неодр. пр. в. 483, 494
склонити, акц. 299
Скопска Црна Гора, 7
скорѳпъ 171
скочи, знач. 100
Скрадин 35, 604; Скрад 35, 604; Skrad gornji, Skrad donji 617
Skradna gora 617
Skradnik 617
Skrradno 617
Skradšćak 617; Skrađani 617
скрежетаю 170
скровит, неодр. пр. в. 497
скуп, неодр. пр. в. 515
скупи, знач. 100
скупих, знач. 100
скупоцен, неодр. пр. в. 488
слаб, неодр. пр. в. 483, 488, 499, 500
славни, одр. пр. в. 511, 515
славѳй 159, 171
сладак, неодр. пр. в. 493
сладостный 185
слама, акц. 28
слаткаст, неодр. пр. в. 500
слатки, одр. пр. в. 498, 510
слегнути, акц. 299
слеђен, неодр. пр. в. 500
слезына 168
слепи, одр. пр. в. 504

Digitized by Google

Слепчевчани, акц. 283
слијепи, одр. пр. в. 495, 509
сличан, неодр. пр. в. 496
слободан, неодр. пр. в. 494
сложан, неодр. пр. в. 493
сломити, акц. 279
слоновая костъ 164
слуба : ступ, фонет. 8
служити, уп. 556
слунцеглед : слунце, фонет. 8
слунчиглеђ, фонет. 8
случај, акц. 287; случајеви, акц. 288
случајни, одр. пр. в. 491
слушати 244
слыш8 174
смеђ, акц. 295
смео, смјео, неодр. пр. в. 499, 500
смердю 170
сметати, уп. 556
смети, акц. 281
смисао, акц. 286
смрзнут, неодр. пр. в. 496, 500
смрзнут ћеш се : довешће, прав. 581
смркнут, неодр. пр. в. 501
смотряю 170
смртни, одр. пр. в. 504, 506
смѣхъ 164
снâ 18; сна'а — снаја 18
снага, акц. 281
снажан — снажни, обл. 506
снаха — снаѡа — снафа 18; сна(х)е акц. 293
снашин, акц. 284
снег, акц. 287
снени, одр. пр. в. 484
снѣгъ идетъ 185, 186
сноа 19
сноп, снопье, акц. 278, 281
снуждени, одр. пр. в. 511
соба 172
совѣт8ю 185
совѣщаваю 186
созады 168
сокак, акц. 282
сопль 186
сотъ 186
сочан, неодр. пр. в. 496
спавати, акц. 301
спасти се, акц. 279; спашен, акц. 284
сплавъ 171
спознати, акц. 213
спреман, неодр. пр. в. 511
спремати, акц. 302
спремити, акц. 283
спржени, одр. пр. в. 485
спрятаю 170
спусти се, знач. 83, 84
Срб 39, 42
Србиново 39
Србица 39
Србљани 39
срдце 172
сребрн, неодр. пр. в. 490
срести акц., 244, 299
срећан, неодр. пр. в. 501
срнима 10
ставляю 170
стајати, акц. 300
стаклени, одр. пр. в. 509
Стан 31
Станаревић 32
станарица 32
Станска река 31
стар, неодр. пр. в. 489, 492, стар — — стари, обл. 510; стара, акц. 210, 211; стареа, акц. 285, 297; стареји, акц. 297; стари, акц. 296; стари одр. пр. в. 419, 491, 496, 540; старији, акц. 285, 297
Старо Јањево 11
старци, акц. 281
стасит, неодр. пр. в. 500
стегнут, неодр. пр. в. 500
стерю 170
стечени, одр. пр. в. 491
стигне, знач. 98
Стипан 11
стихія 168
сто ектара, акц. 286
стојаху, знач. 90; стоје, знач. 91
стража, храненїе 164
страна, стране, акц. 282, 293
страшан, неодр. пр. в. 497, 499; страшни 490; страшни, одр. пр. в. 514
Стреоци 37
Стримонци 42

Digitized by Google

стричеви 289
стрм, неодр. пр. в. 483, стрми одр. пр. в. 484
строг, неодр. пр. в. 488, 500; строги, одр. пр. в. 506
стругаю, стружу 169
стружю 170
стр8ж8 170
струкови, акц. 287, 288
стубови, акц. 389
студен, неодр. пр. в. 490
ст8жаю 167
стѣшный 167
суви, одр. пр. в. 485
судити, уп. 556, 557
суђе, ледја, обл. 580
сукнени, одр. пр. в. 484
сумњив, неодр. пр. в. 500
сунце, акц. 281
сунчани, одр. пр. в. 485
Сурњевица 11
сух, неодр. пр. в. 493, 496, 497
с8кня 171
с8пруга 165
с8ритковный лонаць 167
с8хїй 164
съсаю 170
сьг, фонет. 8
сьзвати, акц. 301
сьас — сас, фонет 8
сылный 168
сынїй 168
сѣж8 167

тâ, тô 22
тайнѡ 177
тај, акц. 298; тај (жена) 22; тај, тој, акц. 23
тако, акц. 278; тако је, акц. 278
таман, неодр. пр. в. 492, 500; тамни, одр. пр. в. 491, 501
тамо-где 256
танак, неодр. пр. в. 489, 499; танка и висока струка, обл. 498; танка стаса, обл. 498; танки, одр. пр. в. 485
танан, неодр. пр. в. 488
Тага, Mal, Маја 36
татин душек, дечји говор 316
та8пе — горлица 165
тваръ 167; тваръ ище 165
тврд, неодр. пр. в. 488, 493
те 244
тегљете, акц. 303
тежак, неодр. пр. в. 489, 494, 497; тешки, одр. пр. в. 485, 509
телади, акц. 295
тенкїй 168
тепсица, акц. 280
терпю, терплю 170
теска беба, дечји говор 315
тетка стрїя 166
Тећа 13
ти 33; ти, акц. 297
Тибужде 12, 32, 33, 36
тијесан, неодр. пр. в. 483, 488
тиква 168
Тимок акц. 278
Titograd 535
тихи, одр. пр. в. 485; 512
тишина, акц. 212
тјескобан, неодр. пр. в. 497
то, 307; то, дечји говор 308, 309, 312, 314, 316, 324; тô > тој 44; то, ту, ево 310, 316; тој (дете) 22; то Ану мазу # дугу Ану мази # малу Аницу мази 322, то баба 310, то бата мали 315, то бело ципеле 315, то векала воз 315, то деда 310, то кака # то лотица 312, тô куца 310, то лепо гаће 315, то лука # то мала лука 313, то мало воде, 307, то мама тата 315, то моја беба 315, то наћа лота 315, то нона 307, то сека мала 314, то тата 310, то тата мој 315, то татино сат 316, то таца # то теко 312, то цај мама 315 — дечји говор
той, тая, тое 167
толкователь 185
тонути, акц. 302, 303
топао, неодр. пр, в. 484; топли, одр. пр. в. 484, 494, 497
торба, травка, овца, акц. 580
трава 71
травњак, акц. 283
тражити, акц. 299; тражи га, акц. 279; тражих, знач. 88; тражю 170

Digitized by Google

трансплатовати, терм. 574
трепавицы 171
ттреплю очесы 173
трести, акц. 280, 282, 283, 284, 299—302
трніе 172
трнути, акц. 302, 303, 590
тром, неодр. пр. в. 503
трошан, неодр. пр. в. 483
трпети, акц. 278
трска 172
труо, неодр. пр. в. 492
тр8дъ, дѣло 164
трчати, 172; трчати, акц. 303
ту 307, 309, 324, ту дада 310, ту кец # ту гуду кец 312, ту куца 310, ту пупи 309, ту тата 310 — дечји говор
т8га 171
тужан, неодр. пр. в. 500, 515
тужити акц. 211
Turija 36
Турци акц. 281
Тусто брдо 35
т8ткалъ 171
тући, акц. 278, 301
т8ча (гра̏д) 171
тшаније 174, 177
тшета 164
тшетноглаголникъ 165
тшетю 170
тѣла 167
тягъ на возѣ 167

ће научити, знач. 101; ћеш пустити, знач. 87; ћу заклети се, знач. 87; ћу напит, знач. 87
ћелав, акц. 282
ћерат, ће(ћи) шћела, обл. 580
ћери, акц. 295
ћилим, акц. 294
ћорав, неодр. пр. в. 502
ћосав, неодр. пр. в. 500
ћуд, акц. 294; ћуди, акц. 295
ћуприја, акц. 279

у : и̯ 18; „у“ м. „л“, фонет. 8
у башчи, акц. 285
у белој масти, акц. 294
у гости, акц. 285
у град, акц. 285
у добричас, акц. 286
у дубљину, акц. 292
у заповести, акц. 294
у куће 10
у поље, акц. 285
у руке, акц. 285
у школи, акц. 285
убачивати, акц. 303
убити, акц. 299, 301
убоги, одр. пр. в. 504
убодаю 170
увальан, неодр. пр. в, 483
увеселенная п8стыня 184
увести, акц. 299
увета, акц. 292
увити, акц. 300
увући, акц. 298, 299, 300
угаситїй 171
угашен, неодр. пр. в. 490
углаву, акц. 285
углачани, одр. пр. в. 485
угледати 244
угодан, неодр. пр. в. 503
удаляюся 175
удаљени, одр. пр. в. 484
ударени, одр. пр. в. 504
ударити, акц. 303
удата, акц. 282
удешени, одр. пр. в. 485
удобан, неодр. пр. в. 483
уза зид, акц. 285
узаймленый 164
узак, неодр. пр. в. 483
узан, акц. 282; уски, одр. пр. в. 419, 485
узвишени, одр. пр. в. 484, 512
узглавіе 172
узговори, знач. 98; узговори = буде говорио 99
узда 164
уздигнут, неодр. пр. в. 488
узет(и), акц. 278, 298, 299, 300; узе, знач. 84; узеше, знач. 84; узме, знач. 84, 86; узму, знач. 84
узјогунили, знач. 94; узјогунили се знач. 93
узрокъ 172
ујак, 551; ујаци, акц. 287, 288

Digitized by Google

ујести, акц. 300, 301
ујна 551
указати се 244, 299
укварен, неодр. пр. в. 494
уклети, акц. 301
уковати, акц. 300
укочен, неодр. пр. в. 500
украшен, неодр. пр. в. 486
уклепляю 177
умети, акц. 302
умјетелан, неодр. пр. в. 487
уморан, неодр. пр. в. 483, 490, 493
умрети, акц. 298, 299, 300
унети, акц. 301, 303
унучади, акц. 294
уоштрен, неодр. пр. в. 500
упадаю 164
уписати, акц. 299
уплашени, одр. пр. в. 491
уплести, акц. 300
урадити, акц. 299
уређи, акц. 301
усажденная репа 184
усамљен, неодр. пр. в. 489
усијани, одр. пр. в. 498
усјан, неодр. пр. в. 483
уснуло, знач. 93; уснуло било, знач. 93
успита, успитају, знач. 98
успише, успишете, знач. 98
утабан, неодр. пр. в. 483
Утманци 13
ући, акц. 299; улажаше, знач. 90; улази, знач. 91
ухвате, знач. 84; ухвати се, знач. 98; ухватио се, знач. 98; ухватише се, знач. 83
ухо > уѡо > уво 18
уценити, акц. 299
учен, неодр. пр. в. 488, 510
учинити, акц. 301, 302
учињен, неодр. пр. в. 493
учитель, акц. 592
учити, акц. 302
ушкопљен, неодр. пр. в. 488; ушкопленый 171
ушчитам: будем читан: станем читати 99
ѕстѕпаю 184

ѳ : г — Пилетић 11; Филић — Пилић 11
фарба 171
фацијесни тип, фацијални живац, терм, 573
фебрувар, акц. 282
фенеръ 171
Филићи 14
фини, одр. пр. в. 485, 501

хи, фонет. 20; хи > ци > ју 20; хи, ји 22
хладни, одр. пр. в. 485
хладовит, неодр. пр. в. 483; хладовати, одр. пр. в. 484
хода, знач. 91; ходаше, знач. 90
хожю 170; хожѕ 170
Хорват 42
Хорватовић 42
хорчѕ 170
храбри одр. пр. в. 505
хранити, акц. 278
Хрватац, знач. 40
Хрвати 41
Хрватин 42
Хрватинић 42
Хрватуље, знач. 41
хребетъ 185
хроматин, терм. 572
хтети, акц. 302
хуса, хусе 16

цака воцица, дечји говор 515
цвет, акц. 286
це 13; -це (Бујановце итд.) 45; -це: ђаце, јунаце и сл. 10
цев, акц. 294
цедила, акц. 291
цели, акц. 210
-ци 585, 587; -„ци“, „-авци“, „-евци“ „-инци“ 586; ци, Власотинци и сл. 45; -сі, -ovci/-evci, -инци 535
Цибара, Ћибара 13
цикнути, акц. 299
ципеле # то лепе ципеле, дечји говор 313
црвен, акц. 284; црвени, одр. пр. в. 501, 512, 515

Digitized by Google

цркнут, неодр. пр. в. 496
црљен, неодр. пр. в. 495
црн, неодр. пр. в. 484, 496, 499,500, 504; црни, одр. пр. в. 419, 484, 485, 510, 513
Црна Гора 541
црномањаст, неодр. пр. в. 500
цт : пт 541
цт : фт 541
цѣдѫла 171
цѣню 177

ч и ћ, џ и ђ, фонет. 582
чаканъ (будак, пијук) 172
чакшире 171
чамац, акц. 284
чантрати 542
чарлакати, акц. 283
частан, неодр. пр. в. 487
частый (чистый) 165
чврст, неодр. пр. в. 500
чекати, акц. 300
чемер, акц. 287
червѣный 167
чест, акц. 296
честит, неодр. пр. в. 490
честитост, акц. 284
чији 243; чији, чијо, акц. 298
чинити, акц. 302, 303
числителный столь, или чаше хранил 163
чинїя 171, 174
числителный столь, или чаше хранил 163
чист, неодр. пр. в. 483, 488, 495, 502, 503; чисти, акц. 296, 491, 501
читати, акц. 299, 303; читаю 183, чита, знач. 101
чобанчад, акц. 282
човек 284, 551;, човек голема покучаста носа, обл. 498
чува у обору 10; чува у планину 10
чѫвствоваю 170
чудан, неодр. пр. в. 489, 502; чудни, одр. пр. в. 418, 501
чудноват, неодр. пр. в. 508
чудотворни, одр. пр. 513
Чукарица 35
чѫнъ 172
чути 244, 302, 303; чути се 244; чује, знач. 84; чу, знач. 83

џехенем, валлахи 580
Џонеш 13

шайтодъ (штампа) 172
шанацъ 170
Шантрић, 542
шапотъ, акц. 159, 165; шапотъ
шапотливый 172
Шар 615; Шар-планина 33, 34; Šar Planina 604, 616; Šar Planina, Šar--dagh 627; Šar Planina < Schar Dagh / Tschar dagh 615
шашъ 172
Шашаре 12
Шашинци, акц. 282
Шашковац 12
шетати, акц. 302
шећер, акц. 284
шибателъ злочиниковъ 184
шїю 170
шине, знач. 101
широк, акц. 296; широк, неодр. пр. в. 483, 489, 512
Широки брег 35
шишакъ 164
шкаклю 170, 171
ш-каљ, ш-ноль 540
Шкаљари 540
Škarič, Škaric, Škorić, Škerović, Skerlić, Škrelj, словен. Škerlj, 620
Škarda Vela, Škalda mala 617
шкрти, одр. пр. в. 494
Штитаре 37
Штитарци, акц. 289
што 243; што ти слушаш Руже, знач. и уп. 558
шћене, шћета : штене, штета, обл. 580
шубаја мамина, дечји говор 316
шѫмъ 174
шутљив, неодр. пр. в. 496
шѫхїй 172
шѫшканїе 159, 171

щадю 170
щаслывь 168

Digitized by Google

щетина (чекиња, четка), акц. 159
щипаю 170

ъ/ь > ь[а] 22
ь, фонет, 8
-ьпъ 535

-ěti > -ati / -i 172

ѫ > у 22

Остали словенски језици

а) *ћирилица*

а виде 16
а зеде 16
аделфотаксия м. адельфотаксия 574
адиэморриз м. адиеморриз, терм. 574
азъ быхъ былъ 178
Аjил — Аил 22
ангелъ 21
ангийт м. ангиитис, терм. 574
антибиотици м. антибиотики 574
анэстезия м. анестезия терм. 574
Арвати 40

бдительный м. бессонный, терм. 574
безбородатий и безбородый, терм. 575
безгрешный м. незапятнанный, терм. 574
безпалый, безпàолезный м. бесп- 575
блізка што 167
боли медленние м. медленные 575
боли ночние м. ночные 575
бормотачная (?) эпилепсия, терм. 575
борьба для жизнь м. борьба за жизнь 575

вагаць 167
ванна с 4 клетки м. клетками 575
ванна седяшая м. сидячая 575
вдухнуть м. вдохнуть 575
внезапно выпадение волос м. внезапное терм. 574
ву 14

ги—г'и—ђи 16; ги, гим, гу 16; ги, гу, гим 19
горшïй 166
горячий м. жгучий терм. 574
грабли одн. граблі 167
граблю 167
грибкы м. грибки, терм. 574
г'у — ђу 21

два, шить, дать и др. 576
двоякопреломлящий м. двоякопреломяющий 575
дрожательный, терм. 575

едовакцина м. эдовакцина 575.

жёлвь, рус. 167
жлъто 172

забывенный, терм. 575
зажарить, терм. 575
зжигать м. сжигать 575
зимный м. зимний 575

изменчивание, терм. 575
изъяазвление 575

j : γ (j): x' 17

ќ-ѓ 31
каруца 170
кобилье молоко м. кобылье 575
ковырание в носу м. ковыряние 575
коḭно 20
колба с длинным грлом м. с длинным горлышком 575
колющея боль м. колющая 575
коньюгата м. конъюгата, терм. 574
коровое молоко м. коровье 575
крейда 171
кремнёвидная печень м. кремневидная 575
кусковый сахар, терм. 575

ланц 170
ланьцоугъ 170
лапаромийт, терм. 574
луска 171

Digitized by Google

малювати 171
мешевой кол м. межевой 575
міхур 171
мошенический терм. м. кажущийся 574

неподелимый м. неделимый, терм. 574

обезьянный неправ. 575
объл 37
обрость 167
окаменальный плод м. окаменелый терм. 574
освеждать неправ. 575
осенный м. осенний 575
отвлачение 575
отирка 167

папір 171
перегиб к переди, неправ. 575
повимение температуры м. повышение 575
подсталка для подошав м. подстилка для подошв 575
подупирающий корсет, неправ. 575
посипание порошком, неправ. 575
потомак, неправ. 575
потрясающий боль, терм. 574
потрясющие м. сострясающие 575
прамая кишка, неправ. 575
прасъ (празилук) 167
прихрамываюыщая походка, неправ. 575
прияатный, неправ. 575

размножие м. размножение 575
ранный терм. 575
рассеяная склероз 575
растирать в порожок неправ. 575
резветление м. раз- 575
римскїй кафтанъ 168
рутовый 170

сачувствие 575
свердель 167
сжимающая мишца, 575
сижу 167
сїло 167
силок 167
синовити [плав, модар] 167
склиз — 167
склизький 167
скользкий, рус. 167
слуховые костечки 575
соединать 575
сопеть м. гнусавить 574
ср. противовоспалительние 575
ср. противосудорожние, противочесотние, неправ. 575
ср. уменшающие потоделение, неправ. 575
средства против гоноррейные 575
средства против кашлья 575
стрелющие м. стреляющие 575
стромочка 167
сукня 171
сухор м. сухарь 576
сѣдаштъ 260
сѣдящъ 262
сѣждѫ 167

талерка 167
тегтярная вода м. дегтярная 576
тонкій 168
тухнутый голос 576
тысячелисник м. тысячелистник 574

уский м. узкий 576

хетчинсоновскые зубьи, неправ. 576
*хи 14, 16; хи и ги 16
хиязма м. хиазма 574
хорейческий неправ. 576

цидуля 171

че 271
чемодаи 172
черпномозговой м. черепномозговой, терм. 574

шанець 170
шишак 170
шов-шав-швы 577

щеплаяший перелом 576

ъ и ь > а 172

Digitized by Google

ядра и ятра 167
ярюсь 169
ятра 167
яшик, неправ. 576
яшур, неправ. 576

ѣ фонет. 21

эгоцентрический, неправ. 576
эндемический, неправ. 576

б) *латиница*

Ambrożno 530
-anie 530
-any 530
Arciszewo 530

Beweine 175
Białobrzegi 530
Białystok 530
Bieńkówka 530
Bojszowy 530

-ch — 536
Ciecholewi 530

Dziergoniewstwo 525

Gniezno 531
Górnystok 530
grabie 167

-in, -ina, -ino 530

Jasło 531

Klecza 531
Kolonowskie 530
Kopernik 533
kora 619
korja 619
Krasnystaw 530

Limanowa 531
Lublin 531
Lubojna 530

Makoszowy 530
Mazowsze 532
Mieszko 533
Miętustwo 525

našava 34
naščea 34
Niegowić 531

Orchowo 530
-ov- 529
-owce 530
-owy 530
-ówka 530

Pcim 530, 531
Pełtwi 532
Perzybradz 531
Piotr 533
Ponikłystok 530
Powąski 531
przykład 167

Rzeczen 531

Sarnówka 530
Sieradz 531
-ski 527
skora, skóra, škora 619
skura, 619
Solipse 530
Stwosz 533
Stynawki 532
Szymon 533
Śląsk 532

talerz 167
Tanwi 532
tj — dj 31
Tuszkowy 530
twarz 167
Tyszowce 530

-ula, -ul 536

vašava 34
vaščea 34; vaš(a)č(e)a 34
Vurguk (v—b) 39

Wiślica 531
Witoszyńce 530
Włochy 532
Wójtowstwo 525

Digitized by Google

Zawadzkie 530
Zwierszów 531
Żerań 531

-ьa 530, 535
-ьsk — 535

Несловенски језици

а) *латиница*

a : o 32; ă ~ a 174
Aballo > Облик 36
aballo, avallo (b : v) 36
Abwechselung 179
acel, acea 34
Achse 179
acht 181
adzutor, oze 11
aipi 45
aja 21
alors 102
Alster (agalstra) 178
Älster / Aelster 178
Anastasius 562
anatomie 562
Anfang 168
Apfel 178
*ápi 45
apple 69
*ard — 32; *ard- > rod- 13; *ard-u: arg(i) 32; *ard- + *ğala/gela 32
Arduenna, Arduinna 32
arduus 32
argilla 32
arō 539
aro, arvus, arvatus 41
arvales 539
arvalis 40
arvatë 40, 41, 539
(A)rvati 539
arvus, arō 40
*arž : ğela 32
Asche 177
ascites 570
au ~ a 174; au ~ u 174
*Aval- 37
*Avallo > Avala 36
Avallon 36

b ~ p 176
Bad 179
Bäume 175
bausche 177
bedecke 176
Bedingung 176
befürchte 178
bekleide 185
belle 176
bemühe 183
betrüglich 176
Beute 179
Beutel 175
blaß 183
*blatta 183
blau 178
Bleiweiss 172
Blüte 174
bobus (bovus, bubus) 33
Boden 175
Bohnenfleck 184
*bombus 174
bonus 12
bpuny farb 181
Bratspiess 175
Brendon < Brannos 612
Brennin < brenn 612
Brennus < kelt. Bran Vendigeit ili Bran Mac Faibel 611
bruchem 181
Brunnen 175
Brücke 174
Buchstabe 168
bun, bonus 33

cabalus 540
caillou 540
Caius 541
călător 540
calia, collis, „collin"/Colmar 615
callositas, znač. 572
caljari 540
*calx 183
cassis 541
Cassius 541
cea (čea) 34
*cedo 184

Digitized by Google

cella, cellula 572
ch — Buch 17
chapeau 562
clavus 572
*clueo 184
codr 12
codru 12
colonia, Scodra 604
Constantinopolis 562
contre tous 74
Coralli 619
corba 172
Corduba 619
csákány 172
*cuniculus

d ~ t 176
Dagh 607
daruss 181
debeo 543
Diamant 179
„Dianium" 11
Dinan, Dinard < „dunum" 606
Dinard 622
*Diōnȳsins 13
diploe 570
dörren 174
*dorsum 185
draco 42
drangos 42
drüber 179
*duco 183
dünn 174
duo, duae, duo 180

Efeu 175
Ehebrecher 175
ei 174; ei > a 174
Eimer 174
Eis 174
Eiter 176
Elster 178
epilepsia 572
erforsche 178
erfreuig 177
erfülle 179
erhaben 179
ernsthaft 177
es schneit 185
eu, äu 175
Eyß 179

facies 573
femur, 572
Festung 177
Feuer 175
Fleiß 177
Forst 178
fratres 539
Freund 25, 181
*fucus 184

g ~ k 176
Gastwirt 177
Gedanke 576
Gefäß 179
*ǧel 32
Gemahl 180
Gemahlin 180
Gentius 13
gerämig 179
geringes 184
Geschoß 179
gestatte 178
Glas 176
*glása, glésum 13
Glied 176
glou — glou 72
Göttin 185
„Grands Scordisque" 620
gräulich 175
gutce 25
gütig 174

h' — ich 17
habᵊn 8
Hand 179
hang: hanged i hung 550
*hara 184
haraka 564
harf 564
Hase 177
Haufen 12
Hausgang 179
Heime 183
heiraten will 184

Digitized by Google

hepaticocholangiocholecystenterostomia 570
herba 12
heule 175
*hilum 184
hinten, hinter, hinunter, herum 577
hoch 176
Hochmut 176
Höhe 179
Höhle 179
Hutmann 13
hüpfe 174
Hurerei 185
hut = Haut 181

i ~ e 174
ich — iš' 17
ı : w (noialtri, voialtri, parlavo) 23
ĭarba 12
iı̯o 22
insula 180
Insulaner 180
intérêt 576
*invito 185
io „ego" 22
io, iou: eŭ 22
-ium: laboratorium 571

jetzo 180
jetzund 180
jeux olympiques 576
joindre — joint 577
„jour", „jour du", „jour par", „jours", „tous les" 577
juste 576
Jüngling 174

k > g 182
kacida 541
Kaufmannsware 168
keine Bohne 184
*kerdh 621
Klapp 12
Klappern 12
Knabe 176
*kodră 12
Kodru 621
Kodru mar 12, 621
*kōnos > κοινος 45
Korda (djorda) 620
„kr" 617
krank — krank sein 577
Kraut 174, 181
Kuckuck 176, 182
kuč 36

l > r 182
la vie humaine 74
lama 172
*lacinia 184
lake 576
Landes 540
larynx 572
*lat — 12
law 576
l'arë 74
Latinus 38
Latium 38
lege 176
*lego 183
lese 183
Lette 540
Leute 175, 184
liebella 572
*lictor 184
lieblich 185
Linkesti 38
Linkestia — Λινκεστια 38
Lja Râmăni 14
löse 183
*lupus 183
Lustspiel 179
Lustwald 178, 184
Lutten 12

măcĭucă 13
mein 25
Meinung 179
mal 36
maladie 562
„mama" 563
maman 562
man soll 173
manager 576
maros 614
*materia 168

Digitized by Google

mătucă 13
mener 576
Mississipi 562
Mittelschmerz 570
moge: megen 23
Monomotapa 562
Monte Argentato 609
Motte 183
*mucus 186

nach 179
Nachkömmlinge 185
nan 13
*nardus 184
närrisch 174
*nascor 184
nasus 183
naš/a/č/e/a 34
*nebulo 184
nemed- 36
*nemus 184
*nex 184
*ningit 185
*nitor 183
nous sortirons 74

o > u 33; ö ~ o 174
Oberkleid 168
offt 180
ohne Ursache 179
opidare 541
Orbelus — Glioubotin 609

*pallesco 183
patella 572
*penus 184
petit mal 570
Petits Scardisques 620
Pfeiler 174
Pferd 178
pin, fin, sin, tin 64
pneumonaemïa 570
point 576
Pracht 176
*procus 184
*prosa 184
psoas 570

r > l 182
re — lire 74
Rebhuhn 176
Reihe 176
Renterei 168
Rentkammer 168
Repphuhn 176
Rind 576
Roma 562
Romanus 38
*rož + ğela > *rož + dž̄ela > *rožd (žela) 32
Rübe 176
Rücken 185
*rudis 184

s > š 182
*sas 12
Sausen 174
saute 562
Savreuse 33
Scaletta 619
Scalino 619
Scaraborg 618
Scarba 618
Scarborough 618
*csard — 604, 620; *scar(d), *scor(d) 620
Scardi coi 34
Scardis 604
scardo 616, 618; scardo : Scardona, Scard, Scardon, Scardonis, Scardonitanus 616
Scardon 604, 615, 618; Scardon Oros 621
Scardus mons 604
Scari 618
Scarl 618
Scaron 618
Scarp 618
Scarpay 618
Scarpe 618
Scarperia 618
Scer(d)-33; Scerd-: *Scord-34
Scerdilaedus 620
Schar Dagh (Tchardagh) 602
Schar Dagh/Scher Dagh = Tschar Dagh 609
Schardam 618
Schar Gebirge, Sar Planina 618

Digitized by Google

Schar Hörn 618
schätze 177
scheine 177
Schurda, Scurda, Skъrdlo (gen. Skъrdela) < scurdellus 617
Schweinstall 184
*sclav-: *sthlav-43
Scodra 604, 621
Scodrai 604
Scodréõn, Scodrina, shkodra, Scadar 604
Scoglitti 619
*scord 617; Scordus mons 616
Scord, Scard / Skerd 607
scordaire 617
Scordia 602, 621, 604
Scordiaques 609, 610, 612, 613, 614
Scordio Cajova 619
Scordisa 609
Scordisci, 607, 609; Scordisci-Scardisi, Scardiaques, Scordus, Scardus, Tschar--Dagh, Schar D. 606
Scordiscoi 614, 620; Scordiscoi-Scordistai 604
Scordistoi 34
Scordisques 602, 605, 607, 615, 616, 620
Scordo 608
Scordus 602, 607, 609; Scordus mons 616; Scordus/ Scardus 609
Scoresby — Sund 619
scorium, cortex — *(s)qer)/*(s)gor — (Kora) — *skora 620
Scormont 619
Scrad 616, 617
Scradin 616
Scutari 602
Segelstange 177
sein 576
setzen 576; sich setzen 576
seufze 175
Shkoder 602
sie < hodie 11
sieben — Sieben leks. 577
Singidunum 36, 37, 609
Sisak 176
sk — s'š' 33
Skaarö
Skala 618; Skala et Skala Orobu 618
Skalat 618
Skalea 618
Skalling 619
Skalstugan 619
*(s)kar 620
Skara 618
Skar — Fjöld 618
Skard 620
Skirlak 619
Skorzenciner — See 619
skura 619
Skurda 617
Skurta 619
Skyropulon 619
Skyros 619
*sobrinus, *sobrina 185
*solvo 183
sp > šp 182
spät 178
Speise 178
spiele 178
Spitze 174
Sprachtheorie 3
spüre 178
st > št 183
Stäbchen 184
Stäubchen 184
Steckrübe 184
strafe 178
*strages 183
strebe 183
stress 570
Stütze 174
*suadeo 185
*suavis 185
*sub 185
*sublevo 185
*sublica 185
sündige 178

škodreanu

tabella 185
tabes 184
table 576
taub 177
Taurisqes 614
tausend 178
Tchardagh 607

Digitized by Google

Teche 13
teile 177
tendre — tendu 577
theile 175
tic-tac 72
tödte 178
tone 174
tropffen 180

ü ~ e 174; ũ ~ u 174
übelaussehend 176
über 179
übernehme 179
überuss 181
Übung 174
Ursache 178

Vaeca 33
*vapulo 184
verbiete 175
vermehre 177
verschneide 174
versus 42
*viscera 184
vor 177

w (b > w > v) *Aval 37
wachsam 179
wahr 178
Walze 35
wäre 178
Wasserphahl 186
weiche 184
weise 117
welcherlei 178
*Welsh 38
wenig 178
wiss 181
wissen 25
wo 177
würdig 178
Wüste 178

Zeche 13
zeige 174
zeuge 175
zweene, zwo, zwey 180
Zwerg 182

б) *грчки*

ἅγια 22
Ἀρρίβατον Λυγκεστῶν Μακεδόνον βασιλέα 38
βόσκας + δε 33
γ фон. 19, 22
γ' > x, фон. 21
γυρεύγεις 21
δια 33
δι(α) + βόσκη ÷ δε 33
Διαβατός 33
δι(α)βόσκας + δε 33
διαβόσκω 33
ἐγω 22
Ἑλικών 34
θέσις 1
Ἥλιος 34
Ἡλιτενής 35
Ιω, фон. 22
κόρα 620
Λυγκεστόι 38
εἰ Λυγκόν 38
παρασκευγή 21
ῥυγχῖνοι 42
Ῥυγχῖνοι Σθλαβῖοι 42
σθλαβίνοι 42, 43
Σθλαβῖνοί 43
Σκάρδον ὄρος 604, 615, 616
Σκαρδῶνα νῆσος S(c)ar(d)ona 617
Σκερδά 604
Σκερσά, Σκιρδά 617
Σκλαβηνίας 43
Σκλαβηνοί 43
Σκοδρα 604
Σκορδεία, Σκορδίας 621
Σκορδείας 620
Σκορδειχς 604
Σκορδιαίδας 620
Σκορδίαε 620
σκόρδιον — scordium — σκόροδον 607
Σκορδισκοι 615
σχάρδων 607, Σκόρδονα 604
Τάταροι (Miracula) 42
τατάροι 42
Τάτροι: τατάροι 42
φίλος 11
φύσις 1

Digitized by Google

РЕГИСТАР ИМЕНА

Abadi Antoan 634
Avgust Pavle 779
Аврамовић Теодор 184
Адамовић М. 657
Ајановић Мустафа 689, 703
Ajeti Idriz 668, 676
Aitzemüller Rudolf 678
Akrap Ante 710
Албин Александар 710, 715
Алексејев М. 157, 180
Алексиев Ацо 732
Алексић Радомир 678, 766, 770
Alerić Danijel 657
Ангелов Боню Ст. 713, 719
Angelov D. 714
Ангелова-Георгиева Росица 676
Андрейчин Л. 85, 89, 638
Андрић И. 90, 691
Andric Josip 726, 731
Anić Vladimir 682, 689, 706, 721
Antoljak Stjepan 658
Ančić-Obradović Marija 683
Апресян Д. Ю. 60, 61
Arambašin Tatjana 689
Arandelović-Živković Branislava 658
Arens Hans 647
Arnim B. D. H. 631
Арсовски Г[еорги] 733
Артемов А. В. 197
Ascolli 3
Ахматбеговић Мустафа 689, 703

Babić Stjepan 643, 683, 688, 689, 690, 766, 784
Бабовић Љиљана 777
Бабович Милосав 784
Badalić Josip 777
Baženov L. B. 643
Bajec Anton 762, 764
Бајић Ђорђе 784
Бајић Светозар Мл. 729
Бакотић-Мијушковић Вера 658, 665
Bakoš Mihael 761, 780
Bally Charles 50, 75, 305, 306, 323
Банковић-Тодоровић Олга 641
Barac Vida 658
Барић Х. 632
Баришић Ф. 42, 43
Барјактаревић Данило 276, 682, 683, 684, 706, 715
Barthes Roland 643, 644, 674
Бартош Милан 766, 768
Barhudarov L. 643
Баскић Радмила 641
Bastide Roger 334
Batakliev G. 714
Battisti Carlo 3
Батистић Татјана 641
Bauer Jaroslav 265, 778
Bach E. 324
Bachellery Edouard M. 330
Бегунов Юрий К. 711
Bezlaj France 652, 658, 757, 779, 784
Белић Александар 4, 9, 12, 14, 17, 19, 21, 22, 23, 43, 49—80, 82, 85, 88, 89, 94, 95, 199, 262, 265, 266, 275, 277, 281, 305, 323, 327, 518, 554, 558, 565, 581, 593, 623, 627, 632, 682, 684, 690, 715, 778, 780, 787
Belić Ante 690
Bělič Jaromir 652
Белостенец И. 172

Digitized by Google

Белошапков А. В. 244
Бељајев 105
Бенвенист Емил М. 73, 333, 334, 634, 637
Benckendorff Hans Peter 711
Берић Весна Н. 658, 781
Berk Ch. A. 716
Berkopec Oton 777
Berneker 12
Bernik France 752
Бернштајн Борисович Самуел 82, 261, 653, 733, 786
Bertošu Miloš 783
Bertrand A. 612
Берчић Branko 758, 761, 787
Besarović N. 663
Bidev P. 669
Bühler Karl 3
Birjukov B. V. 643
Битракова-Гроздановa Вера 658
Buffon 565
Бычков А. Ф. 631
B[laganje] D[ana] 669
Blažej Janko 752
Blaznik Pavle 658, 783
Bloch B. B. 54, 329
Bloom Lois 323
Блумфилд Леонард 49—80, 327
Boileau 565
Boas Franz 61
Бобан Фердо 690, 703
Бован Владимир 726
Bogdan Zlata 721
Богдановић Димитрије 715, 784
Bogićević Miodrag 690
Богорадский Б. Л. 655
Богослов Григорије 714
Божиновски Здравко 733
Božić [Mirko] 721
Božičević Juraj 690, 706, 725, 726
Boldocký Samuel 684, 690
Бондарко В. А. 82, 85
Боп [Франц] 2
Боранић [Драгутин] 581
Bordon Rado 762
Borek H. 530, 535
Boryś 527
Borka H. 530
Boršnik Marja 777
Bohorič Adam 758
Бошков Мирјана 643, 649
Bošković Radosav 59, 518, 548, 654
Bošković-Stulli Maja 726
Bošnjak Mladen 711
Brabec Ivan 262, 684, 706
Bravo R[euf] 766
Bradač Fran 764
Brajdić Zlatko 784
Brajer Flora 777, 778
Брандт Роман 624
Бранковић Ђорђе 716
Бранчић Дере 596
Bratulić Josip 711, 716, 784
Bračić Vladimir 783
Brown Roger 323
Browne Wayles 691
Breal Mišel 4, 328, 634, 635
Brevier 3
Брегалнички Константин 748
Braine M. D. C 323
Brenkova Kristina 758, 761
Bresnik Melita 778
Brigljević Dragutin 684, 688
Brinar Miran 762
Briški-Braumgarten Marjana 756
Brlič Alojzije Ignjat 711
Brozović Dalibor 580, 581, 643, 653, 678, 691, 692, 706, 716, 725
Brocca 4
Bronskaja A. A. 752
Brugman Karl 2, 14, 85, 554
Bruneau 329
Bubak J. 527
Бугарски Ранко 643, 669, 778
Бугарски 39
Budai Sücs Jozsef 774
Budimir Ivan 658
Будимир М[илан] 5, 587, 658, 784
Будмани П. 263
Бузук П. 628, 629
Bujak 529
Bujas Željko 766, 768
Bulcsú László 648, 651
Buljan Ana 643, 644
Bunc Stanko 752, 780
Bunym David E. 726

Digitized by Google

Burgstahler D. 561
Бурина Сафет 733
Burloud 4
Buch Tamara 537, 653
Buczyński M. 526, 532

Vavřinek Vladimir 784
Vajan Andre 31, 260, 327, 328, 329, 336, 629, 634, 636, 678, 733
Weingart Miloš 629, 632
Weinreich Uriel 778
Weinrich Harald 644, 652
Weiss A. P. 54
Vajs Josef 632
Waldapfel Trenczényi Imre 778
Valin Roch M. 331, 334
Waltburgh 338
Vandrijes Žozef 328, 330, 337, 634, 635, 637
Vàrvaro Alberto 671
Varga Peter 766, 747
Vardjan France 765
Vašica Jozef 680, 781
Varl Franc 785
Varl Francka 752, 757
Warnant Léon 673
Varošlija Branko 733
Warchoł S. 528, 536, 538
Василевски Живко 733
Vasiliev Christo 653
Васић Милан 658
Vasić R. 658
Vasić Smiljka 723, 786
Veyrenc M. 329
Велецкая Наталия 653
Велики Александар 748
Величковић Станиша 691
Венцловић Стефановић Гаврило 172
Verbinc France 765
Vercanteren F. 602, 609
Веселинов Иванка 711, 716
Веселиновић Д. 644, 648
Vetranović Mavro 716
Vidović Radovan 684
Видоески Б[ожидар] 733, 734, 735, 737, 739, 745, 750
Wijk Mikolaj 628, 629, 631
Wilkoń A. 529, 530
Wilfan Hinko 761
Винавер Вук 659
Виноградов Владимирович Виктор 554, 565, 566, 567, 778, 780
Vince Zlatko 716, 720, 779
Vion R. 561
Витошевић Драгиша 691
Владисављевић Спасенија 644
Vlahović Petar 324, 727
Vodnik Valentin 778
Vodušek Božo 669
Vodušek Valens 761
Wojtaszewska W. 534
Wolker Jiři 777
Wolff A. 531
Вондрак Вацлав 14, 21, 625, 628, 629
Wondrák Stanisław 629
Вончина Јосип 641, 716, 719
Watkins 563
Wheatsone Charles 563
Vouk Berto 765
Vraz 778
Vrana Josip 734
Врећић Драгомир 691
Wroniszewski J. 531
Вроцлавски Кшиштоф 653
Wróbel H. 527
Вујаклија Милан 766, 770
Вујин Милан 766
Вујичић Драгомир 641, 659, 691, 723, 766, 774
Вујовић Лука 644, 707
Вукановић Т. П. 727
Вукићевић Милосав С. 684, 691
Вуковић Гордана 307, 324, 684, 691
Вуковић Јован 518, 644, 684, 685, 688, 691, 692, 697, 721, 727, 767, 772, 776, 785
Вукомановић Јован 727
Vukomanović Nevenka 727, 730
Вукомановић Славко 693
Вукчевић Радован 781
Vukušić Stjepan 707
Вулић Никола 38, 620
Wundt W. 52, 54, 61
Vučetić Šime 716
Vušović [Danilo] 581

Digitized by Google

Gavela 613, 614
Gavor S. 534
Gavriš Ksenija 734, 739
Geiger Lazarus 54
Гајинов Миладинка 659
Galaboski Sotir 734
Galas P. 538
Galdi Laslo 597
Galli de Paratesi Nora 644, 649
Gallis A. 327
Galić Pavao 711
Galton Herbert 734
Gantar G[ajetan] 669
Gantar Kajetan 644, 778
Gagnepain M. 330
Garić Mevilda 723
Гартхаузен В. 105, 130, 131
Гвоздев Н. А. 320
Гебауер И. 82
Gedrih Igor 758
Gelb Jožica 752
Георгијев Владимир 5, 43, 664
Георгијевић Јован 780
Георгијевић Крешимир 597, 711, 712
Георгијевић Светозар 727
Георгиевски Георги 678
Gerersdorfer Vera 669
Gerlanc Bogomil 781
Герцен И. А. 262
Geci Pashko 669
Grzeszczuk S. 534
Gijom Gistav 334
Guyonvar'h Chr. M. 330
Glavičić B[ranimir] 669
Глишић М[илован] 243
Глумац Д. 631
Gnjezda Franc 778
Gojanović Čedo 723
Golebiowska T. 526
Голенишчевъ Кутузовъ И. 518
Golyšenko 679
Golob Berta 752, 753
Голомб Збигњев 653, 676, 734
Gołubiewa 534
Голубовић Станојчић Зорица 641
Ѓорѓиев Горги 734
Gornjak Puškaš Marija 653
Goršič France 762
Готијо Р[обер] 197, 198, 200, 219
Gotovac Vlado 693, 695
Gotthardi-Pavlovsky Beəta 785
Гошев И. 105, 112, 113, 114, 143, 144, 150, 632
Gošić Nevenka 785
Grabar Biserka 678, 711, 785
Grebeljšek Brane 753
Grabovac Milica 767, 778
Grad Anton 669, 762
Gradišnik Janez 753, 762, 764
Gradnik 752, 755, 757
Gramon Moris 4, 328, 634
Grafenauer Bogo 758, 783
Gratz 3
Grgić Berislav 767
Gregorić Jože 753, 762
Grepl M. 638
Griesebach 615
Grim Jakob 633
Грин Хариет 18, 44
Grickat Irena 153—194, 187, 261, 269—577, 716, 767, 773
Грковић Милица 277, 659, 685
Grodziński E. 524
Grochowski M. 638
Grošelj Milan 669, 679, 758
Grujić Branislav 767, 771, 772, 773, 776
Grujić Rad. M. 155, 632
Грунский Н. К. 625, 626
Grčić Marko 693, 695, 722
Gspan Alfonz 758, 778
Guberina Petar 644, 651
Guguševski Dimitar 748
Gudkov Vladimir 762
Ѓузел Богомил 749
Gunnarsson G. 518
Górny W. 523
Górnowicz H. 529, 535
Górski K. 534
Guth G. 561

Dabac Vlatko 767, 775
Davidović Sava 767, 775
Dudley 563
Dalj B. 166
Damjanović Milan 644

Digitized by Google

Дамјановић Слободан 722
Даничар Поповић Ђорђе 717
Даничић Ђ[уро] 262, 275, 284, 292, 293, 553, 554, 590, 683
Деановић Мирко 539, 543, 544, 766, 767, 771, 776
Debenjak Božidar 762, 764
Devenuto D. 669
Devoto Giacomo 335
Dežanet-Defriš 634
Деже Л. 306, 324
Dejna K. 531
Delacroix 4, 328
Delbrik [A.] 2, 554
Delorko Olinko 727, 732
Demiraj Shaban 669
Demjanenko A. F. 644
Derrida Jacques 645
Derossi Zlata 250, 267, 268
Dešić Milorad 693
Diz Fridrih 633
Dizdar Mak 693
Dickenmann Ernst 658
Diklić Zvonimir 694 698,
Diels Paul 631
Димитријевић Наум Р. 785
Димитријевић Радмило 264, 723
Димитровски Тодор 733, 735, 737, 739, 745, 750, 752, 785
Динић Гордана 785
Dinić Radivoj Č. 767, 772
Djahonov J. M. 671
Długosz K. 533
Дмитриев П[етар] А. 243—272, 685, 716
Добровељски В. 166
Додбиба С. 669, 670, 675
Додеровић Миленко 727
Dozat 337
Dozon O. 636, 746
Dokulil M. 527
Dolanský J. 786
D[olenc] J[ože] 778
Dolobko M. 629
Domagała K. 534
Domański J. 529
Donat Branimir 645, 652, 694, 695 722, 781
Доне Александар 659
Донева Вукосава 735
Dorion 334, 338
Doroszewski W. 532
Dorčić Vinko 694
Dottin George 36, 337, 614
Dauttin G. 612, 613
Draganov Danilovič Petar 745, 746
Dragi Stefanija 666, 681, 748
Драгић Попс Драгиња 597
Драгојловић Драгољуб 711, 727, 785
Drvodelić Milan 767, 768
Držić Marin 716, 718, 719, 720
Држић Џоре 713
Drümelü Henrici Johannis 163
Дринов М. С. 626
Дрндић Даша 645, 650
Drolc Franc 752, 781
Dubrovina V. F. 679
Дуйчев Иван 655
Durkheim Emil 52, 53, 328
Дурново Николај 169, 628, 629, 630, 659
Dušanić Milena 659

Ђапић Стеван 659, 660
Györe Kornel 774, 767
György Szabo 599
Ђерић Салим 702
Gimpera Bosch P. 609, 616
Ђисаловић Веселин 596
Ђонин Ј. 645, 646
Ђорђевић Бранивој 694
Ђорђевић Нада 623, 632, 785
Ђорђић П. 114, 160
Ђурић Вице 7, 8, 28
Ђурић Војислав 726, 728, 730
Ђурић Милош Н. 721
Ђурић Хајрудин 732
Đurović Radomir 767, 768

Ekblom R. 628
Eco Umberto 645
Елезовић Г[лиша] 8, 277
Engel von Raffer Walburga 334
Engels [Fridrih] 643, 652
Engelsfeld Mladen 694
Erwin B. 54

Digitized by Google

Ervin-Tripp Susan 324
Ерен И. 660
Erno Emil 634, 637
Ernu Antoan 331, 633, 634, 637
Eront 337
Esper A. 54
Étiemble Jeannine 778

Жагар Марија 670
Žagar Franc 757
Žvan Antun 694, 695
Železnikar Anton P. 645
Železnjak I. M. 668
Genette Gerard 645, 649
Žepić Stanko 694
Rzepka W. R. 534
Gérard Rousseau Monique 660
Rzetelska Kamińska E. 530, 531
Живанов Павле 712
Живанчевић Милорад 712, 778
Živković S[reten] 262, 694
Žilieron Žil 634, 636
Жинзифов Рајко 657, 742
Žnidaršič Zinka 761
Rzodzieński 533
Žumer Lojze 765
Župančić 755

Zablatnik Pavle 778
Zabrodski L. 537
Zagórski Z. 528
Zadravec Jože 757
Zadravec Franc 757
Zajc Metka 757
Zaręba A. 533, 536
Zwoliński P. 526, 527, 532
Звегинцев В. А. 789
Zdovc Pavel 761
Zdravev Ǵorǵi 735
Zelić-Bučan Benedikta 717
Zečević Divna 712
Zečević Slobodan 728
Zidar Josip 754, 768, 773
Zidić Igor 695, 768
Zirić Mustafa 728
Зирojевић Олга 660
Златановић Момчило 728, 732
Златарски Васил Н. 629

Zoranić Petar 710, 716, 717, 718
Зубатый Я. 264, 265
Zuković Ljubomir 728
Zuppa Vjeran 695
Zupančič Jože 765

Hubert Henri 607, 609,
Hubert M. 616, 622
Husson Paul M. 331
Ivakić Joze 709
Иванова Олга 654, 660, 735, 785
Иванова Шалингова Марија 645
Ивановски Иван 735
Иванчев С. 638
Ivanyos Śandor 768, 774
Ivir Vladimir 645, 651
Ивић Милка 52, 59, 73, 553, 638, 645, 685, 778, 786
Ивић Павле 144, 200, 201, 205, 206, 210, 214, 219, 275, 277, 518, 597, 645, 651, 654, 660, 682, 695, 786
Ивковић Милош 277
Ивковић Рајко 731
Ившић Стјепан 199, 581, 629
Игњатовић Душанка 641
Ignjačević Svetozar M. 645
Иго Виктор 722
Идризовић М[урис] 769, 773
Ilešić Svetozar 762
Илиевски Хр. Петар 655, 660, 661, 676, 735
Ильинский Г. А. 629, 630, 631
Илић Војислав И. 712, 736
Илић Обрен 685
Ильоски Васил 736, 747
Ymbs M. 334
Ираклијски Никита 714
Isaković Alija 695
Isaković Vesna 646
Исаченко А. 198

Јагић Ватрослав 105, 130, 624, 626, 628
Јагодич Марта 753
Јагушт Лада 641
Jakić Blanka 646, 651, 769, 776
Jakić-Cestarić Vesna 717

Digitized by Google

Јакобson Roman 4, 138, 335, 646
Jakopin Franc 654, 753, 778, 786
Јакшић Дурковић Љубомир 780
Јамбрешић А. 172
Јаневски Славко 744
Janežić Anton 778
Janićijević Jovan 646
Јанковић Владета 661, 721
Janković Margita 768, 769
Јанковић Радослав 154, 768, 769
Janković Sava 676
Јанковић Срђан 695, 703, 786
Јанура Петро 670
Јањушевић Милан 723
Јарославич Свјетослав 712
Jarosz A. 533
Јастребов Степановић Иван 726, 746
Јаќоски Бојо 736, 748, 751
Јашар-Настева Оливера 661, 670, 676, 736
Jevnikar Martin 758
Јерковић Вера 717
Jerković Ivan 654
Јерковић Јован 717
Jernej Josip 646, 651, 766, 769, 771, 776
Jesenković A[bdulah] 769, 773
Jesenovec France 753
Јовановић Гордана 641
Јовић Душан 49—80, 277, 545—551, 645, 646, 778
Jovičić Vladimir 695
Jonke Ljudevit 539, 646, 685, 687, 696, 769, 773, 779
Iordan Iorgu 674
Јоцић Мирјана 685, 696
Judycka I. 531
Jukić 41
Junković Zvonimir 646, 682
Jurančić Janko 654, 762, 763, 764, 786
Јурај Станко 696, 703
Jurišević Fran 758
Jurišić Blaž 685
Jurković Ivan 765
Jurkowski M. 524, 530, 536

Кавaев Ф[илип] 736
Кадлец 540
Kadrić Omer 696
Kajzer Georg 647
Kajzer Štefan 763
Kalenić Vatroslav 654, 707
Kaleši Hasan 670, 781
Kálemán Czehak 774
Kalinski Ivan 696
Kahlo G[erhard] 670, 671, 786
Каменик Игнац 737
Camille Jullian 613
Каминска М. 528
Камийский Ф. В. 628
Кангрга [Милан] 35
Kancelarić Marijan 696
Capell A. M. 333
Capuder A. 661
Каранов Ефрем 746
Караџић Вук Стефановић 35, 36, 41, 85, 86, 89, 171, 243, 244, 245, 254, 275, 276, 283, 284, 292, 293, 519, 543, 589, 590, 659, 683, 684, 713, 720, 728
Karaś Mieczysław 531, 533, 535, 537, 538, 668
Karier Ogist 635
Каровски Лазо 737
Karoman Veselko 697
Karpluk M., 536
Карскиј Е. Ф., 624, 630
Katičić Radoslav 646, 647, 651, 676, 685, 696, 697
Katušić Ivan 706
Качановски В. 746
Кашић Јован 641, 697, 717, 769, 781, 782
Kaštropil Ivo 707
Kvapil Miroslav 647, 786
Kveder Dušan 781
Keber Janez 779
Kempelen Wolgang 562, 563
Кепески Круме 737
Kepeski Petar 751
Kermauner Taras 753
Krzeszowski T. P. 533
Кикић Хасан 579, 580, 581, 582, 583
Кипер К. 185
Кириловић Д. 155
Киршова Маријана 685, 686

Digitized by Google

Kisić Čedo 692, 697, 786
Kissling Hans Joachim 661
Киш Лајош 597
Klavek A. 533, 537
Klaić Bratoljub 697, 717, 769
Klaić Željko 647, 651, 770
Klemanc Josip 780
Klemencewič 75
Клепикова Г. П. 786
Кличкова Вера 737
Klopčić Mile 763, 764
Kmecl Matjaž 647
K[nez] Z[denko] 763
Кнежевић Богић 723
Knežević Srebrica 728
Knor Vladimir 770, 773
Koan Marsel 4, 329, 333, 337
Koblar France 777, 779, 781
Koblar-Horetzky Ana 781
Ковач Калман 595, 597, 770, 775
Ковачевић Божидар 661
Ковачевић Љ. 199
Kovačević Slobodan 697
Ковачевић Србислава 597
Kovačec August 647, 651, 779
Ковијанић Гаврило 786
Кодов Хр. 142, 144
Кожељац Рајковић Љубиша 790
Kořenský J. 638
Кожина М. Н. 565, 566, 567
Козачински Емануел 155
Kozlevčar Ivanka 754
Kolarič Rudolf 758, 759, 760
Kolberg Oskar 727
Комадинић Слободан 782
Komac Dušan 763
Komelj Bogomil 753
Komnenić Milan 647
Конеска Милица 737
Конески Блаже 14, 16, 17, 20, 37, 676, 679, 737, 740, 741, 744, 749
Конески Кирил 733, 735, 737, 745, 750
Константинов Душко Хр. 679, 737, 738
Копт Џорџ 18, 44
Копитар Јернеј 681, 760, 779, 780, 786
Kordić Radoman 647
Korkut Derviš M., 770
Koropec Jože 783
Коротаева И. Э. 270
Korošec Tomo 753, 763
Cortelazzo Manlio 672
Корубин Благоја 638, 647, 738, 739, 740, 751
Кос Јанко 585, 759
Kos Milko 759, 783
Kosor Karlo 697, 770
Костић Александар 569, 570, 571, 572, 573, 574, 576, 577, 725
Костић Ђорђе 697, 786
Костић Лаза 661, 691, 721
Kostić Predrag 647
Костов Владимир 739
Костов Н. 85, 89
Костовски Јован 739
Kotkov S. I. 679
Kotnik Janko 762, 763, 764, 778
Kotnik Stanko 753
Kocbek Edvard 779
Kociš Mikola M., 654
Коцо Димче 655
Кочић Петар 698
Кочовски Раде 739
Košmrlj Maja 759
Кошутић Рад. 627
Кравар Мирослав 96, 592, 594, 647, 654, 671, 721, 754, 786, 787
Krakar Lojze 779
Krancmajer E. 180
Krahe H. 11
Krandžalov D. 664
Kratzenstein 562
Kreft Ivan J. 763
Kretzenbacher Leopold 759
Križanić Juraj 777
Križić Hrvoje 712, 725
Križman Mate 647, 651
Kristeva Julia 647, 645, 655
Krleža [Miroslav] 722
Крњевић Хатица 728
Cross S. H. 610, 614
Крчовски Јоаким 741
Kurzova Helena 671
Kurzová Zdeńka 679

Digitized by Google

Kuzmanović Mladen 707
Кулунџић Ј. 130
Кульбакин Михаилович Степан 623
Kuna Herta 707, 712, 717, 718
Kunić Rejmond 673
Куница Ч. 650
Kuntarić Đuro 729, 731
Kupiszewski W. 533
Kurelec Fran 720, 725, 779
Kuryłowicz J. 523, 524, 527
Куртене Бодуен 60, 166, 627, 745
Курц Јозеф 518, 631, 679, 681
Kurzowa Z. 533, 534, 536
Kucała M. 524, 525, 530, 531
Кшижановски Јулијан 653

Lavoslav Struna 765
Lavrov P. 629, 631, 690
Лавровский П. 261
Ladan Tomislav 648, 698, 770
Lazarević L. 722
Лазаревић Небојша 787
Лазаревић Николај 770, 711
Лалевић М[иодраг] 229, 779
Лалић Михаило 691, 704, 723
Лалић Радован 718, 779
Ламански Иванович Владимир 625
Lamut Vesna 754
Ларин Б. А. 655
Laskowski Z. 532
Laskowski R. 527, 533, 638
Lafon R. M. 331
Laciak Władisław 655, 657
Lebel Paul M. 334, 337
Levi Stros Klod 648, 649
Левичник Т. 770, 775
Léger 636
Legiša Lino 764, 779
Lejeune Michel 329, 330, 333, 621
Lenček L. Rado 754
Lenjin Iljič Vladimir, 643, 644, 647, 648, 652
Leontьev A. A. 60
Leopardi G. 674
Leroy Maurice 327, 336
Leskien August 2, 54, 519, 685
Leskovec Antoša 782
Lehiste Ilse 200, 201, 206, 214, 219, 682
Lešić Zdenko 648
Lee G. M. 661
Likar Vojeslav 647, 648
Lilić L. 770, 774
Linarić Nevenka 655, 679, 787
Lindert B. 538
Lihačov D. S. 655
Ličenski V. 657
Lobnik Manica 754
Łowmiański 529
Logar Janez 782
Logar Tine 759
Loknar Vladimir 698
Ломтев П. Т. 261
Лончарски Васа 729
Łoś Jan 627, 628, 657
Lotman Jurij M. 649
Lubaś Władisław, 523—538, 524, 525, 527, 528, 530, 531, 533, 538, 585, 587, 662, 712, 759
Lukić Vitomir 698
Lunt Horace G. 754

Лянунов Б. М. 628
Ljubinković Nenad 729
Љубиша Стјепан Митров 687

Magner T. 198, 589, 592, 593, 707
Madjarević V. 698
Мажуранић Вл. 39
Мажуранић Иван 39, 711, 712, 720
Мазинг Леонард 9, 196—199, 201, 218, 591
Мазон Андре 746, 779
Mayer A. 331, 604, 615, 616, 617, 620
Mayer Julij 764
Mayer Max 54
Maissai Ferenc 770, 774
Majsailova Ilona 770, 774
Македонски Василев Димитар 748
Macris James 545
Максимов Слободан 662
Маленко Димче 739
Малески Владо 743
Malić Zdravko 698
Malti M. 561
Malcówna M. 533

Digitized by Google

Маневски Миле 722, 739, 742
Mahnken Irmgard 718
Manojlović Svetozar 707
Мантуров О. В. 772
Манчевски Лазар 739
Mańczak W. 523, 524
Маргалић Едо 596
Marek J[uraj] 694, 698, 723
Maretić Tomislav 40, 87, 88, 89, 95, 97, 100, 199, 243, 244, 264, 268, 276, 519, 779
Marečkova Dagmar 662
Margulliès Alfons 630
Маринков Митко 739
Марић Р. 11
Marič Sonja 782
Marić Sreten 649, 651
Maricki-Gađanski Ksenija 786, 787
Марјановић Воја 649
Markale Jean 606, 607, 610, 612, 614, 615
Марков Борис 655, 662, 676, 734, 739, 740
Марковић Марко 67, 723
Марковић Милош 729, 730
Марковић Светозар 597, 686, 699, 703, 770, 773
Марковић Слободан Ж. 740
Marks Karl 643, 649, 652
Марстранд 337
Marti Anton 62
Martinet Andre M. 333
Martinović Juraj 754
Мартиновић Нико 662, 728, 729
Maslov J. S. 649
Matejka Ladislav 198, 589, 592, 593
Matešić Josip 777
Matijašić Jelka 655
Matijašić Fahra 641, 662
Matijevics Lajos 671
Матић Миодраг 723
Matić Radomir 722, 723
Матицки Миодраг 729
Matičetov Milko 759, 761
Матић Светозар 597, 770, 773
Матковић Лазар 699, 703
Mafera Giovanni
Machalski F. 537
Macan T. 787
Мегас Георгиос 788
Медаковић Дејан 712
Meje Антоан 4, 31, 94, 327, 328, 329, 331, 333, 334, 335, 336, 337, 519, 554, 558, 629, 633, 635, 636, 637
Meyer Karl 627, 631
Meyers 618
Mélarges André Vaitlant 22
Menac Antica 649
Merkù Pavle 759, 760
Merhar Boris 754
Meula Vladimir 671
Мешчанинов 554
Мијатев Кр. 631
Millotte 331
Микеш Меланија 305—325
Мікић Орачић Nives 699
Miklavčić Maks 679, 760
Miklošić Franc 2, 36, 519, 554, 619, 620, 633, 681, 760
Miko F. 639
Микуш Ф. 59
Milavec F. 671
Миладинов Константин 736, 742, 743
Милановић Бранислав 277, 686
Миларић Владимир 649
Milačić Karmen 644, 649
Milewski T. 532, 536, 537
Müler Jaka 754
Милер Макс 3
Милетић Б. 9, 196, 200
Милетич Л. 5
Милисавац Живан 725
Милићевић Блажо 699, 703
Милићевић Милан Ђ. 685
Милићевић П. Ч. 771, 774
Milič Jolka 754
Миличевић Иван 699, 703
Milojeviq Aleksandar 671, 675
Милошевић Ksenija 699
Милошевски Филип 740, 748
Milčin Ilija 748
Миљанић Новак Љ. 729
Минова-Ѓуркова Лилјана 736, 737, 740, 741, 744
Миновић Миливоје 644, 649, 652, 692, 699, 700, 703, 724

Digitized by Google

Минт Ђурђија Милица 649
Миовски Мито 655, 679
Мирамбел 27, 43, 329
Mirković Miroslava 662, 671
Мирковић Милосав 741
Мирчев К. 142, 144
Мисирков Крсте П. 743, 745, 746
Mistrík J. 638
Митески Гоце 655
Mitkov Marinko 662, 741
Митровић Јеремија Д. 779, 787
Mitrović Marija 754
Митропан Петар 787
Mifka Ljerka 649, 651
Михаиловић Живота А. 741
Михаиловић Љубомир 649, 787
Михајловић В[елимир] 662, 663, 708, 787
Михалић Славко 650
Mihałka F. 639
Mihanović 720
Михњевиц А. Е. 638
Mickiewicz 534, 636
Мишковић Лазар 722
Младенов Кирил 741
Младенов Ст. 632
Младеновић А. В. 159, 160, 161 179, 700, 712, 713, 718, 741
Младеновић Живомир 729
Mlakar France 764
Moguš Milan 649, 651, 700, 716, 719
Mozer V. 180, 181, 182
Mokuter Ivan 686
Момировски Томе 741, 752
Момчилов В. С. 771, 774
Morris W. Ch. 73
Mørk Henning 686
Mosković Vera 768, 771
Московљевић Милош С., 276
Мошин Владимир 655, 677, 747, 781
Moško E. 532
Mošovski Institoris Mihael 780
Mrazović Pavica 787
Mrkonjić Zvonimir 645, 649, 663
Mulaku Latif 671
Mulić Malik 649, 651, 655, 700, 713, 719
Mulc I. 787
Muljačić Žarko 649, 663, 671, 672, 673, 719, 722, 771, 782
Munari Bruno 649
Мунда Јоже 641
Мурадбеговић Мухамед 724
Мурко Матија 627, 681
Мусић Август 85, 88, 89, 94, 95, 96
Мусулин Стјепан 771, 773
Мухажовски 3
Muhi Maria 771, 774
Mócsy András 677
Мушкатировић Јован 715

Nadris G. 22
Нађ Габор О. 597
Nagykanász Sándor 771, 774
Nazečić Slavko 728, 729
Nazor A[nica] 679, 711, 713, 788
Nazor Ante 730
Најдановић Милорад 788
Najman Dragoljub 609
Најчески Димче 742
Nametak Alija 663, 774
Наневски Душко 742
Nartnik Vlado 649, 652
Настев Б[ожидар] 676, 677
Nahtigal Rajko 627, 632, 681
Neweklowsky Gerhard 708
Nevenić-Grabovac Darinka 672
Nègre Ernest 334, 337
Неделковски Коле 752
Неделковски Миле 742
Недељковић Душан 739, 742
Nedeljković Olga 655, 679, 680, 719
Недић Владан 726, 730
Naylor Kenneth E. 708, 781, 782
Нејман Александар К. 650
Немањић Сава 715
Нерудиновић Бисера 781
Nestor Mina 771, 774
Нешић Gojko 771, 773
Niederle 41
Николески Ванчо 744
Nikolić Berislav M. 276, 663, 683, 686, 708, 771, 773
Николић Илија 731, 742
Николић Милија 650, 790
Николић Милоје Р. 779

Digitized by Google

Николић Ненад 650
Николић Р. 32
Николић-Стојанчевић Видосава 784
Николов Е. 85, 89
Николовски Властимир 742, 743
Nikčević Vojislav 700, 719
Novak Vilko 760, 779
Novak Vj[enceslav] 41
Novak David 760
Novak France 663, 667, 764
Novakova Ludmila 764
Новаковић Стојан 36, 782
Noha Miloš 629
Nieckula F. 529, 530

Облак Ватрослав 34, 681
Obradović Dositej 717
Обрадовић Надежда 771
Огден 648
Огиенко Иван 630, 632
Ogólna T. I. 526, 528
Odn V[insten] H[ju] 645, 650
Okuka Miloš 686, 698, 700
Ollrom Slavko 701
Haumant 636
O'Neil J. L. 663
Органциева Цветанка 742, 743
Orešković Marko 719
Orešnik Janez 672, 754
Oriovčanin Ilić Luka 729
Орлов Георгије 779
Оровић Сава Ђ. 731
Orožen Janko 760
Orožen Martina 754, 760
Ортаков Драгослав 742, 743
Орфелин Захарије 160, 658, 719, 720
Osipov Vladimir 713
Остојић Бранислав 701
Остојић Ђурица 650
Остојић Т. 153
Ostrovška Milica 672
Остхоф 651
Auty R. 711
Otrębski I. 532, 537
Ocvirk Anton 754

Pavešić Slavko 663, 707, 771, 773
Павићевић Мићун 40
Pavičić Stjepan 708, 784
Павлиновић Мих. 41
Pavlica Dane 731
Pavličević Dragutin 701
Pavlović Velizar 771, 775
Pavlović-Stamenković Zvezdana 665, 683
Pavlović Milivoj 1—48, 127—138, 277, 327—338, 539—544, 565—568, 585——587, 595, 597, 601—622, 635—637, 639, 663, 664, 680, 725
Павловић Михаило Б. 722
Pawłowski E. 526, 528, 531, 537
Павловски Радован 741
Pałucki W. 530
Панић-Суреп Милорад 731
Паноска Ружа 743, 745
Pantelić Marija 680, 711, 713
Пантић Мирослав 713
Папазисовска Вангелица 655, 656, 680
Papazoglou Fanoula 604, 614, 665, 672
Parvan V. 612, 613
Pari Gaston 643
Pasen G. 22, 34
Pasi Pol 44, 209
Pasternek Fr. 628
Pasterniak W. 531
Пата Иосиф 628
Paternost Joseph 762
Paternu Boris 754
Пахомије Србин 779
Pederin Ivan 725
Пеев Коста 743, 788
Пеић Матко 731
Пејчиновиќ Кирил 661, 741
Pellegrini Govan B. 658, 665
Peleh Slavko 665
Пенавин Олга 595—599, 672
Пенушлиски Кирил 743, 752
Pervaz Draginja 672
Перић Олга 713
Перић Т. 771, 774
Perrot J. M. 333, 337
Персијанец Афродитијан 749
Перуничић Б[ранко] 40
Pesovâr Ferenc 673
Petaros Robert 760
Петковиќ К. Д. 744
Petković Novica 650

Digitized by Google

Petrè Fran 650, 755
Petrić Božidar 766, 771
Петров Петър А. 655
Петровић Дамјан 788
Petrović Dragoljub 686, 701, 708
Petrović Ivanka 680, 780
Petrović K. 155
Petrović Milojka 701
Petrović Milutin 686, 701
Petrović Nada 673
Петровић Никола 41
Petrović Rastko 700, 778
Petrovici Emil 779
Petruševski M[ihail] D. 665, 743, 744
Peco Asim 195—242, 276, 277, 561—564, 579—583, 589—594, 683, 701, 702, 703, 706, 708, 722, 780, 788
Пешикан Митар 105—151, 519, 597, 650, 687, 702, 709, 772, 773
Pibernik France 755, 756
Piganiol André 608, 610
Пижурица Мато 687
Pierce Ch. 73
Pirraku Muhamet 673
Pisarek W. 523
Pisarkowa K. 638
Pjanka W. 535, 734
Pjekosiński 529
Plana Šefćet 665, 673
Pleničar Boža 782
Pluta F. 533
Poisson G. 612, 613
Pogačnik Vladimir 646
Погачник Јоже 681, 751, 755, 758, 759, 760, 780, 782
Pogorelec Breda 755
Погорелов Валерий 629, 630
Подгорец Видое 744
Podhradski Jan 760
Пожар Хрвоје 772, 775
Pozojević Marija 650, 651
Pokorn Jože 764
Polák Vaclav 665
Полачи Јанош 596
Поленаковиќ Харалампие 680, 744, 746, 747, 748, 749
Polić Branimir 650
Пољаков О. С., 772 774
Pomianowska Wanda 656, 734
Попвасилева Александра 744, 788
Popić Relja 771, 772
Попов К. 271
Попов Стане 747
Попова Т. В. 786
Попова Фанија 744
Popović Bruno 695, 702
Поповић Вук 687
Поповић Иван 276
Поповић Лука 702, 703
Поповић Љубомир 702, 722
Popović Milko 650
Поповић П. 628, 630, 631, 632
Поповски Аритон 744, 745
Попруженко М. Г. 631
Posavec Ančka 782
Posavec Zlatko 695, 702
Потребня А. А. 3, 261, 262, 263, 264, 265, 270
Potter Ralph K. 44
Potokar Tone 764
Počkar Melita 673
Правдин Б. А. 261
Правица Петар 195—242
Прањић Крунослав 702, 712, 721, 722
Prati Angelico 671
Pregelj Ivan 756
Премк-Гортан Даринка 553, 558, 641, 693
Pretnar Janko 764
Prešern [Franc] 754
Primov B. 714
Прличев Григор 736, 744, 751
Proničev Viktor P. 656
Prunč Erich 782, 789
Pudić Ivan 677
Pujić Savo 766, 767, 772
Пулевски Ѓорѓија М. 745
Puratić Ž[eljko] 673
Пуриватра Атиф 702, 703
Putanec Valentin 539, 650, 665, 683, 702, 714
Пушкин [Александар], 567
Пшчулковска-Симитчиева Јанина 681

Digitized by Google

Радевић Милорад 780
Radelja Rafo 673
Radić Stipe 772, 775
Радичевић Бранко 712
Радовановић Војислав 772
Радовановић Милорад 687, 702, 789
Radovich Natalino 711, 714
Radović Ognjan M. 673
Радојевић Милоје 702
Radojević Radoje 702
Радојичић Ђорђе Сп. 681, 779
Радојчић Мирко 665
Радојчић Н. 16, 153
Радошевичъ Н. 518
Рајић Јован 154, 155, 158, 159, 160, 161, 162, 166, 168, 172, 173, 179, 183, 185, 187, 188
Рајковић Петар 155, 187
Reinach S. 612, 613
Reisp Branko 761, 782
Ranke Johannes 44
Ratnik Viktor 768, 772
Raukar Tomislav 719, 789
Rahmouni Z. 561
Рацин Кочо 735, 736, 737, 739, 742
Рачанин Јеротије 714
Rašović Đorđe 681
Rebul 755
Ревзин И. 645, 651
Реметић Слободан Н. 709, 719
Rendić Smiljana 703
Reuf Bravo 773
Řehák Vladimir 651, 703
Reczek S. 533
Ржига Б. О. 263
Rieger J. 526, 532
Rigler Jakob 755
Rymut K. 528, 529
Riesz 563
Ристић Коста 35, 729
Ристић Светомир 770, 773
Ристовски Блаже 745, 746, 789,
Rihtman Cvjetko 721
Ричардс 648
Robert Claude 656
Робинсон А. М. 656
Робовски Никифор 746
Рогановић Б. 773, 774
Рогановић Д. Л. 773, 774
Rogić Ivan 695, 703
Рогић Павле 773
Rode Matej 656
Родић Никола 633—635, 641
Rozwadowski Joannis 526, 629
Ролф 27, 43
Ром Бранислава 687
Романски Ст. М. 631
Ronjat 4
Rosandić Dragutin 724
Rosetti Alexandar 27
Rospond Stanisław 11, 524, 525, 527, 529, 531, 533, 535, 536, 538, 656, 665, 667
Rostaing Charles 334, 337
Rrota Justin O. F. 673
Руварац Д. 154
Ruwet Nicolas 649
Rudan Ive 709
Руде Леонс 17
Rudnicki M. 526, 532
Rudolf Branko 764
Ružička Jozef 639, 655, 656
Ružička R. 638, 639
Rupel Mirko 761
Русек Ј. 734
Rousselot L'abbé 2, 19, 44, 46, 197, 219, 634, 636

Saadi Z. 561
Сабо Ђерђ 596
Савић Вера 703
Savić Momčilo D. 673, 674
Савић Свенка 305—325, 687, 703
Savićević Miroslav 724
Саздов Томе 746, 748, 789
Sacconi Anna 674
Salonski Stanka 724
Сандфелд 27
Santos Otero Aurelio 678
Sapir Edvard 55, 334, 337, 561, 777
Сване Гунар 83
Sviben Kazimir 709
Свитыч-Иллич В. М. 786
Свобода Јан 735
Séglas 4
Sekereš Stjepan 665, 709

Digitized by Google

Selem Petar 720
Сендфелд 43
Серенсен 3
Sievers 9
Sivec Janez 755
Сидоровска Марија 747
Сијерић Ћамил 723
Silić Josip 683
Силјановски Велко 656, 747
Simeon Rikard 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652
Simić Ilija 789
Симитчиев Коле 747
Симић Новак 728, 731
Simoniti P. 789
Sindon Raymond M. 331
Sücs Budai Jozef 775
Sütterlin 75
Sienkiewicz 534
Sjeran Nemanja 772, 774
Skaza Aleksander 656, 780
Скаловска-Угринова Рада 745, 747
Скерлић Јован 154
Скок Јожа 720
Скок Петар 40, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 620, 782
Skubalanka T. 532
Skubic Mitja 674, 755
Slawinski Janusz 651
Sławski 527
Slamnig Ivan 720
Слијепчевић Милош 731
Slobin Dan 320, 324
Słowacki J. 534
Slodnjak Anton 778, 779, 780, 782,
Słoński Stanisław 629, 631
Smailović Ismet 579, 583, 703, 774
Smerdel Anton 674, 703, 777
Smittlein 337
Smolik Marijan 761
Smoczyński P. 528, 536
Smrekar Metka 755
Smrčkova Jiřina 674
Sauvageot Serge M. 329
Sović Ivan 703
Sovre Anton 778, 781
Sovret 754
Соколова Вера К. 657
Солнцев Ј. К. 772
Солунски Кирил 654, 657, 747
Соркин Ј. И. 772
Сорман Габријела 674
Сосир Фердинанд 3, 44, 49—80, 327, 333, 335, 565, 634, 635, 636, 648, 649, 650, 651
Сотавалта Арво 65
Sauter M. R. 613
Sochacka S. 530
Spalatin Leonardo 768, 774
Спасов Александар 657
Spevak Branislav 774
Spevak Emil 774
Spevak Samuel 774
Сперански М. 153, 172, 173
Сперански М. 153, 172, 173
Spławiński Lehr-Thadaei 28, 526, 533, 536, 538, 628, 681, 734
Спринчак А. Я. 261
Срезњевски И. 170, 657
Stabej Jože 765
Сталев Георги 747
Stamatoski Trajko 666, 747, 748, 789
Stamać Ante 695, 703
Stamać Truda 646, 651
Stanisavljević Vukašin 729, 730, 731
Stanić Božidar 687, 688
Stanić Milija 651, 666, 703
Станић Миљко 723
Станковић Богољуб 789
Станковић Борисав 695
Станковић Јанко 790
Stankovska Ljubica 666, 748
Станојев Богдан Т. 666
Станојев Кајка-Југа М. 666
Станојевић Ст[аноје] 631
Станојчић Живојин 687, 691, 703
Старделов Георги 748
Starnawski J. 534
Стевановић Владимир 709
Стевановић М[ихаило] 59, 81—103, 243, 244, 251, 252, 256, 265, 267, 268, 275, 276, 277, 515, 519, 553,—559, 590, 638, 685, 686, 687, 703, 704, 720, 773, 775, 780
Стевовић Игрутин 709, 790

Digitized by Google

Степанов Ю. С. 786
Стефановић Димитрије 641, 657
Стефановић Драгутин 724
Стефаноски Гоце 736, 748, 751
Стефанчић Мирослав 772, 775
Starnawski J. 534
Стијовић Светозар 720
Стипчевић Биљана 720
Стипчевић Никша 775
Steward John 563
Stobitzer Heinrich 674
Стојаковић Мирко 772
Стојановић Исидор 713
Стојановић Љубомир 28, 88, 89, 262, 277
Stojanović Radmilo K. 704
Stojanowska T. 530
Стојић-Јањушевић Десанка 724
Стојићевић А. 83, 89
Стојчевска-Антиќ Вера 681, 748, 749
Straka G. 197, 562
Strokowska-Pazdur R. 528, 529
Струков К. Л. 746
Struna Albert 755
Стулић 167
Суботин Стојан 657, 681
Суворов Максим 155
Suliteanu Ghizela 677
Superanskaja A. V. 667, 668
Сурeп-Панић Милорад 728
Suhadolnik Stane 666, 755, 756, 764, 765

Taborska-Popowska H. 531
Tanocki Franjo 709
Tanture Jovan 736
Tase Pano 675
Tautović Radojica 723
Taszycki W. 524, 525, 527, 529, 530, 531, 534, 538
Težak Stjepko 683, 684, 687, 688, 724, 731, 732
Tejlor 105
Tekavčić Pavao 666, 673, 675
Temlin Franc 760, 779
Tenier L. 334
Timotijević Božidar 730, 732
Tiro Rasim 703, 704
Todorova Ljiljana 790
Тодоровска Загорка 749
Тодоровски Гане 733, 749, 750, 752
Толовски Д. 774, 776
Толстој Н. 171, 657
Томановић Васо 651
Томић Јосиф 709
Tomljenović Borka 768, 776
Томпсон Монд Едвард 107, 130
Томшич Франце 681, 764, 765
Топић Мирослав 729
Топољинска З. 638, 734, 750
Топоришич Јоже 638, 755, 756, 761, 780, 790
Toth Lajos 774
Тошев К[рум] 733, 735, 737, 739, 745, 750
Trdina Silva 756
Требјешанин Радош 732
Трезнер Томислав 704, 724
Трифковић Ристо 704
Трифуновић Ђорђе 714
Трифуновски Јован Ф. 732
Trndić Nasko 732
Трој Фридрих 724
Trubar Primož 761
Трубецкој Н. 3, 44, 60, 64, 65, 198, 215, 632
Трхуљ Сеад 703, 704
Turk Ivan 765
Turkowska D. 538

Cienkowski P. 538
Ћипико Иво 687
Ћирић Драгиња 790
Ћорац Милорад 688, 691, 704, 723
Ћоровић В. 153
Ћоровић Светозар 698
Ћосић Добрица 684, 687, 691,
Ћупић Драго 666, 667, 709
Ћурћија Минт Милица 648
Ћурчић Лазар 780
Ћућуз Љубица 790

Угринова-Скаловска Радмила 655, 681, 733, 735, 737, 739, 750, 751
Узунов И. С. 774, 776
Unbegaun Boris 630
Ундолски В. М. 681

Digitized by Google

Untermann Jürgen 677
Urbani Marijan 768, 776
Urbančič Boris 657
Urbańczyk S. 82, 538
Urošević A. 13
Uršič Ana 756
Усачева В. В. 786
Успенский В. А. 654

Faber Joseph 563
Falc'hun François 337, 608, 613
Fant M. G. 207
Faska H. 639
Vasmer M. 629
Федеров А. К. 270
Федин Н. Г 772
Fekete Egon 641, 667, 688
Фелешко К. 734
Ferrand 4
Fesl Josef 780
Filip Jan 613
Filipović Dragan 783
Filipović Muhamed 704
Filipović Rudolf 651, 675, 768, 776
Fillmore C. J. 306, 324
Finka Božidar 667, 683, 704, 705, 710, 773, 776
Flaker A. 780
Fleuriot M. L. 330
Floqi Spiro 675
Flora Radu 675
Floršinec J. 199
Frangeš Ivo 710
Franičević Marin 710, 720, 721
Friedrich Hugo 651
Friščić Vinko 705
Frndić Nasko 729
Fronsac G. M. 332
Frček Jean 631
Foucault Michel 647, 649, 650, 651, 652
Frouché 540

Haberland Karl 11
Havet Louis 336
Havránek Bohuslav 327, 630, 651, 652
Хадровић Ласло 597
Hadj—Salah Abderrahman 561, 564
Heinz A. 528
Hajnšek—Holz Milena 667
Hala B. 564
Hałe Maris 335
Hamm Josip 686, 713
Handke K. 526, 532
Ханка В. 744
Harvey 563
Харисијадис Мара 714, 790
Harms T. R. 324
Hafner Stanislaus 780
Хаџиманов Васил 751
Hadžić Osman 730
Heller Louis G. 545
Hektorović Petar 717, 718
Хельчицкий Петр 626
Hamp Eric P. 667, 714
Henrici Johannis 163
Harris Zallig S. 3
Herman Bogdana 753
Herman Paul 3, 53, 62
Херцег Јанош 596
Hercigonja Eduard 681
Hil A. A. 645
Hyrkkönen Jukka 720
Hjelmslev Luis 3, 58, 62, 329, 333, 337, 546
Hlumski J. 209
Chodzko 636
Hodova K. I. 554
Heubeck A[lfred] 667, 675
Hochet Ch. 69
Homer 660, 669, 744
Honowska-Brodowska M. 527
Хоралек К. 746
Horvat Dragutin 644, 652
Horvat Jože 651, 652
Hodge Charleton 201
Hrabec S. 526, 531
Hraste Mate 197, 199, 262, 327, 706, 710, 773, 776, 779
Hrovatin Radoslav 753
Chrtan Pavel 774, 776
Hudoletnjak Boris 705
Hujer O. 632
Hukić Refik 703, 705
Huković Muhamed 703, 705
Humbolt [Vilhelm] 52, 61
Hurm Antun 769, 776

Cankar Ivan 748, 754, 755
Царић Н. 774, 777

Digitized by Google

Cvejin Marko 154
Цветковић Чедо 736, 748, 751
Cvijić [Jovan] 7
Cvijić Olga 688
Cvitan Mirna 651, 652
Цејтлин Р. 180
Целаковски Наум 751
Цепенков К. Марко 746, 752
Cerineo Mita 675
Zett Robert 705
Cicelj Karla 768, 777
Cojs Kaspar Johan 615, 616, 633
Conev B. 626
Црнушанов Коста 656
Cužin František 664
Curk Iva 780

Čabej M. 11
Czajka Henryka 657
Čajkanović Veselin 277
Childe V. G, 613
Csáky Piroska 675
Čanadanović Mirko 649, 652
Czapljewicz Eugeniusz 652
Čar Janko 752
Čarnojević Arsenije 6
Челаковски Ф. 746
Čermelj Lavo 762
Černigoj Boris 765
Černov I. A. 645, 652
Чернозубов Леонила 775, 777
Czehák Kálmán 777
Tschižewskij Dmitrij 682
Човић Бранимир 657
Čop Bojan 675, 677
Čop Dušan 758
Чопишева И. В. 262
Črnja Zvane 710
Čubelić Tvrtko 728, 732

Džaković Vukoman 732
Džukeski Aleksandar 745, 751, 752

Šalamun-Biedrzycka Katarina 651, 652
Šantić Aleksa 698
Šaranscj 634
Šafarik Jan 761, 786
Ъahmatov A. 198, 626, 627
Świętochowski R. 537
Schwiecker Johanes Henrik 761
Šebjanič Franc 761, 765, 780
Šegedin Petar 695, 705
Šegota Tomislav 725
Šenoa Avgust 41, 722
Sörös Dávid, 596, 774, 775
Šetka Jeronim 725
Szybistowa M. 534
Sidak Jaroslav 714
Šilar Neda 756
Szymański 527
Šimleša Pero 725
Šimundić Mate 652, 667, 683, 688, 705, 710, 720, 725, 777
Šimunović Petar 535, 667, 668, 705, 710
Šipka Milan 685, 688, 703, 705, 706
Šifrer Jože 761
Schütz Joseph 663, 668
Šišković Julija 725
Škarić Ivo 651, 652, 683
Škafar Ivan 761
Škerlj Ružena 763, 765
Škarabec Stanislav 780
Škreb Zdenko 675
Škrivinić 585
Śliziński Jerzy 657
Schmaus Alois 670, 732, 735, 752, 779
Šmilauer Vladimir 654
Šmidt I. 624
Šobajić Sima 41
Šovary Roman 768, 777
Šojat Antun 720, 721, 790
Šolar Jakob 778
Šolc Aleksandar 690, 706, 725, 726
Šoljan Antun 695, 706
Šonje A. 668
Šopov Dimitar 682, 752
Šoptrajanov Georgi 678
Špoljarić Zvonimir 766, 777
Штављанин-Ђорђевић Љубица 752
Štefan Rozka 657
Štefanić Vjekoslav 682, 711, 714, 780, 781, 790
Stiber Zdrislaw 23, 532, 657
Storm Johan 196, 197
Šćukanec Velimir 766, 777
Šubin Nikola 773, 777
Šupuk Ante 721
Šuhart Karl 3

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google